

P.P. Eremitarum Camaldulensium
Eremi Vigrensis.

NEO-CONFESSARIUS PRACTICE INSTRUCTUS,

SEU

Methodus ritè obeundi Munus Confessarii,

IN GRATIAM

Juniorum, qui ad Curam Animarum aspirant,

CUM APPENDICE,

SIVE

Brevi Instructione, & Methodo

DISPENSATIONES

Aliasque Gratias petendi, & impetratas exequendi

PUBLICE PROPOSITA

à

R. P. JOANNE REUTER S. J.

SS. Theologiæ in Universitate Trevirensi Doctore ac Professore publico.

Editio Quinta Emendatior.

Cum Privilegio Sac. Cæs. Majestatis Speciali, & Permissu Superiorum.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Ex Officina METTERNICHIANA.

MDCCLXIII.

PR

Dux
Hetr
Marc
nei 8

Ag
Præſe
Nobi
Fidel
helm

PRIVILEGIUM CÆSAREUM.

OS FRANCISCUS Divinâ Favente clementia Electus Romanorum Imperator, ſemper Auguſtus, ac Germaniæ & Hieroſolymarum Rex, Dux Lotharingiæ, & Barri, Magnus Hetruriæ Dux, Princeps Caropolis, Marchio Nomenei, Comes Falckenſteinei &c. &c.

Agnoſcimus & notum facimus tenore Præſentium univerſis, quod, cum Nobis Noſtri Sacrique Romani Imperii Fideles Dilecti, quondam Franciſci Wilhelmi Metternich Bibliopolæ Colonien-

ſis hæredes humillimè ſupplicarint, quatenus Privilegium Impreſſorium ſuper PATRIS JOANNIS REUTER S. J. *Theologiam moralem quadripartitam, cum Neo-Confeſſario* in Octavo à Nobis mox dicto Franciſco Wilhelmo Metternich ſub quinta May Anno milleſimo ſeptingenteſimo quinquageſimo ad decem annos Conceſſum in ipſos ſupplicantes tranſcribere, & ad aliud decennium à lapſu prioris extendere clementiſſimè dignaremur, Nos ſubmiſſæ pariter, ac æquæ eorundem petitioni annuendum cenſuerimus; Ac proinde Authoritate Noſtrâ Cæſareâ omnibus & ſingulis Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis, & aliis quibuſcunque Rem Librariam, ſeu Negotiationem exercentibus firmiter inhibemus, vetamus, & interdicimus, ne quis ſupra nominatam PATRIS REUTER *Theologiam moralem quadripartitam, cum Neo-Confeſſario* ſub hoc, aliove Titulo, aut hac, aliaveforma, ſeu ut ajunt, Formato, per ulterius decem annorum ſpatium à lapſu prioris, à quinta die May Anni currentis nempè computandum, intra Sacri Romani Imperii fines recudere, vel aliis recudendum dare, aliorſumve impreſſam apportare vendere, vel diſtrahere citra præfatorum Impetrantium volun-

tatem

tatem & aſſenſum in ſcriptis obtentum auſit, vel præſumat, ſi quis vero ſecus faciendo Privilegium hoc Noſtrum, ſeu interdictum violare, contemnereque præſumpſerit, eum non ſolum ejuſmodi Exemplaribus, ubicunque locorum repertis, perperam quippe recuſis, ſeu apportatis (quæ dicti Franciſci Wilhelmi Metternich Hæredes, ſive propria Authoritate, ſive Magiſtratus illius loci auxilio ſibi vindicare poterunt) de facto privandum, ſed & quinque marcarum auri puri pœna, ærario ſeu Fiſco Noſtro Cæſareo, & parti læſæ ex æquo pendenda, omni ſpe veniæ ſublatâ mulctandum decernimus, dummodo' tenor hujus Nōſtri Privilegii in fronte libri impreſſus reperiatur, & conſueta quinque Exemplaria Concilio Noſtro Imperiali Aulico exhibeantur.

Mandamus itaque omnibus & ſingulis Noſtris, & Sacri Romani Imperii ſubditis & fidelibus dilectis, tàm Eccleſiaſticis, quàm Sæcularibus, cujuſcunque ſtatûs, gradûs, dignitatis, aut ordinis fuerint, præſertim vero iis, qui in Magiſtratu exiſtentes, vel ſuo vel Superiorum ſuorum loco, aut nomine jus juſtitiamque adminiſtrant, ne quemquam Privilegium hoc Noſtrum Cæſareum impune violare, ſper-

nere, aut transgredi patiantur, ſed ſi quos contumaces compererint, conſtituta à nobis mulcta, eos puniri, & quibuſcunque modis idoneis coerceri curent, quatenus & ipſi graviſſimam Noſtram indignationem, prædictamque pœnam evitare voluerint.

Harum Teſtimonio Literarum Manu Noſtra ſubſcriptarum, & ſigilli Noſtri Cæſarei appreſſione munitarum, quæ dabantur Viennæ die prima Martii. Anno milleſimo ſeptingenteſimo ſexageſimo, Regni Noſtro decimo quinto.

FRANCISCUS
mppr.

(L.S.)

Vt Comes de COLLOREDO
mpp.

Ad mandatum Sac. Cæſ. Majeſtatis proprium.

Matth. Wilhelmus Nob. D. de Hann
mpp.

FACUL-

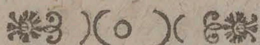

FACULTAS.

A. R. P. PROVINCIALIS.

INfrascriptus, Societatis JESU ad Rhenum inferiorem Præpositus Provincialis, potestate mihi ab Adm. R. P. Nostro LAURENTIO RICCI ejusdem Societatis Præposito Generali ad hoc facta, concedo Hæredibus D. FRANC. WILH. METTERNICH Bibliopolis Coloniensibus Facultatem ad decennium recudendi *Theologiam Moralem quadripartitam*, & *Neo-Confessarium cum Casibus* P. JOANNIS REUTER S. J. Iisdemque Jus Cæsarei Privilegii usurpandi eatenus indulgeo, ut ipsis invitis nemo

intra dictum tempus Libros illos recudere, nemo intra fines S. R. Imperii & Hæreditarias S. Cæsareæ Majestatis Provincias importare, aut venum exponere audeat. In cujus rei fidem has literas manu propriâ subscriptas, atque Officii mei Sigillo munitas dedi Coloniæ 16. Maji An. 1763.

HIERONYMUS de WYMAR
S. J. mppria.

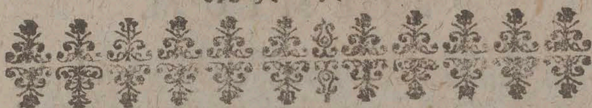
(L. S.)

PP. Camaldulensium Eremi Vigrensis.

PROE-

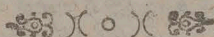

PROEMIUM.

Cùm teste S. Gregorio, & ipsâ experientiâ ars artium sit regimen animarum, atque imprimis arduum munus Confessarii, utpote cujus est curare rectitudinem judicii sacramentalis, pœnitentes juvare, discretè monere, satisfactionem convenientem imponere, remedia contra relapsum præscribere, dispositos absolvere, indispositis absolutionem differre, aut negare: Ego autem ex Synodali pro excipiendis Fidelium confessionibus approbandorum examine compertum haberem, Confessarios juniores potissimùm in praxi, modoque tractandi Pœnitentes deficere, animum subiit desiderium eos sublevandi, existimavique, utilem me facturum operam, si pro modulo meo SS. Theologiæ Auditoribus methodum publicè proponerem munere illo sacro rectè fungendi. Quod cùm fecissem, expetierunt discipuli, ut, quæ ad calamum dictaveram, typo darentur, id cùm recusâssem, primùm non ignarus, plures utiliter hac de re scripsisse, esseque hodiedum libros permultos parum utiles. quorum nolebam augere numerum, institerunt ipsi, suaserunt & alii, quibus ut gratificarer, tandem annui. An magno

cum animarum fructu, & eorum solatio, experiri licet. Opusculum divido in tres Partes. Prima tractat de iis, quæ generatim Confessario in sacro tribunali sunt observanda. Secunda complectitur ea, quæ ad peccata magis obvia, personasque ætate, sexu, statu, vel conditione diversas spectant. Tertia agit de iis, quæ specialiter observanda sunt circa personas diversis vitiis, peccatis, defectibus tum physicis, tum moralibus obnoxias. Cæterùm non est mihi tractatus cum viris eximiis, multa lectione eruditis, longaque experientia doctis, quos audire magis, eorumque praxim discere, quàm docere exopto; sed cum Neo Confessariis instructionis cupidis, & Theoria maximaex parte instructis. His Opusculum offero, ut, quæ in eo placent, in praxin, ubi opportunum erit, redigant, quæ desunt, uberiore gratia adjuti, & usu edocti addant, in quibus fortassis aberro, benignè corrigant, & mei in SS. Sacrificiis meminisse dignentur.

DIVISIO ET SERIES OPUSCULI.

PARS I.

De iis, quæ generatim Confessario in praxi sunt observanda.

CA-

PARS II.

De iis, quæ Confessario sunt observanda tum in genere, circa peccata magis obvia, tum in specie circa personas ætate, sexu, statu, vel conditione diversas.

CAPUT I.

QUÆS-

QUÆS-

QUÆSTIO II.

QUÆSTIO III.

QUÆSTIO IV.

QUÆSTIO V.

QUÆSTIO VI.

QUÆSTIO VII.

CAPUT II.

De Confessario pœnitentis diu invalidè confessi, vel volentis facere generalem confessionem.

QUÆSTIO I.

QUÆSTIO II.

CAPUT III.

De Confessario fatui, surdastri, muti, vel ignotæ linguæ.

QUÆSTIO I.

QUÆS-

QUÆSTIO V.

QUÆSTIO VI.

QUÆSTIO VII.

QUÆSTIO VIII.

QUÆSTIO IX.

QUÆSTIO X.

QUÆSTIO XI.

QUÆSTIO XII.

QUÆSTIO XIII.

QUÆSTIO XIV.

QUÆSTIO XV.

QUÆSTIO XVI.

PARS I.

PARS PRIMA.

DE Iis, quæ generatim in Praxi Confessario sunt observanda.

CAPUT I.

Quæ Confessarius, priusquam Confessiones excipiat, observare convenienter debeat?

RESP. Sequentia: I. Magnam sui officii æstimationem concipiat, studiumque accendat, illud ritè administrandi, quod ut assequatur, expendat inprimis sublimem dignitatem & honorem: Inter munia enim hujus mundi unum de dignissimis est. Nam Confessarius Judex in tali causa est, quæ ex naturâ suâ ad forum Dei pertinet. Offensus est Deus; Confessarius offensam, non ùt olim putârunt aliqui, solùm remissam declarat, sed nomine Dei verè remittit, seu tollit rearum culpæ & pœnæ æternæ, condonat benignè debitum, pro quo naturæ viribus satisfieri non possit unquam; & cui aliquando judicum facta potestas, quâ ex misero & reo faceret innocentem? Falsò accusatum judices alii innocentem declarare possunt, facere ex reo innocentem non possunt. Sed quid re- *1. Munus Confessarii magnæ dignitatis.*

liquos judices commemoro? Cui Angelorum similis collata potestas? Cui aliquando dictum: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt?* Peccata, quæ quanto odio persequatur Deus, nemo verbis exprimere, nemo cogitando assequi potest; ad illa destruenda non solùm Deus ordinavit omnia opera gratiæ, sed necesse quoque fuit, ut vitam suam profunderet Homo Deus, & tamen eorum destructio in manu est Confessarii, attollit hic manum & dicit: *Absolvo te à peccatis*, & ecce destructa sunt: reviviscit, qui erat mortuus; fit ex inimico amicus Dei, ex mancipio diaboli filius altissimi, ex reo inferni hæres cœli. Sacerdotibus omnibus, qui medio sunt statu Deum inter & homines, cum Deo homines, cum hominibus dii, magna collata potestas est, magna dignitas. At eadem in Confessario in altiorem elata est gradum, ut de iis imprimis dictum intelligatur illud *Psalm.* 81. *Ego dixi. Dii estis.* Merentur quidem & hunc titulum Prælati, sacri Doctores, Concionatores; at speciali ratione Confessarii. Hi enim ad vitam spiritualem non solùm, ùt illi, disponunt consiliis, doctione, adhortatione, correctione; sed eandem quoque conferunt. Inde ponderet Confessarius, quantus in muneris sui functione pandat se meritorum campus; nam opera misericordiæ tam corporalis, quàm spiritualis in hac exercentur: docet enim Confessarius ignorantes, errantes in viam revocat, offensas remittit, mœrentes consolatur, dubitantibus bene consulit, pro periclitantibus de salute efficaciter Deum deprecatur, diræ servituti mancipatos redimit, vinctos peccatorum catenis exsolvit, nudos stolâ gratiæ cooperit, egenos &

Et magni meriti.

lan-

languidos cibo potuque ſpirituali reficit, ut meritò à Deo miſericordiam exſpectare poſſit dicente : *Beati miſericordes , quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Accedit meritum inſignis patientiæ, manſuetudinis, abnegationis ſuî in gravibus ſæpe moleſtiis & difficultatibus, quæ à pœnitentibus rudibus, induratis, refractariis & obſcœnis peccatoribus ſæpe afferuntur; quæ omnia, ſi ex ſincero zelo divinæ gloriæ & charitate fiant, ingens meritum deeſſe non poterit.

Reſp. II. Confeſſarius, ne ſuæ & alienæ periculum ſalutis incurrat, acceſſurus ad ſacrum tribunal magnam concipiat in Deum fiduciam, ſuæ ſapientiæ & prudentiæ diffidens, lumen dirigendi animas, quas Salvator noſter acquiſivit Sanguine ſuo, auxilium difficultates ſine offenſione ſuperandi imploret, obarmet ſe firmo propoſito, leges patientiæ & manſuetudinis obſervandi, formet intentionem abſolvendi pœnitentes, prout cujuſque exiget diſpoſitio, nempe abſolutè vel conditionatè, prout ipſa poſtulabit. 2. *Quomodo accedendum ad ſacrum tribunal?*

Accedat ad ſacrum tribunal prompto animo & cum gaudio, quòd Deus ipſo dignetur uti adjutore ad opus tam præcellens, memor ſe patris officio fungi, mittendaſque à Deo ad ſe animas, quas cupiat per ſe dirigi, inſtrui, & ex ſervitute peccatorum extrahi.

Pœnitenti jam flectenti ex animo bene precetur his verbis: *Deus ſit in corde tuo, & in labiis tuis, ut bene confitearis omnia peccata tua, In Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, Amen.*

CAPUT II.

QUÆ OBSERVANDA SINT CONFESSario in decursu Confessionis?

3. *Excipiat benignè Confessarius pœnitentem; & rudem non facilè sine absolutione dimittat, si non satis se examinaverit.*

RESP. Sequentia. I. Si pœnitens præsertim rudior non dicat, à quo tempore sit confessus quærat id Confessarius; utì &, an pœnitentiam injunctam expleverit? si non; an sciens & volens?

II. Non videtur expedire universim statim interrogare sub initium, cujus statûs sit pœnitens, ne curiositate videatur duci Confessarius, aut molestiam inde ferat pœnitens; sed ubi occasio erit ratione alicujus peccati, aut pro examine supplendo id vel necessarium, vel expediens esse videbitur, verùm interroget eum benignè, quid mali ab ultima confessione admiserit; si notet timorem, animet eum; ut pro anima sua non erubescat dicere verum, permittatque primò exponere, quæ post examen ei occurrunt: si satis se non possit explicare, aut notetur, quòd non, prout oportuit, conscientiam suam examinaverit, non facilè ideo rudem sine absolutione dimittat; sed excitet suaviter, juvet variis interrogationibus, percurrendo materias, in quibus labuntur ferè ejusmodi. Deinde suggerat modum se rectè examinandi v. g. quid cogitatione, verbo, opere omissione, domi, in templo, clàm, palàm in hac illave occasione contra Deum, se ipsum, suos, aliosque proximos mali admiserit; rudes enim sine absolutione ideo dimissi, aut non revertentur, aut statim adibunt alium exacerbati & minimè correcti, cùm multi non sint capaces, prout par est, se examinandi; si tamen quis inveniretur in diversis materiis gravium reus, & numerum tan-

tantum conjectando diceret, admonendus is esset obligationis se diligenter examinandi, & suggesto modo id faciendi dimitti utiliter posset, & quandoque deberet, ut examinet ritè conscientiam, & mox redeat, nisi fortè circumstantiæ aliud exigerent.

Quid si aliquid necessariò addendum omittat?

III. Si omittat pœnitens aliquid necessariò addendum, & confiteatur ex scripto, statim id interrogetur; si autem confiteatur de memoria, putetque prudenter Confessarius se satis illius recordaturum, interrogationem ad finem confessionis differat; si verò prudenter timeat, ne illius obliviscatur, sinat adhuc unum alterumve peccatum addere, & tum interroget, ne postea cum confusione & molestia nova teneatur peccata repetere pœnitens; ubi interrogationi satisfecerit, Confessarius peccatum ultimò dictum in mentem revocet, & jubeat ab illo pergere: sic enim reducetur ad narrationem antea mente conceptam.

Vel aliena peccata referat?

IV. Si pœnitens in confessione incipiat aliorum peccata detegere, mox moneatur, ut sua confiteatur, de alienis autem, ne detrahat, sileat, ut confessio, quemadmodum oportet, sit humilis suî, non aliorum accusatio. Si adferat impertinentia, aut velut historiam contexat, dicatur ei, satis esse, si sua peccata quoad speciem & numerum confiteatur, sine mentione occasionis & causæ, juverit quandoque, si notetur, ad cujus peccati confessionem narratio tendat, interrogare, an in hac illave materia se reum inveniat peccati. Demum, si nimis crassè vel impudicè exprimat quædam, doceatur ea honestiùs eloqui, ità tamen, ut species exprimatur.

Confessarius nullum det

V. Caveat Confessarius, ne signa det manibus; pedibus, oculis vel quocunque motu corporis, quo circumstantes in suspicionem veniant,

signum, quod circumstantes advertant, vel pœnitens. aliquid singulare in confessione referri; quidquid audierit, nullum det signum admirationis vel indignationis, quod solùs etiam pœnitens possit advertere; aliàs enim hic deterrebitur ab enarrandis reliquis: ob eandem causam, ne increpet ante confessionem, & examen absolutum; sed potiùs, quò graviora detexerit, eò suaviùs agat cum eo, magisque animet, ut totum virus evomat, paceque fruatur.

CAPUT III.

QUÆ OBSERVARE DEBEAT circa Examen pœnitentis?

4. *Qui non sint examinandi?* RESp. Sequentia. I. Necesse non est examinare eos, qui sæpe confitentur, raròque peccant graviter; & quos constat nôsse omnia, quæ spectant ad confessionis integritatem: unde regulariter interrogandi non sunt Religiosi, Ecclesiastici, aliique in Theologia versati, nisi tamen certum videatur ab iis omitti aliquid necessariò explicandum: tum enim, & non aliàs prudenter præsumitur, quòd aut nesciant suam obligationem, aut ad eam non advertant.

Quomodo examen faciendum cum aliis? II. Si examine opus sit, fiat id convenienter ad ætatem, naturam, conditionem, sexum & negotia, & de illis tantùm, quæ probabiliter ab illo pœnitente videntur fortè admissa. In materia castitatis procedendum cautè, ne fortè pœnitens doceatur, quod ignorat, & eum scire non convenit. Si neget cogitationes, non interrogetur de operibus, nisi fortè pœnitens sit admodum rudis: ejusmodi enim sæpè non apprehendunt cogitationes velut peccata, saltem nisi voluerint progredi ad opera: unde ordinariè tales examinandi sunt primùm de operibus, deinde verbis, demum

de

de cogitationibus. Si pœnitens cogitationes voluntariè habitas fateatur : interrogetur de colloquiis, aſpectibus, tactibus ; ſi hæc fateatur, interrogetur, an fortè opus aliquod pejus admiſſum ſit, vel ſaltem concupitum, aut voluiſſet admittere, niſi pudor aut metus retraxiſſet : ſunt enim rudes, qui niſi ità interrogentur, tacent, rati ſat eſſe, quòd aliquid inſinuando Confeſſario occaſionem dederint interrogandi. Demum ſpecies & numerus interrogandus.

III. Etſi Confeſſarius pœnitentem, ſi, ùt par eſt, conſcientiam ſuam vel non aperiat, vel non excuſſerit, teneatur examinare, ùt habet communis, & in praxi tenenda ſententia ; attamen in examinando, nec curioſus ſit, nec nimius Confeſſarius, ne aut ſibi, aut pœnitentibus Sacramentum reddat odioſum, quod Chriſtus cautum voluit, aut occaſionem præbeat ruinæ ſpiritualis. Præſtat autem, Confeſſarium aliquando minùs perfectè peccata intelligere, quàm ſe, vel pœnitentem ſcandalo, aut Sacramentum odio exponere : Unde : *In examinando non ſit nimius, ſed cautus, & diſcretus.*

1mò. Non facilè interroget circumſtantias illas, quas & pœnitens ſine maximo rubore ſuo non poteſt dicere, & Confeſſarius èx aliis adjunctis vel dictis poteſt intelligere. Hinc confitentem inceſtum non interroget, in quo gradu fuerit, quia rarò eſt in primo gradu, & in aliis gradibus probabiliter ſpecie non differt. Nec conjuges interroget de debito conjugali, niſi prudenter dubitaret, graviter eſſe contra exceſſum ; & in hoc caſu interroget, an inter ſe ſint unanimes, an vir ſervet fidem uxori, an uxor in omnibus honeſtis & licitis viro obediat : & ſic facilè deprehendet, ſi fortè negatum ſit debitum conjugale, ſi uxor confiteatur ſe cognitam à viro modo non convenienti, non interroget particularia ; ſed in genere

an generatio sit impedita; an eo modo convenerint, ut generatio potuisset sequi, &c.

2dò. Benigniùs examinet ægrotum minùs capacem, aut minùs dispositum ad attendendum, quàm talium: Item, qui pluribus peccatis se gravatum sentit, quàm qui paucioribus, quia examen debet esse accommodatum pœnitenti. *Lugo de Pœn. d.* 16. *n.* 594.

3tiò. Nec ordinariè interrogandus pœnitens, quâ conscientiâ in hoc illove processerit; id enim nimis grave esset Confessario, & per se loquendo præsumi potest, quòd objectum apprehenderit, ùt secundùm se malum est. Excipe, nisi aliud circumstantiæ suadeant: quia, ùt dixi, rudes sæpe non apprehendunt malitiam delectationis morosæ in objectio turpi, & idem est de colloquiis turpibus, quos jocos vocant. Caveat demum Confessarius, ne de fabulis, & nescio, quibus impertinentibus loquendo risui aliorum, & dicteriis confessionem objiciat.

Quâ diligentiâ teneatur Confessarius examinare pœnitentem?

IV. Sicut pœnitens in examinanda conscientia sua non tenetur ad maximam diligentiam, sed ad mediocrem tantùm, seu qualem prudentes in magni momenti negotiis juxta capacitatem suam adhibere solent; sic Confessarius in examinando pœnitente tenetur tantùm ad mediocrem & moralem respectivè ad pœnitentes, tempusque ab ultima confessione elapsum: quod addo, quia, ubi pœnitens diu non confessus est, majore opus est diligentiâ, quàm si à tempore breviori. Ratio responsionis est, quia pœnitens tenetur per se, & primo loco, cùm in pœnitentiæ tribunali sit suî accusator & testis; Confessarius autem, utpote judex, tantùm in defectu pœnitentis, cujus obligationem subit, ut integritas judicii procuretur. Hinc Lugo, Tamb. & alii inferunt, Confessarium non

teneri

teneri ad majorem diligentiam, quàm per ſe loquendo poenitens, ſi nimirum modum ſe examinandi ſciat. Ratio utriuſque eſt, quia, ſi aut poenitens aut Confeſſarius teneretur ad majorem diligentiam, quàm moralem, & in magni momenti negotiis à diligentibus adhiberi ſolitam, Sacramentum poenitentiæ fieret illis nimis grave & odioſum, exponeretque illos continuis & innumeris anxietatibus. Non terreatur tamen Confeſſarius ullius poenitentis authoritate; ſed ubi neceſſarium eſſe judicabit, examinet etiam Magnates, exemplo Confeſſarii, qui auditâ Caroli V. Imperatoris confeſſione dixit: Confeſſus es peccata Caroli, jam confitere peccata Imperatoris: poenitentes enim omnes in ſacro hoc tribunali rei ſunt; Confeſſarius judex loco Dei, neque Chriſtus aliam legem condidit pro ruſticis & plebejis, aliam pro nobilibus & magnatibus, ſed eâdem voluit omnes teneri.

CAPUT IV.

QUOMODO INSTRUENDUS, ET ADmonendus Pœnitens?

RESP. I. Quæ poenitentes aut debent, aut utiliter ſaltem doceri & moneri poſſunt, ſunt 1mò neceſſaria ſcitu neceſſitate medii. 2dò. Requiſita ad dignam Sacramenti Poenitentiæ & Euchariſtiæ ſuſceptionem. 3tiò, Quæ faciunt ad deponendos errores, quibus quandoque laborant. 4tò. Obligationes, quas fortè contraxerunt, v. g. reſtituendi famam, compenſandi damna, corrigendi proximum, &c. 5. *Inſtruendus neceſſariis ſi notetur ignorare.*

Reſp. II. Si Confeſſarius notet etiam ſub dubio poenitentem ignorare ſcitu neceſſaria neceſſitate medii, vel ad Sacramenti Poenitentiæ aut Eu-

charistiæ susceptionem, remittat eum ad alium diem, donec curet se meliùs instrui, aut si eum sine absolutione dimitti non expediat, auditis necessariò audiendis, quoad poterit, spectatis circumstantiis eum doceat magis necessaria; ità ut prudenter judicare possit, satis jam apprehendere ut fidem habeat circa necessaria, eliciatque cum eo actum fidei, spei, charitatis & contritionis, monitumque, ut magis se curet instrui, absolvat.

6. Vel ad tempus remittendus, si instrui non possit & mora permittatur.

7. Quid agendum Confessario si pœnitens peccet ex ignorantia?

Resp. III. Si notet aliquid haberi à pœnitente pro peccato, quod peccatum non est, aut pro mortali, quod veniale; doceat eum veritatem, ne pergat peccare ex conscientia erronea.

Similiter si pœnitens ex ignorantia vincibili putet aliquid non esse peccatum, quod revera peccatum est, sine dubio dedocendus est: uti &, si id putet ex ignorantia invincibili, sitque spes fructûs; nisi tamen alteri grave inde immineret damnum, ob quod materiale peccatum pœnitentis permitti posset. Si autem modò prudenter non speretur ex eo fructus, relinquatur tantisper in errore inculpabili, ne à materiali peccato ducatur in formale. Cæterùm rectè monentur de turpitudine pollutionis, qui eam videntur ignorare, quia sæpe ignorantia non est invincibilis, sed juncta cùm formidine vel dubio, quod imprudenter excutiunt aut retinent; sæpe etiam contrahunt habitum tam vitiosum, ut agnitâ dein malitiâ difficillimè emendentur, imò & alios seducunt, persuadentes peccatum non esse. In dubio, an ignorantiâ invincibili laboranti profutura sit, an illi vel alteri obfutura monitio, conferenda est spes fructûs cum metu damni, sique spes sit major, monendus est. Si talis interroget Confessarium de re aliqua, circa quam illum inquietat conscientia,

tia, aperienda eſt illi per ſe loquendo veritas; quia cùm ea de re ſit dubium vel anxius, ideoque teneatur inquirere, & nunc Confeſſarium interroget, tenetur hic veritatem aperire, ne tacitè errorem videatur approbare. Cavendum tamen Confeſſario, ne, ſi fructus non ſperetur, plus dicat, quàm neceſſe ſit, v. gr. obſtrictus voto ſimplici caſtitatis inivit matrimonium validè, interrogat deinde, an poſſit licite uxori debitum reddere? reſpondendum illi affirmativè, & tacenda obligatio non petendi, quia aliàs de peccato materiali adduceretur in præſens periculum peccati formalis. Dixi: per ſe loquendo; quia, ſi veritatis cognitio eſſet graviùs obfutura, diſſimulandum foret à Confeſſario, ac ſi non audiviſſet; aut dicendum, opus non eſſe jam de hoc agere; interim poſſe eum facere, quo judicat Deum non offendi, quia in tali caſu veritatem illi aperire eſſet ei porrigere gladium, quo ſe, vel proximum graviùs læderet. Demum, ſi pœnitens, in præſenti non diſpoſitus ad ſuſcipiendam cum fructu inſtructionem, ſperatur diſpoſitus fore alio tempore, differenda eſſet inſtructio, dicique illi poſſet: Cave peccata, cæterùm operari poteris, quod licitum tibi dictabit conſcientia; erit aliàs occaſio tibi uberius loquendi. Ratio horum omnium eſt, quia lumen naturæ dictat, & offenſam Dei eſſe vitandam, ubi poteſt; & non eſſe facienda bona, vel malum minùs avertendum, ſi inde prævideantur ſecutura graviora; hoc enim non eſſet conſulere honori Dei, & ſaluti animarum; ſed magis officere. Unde dixit ſanctus Auguſtinus: *Si ſcirem, non tibi prodeſſe, non monerem, non te terrerem.*

Reſp. IV. Excitandi ſunt pœnitentes ad agendam vitam Chriſtianam, quiſque appoſitè ad ſuam 8. *Excitandi*

pœnitentes ad Christianè vivendum. suam capacitatem & dispositionem. Convenit adhortari omnes 1mò, ut ante omnia pugnent contra peccatum suum maximè scandalosum, periculosum, radicemque aliorum, seu in quod frequentior est lapsus, quod magis officit profectui, magis animam inquietat: si quid contra eveniat, ejus emendationem manè & vesperè proponant, frequentent actus contritionis, implorent à Deô frequens auxilium, suam infirmitatem & inconstantiam confitentes. 2. Ut operibus suis manè præfigant rectam Deo placendi intentionem; hanc per diem quandoque renovent, præsertim ante actiones nobiliores aut graviores. 3. Ad pulsum horologii, vel sæpius per diem meminerint præsentis Dei, eum adorando, laudando, amando, pro beneficiis gratias agendo, in eum confidendo. 4. Utile etiam quandoque erit suam vitam conferre cum vita Christi, eumque exemplar proponere in actionibus suis, in prosperis & adversis. Sic Pater Petrus Faber, primus S. P. Ignatii socius, quendam ex Primatibus Hispaniæ, qui ab eo instructionem quandam petierat, admonuit, ut hæc pauca secum perpenderet: *Christus vixit in summa inopia; & ego vivo in summa opulentia: Christus in fame & siti; & ego in exquisitis cupediis: Christus nudus; & ego pretiosè vestitus: Christus in doloribus; & ego in delic s.* Atquæ hæc apud eum tantùm valuerunt, ut paulò post lautò adhibitus convivio uno ex quatuor punctis animum subeunte, in lacrymas effusus, à mensa discedere, solitudinem quærere, in qua liberius sibi, Deoque vacaret, coactus fuerit. Juvat quoque ex vita Sancti, cujus festum colitur, aliquid desumere, quod imitandum pœnitentibus proponatur. De his plura infrà.

Resp. V,

Resp. V. Admonitio talis sit plerumque, ut non potiùs videatur reprehensio, maximè, si pœnitentes sint seniores, vel magnæ authoritatis, aut timidiores, vel pusillanimes, vel genii exulcerati: hi enim vel abjicient facilè animum, aut exaspe-rabuntur, & reprehensionem vix sine impatientia & contemptu excipient. Hinc Confessarius in re-prehensionibus sit potiùs parcus, quàm prolixus, benignus magis, quàm severus; gravior tamen quandoque potest, aut debet adhiberi admonitio illis, qui sunt naturæ durioris, parum de salute solliciti, præsertim, si benigna admonitio fru-ctum non habuit, modò fiat post exposita peccata, sitque talis, ut pœnitens intelligat, quod proce-dat ex amore salutis suæ.

9. *Quomodo admonitio & reprehensio facienda?*

CAPUT V.

QUOMODO POENITENTES AD DOLO-rem & propositum disponendi?

10. *Signa præsentis doloris.*

RESp. I. Etsi plerique pœnitentes, maximè pueri, rudes, & magni peccatores excitandi sint à Confessario ad dolorem supernaturalem, seriumque propositum; attamen quando adsunt signa eorum sufficientia, ad id non tenentur Con-fessarii. Signa autem sunt sequentia: Primum, si pœnitens dicat: Post commissum peccatum sta-tim dolui, vel multùm mecum sum luctatus, ut hoc peccatum confiterer, vel, ah! sum miser, & magnus peccator. 2dum, si in initio se accuset de gravioribus, aut de omissis voluntariè antehac in confessione, vel conetur omnia bene explicare anxius circa numerum & speciem. 3tium, si ex se dicat: Volo vitare occasiones, vel, volo ablata restituere, aliisque obligationibus satisfacere, vel: injungat mihi magnam poenitentiam, &c. Ratio horum

horum est, quia, cùm pudor naturalis hominem retrahat à suî confusione, & adsit sollicitudo singularis, meritò præsumitur, nisi aliud constet, quòd talis sincerè doleat ex motivo supernaturali, velitque emendare se: nec universim sufficiens doloris deficientis signum est, si pœnitens, dum subit confessionale, subrideat: qui enim sunt animi hilaris, passim subrident in actionibus etiam seriis.

11. *Qui præ aliis excitandi ad dolorem?* Resp. II. Quamvis de adultis, qui apparent bene instructi, ordinariè præsumere prudenter possit Confessarius, quòd sint bene dispositi, dolorisque signum sit seria peccatorum confessio; expedit tamen excitare, ut dolorem renovent, imò, &, pueros præsertim, & rudiores interrogare, num, antequam ingressi sint confessionale, dolorem & propositum elicuerint: quia quidam, ùt experientia docet, interrogati respondent, se id esse oblitos, aut putâsse, satis esse, si in confessionali elicerent: quod etsi verum sit, vix tamen fiet, ut dolorem & propositum sincerum statim concipiant. Unde si pœnitens inveniatur non elicuisse antè dolorem cum proposito, monendus est, ut deinceps pòst conscientiam discussam, apte ingressum in confessionale id præstet, proponendaque illi motiva doloris, & ad eum excitandus, dandumque tempus, ut eliciat clam ipse, quia si Confessarius tantùm præeat in verba, facilè fiet, ut ea simul recitet sine interno sincero dolore, serioque proposito. Ubi dispositus videbitur, jubeatur denuo se accusare in genere, quanquam hoc absolutè non requiritur; quia, dum pœnitens exspectat absolutionem, eam reipsâ petit, continuatque se reum confiteri, sicque satis dolor præcedit confessionem. Si pœnitens dicat, se ante confessionem elicuisse dolorem

cum

cum proposito, potest Confessarius acquiescere, nisi aliud circumstantiæ suadeant, potest quoque jubere, ut repetat dolorem pro parte pœnitentiæ. Præterea hortetur & instruat præsertim rudiores, vel gravis peccati reos, aut in eadem venialia sæpiùs, plenè deliberatè relapsos, quæ media emendationis sint adhibenda?

Resp. III. Motiva doloris proponenda sunt pœnitentibus accommoda magis cujusvis capacitati: non enim omnes iisdem æquè moventur. Proinde diversa in promptu habere debet Confessarius. Sunt autem motiva hæc: Primum, Jactura gratiæ & vitæ æternæ; aut si peccatum est veniale, retardatio à beatitudine, demeritumque majoris gratiæ, & hinc consequens periculum labendi graviter: *Qui* enim *spernit modica, paulatim decidet*, *Eccles.* 19. Per jacturam illam fit homo ex filio inimicus Dei & mancipium diaboli, ex hærede cœli miser, nudus, bustum inferni. 2dum, Pœna inferni & purgatorii gravissima, quibus velut Judex justissimus, Deus punit peccata, & mortale quidem pœnis æternis: quæ autem stultitia major cogitari potest, quàm quòd homo ob lucrum temporaneum, glebam terræ, voluptatulam turpem, bestiis communem, punctum honoris mundani tantis se bonis privet, & addicat pœnis æternis, æternæ Dei iræ, æternæ confusioni apud Deum, Beatos, damnatos; æternæ cuidam necessitati, Deo, parentibus, diei, quo natus est, maledicendi; ut meritò dixerit S. Th. Duos tantùm in mundo carceres esse necessarios, unum hæreticorum, in quem mittendi sunt, qui non credunt; stultorum alterum, in quem conjiciendi, qui credunt, per peccatum se alienari à Deo unico suo, & summo bono, & æternis addici miseriis & cruciatibus, & tamen peccare non hor-

12. *Motiva doloris.*

Turpitudo peccati exponitur. horrent. 3tium est turpitudo peccati, sita in eo; 1mò, quòd peccatum, præsertim grave, summa sit creaturæ in Deum Creatorem suum, & benefactorem unicum ingratitudo. 2dò, grandis in Patrem amantissimum impietas & rebellio. 3tio, enormis in supremum Dominum irreverentia & inobedientia. 4tò, vilipensio & contemptus Dei; quia negligitur, & vilissimæ creaturæ postponitur. 5tò, injuria Dei, quia abusus rerum Dei Domini contra voluntatem ejus. 6tò, dehonoratio Dei negans supremæ Majestati cultum & subjectionem debitam, dicente Apostoli *ad Rom.* 2. *Per prævaricationem legis Deum inhonoras.* 7mò, superbia, quâ peccans recusat subesse, reipsâ dicens: *Non serviam.* 8vò, recessus ab amabili Salvatore, & accessus ad diabolum hostem ejus. Crescit autem turpitudo illa ex eo, quòd peccatum fiat in conspectu Dei, fiat eo tempore, quo Deus peccatorem conservat, eique dat esse, fovet, beneficiis circumdat, ad se paternè invitat, promittit, & vult dare salutem: quòd peccans concursum Dei detorqueat in ejus contemptum, suamque perditionem, & Deum faciat servire in peccatis suis. Quòd Christo, qui tanto pretio redemit animam ejus, sit opprobrio, exultante quodammodò diabolo: ipsum tam parvi pendi ab iis, quos annumeravit Ecclesiæ suæ, & membra esse voluit Corporis sui mystici, Atque hæc turpitudo, ùt abominabilis est Deo; ità abominabilem, quem inficit, reddit peccatorem, juxta illud Oseæ 9. *Facti sunt abominabiles sicut ea, quæ dilexerunt.* 4tum motivum sunt

Beneficia DEI. beneficia Dei, ùt sunt creatio, seu translatio ad esse de nihilo, in quo alii tot relicti sunt, & æternùm relinquentur. Conservatio, seu omni momento continuata productio, quâ cessante in

nihi-

nihilum relaberetur homo. Redemptio per Sanguinem, & ignominiosam Filii Dei mortem, collatio Baptismi, quo homo in amicitiam Dei admittitur, & filius fit Dei, quo tot alii carent, & ideo æternùm perituri. Educatio à Catholicis parentibus, cujus defectu millies milleni pereunt, qui meliùs, eo beneficio donati, Deo fuissent servituri. Toties repetita peccatorum remissio, constans Dei amor, quo aberrantem revocavit, reduxit, prodigum suscepit, stolâ gratiæ vestivit, hactenus sustinuit, & fovit; toties repetita ad mensam Eucharisticam admissio, & innumera alia beneficia, quibus Deus hominem ità circumcinxit, ut quoquo respiciat, in oculos incurrant. Juvat pœnitentem quandoque interrogare: quid ab homine utilitatis habet Deus? Nihil; quid à Deo homo? Omnia. An tibi aliquando aliquid mali fecit Deus? Nunquam. An non ergo indecens, quòd sic Deum inhonoras? ei tam ingratus sis? Juvat quoque, si Confessarius recenseat beneficia pœnitenti in particulari facta, sicut Nathan Propheta recensuit Davidi lapso 2. *Reg.* 6. 12. ubi volens ostendere illi turpitudinem peccatorum suorum dixit: *Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Israel: Ego unxi te in Regem super Israel, & erui te de manu Saul, &c. quare ergo contempsisti verbum Domini, ut faceres malum in conspectu meo?* Porro beneficia Dei augentur ex infinita conferentis dignitate, ex amore infinito, quo conferuntur, ex indignitate creaturæ, cui conferuntur, & ex magnitudine donorum, & ex iisdem capitibus crescit ingratitudo. Quintum motivum est Deus ipse propter se dignissimus non offendi, dignissimus omni cultu, honore, amore, cujus vilipensio, contemptus, malum unicum est peccatum; ma-

lum eò gravius, quo major est dignitas offensi. Cujus proinde gravitas, etsi humanum excedens intellectum, ut magis appareat, expendatur seriò, quis offendatur, vilipendatur, contemnatur, à quo, propter quid, quibus auxiliis, ubi, quando? Quid pro ejus satisfactione Pater à Filio suo incarnato, qui peccatum non fecerat, sed nostra suscepit destruenda, exegerit; quas pœnas in hoc, & futuro sæculo impœnitentibus infligat Deus, cujus natura bonitas?

13. *Quomodo diversi ad dolorem excitandi?* Resp. IV. Ex his motivis id primùm Confessarius proponat, quod pœnitentis capacitati & dispositioni magis videtur congruere: alii enim timore, alii amore magis ducuntur. Provectiores in virtute, & qui conantur proficere, facilè excitantur considerando immensa Dei in nos beneficia, ejusque infinitam Majestatem. Rudiores & duriores concutiendi sunt primùm timore pœnarum, & excitandi ad dolorem propter illas peccatoribus à Deo præparatas; deinde adducendi ad amorem ingenuum, doloremque ob offensum tantum benefactorem; demum ad amorem Dei propter se, doloremque propter ipsum offensum, & contemptum, cum proposito propter ipsum non peccandi de cætero: sic enim securiùs, si contritionem perfectam non assequantur, saltem attritionem concipient. Expedit omnibus proponere labores, sudores, passionem & mortem Christi. Quæ? quanta? quo fine? quo amore ista fecerit, passus sit? Ecce, quæ fecit, & tulit pro te Salvator tuus, tui non egens, & quid tu rependisti? Captari etiam potest occasio excitandi ad dolorem ex circumstantiis v. gr. festi, præsertim, quo recoluntur specialia Dei beneficia; vel ex objecto, propter quod quis peccavit, ùt si quis peccavit propter bonum utile, vel jucundum, vel respe-

ctum

ctum humanum, dici potest: potuisti amare bonum tam exiguum, tam inane, tam inconstans & brevis temporis; quantò magis amare debebas Deum omne bonum, respectu cujus reliqua umbra sunt. Fidem consule: an quid cogitari potest Deo melius, & hunc tu non ames? Quidquid amas, ideo amas, ut sit tibi bene; at cogita, an tibi meliùs esse potest, quàm habere Deum omne bonum? *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se*; & tu Deum tam benignum, tam liberalem, &c. non diligas, doleásque à te offensum, &c. Notandum autem, necesse esse, ut dolorem præcedat fides saltem virtualis, & spes: quia nemo actu supernaturali de peccatis dolere potest, nisi credat Deum peccatis offendi, esséque vindicem malorum, bonorum remuneratorem speretque veniam, de quo *n.* 104. 116.

CAPUT VI.

QUÆ SATISFACTIO POENITENtibus imponenda?

CErtum est, quòd Confessarius teneatur sub culpa, peccatis proportionatam pœnitenti absolvendo aliquam satisfactionem imponere, quia ad illum velut judicem pertinet procurare satisfactionem parti læsæ. Ut Minister autem Sacramenti debet ejus integritati consulere. De hac obligatione *Trident. sess* 14. *cap.* 8. loquens ait: *Debent autem Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares, & convenientes satisfactiones injungere, ne fortè, si peccatis conniveant, & indulgentiùs cum pœnitentibus agant, levissima quadam opera pro* 14. *Tenetur per se loquendo, Confessarius satisfactionem aliquam injungere.*

gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur: habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad novæ vitæ custodiam, ac infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam. Hactenus *Trident.* At difficultas superest, quæ sit huic, illive pœnitenti, his illisve peccatis proportionata. Pro quâ minuendâ ad quæstionem propositam.

15. *Ut sit proportionata, tria spectare oportet.* Resp. I. Confessarius impositurus satisfactionem, imò attendat ad qualitatem peccatorum, non, ut iis æqualem, sed proportionatam, convenientem, & non nimis levem injungat. 2. Ad conditionem, facultates, & vires pœnitentis, ne nimis gravem, & facilè omittendam, adeoque inconvenientem imponat. 3. Ad qualitatem operis, ut satisfactio sit vindicativa simul, & correctiva vitæ prioris, & præservativa à relapsu: Confessarius enim, ùt judex, debet punire delicta; ùt medicus verò mederi infirmo, & à relapsu, quantum in ipso est, prohibere. Optimè in hac parte fungetur officio suo, si injungat pœnitentias discretè afflictivas, & efficaciter correctivas vitæ prioris; & quamvis spectanda sit qualitas criminum, magis tamen attendenda est natura, conditio, & utilitas pœnitentis.

16. *Quænam injungi possint?* Resp. II. Pro satisfactione imponi possunt, 1. Opera quævis pœnalia, ùt jejunium, abstinentia à certo cibo, vel potu, & quævis carnis mortificatio. 2. Oratio, & quivis cultus Dei, 3. Eleëmosyna, & quivis actus proximo salutaris: unde imponi possunt orationes, aliaque pia opera pro defunctis obeunda; & sic exercetur charitas, fitque eleëmosyna acceptissima: neque sic pœnitens privatur omni vi satisfactoriâ, quia intentio applicandi, & vis satisfactoria operis, ùt

per

per claves elevati, ad satisfaciendum ex opere operato manet pœnitenti. 4. Injungi possunt actus merè interni Fidei, Spei, Charitatis ; meditatio de morte, inferno, judicio, &c. quia & hi valde meritorii & satisfactorii sunt. Cùm enim actus Charitatis in peccatore vim habeat delendi reatum culpæ mortalis, & reatum pœnæ æternæ; multò magis valebit ad delendum reatum pœnæ temporalis in justo. 5. Opera etiam præcepta; quia & hæc sunt satisfactoria , & elevari possunt ad rationem satisfactionis sacramentalis, suntque tunc sub duplici obligatione præstanda. Sic, si quis accusaret se de negligentiâ in audiendo Sacro, vel persolvendis Horis Canonicis, posset illi injungi, ut ea aliquot vicibus devotiùs præstaret. Cæterùm expedit semper aliquid non præceptum addere,ut sit pœnitentia magis vindicativa. 6. Cùm valde salutares sint pœnitentiæ peccatis directè oppositæ, divitibus avaris, & injustis utiliter imponuntur eleëmosynæ , quia pecunia est illis nutrimentum , & anima affectûs inordinati: caveat tamen Confessarius, ne sibi , aut suis velit eleëmosynam applicari. Similiter obnoxiis vitio carnis , ebrietatis , gulæ rectè imponuntur macerationes corporis per jejunia, cilicia, flagellationes, subtractionem commoditatum in lecto, diuturniore somno, delicatiore victu. Invidis, iracundis, odio proximi laborantibus opera charitatis erga proximum, à quo est aversio, v. gr. ut pro eo orent, honore eum præveniant, juvent, quibus commodè possunt. Contraria enim contrariis curantur; estque generale, & utile remedium adversùs omne peccatum , ut in materia, in qua quis commisit illicita, abstineat etiam à licitis. 7. Qui non , vel vix tempus habent orandi, aut aliunde tenentur ad multam oratio-

nem, iis non imponantur longæ orationes, utpote vix illis utiles, sed pauca potiùs opera cum fervore, & in statu gratiæ facienda: his enim juvantur magis, quàm multis tepidè, & in statu peccati peractis. Unde talibus parvæ potiùs, sed efficaces pœnitentiæ injungendæ sunt, v. gr. ut certis Festis confiteantur, quotidie legant libellum pium, aut meditentur, si capaces sint, per horæ quadrantem, aut diutiùs de certo mysterio, quo magis afficiuntur, aut de materia, quâ maximè terrentur, ùt de Passione Domini, de judicio, morte, inferno, gravitate peccati, amore Salvatoris in humanum genus, &c. vel usque ad proximam confessionem manè proponant cavere illo die certum peccatum in honorem v. g. sanctissimæ Trinitatis, Crucifixi Domini, Beatissimæ Virginis, Angeli Custodis, &c. prout ipsi dictabis pietas; vespere examinent conscientiam, de lapsu doleant, proponant emendationem, gratiam petant; vel post decubitum in lecto cogitent, se morituros, & è lecto amplius non surrecturos; quæ sententia post mortem exspectanda malis, in quem locum mittendi; quid ibi æternùm passuri? Ut manè surgentes sibi dicant: Hodiernam diem incipio, quam mihi dat Deus, ut operer salutem meam, fortè crastinam non habebo, & finis erit vitæ: at quando æternitatis? Ex his pœnitentiis injungat Confessarius, quæ videbuntur pœnitenti magis accommodatæ; attamen uni non valde diversas: & experietur, si seriò obeantur, esse admodum utiles, ùt experientia docet, monstrantque exempla. Sic puellæ vanæ, cui ex variis pœnitentiis à Confessario oblatis nulla sapiebat, profuit ad vitæ emendationem hæc exigua: Quoties manè laveris manus, hoc tibi tacitè dices: *Hæc caro erit aliquando esca*

ver-

vermium. Juvenem carnis voluptatibus implicitum correxit hæc: vesperi decumbens in lecto animo resolve: *Vellesne pro totius mundi imperio jacere per 30. annos immotus in hoc lecto etiam rosis strato?* Si non, quæ ergo insania pro modica voluptate æternis se addicere ignibus? Militem induratum emolliit hæc: Dono, inquiebat Alexander Pontifex, hunc tibi ex manu mea annulum, ut illum gestes, &, quoties eum aspexeris, recorderis æternitatis. Alium correxit hæc à Sacerdote ex Ordine sancti Dominici injuncta: Per noctem unam jace immotus in lecto: manè enim accurrens ad Confessarium dixit, id sibi visum esse impossibile: cui Confessarius: Quomodo ergo jacebis in æternum in inferno compactus? 8. Injungi etiam potest idoneis, ut per diem mente versent aliquam ex Scriptura sententiam, ùt: *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? Matth.* 16. Vel: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt, Jobi* 21. Vel: *Quis poterit habitare de vobis cum ardoribus sempiternis? Isaiæ* 33. Vel: *O vos omnes, qui transitis, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus, Threnor. c.* 1. Vel: *Vocavi, & renuistis, ego quoque in interitu vestro ridebo, Prov. c.* 1. & alia ejusmodi, quæ & servient pro admonitione.

Resp. III. Pœnitentia minor, quàm aliàs injungenda fuisset, imponi potest 1mò: Si pœnitens videatur valde contritus. 2. Si lucrandæ sint Indulgentiæ; quia, quamvis tunc pœnitentia medicinalis non sit imminuendâ, minui tamen potest vindicativa: nam per Indulgentias quidem applicatur satisfactio Christi, & remittitur pœna, non cavetur tamen relapsus. 3. Si pœnitens sit infir-

17. *Quando pœnitentia minor imponi possit, quàm aliàs imponenda fuisset?*

infirmis, vel ità debilis, ut gravior sit ipsi valde difficilis. Unde luctanti cum morte sufficit injungere, ut sacra nomina ore, aut saltem corde proferat; potest infirmo gravior injungi sub conditione, si convalescat; item, ut acceptet, & statuat pro satisfactione perferre morbi molestias. 4. Si pœnitens meritò timeatur graviorem omissurus, aut à Sacramento Pœnitentiæ avertendus, vel aditurus Confessarios minùs idoneos, aut ruiturus in desperationem; quibus in casibus tutius est, inquit Gerson, pœnitentem cum parva pœnitentia implenda permittere purgatorio, quàm cum magna vel omittenda, vel inutiliter implenda mittere in infernum. 5. Si ex minore pœnitentia speretur specialis utilitas; ut si credatur pœnitens sic alliciendus ad frequentem usum Sacramentorum. 6. Si constet, quòd pœnitens multa opera satisfactoria facere consueverit. 7. Si, ubi opus est reprehensione, quæ tamen moderata esse debet, dicat Confessarius, priusquam reprehendat, ut se patienter audiat pro pœnitentia. 8. Si pœnitenti suas obligationes ostendat, v. g. se reconciliandi cum proximo, restituendi aliena, vitandi occasionem proximam, quas potest pro pœnitentia injungere, ut iis satisfaciat. In hoc casu, inquit P. La Croix, non debet Confessarius multùm angi circa peccatorem gravem, ne ità disposito non sat gravem pœnitentiam injungat, quia illæ obligationes per se sunt satis graves. 9. Si aliqua per modum consilii injungat, & ad illa pœnitens se paratum ostendat, v. gr. ut opera quotidiana exactiùs ad tempus peragat. Etsi enim pœnitentia non sit tota injungenda sub puro consilio, cùm non appareat, quomodo Confessarius sic ùt judex puniat, & aliàs sine peccato posset Sacramentum Pœnitentiæ suâ frustra-

re

re integritate ; pars tamen pœnitentiæ imponi potest sub puro consilio , ut habet communis. 10. Si Confessarius exemplo S. Francisci Xaverii partem pœnitentiæ in se suscipiat ; sic enim movebitur pœnitens ad dolorem , confusionem , ad frequentanda Sacramenta, vitamque Christianam, consequenter ad majorem satisfactionem. Cæterùm , si justo minor pœnitentia injungatur , monendus pœnitens id justis ex causis fieri , ut sic animetur ad spontaneam satisfactionem , studeatque diligentiùs emendationi , & ad Confessionem alliciatur ; secus enim gravitatem peccatorum suorum non æstimabit, quæ advertit à Confessario tàm leviter puniri.

Resp. IV. Pœnitentia inconveniens est , primò ea , quæ conflatur ex nimis multis diversis , v. g. jejunio, orationibus variis , &c. quia pœnitens facilè obliviscetur, aut eas perfunctorie peraget. 2. Quæ est ad rigorem antiquorum Canonum , juxta quos olim pro quovis mortali publico dictabatur septennis pœnitentia, nempe , ut singulis hebdomadis jejunaret pœnitens in pane & aqua feriâ quartâ, sextâ, & Sabbato, quanquam antè absolvebatur sacramentaliter. Ratio est , quia rigor ille modò non est conveniens, eumque temperavit Ecclesia ; tum ne confessio ab Hæreticis traduceretur velut carnificina, fieretque odiosa pœnitentibus : tum, ut homines magis allicerentur ad Sacramentorum frequentem usum , perque hunc à relapsu præservarentur : tum denique, quia postremis temporibus frequentior concessio , & participatio Indulgentiarum invaluit. 3. Si pœnitenti imponatur , ne certum peccatum amplius committatur ; quia exponitur periculo graviùs labendi. 4. Si sit perpetua ; quia esset immoderata. 5. Si injungatur publica gravis, 18. *Pœnitentiæ inconvenientes.*

ordinariè est inconveniens; quia repugnat praxi Ecclesiæ, & facilè ingeneraret suspicionem gravis peccati, vel causaret dissidia. Dixi: ordinariè; quia ob peccata publicè commissa sæpe utile, imo quandoque necessarium imponere publicam, ut scandalum amoveatur; estque potestas Confessario puniendi peccata, ubi necessarium: neque ideo violatur sigillum; quia obligatio tollendi scandalum aliunde est, adeoque, ubi pœnitens debet consentire, adest consensus ejus. Sic salvo sigillo calumniatori imponitur, ut ab offenso petat veniam. 6. Si multùm occupato imponerentur longæ orationes, delicatis rigidæ corporis castigationes, conjugibus longæ peregrinationes: tales enim pœnitentiæ non sunt proportionatæ viribus, statui, conditioni pœnitentium talium.

19. *Pœnitentia ab alio injuncta quando mutari possit?*

Resp. V. Si pœnitens absolutus redeat, egeatque novâ absolutione, nova injungenda est pœnitentia; nisi fortè prior videretur sufficiens, velletque eam de novo Confessarius injungere, uti potest, sicut aliud opus aliunde debitum. Si pœnitens petat sibi injungi aliam pœnitentiam loco injunctæ ab alio Confessario, illi annuendum non est; nisi status antecedens illius ex confessione saltem confusè cognoscatur; quia judex nequit judicare incognitâ causâ. Putant quidem Tamb. & Illsung statum pœnitentis antecedentem satis cognosci ex pœnitentia illi injuncta, ideoque opus non esse, ut peccata, ob quæ injuncta fuit, denuo exponantur; at licèt hoc fortè aliquando verum esse possit; non tamen semper; quia Confessarii non sunt uniformes, nec omnes æquè solliciti de pœnitentia præsertim medicinali imponenda. Unde, per se loquendo, pœnitens debet peccata saltem præcipua iterum confiteri. Quòd, si rediret ad eundem Confessarium, hic, modò adhuc

in

in confuſo recordaretur ſtatûs prioris pœnitentis, aut eum ex præſenti confeſſione intelligeret, juxta omnes aliâm poenitentiam poſſet ſubſtituere, & juxta aliquos etiam extra confeſſionem, quia judex poteſtatem habet circa poenitentiæ impletionem, adeoque & circa illius mutationem. Ità *Hugo, Hau. & alii.* Demum, etſi poenitentia ordinariè imponatur ante abſolutionem, poteſt tamen & eam ſeqni illius impoſitio, tuncque adhuc procedit à poteſtate clavium, quia judicium necdum eſt finitum, utpote, ad quod ſpectat punire delicta.

Reſp. VI. In dubio de ſufficiente poenitentia inclinandum in partem benigniorem; quia in ea minùs periculi; & *ſapientis medici eſt*, inquit *S. Th. in 4. D. 18. Q. 2. A. 1. Q. 3. à levioribus & minùs periculoſis medicinis incipere*, & *D. 19. Q. 42. A. 3. Qu. 2. paulatim procedendum eſt, ut quàm minùs poteſt fieri, gravetur ille, cui medicari volumus.* Juvat quandoque interrogare poenitentem, quam poenitentiam putet ſe meliùs implere poſſe; ſique promptus inveniatur, expedit quandoque, quæ diutiùs duret, per dies v.g. 15. aut etiam per menſem, ut non dentur oblivioni peccata, conſuetudo aboleatur, & ſtudium eam extirpandi nutriatur. 20. *In dubio inclinandum in partem benigniorem.*

CAPUT VII.

QUOMODO, ET QUANDO SIT danda abſolutio?

RESp. I. Ut Confeſſarius certò licitè procedat, regulariter tenetur abſolvendo uti ſaltem his verbis: *Ego te abſolvo à peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs ſancti, Amen.* Rituale Romanum ſic habet: *Cùm igitur pœnitentem* 21. *Formæ abſolutionis.*

tentem absolvere voluerit injunctâ ei priùs, & ab eo acceptatâ salutari pœnitentiâ, primò dicit: Misereatur tuî omnipotens Deus, & dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam æternam, Amen. Indulgentiam, absolutionem, & remissionem, peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, & misericors Dominus, Amen. Dominus noster JEsus Christus absolvat te, & ego authoritate illius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges: deinde ego te absolvo à peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Amen. Passio Domini nostri JEsu Christi, & merita B. Virginis, & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, & mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen.

22. *Quæ verba sint necessariò adhibenda.* Circa hanc formam observandum primò: dum dicitur: *Indulgentiam, &c.* vel si verba illa omittantur, dum dicitur: *Dominus noster, &c.* Confessarius elevat dexteram versùs pœnitentem. 2. Si pœnitens sit laicus, aut, ùt tenet Gobat & Stotz, in minoribus tantùm, omittitur vox, *Suspensionis*. 3. In confessionibus frequentioribus, vel brevioribus, aut quando magnus pœnitentium concursus, aliave rationabilis causa est, licitè potest incipere ab his verbis: *Dominus noster Jesus Christus, &c.* & omittere verba: *Passio Domini nostri, &c.* imò in gravi necessitate, v. g. periculo mortis sufficit dicere: *Ego te absolvo ab omnibus censuris, & peccatis tuis in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti, Amen.* Extra illos casus reliqua verba prudenter adduntur, & per ultima illa: *Passio Domini nostri, &c.* juxta aliquos, quod tamen alii probabiliùs negant, elevantur omnia opera bona pœnitentis ad

satis-

satisfactionem sacramentalem ex opere operato, & suppletur defectus impositæ nimis parvæ fortassis pœnitentiæ. Putant quoque aliqui, veniale peccatum fore, si sinè rationabili causa omittantur verba: *Dominus noster JEsus Christus, &c.* eò quòd, utì ordinariè adhibenda ex usu Ecclesiæ, sint recepta; sed *Gobat Tr* 7. *n.* 16. *l.* 2. *n.* 82. aliique id negant, satisque esse censent, si dicatur: *Ego te absolvo à peccatis tuis*; vel si timeatur, ne adsit censura: *Ego te absolvo à censuris & peccatis tuis.* 4. Verba absolutionis convenit pronunciare submissè, ne, si Confessarius assuescat pronunciare altiùs, circumstantes advertant, dum fortè neganda erit absolutio. An autem hæc danda sit aperto, vel tecto capite, spectanda est consuetudo, & praxis regionis. In his Germaniæ partibus datur aperto capite in reverentiam Christi, cujus authoritate impenditur; in aliis verò quibusdam datur tecto capite, ut ostendatur Confessarii quà judicis authoritas. Ut servetur uniformitas, quæ ad decorem confert, quisque accommodet se consuetudini loci, in quo Confessarium agit.

Resp. II. Forma essentialis absolutionis proferenda est non deprecatoriè, sed authoritativè, quia est actus judicialis, ùt constat ex *Trid. Sess.* 14. *Can.* 9. dicente: *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, anathema sit.* Deprecatio autem est actus supplicantis, non verò judicis. Constat quoque ex Scriptura. Nam Christus *Joannis* 20. non dixit: Quorum oraveritis, dimitti peccata; sed: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* 23. *Forma proferenda authoritativè.*

Resp. III. Absolutio non est d[illegible]nda sub conditione de futuro, v. gr. Ego te absolvo, si intra 24. *Non est absolutio*

tri-

danda sub conditione de futuro. triduum aliena restitueris. Ratio, quia effectus Sacramenti non est suspendendus; sic volente Christo, ùt nobis declarat communis Doctorum sensus. Unde sic absolvens peccaret graviter; dari tamen quandoque potest sub conditione de præsenti, ùt mox dicetur.

25. *Absolutio dispositio danda.* Resp. IV. Confessarius tenetur sub culpa gravi, per se loquendo, absolvere pœnitentem ritè confessum, & dispositum, utì & in dubio de dispositione, si prudenter possit se resolvere in favorem pœnitentis. Ratio est, quia pœnitens per confessionem acquisivit jus ad absolutionem, neque in dubio, quod in ejus favorem resolvi potest, illo privandus, cùm ejus possessionem fundet confessio ritè peracta: hac enim lege confessus est pœnitens, ut absolveretur, nisi constàret, eum esse indispositum. Dixi: *per se loquendo*: quia causæ quandoque esse possunt differendi absolutionem secundùm dicenda capite sequenti.

26. *Regulariter danda absolutè quandoque sub conditione de præsenti.* Resp. V. Ubi rationabile dubium non est de requisitis ad absolutionem, absolvendus est poenitens, per se loquendo, absolutè, sub conditione verò, si dubium sit, quòd non possit solvi, adsitque vel necessitas, vel magna poenitentis utilitas. Ratio primæ partis est, quia ad id jus tunc habet poenitens: ratio 2dæ partis est, quia sic consulitur reverentiæ Sacramenti, & saluti poenitentis. Hinc conditionatè absolvendus est primò, si dubitetur de usu rationis, aut sufficientia dispositionis vel materiæ; nec certa haberi possit, adsit tamen necessitas, vel prudens ratio absolvendi. 2. Si moribundus dederit signa dubia poenitentiæ. 3. Si prudens sit dubium de dolore, aut proposito efficaci confessi mera venialia, aut mera mortalia dubia, ità ut certum non sit peccâsse saltem venialiter. Quòd si adferret poenitens

sola

sola venialia dubia, & alia ratio non suaderet, absolutio nec sub conditione videtur danda, ne, cùm non sit necessitas, fiat irreverentia Sacramento. Neque tunc pœnitens habet jus ad absolutionem, quia non affert materiam certam, consulendumque etiam est reverentiæ Sacramenti. Si tamen adesset prudens metus, ne fortassis sit in statu peccati mortalis, sub conditione foret absolvendus, cessaretque tunc periculum irreverentiæ. Posset fortassis etiam sub conditione absolvi, si lucrandæ essent Indulgentiæ, ad quas prærequireretur confessio, atque in his casibus non suspenderetur effectus Sacramenti validi, sed neque ordinariè difficile erit elicere peccatum certum ex vita præterita, id quod tentandum foret. Porro conditio potest quidem verbis exprimi, sed tamen necesse non est, ùt habet communis, sed sufficit, quòd adsit intentio saltem virtualis, cui ut verba consentiant, faciunt præsentes circumstantiæ: virtualem autem intentionem habet, qui antè statuit absolvere pœnitentes ad mentem Christi, & Ecclesiæ, & ex ea intentione tenuiter perseverante operatur.

Resp. VI. Si pœnitens absolutus afferat novum mortale, ex oblivione omissum, renovato, si cessaverit, dolore, iterum absolvendus est. Si mortale dubium foret, jubeatur iterum se accusare in communi de antè dictis, aut addere iterum veniale certum; nisi tamen mortale dubium certò fuisset veniale; si autem afferret tantùm venialia, sine absolutione nova dimittendus foret, quia videtur contra reverentiam Sacramenti sine necessitate illud illico iterare: unde nec pœnitens potest esse rationabiliter invitus. Hoc autem in iterata illa absolutione observandum, ut Confessarius non absolvat elevatâ manu, & palam forsmatâ 27. *Quid si pœnitens absolutus afferat novum mortale omissum?*

matâ cruce, sed clam ad pœnitentem inclinatus, ne, si adstantes advertant iterum dari absolutionem, suspicentur reum fuisse peccati mortalis. Aliud foret, si præsentes essent nunc omnes alii ab iis, qui antea adfuerant, aut solus pœnitens.

28. *Quid si Confessarius ante absolutionem peccata pœnitentis esset oblitus?*

Resp. VII. Si peractâ confessione, aut adhortatione Confessarius esset peccatorum in particulari oblitus, ità, ut nullius in specie meminisset; quod fit quandoque, dum afferuntur tantùm venialia, potest absolvere, modò adhuc ità teneat statum pœnitentis, ut possit pœnitentiam imponere, de quâ inter confitendum jam inchoatur judicium. Sufficit enim ad absolutionem, aliquando fuisse distinctam cognitionem peccatorum in Confessario; nunc autem esse adhuc confusam de statu pœnitentis; quæ consistit in eo, quòd meminerit, plura vel pauca specie distincta peccata esse exposita, aut non nisi venialia; quanquam & facilè dici posset, ut repeteretur ultimum veniale. Aliud foret, si Confessarius sub enarratione peccatorum dormivisset, aut fuisset distractus: hoc enim casu, si non sit certus, talem pœnitentem non retulisse, nisi venialia, quærat graviores peccatorum species, præsertim, in quas talis conditionis homines solent labi: non tamen sit nimius; ne Sacramentum fiat odiosum; pro quo mitigando posset Confessarius benignè dicere, humani se quid passum, & fuisse abreptum, vel somnolentum. Si sciat conscientiam pœnitentis bonam, intellecto uno veniali, vel accusatione de totius vitæ peccatis factâ, potest absolvere. Ubi hoc notandum, peccare per se graviter Confessarium, qui per somnum, aut alio modo est distractus culpabiliter, ità ut non intelligat peccata pœnitentis, sicque causa sit, ut pœnitens cum gravi sua molestia teneatur peccata repetere.

Resp.

Resp. VIII. Etsi absolutioni à peccatis præmittenda sit absolutio à censuris, saltem, ubi prudens timor est, ne aliqua subsit, v. g. excommunicatio ob peccata graviora, quæ pœnitens confitetur; non tamen necessariò impletio pœnitentiæ aut emendatio vitæ Confessario probata. Ratio primæ partis est, quia Ecclesia graviter præcipit, ut excommunicatus nullum Sacramentum suscipiat. Absolvitur tamen pœnitens, etsi censuram ignoret, nec eam advertat Confessarius, modò verba proferat, & facultatem à tali censura absolvendi habeat. Imò Suarez probabiliter putat, si Confessarius volens agere, quod potest, dicat verba absolutionis à peccatis, tolli simul censuras, excommunicationem, suspensionem, & interdictum, a quibus duobus postremis absolvere post datam absolutionem à peccatis non foret mortale, quia non privant usu passivo Sacramentorum, uti excommunicatio, quæ si à tali Confessario tollibilis non sit, juxta S. Antonin. Vasq. & alios impedit valorem absolutionis à peccatis, eò quòd Ecclesia sustulerit Confessariis jurisdictionem absolvendi à peccatis, priusquam ablata sit excommunicatio. Negant tamen *Lugo d.* 22. & alii, si pœnitens bonâ fide procedat, & excommunicationem ignoret, eò quòd nullibi legatur, Ecclesiam jurisdictionem sustulisse, nec id præsumi possit, cùm non sit in bonum fidelium, quia sic ignari suæ excommunicationis possent totâ vitâ suscipere bonâ fide Sacramenta sine fructu. Ratio secundæ partis, quam docuerunt quidam Rigoristæ apud *La Croix l. 6. num.* 12. 30. est, quia sic differendo absolutionem plures exponerentur periculo multiplicandi peccata, & æternæ damnationis: manerent enim in statu mortali, adeoque minus arma-

29. Præmittenda absolutio à censuris, non tamen necessariò impletio pœnitentiæ, vel probatio vitæ.

armati contra tentationes, ſique in eo ſtatu morerentur, quod fieri pronum eſt, æternùm perirent. Deinde pœnitentia ante abſolutionem non eſt ſacramentalis, ſeu deletiva pœnæ ex opere operato, nec deficiente gratiâ, remiſſiva pœnarum, utpote, quæ non remittuntur priùs, quàm remiſſa ſit culpa. Sicque pœnitentes ſine abſolutione dimiſſi nihil de condigno mererentur, & magna ſubirent damna: unde Alexander VIII. damnavit hanc propoſitionem inter damnatas ſeptimam: *Per illam praxin mox abſolvendi ordo eſt inverſus.* Et hanc 16. *Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ; ſed ipſa Chriſti lex, & præſcriptio, naturâ id ipſum quodam modo dictante.* Ratio tertiæ partis eſt eadem, quæ prioris, cui accedit conſtans praxis Eccleſiæ, & finis Sacramenti, per quod gratia ad emendationem confertur. Dicunt adverſarii, ex probatione judicandum eſſe, an pœnitens verum dolorem, & emendationis propoſitum habeat; at id aliunde ſatis intelligi poteſt. Dicunt item, praxin non abſolvendi ante peractam pœnitentiam viguiſſe per 12. ſæcula prima; verùm id falſum eſſe eruditè oſtendit *Nicolaus du Bois in apologia contra Synodum Bacematoriam*, probans à ſecundo ſæculo ad duodecimum, facientibus publicam poenitentiam datam fuiſſe Euchariſtiam per decurſum poenitentiæ necdum expletæ, adeoque ante fuiſſe abſolutos ſacramentaliter. Abſolutionem autem, quæ dabatur completâ jam poenitentiâ, ſacramentalem non fuiſſe, ſed reconciliativam tantùm pro foro externo, & in teſtimonium poenitentiæ fideliter expletæ.

30. Reſp. IX. Abſolutio danda non eſt propter
Non di- magnum concurſum poenitentium, illi, qui non

eſt

est confessus omnia mortalia. Ratio est, quia ex eo non est moralis necessitas confessioni non integræ mortalium impendendi absolutionem, etsi aliqui non sint redituri, quia alibi, vel alio die confieri poterunt. Unde Innocentius XI. damnavit hanc 59. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè confessos ratione magni concursûs pœnitentium, v. g. quales contingere potest in die magnæ festivitatis, vel indulgentiæ.* Ob eandem rationem non licet dimidiatè confessos absolvere, si inveniantur multæ confessiones invalidæ emendandæ, quæ tam cito repeti non possunt, quod à se practicatum ait Sporer. Idem est de peregrino, qui accedit bonâ fide non satis discussâ conscientiâ, & ob copiam poenitentium non potest examinari. Regulariter melius est, pauciores potiùs audire, & bene instructos ac dispositos, quàm multos tumultuariè, & minùs dispositos cum exigua spe emendationis absolvere. Quando verò adest moralis, vel physica impossibilitas integrè confitendi, & necessaria absolutio, ùt, si moribundus videretur moriturus, antequam integrè confiteretur, aut, si ad eum veniens Confessariùs invenerit opus esse confessione generali, habensque apud se sacrum viaticum, & extremam unctionem, non posset confessionem protrahere sine scandalo populi exspectantis & gravi infamia poenitentis, non integrè confessos licet absolvere: postea tamen procuranda esset integritas confessionis.

Mediandа ob concursum pœnitentium absolutio directa.

Resp. X. Absolutio nec licitè, nec validè dari potest absenti, sed tantùm præsenti, saltem moraliter. Ratio est, quia hæc fuit voluntas Christi, quæ nobis innotescit ex praxi perpetua Ecclesiæ, & ex CC. Nam ex *Flor. & Trid.* forma absolutionis sunt verba formalia, quibus Sacerdos

31. *Non potest validè dari absolutio absenti.*

dos alloquitur pœnitentem, dicendo: *Ego absolvo te, &c.* Verba verò formalia nemo adhibet ad absentem, sed humano modo loquimur præsenti: unde Clemens VIII. damnavit hanc propositionem: *Licet per literas, seu internuntium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eo absente absolutionem obtinere.* Insuper sub pœna excommunicationis prohibuit illam doceri, vel practicari tanquam aliquo casu probabilem. Porro propositio illa damnata est, quia volebat, validam esse confessionem factam absenti pro absolutione, ab eodem absente obtinenda. Si voluisset, validam esse factam in ordine ad absolutionem à præsente accipiendam, uti putavit Suarez, esset solùm damnata propter partem ultimam, quia confessio facta absenti in ordine ad absolutionem à præsente accipiendam invalida non est, uti declaravit Clemens *apud Dicast. de Pœnitentia disput. 9. à n. 23.* Unde passa non est sententia Suar. qui tantùm voluit, confessionem factam absenti pro absolutione à præsente accipiendâ esse validam: videri potest *Gormaz de Pœn. à n. 232. Viva in appendice ad damnatas §. 10.* Aliud est de absolutione à censuris, quæ, quia scripto, hinc & absenti impertiri potest. Dixi: *Præsenti moraliter saltem*, quia, cùm verba formalia ad præsentem moraliter usurpari possint, nihil obstat, quin is absolvi possit. Consistit autem præsentia moralis in ea connubicatione Sacerdotis, & pœnitentis, ut se invicem audire possint, eâ voce loquentes, quá homines in communi colloquio uti solent, satis foret tamen, etsi aliquantò altiore voce utendum esset. Hinc, quamvis pœnitens jam exivisset ex sede confessionali, si tamen adhuc sit in morali præsentia absolvi potest & debet, idque juxta *Lug.*

Tamb.

Tamb. & alios, etſi jam immixtus aliis, ùt videri non poſſet, quia nihilominus eſt moraliter præſens: retinetque voluntatem abſolutionis accipiendæ, quamdiu eam non accepit. Quod autem *Moya q.* 5. *num.* 32. dicat, manere moraliter præſentem, quamdiu videri aut ſenſu percipi poteſt, videtur nimiùm, quia longiùs libero oculo homo videri poteſt, quàm ad eum fieri poſſit humana locutio. Multò minùs ſufficit, quòd Confeſſarius domum videat, in qua decumbit pœnitens; quia pronomen: *Te* ſatis demonſtrare non poteſt pœnitentem, cùm nullo ſenſu percipiatur à loquente, nec Sacerdotis verba humano modo, percipere poſſit.

Reſp. XI. Dari quoque debet abſolutio pœnitenti diſpoſito, ſola licèt venialia confeſſo. Ratio eſt, quia venialia ſunt materia ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ, & pœnitens per eorum confeſſionem acquiſivit jus ad abſolutionem, & augmentum gratiæ, quod confertur, quoties Sacramentum illud dignè ſuſcipitur. Unde *Trid. Seſſ.* 14. *c.* 5. docet, venialia rectè & utiliter citra omnem præſumptionem in confeſſione dici. Probat quoque id piorum & ſanctorum uſus, & praxis totius Eccleſiæ. His ex parte contradicunt quidam DD. Lovanienſes, ex quibus Huygens improbat, quòd frequens abſolutio petatur à venialibus, niſi pœnitens ſit valde ſanctus, & clarè diſcernat eorum malitiam. Alii adſtruunt ſtatum aliquem perfectionis, quem, qui attingit, non indigeat confeſſione, dicuntque, primos Chriſtianos in eo ſtatu non fuiſſe ſolitos confiteri. Alii cum Oſtraet putant, pœnitentes ignotos, qui non niſi levia v. g. mendacia, diſtractiones in oratione, &c. confitentur, non eſſe paſſim abſolvendos. Sed hi audiendi non ſunt, ſi pœni-

32. *Abſolutio diſpoſito etiam à ſolis venialibus danda.*

tentes judicentur prudenter esse dispositi, quia doctrina illa repugnat praxi Ecclesiæ, sensuique Doctorum, & sanctorum virorum, qui sæpe à solis venialibus absolutionem petunt, & absolvunt tum adultos, qui tantùm venialia confitentur, tum adolescentes, qui nunquam peccârunt graviter. Sapienter tamen suadent DD. ut tales ad sincerum dolorem & propositum sese sedulò excitent, relapsique sæpius in eadem venialia addant ex vita præterita saltem veniale gravius, aut magis deliberatè commissum, quod jam emendaverint, magisque detestentur, & cavere statuant, ut sic magis consulatur reverentiæ & fructui Sacramenti.

33. *Quid, si quis judicet se relapsurum.* Resp. XII. Neque indispositus ad absolutionem quis censeri debet ex eo statim, quòd meritò timeatur relapsurus, aut etiam is id ipsum existimet; quia timor ille & judicium possunt esse de præsenti voluntate bona mutanda fortassis, non de vero defectu præsentis dispositionis. Unde judicium illud, utpote actus intellectûs, stare potest cum sincero dolore præsenti & proposito. Itaque examinet Confessarius: unde judicium illud poenitentis proveniat, an fortè ex actuali affectu ad peccatum, an ex desperatione, vel pusillanimitate, aut potiùs ex cognitione fragilitatis auctæ per actus frequentatos. Undecunque proveniat, conetur Confessarius mederi, media suggerat, animet ad fiduciam, excitet ad se humiliandum coram Deo, ut ambulet in conspectu ejus, ferventioribus precibus auxilium imploret, fiducialiter recurrat ad B. Virginem, peccatorum refugium. Cæterùm caveat Confessarius, ne ulli periculosas hypotheses proponat, v. g. nunquid nolles peccare, etsi hoc illudve malum deberes tolerare, si in hac illave fores occasione, sufficit, constare pœnitentem

tentem jam ſincerè dolere, & nolle peccare de cætero.

CAPUT VIII.

QUANDO, AUT QUOMODO NEGANda, aut differenda abſolutio?

RESP. I. Differenda eſt abſolutio, primò, ſi afferatur reſervatum, à quo Confeſſarius nequeat abſolvere, nec ſit urgens ratio nunc abſolvendi. 2. Si prudens ſit dubium de diſpoſitione pœnitentis, quod reſolvi non poſſit; nec adſit neceſſitas abſolvendi: aliàs enim temerariè exponeretur Sacramentum periculo nullitatis. Signa autem dubiæ diſpoſitionis ſunt, ſi pœnitens contra fidem datam necdum deſeruerit occaſionem peccandi proximam; ſi aliquoties ſpoſponderit ſcandalum tollere, redire in amicitiam, aliena reddere, aliiſve obligationibus gravibus ſatisfacere, & promiſſis non ſteterit, cùm poſſet. 3. Per ſe loquendo, ſi poſt confeſſionem diu omiſſam, & frequentes relapſus appareat pœnitens negligenter examinâſſe conſcientiam; quia tum magnum eſt periculum, ne abſolvatur culpabiliter non integrè confeſſus. Dixi, *Per ſe loquendo*; quia, ſi pœnitens rudis, aut ſe meliùs examinare, aut redire non poſſet, juvandus foret, & abſolvendus, ſi judicetur diſpoſitus. 4. Si poenitens eſſet peccator publicus, v. g. uſurarius, vel concubinarius publicus, differenda eſſet abſolutio publica, donec conſtaret de emendatione; quia aliàs ſcandalizarentur fideles. Poſſet tamen diſpoſitus abſolvi privatim; ſed Communio publicè danda non eſſet. 5. Si conſideratis omnibus dilatio videatur pœnitenti profutura, v.g. ſi magnum capiat horrorem peccatorum, gravitatem eorum magis

34. *Quando differenda abſolutio, & quæ ſigna indiſpoſitionis?*

apprehendat, firmetur magis contra relapsus, concipiatur major dolor, & firmius propositum astringatur magis ad utendum mediis præscriptis, rem alienam restituat, damna compenset, aliasque obligationes impleat. Potest Confessarius quandoque laudabiliter ad breve tempus, licèt videretur dispositus, absolutionem differre, saltem, si non esset pœnitens omnino invitus. Est communis: & ratio est, quia Confessarius est medicus animæ, adeoque potest adhibere media, quæ prudenter spirituali ejus sanitati fore utiliora judicat; sicut potest imponere media præservativa, aut præexigere alicujus satisfactionis impletionem. Habet quidem ritè dispositus jus ad absolutionem, sed non semper ad eam statim accipiendam; sicut Catechumenus jus non habet ad Baptismum statim accipiendum; verùm ubi judicio Confessarii magis expediet. Dixi primò *Quandoque*, quia disposito, non nisi raró differenda est absolutio; cavendumque, ne differatur, quando sine nota non potest differri Communio, aut sunt lucrandæ Indulgentiæ, quas alio tempore lucrari non posset; vel prævide ut periculum, ne cogatur eadem peccata alteri confiteri, quia per hoc injustum illi onus imponeretur, vel denique, si exponitur periculo moriendi sine absolutione, aut ad longum tempus non posset redire. Dixi 2. *Ad breve tempus*, putà ad 8. vel paulò plures dies; quia dilatio diuturna in pœnitente disposito non videtur usurpanda; cùm incertum sit, an habeat perfectam contritionem, adeoque sit meriturus de condigno aliquid, & non incursurus periculum damnationis. Dixi 3. *Si pœnitens non sit omnino invitus*, si enim esset omnino invitus, & disponi non posset, ut acqiesceret, absolvendus esset; quia aliàs exasperaretur, aut ad alium

iret,

ret, vel intra breve tempus non rediret. Cæterum, cui differtur absolutio, excitandus est, ut frequentet actus charitatis, & contritionis; ut ità acquirat vires majores contra tentationes; ut postea meliùs dispositus ampliores gratias accipiat, quibus compensabitur gratiæ augmentum, per absolutionem aliàs modò accipiendæ. Imponenda quoque pœnitentia, & monendus, necesse non esse, ut peccata modò exposita, si ad eundem Confessarium redeat, denuo confiteatur: potest enim is Confessarius ipsum ab illis peccatis absolvere, etsi eorum distinctè non recordaretur, modò pœnitentiam antè imposuerit convenientem, aliquamque adhuc imponat.

Resp. II. Neganda est absolutio illi, quem constat esse indispositum. Unde neganda est primò, si pœnitens nolit restituere rem alienam, aut satisfacere pro damno illato in bonis, seu fortunæ, seu famæ, & honoris, cùm possit. Quod addo, quia si modò non possit, satis est, si habeat voluntatem id faciendi, spondeatque facturum se, occasionemque quæsiturum. 2. Si nolit offensam sibi illatam condonare, gravem minitetur vindictam, differre velit plus, quàm par est, cum aliorum scandalo reconciliationem cum proximo, aut nolit præstare, quod tenetur sub mortali, v. g. stipendia dare famulis, tegere decenter pectus, quod cum scandalo nudum gerit. 3. Si retineat voluntatem duellandi suo tempore. 4. Si habeat notitiam alicujus, ex quo grave damnum imminet alteri, & nolit congruo modo efficere, ut avertatur, v. g. si sciat, aliquem esse in periculo gravis seductionis, nec curare velit, ut res manifestetur illis, ad quos spectat corrigere, vel impedire. Ratio horum est, quia tales sunt in actuali gravi peccato. 5. Per se lo-

35. *Quando, absolutio neganda?*

quendo, si poenitens ignoret scitu necessaria necessitate medii, nec possit nunc instrui, ùt, si ignoret mysterium Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, &c. Quia fides horum etiam mysteriorum probabiliter est fundamentum justificationis. Dixi primò: *Per se loquendo*, quia in articulo mortis absolvi posset sub conditione ignorans mysterium Sanctissimæ Trinitatis, si instrui non posset? probabile enim est, illud non esse scitu necessarium necessitate medii. Dixi 2. *Nec possit instrui*, nam si possit, instruendus esset, aut, si tempus etiam non patitur, monendus, ut curet se instrui: atque hæc satis clara sunt. Major difficultas est circa consuetudinarios vel constitutos in occasione proxima. Sed de his infra, P. 3. à n. 169.

36. *Quid, si pœnitens taceat peccatum grave, de quo constat Confessario ex complciis confessione?*

Resp. III. Si Confessario constet ex confessione alterius commisisse certum peccatum pœnitentem quod nec confessus sit, nec modò confiteatur, ùt, si sponsus confiteatur, se à Paschate confessum non esse, fornicatum autem esse cum sua sponsa post Dominicam in albis; hæc dein pariter dicat se, à Paschate confessam non esse, de fornicatione autem mentionem non faciat, potest Confessarius more consueto eam examinare circa ea, quæ ejusmodi interrogari solent, v. gr. an ipsam nil ultra angat, an nihil contigerit post contracta sponsalia, quod conscientiam gravare possit, quia ex scientia illa etiam sacramentali non amisit Confessarius jus interrogandi modo ordinario; quod addo, quia ad examen extraordinarium illa uti non licet. At si sponsa neget peccatum illud, quid agendum sit Confessario, controvertunt AA. *Gobat* & alii putant, absolutionem dandam esse sub conditione, eò quòd non minorem fidem mereatur, quàm complex peccati,

cati, adeoque jus ad absolutionem habeat. Admittunt hoc alii, si sit ratio prudens excusandi, eò quòd non recordetur, fortè illud factum esse post ultimam confessionem, aut ex ruditate sua putet inculpabiliter licere copulam, eò quòd, uti quandoque dicunt, existimarit se jam coram Deo esse conjugem, &c. Si verò tale judicium formari non possit, sitque Confessarius certus, quòd peccatum illud clavibus non fuerit subjectum, rectè tenent, absolvendam non esse, sed prævià admonitione ordinariâ de matrimonio dignè incundo, utpote ex quo pendet pars magna felicitatis in eo exspectandæ; deque diligenti præparatione, dicto: *Misereatur*: sine absolutione, insciam non datam esse, dimittendam, ne Sacramentum administretur invalidè; tum quia potiùs accusanti se cum suî confusione, quàm neganti fortè ex pudore credendum est; tum, quia Confessarius dando absolutionem, ei nihil prodest, nullumque ei commodum, nec confusio inde oritur. Quòd, si Confessarius extra confessionem ab aliis audivisset, peccatum illud post ultimam confessionem v. gr. ante duos dies commissum esse, potius credendum esset pœnitenti. Si tamen esset longè major authoritas testantis, & circumstantiæ prudenter moverent contra poenitentem, absolvendus non esset saltem absolutè. *La Croix N.* 1969. *&* *n.* 1753. *Illsung N.* 128.

Resp. IV. Quando alicui neganda est absolutio, fiat id suaviter, ostendaturque, id ad poenitentis, & Confessarii salutem necessarium; huic majorem potestatem non esse, quàm contulerit Deus; sique attentaret absolvere, nihil acturum, & ne terreatur poenitens, non imponatur poenitentia nimis rigida; sed pars suggeratur sub consilio, dicatque Confessarius, se pro eo oraturum, moneat

37. *Si negetur absolutio, fiat id suaviter.*

moneat insuper, ut, si ad alium eat, eadem peccata iterum esse confitenda, nec ad communionem modò accedendum esse, &c.

CAPUT IX.

QUOMODO, POENITENS SINT GENEratim dirigendi ad vitam de votam, aut verè Christianam?

38. *Quæ sit vita verè devota?* RESp. I. Quisque pro suo statu & conditione, & capacitate poterit instrui, præmissis, quæ dixi N. 8. Quòd vita verè devota non cosistat in longis precibus vocalibus, non in diuturna mora in templis, non in pietate sensibili, ùt quidem mulieres sibi malè persuadent; sed in eo, quòd quis declinet à malo, statui que suo convenienter vivat, & agat sibi agenda ex intentione recta, seu motivo supernaturali virtutis, maximè charitatis erga Deum, & proximum, pro cynosura voluntatis suæ habens voluntatem Dei, qui bonorum nostrorum non indiget. Quæ enim devotio, si materfamilias tempore, quo liberis, quo rei domesticæ invigilandum, multas horas Sacris audiendis insumeret, si filia, dum domi laborandum, dum parentes in victu, aliisque necessariis comparandis adjuvandi sunt, templa visitaret, vel domi sacræ lectioni, aut orationi vacaret. Deus, magnus Paterfamilias officia distribuit, cuique statum & functiones assignat; huic sanctæ voluntati qui ex majore charitate & reverentia magis se conformat, vitam magis devotam ducit; neque opus bonum est, nisi conforme voluntati Divinæ. Certè Christus Dominus non placuit minùs Patri vitam privatam 30. annis agens, laborans in officina Nutritii sui, & Matri obse-

obſequens, quàm poſtea regnum Dei prædicans, & patrans miracula.

39. *Ingerenda magna æſtimatio finis ultimi.* Reſp. II. Ut magnam concipiat æſtimationem finis ſui, ad quem creatus eſt. Creatus eſt homo, ut in hac mortali vita ſua Dominum Deum ſuum laudet, ac revereatur, eique ſerviens tandem ſalvus fiat. Reliqua autem ſita ſuper terram creata ſunt hominis ipſius causâ, ut eum ad finem creationis ſuæ juvent. Hæc altè imprimendà ſunt pœnitentibus, excitando eos ad fervens ſtudium finis ſui conſequendi. Quidquid homo agit, quidquid patitur, quod eò non tendit, deperditis annumerandum eſt. Fine illo, qui excidit, melius eſſet illi, ſi natus non eſſet. Exponendum quoque, quàm multiplicia, quàm facilia, quàm jucunda, quàm excellentia dederit Deus homini media ad finem ſuum, imò ordinaverit, ut omnia ſeu proſpera, ſeu adverſa diligentibus Deum cooperentur in bonum. Ac proinde inexcuſabilis ſit homo, qui divitias bonitatis Dei contemnit vel iis abutitur. Denique, ut conetur ad omnimodam indifferentiam, ſuſcipiendo de manu Dei non minùs lubenti & grato animo adverſa, quàm proſpera; quia neſcit homo, quid ad finem ſuum magis conducat, valetudo, an invaletudo; divitiæ, an paupertas; honor, an neglectus & contemptus.

40. *Ingens horror peccati.* Reſp. III. Ut concipiat magnum odium, & horrorem omnis peccati, imprimis mortalis, conſiderando ejus malitiam; quæ, etſi tranſcendat humanum intellectum, magis tamen apparebit, ſi conſiderentur primò pœnæ, quibus Deus, juſtus vindex, unicum mortale in Angelis lapſis, & Adamo excepit, & punit modò mortalia in æternum in inferno. 2. Satisfactio, quam exegit ab Unigenito ſuo, qui peccata noſtra in ſe ſuſcepit eluen-

eluenda. Neque enim satis habuit, quòd unum obsequium, etsi infiniti valoris, exhiberet, sed ut nasceretur pauper, ab hominibus desertus, viveret ùt egenus, & quasi ignotus, toleraret opprobria, contemptum, calumnias,, imò ignominiosam mortem crucis inter latrones subiret. 3. Quis per peccatum mortale offendatur, inhonoretur, contemnatur; à quò, & ob quid, in quibus circumstantiis, nempe in conspectu suo, eo tempore, dum homini dat vitam ex amore salutis ejus, eum fovet & sustentat, ùt supra exposui sub n. 12.

41. *Suadenda conside-ratio vanitatis mundi & constantiæ æternorum.* Resp. IV. Ut quandoque consideret inconstantiam omnium, quæ mundus offert, brevitatem vitæ, mortem certam, horam incertam; æternitatem deinde futuram felicem, vel infelicem. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, & animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Nihil proderit, divitem fuisse, nil, fuisse in deliciis, honoribus, nihil, fuisse Principem, Regem, totius mundi Monarcham. Hac ratione consequetur amorem spiritualis paupertatis, & animus à terrenis avelletur.

42. *Suggerenda media consequendæ virtutis. Primum virtutis æstimatio.* Resp. V. Suggerantur illi media generalia consequendæ virtutis; quorum primum est magna virtutis æstimatio: virtus enim substantia est vitæ Christianæ, & rationalis naturæ dignitas, decor, pulchritudo, ornatus, & nobilitas. Hæc si desit, nihil conferunt cætera; si adsit, hominem evehit ad Dei similitudinem: constituit enim eum prudentem, justum, fortem, temperantem, mitem, patientem, benignum, misericordem, aliisque perfectionibus exornat; ex quibus pulchra quædam Dei similitudo, & perfectionum ejus imitatio consurgit, imò filius fit Dei, filius autem refert patrem. *Similitudo Dei in nobis*, inquit S. Augustinus de Creatione, *in moribus cernen-*

cernenda est, ut, sicut Deus, qui hominem creavit ad imaginem, & similitudinem suam, Charitas est, bonus, & justus, & patiens, & mitis, & misericors, & cætera virtutum insignia, quæ de Deo leguntur; ita homo creatus est, ut haberet charitatem; ut bonus, ut justus, & mitis, & patiens, & mundus, & misericors foret; quas virtutes, quantò plus habet homo in se ipso, tantò propinquior est Deo, & majorem sui Conditoris gerit similitudinem. Si verò, quod absit, aliquis per devia vitiorum, & divortia criminum ab hac nobilissima sui conditoris similitudine degenerans aberret, tunc fit de eo, quod scriptum est: Homo, cùm in honore esset, non intellexit. Quantam autem similitudo Dei homini conferat excellentiam, quis explicet? *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes.* Vis esse ex iis? Sectare virtutem.

Secundum generale medium est ardens, forte & efficax virtutis desiderium. Ardens quidem, ut quis ad eam feratur instar famelici ad cibum, instar sitientis ad potum: *Beati enim, qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Forte autem, ut animum contra difficultates erigat, & virtutis studio firmet: has enim qui horrent, virtutem solidam non consequentur. *Volunt*, inquit *S. Gregor. Lib. 7. Moral. Cap. 12. esse humiles, sed sine despectu; esse contenti propriis, sed sine necessitate: esse casti, sed sine maceratione corporis; esse patientes, sed sine contumeliis; & cùm adipisci virtutem quærunt, sed labores virtutum fugiunt; quid aliud est, quàm, exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in urbibus de bello concupiscunt?* Denique desiderium efficax, quod ad praxin operationis externæ perveniat, contemptisque hominum dicteriis, & propriis commoditatibus, secte-

Secundum ardens & forte ejusdem desiderium.

tur non consolationes spirituales neglectâ virtutis substantiâ, instar pueri, qui butyrum pani allitum delingint,& panem negligit;sed virtutes constantes, & firmas, quæ sibi in omni loco, tempore, & occasione constent. *Non ad mensuram*, inquit S. Hieronymus *in Ps.* 80. *dat Deus, sed secundùm dispositionem cordis nostri. Tertium* generale medium est frequens & humilis oratio, seu petitio virtutis; est enim virtus eximium Dei donum, quod sine oratione non obtinetur; sed vult Deus illius auctor agnosci, vult quadam importunitate cogi, ut discamus donum illud agnoscere, fontem adorare, & gratos nos exhibere, id quod fiet, cum magna nostra, non Dei utilitate. Et hinc toties nos adhortatur Deus ad orationem: *Petite, & accipietis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis*, Matth. 7. *Oportet semper orare, & nunquam deficere*, Lucæ 18. *Si quid petieritis Patrem in Nomine meo, dabit vobis.* Debet autem oratio fieri cum fiducia, ùt in nomine Christi fiat, innitendo illius meritis, non nostris, & cum humilitate, referendo, quod petitur, ad gloriam Dei, ut glorificetur pater in filio: aliàs enim non petitur in nomine Christi. Demum modus petendi virtutem triplex est; peti enim potest vel virtus in communi, exemplo Davidis *Psal.* 118. orantis: *Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me*; vel virtus in particulari in hac oratione, hac septimanâ, hoc mense toto una, aliàs alia; qui modus utilior est priore; vel ità, ut iis consideratis, quæ ad virtutem v. g. humilitatem movent, exerceas illius actus, cum magno proficiendi desiderio. Ut verò oratio inflammetur magis, expedit, Deo proponere modò suam indigentiam, paupertatem, virtutis necessitatem, pericula, &c. modò charitatem, quâ

Tertium constans oratio.

nos

nos Deus ab æterno dilexit ; misericordiam, quâ revocavit aberrantes; longanimitatem, & patientiam, quâ rebelles toleravit ; modò labores, sudores, opprobria, cruciatus, mortem Christi ; & hæc eadem proponi possunt Christo, & Beatissimæ Virgini. *Quartum* medium est, cônstans in virtute progrediendi conatus ; sic enim crescit virtutis æstimatio, desiderium & habitus, qui actibus frequentatis augetur : atque conatus ille ad profectum necessarius est, itá ut non progredi in virtute sit regredi, ùt Patres & spirituales Magistri docent. Cujus ratio est, quia tam parum cor nostrum sine amore esse potest, quàm ignis sine calore ; amor autem vel ordinatus est, & cœlestis ; vel inordinatus, ùt plurimùm terrenus ; si terrenus, deficimus ; si cœlestis, progredimur, at cœlestis non erit, nisi constanter pugnemus contra amorem proprium, naturamque vitiatam, & conemur progredi. *Quintum* medium est, operari ex memoria præsentis Dei, & omnia etiam secreta cordis nostri intuentis : *Ambula coram me, & esto perfectus* ; id est, eris, ùt exponitur. *Sextùm* medium generale est, Christum, qui via, veritas, & vita est, sibi tanquam Magistrum & Exemplar virtutum proponere ; & hac se cogitatione animare ; Vita nostra militia est super terram, ùt Job testatur, Dux & Imperator noster Christus ; huic nomen dedi, hujus vexillum sequor, ipse laboravit, passus est sitim, famem, frigus, æstum, opprobria, contumelias, humiliavit se usque ad mortem crucis, ut me redimeret, & itá intraret in gloriam suam ; invitat me ad illam, ast non vult me in partem illius venire, nisi cooperer, & compatiar. Non est servus major domino, nec discipulus supra magistrum ; pudere deberet militem, si commodiùs

4tum, constans proficiendi conatus?

5tum, ambulare coram Deo.

6tum, Christum sibi proponere exemplar.

& delicatiùs haberi vellet, quàm Dux suus, Rex & Imperator; & nihilominus socius esse vellet regni & gloriæ.

43. *Exercere frequenter fidem, spem, charitatem.* Resp. VI. Doceatur sedulò exercere frequenter fidem, spem & charitatem; fidem quidem cum magna humilitate, & reverentiâ, suum intellectum subjiciendo, & captivando in obsequium supremæ veritatis circa Dei perfectiones, mysteria SS. Trinitatis, Incarnationis, Sacramenti Eucharistiæ, circa præmia justis, & supplicia æterna peccatoribus præparata. Spem autem cum magno desiderio Beatitudinis, cum magna fiducia in omnipotentia, benignitate, misericordia, & fidelitate promittentis Dei, meritisque Christi, quæ voluit esse nostra. Charitatem denique, gaudendo de infinitis Dei perfectionibus, se illi offerendo, optando, ut illum omnes propter se ament, invitando omnes creaturas ad illum laudandum, & ei benedicendum; gratulando de gloria extrinseca, in cœlo, & in terra; exultando de ejus cultu & honore; dolendo, quòd tot illum negligant, offendant, contemnant, & nos offenderimus; deplorando nostram, & aliorum cœcitatem, & tepiditatem in ejus agnitione, æstimatione, & obsequio.

44. *Et humilitatem.* Resp. VII. Inducatur, ut se constanter exerceat in humilitate cordis, oris, & operis; atque ad hanc virtutem consequendam sæpe recogitet: quid, quantusque est Deus, & quid ego? Deus æternus, immensus, omniscius, sapientissimus, omnipotens, omne bonum: ego ante annos non multos fui nihil, jam ex me nihil sum, & quid per peccata? Post paucos annos quid ero, & quid in æternitate? Ut sic se humiliet sub omnipotenti manu Dei, ad eum in omnibus

recur-

recurrat, suam agnoscens cœcitatem, paupertatem, impotentiam ad omne bonum, sibi attribuat solos defectus, Deo vero omne bonum, ut erga proximum sit benignus, misericors, omnium se postremum reputando. Est enim humilitas fundamentum omnium virtutum, sine qua nemo aliquem perfectionis gradum attigit: Deus namque superbis resistit, & humilibus dat gratiam; quia humiles Deo, qui gloriam suam non vult, nec potest dare alteri, omnia dona in acceptis referunt; superbi autem fures sunt in domo Dei, & raptores gloriæ ejus.

Resp. VIII. Ut in omnibus rectâ procedat intentione, spectans unicè beneplacitum, & gloriam Dei; ideoque diligenter invigilet suis affectibus, & usui sensuum, eos ad examen sæpe revocet: aliàs enim amor proprius intentionem aut evertet, aut labefactabit; quia *sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*, *Gen.* 8. 45.

Omnia discat agere rectâ intentione.

Resp. IX. Ut præter examen generale de actibus totius diei vespere instituendum, familiare sibi habeat examen particulare, cujus praxis hæc est: Suscipitur ad certum tempus certa virtus exercenda per diem; vel vitium, aut passio mortificanda: manè fit propositum, prævidentur occasiones, per diem exercentur actus illius virtutis, aut mortificatio passionis, augendo in dies numerum in bono, & minuendo in malo; vesperi initur ratio, elicitur dolor de lapsibus, vel negligentiis, examinatur profectus, majorne sit, an minor? Statuitur pro die altero. Pro quo primò assumenda virtus magis necessaria exercenda, aut passio prædominans imminuenda. 46.

Doceatur examen generale & particulare.

Resp. X. Commendanda exacta confessio, & communio frequens, devota. Ut confessio sit devota, 47.

Ut confessio, &

communio sit devota, & frequens.

devota, non tantùm fiat præmisso examine, humilique & sincerâ peccatorum confessione, cum dolore vero, & efficaci emendationis proposito; sed etiam media ad id indagando, occasiones eorum vitare statuendo. Suscipitur absolutio animo demisso, gratoque tanquam à Christo; pro accepta postea agantur gratiæ, & conceptum antea propositum ei offeratur gratiis suis confirmandum. *Confirma in nobis, quod o[p]eratus es in nobis.* Ut communio sit verè devota, debet primò homo mundus esse non ab omni solùm mortali, sed veniali etiam peccato, omni inordinato affectu; proinde omnes animi affectus bene sunt excutiendi. Ex fine intento agnoscuntur. 2. Debet excitari ardens desiderium Christum suscipiendi, considerando suam indigentiam, cœcitatem, animi morbos, impotentiam, pericula; Christi autem divitias, potentiam, amorem, quo nobiscum esse desiderat, & nos ditare. *Qui sitit, veniat ad Me, Joan. 7. Sitienti dabo de fonte aquæ vivæ. Apocal. 7. Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* 3. Profundè se humiliare, & considerando ex una parte suum nihilum, indignitatem maximè per peccata & ingratitudinē contractam; ex alterà Christi dignitatem. 4. Suscipere debet Christum vivâ fide, magna cum fiducia, ardenti amore, & desiderio, se illi perfectè conformandi in agendo & patiendo, magna cum humilitate, attentione & reverentiâ. 5. Suscepto sponso animæ suæ gratias humiles agere, quod fit subjiciendo illi intellectum per fidem, eum adorando, amando; optando, ut ab omnibus ametur, glorificetur; se offerendo; compellando eum jam Regem suum, jam sponsum, &c. petendo gratiam uberem, per diem mortificationem subeundo aliquam, legendo sacrum librum; vitando vanam conversationem, &c.

CAPUT

CAPUT X.

AN, QUANDO, QUOMODO ERrores, & defectus in sacro tribunali à Confessario admissi sint corrigendi?

RESp. I. Si Confessarius pœnitentem dispositum, peccati mortalis reum, ex oblivione, distractione, aut errore, vel omnino non, aut invalidè absolvit; tenetur eum dein absolvere vel statim, si adhuc est moraliter præsens, secundùm dicta nu. 31. vel postea, si eum noverit, præsentemque habeat post aliquot horas: imò etiam post diem, & juxta *Less. in Auct. V. Confessio, Casu* 5. aliosque multos cum *Gobat, Cardena in 2 Crisi Dissert.* 2. *nu.* 88. post duos dies; quia, cùm Sacramentum Pœnitentiæ sit institutum per modum judicii, diutiùs durat moralis conjunctio inter partes, quàm in reliquis plerisque Sacramentis. Hoc tamen casu, quo tantum temporis intercederet, si commodè fieri posset, priùs monendus esset, & renovandus dolor: si autem moneri non posset, foret, formâ absolutionis in ipsum prolatâ, absolvendus saltem sub conditione, præsertim, si prudens esset timor, ne dolor sit retractatus. Ratio est; quia jus habet ad absolutionem, cujus etiam accipiendæ voluntatem retinet. Quòd, si dilatâ diutiùs occasione eum conveniendi, rediret confessurus eidem Confessario, dici ei posset, nunquid accusas te, & doles de omnibus peccatis totius vitæ; & annuenti dari absolutio, modò Confessarius adhuc in confuso memor esset statûs prioris; si autem nec rediret, nec conveniri, nec reduci, nec post longum tempus occurrens moneri posset sine notabili pœnitentis offensione & scandalo, aut no-

48. *Si reum mortalis, dispositum non absolvit, quid agendum?*

tabili confusione vel detrimento honoris, & famæ Confessarii, (sicut plerumque fieri nequit, si tempus paulò longius intercesserit) commendet Confessarius rem Deo, & culpam, si admisit, expiet. Neque enim tenetur Confessarius cum scandalo, vel gravi damno suo integritatem confessionis materialem procurare, cùm & ipse pœnitens ex gravi causa ab ea excusetur. Hæc intelligenda sunt, si pœnitens prudenter credatur iterum confessurus ante mortem, & ità à priori peccato saltem indirectè absolvendus: si enim putaretur, priùs mortis subiturus periculum, salus illius esset damno famæ propriæ præferenda. Cæterùm, secundùm *Aversa & Burghaber Cent. 2. Casu 60.* confusio sola, & infamia apud pœnitentem subeunda excusat Confessarium, dummodo prudenter putet, pœnitentem adhuc semel confessurum. Dixi in responsione: *Pœnitentem peccati mortalis reum*: nam, si non nisi venialia habuisset, etsi absolvendus esset statim, dum adhuc est moraliter præsens, si tamen jam abivisset, faciliùs dissimulari posset; nisi fortè esset prudens timor, ne sit in statu mortalis, & non ampliùs intra longum tempus confessurus.

49. *Quid si neglexit interrogare numerum & speciem?*

Resp. II. Si Confessarius neglexit interrogare pœnitentem de specie & numero peccatorum gravium, potest, & debet pœnitentem adhuc in sede confessionali flectentem interrogare etiam post datam absolutionem, & monere de obligationibus, de quibus fortè monitus non est. Nec opus est ad id veniam petere, quia judicium adhuc integraliter durat. Ità communis. Si autem pœnitens jam discesserit, regulariter ad nihil tenetur Confessarius, nisi fortè ad pœnitentiam, si culpa intervenerit; quia admonitio extra confessionem

sionem vix fiet sine gravi confusione pœnitentis & Confessarii, ipseque non concurrit positivè ad omissionem. Si tamen rediret idem pœnitens ad Confessionem apud eundem Confessarium deponendam, monendus esset de defectu commisso: aliàs enim confessio non fieret omnium, ad quæ confitenda tenetur pœnitens. Dixi: *Si neglexit interrogare*; nam si positivè falsò dixisset, non esse opus horum peccatorum speciem, vel numerum exponere, monendus esset, si sine gravi scandalo, & detrimento pœnitentis, & Confessarii moneri posset; quia aliàs Confessarius pergeret esse causa, cur grave præceptum violaretur de omnibus confitendis quoad speciem & numerum. Verùm, quia magna ordinariè est confusio Confessarii, si delictum suum, aut ignorantiam manifestet pœnitenti, cùm homines, linguâ facilè labiles, proni sint ad talia aliis aperienda, videtur Confessarius ab hoc onere sæpe liberari, si nempe pœnitens non redeat ad ipsum. Docet enim *Lugo de Pœnit. d.* 22. *à nu.* 57. cum *Suar.* & *Vasquez*, non teneri, per se loquendo, monere pœnitentem, ad corrigendum errorem etiam culpabiliter admissum, si prudenter timeatur scandalum, aut detrimentum grave proprium, vel alienum, aut gravis offensa pœnitentis. Si tamen monendus esset, putant Suar. & Arriaga, extra confessionem, non petitâ etiam veniâ, posse dedoceri errorem, dicendo: Si tale, vel tale peccatum admitteretur, hoc vel illo modo confitendum esse. Melius est petere veniam, si extra confessionem corrigendus esset.

Resp. III. Si Confessarius purè neglexit monere pœnitentem de restitutione faciendâ, & ideo hanc ille omittat, non tenetur propterea Confessarius ad compensationem damni, etsi ex igno- 50. *Quid si neglexit monere*

de restitutione faciendâ? rantia vincibili, & cum culpa gravi processisset; quia ex justitia erga tertium non tenetur monere, aut ejus damnum impedire, sed ad summum ex charitate; ex qua etiam tenetur errorem corrigere, si commodè possit, si autem non possit, rem Deo commendet. *Layman l. 5. tr. 6. cap. 9.* Excipit La Croix, nisi ideo tacuerit; ut pœnitens non restitueret; eò quòd tertius jus habeat, ne per dolum impediatur ab eo, quod ipsi debetur ex justitia. At silentium Confessarii vel est causa per se damni, vel non est; si primum, tenetur, etsi fraus non adfuerit; si non est, intentio interna non inducit obligationem compensandi, nisi actio externa sit causa efficax damni. Aliud foret, si intentio illa ità silentium qualificâsset, ut pœnitens illo fuerit motus ad non restituendum; unde alii dicunt, teneri Confessarium in defectu pœnitentis, si hic silentio Confessarii motus fuerit ad non restituendum. At Scotz, & alii negant, silentium Confessarii ordinariè esse tacitam approbationem juris retinendi, cùm pœnitens nesciat; an non ex oblivione, aut justa de causa taceat.

51. *Quid si obligavit ad restitutionem, aut deobligarit per errorem inculpabilem?* Resp. IV. Si Confessarius bonâ fide obliget pœnitentem ad restituendum, dum non tenetur, aut deobliget, dum tenetur, per se loquendo, non obligatur ad compensanda damna, cognito tamen errore, tenetur ex charitate, & probabiliter etiam ex justitia monere pœnitentem. Ratio primæ partis est, quia, ubi nec culpa Theologica est, nec res aliena etiam æquivalenter, illi in conscientia non est obligatio restituendi, nisi fortè specialis contractus intervenerit, qualis hìc non intervenit; sed, sicut suscipientes officium Advocati, Medici, Consiliarii non intendunt se obligare, nisi ad diligentiam communem, caven-

dum-

dumque dolum & culpam latam, quæ conjuncta sit cum culpa Theologica gravi, neque nisi ex hac in foro interno tenentur de damnis; Sic nec Confessarius obligavit se pœnitenti graviùs, nec tenetur de damno sine culpa ipsius secuto. Ratio secundæ partis est, quia charitas postulat, ut, ubi commodè possum, impediam damnum proximi. Ratio tertiæ partis est, quia tenetur impedire, ne actio sua moraliter perseverans pergat continuare damnum, sicut, si sine culpa alium infamâssem graviter, vel alterius domum incendissem, tenerer ex justitia resarcire famam, & extinguere, si possum, incendium. Dixi, *probabiliter*, quia *Navar.* & *Sanch.* docent quoque, probabiliter teneri tantùm ex charitate, quando sine magno incommodo monere potest, quia nec ex culpa antecedente, nec ex re aliena, nec jam ex officio tenetur monere, cùm officium cesset: sicut, inquiunt, si à fure accepissem dono vas pretiosum, & bonâ fide donâssem alteri, postea, resciens fuisse furtivum, non tenerer ex justitia domino dicere. Prima sententia probabilior est, nec obstat exemplum: nam si donatio mea esset causa, cur dominus vas non reciperet, tenerer revocare illam, vel domino dicere ex justitia. Non tenetur tamen Confessarius, ubi, prout potuit, pœnitentem monuit, ipse restituere ex ratione data.

Resp. V. Si autem Confessarius ex ignorantia graviter culpabili, vel ex malitia positivè deobligavit, tenetur ex justitia curare, ut damna resarciantur, aut ipse resarcire; quia fuit causa illorum injusta. Procedit hoc etiam de Confessario Religioso, qui tamen, si non haberet, nec habere posset, unde restitueret sine gravi sua infamia, vel incommodo, non teneretur ipse in defectu pœni- 52. *Quid si per errorem culpabilem, vel malitiam?*

tentis, vel alterius; quia irrationabiliter ab ipſo exigeretur; ſi autem facilè habere poſſet à ſuperiore, vel alio, petendo ad uſum pium, teneretur petere, & in defectu alterius reſtituere ob rationem datam.

53. *Quid ſi rem reſtituendam juſſit dari pauperibus?* Reſp. VI. Si temerè, vel necdum adhibitâ à pœnitente diligentiâ pro inveniendo domino dixit, ut res daretur pauperibus, manet obligatio inquirendi dominum, & invento reſtituendi; ad quod primo loco tenetur pœnitens, & in hujus defectu Confeſſarius. Ex quibus patet, quàm cautè procedendum Confeſſario in materia reſtitutionis, ut nempe, ubi certus non eſt de obligatione, vel immunitate ab illa, non ſtatim reſolvat, ſed moram petat rem expendendi, vel alios conſulendi, dicatque pœnitenti: Nunquid paratus es præſtare omne id, ad quod intelliges te obligari? Si annuat, dicat, rem iſtam expendam, redi poſt tempus ad me, aut, ſi nequeas, adi alium virum doctum, & caſum expone.

54. *An pro errore corrigendo neceſſe ſit petere licentiam à pœnitente?* Reſp. VII. Si Confeſſarius dixerit, valere contractum v. g. matrimonii, cùm ſit invalidus, aut non valere certum votum, cùm valeat, tenetur monere pœnitentem, ſi poſſit; id, quod fieri poſſet per alium, ſi iſta non cadant ſub ſigillum, niſi tamen conſtet, pœnitentem nolle iſta revelari alteri: non cadunt autem ſub ſigillum, ſi non ſint manifeſtata ad peccatum explicandum. *La Croix l. 6, p. 2. nu.* 173. An autem pro ejuſmodi erroribus corrigendis Confeſſarius priùs teneatur à pœnitente legitimè obtinere veniam loquendi de auditis iis in confeſſione; de quibus loqui ad corrigendum errorem neceſſe eſt; aut poſſit eum monere non petitâ licentiâ; non convenit inter TT. Communior tenet, ſi pœnitens ſit abſolutus, ad loquendum cum illo

extra

extra confessionem de iis; quæ sub sigillum cadunt, necesse esse, ut ab ipso legitimè sit obtenta venia, quia Sacramentum jam completum est, secùs, si verè absolutus non esset: dicere enim illi, eum absolutum non esse, non est revelare peccatum. Contrà *Suar. Filliuc. Hurtado, Merac. Laym & alii* probabiliter docent, opus non esse, petere veniam; quia, inquit *Suar. d.* 33. §. 5. *nu.* 3. *de Pœnit.* tunc propriè non loquitur extra confessionem, sed supplet, & perficit eam, quæ antè inchoata est. Nihilominus meliùs consulitur reverentiæ Sacramenti, si petatur venia, quam pœnitens tenetur dare tum ad corrigendum defectum, & satisfaciendum obligationi suæ, tum quando malum communitatis, proximi, vel proprium, quod tenetur, & non potest avertere pœnitens, exigit dari licentiam utendi notitiâ ex confessione acceptâ. Hinc si pœnitens eam negaret, absolvi non potest, quia foret in actuali peccato mortali. Declaranda illi esset obligatio communis in hoc genere, & jubendus consulere virum alium doctum. Vide *La Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1774. & *n.* 1958.

Resp. VIII. Ut quicunque defectus, qui in confessione quandoque intercurrunt, faciliùs, & exactiùs corrigantur, expedit, ut Confessarius, sicut suasit S. Franciscus Xaverius; post exceptas confessiones, expendat, quomodo munere suo sit functus, quomodo cum his, illisve pœnitentibus processerit, quomodo instruxerit, examinaverit, quomodo ad dolorem excitaverit, dubia resolverit, quomodo meliùs agere potuisset, & deinceps possit; si dubitet de sua resolutione, vel judicio circa peccatum, consulat libros, aut alios viros doctos, & expertos: sic enim fiet, ut expeditiùs deinceps, exactiùsque, & magno cum fructu officio suo fungatur. 55.

Post confessiones exceptas reflectat Confessarius, quomodo processerit?

PARS

PARS II.

De iis, quæ Confessario observanda sunt tum in genere circa peccata magis obvia, tum in specie circa personas ætate, sexu, statu, vel conditione diversas.

CAPUT I.

QUÆ IN CONFESSIONE SINT Confessario observanda in genere circa peccata magis obvia, & quæ media contra ea suggerenda?

PEccata magis obvia sunt peccata capitalia, & quæ ex iis ordinariè magis consequuntur; sunt autem peccata capitalia septem; nempe: Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia. Dicuntur capitalia, quia ex iis velut capitibus reliqua oriuntur.

QUÆSTIO I.

QUID DE SUPERBIA, ET PRÆcipuis ejus partibus, & remediis observandum?

56. *Quid sit superbia?* REsp. I. Superbia est amor inordinatus propriæ excellentiæ, puta, personæ. Dixi, *inordinatus*: quia ordinatè appetere excellentiam in se, malum non est, sed potest esse actus honestus, si debito modo, & fine fiat. Consistit autem

super-

ſuperbiæ inordinatio in eo, quòd quis perſonæ ſuæ excellentiam, vel dignitatem majorem apprehendat, quàm ei inſit, ſicque erga illam ità apprehenſam afficiatur, majorem ſe æſtimando, quàm re ipsâ æſtimari mereatur, atque ità mente, & affectu ſupra ſe eat. Hinc ſuperbus ſe inflare, & tumefacere dicitur, quia apprehenſione, & affectu majore, quàm par ſit, ſe quodammodo facit majorem.

Reſp. II. Superbia alia eſt conſummata, & perfecta; alia non conſummata, & imperfecta. 57. *Et quotuplex?* Conſummata eſt, quâ quis ita ſe animo effert, ut Deo, & ſuperioribus ſubeſſe recuſet, volens arbitratu ſuo vivere; aut ita ſe gerit, quaſi à Deo ſua non haberet, aut eſſent ſuæ naturæ debita, Dixi, *ità ſe gerit*, quia non requiritur, ut ità judicet, (hoc enim eſſet hæreticum) ſed ſufficit, quòd dona Dei apprehendat tanquam ſua, & non cogitans, unde iſta habeat, ità ſe gerat, ac ſi à ſe haberet; id, quod fieri poteſt: ſic pauper, fruens alienis, poteſt ſe efferre non ſecus, ac ſi propriis frueretur. Hæc ſuperbia, præſertim primo modo accepta, eſt diabolica, & peccatum graviſſimum, quia formalis averſio à Deo. Superbia non conſummata eſt, quâ quis, ſalvâ ad Deum, & ſuperiores ſubjectione, ſecluſoque illo ſe gerendi modo, ſuam dignitatem apprehendit, æſtimat, & amat ſupra id, quod illi convenit, vel ineſt. Dicitur *imperfecta*, non quòd propriè dicta ſuperbia non ſit; ſed quòd ad ſupremum ſuperbiæ gradum non aſcendat, primuſq; ſit ſuperbiæ actus, qui, per ſe loquendo, veniale tantùm eſt peccatum, quia ex recepta regula, quando objectum eſt de ſe indifferens, adeoque honeſtè appetibile, ùt ſunt excellentia, dignitas, honor, laus, divitiæ, cibus, potus; appetitus illius inordinatus, per ſe loquen-

loquendo, non excedit culpam venialem. Dixi, *per se loquendo*, quia per accidens fieri potest mortale, uti alia venialia, ratione scandali, finis adjuncti, &c.

58. *Filiæ superbiæ.* Resp. III. Filiæ superbiæ quasi primogenitæ, sunt ambitio, præsumptio, cenodoxia seu vana gloria. Ambitio est inordinatus appetitus honoris, vel dignitatis, ùt, si appetatur honor non conveniens appetenti, vel meritis major, v. g. Si quis honorari cupiat ob doctrinam, quam non habet, vel ob divitias, vel velit ad officium elevari, quo indignus est. Præsumptio, ùt hìc accipitur, est appetitus aggrediendi aliquid vires, & facultatem excedens. Cenodoxia, seu vana gloria, sic dicta, quòd fundamento debito careat, est appetitus inordinatus humanæ æstimationis, & laudis, ùt, si quis majorem de se opinionem, & famam appetat, quàm mereatur, aut ex rebus indifferentibus, ùt sunt divitiæ, pulchritudo, &c. quæ de se laudem non merentur, vel de simulata doctrina, & virtute. Si talis æstimatio, & laus quæratur verbis, dicitur jactantia; si factis veris, inventio novitatum; ùt, si quis ob peregrinas vestes, novumve modum videri vellet magnus, & laudari; si quæratur factis falsis, dicitur hypocrisis, ùt, si quis aliquid faciat, ut videatur bonus, cùm non sit. Hæc ordinariè sunt peccata tantùm venialia; fiunt tamen quandoque mortalia ex circumstantiis, & effectu, ùt, si quis ambiret officium, ad quod scientiam, vel idoneitatem, non haberet, sicque prævidere posset gravia damna aliis inde consecutura. Si mulier quæreret luxum in vestibus cum gravi detrimento familiæ, aut ære alieno, cui dein solvendo non esset: si puella comeret se, ut appareat pulchra, sicque alios alliciat ad amorem turpem; si, ne videretur

scru-

ſcrupuloſa, accederet nocturnas conventiones, prævidens lapſum in gravia probabiliter futurum. Si jactaret ſe de peccato gravi, ſi communicaret indignè, ne videretur aliis minùs pia, &c.

Reſp. IV. Sunt & alii ſuperbiæ mali partus, ùt pertinacia, diſcordia, temeraria judicia, imò omne peccatum. Pertinacia eſt inordinata adhæſio ſuæ ſententiæ. Diſcordia, ùt hìc ſumitur, eſt contrarietas voluntatum circa bonum Dei, vel proximi, ſeu circa bonum, quod quis tenetur velle. Diſſenſio eſt inordinata contrarietas opinionum, ùt, ſi quis diſſentiat ab alio in objecto, circa quod deberet conſentire, vel excedat in modo diſſentiendi. Contentio eſt pugna verbalis inordinata circa veritatem aliquam, ùt, ſi quis ſe opponat animo contradicendi veritati agnitæ. Rixa eſt inordinata invaſio privati â privato more canis ex vehementi ira procedens. Contumelia eſt injuſta læſio honoris, ùt, cùm quis alicui aliquid objicit in faciem, animo eum inhonorandi, vel cum dedecore injuſto. Detractio eſt injuſta læſio famæ alienæ, plerumque occulta. Temerarium judicium eſt firma ſententia de proximi labe ſine fundamento ſufficienti. Hæc ſunt peccata gravia, vel levia pro diverſitate materiæ, vel modi. 59. *Alii ſuperbiæ partus.*

Nativitas peſſimæ hujus turbæ hæc eſt: Primò apprehendit quis excellentiam ſuam non attendendo ſuas imperfectiones, indigentiam, paupertatem, & dependentiam à Deo, ex quo fit, ut excellentia ſua appareat illi major, quàm re ipsâ ſit, quia bonum purè ùt tale apprehenſum apparet longè excellentius, quàm apprehenſum ùt mixtum imperfectionibus. Ex hac apprehenſione naſcitur amor ſuæ excellentiæ, & æſtimatio juſto major. Ex his deinde fit, ut æſtimet 60. *Quomodo naſcitur ſuperbia cum ſuis affeclis, ſeu pediſſequis.*

se idoneum rebus magnis, & mensuram suam excedentibus. Hinc appetit dignitates, aliasque, quæ ad excellentiæ commendationem pertinent, tanquam sibi convenientia, cupit ab aliis æstimari, honorari, laudari; hoc si non assequatur, dolet, irascitur; si cum aliis se conferat, censet se illis digniorem, aptiorem, potentiorem, ideoque illos vilipendit, contemnit; parvi facit, quæ ab aliis; magni, quæ à se fiunt; oculos ad suos defectus clausos, ad alienos apertos habens; si alios videat sibi præferri, invidet, &c. Atque ex his patet, quomodo examinandus, qui se de aliquo superbiæ actu accusat; interrogandus nempe, circa quod objectum, coram quibus v. g. se jactaverit, dissenserit, contenderit, quod officium ambiverit, quid objecerit, de proximo dixerit, &c.

REMEDIA CONTRA SUPERBIAM.

61. *Remedium contra superbiam.* Primò. Constanter se dare exercitio humilitatis, secundùm dicta num. 44.* & animo volvere illud: *Quid superbis terra, & cinis?* Vel illud Apostoli: *Quid habes, quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris?* Vel illud: *Gloriam meam alteri non dabo.* 2. Considerare suam originem. Natus es in sordibus, nutriris in sordibus, morieris in sordibus. Tu ergo quis es, & quid eris? Corpus, esca vermium, & anima, ubi in æternitate? Tu quis es? Ex te nihil. Quid potes? Ex te nihil, nihil in naturalibus, minùs in supernaturalibus; cadere potes, ruere in interitum, Deo te opponere, unicum tuum bonum deserere; at sine supernaturali Dei auxilio resurgere non potes, bonum tuum nec amare, nec quærere. Similis es infanti, qui in sordibus computresceret in cunis, nisi mater succurreret; ex te

nec

nec cogitare, nec petere tibi necessaria potes. Omni momento indiges Dei te sustinentis manu, aliàs relapsurus in nihilum; in omnibus ejus auxilio eges: nec istâ indigentiâ te Deus liberare potest per omnipotentiam suam. Quid confers ad opera bona? Nihil præter consensum gratiæ auxilio, & is adhuc principaliter à Deo est. 3tium. Cogitare, quid est, de quo superbis? Scientia? Hæc opinio est sæpe falsa: nihil scis, nisi quod fides docet; aut recta ratio, quæ est lumen à Deo, dictat; reliqua ignoras pleraque omnia. Lucifer multò plura novit, quàm tu, & tamen miserrimus est. An divitiæ? Lutum sunt, pars terræ, aut terræ partus. Non majorem, nec feliciem te faciunt; sed potiùs alliciunt, ut ruas in interitum. An laus, & magna æstimatio humana? Laus est verbum volans; æstimatio humana umbra est, simulacrum in cerebro aliorum effectum; sæpe falsum, inconstans, & vix unius diei, quo major non evadis; sed quòd es in oculis Dei, hoc es, & nihil amplius. An nobilitas generis? Ex luto es non secus ac rusticus. Nobilitas est exemptio ab oneribus plebejorum cum quadam fortassis jurisdictione. Hanc majores tui aut meruerunt, aut emerunt; tu quid contulisti? Mors eam tollet, & eris par, & fors inferior rustico. An pulchritudo corporis? Hæc sita est in fugace cutis colore, carnisque, & ossium proportionatâ conjunctione. Corpus tuum, ut ut pulchrum, sepulchrum est dealbatum, intùs plenum fœtore, & sordibus. 4tum. Ponderare pericula, & damna superbiæ: *Initium*: teste Ecclesiast. cap. 10. *omnis peccati est superbia, qui tenuerit eam, implebitur maledictis. Vidi satanam, tanquam fulgur de cœlo cadentem*, ait Christus. 5tum. Vilem se reputare; omni dono

Dei indignum, & servum inutilem, seque tanquam talem tractare: vilia appetere, tanquam sibi magis convenientia: laudem fugere, contemptum amare, & de eo gaudere. 6tum. Conferre se cum Sanctis, & Angelis: Quid es respectu illorum? Quid hi respectu Dei? Quid ergo tu? 7mum. Turpitudinem superbiæ perpendere. Furem te facit; proinde oriente superbiæ motu, respice indignitatem tuam, ora Deum, ne te permittat confundi. *Non nobis Domine, non nobis, sed Nomini tuo da gloriam.* - Lapsus superbiâ, confundere tanquam fur in flagranti deprehensus, &c. 8vum. Attendere ad superbiæ indicia, uti sunt: Sua prædicare, expiscari aliorum de se judicia, turbari ad suî neglectum, & ubi suscepta non bene succedunt, pulsari invidiâ, dum alii laudantur, aut laudabiliter agunt, &c. & hæc mortificare.

QUÆSTIO II.

QUID DE AVARITIA, EJUSque partubus notandum?

62. *Quid sit avaritia, fraus, fallacia, perfidia?*

RESP. Avaritia specificè accepta, est inordinatus appetitus divitiarum. Est per se veniale tantùm ob rationem datam sub n. 57. Transit in mortale, si inducat gravem violationem alterius virtutis, v. gr. charitatis; justitiæ, religionis, &c. Ex ea oritur duritia cordis erga pauperes, inquietudo animi, seu inordinata sollicitudo de augendis,& conservandis divitiis, dolus, perfidia, seu proditio, &c. Dolus est vitiosa animi calliditas, quæ, si in verba prodeat, dicitur fallacia, si in facta, fraus. Proditio, seu perfidia est deceptio proximi in ejus damnum contra fi-

dem

dem datam, ùt violatio secreti commissi, apertio litterarum, &c. Dixi, *Specificè accepta*, quia genericè sumpta, est inordinata cupiditas cujuscunque rei sensibilis, sive utilis, sive delectabilis.

Hinc primò. Si pœnitens se accuset de duritia in pauperes, examinetur, an duris, vel contumeliosis verbis compellaverit? An eleëmosynam negaverit, ubi ad eam ex charitate tenebatur, ùt in extrema, vel gravi proximi necessitate? An ab iis debita exegerit nimis rigidè? 2. Si de fraude, vel fallacia; An cùm gravi damno proximi, vel periculo ejus? 3. Si de secreto violato; an id fuerit commissum, vel tantùm promissum? Si commissum, id est, eâ lege ipsi scientia communicata, & acceptata, ut taceret; hujus violatio est non tantùm contra fidelitatem, sed etiam contra justitiam ob contractum onerosum intervenientem, estque peccatum grave, vel leve pro diversitate materiæ. & damni inde sequentis; si autem fuit promissum tantùm, id est, communicatâ jam notitiâ promiserit sine contractu antecedente tacere, an obliget ex fidelitate tantùm, vel simul ex justitia, pendet ex intentione promittentis, quæ, nisi aliud constet, ordinariè censetur tantùm esse ex fidelitate, & hoc secretum violare secluso periculo gravis damni, vel læsione charitatis, est ordinariè tantùm veniale peccatum, imò aliquando nullum, si nimirum ob justas causas manifestetur, v. gr. Si quis interrogaretur à superiore, vel judice, cui teneretur respondere, vel injustè læsus ab eo, cui promisit, aliter famam suam tueri non posset, &c. id quod etiam verum quandoque est de revelatione secreti commissi, ùt, si silentium vergeret in grave damnum communitatis, vel proximi innocentis, imminens à committente, quod

63. *An liceat revelare secretum.*

aliter averti non posset. Imò, licèt non immineret ab ipso, sed alio damnum commune, vel salutis animæ ; quia pro iis casibus nemo se obligare potest. Extra hos casus debet attendi, sub quàm gravi malo proprio potiùs subeundo se quis obligaverit, ac etiam sub morte subeunda, vel, ùt fit communiter, tantùm ad moralem, & humanam, seu non nimis difficilem custodiam.

64. *An licet aperire, & legere alienas litteras, vel scripta?*

4. Si de litteris apertis, vel lectis : examinetur, quales fuerint illæ : etsi enim, per se loquendo, alienas litteras aperire, & legere sit mortale; cùm ordinariè non constet, an non contineant rem gravem, vel quam constare alteri, scribens valde ægrè ferat ; per accidens tamen potest esse veniale tantùm, ùt, si ex curiositate aperirentur, & prudenter judicaretur certum, non continere rem magni momenti, & scribentem non esse graviter invitum ; vel etiam nullum, ùt, si adesset consensus scribentis expressus, aut saltem tacitus prudenter præsumptus, & ex rationabili causâ fieret : utì & si adesset legitima authoritas, vel meritò certum judicares grave damnum tibi, vel alteri parari iis, quod aliter non posses avertere: licet enim contra injuriosas litteras tibi consulere ; sed nec tunc plus legendum, quàm ad illum finem serviat. Cavendum quoque, ne id temerè judicetur. Idem dicendum de litteris apertis, quas aliquis casu perdidit, aut ex inconsideratione in loco publico reliquit. Quòd si dominus illas dilacerâsset, & fragmenta in locum publicum projecisset, an legi possint licitè, controvertitur. Affirmat *Lugo*, & alii satis communiter, eò quòd eas videatur habere pro derelictis, & cedere jure suo. At contradicit cum aliis *La Croix l. 3. p. 2. num. 12. 36.* si in minuta frusta dilâcerâsset ; quia sic satis ostendisset, se velle ea-

rum

rum contentum esse secretum : proinde fragmenta conjuncta non legerentur, per se loquendo, licitè. Quod dixi de litteris, valet de alienis scriptis, quæ quis vult esse secreta ; cùm & in his jus ad secretum habeat : unde, si ex his, àut litteris alienis per injuriam lectis damnum domino sequatur, legens tenetur ad compensationem.

REMEDIA CONTRA AVARITIAM.

PRimum. Cogita : quàm inconstantes sunt hujus mundi divitiæ ? Transeunt omnia illa *tanquam umbra.* Sapient. 5. *Dormierunt somnum suum omnes viri divitiarum, & nihil invenerunt in manibus suis*, Psal. 75. *Quomodo*, inquit sanctus Augustinus, *qui videt thesauros in somnis, dormiens dives est, sed evigilabit, & pauper erit.* 2dum. Quò devenient divitiæ, quas tantâ sollicitudine, fortè cum jactura salutis meæ comparo ? Diripient alieni tandem labores meos. Hæredes mei, aut nati eorum erunt prodigi, & dein quid mihi ? Quin potiùs adhibitâ moderatâ diligentiâ ad necessaria mihi, meisque acquirenda committo me Divinæ providentiæ ? Deus novit, quid cuique prosit ad salutem. 3tium. Quàm vilia sunt hujus mundi bona ? Extrinseca sunt, possessorem suum nec meliorem, nec beatum faciunt ; sed inquietum, cœli immemorem, superbum, luxuriosum, divinorum contemptorem, crudelem in miseros, dicente *Eccl.* c. 10. *Avaro nihil scelestius, nihil iniquius, quàm amare pecuniam : hic enim & animam suam venalem habet.* Si beatum redderent divitiæ, non largiretur eas Deus hostibus suis, Ethnicis, Turcis, Hæreticis, sceleratis. 4tum. Unigenitus Dei, cùm dives esset, propter nos egenus factus est ;

65. *Remedia contra avaritiam?*

si fuisset melior ad felicitatem æternam via, quàm divitiarum contemptus, eam is elegisset, & nobis ineundam demonstrâsset. 5tum. Esto misericors in pauperes, & beneficus in proximum. Contraria contrariis curantur. *Qui dat pauperi, non indigebit; qui despicit deprecantem, sustinebit miseriam,* Proverb. 28. *Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis.*Proverb. 19. *Quamdiu uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Matth. 25. *Beneficentiæ, & communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus.* Hebr. 13.

QUÆSTIO III.

QUÆ CONFESSARIO DE MATERIA luxuriæ sint specialiter observanda?

66. *Quid, & quotuplex sit luxuria?* RESP. I. Luxuria genericè accepta est appetitus inordinatus delectationis sensualis; specificè autem appetitus inordinatus delectationis venereæ. Pro quorum intelligentia.

67. *Quid, & quotuplex sit delectatio.* Notandum 1. Delectatio simplex est complacentia potentiæ appetitivæ in objecto delectabili sine desiderio. Est autem alia spiritualis, alia sensitiva: Spiritualis est complacentia voluntatis; sensitiva est complacentia appetitûs sensitivi in objecto delectabili. Illa, si contineat se intra solam voluntatem, & conjunctam non habeat delectationem sensûs, dicitur merè spiritualis; si autem hanc conjunctam habeat, dicitur mixta, seu sensitivo-spiritualis. 2. Delectatio sensitiva fit cum aliqua alteratione corporis per motum spirituum animalium: & dividitur in merè sensibilem, & carnalem; carnalis in veneream, & non veneream. Merè sensibilis est, quæ percipitur

cipitur ex objecto sensibili non apto de se movere ad venerea; ùt, quæ percipitur ex olfactu floris, auditione musicæ, sapido cibo, visu modestæ imaginis, tactu holoserici; & hæc de se mala non est. Carnalis est, quæ percipitur ex objecto carnali, id est, vel venereo, vel saltem remotè apto de se movere ad venerea. Venerea est, quæ percipitur ex objecto venereo, v. g. turpi tactu, vel aspectu: hæc sentitur circa partes genitales ex commotione seminis, & spirituum generationi servientium, qui sunt subtilissimus sanguis velut in aërem extenuatus, & facillimè mobilis. Oritur autem illa commotio vel ex imaginatione objecti turpis, vel ex mordacitate seminis, aut ex ejus, & spirituum genitalium copiâ, & dicitur venerea, quia servit ad generationem, cui Ethnici Venerem, tanquam Deam, præsidem statuerunt. Delectatio carnalis non venerea est, quæ concipitur ex objecto carnali quidem, sed de se non turpi sine delectatione venerea, apto tamen saltem remotè ad hanc movere. Talis esse potest, quæ concipitur ex tactu manus mulieris, ex aspectu formosi, vel formosæ adolescentis, &c. hæc sentiri solet circa pectus cum aliquo calore, & quasi emotione sanguinis, & spirituum animalium. 3. Cogitatio de objecto turpi alia est practica, alia speculativa tantùm. Practica est, quæ repræsentat objectum modo delectabili, id est, vel tanquam præsens modò ponendum, vel tanquam delectabile sensui, adaptat illud cogitanti tanquam conveniens. Speculativa autem est, quæ repræsentat aptum secundùm se, & quasi superficialiter sine modo illo; qualem plerumque habet, qui studet casibus considerando distinctionem specificam peccatorum in ordine ad confessionem: & hæc de se peccatum non est,

utì nec delectatio de scientia jam acquisita. 4. Delectatio venerea plenè deliberatè, vel in se admissa, vel in suî causâ per se efficaci indirectè volita est in solutis peccatum mortale ex toto genere suo, ùt habet communissima nunc omnium, & certa sententia; quia omnis delectatio venerea ex natura sua ordinatur ad seminis effusionem, estque hujus inchoatio; quæ in solutis, si voluntaria sit in se, vel in suî causa per se, & efficaci, est mortale; quia, cùm in hominis, naturâ per originale corruptâ, potestate non sit admissâ leviore delectatione majorem impedire, adsitque periculum in hanc consensûs, recta gubernatio generis humani exigit illam graviter prohiberi; ne sequatur corruptela, & confusio generis humani totius, & matrimonii fini graviter præjudicetur, qui est propagatio generis humani, ut augeatur numerus servorum & filiorum Dei. 5. Delectationes verò sensitivæ non venereæ, nec de objecto turpi admissæ ex honesta causa, dum abest periculum consensûs in delectationem veneream fortè orituram, de se peccata non sunt, ùt quæ percipiuntur ex amplexu, manuum contactu, osculis factis ex urbanitate, vel benevolentiæ honestâ causâ; quia de se non sunt impudica, nec per se saltem propinquè tendunt ad venerea, & fiunt ob rationabilem causam. Ità communis cum *sancto Thoma* 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 4. Dixi 1. *admissæ*: nam delectationes illas sensibiles intendere valde periculosum est, cùm in natura corrupta tunc vix absit delectatio venerea, in quam simul feretur consensus, unde ob illam voluptatem osculans fœminam peccat graviter. Et Alexander VII. damnavit hanc propositionem; *Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum*
habitum

habitum ob delectationem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs ulterioris, & pollutionis. Dixi 2. *admissæ ex honesta causa*: quia, si fiant oscula ex levitate, vanitate, delectatio culpâ non vacat. Dixi 3. *de se*; quia, si quis sciret, se solere, illas admittendo, consentire in delectationem veneream, graviter peccaret, exponendo se periculo, nisi aliam cautelam adhiberet.

Resp. II. Si pœnitens se accuset de cogitationibus turpibus, interrogetur, an voluntariè, & cum voluntaria delectatione iis inhæserit? Si neget, ulteriore examine de his opus non est. Si dicat: Sensi delectationem: petatur, an eam libenter, & voluntariè admiserit, an verò statim eidem repugnaverit? Non nocet sensus, ubi deest consensus, sed meritum est eis strenuè repugnare. Si annuat, quæratur, an fuerint de objecto contra castitatem, de scurrili, v.g. de excrementis humanis, &c. etsi enim cogitatio, & delectatio turpis, specificè accepta, sit venerea; accepta tamen genericè est omnis, quæ dedecet hominem ingenuum, & pudibundum, & à rudibus sæpe confunditur. Si fateatur consensum in delectationem veneream, debet, nisi aliunde constet, primò exprimere, an sit liber, vel voto obstrictus. 2. Numerum. 3. Speciem: nam aliud est specie peccatum delectari de fornicatione, quàm de sodomia, bestialitate, &c. saltem, si delectatio feratur in ista, ùt talia. Sed de his vide *Theol. mor. p. 2. n. 209.* 4. Fassus delectationem veneream voluntariam, interrogandus, an non quid turpe fecerit, aut facere voluisset? Si ità; exponere debet, quid aut fecerit, aut facere desiderârit, & cum quibus personis; desideria enim tendunt in objecta, ùt à parte rei ponenda, ab iisque

68. *Quid si pœnitens accusat se de turpibus cogitationibus?*

que malitiam omnem, quam habent, si cognoscatur, contrahunt: unde, si desiderâsset peccare cum conjugata, contraxisset malitiam adulterii, secus est de delectatione simplici ex copula, nisi esset de ea, ùt cum conjugata; quia tendit in objectum tantùm, ùt delectat.

69. *Quid si de aspectu?* Resp. III. Si accuset se de aspectu, explicare debet primò, an voluntarius fuerit objecti de se turpis sine rationabili causa, an voluntariè admissa delectatio venerea. Si ità, debet iterum explicare qualitatem suæ personæ, id, quod semper in hac materia, nisi aliunde innotescat, faciendum: probabiliter tamen, si abfuit desiderium, necesse non est exponere, an sit conjugatus, quia incertum est, an conjux mentem etiam compatri obligaverit, ùt obligat vovens castitatem. Deinde examinandus est, ùt suprà. Si nihil nisi simplex delectatio admissa sit, personæ aspectæ qualitatem probabiliter necesse non est explicare. 2. Si aspectus ex objecto non fuit turpis, petatur, quo animo aspexerit v.g. fœminas? An ex curiositate tantùm, & aspectu non fixo; Si ex curiositate tantùm, & aspectu non fixo, citraque periculum probabile consensûs in delectationem veneream, peccavit tantùm venialiter; est enim curiositas cupido præcisè sciendi, quæ, si debito fine careat, veniale est. Si autem aspexit animo venereo, per se patet, quòd graviter peccârit, si plena adfuit deliberatio, seu advertentia ad malitiam; hinc iterum examinandus, ùt supra dictum est. Si autem ex honesto fine, & urbanæ conversationis, aut salutationis causâ, per se loquendo, nullum admisit peccatum.

70. *Quid si de causa* Resp. IV. Si pœnitens dedit causam motibus turpibus, vel pollutioni; triplex causa distinguenda est: nam alia est causa per se efficax; alia

per

per se inefficax ; alia causa per accidens. Causa per se efficax est, quæ ordinatur ex natura sua ad effectum, ità, ut eum necessariò necessitate vel morali, vel physicâ inducat : talis respectu commotionis venereæ est cogitatio practica vivacior de venereis, tactus obscœnus diuturnior, aspectus obscœnus nudæ fœminæ voluntariè continuatus : hæc enim, si vivacius feratur in obscœna, determinat ad delectationem ; si vehemens sit, determinat ad pollutionem. Causa per se, at inefficax est, quæ quidem ex natura ordinatur ad effectum, sed in eum non influit notabiliter, & hinc cum eo non conjungitur, ùt plurimum. Tales causæ in præsenti sunt tactus levis, vel jocosus fœminæ, non obscœnus, aspectus curiosus ejus formæ, vel pectoris nudi non fixus : confabulatio amatoria ob vanitatem, vel vanum amorem conciliandum; quibus à *Sanchez*, respectu pollutionis annumerantur amplexus, oscula, compressio manûs fœminæ, intorsio digitorum ex vanitate, vel levitate. Causa per accidens est, quæ ad effectum per se non ordinatur, sed indifferens est, ut cum eo conjungatur, vel saltem proximè in eum non influit. Tales in præsenti sunt equitatio, situs corporis magis commodus, conversatio cum fœminis ad eas instruendas in virtute, esus calidorum, ùt sunt ova, aromata, v. gr. piper, cinamomum, &c. aliæque actiones etiam illicitæ extra materiam veneream, ùt potio intemperans, comestio cibi vetiti, ex qua prævidetur secutura commotio venerea.

data turpibus motibus, vel pollutioni? Triplex causa motuum turpium.

71.

Quando, & quomodo peccetur dando illis causam?

Ex his judicandum, quomodo pœnitens peccaverit : nam primò, qui intendit commotionem veneream, vel pollutionem per actionem etiam licitam, & de se indifferentem, peccat graviter, quia vult in se aliquid repugnans graviter casti-

tati,

tati. 2. Qui ponit causam illius per se efficacem, reus quoque fit peccati mortalis, si eam ponat sine rationabili causa; quia volens causam per se efficacem effectûs, nisi aliunde excusetur, velle effectum censetur; eâdem enim lege, quâ talis effectus prohibetur, etiam prohibetur causa per se efficax illius. Dixi: *Sine rationabili causa*: hæc enim, si adsit, & absit periculum probabile consensûs in venerea, sine culpa poni talis causa, seu actio potest. Sic licet Medico, vel Chirurgo mederi vulneri in partibus obscœnis corporis alterius, Confessario lectio casuum ad audiendas confessiones, professori ad instruendum alios, quando, & quomodo in hac materia peccetur, & quomodo peccata sint confitenda, &c. etsi prævidêrent motus venereos inde orituros. Hinc causa moralis per se efficax censentur in præsenti omnes actiones in materia venerea graviter prohibitæ, positæ sine rationabili causa, ùt sunt omnes cogitationes, aspectus, tactus ex objecto valde turpes, qui nec necessarii, nec utiles sunt ad finem honestum; sed tantùm hìc & nunc servire possunt ad Venerem. At, si adsit rationabilis causa, & servire possint ad honestum finem, censentur causa per accidens, & honestantur ex fine. 3. Qui ponit causam per se quidem, sed inefficacem motûs venerei, qualis est actus solùm venialiter malus in materia luxuriæ, utì esse possunt joci turpes non valde obscœni, tactus, vel oscula levia ex petulantia, delectatio inde prævisa, & secuta, si absit periculum probabile consensùs in illam, per se loquendo, non imputatur nisi ad culpam levem. Ità *Vasq. Bonac. Lessius, Gobat, Sporer*, aliique plurimi teste *La Croix lib. 3. p. 1. num. 923. contra Mendo.* Ratio est, quia est tantùm volita in

causa

causa, estque potiùs effectus naturæ corruptæ, quàm potentiæ generativæ; velle autem talem causam, veniale per se non excedit. Ità *Vasquez*, *Sanch.* & alii communiter; aliud tamen dicendum foret, si adesset probabile periculum consensûs, ùt, si quis experientiâ sciret, se non tarò solere consentire, dum tales actiones ponit. 4. Qui ponit actionem, quæ sit causa per accidens, ex qua prævidetur secuturus motus venereus, vel pollutio; si absit intentio illius, & periculum probabile consensûs in illam, non peccat contra castitatem, saltem graviter; imò, quando actio est honesta, vel non mala, per se nullum est peccatum, saltem, si adsit vel necessitas, vel ratio honesta, aut utilis ponendi, vel continuandi talem actionem. Ratio primæ partis est, quia causa per accidens non est verè causa effectûs secuti. Hinc pollutio tunc non foret effectus virtutis generativæ, sed expulsivæ; quia causa venerea adhibita non esset. Ratio secundæ partis est, quia effectus præter intentionem sequens non imputatur, nisi fuerit obligatio non ponendi causam: At talis obligatio non est, quando adest necessitas, vel ratio honesta, vel utilis ponendi talem causam; sed tunc jus nobis est ad illam, potiusque tunc patimur, quàm ponimus tales effectus. Quod, nisi verum esset innumeras actiones utiles, honestas, imò necessarias teneremur vitare, quæ obligatio cederet in detrimentum, & eversionem generis humani, & esset intolerabilis, proinde esse non potest, cùm lex omnis debeat esse in bonum commune; imò plus boni, quàm ejus negatio afferre. Dixi: *Non peccat graviter, saltem contra castitatem*: nam si actio esset graviter mala contra aliam virtutem, mortaliter peccaretur contra illam, ùt, si quis se

ine-

inebriaret prævidens secuturam pollutionem in somno. Putat tamen *Sanch.* peccari venialiter contra castitatem, eò quòd videatur levis aliqua deordinatio contra illam. Idem dicit *Layman*, & *Platelius*, si ponatur causa, vel actio de se non mala sine justa causa. *Rhodes* & *Arriaga* tenent, non peccari contra castitatem, quia illa non prohibet actiones, nisi per se inductivas ad venerea; non verò alias etiam malas, multò minùs bonas, aut indifferentes: unde tam parum repugnat castitati, comedere carnes die vetitâ, quàm aliâ. Hinc, per se loquendo, culpâ vacat motus venereus, vel pollutio prævisa in legente ex justa causa casus de materia venerea, audiente confessiones, Chirurgo ex officio, vel charitate medénte vulneri, ex tactu honesto, & amplexu juxta morem Patriæ, locutione necessariâ, vel utili, honestâ cum fœminis; ex equitatione etiam recreationis causâ susceptâ, ex situ corporis commodo; si absit probabile periculum consensûs. Suadendum tamen, ut tales actiones non suscipiantur sine rationabili causa, ut eò magis recedatur ab amore venereo & periculo lapsûs. Similiter non peccat graviter contra castitatem, qui citra periculum venerei consensûs habet cogitationem brevem de venereo objecto non valde turpi ex mera curiositate, aut cum semiplena tantùm advertentia ad malitiam gravem, peccat tamen venialiter, & periculum consensûs venerei rarò abest; nisi cogitatio sit languida, quæ suo tepido modo, & obiter advertente ad objectum venereum parum commoveat. His non obstat sententia communis, quòd in materia venerea non detur parvitas materiæ, quia intelligitur de delectatione venerea vel directè in se, vel indirectè in sua causa per se efficaci volita, aut acceptata.

Resp.

Resp. V. Si pœnitens se accuset de verbis turpibus, explicare debet suam intentionem, vel affectum, modumque proferendi, & personas, coram quibus: nam primò, si ex petulantia, levitate, vel rusticitate sine affectu venereo citra discursum cum aliis, vel ex præcipitantia quis illa proferat, ùt faciunt quandoque moribus parum exculti, per se loquendo, est veniale tantùm. 2. Si autem proferantur cum affectu venereo, constat ex dictis, mortale esse in solutis. 3. Si animo aliam personam inducendi ad turpem actum, v. gr. concubitum, exponenda est personæ qualitas. 4. Si verba fuerint valde turpia, aut discursûs turpis cum aliis, explicandum est, quot, & quales fuerint personæ, coram, vel cum quibus discursus habitus, quia in hoc casu præsens periculum est scandali, & ruinæ vel præsentis, vel postfuturæ tam in propria persona, quàm in aliis. Sic enim inclinatio in venerea excitatur, & augetur, & pessimum malarum cogitationum semen ingeritur, quod postea aut naturaliter, aut à dæmone excitatum etiam post multos annos tentationes causat, & ruinas: sicut semen lolii agris insitum, si non statim, alio tamen tempore oritur, & bonas segetes supprimit, agrisque graviter nocet. Unde turpia loquentes graviter sunt dehortandi: *Væ homini, per quem scandalum venit.* Dabis rationem de animabus, quæ per te in ruinam, & fortè in æternam infelicitatem ducentur. Tot peccata committis, quot personis malum exemplum, & scandalum præbes. Et quid, si fuerint innocentes, qui sibi à malo cavere necdum satis nôrunt, qui adhuc pietatis teneræ, & in utramque partem admodum flexiles? Si dicat: Erant conjugati, His, si sis causa

72. *Quid si se accuset de verbis turpibus vel colloquiis?*

ruinæ,

ruinæ, hæc gravior erit. Si dicat: Non sum ipse locutus, risi tamen ad verba turpia: an cum delectatione venerea, vel de rebus venereis, aut in risum prorupisti citra plenam deliberationem ex naturali quasi impetu, vel risum voluntariè continuâsti, verbis attendisti? Ridentes ad turpia movent alios, ut audaciùs, & diutiùs turpiloquia protrahant. Qui præbet alteri occasionem turpiloquii continuandi cum suo, vel aliorum periculo lapsûs, vel authoritatem illi præstat, peccat graviter peccato scandali, etsi interiùs non approbet illud; quia approbatio exterior rei mortalis, est mortale. Hæc pariter valent de turpibus cantilenis, gestibus, spectaculis, lectione librorum turpium; hos legere cum probabili periculo consensûs venerei, culpâ gravi non vacat; secùs, si hoc periculum absit, & fiat tantùm ex curiositate, quod tamen periculosum est, nisi adsit justa causa, & bonâ intentione legantur.

73. *Quid si de pollutione nocturna?* Resp. VI. Si pœnitens se accuset de pollutione nocturna in somno orta: petatur, an illam in se intenderit, aut causam per se efficacem, & proximam dederit prævidens, illam secuturam: an in illam evigilans venereè plenè consenserit? Si unum horum factum, reus est peccati gravis; si autem nihil horum admiserit, culpam non habet; nisi fortè venialem ex consensu semipleno; quia talis pollutio ipsi voluntaria non est. Circa quam notandum primò. Pollutio alia dicitur naturalis, alia innaturalis. Naturalis dicitur; quæ sponte evenit naturâ semen abundans expellente, quo casu est tantùm alleviatio naturæ, & evacuatio superfluitatis, nec est objectivè mala, sive in somnio, sive in vigilia eveniat, nec præjudicat generationi; quam natura moderatè

intendit ; neque est actus hominis voluntati subjectus, sed actus, & evacuatio naturæ, sicut sudor ; unde juxta *S. Antonin. S. Thom. in 4. dist. 9. artic. 4. quæst. 1. ad 5.* & alios, licet de ea jam præterita gaudere, & etiam desiderare, ut naturaliter veniat, secluso periculo delectationis venereæ, præcisè, quatenus est alleviatio naturæ, aut mitigatio tentationis. At consultius est, ab eo gaudio, & desiderio abstrahere mentem, & se Deo committere. Pollutio innaturalis dicitur, quæ primariò provenit velut ab extrinseco per appetitum sensitivum ad hoc irritatum, v. g. per imaginationes turpes, desideria venerea, quibus occasionem dant aliquando turpes sermones, tactus, aspectus, amplexus antecedentes. Hæc est semper objectivè mala, adeoque nunquam objectum desiderii, aut gaudii liciti, qualis est etiam in somno propriis manibus procurata, non tamen ex nimio potu proveniens. 2. Cui pollutio naturalis suâ sponte provenit, si absit periculum consensûs in delectationem veneream, non tenetur quidem eam jam cœptam in somno reprimere, quia patitur, & non agit, estque causa permittendi, ne noceatur sanitati, & dein tentationibus diutiùs agitetur ; consultius tamen est impendenti obsistere, & jam cœptâ mentem ad Deum convertere oportet, eumque, sine ullo attactu, quietisque manibus rogare, ne permittat lapsum in delectationem. Neque patiens inordinatam propterea tristitiam admittat : est enim miseria naturæ corruptæ, à qua etiam Sancti non fuêre omnes liberi. Hinc scripsit sanctus Athanasius Eremicolis sui temporis de illa miseria questis, curandas non esse illas naturæ evacuationes, provenientes sine ipsorum culpa. 3. Non licet tamen cœptam naturaliter pollutionem proprio

conatu promovere, aut complere, quia hoc non esset tantùm pati, sed operari ad seminis expulsionem, quod soluto nunquam licet.

REMEDIA CONTRA LUXURIAM.

74. *Remedia contra luxuriam.* PRimum. Humiliter petere donum continentiæ fatendo cum Sapiente *Sapientia* 8. *v.* 21. *Non possum esse continens, nisi Deus det.* 2dum. Dei legibus, & dispositioni se humiliter submittere. Humilis obedientia spiritûs impetrat subjectionem carnis. 3tium. Abstinere à nimio alimento corporis: quod enim superfluit sustentationi individui, à natura aut rejicitur, si inutile est, aut convertitur in propagationem speciei, & hinc ex superfluitate tentationes venereæ, quæ mitigantur jejunio, & victu moderato. Hoc remedium post gratiam Dei præcipuum est. Bacchus, & Venus amici sunt. 4tum. Diligenter custodire sensus, & in nullum tentationis periculum se temerè immittere. *Qui amat periculum, peribit in illo.* 5tum. Vitare otium, & familiarem conversationem cum fœminis, iis non blandiri, sed, ubi cum iis agendum, modestiam, & animum virilem præferre. 6tum. Legere pios libros, meditari de Passione Domini, & novissimis. Frequenter suscipere Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, uti flagello, & cilicio, exemplo Apostoli 1. *Cor. c.* 9. dicentis: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* 7mum. Ambulare in conspectu Dei, & pulsante tentatione cogitare: Deus videt; aut dicere: Domine, amo te, & aliò mentem avertere. Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam, inquit S. August. vel signo crucis, cum fiducia in Christum, frontem, vel pectus

munire

munire. Per hunc victus est hostis in cruce, hujus ad signum fugit confusus. 8vum. Per tacitum contemptum hostem negligere; hic timentem ferociùs invadit, animosum, & Deo nixum fugit non valens suî ferre contemptum. 9num. Fidenter recurrere ad Christum Ducem, amatorem castitatis, dicendo: Domine, tuus ego sum, salvum me fac, si me deseras, pereo. Sed quid tunc facies magno nomini tuo? 10mum. Cum fiducia confugere sub præsidium Beatissimæ Virginis, dicendo: Per mundissimam Virginitatem tuam, & immaculatam Conceptionem tuam munda cor, & carnem meam in Nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. 11mum. Proponere sibi fœtidum cadaver, & audire has voces. Memor esto judicii mei: Sic enim erit & tuum: Mihi heri, & tibi hodie. 12mum. Considerare damna luxuriæ: nam excœcat mentem, ad terrena, & bestias abjicit, nauseam creat cœlestium, horrorem futuri sæculi, amorem mundi, odium Dei, &c.

QUÆSTIO IV.

DE INVIDIA, ET EJUS PARTUBUS quid notandum?

RESP. I. Invidia est tristitia, vel dolor de bono proximi prout apprehenditur velut imminutivum invidentis excellentiæ: unde invidus dicitur quasi non videns, quia sine dolore videre non potest alterius bonum: ùt, si quis doleat de alterius virtute, vel doctrina, quia putat suam excellentiam inde imminui. Invidia est peccatum ex genere suo mortale, oppositum Charitati, potestque esse veniale ob parvitatem materiæ, ùt, si 75. *Quid sit invidia?*

quis tristetur de condiscipuli laude, quia apprehendit suam excellentiam inde minui.

76. *Filiæ invidiæ.* Resp. II. Filiæ invidiæ sunt. 1. Detractio, temeraria judicia, de quibus supra. 2. Gaudium de proximi malo. 3. Desiderium, ut alteri malum eveniat. 4. Susurratio, quæ est occulta oblocutio contra proximum, nata dissolvere amicitiam inter amicos, & generare discordiam, unde peccatum ex genere suo mortale est gravius, quàm detractio; quia tollit amicitiam, quæ præstantius bonum est, quàm fama. 5. Contumelia, quæ est injusta alterius honoris læsio, quæ, si defectus, vel vitium alteri objiciatur, seu præsenti, seu absenti, cum dedecore injusto, dicitur convitium; si præsenti in faciem, dicitur improperium; si risui seu præsens, seu absens factis, vel verbis objiciatur, dicitur irrisio; si autem cum aliqua deceptione, vel ludificatione objiciatur risui, dicitur illusio; si denique per gestus, aliosve indecoros corporis motus, dicitur subsannatio.

77. *Quot modis possit esse tristitia de alterius bono?* Resp. III. Tristitia de bono proximi, ùt notat *sanctus Thomas* 2.2. *quæst.* 36. *art.* 2. potest contingere quatuor modis: nam 1mò potest dolere de bono alicujus, v. gr. non quia illi bonum est, sed quia prudenter judicat, quòd ex eo sumpturus sit occasionem sibi, vel aliis injustè nocendi; ùt, si alter evectus esset ad officium, vel potestatem, quâ prudenter judicaretur usurus ad premendos innocentes, vel in detrimentum communitatis; & hæc tristitia per se licita est; secùs, si timor, vel opinio foret temeraria, vel tristitia ex eo, quòd justè sit puniturus delicta. 2. Potest quis dolere de alterius bono, non quia is illud habet, sed quia ipso carere se videt: hæc affectio dicitur æmulatio, estque bona, si sit circa bona animi; ùt, si quis videns alterius virtutem, doleat sibi eam

deesse:

deesse : sic enim excitatur ad imitationem; si verò sit de bonis temporalibus, potest esse bona, si bonum conveniens, & debito fine; mala verò, si inconveniens, vel malo fine appetatur. 3. Potest dolere de alterius bono, quia is illo indignus est. Hæc affectio dicitur indignatio, potestque esse bona, ùt, si quis doleret de alterius bonis, quia ad iis utendum v. gr. officio fungendum ineptus est, vel, quia illi injustè collatum est. Potest quoque esse mala, ùt, si sit de bonis spiritualibus, vel temporalibus, quatenus à Deo peccatoribus obveniunt. 4. Potest quis dolere de bonis proximi, in quantum hic illum æquat, vel superat bonis illis ; & hæc est invidia, & affectio mala est, quia dolet de eo, de quo gaudendum est, scilicet de bono proximi. Invidia quoque foret, si doleret v. gr. mercator de accursu emptorum ad vicinum, quia is ipsi bonus est, & ideo ipse negligitur. Putat tamen *Burghaber*, non fore grave pecatum, quia non doleret de bono proximi absolutè, sed in quantum facit se bono carere. Si autem doleret, non quòd alteri bonum adveniat, sed quòd non potiùs. vel æquè sibi obveniat, esset æmulatio licita, estque sæpe talis dolor in concurrentibus ad beneficium obtinendum, in discipulis scribentibus pro primatu; & is sæpe sine peccato : sicut enim mercator emptores licitè ad se potest citra fraudem attrahere, de venientibus ad se gaudere; ità licitè potest dolere, quòd non ad se potiùs, quàm ad alium veniant. Idem est in aliis exemplis. Putat quoque *Tamb. in Decalogum lib. 5. cap. 1. §. 37.* non esse invidiam, si quis doleat de alterius bono, in quantum est verè imminutivum excellentiæ suæ, eò quòd possit dolere licitè de imminutione illa, adeoque & de causa quà tali, sicque doleat non de

 pro-

proximi bono, secundùm se, sed ùt suum malum est. Verùm non apparet causa justa doloris, si per bonum alteri adveniens mihi bonum nullum decedat aliud, sed solùm sim jam illi inæqualis, non ideo minor sum, quàm antè: sic si civis unus elevetur ad Magistratum, non fit per hoc minor civis alter, si unus ditescat, alter sua retinens non fit pauperior: unde cùm alium tanquam sibi in Christo fratrem respicere debeat, gaudendum illi potiùs esset. Hinc

78. *Accusans se de invidia, vel odio quomodo examinandus?* Resp. IV. Si pœnitens se accuset de invidia, distinguendi sunt hi affectus, qui à plerisque confunduntur, & interrogandus, in quo affectu putet sitam fuisse suam invidiam. Et idem est, si se accuset, quòd habuerit odium proximi, & gaudium de ipsius malo, aut inefficax illius desiderium. Est enim odium duplex, alterum personæ, quod inimicitiæ dicitur, quo quis ex displicentia personæ vult ipsi malum, quia malum ipsi est, apprehendens id tanquam aliquid sibi bonum. Et hoc est semper peccatum grave, vel leve pro diversitate materiæ. Differt ab invidia, quia tendit in malum ùt malum; invidia autem in bonum ùt imminutivum propriæ excellentiæ. Alterum est, odium non personæ, sed qualitatis in ea repertæ, diciturque odium abominationis, quo quis aversatur personam proximi non secundùm se, sed secundùm aliquid ipsi adjacens, quatenus id communitati, sibi, vel alteri malum est: ùt, si oderim alterum, seu malum ipsi velim, quia mihi molestus, contrarius est, quia magnæ authoritatis mihi noxiæ. Hoc odium, cùm non tendat in personam, sed qualitatem, potest esse licitum, si servetur ordo charitatis; illicitum verò est, si is turbetur. Turbatur

batur autem ordo charitatis, si majus malum velimus, ut minus evitetur.

Unde primò illicitè optas mortem proximo, ut evites damnum particulare temporale. 2. Illicitè optas tibi mortem, ut libereris tussi, modico dolore capitis. 3. Illicitè gaudet filius de morte patris, aut eam optat ob pinguem hæreditatem ipsi obventuram; quia bonum minus præfertur majori. 4. Licitè pater optat filio mortem nunc in gratia, quem certò prævidet futurum improbum. 5. Licitè opto mortem Turcæ potiùs, quàm ut vincat Imperium Romanum, vel Ecclesiam, quia bonum spirituale temporali, & publicum privato prævalet. 6. Licitè alteri opto mortem, à quo certò prævideo, aliàs me injustè occidendum. 7. Licitè opto mortem mihi, prævidens aliàs me grave malum animæ esse passurum. 8. Licitè potest quis sibi optare mortem, ne ultra Deum offendat, ne tamdiu retardetur à beatitudine, ut evitet miseriam morte amariorem, v. gr. perpetuum carcerem, spoliationem omnium bonorum. Idque valet, per se loquendo, quando malum vitandum est præponderans, saltem, si servetur ordo charitatis etiam inter personas, qui exigit, ut diligam magis mihi magis conjunctas. Ratio horum est, quia sic non optatur malum ùt malum, sed quatenus impeditivum est majoris mali. Et hoc ipsum evenire potest in tristitia de alterius bono. Possum enim de eadem re sub diversa formalitate tristari, & gaudere licitè, sic filius potest dolere de morte patris, quatenus ipsi mala est, & de illa gaudere, quatenus intelligit immissam à Deo in salutem ejus. Sic & tristari voluit Christus de morte sua imminente, quatenus erat malum naturæ, & tamen gaudens eam susti-

79. *Quando liceat, & non liceat proximo, vel sibi optare malum ùt impeditivum alterius mali.*

nuit confusione contemptâ, eamque voluit, quatenus erat à voluntate Patris in redemptionem nostram. Ad hæc contingit, ut, qui ab alio injujuriam passus est, longo tempore sentiat displicentiam; & aversionem; hæc per orationem quidem, & obsequia charitatis expurganda est; quamdiu tamen involuntaria est, peccatum non est: si voluntaria sit; inquirendum, an optaverit mala, an voluerit inferre?

REMEDIA CONTRA INVIDIAM.

80. *Remedia contra invidiam?* PRimum. Petere à Deo sincerè proximi charitatem. 2. Gaudere de bono proximi tanquam suo, quia frater est; & gloria ejus in cœlis erit pars gloriæ tuæ. 3. Gratificari illi, contra quem invidiâ pulsaris; orare pro ejus bono; gratias Deo agere pro beneficiis ipsi collatis tanquam suis. 4. Mundana vilipendere, & se omnibus indignum reputare; proximum autem donis Dei digniorem. 5. An, quia invides; bono illo caret proximus, aut tu plus habes? Habes minus, quia per amorem proximi ejus bonum facis tibi commune, & thesaurum mereris in cœlo, quem invidendo perdes. 6. Invidia facit diabolo te similem, quia ùt ille, Deo gloriam invides, quæ ex proximi bonò provenit: ex eo enim elucet Dei bonitas, sapientia, clementia, misericordia, 7. Invidus est tortor suî sine fructu, & magno cùm damno. Tandem debebit proximo bene velle, aut salvus non erit. Cur non modo? 8. Christus quanto amore quæsivit salutem nostram, & tú bono proximum privatum velles? &c.

QUÆS-

QUÆSTIO V.

QUID DE GULA, ET EBRIETATE observandum?

RESp. I. Gula est inordinatus appetitus, & usus cibi, & potûs. Inordinatio fit quinque modis. Primò. Si exceditur in quantitate, plus sumendo, quàm conveniat. 2. Si in qualitate, appetendo victum nimis lautum, vel nimis studiosè conditum, vel præparatum, quàm personæ conveniat. 3. Si in modo sumendi, ùt, si edatur nimis ardenter, nimis properè, vel voraciter. 4. Si in tempore excedatur, ùt, si sæpiùs, quàm oportet, aut extra tempus sine rationabili causa. 5. Si contra finem, ùt, si sumatur tantùm voluptatis causâ: nam Innocentius XI. damnavit hanc propositionem: *Comedere, & bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quia licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.* Pro quo intelligendo. 81. *Quid sit gula, & quot modis eâ peccetur?*

Notandum primò. Ad satietatem comedere, significare potest tantum comedere, quantum requiritur, ut satisfiat fami, & hoc peccatum non est. Potest quoque significare plus comedere, quàm requirat sustentatio naturæ, vel conveniat. Et in hoc est inordinatio, quia cibus & potus tantùm ad naturæ sustentationem, & convenientiam est ordinatus. Non est autem eadem quantitas conveniens omnibus, nec eadem uni constanter; sed debet esse accommodata necessitati, infirmitati, utilitati, personæ, tempori & loco, & idem est de qualitate, quæ accommodari debet simul statui, conditioni, facultati, personæ, ne fiat excessus. 82. *Justa quantitas cibi quomodo statuenda?*

83. *Cur sit peccatum comedere ob voluptatem?*

2. Si quis comedat propter voluptatem in ea sistendo, quod Ethicis est & Theologis volupta- te frui, peccat; quia pervertit ordinem naturæ, ordinando non medium ad finem, sed finem ad medium: Deus enim usui cibi & potûs annexuit voluptatem, ut ad eorum usum alliceremur. Si autem voluptas, quæ est in usu cibi & potûs, re- feratur ad honestum finem, v. gr. sustentationem naturæ, quod est, eâ uti, non peccatur, quia in eum finem usui cibi & potûs Deus voluit inesse voluptatem: unde talis non comedit, & bibit pro- pter solam voluptatem, sed propter solam susten- tationem, ad quam voluptatem refert. Is verò propter voluptatem comedit, eâque fruitur, qui in ea sistit, velut fine intento; quod censetur fa- cere is, qui comedit, & bibit nimium, vel nec necessarium, nec utile ad sustentationem vitæ, ad quam saltem virtualiter refertur, si ad eam utile sit. Idem est de aliis oblectamentis sensuum, quia ùt docet *Sanct. Thom.* 2.2.*quæst.* 141.*art.*6. Re- gula omnium delectabilium in hac vita est vitæ aliqua necessitas, aut utilitas, vel convenientia; unde olfacere florem ad confortandum caput, aliumve finem utilem, culpâ vacat, non verò, si fiat solius voluptatis causâ. Idem est de auditione musicæ, &c.

84. *Excessus in cibo qualis peccatum?*

Resp. II. Excessus in cibo (qui opponitur ab- stinentiæ, quæ est virtus moderans, secundùm præscriptum rationis, appetitum, usum, & vo- luptatem in cibo) est, per se loquendo, peccatum tantùm veniale; idem est de excessu in potu (qui opponitur sobrietati, quæ virtus est, ex præscrip- to rationis moderans appetitum, usum, & vo- luptatem in potu) nisi tamen excedatur ad privati- onem usûs rationis. Ratio est, quia sunt actiones circa res indifferentes honestè appetibiles. Dixi:

Per

Per se loquendo, quia per accidens peccari potest mortaliter. 1. Si quis immoderato usu illorum graviter lædat valetudinem, v. gr. podagram contrahendo, aut alium defectum gravem; quia homo non est dominus sui corporis, sed administrator tantùm, & custos: unde ageret non tantùm contra charitatem propriam, ex qua juxta *Less. & alios*, non minùs sibi, quàm alteri tenetur non nocere in naturalibus; sed etiam contra jus Dei. 2. Si ad officium, ad quod sub gravi tenetur, se ineptum reddat. 3. Si excitet se, & revomat cibum, vel potum, ut ad serviendum voluptati, iterum comedat, vel bibat. Hoc enim est plus, quàm bestiale, hominemque Christianum præsertim valde dedecet. Idem dicunt aliqui de eo, qui se ità cibo, vel potu ingurgitat, ut debeat vomere; alii tamen hunc à mortali excusant. 4. Si reddat se imparem solvendis debitis, vel sustentandæ, ùt debet familiæ, aut liberis in statu conveniente collocandis. 5. Si ponat, saltem interpretativè, finem ultimum in illa voluptate, ùt, si ob illam paratus sit Deum graviter offendere, aut cœlo vellet renuntiare, si eâ frui semper posset, juxta illud *Philippens.* 3. *Quorum Deus venter est.* 6. Si excessu suo det grave scandalum, vel gravis peccati probabili periculo se exponat. Denique, si voluptatis causâ, vel citra necessitatem vescatur carne, aut sanguine humano. Hoc enim recto naturæ instinctui repugnat, horrentque omnes gentes, nisi admodum barbaræ. His tamen alteratis in medicina uti quandoque licet, quia per alterationem desinunt esse caro, & sanguis humanus.

Resp. III. Præcipui gulæ excessus magis ordinarii sunt commessatio, & inebriatio, seu ebrietas activè sumpta. Comessatio est inordinatus usus 85. *Quid, & quotuplex ebrietas?*

usus cibi, vel victûs in conviviis intempestivis; comessari enim dicitur, qui indulget illis : v. gr. manè, à prandio, post cœnam. Dicitur etiam crapula, & sumitur pro frequentata potatione, & voratione. Ebrietas est excessus in potu usque ad violentam perturbationem, vel privationem rationis. Dividitur in imperfectam, & perfectam. Imperfecta est excessus in potu usque ad perturbationem rationis aliquam, salvo adhuc ejus usu, aut potentiâ proximâ utendi, quantùm sufficit ad agendum moraliter; hæc potentia adhuc adesse potest, etsi phantasia sit non nihil turbata, lingua titubet, pedes vacillent, oculi videant duplicia, vel domus videatur gyrari adeoque necdum censetur adesse plena ebrietas, modò adhuc possit discernere inter bonum, & malum morale, ità *Stotz* cum communi. Ebrietas perfecta est excessus in potu usque ad violentam privationem rationis, ejusque potestatis proximæ. Theologi complures dividunt ebrietatem perfectam in formalem, & quasi materialem; formalem dicunt, excessum in potu voluptatis causâ usque ad privationem rationis: materialem verò, excessum in potu sine justa causa factam usque ad privationem rationis. Primam formalem vocant, quia, sicut sobrietas est virtus moderativa voluptatis in potu; ità ebrietas illi opposita moveri debet voluptate. Alii censent, sobrietati opponi etiam ebrietatem per potum, etsi non fiat voluptatis causâ; ùt, si amicus amici gratiâ, etiam cum molestia biberet usque ad privationem rationis; aut, si duo potu cum nausea contenderent, usque ad privationem rationis; quia ad sobrietatem videtur spectare etiam talem usum potûs moderati. Aliqui denique ebrietatem etiam vocant omnem excessum in potu inebria-
tivo,

tivo, citra rationis perturbationem; & comessationem nominant omnem excessum in cibo, sed hæc impropria locutio est: sic enim excedens tam parum ebrius dici potest, quàm refrigerationis gratiâ in potu aquæ excedens.

Resp. IV. Ebrietas, vel inebriatio imperfecta culpam venialem per se non excedit; quia grave malum non est, parum per excessum in potu turbare rationem, salvo ejus usu circa bonum, & malum morale. Ebrietas autem formalis perfecta est peccatum lethale, saltem, si diu privet usu rationis. Ratio est primò. Quia est gravis deordinatio, deformitasque, potentiâ proximâ utendi ratione, quâ homo supra bruta est elevatus, sine justa causa, præsertim voluptatis gratiâ, se violenter privare, & ità ineptum reddere ad agendum humano modo, quæ ad virtutem, officium, necessitatem animæ, & corporis pertinent, sicque deturpare imaginem Dei, & ad brutorum conditionem dejicere. 2. Nemo est dominus suæ rationis, sed administrator tantùm, & usufructuarius: ergo, sicut mortale est, sine justa causa sibi manum abscindere, quia nemo est dominus sui corporis; ità mortale erit, voluptatis gratiâ, aut sine justa causa se privare usu rationis, & potentiâ ejus proximâ, utpote, quæ est magnum hominis bonum, eumque à brutis discernit. 3. Mortale peccatum est contra charitatem propriam, in naturalibus se privare magno bono, ergo & privare se violenter usu rationis, ejusque potentiâ proximâ. Unde, qui se potu, voluptatis causâ, inebriat, peccat contra charitatem, & sobrietatem; contra charitatem quidem, quia privat se magno bono in naturalibus sine justa causa; contra sobrietatem autem, quia se tali modo illo privat. *Nec obstat*, quòd liceat per somnum se usu

14. *Quale peccatum sit obrietas?*

usu rationis privare; tum, quia hæc privatio violenta non est, & naturæ repugnans, sed naturalis, instituta ab authore naturæ, ad restaurationem virium, & spirituum animalium; tum, quia per somnum potentia utendi ratione non ità tollitur, quin homo usum rationis statim post somnum recuperare possit, sicque semper possit expeditus esse ad agendum humano modo, id quod non potest ebrius. Dixi, *Saltem, si diu privet usu rationis*; quia *Ang. Tann. Fagund. Gobat*, apud *La Croix nu.* 327. universaliter loquendo, docent: Ebrietatem nullam esse mortalem, nisi privet diu usu, & potentiâ rationis: hinc nemo damnat mortalis eum, qui subitâ irâ, vel gyrando se, redditur rationis impos per Pater & Ave. Longum tempus Patri La Croix videtur esse hora. *Nec obstat*, inquit, quòd usus rationis sit magnum bonum: nam multa bona in ordine superiore secundùm se magna censentur in certis circumstantiis absolutè exigua. Videri de hoc potest *Lugo de Jure & Justitia d.* 14. *n.* 24. At hæc non videntur tenere de ebrietate per potum inductâ, quia non facilè depellitur, nisi quis medium haberet, quo statim pelli posset.

Signa plenæ ebrietatis. *Porrò* Signa plenæ ebrietatis sunt: Primum. Si quis ità perturbaverit usum rationis, ut inter bonum & malum ampliùs discernere non possit. 2dum. Si quis postridie non meminerit, quid dixerit, egerit, quomodo domum redierit, &c. 3tium. Si ea fecit, quæ nunquam integrâ mente solet facere, ùt, si turpia, vel absurda locutus sit; cùm aliàs sit pudicus, & prudens: si juraverit, blasphemaverit, vel familiam perturbaverit, cùm aliàs sit modestus, & benignus. Si tamen cum his duobus postremis steterit discretio inter licitum, & illicitum; non fuit plena ebrietas, etsi

pedes

pedes vacillârint, &c. Ex his deduco ſequentia.

Primò. In nullo caſu excuſatur à mortali, qui ex nimio potu propter voluptatem, vel ſine rationabili cauſa cum plena advertentia ſe privat ratione; quia id intrinſecè malum eſt. 2. Peccat graviter, qui, etſi non intendens ſe inebriare, tantum bibit, quantum poteſt, non curans, an ſequatur ebrietas, vel non ſequatur. 3. Qui probabiliter putat, vel ſuſpicatur, ſecuturam ebrietatem, & pergit bibere, quia exponit ſe ejus periculo, ſicque eam vult interpretativè. 4. Item, ſi periculum avertere poſſit, & negligat; etſi privatio rationis ſequatur poſt unam, alteramve horam: potuit autem advertere, ſi prudens ſuſpicio de ea inciderit, & ſe non reſolverit prudenter. Verè docet S. Thomas, quòd is, qui frequenter eſt ebrius, ſemper advertat, aut ſaltem poſſit, & debeat advertere, adeoque ſemper peccat mortaliter. 5. Qui ſcit, ſe exhauſtâ unâ amphorâ, ſolere inebriari, ſi domo exeat ad aërem; non verò, ſi non exeat, poteſt quidem amphoram ſine gravi peccato bibere, ſi habeat firmum propoſitum non exeundi, illudque ſoleat ſervare, secùs non poteſt. 6. Si experientiâ ſcit, ſi vigeſies v. g. adeat certam domum, conſortium, vel hoc modo bibat, ſe ſolere decies circiter inebriari, peccat, quoties facit ſine nova cautela, licèt fortè non inebrietur; quia exponit ſe formali periculo, ſaltem probabili, ſe inebriandi. 7. Mortale eſt, ſe inebriare fumo, tabaco, cubando in lupulo, quia ſic etiam evertitur ratio, & proxima ejus potentia. Hæc inebriatio ſpecie diſtinguitur ab ea, quæ per potum inducitur: unde in confeſſione explicanda foret. Idem eſt de eo, qui pane ex malignis granis confecto ſe

87. *Peccata contra ſobrietatem.*

ratione

ratione privaret. 8. Licet ad hilaritatem bibere; non licet tamen se inebriare ad pellendum gravem mœrorem, neque ad non sentiendum dolorem, si pes esset abscindendus; quia potùs tantùm est ordinatus ad sustentationem vitæ. An autem liceat ex præscripto medici se inebriare ad curandum gravem morbum, qui aliter curari non potest, controvertitur. Affirmant permulti probabiliter apud *La Croix lib.* 5. *nu.* 320. quia, licèt inebriare se voluptatis causâ sit intrinsecè malum absolutè, & in omni casu; non tamen, si fiat ad vitam conservandam; sicut, licèt sit intrinsecè malum, sibi manum vel brachium abscindere, non tamen, si id necessarium sit ad conservationem vitæ. Dein talis inebriatio est quasi materialis tantùm; quia temperantia permittit hoc sumere, quod ad vitæ conservationem est necessarium, ut habet *Sanct. Thom.* 2. 2. *quæst.* 141. *art.* 6. Hinc inferunt multi, licere se inebriare, si quis stricto ense mortem intentet, nisi se inebriet: imò cum *Gobat* multi docent, licere, si aliter caveri non possit gravis morbus. At contradicunt alii, quia privatio rationis non est medium ex se ordinatum, vel medicamentum ad vitæ conservationem, sicut non est pollutio, & hinc nullo casu licita; imò, teste Hypocrate, ebrietas est valde periculosa corporis sanitati, nec ratio allata videtur convincere; quia pars minor majori, & utraque toti corpori subordinatur ex natura sua, unde licet abscindere partem v. gr. brachium, ut servetur corpus: sic enim agitur secundùm ordinem naturæ. At ratio non subordinatur ex natura sua vitæ corporis, sed animæ: hinc, si illa in bonum corporis destruatur, invertitur ordo naturæ. *Nec juvat*, quòd amissio vitæ sit malum physicum gravius, quàm privatio ratio-

rationis ad tempus; quia amissio vitæ quoque est malum physicum gravius, quam pollutio; & tamen hæc ad vitam conservandam non est licita; quia non ordinatur semen humanum ad depellendum eversiva vitæ, sed ad propagationem generis humani. Hæc sententia probabilior est: pro qua affertur textus Sanct. August. *sermon.* 32. *de tempore*, sed incertum est, an sit sancti Augustini, in eo enim citatur Beda, qui floruit anno 751. Sanctus Augustinus 420. adeoque hic 331. annis ante illum. Illi sermones sunt certò Augustini, quibus præfigitur: *Sermo sancti Augustini*: si autem nudè ponatur sermo v. gr. II, III. est dubiè sancti Augustini, quod semel pro semper notandum est. 9. Peccat graviter, qui ex amicitia vel urbanitate alium invitat ad haustus, quibus probabiliter prævidet inebriandum; quia invitat ad aliquid intrinsecè malum, quodque alter sine peccato facere non potest, eumque inducit in ebrietatem, aut saltem in probabile ejus periculum. Idem est de iis, qui alios ad æquales haustus provocant, cogunt, aut se invicem obligant; quia se, aut saltem alios conjiciunt in periculum probabile ebrietatis, si non statim, saltem postea secuturæ, quod est grave, etsi priùs in somno sequeretur. Similiter & alii, qui ebriosis, vel ebrietati proximis vinum subministrant, vel non impediunt, ne alius inebrietur, dum commodè possunt. Quòd si alter negato vino prævideretur v. g. blasphematurus, permittenda esset ebrietas, utpote minus peccatum, quàm blasphemia. Neque per vim est aliquis impediendus, nisi immineret extremum malum, quia vi impedire publicæ est potestatis. 10. Qui alium suasione ad potationes adducendo causat gravia damna prævisa, v. g. ut labores suis necessarios negligat, aut

sit impar solvendis debitis, tenetur ad compensationem iis, quibus injuriam fecit. Qui autem suo exemplo ad ebrietatem alium adducit, peccat peccato scandali, nisi alius esset talis, ut absque eo se inebriaret. 11. Qui stultum, vel puerum, necdum rationis compotem, semel, vel bis inebriat, non peccat graviter, quia non tollit rationem; si tamen sæpiùs faceret; ingeneraret malum habitum, noceretque ejus valetudini, peccaret proinde pro gravitate damni. 12. Peccat judex inebriando reum, ut crimen eliciat, quia inducit ad ebrietatem, & formam juris non servat: unde non potest ex eâ notitia procedere ad torturam, vel sententiam. Item, qui inebriat damnatum ad mortem, ut dolorem non sentiat; quia hic nec est finis potûs, nec adest causa sufficiens tollendi rationem, tum maximè necessariam. 13. Qui injustè detinetur in carcere, licitè quidem offert custodibus vinum, quo prævidet inebriandos, ut ipse fugiat; quia non cooperatur formaliter ad eorum inebriationem, nec ad peccatum formale si præter intentionem suam inebrientur. Idem est de eo, qui ob rationem gravissimam, v.g. ad detegendam proditionem urbis ab altero vult elicere secretum, quod is tenetur revelare; an autem possit inducere ad ebrietatem (non formalem quidem, seu voluntariam ipsi, quod nunquam licet) sed materialem, seu ipsi non prævisam, & involuntariam, iterum non convenit inter AA. Affirmat *P. La Croix l. 5. n. 342.* fortè ex hac ratione, quòd probabiliter liceat inducere ad peccatum minus, non ùt peccatum est, sed ùt impeditivum majoris: custodes autem peccant, saltem magis materialiter, injustè detinendo innocentem; quàm se inculpabiliter inebriando: negat tamen licere, si

si quis justè detineretur in carcere, eò quòd inducerentur ad aliquid de se malum sine causa rationabili. At alii negant, id licere in ullo casu, quia esset inducere ad aliquid intrinsecè malum, quod, licèt *Layman* dicat, non esse scandalum activum, attamen non videtur licitum, saltem probabiliùs.

REMEDIA CONTRA GULAM.

PRimum. Vita, quoad potes, irritamenta gulæ, ùt sunt ciborum suavitas, varietas, & condimenta; si non potes, non fruere, sed utere cibo, usum ejus referendo ad honestum finem. 2dum. In mensa tibi semper aliquid subtrahe, præsertim palato gratius, quod adhuc licitè posses sumere: sic disces te vincere, & gratiam augebis. 3tium. Semper in potestate plena contine appetitum: hinc, si major sit propensio, non nihil cessa, vel sume tardiùs: senties ex hoc à Deo solatium. 4tum. Cogita, quàm turpe sit, voluptati cum bestiis communi servire: hæ nec fustibus adigi possunt ad plus sumendum, quàm natura postulat. 5tum. Quot mala ex gulæ vitio! Corpori morbos, menti tenebras affert: sancta desideria extinguit, carnem facit rebellem spiritui, luxuriæ fomenta subministrando. Quis hostem suum contra se roboret? 6tum Cogita, quàm vilia sint, quæ appetuntur: & quò tandem superflua abeunt? 7mum. Propone tibi exemplum Christi, & B. V. & considera, quàm modestè, quàm moderatè, quàm vulgari victu contenti, & usi fuerint. 8vum, & præcipuum. Expende tempore, quo famem & sitim non experiris, præteritas experientias, commoda & incommoda, ex quantitate & qualitate victûs; Superfluum proinde subtrahe. & vita, quæ ex-

88. *Quid consulendum contra gulam?*

pertus es noxia, nec unquam te sinas voluptate à præscripto abduci. Si gula provocet, cogita: si modò cedo, fiam debilior ad vincendum; si non cedo, gratum Deo offero sacrificium, cui si tantillum negem, meritò negabit mihi gratiam ad vincenda graviora. Hæc exigua mortificatio nec vitam auferet, nec nocebit valetudini. Si contingat te vinci, erubesce, quòd tam exiguæ voluptati succubueris, & per severiorem abstinentiam vindica. Pro quantitate victûs statuenda, expedit etiam sibi plus subtrahere, cum experientia doceat, quæ quantitas necessaria, quæ superflua sit ad functiones ordinarias. 9num. Si honestæ, vel recreationis, vel societatis gratiâ tibi vis plùs indulgere; ut crapulam & excessum vites, primùm bibe tardè, ut stomachus non obruatur, sed roboretur, ad convertenda dona Dei in bonum; deinde explora quandoque; an non jam incalescat nimiùm sanguis? An caput adhuc serenum, an adhuc appetitus subsit rationi; aut contrâ, jam invalescat, sisque debilior ad eum continendum? Si hoc? Frænum injice. Demum, dum fortè exhilarescis; cave, ne te effundas, & appetitus te supplantet. Experientiam consule. Turpe est donis Dei abuti. Proinde *subter erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius*, Gen. 4.

QUÆSTIO VI.

QUID DE IRA, ET EX EA CONsequente maledictione, & blasphemiâ?

89. *Quid sit ira quando & quale peccatum?* RESP. I. Ira genericè est appetitus vindictæ. Hæc sine peccato, & justa esse potest: ut, si parens filii, superior subditi, magister discipuli delictis cum moderamine irascatur, eaque arguat,

guat, vel puniat. Accepta verò specificè est appetitus inordinatus vindictæ. Hic inordinatus esse potest vel ex parte modi, ùt, si expetatur vindicta nimis excandescendo; vel ex parte objecti, si nempe expetatur, vel sumatur vindicta sine justa causa, aut authoritate legitimâ, vel justo gravior, vel ex mera libidine vindicandi, & satiandi animum malevolum. Prima inordinatio est plerumque tantùm veniale, posset tamen fieri mortale, si ira in furorem, vel insaniam excrescere sineretur: ùt, si quis sciens & volens irà habenas iræ laxaret, ut erumperet in enormes gestus, clamores, spumas, membrorum contusiones, vel, ut privaretur ratione. Altera inordinatio est ex genere suo peccatum mortale repugnans charitati, & quandoque justitiæ; charitati quidem quatenus vel ex odio, vel ex mera libidine vindicandi proximo malum optatur, aut infertur; justitiæ autem, si vindicta sumatur sine justa causa, aut justo major.

Resp. II. Filiæ iræ sunt hæ: Prima est indignatio, quæ est aversio à proximo, eò quòd indignans apprehendat se indignè ab eo tractari; quæ tamen, si ex justa causa, & cum debito moderamine fiat, potest esse sine culpa. 2da est, tumor mentis, quæ est cogitatio, varios vindicandi modos exquirens, & iram coquens, quâ mens quodammodo intumescit. 3tia est, rancor, quæ est aversio perseverans, seu vetus. Ex ira & his sequuntur alia peccata externa, ùt contumelia, quâ quis alterum dehonorat, v. g. in faciem aliquid cum ejus dehonoratione illi objiciendo, aut etiam absentis litteras lacerando, vel comburendo. Item calumnia, quâ quis alteri falsum, crimen, vel defectum imponit. Item irrisio, illusio, subsannatio, de quibus supra; denique maledictio, & 90. *Filiæ iræ.*

blasphemia. Maledictio est dira imprecatio, quâ quis alteri optat malum sub ratione mali. Blasphemia est convitium, vel contumelia in Deum, ut, si quis Deo tribuat falsa, vel neget vera, vel tribuat creaturis, quæ Deo debentur, vel etiam dicat vera, quæ ad ejus dehonorationem, vel vilipensionem tendunt, v. g. per modum ei indignantis, contemnentis, vel expostulantis contra eum, vel usurpet verba, quæ hic, & nunc continent, vel judicantur continere imminutionem reverentiæ erga Deum, seu vilipensionem excellentiæ Divinæ, etsi directè non intendat Deum inhonorare.

91. *Quomodo examinandus se accusans de maledictis?* Resp. III. Si quis se accuset de maledictione, seu dirá imprecatione mali, vel blasphemiâ, 1. Interrogetur, quibus verbis sit usus: rudes enim confundunt blasphemiam cum imprecatione, & hanc cum juramento: imò, si diabolum nominaverint, aut alium ignominioso nomine compellaverint, dicunt, se maledixisse. 2. Si verè imprecatus fuerit, exponat, quibus, an rebus inanimatis, an pecoribus, an hominibus? Quo animo? An voluisset, ut eveniret? An in faciem, an coram aliis, an multis, an uni? Si ex animo; quæ mala? Quanquam hoc necesse non sit, si in mala tetenderit præcisè sub ratione communi mali, ùt sæpe fit; nisi tamen illa mala voluisset inferre, si potuisset. Ratio horum est, quia diversimodè peccatur diris imprecationibus.

92. *Quomodo peccetur diris imprecationibus?* Primò namque, si quis ex ira, vel impatientia rei inanimatæ imprecetur v. g. ligno, lapidi, ad quem offendit, vel labori ex voto non succedenti, per se veniale tantùm est contra mansuetudinem. 2. Qui ex ira, vel impatientia optat: Utinam non essem natus? fuissem factus brutum; vel:

vel: Maledictus dies, quo natus sum; vel, quo te primùm vidi; vel, te conjugem accepi; peccat graviter, si deliberatè intendat optare sibi, vel alteri homini malum, essetque blasphemia, si fieret cum relatione, vel indignatione ad Deum; si autem tantùm intenderet maledicere diei nativitatis, v. g. vel conjugii, qui causa est tot malorum, culpæ, vel pœnæ; per se videtur tantùm fore veniale, quia censetur tantùm velle significare diem illum valde infelicem: imò posset esse nullum, si cum moderamine fieret. Sic Job maledixit diei nativitatis suæ. 3. Qui maledicit pecoribus sine animo, ut eveniat, per se quoque peccat tantùm venialiter; si autem ex animo, ut vel sibi, vel alteri grave malum ità eveniat, peccat graviter; nisi impetus plenam advertentiam, vel deliberationem prævertat. 4. Homini imprecari grave malum ex animo, v. g. diabolus te rapiat, fulmen te percutiat, est mortale & sæpe non tantùm contra charitatem, sed etiam contra justitiam: ùt, si effundatur maledictio gravis in præsentem, cum gravi ejus dehonoratione. Malum tamen leve tantùm sine gravi dehonoratione imprecari, solùm veniale est. 5. Si pater filio, herus ancillæ, vel famulo sine animo, ut eveniat, imprecetur, modò absit gravis læsio honoris, vel grave scandalum, culpam etiam venialem per se non excedit, imò nec si extraneo fieret. 6. Qui ex ira devovet se dæmoni, etiam sine animo, ut eveniat, non excusatur à mortali, per se loquendo, hoc est, spectato objecto, quia nimia fœditas, & perversitas in eo apparet, ità ut natura exhorreat audientis. 7. Si filius maledicat parenti, vel avo in faciem, peccat graviter etiam contra pietatem, etsi faciat sine animo, ut eveniat. Idem est, si fiat iis, quos quis loco parentum habere

debet, vel superiori à subdito. Item, per se loquendo, si conjugi à conjuge. Si verò fratri, vel sorori à fratre, sæpe non nisi veniale est contra pietatem, etsi mortale contra charitatem, si ex animo fiat, esse possit. 8. Ex ira nominare diabolum sine imprecatione, parum decet Christianum, & posset esse grave ratione scandali, si abeat in consuetudinem. 9. Imprecantes, etsi sæpe excusentur à gravi culpa propter inadvertentiam, vel defectum seriæ voluntatis, & verbis imprecatoriis utantur quandoque tantùm velut interjectionibus ad significandam iram, vel ad terrendum alios, sunt tamen dehortandi ob indecentiam. Imò parentes liberis suis præsentibus oretenus gravia mala, etsi sine animo, ut eveniant, sæpe, & quasi per consuetudinem imprecantes, peccant graviter, si non emendent consuetudinem illam, quia suo exemplo docent illos sibi invicem, & aliis malè peccari, faciunt contumaces, inobedientes, tollendo illis æstimationem parentum, & reverentiam, quod grave malum est; unde frustra parentes pro excusatione obtendunt liberorum inobedientiam, hujus enim tales sunt causæ. 10. Imprecatio etiam continere potest blasphemiam, ùt, si quis dicat: Perdant te Sacramenta, sanguis, vulnera, mors Christi, & similia, quæ ad animas non perdendas, sed salvandas pertinent: in his enim magna contra Deum apprehenditur irreverentia, etsi sine animo, ut malum eveniat, proferantur; unde, qui talium verborum consuetudinem habent, tenentur sub mortali conari illam emendare, secùs incapaces sunt absolutionis. Si quis tamen ex ira, non indignando contra Deum, nudè nominet v. g. sacra Dei septem Sacramenta, mors Dei, absitque scandalum grave, nec importetur ex circumstantiis vilipensio

Quando contineant blasphemiam?

Dei, vel divinorum, est usurpatio vana divini nominis, & grave veniale; at, quia rarò abest scandalum, & apud audientes censetur Deus, & divina inhonorari, sæpe à mortali non excusatur. Unde ordinariè, si loquens advertat ad vilipensionem, quam verba illa præseferunt, peccat graviter: si semiplenè tantùm advertat, erit veniale, defectu libertatis plenæ: si nullo modo, nullum erit peccatum, sed motus primò primus: manet tamen obligatio gravis, consuetudinem emendandi. Imò, si quis ex joco proferat verba blasphema, non intendendo directè inhonorationem Dei; si tamen cum joco illo apud audientes conjuncta sit inhonoratio Dei, manet, & est blasphemia. *Tamb. l. 2. c. 6. p. 4. n. 5.* Qui tamen, ne blasphemet, dimidiat, vel parum immutat verba, v.g. dicendo pro Sacrament, Salament, Saperment, Potz-tausend Salament, vel pro pessima illa blasphemia: Mort Dieu; dicit: mar jus, non blasphemat quidem, quia non significat Deum, vel sacra, cum vilipensione; posset tamen peccare ratione scandali, & impatientiæ. Circa hanc materiam notandum, interrogandum esse pœnitentes, etsi meritò censeantur non habuisse affectum malum, ut, quod apprecantur, malum eveniret, an frequenter imprecentur? ut advertatur, an habeant consuetudinem? quam aliqui per plures annos confitentur, non adhibendo conatum, ut emendent, proinde propositum non habent, nisi fortè languidum & inefficax.

Resp. IV. Si pœnitens se accuset de verbis contumeliosis, vel conviciis, exponere imprimis debet personas, quas iis impetivit. Nam 1. Si mulieres, pueri, infimæ sortis homines se conviciis impetant, appellando se sagas, meretrices, 91. *Quid, si se accuset de contumeliis?*

 adul-

adulteras, nebulones, &c. communiter non peccant graviter; quia dicentes non ità sentiunt, nec intendunt inferre gravem infamiam; audientes autem non credunt similibus verbis, quia advertunt ex passione dici. *La Croix lib. 3. p. 2. num.* 1224. 2. Si parens filio, superior subdito animo corrigendi, humiliandi verbum contumeliosum objiciat, & modum correctionis non excedat, nec subditus graviùs dehonoretur, quàm per delictum mereatur, peccatum non est. Sic Christus Discipulos euntes in Emmaus, vocavit stultos, & Apostolus Galatas insensatos. 3. Si contumelia sit parva tantùm, vel sine animo dehonorandi, nec sequatur læsio magna honoris proximi, est tantùm veniale: & sic excusantur à mortali parentes multi, qui filios vocant asinos, &c. 4. Si joci causâ, & per convenientem recreationem leves defectus objiciantur, secundùm *D. Thom. 2.2. qu. 72. artic. 2.* est urbanitas, modò alter non contristetur, aut ad iram moveatur. 5. Si autem graviter proximus dehonoretur, grave peccatum erit. Et sic graviter peccant etiam parentes, qui suas proles passim vocant, diabolos, sagas, &c. præsertim, quia eas exasperant, faciunt rebelles, suo exemplo trahunt ad imitandum, quod grave malum est. Porrò, qui per contumeliam alterius honorem læsit, tenetur hunc reparare, etsi fama non sit læsa. Illud autem fieri potest per amicam salutationem, per amicabilem conversationem, exhibitionem honoris, petitionem veniæ, &c.

REME-

REMEDIA CONTRA IRAM, maledictiones, blasphemias, &c.

PRimum. Propone tibi exemplum Dei. Quot injuriis in horas singulas lacessitur; & tamen quàm benignè, quàm clementer non tractat, quot beneficiis coronat etiam inimicos suos peccatores? Adversa, quibus punit, optat à nobis converti in bonum nostrum, &c. Si toties feriret, quoties meremur, ubi essemus? 2dum. Exemplum Christi. Quàm ille mansuetus, quàm humilis à nativitate usque ad mortem? Quàm benignè egit cum rudibus, cum persecutoribus suis, calumniatoribus? *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* 3tium. Cogita, non posse fieri, ut non occurrant molesta, injuriosa, ignominiosa, &c. Ubi homines, ibi infirmi; ubi infirmi, ibi defectus. Nunquid & tuos habes, quos ferre debent alii? Si infirmo serviens ab eo delirante, vel aberrante offendaris; non irasceris, sed compateris. Proximus tuus, liberi tui, contubernales infirmi sunt, cæci, ignari, reflectere ad omnia non possunt. 4tum. Ira te reddit ineptum, ad rite fungendum munere tuo, ingratum proximo, alios à te avertit, impedit illustrationes Dei, & fructum in proximo. Contraria omnia habet mansuetudo, irarum moderatrix. *Docebit mites vias suas.* Psal. 24. *In mansuetudine perfice opera tua, & super gloriam hominum diligeris.* Eccli. cap. 3. 5tum. Dum iram oriri sentis, dic: Mansuetissime. JEsu, amo te! & iram suaviter supprime, aut, si non potes, cede loco, vel mentem ad alia converte, discursum alium incipe, &c. 6tum. Esto corde humilis, verbo suavis, operare pacatè, sine præcipitantia, & per-

94. *Quid dicendum iracundo?*

& pertinaciâ consequendi, quod intendis: hæc enim, re non succedente, ad iram movet. 7mum. Accessurus ad tractandum cum aliis, memento in multis tibi contradicendum, cum tuo etiam contemptu, & præpara animum ad patientiam, amore Christi. 8vum. Cogita, qualem cupias erga te proximum, & talem te illi exhibe, irato responde suaviter: *Responsio mollis frangit iram.* 9num. Animo ne unquam coquas iram, etiam contra te ipsum ob defectum admissum; quia animo sic comparato facilè contra alios impinges. Lapsus dole, defectum compensa, & conceptâ in Deum fiduciâ acquiesce. Hæc eadem contra imprecationes, blasphemias, & convicia valent. Domitâ enim irâ, ista vix consequentur.

Quid maledicis? 10. Maledicis præterea exponenda turpitudo maledictionis, scandala, & damna etiam temporalia inde eventura. *Quâ mensurâ mensi fueritis, eâdem remetietur vobis.* Deus non intendit nobis, nisi benedictionem; & nos invicem nobis maledicamus? Lingua nobis data ad Deo benedicendum; quomodo linguâ, in qua toties habes diabolum, Deo benedicis? Quomodo eâdem audebis Christum suscipere? &c. His, si consuetudinem habeant, pœnitentia saltem per modum consilii injungenda, ut usque ad confessionem proximam singulis diebus manè proponant non maledicere illo die, sique maledixerint, percutiant pectus, & doleant, &c.

Quid blasphemis? 11. Blasphemis autem enormitas maxima blasphemiæ exponatur, quâ, velut à vipera, invaditur ipse Deus à vili homuncione, sed rarò sine vindicta, etiam in hac vita; jubeatur vitare occasiones v. g. lusum, &c sique consuetudinarius est, indies vesperi examinare conscientiam, manè & sæpius per diem invocare auxilium Dei, & proponere,

mere firmiter, non blaſphemare : ſæpius repetere : *Gloria Patri, &c.* Si autem non ex prava conſuetudine, ſed ex alia occaſione bis, terve blaſphemavit in menſe, injungatur illi nihilominus graviſſima pœnitentia : Sic enim mandat Concilium Lateranenſe his verbis : *In foro autem conſcientiæ nemo blaſphemiæ reus, abſque graviſſima pœnitentia, ſeveri Confeſſoris arbitrio injunctâ, poſſit abſolvi.* Hoc exponat Confeſſarius pœnitenti, injungatque pœnitentiam convenientem, quam judicat ; & poſſe præſtari à pœnitente, & præſtandam eſſe. Tales poſſunt eſſe frequens confeſſio, jejunium certis diebus in pane & aqua ; Eleëmoſyna, humilis deoſculatio manè & veſperi terræ per octiduum; frequens actus fidei & contritionis, &c. Quòd, ſi pœnitens ab ultima confeſſione ſeriò conatus eſt conſuetudinem emendare, excitandus eſt ; ut ſeriò pergat, etſi ſemel, iterumve relapſus ſit. Si autem aut nullum, aut exiguum emendandi conatum adhibuit, neque præſefert magnum animum præſcriptis utendi mediis, differenda eſt illi abſolutio.

QUÆSTIO VII.

QUID IN CONFESSIONE CIRCA acediam ſit advertendum?

RESp. I. Acedia, latè ſumpta, eſt quodvis tædium, ſeu animi remiſſio in exercitio virtutum, ob laborem, moleſtiam, vel difficultatem illis adjunctam, citra vilipenſionem tamen virtutis in ſe : ùt, ſi quis triſtetur, quòd in frigore debeat intereſſe Sacro, in quadrageſima abſtinere à carnibus, aliove præcepto merè poſitivo obligetur, & ideo languidè ſatisfaciat ; ſeu ob difficul- 95. *Quid Acedia?*

tatem,

tatem, quæ in eo reperitur, seu ob amorem commodi, vel lucri, quod in opposito apprehenditur. Sic sumpta acedia est vitium generale, oppositum omni virtuti, cujus exercitium remissè ex illa peragitur. De se est tantùm veniale; fit tamen mortale, si ex illa omittatur, ad quod est gravis obligatio; v. g. die præcepto Sacrum.

96. *Quale peccatum?* Resp. II. Acedia specificè accepta est tristitia & tædium de amicitia Dei apprehensa, ùt malâ; quia per laboriosa virtutum exercitia, & voluptatis mundanæ fugam quæri, & conservari debet: ùt, si quis tristetur, quòd sub pœna damnationis teneatur, gloriam Dei per mandatorum observationem procurare, velut finem ultimum: vel, quòd ad Deum, velut finem, creatus sit, debeat ei per fugam voluptatum adhærere pro consequenda felicitate. Hæc est peccatum ex toto genere suo mortale, utpote directè opposita amori benevolentiæ erga Deum.

97. *Ejus filiæ?* Resp. III. Filiæ acediæ sunt 1mò: Odium spiritualium, quo quis vellet ea non esse, contemnit Dei beneficium, v. gr. vult se non agnovisse Christum, exigentem abnegationem suî pro consequenda felicitate: se non esse vocatum ad religionem, ob difficultates in ea superandas. 2. Pusillanimitas in aggrediendis illis, quæ ad Dei obsequium spectant. 3. Desperatio de superandis difficultatibus, & consequendâ salute. 4. Rancor, seu indignatio adversus eos, qui ad virtutem inducunt, & fervorem exigunt. 5. Torpor seu languor animi, in implendis præceptis. 6. Evagatio mentis in oratione, aliisque exercitiis spiritualibus: quorum gravitas tum ex objecto, tum ex affectu, quem inducunt, consideranda est.

Reme-

REMEDIA CONTRA ACEDIAM.

PRimum. Conſidera : quanta fecit pro gloria Patris, & ſalute animæ tuæ Chriſtus Salvator, & Rex tuus, tui non indigens; & tu parvi pendas ? 2dum. Quidquid Deus operatur ad extra, ad animarum noſtrarum ſalutem operatur, omnia deſideria ejus, omnis cura providentiæ, omnes miſericordiæ effectus eò tendunt,ut eum amemus, & colamus, ſicque ſalvi fiamus ; an non meretur amorem & obſequium hæc paterna cura & affectio ? 3tium. Quàm exiguus, quàm brevis labor à te exigitur pro immenſa & æterna mercede ? An non omni confuſione dignus es, ſi ne illum velis pro felicitate tua impendere? 4tum. Actio minima pro Deo facta, millecuplo plus valet, quàm omnia Heroum facinora pro vanitate ſuſcepta: fatigas te pro vanis ; quid non convenit facere pro æternis bonis ? 5tum. Quid ſentires de ſervo tuo, qui pro ampla mercede negligenter ſerviret? Et tu negligentiùs ſervias Deo, tanta præparanti;quàm mundani ſerviant dæmoni offerenti mendacia ? 6tum. Tepidus, injurius eſt Deo, diffamat ejus ſervitutem, quaſi non mereretur obſequium, aut mercedem juſtam non præparâſſet : dedecori eſt Chriſto,cui minùs ferventer ſervit, quàm mundo. 7mum. Inter duo extrema es, eris, aut æternùm felix, aut infelix : ſi tepidus, in ſummo es damnationis periculo ; nam *maledictus, qui facit opus Dei negligenter*, Jeremiæ c. 48. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*, Apoc. 3. Demum revoca in memoriam peccata tua, brevitatem vitæ, rigorem judicii, inferni ſupplicia, & agnoſces neceſſitatem excutiendi teporem.

92. *Quid ſuadendum contra acediam.*

CAPUT

CAPUT II.

QUÆ IN CONFESSIONE PUERORUM, & utriusque sexûs adolescentum & juvenum Confessario sint observanda?

99. *Qui infantes, pueri, adolescentes? &c.*

MAsculi dicuntur usque post tertium annum infantes: pueri ad annum duodecimum, quo incipit prima lanugo crescere, completum: deinde adolescentes ad vigesimum secundum, quousque corpore in longitudinem crescunt: post vigesimum secundum dicuntur juvenes à juvando, eò quòd apti tunc sint ad labores perferendos: post trigesimum dicuntur viri à viribus jam robustis: post annum quinquagesimum incipiunt vires deficere, præsertim ab anno sexagesimo. His temporibus sunt senes. Anno octogesimo senes decrepiti. Sic pariformiter loquendum de fœmellis, quæ usque ad annum duodecimum dicuntur puellæ, seu puetæ; hoc enim anno completo sunt nubiles: Deinde dicuntur adolescentes, mulieres, &c. Juris-Consulti infantes appellant septimum annum necdum egressos, pupillos ad annos pubertatis, seu matrimonio aptos: ab anno decimo octavo adolescentes: à vigesimo quinto juvenes. His præmissis sit.

QUÆSTIO I.

QUÆ CIRCA PUEROS ET PUELLULAS observanda?

100. *Usus rationis expenditur,*

REsp. I. Sequentia. Primò. Ante usum rationis nemo capax est meriti, & demeriti, seu

ſeu peccati. Eſt autem uſus rationis, de quo hic ſæpe dubium eſt, in actu primo ſpectatus, ſeu potentialis, capacitas ferendi firmum, & conſtans judicium de objecti, vel actionis, aut omiſſionis bonitate, & malitiâ morali. In actu ſecundo, ſeu actualis, eſt cognitio intellectûs de bonitate, & malitiâ morali, procedens ab homine in tali ſtatu, ut firmum poſſit, conſtanſque de illis judicium ferre: hoc ſi ferat, erit uſus rationis actualis perfectus, ſecùs imperfectus, qualis eſt in ſemiſopito. Unde ad uſum rationis ſufficientem ad merendum, & demerendum non ſufficit quæcunque cognitio intellectûs; cùm etiam amentes, & ebrii intellectu utantur: neque quicunque diſcurſus; quia dormientes quandoque diſcurrunt, diſputant, concludunt; & tamen uſum rationis non habent requiſitum ad bene, vel malè moraliter agendum, ùt fatentur omnes; quia deeſt firmi judicii potentia de moralitate: intellectus enim ligatis per quietem ſenſibus, & cerebro, non eſt in ſtatu, in quo poſſit conſultare in utramque partem, & inſiſtere ſatis objecto alicui dijudicando, & fluctuat nimiùm, ſicque deficit facultas eligendi. Reſiſtit quidem non rarò homo tentationibus in ſomno, verum eò ſufficit apprehenſio excitata per horrorem peccati, in vigilia conceptum: aût, ſi adſit quandoque fortè cognitio indifferens de honeſto & inhoneſto, eſt illa valde languida, & inſufficiens, ut deliberatè procedatur: unde, licèt talis reſiſtentia indicium ſit animæ peccata valde adverſantis, tamen meritoria non eſt. 2. Pueri uſum rationis moralem priùs adipiſcuntur in quibuſdam magis apertè honeſtis, vel inhoneſtis, quàm in obſcurioribus, & magis reconditis, uti experientia docet, id, quod etiam in aliis quoque locum ha-

bet: imò quidam in una materia delirant ex vehementi imaginatione, vel affectu, usum rationis eripiente, & in aliis sunt prudentes: uti refert *Sanchez* de quodam Pastore, qui in cæteris prudens, delirabat in eo, quòd timeret, ne cogeretur fieri monachus, ideoque rogabat, per chyrographum fidem sibi fieri, se ad id cogendum non esse. Ratio autem hujus est: quia pro diversa affectione, & impressione diversæ imaginationis diversa oritur alteratio, & dispositio principii sensorii; seu cerebri, & hinc firmum potest esse judicium, & consultatio in una materia, & non in altera. 3. Verosimiliùs pueri quoque potentiam usûs rationis obtinere possunt priùs ad peccatum veniale, quàm ad mortale sufficientem: fieri enim potest, ut puer unus, imò & adultus in certa actione apprehendat malitiam gravem; alius verò levem tantùm. Eo modo fieri potest, & fit, saltem aliquando, ut puer agnoscat in materia aliàs gravi priùs malitiam, ùt levem, quàm ùt gravem: sicut enim, qui habet oculos debiles, montem videt quidem, sed illi non apparet tantus, quantus habenti oculos sanos, & acutos: ità propter insufficientem organorum dispositionem, ex copia humoris cerebro innatantis puer potest advertere malitiam aliquam in objecto, quin possit advertere, esse gravem. 4. Signa usûs rationis ad peccandum, saltem venialiter, sunt sequentia. Primum, Si peccata sua distinctè explicent: quæstiones à Confessario proposita, bene percipiant, ad illas aptè respondeant, 2dum. Si pudefiant ob mendacium, vel actum turpem commissum. 3tium, Si magni faciant obedientiam, & pietatem, sciantque, quæ bonis, & quæ malis eventura sint. Econtra, si nihil per se dicere possint, vel recitent quædam tanquam narra-

Signa usus rationis.

narratiunculas pueriliter, aut formulas tantùm à parentibus ipsis inculcatas, vel ad omnes quæstiones affirmativè respondeant, etsi sint antè propositis contradictoriæ: si digitis ludant in clathris, si sæpe respiciant ad ea, quæ extra geruntur, si pileo vel rosario gesticulentur; indicia sunt usûs rationis necdum obtenti. Putat quidem *Gobat*, in Germania puellas post annum octavum, & pueros post nonum & dimidium priùs adipisci ordinariè usum rationis. At rectiùs, *Layman* ait, id non ex sola ætate, sed multò magis ex ingenii, & educationis qualitate, aliisque indiciis colligendum esse: nam fiunt maturi priùs in Regionibus calidioribus, quàm in frigidioribus; etsi non omnes æqualiter, sed pro diversa corporis dispositione: non secùs, ac fructus in uno loco priùs, quàm in alio maturescunt.

Resp. II. Quia pueri ordinariè ante annum septimum potentiam utendi ratione non consequuntur, licèt, si maturiùs eam obtineant, teneantur legibus naturalibus; utpote, quarum obligatio per lumen naturæ, sic exigente rectâ Reip. rationalis gubernatione, intimatur; non tamen legibus humanis merè positivis ante completum annum septimum: quia Legislatores humani non censentur velle obligare, nisi secundùm ea, quæ communiter contingunt; communiter autem ante annum septimum usus rationis ad obligationem gravem sufficiens non adest. Ubi autem hunc, usumque rationis, & discretionem legi proportionatam adepti sunt, iis, nisi specialiter excipiantur, ùt fit in lege jejunii, obligantur. Ratio est: quia, ubi lex tempus non determinat, statim incipit obligatio in subjecto ejus capace, ne elusioni sit locus. Unde in tali casu tenentur abstinere à carnibus diebus vetitis, interesse Sacro

101. *Pueri adepti usum rationis statim tenentur lege naturali; non tamen positivâ humanâ ante septennium.*

diebus festis. Dixi : *& discretionem proportionatam* : putant enim aliqui apud *Illsung. Tr.* 1. *disp.* 2. *num.* 18. Præceptum de annua Confessione & Communione obligans omnes, ubi ad annos discretionis venerint, intelligendum esse de speciali discretione proportionatâ illis Sacramentis. Hinc censent, pueros non obligari ad annuam confessionem ante annum ætatis nonum, vel decimum; & ad Communionem non nisi post annum undecimum; eò quòd ante illam ætatem, saltem in Germania, aliisque locis frigidioribus proportionatam discretionem non habeant. Verùm, si periculum non sit irreverentiæ, satisque sint instructi & dispositi, quod curare & judicare debent Parochi, per se loquendo, tenentur legibus illis, ubi post annum septimum adepti sunt usum rationis; quia non est fundamentum solidum, eos eximendi. Quia tamen sæpe est dubium de sufficienti dispositione, ut debita cum reverentiâ Communionem accedant; hinc praxis in his partibus habet, ut ante annum nonum, decimum, undecimum ad illam non admittantur pro diversâ puerorum educatione, & docilitate. Pueris tamen in articulo mortis constitutis, si usum rationis habeant, possintque instrui, danda Communio pro viatico est, etsi annum decimum non attigerint, sed vix septimum aut octavum egressi sint; quia sunt præcepti & peccati mortalis capaces; egentque effectu & robore Sacramenti illius, ob quæ hoc potissimum in agone per modum viatici sumitur. Ità *Suar. Tamb. & alii.* Dixi : *præceptis humanis* : Nam divinis tenentur, ubi usum rationis habent, & discretionem proportionatam.

Quando pueris viaticum sacrum dandum?

Denique pueri etiam peccati mortalis capaces contra legem Ecclesiasticam gráviter peccantes proba-

Non incurrunt censuras.

probabiliter non incurrunt censuras Ecclesiasticas ante annos pubertatis. Excipe excommunicationem ob percussionem Clerici, & ingressum Monasterii Monialium; itemque irregularitatem ob homicidium: quia de his jura aliter statuunt. Vide *La Croix l. 7. n. 41.*

Resp. III. Permittantur pueri primùm ipsi sua peccata explicare: in quo si deficiant, præsertim, si notentur doli capaces, juvandi sunt per has similesque quæstiones, prout expedire videbitur. Primò. An Dominicis & Festis diebus devotè interfuerint Missæ Sacrificio? An in eo garriverint, & per notabile tempus fuerint petulantes in templo? 2. An fuerint obedientes parentibus, vel præpositis? An alios ignominioso nomine compellaverint? An rixati? An senioribus illuserint? An mentiti, juraverint per animam? 3. An manè & vesperi, ante & post mensam oraverint? An neglexerint Catechismum, in eo attenderint? 4. An non aliquid abstulerint, aliis fuerint invidi, malum faverint? Si puer appareat audacior, interrogari poterit: An non indecentes insolentias exercuerit in lecto, vel alibi? Si fateatur; interrogari poterit, cautè tamen, de verberibus & tactibus in nudo corpore. Hæ insolentiæ initium sunt seductionis. Si peccatum veniale etiam ex gravioribus afferat, v. g. furtum, mendacium; expedit interrogare, an hoc frequenter fecerit? ut sic paulatim addiscat, numerum in gravioribus esse explicandum. 5. Quando prudens est suspicio, an non operati sint cum conscientia peccati mortalis, ubi per se aliàs veniale tantùm foret; interrogentur, quo dictamine processerint: contingit enim aliquando, pueros peccare mortaliter in materia de se levi: quia perperam instructi, aut à levibus sub

102. *Examen puerorum.*

pœna inferni sunt deterriti : contingit etiam, ut in materia gravi tantùm peccârint venialiter; quia malitiam tantùm in confuso, vel ùt levem apprehenderunt. In dubio de hoc possunt interrogari, an putaverint, se per id mereri infernum? Hoc si affirment, sintque perfectæ rationis capaces, indicium est, quòd exercitè apprehenderint malitiam gravem. Si notetur, quòd puer materiam gravem non apprehenderit, necesse non est, petere numerum. Cæterum caveat Confessarius, ne nimius sit in examinando, ne pueri concipiant horrorem confessionis. Si puer videatur pudibundus, & suspicio aliqua sit reticentiæ; doceatur, peccata non esse reticenda ex pudore, ea esse nota Deo, & Angelo Custodi: Confessarium non posse de ullo loqui, quod in confessione audivit: confessionem, si grave peccatum taceatur, obfuturam graviter animæ, & tamen peccatum postea confitendum esse.

103. *Ad quæ excitandi pueri?* Resp. IV. Sicut pueri, si laudabiliter in aliquibus se habuerint, laudandi sunt, & animandi, ut pergant se bene habere; ità, ubi erràsse constat, deterrendi sunt suaviter à peccatis, v. g. dicendo, quòd hæc animam fœdam reddant instar diaboli, gratia verò & virtus Angelo similem: quòd Deus sit ubique præsens, & omnia clarissimè videat; velit bonos præmio æterno coronare; malos verò suppliciis plectere sempiternis, eumque mandare, ut peccata fugiamus; parentibus præstetur obedientia; fugiantur mali socii, &c. Proderit quoque, contra peccatum, quod confessi sunt, adducere exemplum breve, & hortari, ut pro emendandis peccatis, & bonâ vitâ instituendâ quotidie modicâ saltem prece venerentur B. Virginem, & Angelum suum Custodem, exponendo

do paucis illorum in nos amorem & ſtudium. Hæc adhibeat Confeſſarius, prout prudentia in Chriſto ipſi dictabit, certus præſtari à ſe Deo obſequium gratiſſimum: quod enim teneris puerorum animis inſeritur, hæret, & ſuo tempore fructum feret. Et quanquam rationis necdum capaces abſolvi non poſſint, fructumque Sacramenti percipere; utiliter tamen, ab anno ſaltem ſeptimo, audiuntur, quia ſic diſcunt verecundiam errata confitendi vincere, modumque confitendi: intelligunt, quomodo Miſſa audienda, preces perſolvendæ, mali ſocii vitandi, parentes honorandi, &c.

Reſp. V. Si puer, peractâ confeſſione, videatur compos rationis, aut de illo dubium ſit. Primò, jubeatur elicere actus fidei, ſpei, charitatis, & doloris. Si ſciat, interroget Confeſſarius, an etiam elicuerit dolorem, antequam ſubierit confeſſionale? Id quod etiam in rudibus obſervandum; quia antè quandoque obliviſcuntur, & in confeſſionali recitant formulas ſibi inculcatas, inſtar pſittaci, ſine vero actu interno: qui, quomodo eliciendus ſit, docendi ſunt, ſi videantur ignorare. 2. Si non ſciant elicere actum fidei, præeat Confeſſarius hoc vel ſimili modo: Fili! quid credis? Omnia, quæ Deus revelavit, & Eccleſia Catholica credenda proponit. Cur iſta credis? Quia Deus revelavit, qui eſt æterna ſapientia & veritas, ideoque nec fallere, nec falli poteſt. Nunquid credis, Deum eſſe unum tantùm, & tres divinas perſonas? Credo. Quæ ex illis perſonis facta eſt homo, ut nos redimeret? Secunda. Quomodo vocatur Salvator noſter? JESUS Chriſtus. Quid paſſus, ut nos redimeret? Mortem Crucis pro nobis libenter ſuſtinuit. Nunquid ergo meretur à no-

104. Quomodo pueri excitandi ad dolorem?

bis amari? Meretur amari super omnia. Possumusne salvari sine gratia per Christum? Non possumus. Nunquid hæc omnia credis, quia Deus dixit? Credo. Quis te creavit, conservat, & dat omnia? Deus. Cur? Ut illi serviam, & tandem salvus fiam. Quid Deus promisit, & paratus est dare illis, qui ipsi serviunt? Cœlum. Nunquid speras, te venturum ad Cœlum? Spero. Cur? Quia promisit Deus sibi servientibus: Deus est omnipotens, & fidelis; potest dare, & non potest negare, quod promisit. Potestne aliquid melius esse, vel cogitari, quàm Deus? Non potest: ille est summum & omne bonum; & ideo omni amore dignissimus. Quid faciet Deus illis, qui ipsum non amant; sed peccatis offendunt, & inhonorant; Qui peccatum grave faciunt, & pœnitentiam non agunt, illos puniet infernali igne in æternum: illos verò, qui peccant venialiter, punit in hac vita, & in purgatorii igne ad tempus, si hic non satisfecerint. Vultne etiam Deus nobis peccata remittere? Ita, si pœnitentiam agamus, de illis doleamus, & confiteamur. Quis Sacramentum confessionis instituit? Christus, ut per ejus merita, & gratiam nobis peccata remittantur. Nunquid speras, tibi peccata per Christum remittenda? Spero. Fili! Cogita nunc, possisne inferni vel purgatorii ignem sustinere? Possesne per quadrantem digitum tenere in ardente candela, vel in ardente rogo jacere? Non possum. Nunquid ergo imprudenter fecisti, quòd Deum offenderis, & merueris in altera vita tam graviter puniri? Quòd Deum Patrem tuum tam benignum, tam amabilem Redemptorem tuum, qui Sanguine suo te redemit, qui dat tibi omnia, & paratus est tibi Cœlum, & in illo se ipsum omne bonum

dare,

dare, sic inhonoraveris, & offenderis, illi tam ingratus fueris, Deum summum bonum injuriâ affeceris? Imprudenter & malè feci. Dole ergo fili, & detestare peccata tua, & dic: Utinam nunquam Deum offendissem! Doleo ex toto corde, detestor peccata mea; in æternum non peccabo amplius. Bone JESU, da ad id mihi efficacem gratiam. 3. Si puer appareat satis instructus ad fidem, spemque supernaturalem eliciendam; excitari potest, præmisso paucis actu fidei & spei, hoc modo ad dolorem: Fili! quò deveniunt, qui peccant? Nonne ad infernum, qui in gravi peccato moriuntur: & ad purgatorium, qui de venialibus non dolent, & pœnitentiam non agunt? Quid patientur in inferno, & purgatorio? Gravissimas pœnas in inferno æternas, & in purgatorio temporales, sæpe durantes per multos annos. Possesne illas sustinere? Non posses per horam dimidiam jacere in ardente rogo, vel manum tenere in accensa candela: Quid ergo fieret, si deberes totus ardere instar ferri candentis multis annis in purgatorii, vel inferni igne sulphureo in æternum? Possesne tolerare? Non posses, deberes tamen. Quis tales pœnas præparavit peccatoribus? Deus. Unde hoc scis? Deus, qui nec fallere potest, nec falli, id revelavit. Quare Deus præparavit tantas pœnas peccatoribus? Quia summopere peccata odit. Credis, & agnoscis ergo, quòd Deum tuis peccatis offenderis, qui sic potest, & vult punire? Credo, & agnosco. Quid boni fecit nobis Deus? Creavit nos, conservat nos, vult nos habere filios, & hæredes Cœli: misit Filium suum, ut Sanguine suo nos redimeret, nos adoptaret in fratres, & omnia sua merita nobis offerret. Nonne ergo Deus dignus est, ut à te ametur, & non offendatur?

tur? Utique dignus est. Ergo ex toto corde dole, quòd illum unquam offenderis. Hic Confessariis conceptis verbis præeat puero in affectum doloris, & propositi, excitando eum etiam ad perfectam contritionem, ut, ad hanc conando, saltem imperfectam certiùs assequatur.

105. *Pœnitentia & absolutio pueris, quæ, & quomodo danda?* Resp. VI. Demum injungenda pœnitentia huic ætati conveniens, quæ gravis ordinariè esse non debet, sed modica, quam statim post confessionem peragant, ne in oblivionem veniat; sique puer judicetur rationis compos, & dispositus, absolvendus est absolutè: sub conditione verò, si de horum aliquo dubium maneat, præsertim, si sit periculum mortis, aut formido prudens, ne fortè peccârit mortaliter; quia tunc consulendum est animæ, & circumstantiæ illæ removent irreverentiam à Sacramento sic collato. Imò *Lugo*, *Laym. Gobat.* & alii volunt, si spes sit præsentis dispositionis, ordinariè pueros esse absolvendos: tum, quòd quandoque peccent graviter ex conscientia erronea, ubi malitia levis est, & dein non meminerint, aut non addant, se id apprehendisse, ùt grave: quandoque etiam in materia gravi exercitè apprehendendo malitiam, cujus postea non recordentur, v. gr. exponendo se periculo, diebus præceptis non audiendi Sacrum; quo casu utroque, si non absolverentur, manerent in morte, & periculo æternæ damnationis: tum, quòd per confessionem acquisiverint jus quoddam ad absolutionem; neque fiat irreverentia Sacramento, si detur ob ejusmodi periculum absolutio sub conditione. Atque hoc omnino tenendum, si puer se accuset in materia gravi, v. g. quòd parentibus maledixerit, Sacrum neglexerit; etsi dubium sit de usu rationis. Quamvis enim, si puer se accuset de omissione Sacri die festo, & inter-

interrogatus, quid mereantur, qui sacrum sine legitima causa omittunt, respondeat: Merentur infernum; non illico sequatur, quòd peccârit mortaliter; quia hoc quandoque dicunt, quia sic audiverunt: etsi ratione necdum sufficienti utantur ad grave peccatum; tamen, ubi incertum est, est animæ consulendum.

QUÆSTIO II.

QUOMODO PROCEDENDUM CUM adolescentibus, & juvenibus?

RESP. I. Si in exponendis peccatis suis videantur non satisfecisse, examinari possunt 1. Circa peccata, quæ pueris sunt magis ordinaria, ùt dixi antè. 2. An dederint malis cogitationibus locum? 3. An non locuti indecentia, scurrilia, obscœna? 4. An tempus otiosè transegerint, pecuniam parentum dilapidaverint, iis quid subduxerint, malis sociis se adjunxerint, turpia libenter audierint, ad ea riserint? & quæ isti ætati sunt propria. In materia castitatis, ùt suprà monui, cautè sunt interrogandi. 106. *Adolescentes quomodo examinandi?*

Resp. II. Illis specialiter. 1. Commendanda lectio sacra. 2. Horror injiciendus turpiloquii, aspectûs morosi alterius sexûs, familiaris cum eo conversationis. 3. Inducendi sunt, ut suas tentationes fidenter aperiant, ne mediis destituti succumbant. 4. Ut fugiant malos socios velut dæmonis emissarios, nemini sint nimis familiares: Sacramenta Pœnitentiæ & Eucharistiæ, quot mensibus, bis, aut saltem semel, pro diversitate conditionis & occasionis suscipiant: vesperi examen conscientiæ faciant, B. Virgini, & Angelo suo Custodi speciali cultu sint devoti. Hæc successivè 107. *Quid iis commendandum?*

cessivè sunt inculcanda. Cæterùm plus illis non dicat Confessarius, quàm velit ab aliis resciri: adolescentes enim, quæ audiunt, & vident, observant diu, narrant aliis, & de his ipsi postea prudentiores judicant.

108. *Quæ iis pœnitentiæ injungendæ.* Resp. III. Pœnitentiæ injungendæ utiliores adolescentibus sunt, quæ juvant ad bonam consuetudinem inserendam, vel malam exstirpandam: v. gr. 1. Ut preces vespertinas & matutinas ad tempus bene persolvant, vel 2. Examen vesperi per octiduum faciant: vel 3. Ut Missæ Sacrificio per dies aliquot devotè intersint, illudque offerant ad certam virtutem consequendam, vel vitium exstirpandum, &c. 4. Si potui sint dediti, ut proximâ hebdomadâ, vel mense popinam non accedant: cum sociis his, vel illis non conversentur: vel, ut aliquot diebus in honorem Salvatoris, aut Beatissimæ Virginis, aut Angeli Custodis, alteriusve Sancti extra tempus prandii & cœnæ nihil comedant, vel bibant. 5. Si lusui sint dediti, similiter abstineant per tempus. 6. Si sint dediti otio, ut proximis 14. diebus per horam manè, & per horam à prandio studeant: legant librum spiritualem, adeant imaginem B. Virginis in suo cubili appensam, petantque per ejus intercessionem gratiam, tempus tam pretiosum, ex meritis Christi ad salutem operandam concessum, bene impendendi. 7. Si sint negligentes in rebus divinis, ut per aliquot hebdomadas nunquam absint à Catechismo, Concione, Sacro, &c. Contraria enim contrariis curanda sunt. Et sic procedendum in aliis consuetudinibus, de quibus tamen redibit sermo infrà. Porrò, quomodo excitandi sint ad dolorem, constat ex dictis, quæ pro diversitate personarum, ubi necesse fuerit, adhibenda sunt. 8. Si parentes offen-

offenderint, inducantur, ut petant veniam, vel compensent singulari reverentiâ, id quod valet pro pueris quoque.

Petes: Quid, si adolescens mentionem faciat de electione statûs? Resp. Attendendum, an deliberationi illi sit satis maturus? Si ità videatur, ostendat Confessarius, quanti id momenti sit negotium, exponatque illi modum electionis faciendæ. Ac primò quidem, ut meminerit, se creatum esse non ad alium finem, quàm ut in hac vita mortali Deo serviat, & tandem salvus fiat, Deumque in æternum laudet, glorificet, eoque fruatur. Ad hunc finem, quæ non referuntur, perdita esse: hunc si non assequatur, æternùm fore miserum. 2. Ut offerat se Deo Domino suo planè indifferentem ad omnia, paratumque ad amplectendum statum, quem cognoverit magis conformem divinæ ejus, ipsum salvare cupientis, voluntati. 3. Ut eliciat frequenter desiderium, sanctam ejus voluntatem agnoscendi, dicendo, maximè in Sacro sub elevatione, & post Communionem cum Apostolo: *Domine, quid me vis facere?* Vel cum Samuële: *Loquere Domine: quia audit servus tuus.* 4. Expendat ex una parte talenta sua, complexionem, vires corporis, animi propensiones, facultates & media: ex altera verò parte statuum, inter quos adhuc deliberandum (nam si se jam determinavit, ad non permanendum in sæculari statu, hic in considerationem non veniet) commoda & incommoda, difficultates, pericula, occasiones Deo serviendi, & ad perfectionem perveniendi, &c. Ea inter se conferat, & videat, quid: consideratis omnibus, videatur magis conferre ad salutem suam, & gloriam Dei, quam in omnibus sine respectu ad commoditates corporis intueri debet

109. *Quomodo instruendi de electione statûs?*

debet. Deinde pergat constanter petere lumen, curâque singulari caveat sibi ab omni peccato etiam veniali, ne lumini impedimentum objiciat. Quòd si nesciat ista, ùt oportet, expendere, juvet eum Confessarius: ad nullum autem statum præ alio eum inclinet, sed permittat Deum agere in creaturam suam. Electione factâ, jubeatur petere constantiam, &c. Quòd si compererit, eum jam maturâ deliberatione determinatum ad certum statum, suggerat illi salutares doctrinas pro statu illo. Si autem reperiret, malè institutam deliberationem, v. gr. factam esse determinationem ex mundano, vel humano motivo; jubeat eum aliter deliberare, secluso illo motivo, purè intuendo gloriam Dei, & animæ suæ salutem. Cæterùm caveat Confessarius, ne facilè permittat alicui, nisi fortè ad tempus, & maturioribus, periculoque votum violandi minùs obnoxiis, emittere votum castitatis: aliàs enim factum facilè dolebunt, idque aut violabunt, aut non nisi cum mœrore, & anxietate servabunt.

QUÆSTIO III.

AD QUÆ REFLECTENDUM IN CONfessione sexûs fœminiei?

110. *Quomodo agendum cum fœminis?* RESP. I. Confessarius sexûs fœminei, si unquam aliàs, servet hic illud Eccli. 41. *Curam habe de bono nomine*, ut non tantùm sit castus, sed etiam curet haberi talis, procul omni suspicione conscientiæ minùs puræ, exemplo Christi, qui contra castitatem nunquam passus est, sibi quidqam objici: neque enim quidquam

plus

plus imminuit viri, ad curandas animas destinati, authoritatem, quâm suspicio animi minùs casti. *Quid tibi cum fœminis, qui cum Domino ad Altare fabularis*; inquit S. Hier. Proinde servet, quod sapienter commendat *P. Arsdekin*: Cum fœminis agendum rarò, cautè, prudenter: Hinc caveat Confessarius à fixo aspectu, à blandis verbis, quæ affectum carnalem redoleant, aut possint suscitare. *In audiendis confessionibus, præsertim fœminarum*, inquit S, P. Ignatius, *servos potiùs se, quàm familiares exhibeant: universim tamen paterna quædam, & spiritualis gravitas in eis eluceat.* Deinde non facilè credat earum lacrymis & querelis; sed potiùs hortetur ad patientiam: neque fidat earum revelationibus, sed jubeat servare mandata Dei. Etiam extra confessionale circumspectè cum illis agat: solus cum sola secretò, & absque arbitro, vel teste non sedeat: nullius vel manum tangat, nec suam ab ulla tangi permittat. *Oculos humi defixos habeat, cùmque pauca, quæ animas perstringere, & illustrare queant, locutus fuerit, statim avolet*, Inquit S. Isidorus.

Resp. II. Examen juniorum ex sexu fœmineo fere circa eadem peccata esse potest, quæ pro examine puerorum & adolescentum retuli. Habent tamen & peccata sibi propria, præsertim, si sint, aut putent, se esse conditionis melioris: nam quædam magnam anni partem comendo corpus, fucando faciem; litant superbiæ, & vanitati: stant ad ostia, & templa frequentant, ut videant, videantur; laudari & honorari appetunt: aliis laudem & honorem invident, iisque detrahunt: sectantur luxum in vestibus, pectus gestant nudum, ut honesti oculi vix satis custodiri possint ab intuitu illius vitulinæ pellis: 111. *Quomodo examinanda?*

amanç

amant visitationes, tempus ludendo, & confabulando cum detrimento alienæ famæ perdunt. manè in plenam diem stertunt, Divina negligunt, aut tandem ultimo Sacro interesse volunt. Idolum earum est commoditas & mundus muliebris.

Atque ejusmodi peccatis obnoxiæ etiam quandoque sunt conjugatæ, invigilantes magis vanitati, quàm rei domesticæ, & prolium educationi, Talem quampiam si confitentem habeat Confessarius, seposito omni respectu humano exponat illi obligationes suas, periculaque, & media emendationis præscribat. Juverit ei proponere exemplum Beatissimæ Virginis, quàm corde humilis, quam verbis gravis & parca, quàm modesta facie corporisque totius compositione: quàm intenta operi, quàm Deo conjuncta: honestè quidem vestita, mentis autem sectans pulchritudinem, quam in virtutibus, quibus homo Creatori suo assimilatur, sitam esse noverat? Demum injungat pœnitentiam, conformiter antè dictis, excessibus illis oppositam; quam si nolit admittere, quando sine incommodo potest, non est disposita ad absolutionem.

112. *Quid si quæ interroget de ornatu, osculis, munusculis, egressu, choreis?* Resp. III. Si quæ interroget 1. Qualis sibi liceat ornatus corporis? 2. An liceat se conspiciendam præbere, à quo novit, se turpiter amari? 3. An liceat sibi ab eo admittere munera? 4. An licitè possit permittere osculum, si ipsa nihil mali intendat? 5. An sine peccato possit adire choreas? Respondendum.

Ad *Primùm*: Licitum esse ornatum corporis statui & personæ convenientem: fieri autem venialiter malum, si fiat ad captandam vanam gloriam, vel ex intentione mentiendi pulchritudinem: posse quoque evadere mortale, si fieret

cum

cum gravi detrimento familiæ, vel alterius: vel esset valde ad luxuriam provocans, ùt, si incederet pectore valde denudato, aut leviter tantùm tecto, vel aliud grave malum intenderetur.

Ad 2*dum*: Si animo non malo procedat, sitque vel necessitas, vel rationabilis causa, posse eam licitè facere, quod aliis honestis permissum est: neque enim dat, sed alter accipit scandalum, quod is sibi imputare debet; nec ideo ipsa privanda est jure suo. Juxta *Sanch.* non peccaret graviter, si conspiciendam se præberet, v. g. ne privet se libertate exeundi domo, &c. secùs esset, si datâ operâ, absque ulla causa, id faceret.

Ad 3*tium*. Vix excusabitur à mortali quia acceptando munera fovet alterius impurum amorem, spemque illi facit obtinendi consensum ad turpia, & se exponit periculo concipiendi malum amorem.

Ad 4*tum*. Peccat graviter admittendo à tali osculum: quia cooperatur ejus peccato. Et universim, si non adsit causa rationabilis honesti amoris, absitque periculum ab utroque; quod rarò abest, si actus reiterentur, vel fiant cum mora; aut ardore, illicitè permittit. ùt constat ex dictis; peccatque permittendo graviter, si meritò timeatur, ne alter voluptatis causâ id faciat, quia cooperatur ejus peccato, nisi gravis causa excusaret. Et idem est de tactu turpi; qui, si ex objecto turpis esset, sine mortali permitti non potest, conformiter n. 71.

Ad 5*tum*. Censet. *La Croix l.* 5. *nu.* 282. choreas, præsertim nocturnas, quas puellæ cum adolescentibus concurrentes agitant, esse occasionem proximam peccandi graviter: eò quòd interveniant oscula, amplexus, gesticulationes turpes, petulantes tactus, sermones impudici,

&c. à quibus moraliter vix abesse possunt pravi motus, imaginationes, delectationes, desideria venera. Hinc S. Ephrem choreas vocat *pompam diaboli*. S. Anton. *iter diaboli*. S. Chrys. *tripudia, quibus saltat diabolus*. Alii mitiùs loquuntur de choreis diurnis, quæ in loco publico fiunt. Caveat autem Confessarius, ne nimiùm indulgeat, ob gravia mala, quæ sæpe aut comitantur, aut sequuntur choreas. Sed nec nimiùm interrogantis conscientiam restringat, ne, si tamen forsan aditura sit, gravius peccet. Expedit interrogare, quales soleant isthic saltus agitari; An in iis interveniant gestus inverecundi, an exigantur oscula, vel sit simplex circumcursitatio sine ejusmodi actibus? Item, quare velit choreas adire? An non ipsi, vel alteri, uni, vel pluribus in particulari timendum sit scandalum?

Ex his colliget Confessarius, quid hìc & nunc respondendum, & quid dissuadendum, vel monendum sit. *Sporer Tr. 5. in præceptum 5. cap. 1.* putat, puellam non teneri abstinere ab honesto saltu, etsi timeat, ne vagè aliquis sit accepturus scandalum; quia timor ille est communis rebus innumeris: & vix est, quo abuti non possit hominum malitia. Aliud foret, si timeretur ruina alicujus in particulari, nec rationabilis causa esset illam permittendi.

113. *Quomodo instruenda sponsa?* Resp. IV. Si puella, contractis jam sponsalibus, initura matrimonium petat instrui, monenda est, 1mò. Sponsis veneream voluptatem non licere magis ante matrimonium, quàm aliis liberis non sponsis? proinde cavenda omnia, quæ ingenuam & verecundam puellam dedeceant. 2. Caveat nimiam familiaritatem cum sponso præsertim clam aliis. 3. Matrimonium institutum esse non habendæ voluptatis causâ; sed, ut

augea-

augeatur numerus fidelium, ad quos habendos Deus hunc mundum condidit. Proinde, quæ in matrimonio licent, fieri debere honesto fine, verecundè, ùt creaturam rationalem decet, Deo à mente nunquam excluso. 4. Post sponsalia matrimonium non diu differendum esse, ne tentationibus exponantur. 5. Curandum, ùt matrimonium ambo in statu gratiæ ineant; pacificè dein vivant, pars una alterius onera portet, memor homines se esse, defectibus obnoxios. 6. Uxor viro in licitis & honestis obediat: quia vir, teste Apost. *Caput est mulieris*; illi irato cedat, verbis suavibus errantem moneat, Deum pro illo oret: rem domesticam bene administret, reverentiæ erga parentes non obliviscatur: liberos, si Deus dederit, bene educet, reddituта de iis Deo rationem: omnibus suis sit bono exemplo. Atque pleraque hæc etiam conveniunt sponso, qui uxorem tractare debet non ùt famulam, sed ùt sociam & consortem: quæ, nisi serventur, avertent à se Dei benedictionem. Demum suaderi potest, ut certum è Cœlitibus domûs suæ Patronum eligant, quem quotidiano, licèt exiguo, cultu, & in die illi sacrâ susceptione Sacramenti Pœnitentiæ & Eucharistiæ colant: cultus enim quotidianus, etsi tenuis, teste experientiâ, magnæ est utilitatis.

CAPUT III.

DE CONFESSARIO RUSTICORUM, ALIO-rumque plebejorum, & rudium.

QUÆSTIO I.

Quomodo sint examinandi?

114. *Quomodo examinandi rustici, & alii plebeji:*

RESP. Si exposuerint, quæ in conscientiæ examine occurerunt, videaturque examen ùt ab ejusmodi sæpe fit, non satis accuratè institutum; examinentur percurrendo præcepta Dei, & Ecclesiæ, eorumque occupationes & occasiones, ùt magis videbitur convenire: v. gr. 1mò. De peccatis internis, seu cordis. An turpibus cogitationibus dederint locum? An odium contra aliquem foverint, alicui inviderint, malum optaverint, de eo eveniente gavisi sint? 2. De peccatis oris. An non blasphemaverint, juraverint, maledixerint, detraxerint, vel de proximis malè locuti sint, defectum objecerint, rixati sint? Et hæc quomodo, quibus, &c. secundùm dicta nu, 91. Si juraverint; an falsò, an cum causa, quomodo? An intenderint Deum vocare in testem? 3. De peccatis operis, & omissionis: v. gr. An die festo laboraverint serviliter, vel Missam neglexerint, ad eam serovenerint, vel exposuerint se periculo seroveniendi: hoc enim faciendo peccant, etsi dein Missæ intersint. An se inebriaverint plenè, vel semiplenè, quid & tunc egerint? An ista futura præviderint, vel timuerint? An nulli damnum causârint, nullam defraudârint, in aliena sylva ligna cum damno exciderint, vel subduxerint, pecora in aliena pascua duxerint, nihil

nihil turpe egerint ? &c. Si quis ad omnia nihil sciat respondere, nisi quòd juraverit, vel pecoribus maledixerit; examinetur de scitu necessariis: est enim prudens suspicio crassæ ignorantiæ.

QUÆSTIO II.

QUOMODO INSTRUENDI RUDES, & solandi pauperes?

RESP. Moneri possunt. 1. Ut salutem animæ suæ omnibus temporalibus præferant, cogitent quandoque brevitatem vitæ, nihilque sibi postmodum quidquam profuturum, nisi servivisse Deo. 2. Ut memores exempli Christi Domini, qui in laboribus fuit à juventute sua, difficultates suas, & labores rectâ intentione perferant, & perficiant: cogitent, magnam mercedem se manere: Dei voluntatem esse, qui in illo statu illos collocavit, ut ità patiantur, & faciant, animosque suos à terrenis abstrahant, & salutem æternam quærant: Sanctitatem consistere in eo, ùt quis statui suo convenienter ex voluntate Dei vivat: majorem esse, non qui ditior, aut in majoribus est deliciis, vel honoribus, sed qui meliùs voluntati & beneplacito Dei se conformat. 3. Ut non nimiùm differant Confessionem, & sacram Communionem: quia hæc Sacramenta dignè suscepta semper augent gratiam sanctificantem; quæ quò major erit in aliquo in fine vitæ, eò major erit ejus in cœlo gloria: hujus enim semen & mensura est gratia. 4. Si quis paupertatem queratur, Confessarius soletur eum, & excitet ad patientiam, & conformitatem voluntatis suæ cum divina, dicendo v. gr. 1. Non difficile fuit Deo facere te divitem: amat te, & voluit esse

115. *Salubris cogitatio ingerenda, & exemplum Christi.*

pauperem, ne per abusum divitiarum esses æternùm miser. Nescimus, quid magis nobis expediat: *Ipsi cura est de nobis: jacta cogitatum tuum in illum, & ipse te enutriet.* Pascit volucres cœli, & corvis ad se clamantibus escam dat; nec tibi, qui pluris es, deerit, si ei servias. 2. Considera Salvatorem tuum, qui, *cùm dives esset, propter nos egenus factus est*, ùt ait Apost. 2. Cor. 8. Pater noster cœlestis illi vult nos conformes fieri in hac mortali vita, ut æternùm cum illo gaudeamus in cœlis. Age gratias, quòd te voluerit conformari pauperi JESU. Multi in cœlo non essent, si non fuissent pauperes: multi non essent jam ardentes in inferno, si divites, si Principes, si Reges non fuissent. *Difficilè est divitem intrare in regnum Cœlorum*, uti nos docet Christus, *Matth.* c. 19. Hinc *væ* dicit divitibus. At oculi ejus in pauperem respiciunt: Ipsi derelictus est pauper. Paupertas igitur favor est; & hinc tot Sancti, abjectis mundanis omnibus sponte elegerunt paupertatem, ut Christo se conformarent; cui quò quis conformior est, eò major est. 3. Vita hic nostra comœdia est: in hac unus sustinet personam Regis, alter aulici, alter pauperis mendici. Qui optimè sustinet personam suam, magis laudatur. Tu age personam tuam bene, & magnus eris apud Deum, qui personas distribuit. 4. Considera, quàm benignè & clementer hactenus tecum egerit Deus, quàm te ipsi non servientem tulerit patienter, quàm misericorditer à se fugientem receperit. An poterit tibi deesse, si ipsi te committas, & illi obedias; *Petite, & accipietis, Joannis 6.* Dedit tibi filium suum exemplar, Magistrum, Redemptorem; omnia ejus, & ipsum voluit esse tuum; quomodo minus negabit, qui, quod plus

est,

est, tam paternè, & non rogatus dedit: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum? quòd si illa oblita fuerit, ego tui non obliviscar*: dicit Deus Isaiæ 49. Hæc serviunt etiam ad erigendos alios desolatos. Dives est, qui veras suas divitias numerare, & consumere non potest; talis est, qui Deum habet.

QUÆSTIO III.

QUOMODO RUDES SPECIALITER DISponendi ad dolorem.

RESp. Post peccata, utì oportet, exposita, expedit, ut rudes jubeantur elicere actum Fidei, Spei, Charitatis & doloris cum proposito emendandi: sic enim illos actus discent frequentare. Si deficiant, præeat Confessarius, & doceat, nec omittat unquam, nisi appareant satis instructi, & ipsi [...] peccatorum confessione, vel antè eliciant dolorem cum proposito; ipsos ad illum excitare, idque modo, illorum capacitati accomodato; injiciendo illis timorem, proponendo brevitatem vitæ, mortem certam, horam incertam: deinde judicium & æternitatem felicem, vel infelicem: oblivionem illorum post mortem in animis omnium: Dei beneficia amore salutis nostræ nobis collata: desiderium ejus, ut ipsi obsequentes salvemus animas nostras; & decretum æternum à se projiciendi eos, qui desiderio ejus omnes salvare cupientis non volunt obtemperare. Demum summam Dei bonitatem, majestatem, misericordiam, suavitatem, sapientiam, pulchritudinem, ideoque dignissimum esse omni amore possibili, multò magis exiguo nostro amore, cultu & obsequio; quæ tamen

116. Motiva doloris rudibus proponenda.

men liberalissimus Deus vult præmiis infinitis coronare; imò Ipse vult esse merces nostra magna nimis. His propositis jubeantur ex corde elicere dolorem & propositum. Juvantur ejusmodi maximè, si illis proponatur apta similitudo, v. gr. ducta à filio in patrem optimum rebelli, à servo contumaci contra dominum, ab ingrato in benefactorem, ab homine valde sollicito, ne amittat hæreditatem vel temporalia, vel ab amante suum patrem. Hoc vel simili modo: Primò. Si pater aliquis amanter haberet filium, diu noctuque sollicitus de ejus felicitate, ejus errata modò dissimularet, modò clementer corrigeret, & nihil exspectaret ex obsequiis filii, nisi ut illi bene esset; filius autem non vereretur patrem offendere, ejus honorem & æstimationem imminueret, in conspectu ejus eum inhonoraret, donis patris abuteretur in ejus contemptum, &c. An talis filius non mereretur expelli domo paternâ? An non, si gutta ingenui sanguinis in ipso sit, meritò erubesceret, & defleret ingratitudinem suam? Et quid, si post plura delicta in gratiam à patre sæpius fuisset receptus, & tamen iterum rediret ad priora? An is auderet iterum in conspectum patris venire? An non erubescere deberet? An oculos aperire in conspectu ejus auderet? Ecce! tales nos sumus filii. Cogita, quæ fecerit tibi Deus: cogita, quoties te in gratiam paternè receperit? Et non doleas; quòd iterum offenderis tam benignum patrem? &c. 2. Si esset magnus dominus, à quo haberes, & tua dependerent omnia, qui erga tua exigua obsequia, quæ ei debes, vellet te facere hæredem ingentium bonorum; intentaret autem, & inferre tibi posset maximas pœnas, si debita ei obsequia negares; hunc verò dominum offendisses in-

inobedientiâ tuâ, ſtareſque in conſpectu ejus, jam jam ad mortem condemnandus: Nunquid doleres de ingratitudine & offenſa? Ita. Nunquid talis Dominus eſt Deus, à quo vitam habes & omnia, qui paratus fuit hæreditatem æternam omnium bonorum ſuorum tibi dare in cœlis, & cohæredem te facere Unigeniti Filii ſui? Nunquid hoc credis Deo revelanti? An non ergo meritò doleas, quòd Deum tam bonum, tam benignum, tam liberalem bonorum operum noſtrorum Remuneratorem, tam juſtum malorum Vindicem, in ſe omni amore digniſſimum offenderis, à quo cœlum ſperas? Dic ergo corde, quod ego verbis: Deus meus & Dominus meus! doleo, quòd unquam offenderim te, quem credo in Natura unum, in Perſonis Trinum, Creatorem omnium, Remuneratorem bonorum operum, & malorum Vindicem juſtiſſimum; qui licèt toties à me ſis offenſus, paratus tamen es mihi ignoſcere, & gratiam ad ſalutem neceſſariam dare. A te, per merita JESU Chriſti Filii tui, pro me incarnati, paſſi, & in cruce mortui, ſpero peccatorum meorum veniam, & æternam beatitudinem, quia hæc pœnitentibus & tibi ſervire volentibus promiſiſti fideliſſimus & omnipotens Deus! Ex amore tuî doleo ex toto corde, quòd te Dominum & Deum meum unquam offenderim, & diabolo, tuo, & meo hoſti ſerviverim: ſtatuo deinceps tibi ſoli ſervire, & te nunquam ampliùs offendere. Da ad id uberem gratiam; ſcis, quòd ſine ea nihil poſſim. 3. Si quis patri tuo detraheret, eum inhonoraret; nonne ægrè ferres? Si quis ad mortem condemnatus, ſuo liberatori poſtea ingratus, cum ejus hoſte conſpiráret, nunquid facinus eſſet morte dignum? Si filius venderet ſuam hæreditatem

teruncio : si Pater-Familias traderet alteri domum suam pro levi gulæ delicio; nunquid insaniæ essent arguendi? Ecce hæc omnia cadunt in hominem, qui Deum graviter offendit. Nunquid Judæ scelus detestamur, qui Christum vendidit 30. argenteis? An non insanum dicimus Esau, qui Fratri suo Jacob pro edulio lentis vendidit primogenita? Ecce pejus facit, qui gravi peccato Deum offendit. Vendit enim pro re nihili æternum in cœlis paratam sibi hæreditatem; abdicat à se Christum, adhæret ejus hosti, ipsum ludibrio exponit; quasi tantus ejus in nos amor non mereretur obedientiam in re tantilla, & mereretur audiri diabolus, qui nos odit, & quærit perdere. Certè, si per tale quid admissum perdere deberes summam gravem pecuniæ, id non faceres, &c.

QUÆSTIO IV.

QUID AGENDUM, SI NULLUM in particulari peccatum confiteatur?

117. *Quid si nullum in particulari peccatum elici possit?*

RESp. Si rudis, ùt quandoque contingit, de nullo in particulari peccato se accuset, dicens: Nihil scio, sumus omnes peccatores, examinetur, ùt pueri solent & rudes. Si nihil possit elici ab ultima confessione, interrogetur ex vita præterita, v. g. An nunquam sit mentitus in vita sua? Nunquam parentes offenderit? Nunquam fuerit iratus & impatiens? Nunquam traduxerit proximum? Sacrum neglexerit, aut negligenter audiverit? &c. Si nihil fateatur; interrogetur scienda necessitate medii: prudens enim est suspicio, quod ista ignoret. Si nesciat, nec possit

modò

modò instrui, dimittatur monitus, ut non communicet, curet se instrui, & proximè redeat; aut si non possit, adeat alium, & indicet illi, ut se instruat: interim expendat, quibus offenderit Deum: an non cogitationibus, verbis, operibus, domi, in templo, hac illave occasione; Si sciat scitu necessaria, aut instrui in præsenti possit, eliciantur cum illo actus fidei, spei, charitatis, doloris & propositi, uti jam & de pueris dixi, illum eò deducendo, ut doleat de omnibus, quibus unquam Deum offendit, quòdque hactenus fuerit tam negligens in negotio animæ suæ. Si doleat, & dispositus appareat, diuque non sit confessus, v. g. per medium annum, & videatur non rediturus, monendus est, ut majorem suæ animæ curam gerat, & absolvi potest: certum enim est, quòd ad validam absolutionem, quando aliter pœnitens se accusare non potest, sufficit, quòd signis, vel verbis se fateatur peccatorem? & quamvis extra casum necessitatis, vel impotentiæ non liceat absolvere eum, qui se accusat de venialibus in genere tantùm, v. g. dicendo: Sæpe venialiter peccavi; eò quòd, dum potest, judicium debeat esse ordinatum; tale autem non sit, nisi exprimatur peccatum in specie determinatum; id tamen certum videtur, quòd in præsenti casu etiam licitè absolvi possit: tum, quia est quædam necessitas, & impotentia: tum, quia, si confiteatur se peccatorem, certus est Confessarius, quòd in vita sit aliquando mentitus, fuerit negligens in divinis, parentes, si cum iis vixerit ratione utens, offenderit, verbo proximum læserit: quis enim est, qui talia non admiserit; *Lugo & alii.* Imò, si talis diceret: Fui iratus, sed fuit causa iræ; fui distractus in oratione, sed non potui evitare; & interrogatus, an excesserit in ira; an

negli-

negligens fuerit in excludendis distractionibus? Affirmaret, jam haberetur explicitè peccatum in specie. Quòd si quis ità stupidus & hebes reperiretur, ut nequidem possit apprehendere necessaria necessitate medii; conetur Confessarius intelligere, an hebetudo proveniat ex peccatis quibusdam, quæ mentem obcœcent ùt sunt luxuria & ebrietas: an verò ex naturali complexione? Si primum, differatur absolutio, & priùs abducatur à peccatis; quia frustranea erit instructio, durante impetu passionum. Si secundum, sitque pœnitens bonæ voluntatis, & innocentis vitæ, inducatur ad eliciendum actus fidei, spei, & dilectionis Dei, appositè ad ejus capacitatem, & sic dispositus absolvatur sub conditione, permittaturque accedere ad Communionem. Quòd hebetudo proveniat ex naturali complexione, indicium est; si ad temporalia quoque hebes sit, si non malè vivat, bonæque sit voluntatis: si autem ad tempotalia sit solers & industrius, suspicio est, quòd hebetudo proveniat à peccatis. Unde discretè erit examinandus de materia luxuriæ. Ita *P. La Croix l. 6. p. 3. nu.* 1809. Deinde, si ità hebes foret, ut nullam cognitionem de mysteriis fidei formare posset, fatuo, vel infanti comparandus videtur. Ità *Tannerus & Gobat*. Denique, si hebetudo foret ex senectute, senexque antea sciverit necessaria necessitate medii, absolvi poterit & communicari, etsi non ità clarè jam videatur ista credere. Si verò ista nesciverit, laborandum est, ut citò addiscat, ne crescente senio decrescat magis capacitas. Videri potest *Lugo de Pœnit. d. 17. n. 8. Dicast. de Pœnit. d. 9. n.* 744. *Burghaber cent. 3. casu* 41.

Quid si sit omnino hebes ad scitu necessaria?

QUÆS-

QUÆSTIO V.

QUÆ POENITENTIA RUDIBUS INJUNgenda, præsertim assuetis maledicendo, vel jurando?

RESp. Rusticis & plebejis pro pœnitentiis fere preces sunt injungendæ, & quidem plerumque tales, quas statim eodem die persolvant, aut proximo festo; nisi quid aliud suadeat consuetudo, vel negligentia in divinis. Hinc si negligentes sint in suscipiendo Sacramento Pœnitentiæ, injungetur utiliter, ut post mensem, vel proximo festo majore, aut, si tunc non possint, proximá post illud occasione iterum confiteantur, aut, si consuetudinem habeant v. g. maledicendi, vel jurandi, per dies 14. vel per mensem manè reciten ter Pater & Ave in laudem Sanctissimæ Trinitatis; petant veniam suorum peccatorum, labores suos & difficultates isto die obeundas simplici modo offerant Deo in satisfactionem, petantque gratiam emendandi: vesperi easdem preces repetant, doleant, petantque veniam, dicendo v. gr. Deus propitius esto mihi misero peccatori! aut, ut, quoties iterum maledixerint, vel juraverint, pectus percutiant & veniam petant. Monendi tamen sunt, si semel obliviscantur, satis esse, si postea resarciant, vel compensent. Si quis multorum gravium peccatorum reus esset, nec conveniens alia pœnitentia occurreret, injungi posset, ut per mensem, vel ad proximam confessionem diebus Dominicis & Festis Sacrum devotè offerat Deo in satisfactionem suorum peccatorum, iisdemque diebus Rosarium dicat

118. *Quæ satisfactio injungenda maledicis? &c.*

in

in Sacro, vel ùt libuerit. Utile quoque erit, præsertim, si quis timeretur, dolorem & propositum efficax non habere, injungere, ut ante Communionem eliciat fidem, spem, & charitatem cum dolore, vel saltem contritionem cum proposito, hocque post Communionem renovet, & Christo confirmandum offerat: sic enim consuletur reverentiæ & fructui Sacramenti, quoad poterit. Universim utiliter suadetur, ut quisque statuat certum peccatum singulari studio cavere, & hoc propositum Christo post Communionem offerat.

CAPUT IV.

DE CONFESSARIO CONJUGUM, PArentum, Patrum, Matrumque familias.

CONfessarium oportet scire horum obligationes, bona specialia & communia, tentationes, modumque eos dirigendi, & tentationes elidendi.

QUÆSTIO I.

Quæ sint Obligationes Conjugum?

119. *Debet vir correctionem uxori.* REsp. Sunt sequentes. Prima. Debent sibi invicem amorem veræ charitatis: unde possunt, & aliquando tenentur se invicem corrigere. Uxori tamen convenit sola monitio, & adhortatio; viro autem monitio, adhortatio, & punitio, ùt plurimùm levis tantùm; quia uxor est socia viri, non serva. Debet autem punitio procedere ex charitate, vel amore justitiæ, aut zelo procurandi rectam familiæ gubernationem,

esse-

esseque multò levior, quàm culpa mereatur, ne pax inter eos & amor pereat. Quas autem vir uxori pœnas infligere licitè possit, pendet ex conditione uxoris, & consuetudine loci justâ: graviùs enim plebejæ puniri possunt, quàm nobilis, vel honestioris prosapiæ; quia hæ pœnas graviùs apprehendunt, utpote illis magis ignominiosas. Unde & faciliùs avertuntur ab amore, & iis non rarò pejores evadunt. In particulari, non licet marito pœna mortis, mutilationis, exilii perpetui, carceris publici, percussionis tam enormis, ut ex ea vita, vel membrum periclitetur; quia similes pœnæ reservantur Reipublicæ. Subtractio cibi plerumque sufficit ad corrigendos communes defectus. Poterit tamen ob causam proportionatam ad dies aliquot uxorem includere, additis compedibus; cædere verò alapis, calcare pedibus, rarò permittitur, quia hæ pœnæ, maximè, si frequentes sint, non leviter adversantur amori conjugali. *Gobat* tamen *in Theologia juridico morali c.* 29. *f.* 1. ait: A Confessario, vel Magistratu non reprehendi maritos, qui uxores plebejas mero bibulas & ebriosas, aut nolentes vitare suspecta consortia, post leviorem pœnam sine effectu emendationis illatam, fuste ita verberant, ut biduo vel triduo duret aliquis verberum sensus. Cæterùm ab admonitione per verba suaviora primùm; dein, si hæc non juvent, per graviora correctio inchoanda est; ut uxor, si ad pœnas procedendum sit, intelligat, has sibi meritò infligi. Demum debet maritus quandoque defectus, ubi sine peccato potest, uxoris dissimulare, nec nimius esse in corrigendo, quandoque & correctionem ad tempus differre; ne, dum uxor est indisposita ad eam reci-

pien-

piendam, fructu careat, aut etiam à viro fiat ex inordinata passione.

Uxor viro obedientiam, hic illi victum, & vestitum.

2da Obligatio. Tenetur uxor marito obedire in iis, quæ spectant ad bonos mores & domûs gubernationem, quia maritus est caput uxoris, cui obedientiam & reverentiam debet. Unde uxor peccat graviter, si authoritatem sibi non convenientem arroget, quâ viro dominari & insultare attentet, estque incapax absolutionis, nisi seriò statuat emendare. Econtra tenetur maritus uxorem tractare tanquam sociam & commembrum, illique præstare alimenta & vestitum statui convenientem, cæteraque, quæ talis conditionis uxoribus juxta loci consuetudinem competunt, quia hæc in contractu matrimonii imbibuntur, ideoque maritus ab uxore accipit dotem. Quòd si duxisset pauperem, tenetur nihilominus, quia censetur personâ fuisse contentus. Si autem divitem quidem, sed dote non constitutâ, hæc vel ab uxore vel à parentibus ejus constituenda est. Si tamen uxor à viro sine justa causa discederet, hic eam al... non teneretur: qui enim non facit, quod debet, æquum est, ut non recipiat, quod oportet. Similiter non teneretur, si ob inopiam non posset, quo casu ab uxore divite alendus esset maritus, uti nec, si dos promissa non esset soluta, quia maritus de dote conveniens non aliter se ad alimenta obligavit. Econtra, si uxor discederet â marito ob justam causam, v. g. ob sævitiam, vel adulterium mariti, hic adhuc teneretur eam alere, quia ex delicto mariti innocens uxor non debet habere detrimentum, nec ille commodum.

Debent cohabitare.

3tia Obligatio. Tenentur conjuges cohabitare; quia convenerunt in individuam vitæ societatem; unde si maritus ex quacunque causa

non

non turpi velit alibi figere domicilium, tenetur uxor eum sequi, si sine dedecore statûs sui & gravi suo incommodo possit; non tamen, si maritus vagari vellet; nisi fortè vagandi consuetudinem antè habuerit, eaque uxori fuerit nota, & non excepta in contractu: tunc enim censeretur uxor in id consensisse.

4ta. Obligatio conjugum est: Ut sub mortali sibi invicem reddant debitum conjugale, ubi petitur seriò, & non est legitima causa negandi, quia ad hoc se obligârunt, estque materia gravis: & vir, dicente Apostolo, corporis sui potestatem non habet, sed uxor; & mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir, nempe in ordine ad generationem, cujus velut unum sunt principium, & hinc una caro. Dixi 1. *Ubi petitur seriò*; quia tunc petens censetur animum obligandi, & utendi jure suo habere; secùs esset, si solùm peteret amicè, uti & si irrationabiliter peteret: hoc enim casu non potest, velle obligare, cùm altera pars non obligârit se ad assentiendum petitioni irrationabili; uti nec ad reddendum statim, unde per se non peccaret saltem graviter, si ex causa ad breve tempus differret. Dixi 2. *Et non est legitima causa negandi*: hæc enim si adsit, non est obligatio; quia conjuges in eum eventum se non obligârunt. *Unde* 1. Non tenetur uxor viro petenti parere, si sibi, vel marito, vel proli conceptæ inde timeret grave damnum. 2. Si vir laboraret morbo contagioso, v. gr. peste, morbo gallico, vel etiam leprâ, nisi tamen hæc ante contractum fuerit cognita, & non sit nimis gravis. 3. Si uxor laboret febri, vel alio morbo, ob quem usus matrimonii noceret graviter. 4. Si non possit prolem parere, nisi mortuam. Ordinariè tamen non excusat multiplicitas pro-

Invicem reddere debitum.

120. *Causæ excusantes.*

lis, quia non poterit ob periculum incontinentiæ ideo negare in perpetuum, proinde frustra negaret ad breve tempus, post quod tamen concipiet. 5. Si petens sit amens aut ebrius, quia non est capax usûs dominii; nec petit ùt homo. 6. Si authoritate publicâ celebraverint divortium, vel mutuo consensu castitatem voverint. 7. Si petens commisit adulterium, quia frangenti fidem, fides licitè frangitur, nisi tamen altera pars sit causa adulterii, aut etiam sit mœchata. 8. Si sine justa causa petatur innaturali modo vel situ; quia copula sic vestita est illicita, quæ tamen honestari potest ex justa causa, ùt, si aliter fieri non posset; aut uxori à viro aliàs immineret grave malum. 9. Si petens ante matrimonium emiserit votum castitatis, quia non tenetur cooperari alterius peccato. Imò sunt qui tenent, nec posse, quia; licèt quis possit ex causa gravi alterius malæ actioni cooperari materialiter, quando is, cui cooperatur; hic & nunc potest illam licitè ponere; etsi ex sua culpa non ponat licitè; non tamen licet, quando eam non potest licitè ponere. Alii tamen probabiliter tenent, posse, & teneri reddere, eò quòd jus ad copulam per votum non sit sublatum, seu stet cum voto. Sic, si quis vovisset non repetere depositum, retineret jus repetendi, teneretque repetenti reddere; nec ideo cooperaret formaliter ejus peccato, quia id in voluntate & petitione jam præcessit, & ponerem actum & de se, & mihi licitum, ergo à pari. Teneretur tamen uxor, si commodè posset, differre. Si immineret grave incommodum, petat ipsa, & jam licebit & alteri. 10. Si petens v. g. vir cum consanguinea uxoris in primo vel secundo gradu commiserit incestum, quia vir amisit jus petendi debitum, adeoque juxta priorem sen-

ten-

tentiam uxor poteſt & tenetur negare, ne coope-retur ejus peccato. Contradicunt tamen iterum alii cum *Sanch.* quia uxor non eſt privata jure ſuo; ſecùs foret, ſi copula eſſet mala ex circum-ſtantia ipſam afficiente; ut, ſi peteretur in loco ſacro, aut cum periculo abortûs à prægnante. Dixi: *in primo vel ſecundo gradu*, quia pœna illa non extendit ſe ultra; cùm in gradu ulteriori inceſtus non impediat matrimonium.

5ta Obligatio conjugum. Tenentur conjuges non uti matrimonio, niſi fine honeſto; qualis eſt 1. Ut propagetur genus humanum, & augeatur numerus ſervorum Dei. 2. Ut ſatisfaciant ſuæ obligationi. 3. Ut vitetur periculum inconti-nentiæ. Quòd ſi utantur ſolius voluptatis cau-ſâ, peccant venialiter ſaltem, quia voluptas eſt ſubordinata fini matrimonii & medium tantùm. Unde inordinatum eſt in ea ſiſtere; quæ tamen inordinatio de ſe gravis non eſt, quia uſus ma-trimonii de ſe licitus eſt; & ejus finis primarius nec per hoc impeditur, nec poſitivè excluditur. Idem eſt de aliis actibus conjugibus licitis, ùt ſunt tactus, oſcula, aſpectus, ſi fiant voluptatis ſolius causâ & citra periculum alterius gravis in-commodi, aut effectûs graviter mali. Horum unum ſi adeſſet, vel ejus periculum proximum, peccaretur graviter. *Uti matrimonio ſine honeſto?*

6ta Obligatio. Tenentur conjuges ad fidem & continentiam conjugalem. Unde 1. Pec-cant graviter conjuges, ſi per tactus, &c. expo-nant ſe probabili periculo pollutionis, aut gene-rationem poſitivè impediant, ſemen extra vas effundendo. Cæterùm *Sanct. Thom. in 4. diſt.* 31. nihil eorum, ait, quæ facit maritus cum uxo-re, aut hæc cum viro ſervato vaſe, ſecundùm ſe eſt mortale. 2. Uti matrimonio tempore men- 121. *Peccata conjugum in uſu corpo-rum.*

strui, nisi justa adsit causa, v. g. periculum incontinentiæ, est veniale; quia proles suscepta tunc solet esse debilior, cui tamen melius est esse, quàm non esse. Lex antiqua tunc prohibens copulam, nunc cessat. 3. Uti matrimonio, dum uxor est gravida, mortale non est, si absit periculum abortûs, sicut plerumque abest; est tamen juxta aliquos veniale. Sed *Sanch. Aversa* & alii hoc quoque negant; quia matrimonium etiam est in remedium concupiscentiæ, cùmque uxores magnâ parte temporis sint gravidæ, nimis periculosum esset, obligare sub peccato ad abstinendum tanto tempore. 4. Mutare situm in usu matrimonii, si absit periculum pollutionis, mortale non est, quia non obest generationi, est tamen veniale, quia innaturalis; potest tamen & ab hoc excusare indispositio corporis ad alium situm, &c. & hoc casu petenti obtemperare debet altera pars. 5. Quando ob circumstantiam intrinsecam v. g. morbum, periculum abortûs, &c. copula est illicita, licent illis tactus, aspectus & oscula, modò absit periculum pollutionis, & debito fine fiant; quia status matrimonii eos honestat, estque per accidens, quòd hic & nunc non conducant ad copulam; & nisi id verum esset; conjugibus non licerent oscula & tactus, nisi dum actu vellent habere copulam, sicque matrimonium & societas conjugalis foret illis occasio proxima æternæ damnationis. Iis ergo tales actus prohibiti solùm sunt, quibus per se copula non licet. Hinc, si cui ob incestum non liceat petere debitum, non prohibentur tamen illi oscula, &c. quia præceptum illud Ecclesiæ odiosum est, adeoque ad illa non extendendum. Aliud est de eo, qui obstrictus est voto castitatis; huic enim nihil licet, nisi copula,
dum

dum petitur; quia is obligavit se ad vitandas venereas etiam delectationes: quòd autem petenti possit assentiri, ex petentis jure est. 6. Si conjux habens occasionem copulæ, sine animo eam habendi, venereè ob voluptatem se tangat, per se loquendo, non peccat mortaliter juxta *Sanchez.* & alios; quia, cùm adsit potentia proxima copulæ, meritò censetur, saltem ex natura sua, tactus ille referri ad copulam. Idem tenent, si absens à conjuge id faceret ob eandem rationem. *Vasquez* autem & alii in utroque casu censent peccare mortaliter: in primo quidem, eò quòd conjux non habeat jus ad explendam veneream voluptatem, nisi communicando cum comparte: in secundo autem insuper, quòd non liceat conjugibus, nisi, quod ad copulam refertur; hoc autem solùm ad eam referatur, quod ad eam proximè habendam conducit, neque habeat conjux jus ad usum venereum sui corporis, nisi in ordine ad actum conjugalem hìc & nunc ponibilem, adeoque tactus ille hìc & nunc non referatur nisi ad pollutionem, exciteturque natura in præjudicium matrimonii. Postrema sententia probabilior est, videturque vera pro casu secundo. 7. Conjux venereè se oblectans per repræsentationem copulæ conjugalis, etsi alter conjux sit absens, per se loquendo, non peccat graviter. Ità *S, Thom. S. Anton. Cajet. Suar. de Peccatis disp.* 5. §. 7. *num.* 9. *Vasq. Sanch. & alii plurimi* teste *P. La Croix lib.* 6. *p.* 3. *num.* 337. Ratio est, quia delectatio morosa in conjugibus non potest esse gravius peccatum, quàm sit actus, de quo est, & ad quem refertur; copula autem in conjugibus non est mortale, etsi voluptatis causâ fiat: nec est simile in tactu proprii corporis; quia conjux non habet jus utendi proprio

corpore ad voluptatem explendam, nisi communicando cum conjuge. 8. Peccant conjuges per tactus & oscula, si terminos honestatis excedant, quia non nisi intra illos ad ea illis concedi potuit licentia: unde; si quæ interroget, quæ sint licita conjugibus, respondeat Confessarius, licere conjugibus, quæ conducunt ad prolis susceptionem, omnia honestè & secundùm ordinem à natura institutum agenda esse, nec descendat ad particularia ex se, sed sinat ipsam exponere, si quæ habeat, quæ angunt.

QUÆSTIO II.

QUÆ SINT BONA CONJUGIBUS communia, & quæ cuique ex illis propria.

122. *Ad quem spectent dotalia?* RESp. Bona conjugum sunt quadruplicia: nempe dotalia, contradotalia, paraphernalia seu præterdotalia, & communia. 1. Dotalia, seu dos sunt illa, quæ viro ab uxore, vel alio ejus nomine traduntur, ut ex eorum fructibus, vel proventu onera matrimonii sustineat. Horum dominium, si æstimata non sunt in venditionem, nec consistant in pondere, numero & mensura pertinet ad uxorem: unde huic etiam, durante matrimonio, competit eorum vindicatio, & augmentum, uti & decrementum sine culpa mariti adveniens, nec potest ea, si sint immobilia, alienare maritus, aut hypothecæ subjicere; nisi uxoris consensus accedat, juramento confirmatus, sine fraude & metu inducente. Administratio autem dotis est penes maritum, ad quem etiam spectat fructus cujuscunque dotis, si onera matrimonii sustineat, salvâ tamen semper

dotis

dotis ſubſtantiâ : idque verum eſt, etſi fructus eſſent majores oneribus ; ſi verò dos ſit æſtimata in venditionem, ejus dominium eſt penes maritum, perinde, ac ſi maritus eam emiſſet : unde ad eum quoque ſpectat periculum & incommodum ejus ; æſtimatio tamen, ſeu valor ejus æſtimatus pertinet ad uxorem, qui, ſi ſoluto per mortem mariti matrimonio obtineri non poſſet, dos rediret ad uxorem, ac ſi nunquam fuiſſet vendita, excluſis quibuſcunque creditoribus. Similiter, ſi dos conſiſtat in pondere, numero & menſura, etſi æſtimata non ſit in venditionem, ejus dominium pertinet ad maritum cum ſuo periculo, poteſtque hic illam ad arbitrium ſuum diſtrahere, ſine tamen præjudicio uxoris : ſoluto autem matrimonio tantundem ejuſdem bonitatis & ſpeciei redit ad uxorem vel ejus hæredes, quantum traditum fuit, niſi antè conventum fuiſſet, ut ejus pretium numeraretur : hoc autem taxandum eſſet conformiter tempori reſtitutionis faciendæ, vel diſſoluti matrimonii, niſi aliter conventum fuiſſet. Porrò dos æſtimatur in venditionem, ſi valor ejus taxetur, & maritus ſe obliget ad ſervandum uxori ejus pretium, aut à ſe, vel à ſuis hæredibus, ſi ante uxorem è vivis excedat, illi ſolvendum : ità enim cenſetur maritus dotem emere, & uxor vendere.

2dò. Contradotalia, quæ etiam donatio propter nuptias dicuntur, ſunt, quæ maritus vel alter ejus nomine aſſignat uxori ad aſſecurandam ejus dotem, debentque eſſe æqualia doti ; quanquam artifices aliud vix aſſignent, quàm ſuam artem, & alii quidam ſolam ſuam ſcientiam. Horum dominium, uſus, adminiſtratio & fructus eſt penes maritum, ſalvâ tamen eorum ſubſtantiâ, ut dos uxoris maneat aſſecurata. 123. *Ad quem contradotalia?*

124. *Ad quem præter dotalia?* 3tiò. Bona præterdotalia sunt, quæ uxor præter dotem affert, vel illi obveniunt v.g. hæreditate vel donatione. Hæc pleno jure pertinent ad uxorem, nisi ità tradantur, ut instar dotis mariti fiant: hoc enim casu sequuntur naturam dotis, præterquam, quòd maritus non lucretur eorum fructus, quamvis possit eos expendere non in suam solius, sed in uxoris simul utilitatem. Capitalia tamen, quæ refunduntur, aut fundi, qui retrahuntur, debent in æquivalenti servari uxori, nec possunt à marito in suam & uxoris simul utilitatem expendi, nisi hâc consentiente, sed ad eas tantùm causas; ad quas ipsa voluerit. Porrò, etsi præterdotalia non afferantur instar dotis, administrationem tamen eorum habet maritus, sed ad nutum uxoris revocabilem.

125. *Ad quem communia bona?* 4tò. Bona communia sunt, quæ conjuges, stante matrimonio, communi labore, industriâ, v. gr. mercaturâ, &c. acquirunt; item census ex utriusque capitali, fructus ex officio utriusque, vel unius, modò uterque, ut oportet, fungatur officio suo, empta ex de novo acquisitis, &c. Hæc pertinent tam quoad proprietatem, quàm utilitatem ad utrumque conjugem; administratio verò illorum ad solum maritum. Æquum enim est, ut, quod communi labore acquiritur, commune fiat; & quia vir præsumitur capacior administrationis, hæc ad ipsum pertinet. Hinc, soluto matrimonio, pars residua potest disponere de medietate acquisitorum. Excipe, nisi vir industrius antè cum sponsa paupere contraxisset de certa tantùm lucrorum parte, ipsi tribuenda: hoc enim casu ipsa deberet esse contenta. Constant hæc omnia ex legibus, suntque servanda, nisi alia pacta intervenerint, aut leges locorum par-

particularium, quæ attendi etiam debent, aliud ſtatuant.

His accedunt arrha, ſponſalitia largitas, donum matutinum. Arrha eſt, quod tempore ſponſalium ſponſi invicem tradunt in pignus futuri matrimonii. Hæc redit ad illum, qui dedit, ſi ſequatur matrimonium, quia non eſt donatio, ſed velut pignus; ut tamen aliquid habeat rationem arrhæ, non debet tantùm de facto dari ante matrimonium; ſed expreſsè addendum eſt, dari in ſignum futuri matrimonii; aliàs erit ſponſalitia largitas, quæ eſt donatio facta ſponſæ poſt ſponſalia, intuitu futuri matrimonii: Hæc dicitur etiam mundus muliebris & dotalitium, & ſecuto matrimonio eſt, manetque uxori; ſi autem hoc non ſequatur, redit ad ſponſum, quia donatio fuit conditionata. Donum matutinum eſt, quod à marito datur uxori altero nuptiarum die pro theſauro pudicitiæ ſibi credito, hoc pertinet ad uxorem, quæ pro libitu de eo poteſt diſponere. Ex dictis reſolves. 126. *Quid arrha &c.*

1. Peccat vir graviter, ſi grave nocumentum ejus culpâ adveniat bonis uxoris; & hæc pariter, ſi viro rationabiliter invito rem gravem uſurpet; vel alienet, de qua non poſſit diſponere; aut notabiliter ſe ingerat in adminiſtrationem domûs ſine conſenſu viri. Excipe, niſi hic prodigus eſſet, vel diſſiparet rem domeſticam, aut ejus curam negligeret. 127. *Quid liceat uxori circa bona, & quid non.*

2. Si vir deſit officio & obligationi ſuæ, poteſt uxor ex fructibus dotis, paraphernalium, vel ex lucro communi impendere, invito etiam marito, quæ ad convenientem ſuam ſuſtentationem ſpectant, v. gr. ad victum, veſtitum, donationes, eleëmoſynas, recreationes honeſtas, quæ aliis talis conditionis honeſtis mulieribus permitti ſo-

lent ; nisi tamen aliud status rei familiaris exigeret. Ratio est, quia ad convenientem uxoris sustentationem se maritus obligavit, estque illa socia bonorum.

3. Potest viro non consulto expendere, quæ ad ejus conversionem, aliudve spirituale magnum bonum necessaria judicat.

4. Si vir desit officio suo, potest uxor expendere, quæ ad avertendum grave damnum familiæ, vel filio ex voluntate patris in bello vel studiis versanti sunt necessaria.

5. Potest clam reservare ad providendum sibi & familiæ, si ex viri excessibus immineat periculum indigentiæ ; imò potest clam subducere ex bonis communibus, quantum maritus potando, dilapidat, nisi periculum indigentiæ sibi vel familiæ non immineret, quia dimidium ad ipsam pertinet, nec potest ipsâ invitâ illud maritus imminuere.

6. Potest pecuniam à viro ad solvenda debita, acceptam expendere in usus domesticos graviter necessarios ; quia pecunia, etsi uxori tradita, manebat sub dominio viri, qui eam potiùs ad sublevandam gravem necessitatem familiæ, quàm diluenda debita debebat impendere ; nec uxor sic contrahit obligationem ex suo solvendi creditoribus.

7. Non tenetur ex bonis dotalibus suis concurrere ad solvenda debita à viro ante matrimonium contracta, etsi communia eò non sufficiant; tenetur tamen ex bonis aliis, si quæ habet, concurrere ex dimidio ad diluenda debita stante matrimonio in bonum familiæ, deque consensu utriusque contracta ; non verò ad contracta ante matrimonium, aut, hoc stante, sine ejus consensu, vel non in bonum familiæ.

8. Po-

8. Poteſt uxor ſuis parentibus & liberis ex primo toro pauperibus moderatas, pro more aliarum fœminarum ſuæ conditionis, eleëmoſynas ex bonis communibus, marito etiam contradicente, largiri; quia hoc ſpectat ad decentiam ſtatûs ejus; nec ipſa eſt ſerva, ſed ſocia bonorum. Unde maritus non poteſt eſſe rationabiliter invitus. Quòd ſi dicta quantitas non ſufficeret ad gravem illorum neceſſitatem levandam, & ipſa aliunde juvare non poſſet, poſſet clam plus ſubducere, & egentibus ſuccurrere; quia ad decentem quoque ejus ſtatum pertinet & honorem, ut non permittat egere illos, cum bona habeat. Marito tamen mortuo deberet in partitione bonorum cum hæredibus mariti ſubtrahere ſuæ parti, quæ ultra dictam partem elargita fuit; quia æquum non eſt, ut ex alienis ſubveniat conſanguineis, ſi habeat propria. Poſſet quoque aliis pauperibus minus dare, ut magis ſuis poſſit ſuccurrere.

9. Permiſſa ſimilis conditionis uxoribus poteſt facere uxor, etſi dotem non attulerit, vel nondum adſint bona communia; quia, cùm maritus teneatur uxorem & familiam alere, accipi poſſunt ex propriis ejus bonis; nec tenetur uxor propria, ſi quæ haberet, expendere; niſi fortè alendi eſſent ejus parentes, aut proles ex alio patre, vel fratres & ſorores, tunc enim, ſi haberet, priùs ex propriis deſumere debet extraordinaria. Rectè autem monet *Gobat*, non ſemper expedire hæc dici uxoribus, ne abutantur; ſed potiùs conſulendum, ut ad concordiam conſervandam faciant omnia marito conſcio & conſentiente, ſi ità fieri poſſit.

10. Si maritus moriens relinquat bona debitis oneratus majoribus, quàm ut ex iis ſolvi poſ- *Quid ſi maritus moriens*

ſint,

relinquat debita? sint, potest uxor ex iis subducere necessaria suæ & prolium sustentationi. Ratio est: quia sustentatio est illis debita & privilegiata ante omnes creditores, excusâssetque maritum debitorem: proinde multò magis hæredes. Hinc, si ab uxore exigeretur juramentum, quòd nihil subduxerit; potest id licitè facere, quia sensus est, an quid subduxerit, quod ei non competit. Et idem est, si vir adhuc vivens cessisset foro; quia cedens foro (nisi bona sua ex industria dissipâsset; hoc enim casu non gauderet privilegio cessionis) potest retinere necessaria sustentationi etiam suorum, etsi juxta probabiliorem in conscientia postea, si ad meliorem fortunam redeat, teneatur satisfacere creditoribus. Ita docet *P. La Croix l. 3. p. 2. nu. 432. & 436.* ubi notat ex *Dicastillo*, non teneri postea restituere, nisi quantum commodè potest, hoc est, salvâ congruâ sustentatione.

Aut bona uxoris cum suis subjecerit hypothecæ? 11. Si vir sumpserit capitalia ad censum assignando bona sua cum bonis uxoris pro hypotheca, non obligantur bona uxoris, nisi illa consenserit, & privilegio, quod habet ex Senatûs-Consultu Velleiano, renunciaverit cum juramento, vel sufficienter de privilegio suo instructa coram Notario: id quod bene notandum iis, qui capitalia ad censum elocant, aut titulos ordinationis ex bonis alienis erectos accipiunt: nisi enim addatur, si bona ad uxorem simul pertineant, eam consensisse, & privilegio renunciâsse, acta non subsistunt.

QUÆS-

QUÆSTIO III.

QUÆ SINT OBLIGATIONES Parentum?

Resp. Ex lege naturali parentes debent liberis suis Primò amorem sincerum & prudentem. 2. Educationem corporalem, & curam, ut avertant noxia vitæ, sanitati & felicitati corporali, alimenta necessaria pro qualitate statûs sui procurent, ut discant, quæ ipsis conveniunt, ut sunt artes honestæ, literarum studia, &c. 3. Debent illis instructionem, & educationem spiritualem, adeoque eos vel per se, vel per alios instruere necessaria ad salutem, vitamque Christianam, præire iis bono exemplo, delinquentes prudenter corrigere, &c. Unde peccant parentes, 128. *Obligatio parentum triplex.*

1. Si proli conceptæ noceant: v. gr. mater nimium laborando, onera nimis gravia portando vel levando, saltando, currendo, passionibus iræ, melancholiæ, nimiùm indulgendo, sicque eas passiones proli ingerendo. Pater verò uxorem prægnantem exasperando, percutiendo cum periculo nocendi proli. 129. *Peccata parentum quoad proles.*

2. Si, ubi mater prolem lactare non potest, non provideant, dum possunt, de nutrice bonæ valetudinis, & vitæ; quia proles defectus & inclinationes ad vitia facilè cum lacte imbibet. In hoc casu tenetur pater ad expensas pro nutrice: mater enim tantùm pro sustentatione prolium tenetur ad lactandum per triennium, si possit. Pater autem ad reliqua usque ad emancipationem, nisi esset pauper, & mater dives. Si autem mater lactare sine gravi incommodo prolem possit, ad id tenetur; sique nolit, tenetur ad expensas pro nutrice, quam si habere non possit

sine

sine periculo gravis nocumenti prolis, peccat graviter non lactando. Secùs tantùm venialiter secundùm aliquos.

3. Si liberis non valentibus se alere (ubi enim valent, parentes non tenentur) negent alimenta necessaria, aut sua dilapident, labores convenientes negligant, curam rei domesticæ non habeant, ut eos honestè pro suo statu alere, hæreditatemque relinquere possint, quâ ad convenientem statum pervenire valeant, & honestè vivere.

4. Si viis publicis, vel foribus templi aut hospitali proles exponant sine gravi necessitate, & in hac eas exponentes non caveant illis à periculo mortis, alteriusve gravis incommodi: tenentur enim parentes ipsi alere proles suas etiam illegitimas, seu naturales, seu spurias, iisque providere, donec alere se possint. Quomodo hi succedere possint parentibus, habetur in tractatu de testamentis & successione, & apud *La Croix l. 3. p. 2. n. 1263.*

5. Si liberis negent sine causa justa hæreditatis suæ partem legitimam. Hæc ex jure communi, quando plures sunt quàm 4. est medietas bonorum. Secùs tantùm tertia pars inter liberos dividenda, modò talis sit, ut accedente liberorum industriâ convenienter statui possint vivere.

6. Si filium, vel filiam cogant ingredi Religionem, aut ab ea impediant, negando legitimam, vel dotem; quia liberi jus habent eligendi statum, & impedientes ab ea sine justa causa, aut ad eam cogentes, ipso facto sunt excommunicati per *Trid. sess. 25. cap. 17. de Regul.* Quòd si cogant Religionem volentes ingredi renuntiare bonis, & juribus suis, non tantùm graviter peccant, sed renuntiatio est reipsa irrita, quia involuntaria. Similiter peccant graviter, si cogant,

ut

ut non ineant matrimonium, secùs esset, si tantùm à certis nuptiis ob justam causam impedirent, vel ad certas suaviter inducant, modò caveantur incommoda.

7. Si, quantùm in ipsis est, non curent, ut bonis moribus instruentur, discantque, quæ ad vitam Christianam pertinent eamque ducant; si permittant frequentare mala consortia, fovere illicitos amores, &c.

8. Si mittant ad scholas hæreticas, aut ad loca hæretica, ut sub magistro hæretico jurisprudentiam discant: paulatim enim imbibunt, aut saltem emolliuntur ad errores, incipiunt minoris æstimare supremum in terris Christi Vicarium; in quem scommatis & calumniis scatent hæreticorum libri non pauci; liberius transgredi discunt præcepta Ecclesiæ; imprimunt sibi propositiones falsas, & juri etiam naturæ repugnantes; dumque hæreticorum conversatio & mores liberiores melius placent, minùs afficiuntur erga Catholicos, Religionemque Catholicam vix pluris faciunt, quàm hæreticorum sectas id quod liberis grande malum est, faciuntque ejusmodi parentes, quod seminans in agro zizania vix eradicanda. Proinde videant, quomodo Deo sint reddituri rationem, qui de manibus eorum repetet animas filiorum, præsertim, cùm sint occasiones æquè addiscendi jurisprudentiam apud Catholicos sine isto salutis & perversionis periculo. Tales parentes, per se loquendo, excusari non possunt à mortali.

9. Si delinquentes non corrigant, aut ubi necesse est, non puniant; si puniant non ex charitate, vel zelo justitiæ, sed ex passione solùm, pœnâ ipsis non conveniente, aut justo graviore: neque enim parentes habent dominium in membra libero-

berorum, sed jus puniendi ad correctionem. Unde pœna non debet excedere delictum, nec potestatem punientis, sed potiùs esse minor delicto: peccatque mortaliter parens, si filium mutilet, graviter vulneret, atrociter cædat, & juxta *Molinam*, si notabiliter graviùs puniat, quàm meretur: carnificibus annumerat *Gobat* parentes & Ludimagistros, qui suos ità fustibus, alapis, pugnis, aut ferulis excipiunt, ut inde fiant surdastri, hebetes, stupidi, tremuli manibus, &c. Puniri possunt subtractione cibi, aliquâ detentione in conclavi vel vinculis imperfectis, virgis, &c, verbis gravioribus, sed juxta leges prudentiæ, charitatis & justitiæ, dicente Apostolo *Ephes. 6. Vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros.* Quare culpâ gravi non vacat, si parentes identidem filios vocent patibularios, nebulones, trifurciferos, filios diaboli: quia dant illis ansam justam iracundiæ, faciunt morosos & contumaces. Potest pater filium, qui contra ipsius voluntatem matrimonium non conveniens inivit, ex zelo justitiæ ad emendationem delinquentis, honorem familiæ, cautelam aliorum, ad tempus excludere à communibus beneficiis, in domum non admittere, &c. sed non in perpetuum; verùm eò usque, dum videatur pœna conveniens.

10. Si occulta filiorum, vel domesticorum delicta sine justa causa manifestent externis; possunt tamen parentes sibi invicem illa revelare, quia communicant in potestate puniendi, expeditque sæpe constare utrique, ut invigilent periculis & perversioni cavendæ: imò mater tenetur revelare patri, si ipsa corrigere, & avertere pericula non possit. Cæterùm parens non tenetur in punitione filiorum servare procedendi modum judicii forensis, sed procedere potest ex vehemen-

hementibus indiciis, seu semiplena probatione, adeoque ex unius fidelis oculati indicis delatione: sic enim exigit bonum familiæ & filiorum; tunc tamen pœna non debet esse æqualis delicto, sed spectanda simul illius cognitio.

11. Si curent castrari pueros, consentientes etiam, ut sint apti ad cantum licèt sacrum; quia nec ipsi, nec pueri sunt domini membrorum suorum. Oppositum tenent *Tamb. Salonius & Pasqual.* Sed sententia illorum non videtur certò probabilis. Unde multò magis peccant, qui liberis suis adhuc teneris frangunt crura, ut mendicando se possint alere.

12. Peccat graviter parens si occidat filium suum bannitum; nisi non aliter, quàm per ipsum occiso, posset bono publico consuli, quia id repugnat pietati. Idem est de filio erga patrem. Denique, quandonam in prædictis singulis parentes peccent graviter, quandonam tantum leviter, pensandum est ex gravitate materiæ, damni, læsionis, & circumstantiis.

QUÆSTIO IV.

QUÆ SINT PRÆDICTORUM tentationes propriæ, & quomodo in iis dirigendi?

TEntationes illorum ex tribus potissimum capitibus proveniunt. 1ma. Ex ipsorum vitiis. 2da. Ex malis liberorum moribus. 3tia. Ex cura inordinata pro liberis alendis & ditandis. Circa has. 130. *Mulieris querelis non facilè credendum.*

Resp. I. Si conjux contra conjugem queratur, non statim credat Confessarius, querentem

culpâ vacare, nec incognitâ causâ alterutrum condemnet, nec coram uxore culpam in maritum conjiciat, quamvis sit certò reus, quia mulieres ex natura sua procaces, facilè viris noxas, præsertim judicio Confessarii condemnatas objiciunt: quare melius est, re dissimulatâ, commendare orationem, patientiam, mansuetudinem. Potissima discordiarum causa est garrula & indomita mulierum lingua: unde non prudenter minùs, quàm lepidè chirurgus mulierem, à viro vulneratam, curaturus emplastrum imposuit ori, ut radicem curaret: & medicus uxori indies vapulanti suasit, ut, marito irato, in os sumeret aquam, teneretque tamdiu, dum ira deferbuisset.

131. *Quid, si vir sit nimis severus, agendum uxori?* Resp. II. Si uxor queratur de severitate & iracundia viri, suadeat Confessarius, ut pro eo diligenter oret Deum, in cujus manu sunt corda hominum: sit diligens in obsequiis Christianis: ordinariis addat extraordinaria: v. g. cibos gratos, dicatque, se id facere, ut bene sit illi, sit exactè obediens: ità enim suo tempore obtinebit, quod volet, exemplo sanctæ Monicæ, quæ conjugem suum Patritium sic mitigavit, & ad fidem convertit. Taceat, dum maritus iratus, aut bene potus est: imò postridie veniam petat, aut sic se gerat benignam, ac si ipsa peccâsset. Si monitio profutura videatur, moneat, dum maritus est bene affectus. Si irato respondendum sit, respondeat suaviter: Responsio mollis frangit iram, dura suscitat furorem. Si hæc nihil juvent, per Parochum vel alium prudentem virum curet moneri maritum. Si nec hoc prosit, patientia opus est, & ex tanto malo fructus meritorum in cœlis extrahendus. Hoc enim nisi fecerit, patietur tamen, & quidem graviùs, dabitque insuper

in

in altera vita pœnas; si autem, quæ Deus ipsi ferenda offert, patienter tulerit, parietur quidem, attamen cum magno fructu meritorum, & leviùs, magnoque cum solatio à Deo, qui nobiscum est in tribulatione. Præ omnibus caveat, ne oblocutionibus, aut exprobrationibus malum augeat.

Resp. III. Si viro uxor attentet dominari, suadendum, ut imò dehortetur uxorem suaviter: jubeat interrogare Confessarium, an id ipsi conveniat: minimè autem se ostendat timidum (aliàs enim mulieris procax insolescet superbia) si verba suavia non proficiant, obsistat gravioribus, & faciat in honestis ac licitis contra, ac vult mulier; consentiat tamen quandoque; suoque officio bene fungatur, ne ansam querendi justam præbeat mulieri, & ità magis insultet. 132. *Quid viro, si uxor velit dominari?*

Resp. IV. Si vir conqueratur, ebriosam esse suam uxorem, interrogetur, an non & ipse nimio potui sit deditus? Si non, suadeatur, ut uxori ad mensam concedat, quantum similis conditionis mulieribus concedi solet, aut etiam aliquanto plus; si nihil proficiat, conetur rationibus adducere ad moderamen; aliorum etiam adhortationes curet adjungi. Si nec hæc juvent, minetur verbera; &, ùt ait *Gobat*, quandoque det, raro tamen, & cum moderamine. *Refert P. La Croix l. 6. p. 2. nu.* 854. per experientiam alicujus pœnitentis se scire, quòd exemplum viri sobrii, patientiaque & moderata ejusdem admonitio plus profuerit, quàm verbera, vel rixæ. Quòd si & vir sit ebriosus, 1. Monendus, ut vitet occasiones, & obligandus, ut diebus illis abstineat ab omni potu inebriativo, quibus prævidetur futura occasio; vel plus non bibat, quàm per experientiam sciat, se possè salvâ temperantiâ porta- 133. *Quid si uxor sit ebriosa? Quid si vir?*

tare. 2. Vel, nisi quid obstet voveat per aliquod tempus abstinere à vino, vel non adire tabernam, vel saltem non plus bibere, quàm sciat rationi non obesse. Quòd si votum faciat omnino abstinendi à vino, id non debet se extendere ad longum tempus, v. gr. ad integrum mensem, quia ob assuetudinem, aut non servabit, aut nocebit valetudini ab uno extremo ad alterum transeundo. Melius est paulatim sibi subtrahere, donec periculum se inebriandi evadat. *La Croix à num.* 1851. 3. Juvat quoque injungere illi, ut à confessione domum reversus dicat uxori, ut, quoties viderit adesse periculum, moneat, & invitum etiam impediat. 4. Jubeatur considerare quandoque hæc 5. puncta: Quid fecisti? Quantum perdidisti? Qualis per ebrietatem evasisti? Quæ supplicia meruisti? Quid jam toties promisisti? Vide etiam dicta num. 88. 3. Si cogatur prandere, vel agere cum aliis bibentibus, nec omnino possit declinare, suggerenda sunt media naturalia pro cavenda ebrietate, quæ suggerit *Gobat in Quinario T.* 5. c. 51. *f.* 1. 12. quibus tamen uti non licet sine rationabili & tantum plus bibendi causâ, quia nec sobrietas, nec valetudinis frangendæ periculum id permittit. Media autem ejusmodi sunt: 1. Manè sumere jentaculum. 2. Cibos ante potum solidos edere. 3. Comedere antè amara, vel brassicam acidam. 4. Non bibere varia vina. 5. Inter bibendum non edere cibos flatulentos. 6. In principio tardè bibere causando suam indispositionem. 7. Post haustum liberaliorem, aquam largè bibere, edere brassicam, &c.

134. *Quid ad querelas* Resp. V. Si parens queratur, liberos suos inobedientes esse, ab iis se incitari ad impatientiam, maledictiones, &c. Confessarius consulat

ipsi

ipsi. 1. Ut peccare desinat, & obediat primùm ipse Deo : non mirum, quòd alii ipsi non obediant, cùm ipse nec obediat Deo. 2. Ut examinet, an suâ fortassis culpâ, & negligenti educatione ista eveniant ? Si liberi duriùs tractentur ; exsperantur, fiunt terrici, contumaces, & inobedientes, præsertim, si maledictionibus & ignominiosis verbis compellantur. 3. Meminerit juventutis suæ, an non & ipse erraverit ? Proinde cogitandum, homines defectibus obnoxios esse ; nec obtineri posse omnia ex voto. Hinc dissimulet minores defectus, ut majores efficaciùs corrigat, exemplo piscatorum, qui pisces minores negligunt, ut majores capiant. 4. Si correctio facienda sit, fiat potiùs cum lenitate, quàm nimiâ severitate : nam, ùt ait sanctus Prosper : *Leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti ; nimiâ autem asperitate increpationis offensus nec correptionem recipit, nec salutem.* 5. Bonis verbis incitet suos, ad officium, immorigeris in mensa quid subtrahat, & det morigeris, hosque laudet. Hac ratione plus obtinebit, quàm verberibus ab ingenuis. Vide remedia contra iram n. 9. *de inobedientia liberorum dicendum?*

Resp VI. Si querantur de defectu mediorum ad sustentationem necessariorum : Confessarius primò soletur eos, ex dictis n. 115: & hortetur. 2. Ut liberos suos in timore Dei educent ; hæc optima erit hæreditas, quam nemo iis auferre potest. Exemplo sit Tobias cap. 4. dicens filio suo : *Pauperem quidem vitam ducimus : sed multa bona habebimus, si dominum timuerimus.* 5. Excitet ad fiduciam in Deum, qui dixit : *Quærite primùm regnum Dei, & cætera adjicientur vobis.* 4. Liberi multis titulis sunt magis Dei, quàm parentum ; ipsi cura erit de illis, 135. *Si querantur de mediis?*

illis, si ei serviant. Sufficit homini mediocritas: ampla hæreditas multis occasio est perditionis, & æternæ damnationis.

QUÆSTIO V.

QUOMODO GENERATIM INstruendi parentes? &c.

136. *Instructio parentum.* RESp. Ut totius familiæ bene instituendæ curam accuratam habeant: ac in particulari, 1. Ut curent suos liberos bonis moribus, ac etiam artibus pro sua facultate instrui; illos unâ cum domesticis suis ad Catechismum mittant, reduces examinent, bene meritos laudent, vel etiam præmiolo aliquo excitent. 2. Præbeant se toti domui bono exemplo: nihil faciant, vel loquantur, quo pueri scandalizari queant, vel domestici. 3. Omnes suos diebus sacris ad divina diligenter mittant; nec ab exhortatione vel concione sine justa causa detineant, nec duriùs increpent, si fortè paulò seriùs redeant ancillæ; ne fortassis non statim nactæ occasionem audiendi Sacrum, illud postea ex timore ex parte omittant. Laboribus servilibus, sine urgente necessitate, suos non occupent, otium tamen domo suâ eliminent, commendent lectionem pii libri: curent Litanias & preces vespertinas ante decubitum à totâ familiâ collectâ recitari, sic descendet benedictio cœlestis, pietas enim ad omnia utilis. Suadeant illis cultum Sanctorum, præsertim Beatissimæ Virginis, Sancti Josephi, Angeli Custodis, & Sancti cujus nomen gerunt, & horum festis, & aliàs per annum jubeant confiteri, & ad mensam Domini accedere. Sublatis è domo vanis

vanis imaginibus, proſtent piæ Crucifixi, Beatæ Virginis, &c. ut ſubeat animum quandoque pia cogitatio; & occaſio ſit venerationis: uni alterive Sodalitati (pluribus adſcribi non expedit, quia ob negotia domeſtica tot legibus ſatisfacere non poſſunt) dent ſua nomina, eam adeant, juxta ejus leges divina frequentent. 4. Ut tum inter ſe, tum inter ſuos maximi æſtiment, & curent concordiam: ubi enim hæc non eſt, nec benedictio erit. Caveant quoque, ne ſine ſpeciali cauſa neceſſitatis unam prolem præ aliis foveant advertentibus aliis: hoc enim invidiam, & averſionem parit. Neque, dum proles à patre punitur, ſi cum moderamine fiat, mater palam obſiſtat, aut proli poſtea blandiatur, ac ſi innocens paſſa eſſet: hoc enim correptionis fructum aufert, & liberos facit refractarios. Si pater monendus videatur, fiat hoc clam pueris. Et hæc eadem ſervet pater, ſi mater moderatè puniat. 5. Ut pro facultatibus ſuis ſint miſericordes in pauperes: *Beati* enim *miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*, Matth. 5. *Fœneratur Domino, qui miſeretur pauperes.* Prov. 19. *Qui dat pauperi, non indigebit, qui deſpicit deprecantem, miſeriam ſuſtinebit.* Prov. 28. Proinde pauperes non deſpiciant, non repellant durè; ſed, ſi ſuccurrere non poſſint, benignè dimittant: ſi poſſunt, faciant bonâ intentione tanquam Chriſto, qui quibuſdam voluit eſſe ſuperflua, aliis deeſſe neceſſaria, ut illi in his ſibi gratificarentur, & mererentur miſericordiam. Expedit etiam, ut parentes pueris committant eleëmoſynam pauperibus porrigendam: ſic enim à teneris induent affectum miſericordiæ. Bonam Matrem-Familias deſcribit Salomon. Prov. 31. vocatque mulierem fortem. *Byſſus*, inquit, *& purpura in-*

dumentum ejus; id est, candor seu integritas vitæ, seu verecundia *Consideravit semitas domûs suæ*; hoc est, mores suos, & suorum. *Panem otiosa non comedit*; id est, labore acquisivit. *Omnes domestici ejus vestiti sunt duplicibus*; nempe scientia competente & virtutibus. *Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus*; id est, verbis prudens & clemens, seu suavis. *Accinxit fortitudine lumbos suos, & roboravit brachium suum*; id est, excitavit se ad onera matrimonii fortiter ferenda. *Digiti ejus apprehenderunt fusum*; id est, dedit se laboribus mulieri, & Matri-Familias convenientibus. *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.*

CAPUT V.

DE CONFESSARIO LIBERORUM seu Filiorum-Familias.

NOsse oportet Confessarium horum obligationes, bona, & jura, indeque judicare de eorum peccatis.

QUÆSTIO I.

QUÆ SINT OBLIGATIONES liberorum erga parentes, eorumque peccata specialia contra pietatem?

137. *Obligationes.* REsp. Liberi debent parentibus amorem, reverentiam & obedientiam. Ratio est, quia, sicut rectus ordo in Republica rationalis creaturæ, lexque naturæ exigit, ut parentes proles suas

ament,

ament, iisque procurent, quæ ad corporis & animæ salutem necessaria sunt; sic pariter exigit, ut hæ parentes suos, à quibus post Deum vitam, educationem & sustentationem habent, ament, adjuvent, revereantur, iisque saltem, quamdiu iis subsunt, & in patria sunt potestate constitutæ, obediant. Unde peccant graviter.

Primò. Si pauperibus parentibus, se alere honestè non valentibus, non subministrent alimenta, & necessaria: si parentes in infirmitate negligant, è carcere non liberent, dum possunt: si simulent, se pauperes parentes non noscere cum gravi eorum mœrore; secùs tamen, si iis providerent, & ex gravi rationabili causa exterius tantùm dissimularent; tunc enim ad tempus parentes non possent esse rationabiliter inviti. 2. Si à testamento, piisque legatis faciendis vi, vel dolo impediant, vel eorum testamenta & legata non impleant: si defunctis pro more Christiano non succurrant, &c. 3. Si iis signa odii ostendant, & asperè eos tractent, vel torvo semper vultu intueantur, ac si odio haberent: si verbis contumeliosis, vel quibus sciunt graviter offendendos, afficiant: si maledicta, vel convitia in eos conjiciant: si eos percutiant, vel ad percutiendos manum attollant; nisi tamen id necessarium esset, ad vitam vel integritatem membrorum conservandam. Si sint causa, ut meritò graviter contristentur: si grave illis malum v. g. mortem optent, vel de ea secuta deliberatè gaudeant contra ordinem charitatis: si eos in judicio de crimine etiam vero accusent: excipe, nisi crimen esset hæresis, proditionisve, aut conjurationis in Principem, aliterque impediri non posset: tunc enim bonum publicum privato præferendum est. 4. Si in re gravi spectante ad mores, animæ sa- 138. *Peccata.*

lutem, & gubernationem domûs parentes non audiant, vel contra voluntatem eorum cum persona indigna contrahant matrimonium, ex quo juxta morem patriæ grave dedecus sequatur familiæ; vel illud ineant inconsultis parentibus in iis circumstantiis, in quibus meritò graviter offendi possunt: licèt enim liberi non subsint parentibus quoad electionem statûs, nec teneantur obedire, ubi sine rationabili causa dissentiunt; decens tamen est, ut parentes consulant. Denique graviter peccant per omnem rebellionem, contumaciam contra expressa parentum mandata: nisi materiæ levitas, vel indifferentia, aut negligentia aliqua humanæ fragilitatis, aut defectus omnis contemptûs mandati excuset. Ratio horum omnium est, quia pietas erga parentes in materia gravi per se obligat liberos sub mortali. *Dixi*: *per se*; quia per accidens quandoque â mortali excusari possunt v. g. ratione ætatis, infirmitatis, judicii obtusi, educationis, &c. ità ut parentes rationabiliter non possint graviter offendi. Hinc, si in genere se quis accuset de inobedientia vel irreverentia contra parentes, spectanda est indoles, & ætas pœnitentis, sique ætas sit exigua; supponi potest delictum non esse grave; si autem sit notabilis, & indoles notetur audax; interrogandus est de modo irreverentiæ, & materia inobedientiæ: quæ enim respectu aliorum in materia odii, contumeliæ, malevolentiæ, contemptûs sunt mediocria, respectu parentum filiis sunt gravia: quia his illi sunt proximi post Deum. Cæterum mos & æstimatio gentis etiam mensura sunt irreverentiæ filiorum contra parentes. Quòd, si filius dubitaret, an causa, aliquid faciendi vel omittendi, quo parens graviter affligi posset, sit justa, tenetur abstinere;

Quandonam gravia.

quia

quia possessio est pro parente : imò licèt certò constaret, exacerbationem parentis oriri ex malevolentia, aut pravo humore ejus ; adhuc pietas exigeret, ut omnem, quoad potest, ejus exacerbandi occasionem fugeret. Si tamen citra filii prævisionem oriretur exacerbatio, ipsi non imputaretur.

QUÆSTIO II.

QUÆ SINT FILIORUM BONA & jura, eorumque peccata contra Justitiam ?

RESP. Bona filiorum quadruplicia esse possunt, nempe castrensia, quasi castrensia, adventitia, & profectitia. Castrensia sunt illa omnia, quæ filius acquirit castrorum, seu militiæ causâ, ùt equus, & reliqua omnia, quæ eunti ad militiam, donantur à patre, aut alio. Item, quæ acquirit ratione militiæ, ùt sunt stipendia, spolia, & quæ ex memoratis bonis proveniunt. Horum dominium plenum, liberamque sine consensu patris dispositionem habet filius ; si tamen pubes non esset, id est, annum decimum quartum non complevisset ; de iis disponere, & testari non posset, ne privilegium cedat in detrimentum infirmæ adhuc ætatis. 139. *Bona castrensia plenè pertinent ad filium.*

Quasi castrensia sunt, quæ filio donata sunt à Principe, vel acquisita per officium publicum non mechanicum, ut judicis, advocati, medici, professoris scientiæ liberalis : vel ex officio Clericali, aut beneficio Ecclesiastico ; Item donata à patre pro titulo ordinationis. Horum dominium & dispositionem habet filius, non secùs ac castrensium. Titulus tamen ordinationis proba- 140. *Item quasi castrensia.*

biliùs

biliùs venit in divisionem bonorum, quia censetur legitima.

141. *Adventitia tantùm quoad dominium directum.* Adventitia sunt, quæ aliunde absque intuitu patris saltem principaliter filio adhuc sub patria potestate constituto adveniunt, v.g. per testamentum, aut alio modo, à matre, avis, vel consanguineis maternis, aut extraneis: vel ex privata propria industria & labore, famulatu apud externos, ex negotiatione, de proprio peculio suis sumptibus vivente: operâ extraordinariâ, vel fortuitò, v.g. inventione thesauri, vel ex donatione, intuitu quidem patris factâ sed principaliter ex affectu erga ipsum filium. Horum dominium ad filium pertinet; usufructus verò, quamdiu filius est sub patria potestate, ad patrem, & hinc mortuo patre non sunt in alios dividenda, sique, uti res consumptibiles, fuissent consumpta; filio sunt in æquivalenti restituenda. Idem est de castrensibus, & quasi castrensibus.

142. *Profectitia plenè ad patrem pertinent.* Profectitia sunt bona à prioribus distincta, quæ filio obveniunt ex donatione facta principaliter intuitu patris, & quæ filius acquirit ex bonis paternis, v.g. ea administrando, iis nomine patris negotiando. Horum proprietas & usufructus spectat ad patrem; proinde hoc mortuo in omnes hæredes sunt dividenda: si tamen filius etiam clam negotiaretur pecuniâ patris nomine suo, suscepto in se ejus periculo & damno, lucrum esset adventitium, quia sic pecuniâ velut suâ negotiaretur. Unde

143. *Quid, si filius aliquid alienet de adventitiis.* *Infero* I. Peccat filius contra justitiam, & tenetur, per se loquendo ad restitutionem, si sub patria potestate constitutus, de bonis adventitiis, vel proventu ex illis, aliquid expendat, donet, vel aliâ ratione alienet contra voluntatem patris; quia usufructus illorum pertinet ad patrem.

Item,

Item, si de bonis profectitiis, aut aliis bonis patris, vel eis damnum grave inferat; quia horum & proprietas, & usufructus spectat ad patrem. Dixi: *per se loquendo*. nam 1. Non tenetur, si pater condonet, aut prudenter præsumatur condonaturus, si rogaretur; etsi filius præ verecundia rogare non audeat. Præsumitur autem condonaturus, si pater sit liberalis, & magno affectu feratur in filium. 2. Si pater sciat, & non exigat; & rarò, inquit *Layman*, censetur pater tam severus, ut damnum passus in bonis filii adventitiis reparari ab eo id velit. 3. Si damnum sit leve. 4. Si bona sint donata vel legata filio eâ conditione, ut ipse solus usumfructum habeat, vel legatus filio sit solus ususfructus: quia super hunc alius ususfructus constitui non potest. 5. Si filius cum patre, vel eo invito adeat hæreditatem. Ratio est, quia in his postremis casibus usufructus spectat ad filium; hic tamen, si sit impubes, nihil de bonis suis pro foro externo alienare potest; uti nec pubes sine consensu patris ad profanas causas testari potest; nisi de bonis castrensibus, vel quasi castrensibus. Dixi: *pro foro externo*: nam, si impubes ratione præditus tibi donaret de bonis, quorum dominium & administrationem habet, licitè id retineres, donec repetatur.

Infero II. Si filius rem gravem subducat, quam putatur rationabiliter pater non negaturus, si filius peteret, non peccat graviter; secùs, si putetur rationabiliter negaturus, aut invitus esse; ut, si subduceret ad lusus vetitos, compotationes, luxum, &c. Ratio est, quia in hoc casu pater est invitus quoad substantiam; in primò autem tantùm quoad modum. Quæ quantitas, respectu filii, patri aliquid surripientis, sit gravis, 144. *Aut patri quid subducat.*

non potest unâ regulâ definiri, sed spectari debet parentum status, facultates, affectus in liberos, multitudo prolium, finis, ad quem accipitur. Si enim parentes sint divites, liberales in suos, si accipiatur ad usus honestos, paucæ sint proles, parentes sunt minùs inviti, saltem quoad substantiam, quàm si sint mediocris fortunæ, parci, multas habeant proles, vel accipiatur ad usus inhonestos. Hæc omnia diligenter consideranda sunt, ne vel nimis facilè filiis ingeratur conscientia peccati mortalis, vel laxentur habenæ ad furandum. Rectè docent *Laym.* & *Molina*, filium in Academia, vel Aula Principis versantem posse vigesimam partem pecuniæ submissæ à parentibus impendere in recreationes honestas, eleëmosynas, donationes: quia id pertinet ad honestam sustentationem; censetur pater id permittere universim. Summa gravis videtur dicenda, cujus ablatio, spectatis omnibus jam recensitis, meritò ad gravem offensam patrem moveret, id quod bene notandum.

145. *Vel etiam quid accipiat pro mercede sui laboris in domo patris?*

Infero III. Peccat Filius Familias, si aliquid de lucro, quod in domo patris operâ ordinariâ laborans: v. g. agriculturam exercendo, aut nomine patris v. g. mercatoris, cauponis, negotiando acquirit, sibi retineat sine consensu, vel contractu cum patre tanquam salarium. Ratio est, quia jura apud *Laym. l.* 3. *Tr.* 4. *c.* 8. *num.* 12. volunt, omnia acquiri patri, quæ filius in domo patris laborans lucratur, & meritò; quia sic providetur liberis omnibus tam infirmis & debilibus, quàm sanis & validis, litesque vitantur. Neque consuetudo habet, ut filius à parente exigat salarium in ejusmodi labore, cùm victum & vestitum à patre habeat, & addiscat sibi necessaria acquirere. Deinde, etsi plures apud *La Croix*,

l. 3. p. 2. num. 1034. putent filio in domo patris laboranti deberi salarium, eò quòd sit velut socius negotiationis, nec debeat esse deterioris conditionis, quàm famulus, vel extraneus ad lucrum concurrens, præsertim, si alii parum aut nihil laborent, aut ad lucrum conferant, non potest tamen clam sibi reservare salarium, quia non licet occulta compensatio, nisi habenti jus certum; jus autem filii ad salarium, nisi cum patre de parte lucri contraxerit, certum non est, tum propter jam dicta; tum quia, si vellet cum patre contrahere, posset eum pater repellere, ei valenti se alere, victum negare, & uti alterius operâ. Tum etiam: ùt advertit *Molina Tr. 2. d.* 134. gestor negotiorum, quando præsens est ille, cujus negotium gerit, non potest petere salarium, de quo mentionem non fecit, sed censetur facere gratis, proinde in præsenti non est consensus patris in salarium, nisi contractus intervenerit. Hinc si filius, defunctis jam parentibus, prætendat plus in divisione hæreditatis, timensque, ne ab aliis id sibi negetur, velit occultare aliqua, & sibi reservare, eò quòd parentes senes sustentare, rem domesticam administrare, conservare debuerit, aut etiam auxerit; dum interim fratres, & sorores matrimonio juncti sua curârunt, aut alibi lucrum fecerunt; bene expendenda sunt omnia: nam fortè & alii in domo paterna ante ipsum laborârunt, & parentibus adfuerunt auxilio, idque absque salario: ipse victum & vestitum ex bonis parentum habuit diutiùs, quàm alii, &c. Si æquum, consideratis omnibus, videatur, ut compensetur ipsi labor parentum sustentationi, bonisque administrandis impensus major, eò quòd plus fecerit, quàm alii; interrogetur, an pater promiserit ei compensationem curæ majoris? Si ita, com-

pen-

pensanda est judicio prudentum: si non, conveniat cum fratribus, audito aliorum consilio, ut fiat, quod æquum est: permittere enim, ut talis sibi compensationem taxet, nimis periculosum est. Putat *Layman* & alii ob sententiam oppositam tenentium, deberi filio salarium, posse Confessarium mitiùs agere, ut non obliget ad restitutionem, si filius jam subduxerit compensationem, modò non sit justo major, certoque plus lucratus sit parentibus, quàm alii.

Dixi 1. *Opera Ordinariâ*: nam, quæ lucrantur operâ extraordinariâ, bonis adventitiis annumerantur, adeoque licèt peccet patri non concedendo usumfructum; posset tamen faciliùs quandoque excusari ob pericula non accipiendi postea, quod ipsi præ cæteris debetur. Denique censet *Layman*, posse filium ex operis artificialibus in domo patris exigere salarium, deductis tamen expensis, quas pater ipsi sustentando impendit. Rationem dat, quia filius, nisi pater se alere non posset, potest è domo paterna discedere, ut artem discat, vel quodvis honestum vitæ genus amplectatur, ergo etiam, ut alteri operam suam locet, & lucretur. *Ant.* probat, quia aliàs servilis conditionis efficeretur, & velut in perpetuo carcere in domo paterna detineri posset. At, nisi contractus saltem tacitus intervenerit, censetur laborare gratis.

Dixi 2. *Filius familias*, id est, sub patria potestate constitutus; nam, si hâc sit liber, v. g. per mortem naturalem vel civilem patris, avo paterno non superstite, vel lapsum patris in hæresin, aut emancipationem coram judice, vel susceptionem presbyteratûs, aut contractum matrimonii, quæ lucratur, sibi acquirit.

Infero

Infero IV. Quæ filius invito patre subduxit injustè, tenetur mortuo patre in divisione hæredi-tatis subtrahere suæ parti, quia justitia exigit, ut alii cohæredes serventur indemnes, & æqualitas reducatur. Excipe, nisi alii tantundem subduxissent, aut id scientes non exigerent; vel pater in vivis remisisset; vel denique solus esset hæres; quo casu solus quoque teneretur solvere patris debita; quanquam non ultra vires hæreditatis, idque in foro conscientiæ; etsi inventarium non fecisset. Similiter in divisione hæreditatis subtrahenda sunt, quæ præter necessaria alimenta necessariò proli alicui pater impendit, ùt sunt data in dotem ob nuptias, ordines, ingressum religionis, per professionem, ad liberandum filium ex carcere, in quem ob delictum conjectus fuit; nisi pater expresserit, non esse subtrahenda. Ratio est, quia pater censetur ista dedisse, quia debuit, & de portione prolis; data verò pro alimentis in studiis, pro addiscenda vel profitenda arte etsi mechanicâ, pro convivio Doctorali, vel nuptiali, in prima Missa, primo ingressu in religionem, reducuntur ad alimenta; quia hæc spectant ad decentem sustentationem, & honorem patris. 146. *Quæ venire debeant in divisionem hæreditatis.*

PRimò. Si filius (idem est de filia) se accusârit de inobedientia erga parentes, dicatur illi, ut meminerit, quanta tulerint, fecerintque pro liberis, quot noctes duxerint insomnes, quot molestias adhuc sustineant, ut eos honestè alant, iisque in futurum provideant, indignum esse eas augeri à liberis, à quibus nunc auxilium & solatium exspectant. Nunquid vis manducare cùm parentibus? Nunquid vis esse hæres eorum? An ergo non decens, ut simul labores, & obtempe- 147. *Admonitio filiorum, & instructio.*

res ? Mandat Deus, ut parentibus obedias, si iis sis inobediens, Deo es inobediens ; quomodo ergo ab eo benedictionem exspectabis ? 2. Si graviter offendisset parentes suâ inobedientiâ aut eorum honorem imprecando, vel alio modo læsisset, jubeatur redux domum veniam petere, & emendationem promittere ; vel, si hoc videretur difficulter facturus, suavibus verbis, & promptis obsequiis debito suo satisfacere, & eos sibi conciliare. 3. Si putet filius se à parente duriùs tractari, & alium foveri ab ipso, petatur, an is sit fortè magis reverens erga parentem, si ita, faciat ipse similiter ; si non, conetur ipse in omnibus gratificari parentibus & futurum, ut non minùs ametur. Amor erga unum ex liberis v. gr. juniorem, est quandoque magis tener, non ideo natu major minùs amatur. Ad alterum ; si parens asperiùs eum habeat, jubeatur aut tacere, aut benignè & reverenter respondere ; sic vincet, & emolliet parentis animum, sique ad tempus patiendum sit, patientiam Deus multiplici benedictione coronabit, &c. 4. Si queratur, & pro excusatione inobedientiæ aut irreverentiæ referat, parentem rei domesticæ non bene præesse, potitare, sua dilapidare ; moneatur, ut eò diligentiùs rebus suis invigilet, patre ebrio sileat, sobrium & bene dispositum benignè & reverenter moneat, & roget, ut suis, sibique consulat, vel curet per virum prudentem, v. gr. Pastorem, aliumve amicum patrem ad meliora reduci ; Deumque sæpe pro eo oret, quæque, omnibus adhibitis, emendare non potest, patienter ferat, sibique certò persuadeat in præmium patientiæ benedictionem in terris, & gloriam daturum in cœlis Deum.

CAPUT

CAPUT VI.

DE CONFESSARIO SUPERIORUM, & Subditorum.

QUÆSTIO I.

QUÆ SINT SPECIALES obligationes, & peccata Herorum seu Dominorum?

RESP. I. Heri, aliique Superiores tenentur habere curam famulorum, & subditorum suorum, iisque præstare, ad quæ vi contractûs seu taciti, seu expressi sese obligârunt: ait enim Apostol. 1. Timoth. c. 5. *Si quis suorum maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior.* Ratio autem est, tum, quia sunt loco parentum, caputque suorum morale, tum, quia justitia exigit, ut, de quibus contraxerunt, serventur. Unde 148. *Obligationes Herorum.*

1. Peccant Heri, si non curent, ut præcepta Dei & Ecclesiæ observent famuli & famulæ: si non impediant eos ab occasione peccandi, & pericula ab eis non avertant, quantùm in ipsis est: si delinquentes non corrigant: si negligentes necessaria ad salutem non moneant: vel ad ea addiscenda non adducant. 149. *Peccata Herorum.*

2. Si non dent iis convenientia alimenta, & mercedem justam, nec eam, si fideliter servivérint, tempore consueto; nisi in dilationem famulantes consentiant. Est autem merces justa, quæ spectatis circumstantiis loci, temporis ac pro tali ministerio ejusmodi hominibus pendi solet; estque triplex: alia summa, alia media, alia infi- *Salarium justum triplex.*

ma. Minus, quam hanc, dominus famulo dare licitè non potest, etsi hic esset pauper, aut res arbitrio domini sine conventione explicitè fuisset relicta; nisi forte ministerium esset tale, pro quo nihil exigi, darique soleat, præter honestam sustentationem, victumque convenientem; vel Herus aliquem reciperet potiùs misericordiæ, quam obsequii causâ, hocque illi indicaret. Cæterùm sicut copia mercium sæpe imminuit earum pretium; sic copia famulantium horum salarium, ità ut modò justum sit, quòd aliàs justum non fuisset.

3. Si famulos ante tempus sine justa causa, ex parte eorum se tenente, ex servitio dimittant, aut ità tractent, ut cogantur antè discedere. Atque in hoc utroque casu tenentur solvere mercedem integram, per se loquendo, & servare indemnes.

4. Si negent salarium, vel ejus partem, quia nolunt, vel non possunt eorum operâ uti: v. gr. quia Heri sunt infirmi, aut aliunde impediti; nisi aliter conventum sit; quia, cùm per famulos non stet, quo minus operam suam præstent, potiùs Heri ex casu fortuito, quàm famuli innocentes damnum ferre debent. In hoc casu, si famulus locaret operam suam alteri ad tempus, stipendium pro eâ cederet domino impedito, quia opera illius temporis illi debebatur, ergo & pretium ejus; neque damnum pateretur famulus, quod compensari deberet. *La Croix l. 3. p. 2. n.* 1050. *Laym. l. 3. Tr. 4. c.* 22. Quòd si Herus monuisset, vel imperâsset famulo, ut interim operam suam locaret alteri, & hic id neglexisset, detrahi famulo posset, quantum domino decedit. Putat *Lessius*, quòd libertas se locandi interim alteri, famulo concessa, sit pretio æstimabilis, adeoque

aliquid

aliquid pro ea, si alteri non se locârit, posset detrahi; at libertas illa, ùt rectè *Molina*, est parum æstimabilis.

5. Si famulis ægrotantibus pro consuetudine loci ad breve saltem tempus non dent alimenta; quia, si consuetudo ità habet, tacitè ad id in conductione famulorum se obligârunt; quibus tamen infirmis non tenentur solvere medicinas, imò si conductus, v. gr. ad annum, ægrotaret diu, v. gr. ad duos vel tres menses, de rigore Herus nec alimenta tamdiu, nec totum salarium, sed pro rata temporis tantùm darè teneretur. Hic quando graviter, quando leviter tantùm peccent Heri, determinandum est ex gravitate vel levitate materiæ, utì in aliis injuriis. Cæterùm non peccant Heri timendo, & invigilando, ne à famulis defraudentur, quia timor fundatur in periculo communi.

SI circumstantiæ id ferant, monendi sunt domini, ut suæ obligationi satisfaciant, famulantes benignè tractent, non appellent verbis contumeliosis, eorumque errata corrigant, leviora quandoque dissimulent, memores humanæ fragilitatis. Eorum famæ consulant, nec defectus aut vitia devulgent, nisi fortè charitas postularet revelari alteri, cui suam operam deinceps vellent addicere; quo etiam casu plus non foret dicendum, quàm conducat ad cautelam Heri futuri. 150. *Admonitio Heris danda.*

QUÆSTIO II.

QUÆ SINT OBLIGATIONES famulantium?

151. *Famulorum obligationes.* RESp. Tenentur primò obedire Heris suis in iis, quæ spectant ad bonos mores, & ad quæ se obligârunt vi contractûs. 2. Præstare fidele obsequium Heris suis, quale ordinariè ab ejusmodi exigi & præstari solet. 3. Illud autem, etsi possit esse exactissimum, quale solent diligentissimi, vel medium seu exactius, quale solent exhibere diligentiores; satisfaciunt tamen suæ obligationi, nisi aliter conventum sit, si præstent infimum, justum, seu quale solent præstare diligentes, ità ut non vergat in desidiam. 4. Manere in obsequio dominorum tempore, de quo conventum est, nisi causa interveniat, ex qua pro consuetudine loci liceat discedere. 5. Non uti, vel distrahere res dominorum ipsis rationabiliter invitis, cavereque eorum damna pro ratione officii sui. Unde deduco.

152. *Specialia famulorum peccata. Peccat primò famulus, si sit negligens.* 1. Peccat famulus, si negligens sit, & servitium justum, saltem infimum præstare omittat. Et in hoc casu tenetur domino de damno emergente, & lucro cessante; utì, & si ante tempus sine justa causa discedat, aut relicto antè servitio non redeat; si dominus tamen nullum inde damnum pateretur, non posset famulo ante sententiam judicis negare totum salarium, quia dignus est operarius mercede suâ, pro tempore, quo laboravit. *Lugo de Justitia d. 29. n. 56.* Idem dicendum, si famulum redeuntem, utì non tenetur, nollet recipere. Vide tamen *Schmaltzgruber l. 2. Tr. 18. n. 69.*

2. Si

2. Si non impediat damna domini sui; & quidem semper peccat contra charitatem, cùm facilè, & sine gravi incommodo potest; contra justitiam autem, & cum obligatione restituendi in defectu aliorum, si damna non impediat in iis, quæ ipsi specialiter sunt commissa; ùt, si cui commissa esset cella, granarium, vel penus, vel hortus, aut culina, vel tota domus: hic enim teneretur de damnis, quæ ejus culpâ sunt illata, vel ab ipso non impedita, cùm impediri potuissent. Si autem non impediat in iis, quæ ipsi specialiter commissa non sunt, etsi, ùt dixi, peccare possit contra charitatem; probabiliter tamen non peccat contra justitiam, adeoque ad restitutionem non tenetur; quia illa obligatio nimis difficilem redderet famulatum, adeoque non videtur imposita. Admittunt hoc omnes, si damna inferrentur à domesticis; negant verò *Lugo*, *Tamb.* *La Croix* si ab extraneis inferrentur in rebus dominorum, circa quas solent occupari famuli, ùt sunt res omnes domesticæ, fruges agrorum, &c. eò quòd sit communis persuasio, videaturque esse juris gentium, quòd cuilibet famulo res domini sui commissa sit contra injurias externorum. *2. Si damna non impediat.*

3. Si exigat salarium summo justo majus; quanquam potest à domino liberali plus, quàm mereatur opera ejus admittere; quia sunt magnates, qui putant, ad decus suæ familiæ spectare, ut suis plus pendant. *3. Si justo plus exigat.*

4. Si salario justo infimo, de quo pactus fuit, non contentus prætendat, se plus mereri, & utatur occultâ compensatione, ordinariè peccat pro gravitate materiæ: nam, ut occulta compensatio liceat, requiruntur hæ conditiones: Prima. Debitum debet esse justitiæ, idque certum & nunc, *4. Si utatur occultâ compensatione, non facilè permit-*

tendâ famulis. vel saltem proximè præsens : quia in dubio, an alter mihi debeat, ipsum injustè privarem re suâ. 2da. Res, quæ accipitur, debet esse debitoris, & non alterius ipsi commodatæ, vel apud ipsum depositæ. 3tia. Res, quæ accipitur, si fieri possit, debet ejusdem esse speciei cum re mihi debitâ, ne dominus cogatur rem aliam cum mihi debitâ commutare. 4ta. Debet compensatio fieri sine damno debitoris, & tertii. 5ta. Debitum non debet posse facilè impetrari aliâ viâ. Prima autem conditio, quæ præcipua est, raro adest in famulis : hi enim sæpe amore lucri excœcati persuadent sibi, se minus justo accipere; dum interim essent alii, qui eâdem mercede servirent. Caritas temporum sæpe imminuit salarium : hoc, quod illi decedit, non raro compensatur per alios favores, instructionem, spem commodi, cujus intuitu ab initio renuntiârunt majori salario, & quæ omnia, cùm sæpè sint ignota, non permittenda famulis occulta compensatio. etsi dicant, sibi esse evidens, quòd justo minus accipiant, sed jubeantur dominis rem suam exponere, & cum illis convenire; ut aut plus accipiant, aut permittantur quærere alium dominum. Innocentius enim XI. damnavit hanc propositionem ordine 37mam : *Famuli, & famulæ domesticæ possunt occultè Heris suis eripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.* Hæc propositio, si vera foret, aperiret ostium furtis plurimis.

5. Si res Domini expendat, ipso invito, etiam in bonum domini. 5. Si res domini, ipso inscio, & rationabiliter invito expendat etiam in bonum ejus : v. gr. si famulus equis ut eos vegetos & pingues conservet, clam frumenti plus apponat, quàm velit dominus, Faciliùs tamen in tali casu excusabitur à mortali, & onere restitutionis, nisi in valde magna quanti-

tate

tate excessisset; quia totum cessit in bonum domini, qui & facilius præsumitur non exigere restitutionem. Sic & excusatur ancilla, si de accepta pro emendis pecunia, ubi minoris emit, partem restantem reservet, in bonum domûs aliàs impendendam, ne à domina reprehendatur, ubi cariùs emendum erit; quia talem injustam reprehensionem subire non tenetur. *La Croix l. 3. p. 1. num.* 1043.

6. Si in itineribus vel negotiis pro Hero gestis plus consumat, quàm necesse sit, Herusque permiserit; quia Heri censentur tantùm consentire in sumptus honestos & necessarios. *6. Si justo plus consumat.*

7. Si missus, ut quid emat, id sibi emat, Heroque dein vendat cariùs; quia tenebatur nomine Heri emere, hinc & tenetur ad restitutionem. Idem est, si rigidè mercetur, detractamque de pretio communi pecuniam sibi retineat; quia illa manet sub dominio domini; neque sibi eam pro industria extraordinaria appropriare potest; quia emit nomine Heri, qui ex justitia ipsi nihil debet pro industria, quam non exegit, sed famulus libere, posuit. Idem dicendum est, si jussus pretio ab Hero taxato emere, minoris emit; vel vendere, pluris vendit, quodque superat taxam, retineat; quia Herus censetur pretium taxâsse, ne pluris emeret, vel minoris venderet. *7. Si emens nomine domini pretio detractum retineat.*

8. Si acceptâ ab Hero pecuniâ missus, ut eam offerendo, alium averteret à damno, Hero inferendo, alium verbis bonis avertat, & retineat pecuniam. Ratio est, quia primariò missus est, ut nomine Heri damnum averteret, nec voluntas Heri fuit, ut offerret pecuniam, si aliter averti posset; sique putavit aliter placari non posse, error fuit, & ex hoc pecuniam tradidit famulo. *8. Si pecuniam alteri dandam pro damno evertendo retineat.*

Quid, si mutes pecuniam? 9. Si famulus ab Hero accepisset 300. nummos aureos, ut certo creditori debitum exsolvat, & commutet illos cum lucro in aliam monetam, debitumque solvat, non peccaret lucrum retinendo; quia pecuniam non commutavit nomine Heri, sed lucrum est fructus industriæ nomine famuli positæ. Excipe, nisi expressè dominus voluisset illas pecunias tradi creditori, aut sibi reservâsset lucrum, vel potuisset ideo à creditore plus obtinere. Similiter, si Quæstor negotiaretur, domino inscio, cum ejus pecunia sine damno domini, periculumque in se susciperet, posset lucrum retinere; quia, cùm pecunia de se non sit frugifera, fructus ex ea censetur esse industriæ, posset tamen & in hoc, & in priore casu peccari leviter contra observantiam domino debitam, utì, si meritò crederetur id ægrè laturus, si sciret. Non videtur tamen graviter contra justitiam Quæstor peccare, etsi dominus prohibuisset, quia non læderet graviter jus proprietatis domini.

10. Si famulus ab Hero missus, ut Heri nomine recipiat pecuniam à debitore ejus, eam permutet, peccat, & lucrum debet dare Hero; quia eo ipso, quòd traderetur famulo, erat pecunia Heri, qui censetur habere illam; pecunia autem solvenda creditori in priori casu necdum hujus erat. Vide alium casum apud *La Croix l.3.p.1. num.* 1047.

Quid de esculentis? 11. Peccant graviter famuli, & ancillæ, si esculenta in notabili quantitate extraneis vendant, vel donent; quia domini sunt graviter inviti quoad substantiam, quod patet ex eo, quòd graviter indignentur, id rescientes, detrahant partem salarii, & quandoque ex domo dimittant, & meritò; quia illa licentia magnis damnis expo-

exponit dominos, & famulos pervertit, ut inter quiſquilias numerent, quæ reſervanda ſunt menſæ familiæ. Peccant quoque, ſi cibos de menſa ſua reſiduos vendant, aut donent extraneis; quia meritò cenſentur domini inviti, ſi tamen cibi ordinarii non pretioſi, nec ad alteram menſam reſervari ſoliti, darentur pauperibus, qui quandoque juvant in laboribus domeſticis, excuſarentur à culpa ſaltem gravi; quia domini non cenſentur ità rationabiliter inviti, ſaltem quoad ſubſtantiam, utpotè talibus obligati, ſaltem ex charitate, vel gratitudine, imò ſi cibi eſſent corrumpendi, vel porcis objiciendi, vel Hera parciſſimè remuneraret operas externorum, non peccaret ancilla, moderatè illos pro bono domûs in pauperes collaborantes erogando.

12. Si accipiant famulantes victualia pretioſa, vel recludi ſolita, aut ipſis non dari ſolita, eaque abſumant, peccant pro gravitate materiæ; niſi domini hìc & nunc prudenter præſumantur contenti. Si autem accipiant victualia non pretioſa, quæque ſtatum illorum non excedunt omnino, nec recludi ſolent, & domini id reſcientes, non contradicant, aut rogati facilè concedant, ſignum eſt, non eſſe invitos quoad ſubſtantiam. Sciunt, inquit *Lugo de Jure & Juſtit. Diſp.* 34. *n.* 78. non poſſe exſpectari à famulis, ut de rebus, quas tractant, nihil manibus adhæreat, Non eſt tamen hìc laxanda famulantium libertas, ſed potiùs reſtringenda, ne in abuſum abeat, monendique ſunt, ut Heros ſuos aliquando interrogent, quid ſibi liceat in iis: quia quandoque ſibi perſuadent licere, quæ non licent: v. gr. putat ancilla, vel famulus piſtoris, ſibi licere manè pro jentaculo accipere ſimilaginem, inſcio Hero; eò quòd jentaculum ſibi debeatur; at fa-

cilè

cilè errare potest, nisi intellexerit voluntatem Heri sui, qui fortè volet, suos esse contentos alio jentaculo. Et quanquam censeat *Lessius* furta minuta famulorum ex comestibilibus ordinariis, quæ famulis dari solent, nec recluduntur, non coalescere ad constituendum unum grave; id tamen non extendendum est ad alia, v. gr. vinum in cella, vel panes, qui venales prostare solent, præsertim, si damnum successivè valde grave inferatur.

Quid, si det, inscio domino, eleëmosynas?

13. Peccant, si dent pauperibus eleëmosynas, domino rationabiliter invito, de bonis ejus: non tamen, si darent pauperi in extrema necessitate constituto, vel, quod sibi subtrahunt in victu, paucioribus contenti, & laboribus adhuc apti; cavendum tamen, ne, si sibi subtrahant de prandio in gratiam pauperum, ideo in cœna plus absumant: nec videntur peccare, si dent modicum, & raro, aut dominus non possit esse rationabiliter invitus, ùt, si res periret alioquin: nec denique, si prudenter præsumatur consensus domini, uti præsumitur, si famulo sit commissa administratio.

14. Si ab Heris jussi, sine rationabili causa, diebus festis laborent serviliter, aut Missæ non intersint, ut vitent reprehensionem aliquam vel rixam; secùs, si ob incommodum, judicio prudentum, grave; quia cum hoc Ecclesia ad ista non obligat. Quæ etiam illis permittit, ut illis diebus vestes necessarias reficiant à prandio, si aliis diebus id non possent, aut non permittantur facere; &, ut Sacrum omittant, si debeant custodire pecora, vel domum, ideoque Sacro interesse non possint.

Quid de famulante hæreticis?

15. Si servitium addicant hæreticis, dum periculum probabile est perversionis, aut sine

pacto,

pacto, ut permittantur servare præcepta Dei, & Ecclesiæ; quia exponere se periculo proximo probabili incidendi in hæresin, est intrinsecè malum, & nullo incommodo excusatur à peccato; unde si hoc successu temporis ingrueret, discedendum esset; pactum autem tale non adjicere, est se exponere periculo proximo, præcepta Ecclesiæ plerumque non observandi, ùt sunt præcepta, diebus festis audiendi Sacrum, non laborandi serviliter, abstinendi à carnibus diebus vetitis; in horum autem valde frequenti violatione non excusantur, nisi ob grave incommodum, quale foret; si non posset haberi dominus Catholicus, aut à quo non acciperet, nisi dimidium salarium. Aliud foret, si rarò impedirentur à Sacro, & aliud nihil obstaret; quia & à dominis Catholicis quandoque impediuntur. Si Singulis mensibus bis impedirentur ab auditione Sacri, impedimentum esset frequens respectu anni; si tamen id secum ferret officium, v. gr. si deberet custodire pecora, excubias agere, in mari navigare longo tempore, tabellarium agere per loca hæretica; non obesset, quia talia etiam famulantes apud Catholicos excusant. Qui ex legitima causa famulatum addixit domino hæretico, eique apponerentur carnes diebus vetitis, non teneretur quidem solo pane esse contentus, sed posset vesci carnibus, cum protestatione tamen, quòd ex necessitate faciat, ideoque permittatur ab Ecclesia. Si tamem haberet unum ferculum esuriale præter panem, illicitè vesceretur carnibus; quia famuli etiam apud Catholicos diebus esurialibus ejusmodi debent esse contenti. Neque excusat periculum irrisionis; sed necessitas: ità, ut vita aliter non possit sustineri, & labor debitus peragi. Neque licet ex voluntate domini

mini sui cooperari ad hæresin v. g. ministeria ad hæresin spectantia ordinare, &c. *La Croix l. 2. num. 108.*

Vel cooperante ad malum? 16. Peccant famuli, si directè formaliter, aut moraliter proximè Heris suis cooperentur ad peccandum, v. gr. si concubinam conducant, invitent ad actum turpem, litteras ad eam deferant, quas sciunt turpem continere amorem; quia sic interpretativè vellent peccatum. Licitè tamen possunt facere indifferentia, quæ remotè tantùm se ad peccatum habent, & iis ex officio incumbunt, v. g. diebus vetitis coquere & apponere carnes, quia illa cooperatio est tantùm remota, & famulantes ex officio debent ejusmodi obsequia dominis; qui, quòd carnes comedant, ipsis, non famulo imputatur. Ex quo tamen nolim inferas, similia statim licere aliis, à famulatu liberis. Nam caupo illicitè dat vinum se inebriaturis ex eo præcisè, quòd petatur, aut ipse sit capiturus lucro ex eo vino. Imò famulis non licet ea cooperatio, quæ fit per actiones seorsim spectatas indifferentes quidem, quæ tamen collectivè sumptæ per se & propinquè conducunt ad peccatum. Vide damnatam 51. ab Innocentio XI.

153. *Admonitio & instructio famulis danda.* PRimò. Monendi sunt famuli & famulæ, ut Heris suis sint fideles obedientesque propter Deum, cujus authoritate domini mandant; non divulgent, quæ domi fiunt; apud externos suos Heros non contemnant, & alia, quæ præstare ex famulatu, & officio hominis Christiani præstare debent.

2. Si ancilla, vel famulus accusârit se de mendaciis, eò quòd jussus à domino dixerit quandoque,

que, dominum non esse domi, cùm revera adesset; instruendus est, ut verbis utatur eo modo, quo vitetur mendacium. De quo in Theologia Morali. P, 2. à n. 239.

QUÆSTIO III.

QUÆ SINT OBLIGATIONES Pastorum, aut Parochorum, & specialia illorum peccata?

RESp. I. Tenetur Parochus habere scientiam, 154.
& linguæ necessariæ notitiam requisitam ad *Requiritur scientia.*
officio suo fungendum, quia obligatio faciendi involvit obligationem sciendi. Quòd si quis bonâ fide suscepisset beneficium curatum, carens scientiâ requisitâ, nec posset se qualificare ad curam per se gerendam; permittit Tridentinum, illi Vicarium substitui, assignatâ illi parte fructuum, respondente oneribus, qui suppleat, modò sit honestæ vitæ; si autem talis imperitus turpiter & scandalosè viveret, vult moneri; & si non emendet, permittit privari beneficio.

2. Tenetur intra duos menses à die acceptæ pacificæ possessionis coram Ordinario emittere professionem fidei, & obedientiam Papæ promittere. *Sacerdotium, & professio fidei.*

3. Tenetur intra annum, nisi dispensetur, aut impedimentum legitimum occurrat, à die acceptæ pacificæ possessionis fieri Sacerdos; aliàs ipso

jure

Jure privatur beneficio. Posset tamen necdum sacerdos suorum matrimonio assistere, & suscepto Diaconatu, etiam solemniter baptizare. *La Croix lib. 6, num. 276.* Id, quod ex commissione Parochi potest quivis Diaconus ex rationabili causa.

Residentia. 4. Tenetur residere in Parochia, ità, ut ei non liceat intra annum ab ea abesse sine causa rationabili, & licentiâ Episcopi ultra bimestre: alioquin peccat graviter, teneturque fructus restituere respondentes illi tempori, & quidem totos juxta communiorem, etiam ante sententiam judicis; ità enim statuit *Trident. sess. 23. c. 1. de Reformatione.* Putat tamen *Laym. lib. 4. Tract. 2. c. 6. num. 6.* non esse in illo rigore recepta verba Tridentini; ut teneatur ante sententiam declaratoriam judicis, si Ecclesiæ nullum sit damnum illatum. Probabile quoque est, quod docet *Benac.* & alii, non teneri restituere, nisi fructus respondentes residentiæ neglectæ; quia, cùm Parochus fructus percipiat non tantùm pro residentia, & oneribus illi annexis, sed etiam pro horis recitatis, aliisque officiis; hinc, si horas recitet, & alia officia per alium expleat, poterit fructus his respondentes percipere. Dixi 1. *Ultra bimestre.* Nam, si intrà annum per duos tantùm menses cum rationabili causa, sine licentia Episcopi, absit, sine gravi damno suorum, non peccat graviter; quia non est per se malum, tantisper abesse; aliàs Tridentinum non permitteret dari licentiam; ex eo autem, quòd non petatur licentia, non est materia gravis peccati. Imò probabile est, quòd pro absentia cum causa per bimestre tantùm, nunc opus non sit licentiâ Episcopi; quia usu receptum est, ut ad brevem absentiam non petatur licentia, & Episcopi id scientes non contra

contradicunt. Ità *Nav. Bonac.* aliique multi. Sed securissimum est, sequi suæ Diœcesis consuetudinem; juxta quam si petenda non esset licentia; per bimestre tantùm intra annum abesse sine causa, mortale non esse, docent *Nav. Gartz. Bonac. Barbosa* & alii; quia talis absentia, etsi continua, videtur modica. Ad absentiam bimestrem per *Gartz.* jam sufficit quæcunque causa honesta, etiam recreationis tantùm, quod tamen negat *Gobat*: quia Tridentinum videtur requirere aliam causam æquam. Quòd, si subitâ & evidente necessitate Episcopus adiri non posset, posset abire sine licentia: hoc enim casu Epiikia locum habet: neque hoc casu teneretur ad ullam restitutionem: uti nec, si per bimestre tantùm ex causa abesset, quia restitutio tantùm videtur imposita iis, qui peccant graviter. Unde & potens petere licentiam, si sine hac abfuisset ultra bimestre, teneretur tantùm restituere fructus respondentes tempori, quod superat bimestre; quia Tridentinum videtur permittere absentiam ex causa per bimestre. Ex quacunque autem causa sit absens Parochus, debet substituere alium idoneum, qui potest esse vicinus Parochus. Ad absentiam unius diei ferialis, dum nullus est infirmus, non esse opus alium substituere, eò quòd non sit morale periculum necessitatis ejus præsentiæ, censet *Palao.* Tutius tamen est, requirere vicinum Parochum, ut pro quocunque casu talis absentiæ suppleat, & monere Parochianos, ut ipsum petant, si necessitas ingruat. Dixi 2. *Ita, ut non possit abesse sine justa causa*, qualis, ut possit abesse ultra duos menses, quadruplex assignatur à Tridentino, nempe 1ma. Christiana charitas, uti, si exigat gravis necessitas proximi. 2da. Urgens necessitas, ùt gravis infirmitas corporis,

compositio litis de juribus beneficii, 3tia. Obedientia. 4ta. Evidens Ecclesiæ, vel Reipublicæ utilitas. Ob has licentiam dare potest Episcopus ; non tamen, ut etiam studiorum causâ absit per septennium, vel quinquennium ; etsi ideo aliqui Episcopi ad biennium dispensent. Causa tamen debet esse Episcopo cognita, & approbata: unde non sufficit licentia præsumpta, uti nec pro foro externo oretenus tantùm data , etsi sic data sufficiat pro foro conscientiæ. Dixi 3. *Tenetur residere in Parochia* ; non verò in domo Parochiali ; quia sufficit , quòd suis sit præsens intra Parochiam, ità ut accessus ad eum pateat : unde non satisfacit , si resideat intra Parochiam in loco clauso , ità ut non detur omnibus accessus noctu, nec si distet à Parochia bis mille passus ; licèt alium suo loco relinquat, & singulis diebus festis & Dominicis Parochiam adeat ; secùs esset, si parum distaret : hoc enim pro nihilo reputatur. Similiter non obest continuæ residentiæ, si divertat ad viciniam , v. gr. ad funus, officium anniversarium , aut etiam recreationis causâ eâdem die reversurus : secùs foret, si sæpe de nocte emaneret; quo casu , si dies discontinui superarent duos menses, fructus saltem non omnes faceret suos : si enim tempus bimestre esse deberent dies continui, posset quis medio anno interpolatim abesse , sine obligatione restituendi fructus. Si habeat duas Ecclesias unitas , tenetur residere in loco dignioris : si non constet, quæ sit dignior, in frequentiori : si una sit in urbe , altera extra illam , debet residere in urbe, & alteri providere de ministro pro nocte in necessitate.

Administrare debet sacramenta. 5. Tenetur Sacramenta administrare , quoties necesse est, aut Parochiani rationabiliter petunt. Unde tenetur 1. Curare , ut nullus infans

fans sine Baptismo decedat; ac proinde instituere obstetrices, ut sciant, in necessitate ritè conferre Baptismum; sique prudens dubium, aut suspicio sit de valore Baptismi ab iis collati, sub conditione rebaptizare: quod, ut, sicut oportet, exequatur, examinanda est obstetrix, quâ materiâ, quâ formâ sit usa: quæ pars corporis infantis sit abluta: quomodo processerit? an perturbatè & festinanter? an bene meminerit, formam totam esse prolatam? &c. Dein volentibus ex sola etiam devotione confiteri aut communicare, tenetur Parochus gratificari sub mortali, modò non nimis frequenter petantur ea Sacramenta, & non sit alius, qui præbeat. Tempore pestis vel alterius morbi contagiosi, etiam cum periculo vitæ, tenetur Sacramenta ministrare suis. Unde peccat mortaliter, si tempore pestis, vel belli lateat, vel fugiat; nisi fortè cum licentia Episcopi idoneum substituat qualem si habere nequeat, nequit beneficium resignare. Ratio est, quia, sicut miles pro prælio, sic ille pro tali necessitate conductus est, & bonus Pastor debet pro ovibus suis ponere animam suam. Hinc & peccat graviter, si per ejus negligentiam aliquis moriatur sine Sacramentis, ut, si scivit, posse esse morale periculum mortis, & vel longè abest, vel per crapulam se ineptum reddidit ad succurrendum, vel noluit surgere, sicque infirmus mortuus est, aut periculum probabile fuit, ne sine Sacramentis moreretur. Hinc novus Pastor initio curæ suæ & quando ingruunt morbi contagiosi, vel, qui mentem solent citò evertere, edicat suis de cathedra, se diu noctuque præsto futurum ad Sacramenta necessaria administranda: proinde non vereantur noctu se advocare. Caveat quoque Pastor, ne nimis fidat viribus infirmi, & differat

ferat Sacramentum, imprimis Pœnitentiæ; quia morbi, præsertim febres calidæ, mentem facilè evertunt, ità, ut infirmi aut planè non, aut minùs, vel dubiè apti fiant ad Sacramentum Pœnitentiæ. Sed neque satisfacit suo officio Pastor, si suos Sacramentis jam munitos postmodum deserat & neque per se, neque per alium eos visitet: cùm enim vicinioribus morti major instet à dæmone tentatio, & salutis periculum, majorque corporis animique dejectio, tunc vel maximè tenetur Parochus eorum saluti consulere.

6. Tenetur Parochus actualis, & residens curam exercere per seipsum, sique, cùm commodè potest, exerceat semper per alium peccat graviter; quia obligatio Parochi est personalis. Si tamen Parochiani non sint inviti eò quòd alius æquè bene, aut meliùs præstanda præstat, potest alium adhibere etiam ad difficiliora quandoque, imò, & sæpe; quia tunc censetur facere per se, dum per alium æquè idoneum facit, & subditi sunt contenti. Dixi: *Pastor actualis*; Pastores enim habituales tantùm, seu per fundationem, privilegium aut consuetudinem liberi à cura per se exercendâ, quales sunt quidam Prælati, & Decani in Collegiatis, possunt officium Parochiale exercere per Sacellanos, vel Vicarios; debent tamen esse apti, ut per se possint, saltem in necessitate, curam exercere; quia *Trid. sess. 7. c. 5. de Reform.* ad omne beneficium curatum, cathedrali inferius, requirit industriam personæ. Tenentur quoque curare, ut Sacellanus, vel Vicarius in Parochia resideat secundùm dicta.

Instruere suos. 7. Tenetur Parochus suos pascere salutari doctrinâ, docendo eos necessaria ad salutem, & bonum facere, & declinare à malo. Unde, licèt non teneatur ad Conciones oratorias, utpote

plebi

plebi sæpe parum utiles; tenetur tamen tum ad Catecheses, tum ad adhortationes populo accommodatas, easque frequentes: ità, ùt, si notabiliter sit negligens, peccet mortaliter. Prudenter faciet, si quæ spectant ad fidem, spem, charitatem, vitam Christianam, Sacramentorum susceptionem, etiam pro Concione facili modo proponat; aut textum Scripturæ pro moribus formandis per modum Chriæ exponat, &c. Tenetur etiam instruere, qui ad templum nequeunt accedere, ùt custodes pecorum, &c. qui sunt in gravi necessitate.

8. Tenetur, cum suo etiam incommodo, & quandoque cum periculo vitæ adhibere, quam potest, diligentiam, ut suorum peccata tum publica, tum occulta impediat; quia cum Christo pactus est curam & solicitudinem gregis. *Peccata impedire.*

9. Tenetur sub gravi peccato suis esse bono exemplo; quia aliàs est gravi scandalo; cùm plebs existimet se satis bonam, si non sit pejor suo Pastore: aliàsque perdit authoritatem, sicque Conciones, & admonitiones erunt inefficaces. Proinde ostendat opere, quòd suos verè amet in Domino; absit ab omni specie avaritiæ, omnique suspicione amoris impuri: caveat lites cum suis, quoad potest, nec ullam suscipiat, nisi priùs ostenderit, se ad eam cogi. Quibus potest, benefaciat in vita: quæ post mortem relinquit hæredibus, raró prosperantur: apud suos authoritatem, & paternam gravitatem servet, &c. *Præire bono exemplo.*

10. Tenetur Parochus, etsi actualis tantùm, aut Vicarius, diebus Dominicis & Festis de præcepto, quibus fideles tenentur audire Sacrum, etsi iis, audito Sacro, liceret per consuetudinem labor servilis, fructum medium Sacrificii applicare suis parochianis: saltem, ubi Constitutio Be- *Pro suis offerre Missam.*

nedicti XIV. est recepta. Unde pro Sacro tunc stipendium admittere non potest; nisi tenues adeo essent ejus reditus, ut vivere non possit: tunc enim Episcopus potest dispensare, ut iis diebus stipendium admittat, pro quo Missa differri non possit, sed hoc casu tenetur alio die pro suis Sacrum legere. Ita statuit *Benedictus XIV. in Constitut.* 1744. 19. *August. edita.*

QUÆSTIO IV.

QUÆ SINT OBLIGATIONES Pædagogi, Præceptoris, Ludi-Magistri, & Discipulorum?

155. *Ad quid teneantur Pædagogi & Ludi-Magistri.* RESp. I. Inter hos & Discipulos eadem ferè est obligatio, quæ inter parentes, & filios. Unde 1. Tenentur suorum discipulorum profectum promovere in litteris; bonos mores eos docere, sique officio suo, non adhibendo diligentiam justam, qualem diligentes solent adhibere, desint, tenentur de damno, & salarium non faciunt saltem ex toto suum. 2. Tenentur discipulorum pericula peccandi avertere; peccata, quoad possint, corrigere; iis bono exemplo prælucere, & justo minervali esse contenti. Ratio est, quia tacito contractu discipulos admittendo ad ista se obligârunt: unde hæc negligendo peccant contra justitiam. *Ad quid Discipuli?* Econtra discipuli tenentur præceptoribus obedire in iis, quæ ad studia & bonos mores pertinent; tempus studiis destinatum bene impendere. Stipendium, aliave à parentibus pro præceptoribus missa, iis tradere: sunt enim à parentibus subjecti præceptoribus; tenenturque parentibus obsequi: unde, si in his

nota-

notabiliter deficiant, peccant graviter, utì ſi tempus valde notabile malè impendant.

QUÆSTIO V.

QUÆ SINT OBLIGATIONES Tutoris, Curatoris, Pupilli & Minorennis?

RESp. Tutor, id eſt, conſtitutus, ut pupilli ſeu impuberis perſonam, & bona loco parentum gubernet, & adminiſtret, & curator, id eſt, conſtitutus, ut curet bona minorennis ſeu puberis necdum 25. annos nati, tenentur primò ex juſtitiâ bona illorum adminiſtrare eâ curâ, quam diligens Pater-Familias propriis ſuis rebus adhibere ſolet, tam ut emolumenta proveniant, quàm ut damna avertantur; alioquin tenebuntur etiam in conſcientia compenſare, ſaltem ſi cum notabili negligentia culpa Theologica gravis intervenerit. Ratio eſt, quia ſuſcipiens tutelam, vel curatelam per contractum tacitum ad illa obligationem ſuſcepit. Unde &, ſi pecunias eorum converterent in ſuos uſus, tenerentur de lucro ſuâ culpâ ceſſante, & damno emergente; ſi fructus, quos ex eorum bonis percipere poterant, ſuâ culpâ non perceperint, tenerentur compenſare; & quanquam poſſint ex eorum bonis donationes præcisè remuneratorias, quæ gratitudo à pupillis, aut eorum utilitas poſtulat, facere, non tamen gratioſas. 2. Tenentur bonorum inventarium conficere, & ſingulis annis, dumque officium deponunt, rationes reddere. 3. Tenentur gerere curam perſonæ ſibi commiſſæ, & imprimis tutor pupilli, ut bene educetur, bonis moribus, aliiſque convenientibus inſtruatur.

Obligatio Tutoris & Curatoris.

Econtra pupillus Tutori, & minor Curatori suo tenetur obedire; & hic quidem ad annum 25. completum: neque donare possunt, vel alienare sine consensu Tutoris, vel Curatoris, nec hæreditati, legatis, Fidei-Commissis, aliisve juribus renuntiare (nisi minor esset Religionem ingressus) sine authoritate judicis; uti nec sine hac aliquid de bonis suis vendere Tutori vel Curatori, aut personis illi subjectis; nec cum consensu illorum alienare bona immobilia, vel mobilia pretiosa, quæ servando servari possunt. Neque pupillus infans, seu septennio minor, se alteri, vel alterum sibi obligare potest, pubertati autem Proximus, qualis est mas post annum decimum cum dimidio, & fœmella post nonum cum dimidio expletum, potest sibi alium, non se alteri obligare firmiter & civiliter: qui tamen dona ab hoc accepisset, probabiliter non teneretur reddere, nisi legitimè exigeretur, quia donatio probabiliter subsistit jure naturæ. *Lugo* & alii.

CAPUT VII.

DE CONFESSARIO MERCATORUM, opificum, & militum.

HOrum obligationes & specialia peccata observanda sunt Confessario, cæterùm tractandi sunt, vel ut plebeji, pro ratione capacitatis, vel ùt subditi, vel domini.

QUÆS-

QUÆSTIO I.

QUÆ SINT OBLIGATIONES, & peccata mercatorum specialia?

RESP. Tenentur sub peccato pro gravitate materiæ, & sub onere restitutionis in venditione non excedere pretium justum, seu adæquans valorem rei, quod generatim duplex est, nempe legale, seu legitimum, quod lege, vel decreto Principis, vel Magistratûs statutum est; & naturale, seu vulgare, quod communi hominum æstimatione constituitur. Legale censetur justum, quoties non constat Principem vel Magistratum in eo taxando esse muneribus, odio, & ignorantiâ crassâ inductum, consistitque in indivisibili, quia statuitur ab uno, vel pluribus idem sentientibus, & observari debet ex justitia, & sub onere restitutionis; quanquam taxa, quæ nunc est justa, potest, mutatis circumstantiis, fieri injusta, tuncque desinere obligare in conscientia. Pretium autem vulgare non consistit in indivisibili; quia statuitur à diversis diversa sentientibus. Hinc aliud est summum seu rigorosum, aliud medium seu moderatum, aliud infimum seu pium; quanta autem inter ista possit esse distantia, non potest unâ regulâ definiri. In communi venditione, quando pretium medium sunt decem, infimum erunt novem, vel octo & medium, summum undecim, vel undecim & medium; & ità in cæteris, cum proportione semper paulò minus accipiendo. Sic *Less.* censet, si medium pretium sint centum, infimum fore nonaginta quinque, summum centum & quinque: sunt tamen,

157. *Pretium justum triplex.*

men, qui hanc distantiam inter pretium summum illud, & infimum putant esse nimiam. At *Lugo* putat, hodiedum adhuc majorem apud mercatores in usu esse: unde standum communi usu timoratorum. Quòd autem triplex illud pretium vulgare justum sit, ex eo est, quia pretium desumitur ex affectu, & æstimatione omnium: de his autem non satis constat in omnibus, cùm alii centum, alii centum & quinque, alii nonaginta novem judicent pretium justum esse, quorum opiniones cùm probabiles sint, consentiunt homines, ut sequi eas liceat. Cæterùm pretium decrescit ex copia mercium, & raritate emptorum; crescit verò ex penuria mercium, & ementium copia, ex modo vendendi, speciali, rationabili affectu vendentis, impensis, periculis, laboribus ad merces comparandas, conservandasque communiter necessariis, ex lucro cessante vel damno emergente, quod venditor in gratiam ementis subit. Unde deduces.

158. *Quæ liceant, & quæ non liceant mercatoribus in emptione, & venditione?*

1. Qui erga rem specialiter afficitur, v. gr. quia est antiqua, vel quia à Principe, vel à Majoribus accepit, potest eam cariùs vendere, quàm communiter venditur similis, modò id indicet ementi; quia privatio illius affectûs, & oblectationis in gratiam alterius est pretio æstimabilis, cùm sit cùm molestia conjuncta: pretium tamen illud debet esse prudenter moderatum, & proportionatum affectui rationabili, non verò immoderato. Dixi: *modò id indicet ementi*; quia aliàs hic consentiet tantùm in pretium rei secundùm se spectatæ, & non in excessum extrinsecum, fortè non empturus, si sciret, rem secundùm se tanti non valere, & alios postea decepturus.

2. Licet quoque pluris vendere, si vendens

re valde indigeat, vel meritò sibi timeat damnum ex eo, quòd nunc vendat, aut quod lucrum cesset: ùt, si merces, quas in aliud tempus servare decreverat, quo probabiliter pluris erant valituræ, vendat in gratiam alterius, aut vendat merces, quas cogetur postea cariùs emere, quia potest justè exigere præter pretium compensationem damni ex alienatione rei suæ propter alium secuturi; vel lucri ex ea cessantis: debent deduci tamen expensæ, quas venditor facturus erat ad servandas merces usque ad staturum tempus, & æstimatio diminutionis, deteriorationis, & periculi mercis in id tempus servandæ; aliàs plus haberet ex venditione illa, quàm postea erat habiturus; debet quoque emptori dicere, ideo se plus exigere; ne plus det ignorans, fortè aliàs apud alium, aut non empturus.

3. Potest quis convenire cum emptore, ut solvatur pretium sive majus sive minus, quo res valebit eo tempore, quo decreverat vendere postea, sed iterum deducendæ sunt expensæ.

4. Qui res vendunt minutim, & in parva quantitate, possunt pluris aliquantò vendere, quàm qui simul & in magna quantitate vendunt; quia majores labores, impensas, operas & curas iis conservandis, & distrahendis debent impendere; quibus quia liberantur vendentes in magna quantitate, possunt merces in magna quantitate minoris emi.

5. Quæ auctione publicâ, seu sub hasta venduntur admittunt pretium, quod sine vi, fraude & dolo obtineri potest: hinc possunt pretio magno vel parvo, etiam infra vel supra dimidium pretii, quo emerentur in officina, emi, & vendi; quia sic usus, & communis consensus præscripsit. Dixi: *sine vi, fraude, & dolo*: quia cum his emi,

vel

vel vendi non possunt sine injustitia, ùt, si fictus licitator à venditore subordinaretur, qui pretium augeret in gratiam ejus, aut emptor alios impediret, ne pretium augeant, vel ab emendo vi aut fraude averteret.

6. Merces obtrusæ extra officinam, ut si quærantur emptores, aut rogentur, possunt emi minori, quàm infimo pretio, quia merces ultroneæ vilescunt: tunc enim vel non sunt admodum utiles, vel necessariæ, aut est raritas emptorum, vel periculum, ne vitium contraxerint. Idem est, si res sit emptori parum utilis, vel hic emat in gratiam vendentis, nisi aliud exigat charitas: neque enim licet viliùs emere res pauperum, quas necessitate compulsi venales proponunt eo solùm prætextu, quòd venales offerantur. Imò ob necessitatem præcisè, quâ proximus rem suam vendere cogitur, non licet pretium imminuere, sicut non licet augere ob necessitatem, vel utilitatem emptoris; quia nec necessitas emptoris auget, nec venditoris necessitas minuit valorem rei. Hinc injustè pluris venderes mihi domum tuam meæ contiguam, quia mihi perutilis vel grata est: licitè tamen venderes justo pretio summo, quia quilibet illo, utpote justo, per se loquendo, res suas vendere potest.

7. Possunt mercatores cariùs vendere etiam indigenis, quando ad locum venit aula Principis, vel magna hominum copia; quia crescente numero emptorum crescit pretium vulgare.

8. Sciens pretium mercis brevi augendum, licitè eam emit in magna quantitate, ut postea cariùs vendat; quia pretium currens est justum; & emens utitur jure, quo & alii uti possunt, & sic Joseph. *Gen.* 41. fecit in Ægypto. Similiter, qui scit pretium brevi imminuendum, potest pretio

currente

currente suas nunc vendere cariùs. Item, qui scit pecuniæ valorem brevi imminuendum, potest suam valore currente exponere. Idem probabiliter potest Princeps & Magistratus, modò ferant legem pro bono communi, & non de industria, ut ipsi locum habeant, aut non differant studio promulgationem legis, donec ipsi pecunias suas exposuerint, aut merces vendiderint, vel emerint; facilè tamen peccabunt peccato scandali suos ministros, aut subditos egentes gravando. Ratio prioris est, quia ex officio suo, utpote instituto in communem utilitatem tenentur curare, ne damnum aliis præ aliis eveniat. Ratio posterioris est, quia facilè subditis ingerent opinionem aut suspicionem nimiæ cupiditatis: unde avertentur, &c. Peccare quoque potest privatus contra charitatem, ùt, si pauperibus venderet copiam rerum, quarum pretium scit brevi imminuendum; quia charitas exigit, ne lucri tui causâ proximum conjicias in gravem necessitatem.

Quòd si sciens pretium mercium brevi augendum emeret omnes, probabiliter illicitè faceret; quia privatâ authoritate constitueret monopolium, quod jure gentium videtur illicitum. Contradicunt probabiliter alii, quia non prohibet aliis, quin simul emant; adeoque per accidens est, & ex aliorum incuria, quòd ipse solus possit tales vendere. Si tamen per mendacium induceret alios, ut non emerent, peccaret contra justitiam, quia quilibet jus habet, ne per fallaciam impediatur à bono.

9. Si mercatores conspirent, ut nemo ex illis certam mercem vendat, nisi certo pretio, v. gr. sex florenis, hocque justum sit, non peccant contra justitiam. Peccant tamen juxta *Lugonem*

gonem contrá charitatem, quæ exigit, ut nemini suadeas aliquid in damnum alterius; sicut exigit, ne dissuadeas, ut alter pauperi non det eleëmosynam. Negat tamen *Castrop.* quia charitas non exigit, ne quæram lucrum meum justum, etsi alter illud non accipiat ideo. Sicut pauper potest suadere diviti, ut sibi det eleëmosynam, etsi ideo alius non sit accepturus. Si tamen unus alios vi, fraude, vel dolo induceret ad tale pactum, peccaret contrá justitiam; sicut & is, qui fraude impediret, quò minùs merces aliæ adveherentur, ut sic suas cariùs venderet.

10. Si Princeps mandet suo quæstori, ut statim vendat v. g. centum maldera tritici, hicque sciens pretium brevi augendum, illa emat pretio currente, & pecuniam statim numeret, lucrum, quod postea faceret, licitè retinet; quia non minùs ipsi, quàm aliis licet emere, & lucrum facere; neque ejus scientia auxit pretium.

11. Qui vendit ultra justum pretium, eò quòd emptor plus offerat, non excusatur ab injustitia; nisi constet, excessum illum liberaliter donari, ùt faciunt aliquando Principes: quia emens vult tantùm emere justo pretio, nec præsumi potest velle excessum liberaliter donare, nisi constet ipsi de justo pretio, & adsit aliqua justa causa, v g. consanguinitas, affinitas, amicitia; absitque fraus & coactio.

12. Non licet justo pluris vendere ad creditum; nisi adsit alius justus titulus; licet tamen, si hic adsit v. g. damnum emergens, vel ejus periculum, aut molestia in imperranda solutione, aut lucrum cessans. Ratio primi est, quia intervenit hic virtuale mutuum; ratione autem mutui præcisè non licet quidquam exigere: solutio verò sine periculo futura, & damno, æquivalet

præsenti

præſenti. Ratio 2di eſt, ſi damnum emergat, aut periculum ſit non accipiendi pretii, vel ſumptuum, vel moleſtiæ, probabiliter futuræ in obtinendo poſtea pretio; adeſt aliquid pretio æſtimabile; proinde pro eo accipi poteſt, quod judicio prudentum valet. Ex communi tamen ſententia licet etiam mercatoribus ad creditum vendere ſummo pretio juſto; etſi vendant numeratâ pecuniâ quandoque minoris; quia ſummum pretium juſtum eſt, nec tenetur quis infra hoc vendere; & venditio ad creditum plerumque habet adjuncta pericula, & incommoda. Cæterùm mercatoribus rarò licet juſto pluris vendere ob lucrum ceſſans ad creditum, quia ad lucrum ceſſans plures requiruntur conditiones. Prima. Debet venditor fuiſſe venditurus rem præſente pecuniâ, aliàs ex credito non ceſſat lucrum. 2da. Debet fuiſſe negotiaturus præſente illâ pecuniâ ante tempus, quo ſolvendum erat creditum; aliàs iterum non ceſſat ex credito. 3tia. Debent de lucro, quod facturus erat, detrahi expenſæ, & æſtimari periculum, & ſpes negotiationis judicio viri probi, & prudentis. 4ta. Non debet ideo, quòd creditò vendat, habere plures emptores; aliàs lucrum ceſſans compenſatur, ùt plerumque fit per parva lucra ex pluribus venditis. 5ta. Inſuper debet monere de hoc emptorem, ne involuntariè gravetur illo exceſſu. Conditiones primæ quatuor, præſertim 4ta rarò adſunt.

Reſp. II. Tenentur vitare fraudes, manifeſtare vitia gravia, & occulta rerum vendendarum, ſi quæ habere ſciantur. 1. Si tacitè vel expreſsè interrogentur ſeu in genere, ſeu in ſpecie; quia aliàs dolus dat cauſam contractui, adeoque hic invalidus eſt, emptor enim jus habet ſciendi, 159. *Quando teneantur vitia mercis detegere?*

quàm

quam rem emat, adeoque injustè decipitur occultato vitio. 2. Si vitium sit in substantia, vel qualitate transeunte in substantiam, id est, cui affixa est ementis intentio, ut, eâ non præsente, rem nolit emere, v.g. si emens vitrum putares esse gemmam, vel volens tibi pannum ad te Sacerdotem vestiendum mitti, mitteretur ruber. 3. Si sciatur res noxia vel notabiliter inutilis ad finem emptoris. Ratio est, quia aliàs non proceditur sincerè; sed emptor quasi dolo inducitur ad emendum; sicque consensus ejus est involuntarius. Unde venditor, etsi non interrogatus, si tale vitium non aperiat, tenetur emptori reddere pretium, & compensare damna, si quæ illi sequantur, vel aliis, quibus res est revendita: ut, si vendat, etsi pretio modico, corium fragile, vel pannum adustum pro durabili, equum segnem pro generoso, animal infirmum pro sano, semina corrupta pro recentibus, carnes infectas, ovem morbidam, quâ grex inficiatur, ligna vitiosa, unde ædes corruant, bovem aptum quidem ad macellum, ineptum tamen ad aratrum, cùm ad hoc quæri sciatur, &c. Dixi 1. *Vitium occultum.* Nam apertum & manifestum regulariter non tenetur venditor manifestare, sed sufficit, quòd pretium, utì debet, imminuat; quia vitium manifestum censetur notum emptori; &, si non advertat, sibi imputare debet. Excipe, nisi emptor esset tam rudis & hebes, ut manifesta etiam vitia non notaret: tunc enim censeretur respectu illius occultum. Imò, si emptor etiam non hebes notaretur non advertere vitium ipsi periculosum, teneretur venditor, etiam non rogatus, id manifestare; quia sinceritas in contractibus videtur id exigere, & silentium illud, emptionem faceret emptori involuntariam. Idem

dicit

dicit *Valentia*, & alii, si vitium adversetur intentioni actuali ementis; quia hujus incuriâ non dat jus vendenti; nec ideo emptio voluntaria est magis. Dixi 2. *Vitium grave.* Nam vitium occultum accidentale, si rem non reddat noxiam, nec periculosam, nec notabiliter minùs utilem, non tenetur venditor manifestare, nisi interrogetur de vitio, aut hoc repugnaret fini emptoris; quia non fit injuria emptori, estque emptio simpliciter voluntaria: debent enim omnes sic esse constituti, ut in tali casu velint emere, quia, si esset obligatio ultrò talia vitia manifestandi, cessarent commercia humana: multi enim non possent vendere, & deterrerentur à mercatura in magnum Reipublicæ detrimentum; eò quòd ementes, intellecto vitio, nollent emere, aut de pretio detraherent. Debet tamen venditor tantò minoris vendere, quantò minoris ob vitium valet, & cavere, ne aliis noceatur, si revendatur. Dixi 3. *Si sciatur vitium.* Si enim inculpabiliter venditor ignoravit, vitium manifestare non potuit. Unde non tenebitur de damnis, sed actione, vel quantò minoris, si emptor adhuc rem empturus fuisset, sed non tanti; vel redhibitoriâ, si re ipsâ noluit emere talem rem. Quòd, si venditor ignarus vitii inter contrahendum protestatus esset, se nolle teneri de vitio occulto, & remisisset de pretio juxta proportionem periculi in emptorem rejecti, ad nihil teneretur in utroque foro. Si autem vitium scivisset, nihil prodesset protestatio. Ex his deduco.

1. Peccat contra justitiam, & tenetur ad restitutionem, qui scienter vendit rem vitiosam sive in substantia, v. gr. succum pomorum pro vino de vite; sive in quantitate seu pondere, numero vel mensurâ, sive in qualitate non minuto pre- *160. Peccata mercatorum vendentium.*

pretio, etsi vitium non sit noxium, quia non servatur æqualitas justitiæ inter pretium & mercem. 2. Vendens rem brevi corrumpendam, nisi ante ab emptore esset absumenda. 3. Vendens bona litigiosa, & vitium occultans. 4. Qui vendit pretio infimo, sed dat minorem mensuram, manendo etiam intra limites justi pretii, quia non stat contractu inito cum ementibus de tradenda integra mensura; facitque injuriam aliis mercatoribus, per fraudem ab iis abstrahendo Emptores. 5. Vendens vinum, quod non fert longinquam vecturam, cùm emens tale petiverit. 6. Vendens rem mixtam, aliâ viliore, ut puram, v. gr. vinum aquâ mixtum, vel farinam tritici mixtam hordeaceâ, si mixtio sit noxia, aut rem reddat inutilem, vel deteriorem; quia injustè decipit emptorem: si autem mixtio non sit noxia, nec res fiat deterior, vel minùs utilis, quàm illa, quæ simili pretio venditur ab aliis, censent *Molina*, *Sporer*, *Layman* licitè vendi, modò proportionatè detrahatur pretio; quia res ex parte vilis non æquivalet rei ex nulla parte vili, nisi pars melior in mixta esset tantò præstantior. Imò *Lessius* putat, si materia deterior ità per industriam admisceatur, ut res meliùs temperetur, posse vendi consueto pretio; verùm in praxi id locum vix habet; quia quisque facilè sibi persuadebit, rem suam, non obstante mixtione, manere æquè bonam; & sic via panditur fraudibus. Nec refert, quòd vinum aquâ mixtum fortè melius sapiat, quia hoc per accidens est, poteritque emptor bibiturus aquam admiscere; neque vinum mixtum fit ejusdem valoris cum puro secundùm se, sed in se deterius, citiùs acescit, & ad plures effectus est minùs utile; unde minuen-

minuendum pretium pro ratione mixtionis. Idem dicendum de aliis fraudibus, ut, si quis avenam aquâ perfundat, ut augeatur mensura, lanam ponat in loco humido, ut fiat ponderosior, qui per artificium facit, ut merx appareat melior, & ità vendit supra summum pretium vel cariùs. Qui tamen per mendacium vel perjurium dicendo; se pluris emisse, pluris aliis vendidisse, &c. induceret ementes ad emendum pluris, etsi peccaret; tamen non teneretur ad restitutionem, quia satis constat, similia sæpe à mercatoribus falsò dici; unde credens sibi imputet.

Resp. III. Emptor tenetur, per se loquendo, pretium justum saltem infimum commune pro merce pendere, & ignoranti pretium commune indicare; quia aliàs non servatur æqualitas à justitiâ intenta, uti, si venditor putaret, gemmam esse vitrum, vel merces integras esse corruptas. Nec securus est in conscientia emptor, si dicat: Cupio rem istam emere sine scrupulo, visne vendere donando, si plus valeat, & consentiat venditor; quia, cùm venditor ignoret pretium, ignorantia dat causam contractui, aliàsque posset quivis emens justo minoris reddi securus. Hinc contraria sententia *Cajetani* rejicitur communiter ùt improbabilis. Dixi: *Justum commune*: nam si res omnium æstimatione vilis bonâ fide ematur, & post emptionem inveniatur pretiosa, v. gr. statua inveniatur partim aurea, quæ communi omnium æstimatione putabatur ænea, emens bonâ fide, postea nihil tenetur addere, quia non fuit error in substantia spectata secundùm æstimationem communem. 161. *Peccatâ emptoris.*

Qui scit in agro latere thesaurum, potest agrum emere pretio communi ejùs; quia thesaurus nec pars, nec fructus est agri, & ad neminem pertinet. *Quid, si quis emat commu-*

ni pretio agrum, in quo scit, latere thesaurum? &c. Aliud de venis metalli judicant aliqui, vel alio minerali; eò quòd sint pars, aut saltem fructus fundi, proinde ad dominum pertineant. Sunt tamen, qui tenent probabiliter, si bonâ fide ematur ager, non teneri emptorem compensare, quia habent se in æstimatione omnium, ac si ibi non essent. Sic, qui fasciculum herbarum emeret, in qua deprehenderet unam pretiosam, non teneretur pro ea quid addere; quia emit pretio secundùm æstimationem communem. Ob eandem rationem probabiliter licet communi pretio emere agrum, etsi scires, ibi esse venam metalli. Vide *La Croix l. 3. p. 2. num. 942.*

QUÆSTIO II.

QUÆ SINT OBLIGATIONES, & specialia peccata opificum?

162. *Obligationes opificum?* RESP. I. Tenentur, non secùs ac mercatores, sua artefacta non vendere supra justum pretium. 2. Materiam sibi traditam conservare; superfluam non adhibere; residuam reddere, parare sibi commissa stato tempore, aut ità maturè saltem, ne domini damnum patiantur.

163. *Peccata.* Resp. II. Peccant 1. Si jurent certo die opus paratum se traditunos, & quidem graviter, si verè Deum vocent in testem, scientes se non facturos; si autem sincerè putarent fore paratum, peccant saltem venialiter propter abusum Divini testimonii. Si suâ culpâ non steterint promissis, & alter damnum inde pateretur, tenerentur ad restitutionem: quod notandum pro iis, qui plura suscipiunt, quàm sine damno alterius præstare possint.

2. Si

2. Si ad se attrahant fraude, dolo, vel mendacio famulos, vel operarios ab aliis horum operâ utentibus; quia quilibet habet jus petendi, sperandi; impetrandi modo saltem licito bona ab aliis, quod per fraudem sine injuria impediri non potest. Unde tales tenentur ad damni secuti, vel lucri cessantis compensationem, utì &, qui falsò suam peritiam extollit supra alios, & se peritiores deprimit. Qui tamen id faciunt sine vi, fraude, dolo, & mendacio, non peccant, per se loquendo, contra justitiam; quia utuntur jure suo, quod habent ad quærendam utilitatem suam.

Dixi 1. *Per se loquendo*. Nam si alium sic impedirent à bono ipsi ex justitia debito, ùt, si quis famulum, artis suæ bene peritum, ab opera alteri addicta ante tempus abduceret, peccaret contra justitiam, & teneretur compensare.

Dixi 2. *Non peccant contra Justitiam*. Quia peccarent contra charitatem; si ex odio, vindictâ, vel invidiâ id facerent, ex quo præcisè tamen non oritur obligatio restituendi. Idem est de mercatoribus.

3. Si plus materiæ exigant, quàm ad opus sit necessarium: materiam ineptam adhibeant, aut opus non elaborent solidè, sed perfunctoriè; ùt, si sutor corium adhibeat transmittens aquam, suturam non debitè faciat.

4. Peccat aurifaber, si æs pro auro vendat, vel auro aut argento plus æris admisceat, quàm ars requirat, & ementes mixtionem celet, & pretium non minuat, si ex rebus furtivis aliquid malâ fide emat.

5. Peccat Bibliopola, si libros non bene compingat, & tamen commune pretium exigat; si vendat libros lascivos, vel hæreticos, aliosve perniciosos, vel defectuosos pro integris.

 6. Pec-

6. Peccat caupo, si sine justa causa vendat vinum iis, quos probabiliter putat se inebriaturos, causa autem, per se loquendo, sufficiens non videtur carentia lucri, quod ex illo præcisè vino provenirer, sufficientem putant *Castrop.* & *Sanchez*, si alioquin esset afficiendus contumeliis & gravissimis molestiis, & incommodis. Item, si notabiliter imminuendus esset affluxus hospitum, quia id successu temporis illi esset grave damnum. Favet huic sententiæ cum gravissimis A. A. teste *La Croix lib. 2. num. 261.* Sanctus Augustinus serm. 231. de tempore his verbis: *Tu eum noli adjuvare, noli cogere, sed in potestate ejus dimitte, ut, quantum sibi placuerit, bibat, si se inebriare voluerit.* Idem est, si die jejunii hospitibus ministret carnes. Si tamen ii aliàs ad alium essent ituri, & æquè peccaturi, ipseque successivè grave damnum pateretur, non peccaret apponendo.

7. Peccat lanio, si carnes ità secet, ut amicis suis det meliores, aliis autem viliores eodem pretio; quia tenetur non gravare unum, ut faveat alteri.

8. Peccat sartor, si emat pro alio v. gr. pannum pretio majori, cùm posset minori; quia non agit fideliter rem committentis, si retineat partes residuas sine voluntate domini, ùt, si sint alicujus momenti, & adhuc usui profuturæ domini; nisi consuetudo habeat, ne soleant illis relinqui, eò quòd ideo minùs accipiant. Quòd, si mercatores aliquid illis remittant de pretio, eò quòd sæpiùs apud ipsos emant, possunt id retinere; modò utrimque fideliter agatur, emensque non ideo segniùs mercetur, & verè remittat ipsi mercator de pretio, quod ab aliis, vel à domino obtineret: hæc enim si non adsint, peccat retinendo

nendo excessum pretii sibi traditi ad emendum; uti & si retineret ideo, quia ipse facilior est in mercando. Ratio est, quia hoc ipso, quòd quis alterius negotium suscipiat, tenetur hoc utiliter agere, perinde, ac suum; seque obligat ad ejus commoda procuranda, neque aliter illi res gerenda committitur. Nec potest operam suam occultè compensare, quam emendo impendit; quia satis compensatur, quòd ipsi præ aliis vestis conficienda committatur, & opera communi pretio solvatur. Dein, qui negotium alterius suscipit, nihil petendo, censetur præstare gratis operam suam.

9. Pistor peccat, per se loquendo, si panes faciat minores, prætendendo taxam à Magistratu constitutam non posse servari sine damno; quia non facilè præsumenda est iniquitas Magistratûs, qui justè taxavit pretium, prout communiter expedit, licèt fortè privatus per accidens patiatur damnum, quod aliâ vice compensabitur majori lucro. Unde non facilè aliquid illis permittendum, nisi constaret, Magistratum errâsse in taxa pretii constituti.

10. Peccant opifices, si sine justa causa labores protrahant per mediam noctem in diem festum; si tamen sartor vestem, vel sutor calceos, quos bonâ fide promisit paratos fore ante festum, præter opinionem, & sine culpa sua paratos non habeat, non peccat laborando per mediam noctem usque in diem festum, si propterea passurus esset grave incommodum, nec excusare se posset. Si sine causa rationabili laborent per tres horas die festo, v. gr. per unam manè, à meridie per unam, vesperi per unam, peccant graviter; secùs, si eodem die per unam tantùm, imo etsi per unam singulis festis per annum; quia præceptum est

est affixum diei, & labores non coalescunt in unam gravem diei festi dehonorationem, sicut, si fiant, licèt discontinuè, eodem die.

11. Sartores, molitores, cæterique artifices, quibus res tradita, polienda, vel immutanda; item nautæ, aurigæ, caupones, apud quos res deponuntur, peccant, si non adhibeant diligentiam à diligentibus adhiberi solitam rebus conservandis, tenenturque saltem in foro externo ad restitutionem ex culpa levi, quia depositio etiam fit in commodum ipsorum, idque cautum est ad vitandas ipsorum fraudes. Secùs esset, si res commissæ non essent illorum curæ, sed tantùm videntibus illis depositæ in diversorio, navi, &c.

12. Etsi opifices per labores graves, quos illi habent, ùt sutores, fabri ferrarii, & lignarii, textores, laniones, cursores, agricolæ, &c. excusantur à jejunio Ecclesiastico; non tamen reliqui, quorum labor est levis, ùt sunt sartores.

13. Non possunt licitè monetam materialiter falsam pro laboribus suis acceptam iterum exponere, & expositam tenentur recipere aliâ substitutâ; quia non habet valorem intrinsecum, aliique deciperentur. Nec juvat, quòd fortè nesciant, à quo eam acceperint, quia debent id inter infortunia sibi adscribere, ne scienter alios defraudent. Dixi: *Materialiter falsam*. Nam, si materia sit bona, & sit tantùm formaliter falsa, id est, signum Principis sine authoritate appressum habeat, ac valorem communem, etsi eam cudens peccârit, potest, per se loquendo, iterùm exponi.

14. Si operarius addixit suam operam pro inæquali stipendio, sciens, prudensque, non potest uti occultâ compensatione; quia cessit

jure

jure suo, modò nulla domini culpa intervenerit. Aliud esset, si esset injustè coactus ad id; si occuparetur in aliis, ad quæ non est conductus, pro his posset petere stipendium, sique aliter accipere non posset, licitè sibi occultè compensaret, modò adsint, serventurque conditiones p. 3. Theol. moral. sub n. 445 requisitæ. Si tamen volens faceret obsequia gratuita, non posset; sed remuneratio domino foret libera. *La Croix l. 3. p. 1. num.* 975. Vide dicta num. 151. resol. 4tâ.

QUÆSTIO III.

QUÆ SINT OBLIGATIONES, ET peccata specialia militum, Belli-Ducum, seu Officialium?

RESP. I. Officiales belli tenentur 1. Esse fideles suo Principi. 2. Curam suorum habere quoad corpus & animam. 3. Non excedere limites suæ potestatis. 4. Stare contractu cum militibus conscriptis. Unde peccant contra justitiam, & tenentur ad restitutionem. 164. *Obligationes.*

1. Si suâ negligentiâ in bello justo permittant prævalere hostem; si non habeant completum numerum militum, pro quibus stipendium accipiunt à Principe taxatum; si plures putatitios milites in lustratione supponant, quàm permittat consuetudo, & consensus Principis; idque verum est, quamvis id facerent ad compensandum stipendium priùs sibi debitum: tum quia compensatio fieri non potest licitè fraude, & fallaciâ, tum quia id cedere potest in grave damnum Reipublicæ, si Princeps, putans, se habere tot milites, non conscribat plures, vel ad castra mittat, hoste jam superiore. Hoc casu, si nullum dam- *Peccata.*

num sequeretur, & Officialis plus non acciperet, quàm sibi deberi novit, non teneretur ad restitutionem.

2. Si milites infirmos deserant; si potùm, vel cibum corruptum, vel periculosum præbeant; si à furtis, rapinis, blasphemiis, &c. non cohibeant, quantum possunt; si non curent, ut observent præcepta DEI, & Ecclesiæ, quoad fieri potest.

3. Si pagos aliquos majori, quàm par est, militum copiá gravent; si à privatis domibus, vel pagis pecuniam accipiant, ne eò milites imponant, qui ideo ad alios mittantur: si quid accipiant ad impediendas vexationes militum, quia ex justitia, & officio ad id tenentur: si uni militi dent plura chirographa ad plures domos; si dissimulent, quâ viâ velint exercitum ducere, & sic ab his, illisve incolis pecuniam accipiant ad avertendum transitum; quia sic alios gravant amplius, quam eis concessum sit: si temerè prælium ineant, vel militum vitam exponant.

4. Si vi, fraude, vel dolo milites conscribant, aut suos invitos aliis Ducibus tradant, vel commutent: si tempore, pro quo conscripti sunt, elapso, abeundi facultatem non faciant; vel abeuntes tunc, petitâ facultate, puniant: si stipendia debita subtrahant, vel diminuant; aut non dent debito tempore, dum possunt: si de vestitu, ùt par est, non provideant: si, milite mortuo, stipendium illi debitum sibi reservent; quia hoc debetur hæredibus. Cæterùm usu in militia recepto, teste *La Croix*, Capitaneis conceditur locus mortuus pro duobus, aut tribus famulis, & unus pro signifero, etsi illos actu non habeant. *Layman & Dicast.* dicunt quoque, consuetudine receptum esse, ut trium, vel quatuor

tuor mensium stipendia retineantur, quasi in deposito, ad milites in officio continendos, & militibus mortuis, nihil dari de iis hæredibus. At quo jure? An, quia dantes nomen militiæ, id scientes, in id consentiunt? At multi id ignorant, & consentiunt coacti. Denique, si ad muniendam urbem privatos agro, vel horto privent, & non compensent secundùm justitiam distributivam.

Resp. II. Obligationes militum sunt hæ: 1. Daturi nomen militiæ sub alieno Principe, debent posse prudenter præsumere, bellum esse formaliter justum, ne temerè se exponant periculo concurrendi ad injurias, & aliàs cuilibet militare sub quolibet Hæretico vel infideli permittatur. Militaturi autem sub suo Rege, vel Principe, si aliud non constet, possunt supponere, bellum esse justum, sique jam conscriptis dubium oriatur, quod dissolvere non possint, ùt plerumque fit, tenentur obedire, quia Princeps est in possessione potestatis imperandi, & subjectio milites excusat, possuntque præsumere, bellum esse justum. Si tamen de ejus injustitia constaret, bellare non possent. 165. *Obligationes militum.*

2. Tenentur milites stare contractu quoad tempus conductionis, obireque functiones militares.

3. Debent esse contenti suo stipendio. Hinc peccant.

1. Si Duci, vel Præfecto non pareant, stationem deserant, non pugnent fortiter, arcem sibi commissam non defendant; quia sunt conducti, & stipendia accipiunt, ut ista præstent, etiam cum periculo vitæ. 166. *Peccata militum.*

2. Si à castris, aut exercitu sine licentia Ducis discedant, si militiam deserant ante tempus condictum.

3. Si

3. Si quid auferant, vel extorqueant à non hostibus; quia debent, per se loquendo, contenti esse stipendio, pro quo conducti sunt; nec excusantur ex eo, quòd Duces dissimulent, aut stipendia non solvant: subditi enim jubentur pro iis contribuere, jusque retinent ad sua; Principis verò est providere, ut solvantur stipendia. Dixi: *Per se loquendo*, quia, si pabulum sufficiens advehi, aut propter inopiam non posset emi, fierent pabula communia; putatque *Lessius in Auct. V. Bellum. casu* 4. etiam in gravi necessitate licitam esse pabulationem, modò servetur proportio, & uni non auferantur omnia, sed omnes æqualiter graventur.

4. Si sine permissu Ducis damna inferant subditis terræ hostilis, vel ab iis, dum Principi, vel Duci pro immunitate à damnis, contributionem solvunt, quid exigant, vel ex timore injustè incusso oblatum recipiant; quia donationes illæ ipsis sunt involuntariæ, habentque jus ad immunitatem; nec possunt milites quid auferre hosti sine authoritate publica Ducis; vel Principis.

5. Si, ubi agnoscunt, Principis sui bellum esse injustum, ei contra hostem servire, & militare pergant; quia sunt causa injustè damnorum. Si in hoc casu miles invaderetur ab alio, justo bello serviente, non posse eum occidere; sed deberet animum nocendi deponere, idque alteri significare modo, quo posset, & vitæ gratiam petere, his si nollet aggressor acquiescere, juxta *Sotum, Azor, Burghaber cent.* 2. *casu* 88. posset se defendere, & alterum, si necesse esset ad sui defensionem, occidere; quia tunc aggressor jus non haberet amplius ipsum occidendi, sed invaso faveret jus naturale se defendendi, secùs,

ac

ac reo condemnato favet ad se defendendum contra carnificem.

6. Si Dux justa de causa daret direptioni, vel ferro urbem, non liceret occidere innocentes, v. gr. pueros, religiosos, fœminas, & peregrinos, per transitum in urbe commorantes, si ab actione hostili abstinuerint; quia jus habent ad vitam suam retinendam, cum hostile nihil egerint. Possent tamen incolæ urbis laici, innocentes etiam, spoliati bonis suis fortunæ, quia, cùm hæc sint sub dominio alto Principis, vel Reipublicæ, huic facultatem nocendi injustè præbent. Casu quo militibus licet spoliare hostes, possunt quoque Religiosi, & Clerici, servientes militibus in spiritualibus sibi tunc sine injuria accipere, & retinere spolia hostium, quia sunt pars exercitûs. Cavendum tamen scandalum. *La Croix lib. 3. p. 1. num.* 881. Atque ex his patet, quomodo examinandi sint milites, & quando obligandi ad restitutionem.

Sunt illis præterea sat frequentes blasphemiæ, imprecationes, juramenta, fornicationes, superstitiones, quibus se nituntur reddere impenetrabiles, duella. Hæc si ineantur ex condicto, certo loco, & tempore, incurritur excommunicatio, casusque reservatur Summo Pontifici; à quo tamen in Germania, & partibus Septentrionalibus absolvere possunt Religiosi Mendicantes, & qui cum iis in privilegiis communicant. Quòd, si non ex condicto, sed in subitam iram, & rixas versi stringant gladios, & in loco pugnent; peccant quidem, casum tamen reservatum ex eo non incurrunt. *Duellum.*

Petes. Quid de fœderibus cum hoste initis sentiendum? Resp. In fœderibus fides publicè data servanda est, etiam hosti bellum inju- 167. *Quid de fœderibus?*

stum

stum inferenti, etsi una pars coacta fuisset injustè ad paciscendum. Est communissima T.T. Ratio est, quia, cùm Principes bellum gerentes non habeant superiorem, à quo contractus initus rescindi possit, si liceret propriâ authoritate resilire, vergeret id in commune damnum societatis humanæ: quisque enim facilè fingeret sibi injuriam, aut vim illatam esse: sicque pax nulla firma esset, & mundus perpetuis bellis involveretur. Quare, ut Princeps fortè injuriam passus, suis cedat saltem tantisper, donec nova se justi belli, suaque recuperandi offerat occasio, bonum commune exigit. Et hinc Papa dispensare non potest in pactis inter Principes Catholicos; nisi vergerent in damnum notabile fidei, vel Religionis: imò nec in initis à Catholico Principe cum hæreticis; cùm enim hi nolint se obligare dependenter à Papa, cum illis nunquam possent fœdera inire Catholici, id quod cederet in magnum detrimentum Reipublicæ Christianæ. Hæc intelligenda sunt de pactis validis jure naturæ, ùt non sunt, quæ fiunt de materia illicita, vel Principi non subjecta sæculari. *La Croix lib. 3. p. 1. num. 881.*

Quæ specialiter observanda Confessario circa Judices, Advocatos, &c. videri possunt p. 3. Theol. Mor. in fine.

PARS

PARS III.

De iis, quæ Confessario specialiter sunt observanda circa personas diversis vitiis, peccatis, & defectibus tum physicis, tum moralibus obnoxias.

QUæ media præscribenda sint contra capitalia peccata, dixi à n. 61, ad n. 99. ubi etiam dictum de maledictis, & blasphemiis: de iis autem, qui maledictis, & juramentis assueti sunt n. 94. Exponendum restat, quomodo tractandi sint consuetudinarii, præsertim in materia venerea; constituti in occasione proxima peccandi, invalidè confessi per plures annos, Captivi, & Rei, conversi ab hæresi, fatui, surdi, muti, ignotæ linguæ, indurati, inimicitiis, & odio impliciti, moribundi, pudibundi, pusillanimes, desperabundi, restitutioni obnoxii, sagæ, & malefici, scrupulosi, tentati, &c.

CAPUT I.

DE CONFESSARIO HOMINIS constituti in occasione proxima graviter peccandi, & consuetudinarii.

QUÆS-

QUÆSTIO I.

QUID, ET QUOTUPLEX SIT occasio peccandi, & quomodo differat à periculo?

168. *Occasio peccandi.* RESp. I. Occasio peccandi est circumstantia extrinseca, alliciens ad peccatum, ùt cohabitatio, conversatio cum malis, choreæ, tripudia cum fœminis, officium, negotiatio, &c. Periculum peccandi est omne sive in- sive extrinsecum, inclinans ad peccatum. Unde omnis occasio peccandi est aliquod periculum seu leve, seu grave peccandi; non tamen omne periculum peccandi est peccandi occasio. Nam, qui contraxit consuetudinem mollitiei, est in periculo peccandi, etiam dum solus est, non est tamen in occasione.

2. Occasio peccandi alia est remota, quæ habet quidem vim aliquam alliciendi ad peccatum, ratò tamen illud post se trahit. Hæc dicitur etiam periculum remotum peccandi: alia proxima, quæ frequenter conjungitur cum peccato. Hæc dicitur etiam periculum peccati proximum.

3. Alia est proxima per se, seu absolutè, & intrinsecè talis; alia per accidens, & respectivè talis. Proxima per se, & absolutè talis est, quæ ob intrinsecam suam vim movendi respectu omnium frequenter cum peccato conjungitur, ùt aspectus fixus rei valdè turpis: habitatio cum concubina. Per accidens talis est, in qua non omnes passim, sed hic homo in particulari ex inclinatione, vel fragilitate sibi propriâ, & singulari

lari frequenter labitur: ùt esse potest exceptio confessionis mulierum respectu certi Confessarii, colloquium cum puella respectu certi juvenis. Malè ab aliquibus dicitur universaliter occasio proxima, in qua quis frequentiùs peccat, quàm non peccat: aut ferè semper peccat. Nam, licèt illa sit verè occasio proxima; tamen potest esse proxima, etsi non peccet frequentiùs, quàm non peccet: qui enim ter in septimana peccat cum persona, cui cohabitat, est verè in occasione proxima, nec tamen intra septem dies sæpiùs peccat, quàm non peccat. Imò in occasione proxima esse potest, qui nunquam antè peccavit, ùt, si quis non assuetus vino, generosum cum aliis certando biberet, esset in occasione proxima se inebriandi, etsi se nunquam inebriâsset.

4. Occasio proxima alia est interrupta, in qua solùm quis per intervalla versatur, ùt frequentatio chorearum, tabernæ, puellarum; alia continua, in qua quis semper versatur sine interruptione, ùt retentio alienæ pecuniæ, beneficii Simoniacè accepti, habitatio cum concubina, quæ sunt peccatum quidem actuale, sunt tamen occasio, sæpe renovandi voluntatem retinendi.

5. Occasio proxima alia est voluntaria, quæ physicè, & moraliter, seu per vires naturæ, & sine peccato, gravique difficultate vitari potest: alia involuntaria, quæ physicè, vel moraliter vitari non potest. Physicè involuntaria dicitur, quam quis per vires naturæ vitare non potest. Talis esset, si quis detineretur cum concubina in carcere, vel in navi in mari. Moraliter absolutè involuntaria est, quam quis vitare non potest sine peccato: talis potest alicui esse militia, à qua sine peccato ante condictum tempus discedere non potest. Moraliter involuntaria secundùm

quid est, quam quis sine valde gravi difficultate vel damno non potest vitare: talis posset alicui esse officium Advocati, Consiliarii, Chirurgi, quod quis sine damno valde gravi non posset deserere. Quantum autem debeat esse damnum, ut occasio censeatur moraliter involuntaria, non potest unâ regulâ definiri; quia pendet ex variis circumstantiis, quæ Confessario ponderanda sunt. Universim dici potest, damnum esse debere tam grave, ut id subire communiter superet vires humanas: ùt, si vita exponenda esset evidenti periculo: si familia honesta esset ad mendicitatem redigenda: si viro honorato infamia valde gravis subeunda: si Filius-Familias deberet invito patre deserere domum paternam.

Periculum peccandi. Quæ dixi de occasione proxima, conveniunt quoque periculo proximo saltem plerumque: nam illud occasionem proximam cum circumstantia externa constituit, estque aliud vitabile, aliud physicè, vel moraliter inevitabile: aliud proximum respectu omnium, aliud respectu unius proximum, respectu alterius remotum, &c. Periculum proximum aliud est formale, quod vim suam ad frequentem lapsum inducendi retinet hic & nunc, etiam considerato subjecto; aliud materiale, quod in se quidem vim illam retinet, ob specialem tamen subjecti dispositionem non solet cum peccato conjungi, aut meritò creditur non conjungendum, & hoc etiam dicitur formale respectivè remotum. Formale proximum aliud est per se, aliud per accidens tale, utì dixi de occasione. Quòd, si meritò judicetur, peccatum certò ex illo secuturum, dicitur formale proximum certum; si autem ob rationem gravem quidem, attamen incertam, futurum putetur, dicitur periculum formale

ptoba-

probabile. Si quis citra motivum prudens timeat, vel ſuſpicetur, ſe lapſurum, periculum erit leve. *Gobat* pro praxi putat, quòd; qui ſcit, ſi decies adeat periculum, v. g. conſortium, ſe labi ſepties, vel octies, periculum ſit illi moraliter certum: ſi autem ter, vel quater, cenſet, quòd tantùm ſit probabile, leve verò, ſi nunquam cadat, vel fortè ſemel, aut raró, & veluti caſu. Porrò, quot lapſus requirantur, ut quis in occaſione certa cenſeatur frequenter labi, variè æſtimandum eſt ſecundùm dicenda num. 175. Quidam meritò cenſent, frequentem eſſe lapſum, ſi contingat ferè ad ſingulas occaſiones recurrentes.

QUÆSTIO II.

QUOMODO PROCEDENDUM SIT Confeſſario cum conſtitutis in occaſione peccandi proxima?

RESp. I. Propter exiſtentiam in occaſione peccandi remota non eſt neganda abſolutio: 169.
quia exiſtens in ea poteſt ſufficienter eſſe diſpoſitus, etſi eam nolit deſerere, cùm ad peccata remotè ſe habeat, & vim ad peccata movendi facilè ſuperabilem, volenti uti gratiis ordinariis. Sic nemo dicit, diſpoſitum eſſe non poſſe, qui non vult deſerere mercaturam, militiam, amovere divitias, paupertatem, morbum, ſanitatem, quæ ſunt occaſiones peccandi remotæ. Imò, cùm in nullo ſtatu tales occaſiones deſint, deberent omnes è mundo exire, ùt loquitur Apoſtolus 1. Cor. 5. ſi tales occaſiones neceſſariò removendæ eſſent.

Abſolutio non neganda diſpoſitis ob exiſtentiam in occaſione remota peccati gravis.

Reſp. II. Neque neganda abſolutio pœni-

Nec ob existentiam in occasione proxima physicè inevitabili. tenti propter existentiam in occasione proximâ, quàm vel physicè, vel sine peccato deserere, vel vitare non potest; modò sit dispositus, paratusque uti mediis, ad cavendum relapsum præscriptis. Ratio est, quia permanentia in tali occasione ipsi imputari non potest ad culpam: nemo enim obligatur ad aliquid, quod physicè vel sine peccato præstare non potest. Quòd, si emendatio sequatur, poterit deinceps absolvi; si autem illa post unam, alteramve confessionem non appareat, differenda est absolutio, donec appareat emendatio saltem notabilis: tum, ut pœnitens majorem concipiat horrorem peccati, conatumque majorem adhibeat; tum, ut amoveat fundatum dubium de serio proposito. Excipe, nisi adessent specialia signa doloris, aut necessitas aliud exigeret.

171. *Neganda nolenti deserere occasionem proximam continuam, facilè vitabilem.* Resp. III. Non est absolvendus pœnitens, qui physicè, & facilè potest occasionem proximam continuam mortaliter peccandi deserere, & non vult; etsi dicat, se habere propositum firmissimum non amplius peccandi. Est communissima, & certa sententia. Ratio est, quia talis propositum nec habet, nec manens in ista occasione habere potest: velle enim manere in tali occasione est velle peccatum, cùm sit cum frequenti relapsu conjuncta, & sine gravi incommodo vitabilis. Unde Innocent. XI. damnavit hanc ordine 61mam: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima peccandi occasione versatur, quam potest, & non vult omittere: quin imò directè, & ex proposito quærit, aut ei se ingerit.* Damnatur autem hæc propositio, ùt rectè Cardenas in 2da *Crisi diss.* 40. *c.* 5. *art.* 4. *num.* 114. divisim ità, ut ejus contradictoria sit: nec potest aliquando absolvi, qui in occasione proxima

Pec-

peccandi versatur, &c. nec qui directè eam quærit, aut illi se ingerit : quia particulæ : *quin imò* exprimunt casum magis dubium.

Resp. IV. Absolvendus quoque non est, qui non vult vitare occasionem proximam interruptam graviter peccandi, v. gr. choreas, tripudia, consortia, in quibus frequenter peccat graviter. Ratio est, quia, cùm sciat suam fragilitatem, periculumque proximum ; si vitare nolit, propositum requisitum non habet. Quòd, si seriò promitteret vitare talem occasionem, posset primâ, vel secundâ vice, quâ peccata ista confitetur, absolvi ; quia faciliùs præsumi potest propositum efficax, cùm hic effectu non sit in occasione proxima, secùs, ac existens in continua : hic enim ; licèt fortè affectu illam deserat, non tamen deserit effectu, estque illi periculum relabendi semper præsens Quòd, si semel, atque iterum, sive eidem, sive diverso Confessario is fidem fregisset, ac tertiò emendationem promitteret, differenda esset absolutio, usque dum emendatio appareat, quia, cùm ab illa occasione abesse facilè possit, & non vitet ; ei fidem jam aliquoties non servanti, credi ultrà non potest. Excipe, nisi circumstantiæ essent mutatæ, vel occasio talis, ut Confessarius prudenter sperare posset, quòd pœnitens per media specialia, hactenus ei non suggesta, sit ex occasione proxima facturus remotam.

172. *Et nolenti vitare interruptam.*

Resp. V. Qui occasionem proximam continuam, sine peccato, & gravi incommodo, & nunc, & antè evitabilem, adeoque voluntariam, non deseruit, per se loquendo, absolvendus non est, nisi eam priùs deserat ; etsi promittat, se eam deinceps deserturum. Ità *Sanct. Carolus Borromaus p. 3. instr. pastoral.* Et ratio est, quia, cùm

173. *Imò, & nisi priùs deserat faciliè vitabilem continuam.*

cùm pœnitens eam facilè deserere potuerit, & non deseruerit; suspectum est ejus propositum, exponiturque periculo proximo relabendi, eamque non deserendi, nisi timor negandæ absolutionis retrahat. Unde, per se loquendo, absolvendus non est magus, nisi priùs pactum cum dæmone rescindat, extrahatque omnia instrumenta diabolica comburenda: nec possidens beneficium Simoniacè obtentum, nisi aut dimiserit illud, aut suum fecerit, aut ferveat jam opera; ut fiat ipsius: nec, qui facilè potuit, modòque potest reparare gravem injuriam, proximo illatam in bonis fortunæ, famâ, honore, &c. & non reparavit: neque concubinarius nisi concubinam dimiserit à se, etsi ploret, & promittat, se, ubi domum redierit, statim dimissurum, maximè, si id aliàs promisit, & fidem fefellit; quia sola præsentia mulieris apta est cor hominis libidinosi immutare, adeòque nec ipse sibi credere potest, præsertim, cùm amor naturalis, & non malus, si nimiùm excrescere sinatur, quosdam ità occupet, ut persona amata continuò observetur, & animus quodammodo fascinetur. Unde rectè dixit *S. Franciscus Xaverius Epist.* 1. Cum hominibus horum tractatuum tam promptis & liberalibus ad obligandam fidem, quàm ad exsolvendum tardis & segnibus, cum arrha transigendum esse: id est, datam fidem facto firmandam ab illis esse. Nec antè credendum lacrymis, ait *S. Thomas à Villa nova serm. 6. post Dominicam 4. Quadrag.* Sed firmiter tenendum, vix, aut ne vix unum, qui mulierculæ cohabitanti aliquoties mortiferè adhæserit, licèt res turpis necdum abierit in consuetudinem aut occasionem proximam, emendandum, nisi per separationem; quia peccati, & delectationis memoria,

moria, objecti præsentia, pronitas in talia insensibiliter cor ejusmodi hominis emolliunt. Dixi tamen: *Per se loquendo*: nam possent esse circumstantiæ, in quibus absolutio foret impertienda; ùt, si pœnitens esset in articulo mortis, vel evidenti ejus periculo, nec posset hìc, & nunc, paratus tamen proximè, occasionem emovere, vel deserere, quia credibile est, adesse serium propositum eam amovendi. Quòd, si occasio esset cohabitans mulier, & pœnitens crederetur non statim moriturus, obligandus esset, non quidem, ut, si sine gravi infamia, vel scandalo fieri non posset, statim eam expelleret, sed aliquam pro se peregrinationem suscipere juberet, atque ità aspectus, & tentationes vitarentur. Dein, si pœnitens ignorâsset, peccatum esse, manere in occasione, aut hanc putâsset non esse proximam, aut saltem non esse obligationem, illam tam citò tollendi, hoc casu posset primâ vice absolvi, saltem, si occasio non esset mulier. Si autem vellet alterâ vice absolvi, sublatâ necdum occasione, audiendus non esset. Putat quoque *Suar. Lugo*, & alii, posse semel absolvi, si videatur ex audita Concione, vel ferventi exhortatione Confessarii singulariter dispositus, statueretque eam statim tollere; quia censetur amplius non velle illam occasionem retinere. Excipe, nisi occasio esset mulier cohabitans, turpiter amata: quia proposita in talibus sæpe sunt inefficacia, aut nimis periculosum est, ne datâ absolutione statim flaccescant.

Resp. VI. Absolvendus est existens in occasione proxima, quam moraliter vitare non potest, putà quia aliàs subeunda esset gravis infamia, vel damnum valde grave temporale, aut spirituale, modò prudenter judicetur habere dolorem, 147. *Secus, si sit moraliter inevitabilis.*

& speretur reddenda remota.

rem, seriumque propositum adhibendi omnia media, ad periculum formale destruendum necessaria. Ratio est, quia, si possit, velitque ex occasione proxima facere remotam, paratusque sit præstare, quæ moraliter potest, prudenter creditur esse dispositus; fieretque illi injuria si cogeretur in tali casu occasionem deserere statim. Uti, si filius cogeretur discedere ex paterna domo: Parochus, vel Chirurgus officium, quibus hæc essent proxima peccandi occasio, quam seriò vellent facere remotam, abdicare statim juberentur. Ratio est, quia occasio de se non est peccatum, & ut ponitur, pœnitens paratus est, vim ejus inductivam ad peccatum enervare. Attamen, si occasio esset talis, ut stante illâ separari emendatio non posset, aut spes nulla esset, remedia esse profutura; nec primâ vice absolvi posset, nisi priùs eam deseruerit, quia velle manere in tali occasione est velle peccatum, valetque tunc illud Christi Matth. 18. *Si oculus tuus scandalizat te erue eum, & projice abs te*, id est abscinde occasionem illam, etsi esset tibi res chara, ùt oculus, &c. Ac illud Matth. 10. *Qui amat patrem, aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* Similiter, si adhibitis mediis æque frequenter relabatur ex illa occasione, differenda est absolutio, donec emendatio appareat; nisi fortè nunc aliis mediis videretur juvandus, aut alia adessent signa sinceri doloris, & propositi. Si autem per media alia relapsus rarus, aut multò rarior redderetur, serióque pœnitens cooperaturus divinæ gratiæ videretur, absolvi posset. Dixi in responsione: *Aut damnum valde grave subeundum esse.* Nam non lucrum acquirendum, sed damnum incurrendum facit moralem vitandæ occasionis proximæ impossibilitatem,

quæ

quæ ad permanendum licitè in tali occasione requiritur, utì constat ex damnatis propositionibus. Alexander VII. damnavit hanc ordine quadragesimam primam. *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgò regalo, dum, deficiente illâ, nimis ægrè vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.* Innocentius autem XI. hanc 62. proscripsit. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, & honesta non fugiendi occurrit.*

Ex dictis constat, magnâ prudentiâ opus esse Confessario in præsenti materia, ut ex circumstantiis discernat, an aliqua particularis occasio sit moraliter inevitabilis, adeoque talis, ut pœnitens in ea, saltem aliquo tempore, relinqui possit, & interim aliquoties absolvi; aut talis, ut ne vel semel absolvi possit, nisi deseratur. Prudenter monet Pater Paulus Segnery *in Instruct. Confess.* ut attendat Confessarius, si pœnitens cogeretur subire grave malum pro evitanda occasione peccandi, an non plura ex eo peccata sint secutura, vel an non faciliùs sit persuadere, ut media efficacia adhibeat, & emendet; quàm ut deserat occasionem, eò quòd periculum formale nunquam sit inevitabile. *Consilii P. Segnery.*

QUÆSTIO III.

QUIS DICENDUS SIT CONsuetudinarius, & recidivus?

RESP. Consuetudinarius dicitur, qui ex inclinatione, vel habitu per actus frequentatos in

rius dicitur, qui ex habitu in materia certa frequenter peccat.

in certa specie peccati v. gr. blasphemiæ, perjurii, imprecationis, luxuriæ, contracto, frequenter relabitur in certum peccatum. Cum consuetudinario multi confundunt recidivum, quem dicunt illum, qui iteratis aliquoties confessionibus, post singulas confessiones in eadem peccata reincidit. Verùm in rigore idem non est: etsi enim omnis consuetudinarius sit recidivus, non tamen contra. Nam, qui semel relapsus est in peccatum antè remissum, verè recidivus est, non tamen consuetudinarius: sicut & in occasione proxima relapsus potest necdum esse consuetudinarius. Quæ autem frequentia relapsuum requiratur, ut aliquis dicatur consuetudinarius, & tractandus ùt talis; non unâ, ut dixi de occasione proxima, regulâ definiendum est, sed attendendum ad naturam, & circumstantias peccati, ad tempus, modumque committendi peccata. Nam peccata, quæ ore, vel cogitatione fiunt, sicut faciliùs committuntur, sic major in iis requiritur numerus ad frequentiam ex consuetudine. Dein ad consuetudinem requiruntur relapsus per notabile tempus: neque enim, qui per unam tantùm hebdomadam vel mensem frequenter est relapsus, is consuetudinarius dicitur; & relapsus, qui censentur frequentes respectu octidui, non censentur frequentes respectu aliquot mensium. Sic certum peccatum sæpe censetur in septimana committi, si ter, quaterve per septimanam recurrat, non verò, si toties per mensem, censetur frequens relapsus in mense. Similiter, qui duodecies per mensem peccaret peccato mollitiei, censeretur frequenter in mense peccâsse, non tamen, si toties intra annum, dicendus esset frequenter in anno peccâsse, itâ ut haberetur pro consuetudinario: si singulis autem septi-

ſeptimanis per annum, vel aliquot annis ſic peccaret, habendus eſt pro conſuetudinario, & frequenter relapſo; relapſus enim eſſent quinquaginta duo intra annum. Denique peccata minùs deliberata, vel ex communi fragilitate facilè committi ſolita, majorem numerum petunt.

QUÆSTIO IV.

QUOMODO PRACTICE PROCEDENDUM cum conſuetudinario extra occaſionem proximam?

RESp. I. Regulariter danda eſt abſolutio conſuetudinario extra occaſionem proximam, quando prudenter judicatur adferre diſpoſitionem requiſitam, aut ad illam per exhortationem & induſtriam Confeſſarii jam adductus eſſe; niſi illam ad tempus differri ſuadeat, aut exigat illius utilitas, incónſtantia, vel aliqua neceſſitas, &c. Ratio eſt, quia per confeſſionem acquiſivit jus ad abſolutionem; ergo illi danda eſt, aut modò, aut ſaltem poſt tempus aliquod, ſi ad id eam differri cauſa juſta ſuadeat, vel exigat. Dixi: *Si prudenter judicetur.* Nam, ſi judicium prudens formari non poſſit de requiſita diſpoſitione, per ſe loquendo, abſolutio aut neganda, aut differènda eſt. Vide dicta n. 34. 176. *Abſolvi ordinariè poteſt conſuetudinarius quando prudenter judicatur diſpoſitus.*

Petes; Ex quibus indiciis prudens illud judicium formari poſſit?

REſp. I. Ex indiciis ſinceri doloris, & efficacia propoſiti, futuræque emendationis, qualia ſunt 1. Suſpiria, gemitus, lacrymæ ſinceræ. 2. Si pœnitens longum, & difficile iter proprio 177. *Indicia diſpoſitionis.*

motu

motu confessionis gratiâ susceperit. 3. Si peccatum, aliàs celatum, magno cum rubore confiteatur. 4. Si aliquo tempore à peccato abstinuerit intuitu confessionis faciendæ cum fructu. 5. Si jejunaverit, certas preces quotidie persolverit, pro confessione ritè instituenda, & venia impetranda, &c. 6. Si major conatus emendandi sit adhibitus, si rariùs, vel difficiliùs ab ultima confessione intra tempus priori simile relapsus sit : si sibi vim intulerit contra tentationem. 7. Si circumstantias, & illecebras peccatorum removerit, v. gr. novum vitæ genus sit amplexus, certam societatem periculosam vitârit : si quid evenerit, quod specialem metum incusserit. 8. Si remedia contra relapsum præscripta cum fructu adhibuerit : si de industria ad Confessarium venerit, à quo efficaciora putabat media præscribenda. 9. Si se offerat ad priora media seriò, & studiosiùs adhibenda, difficiliora libenter admittat, injurias ultrò condonet : si desideret complices peccati converti, & velit ad id cooperari. 10. Si optet pati ad satisfaciendum Deo offenso, vel gaudeat se à Deo puniri, aut approbet justam Dei vindictam. Ex his deduco sequentes Regulas pro praxi.

178. *Absolvi potest dispositus, qui primùm confitetur consuetudinem.*

Regula 1ma. Absolvi potest consuetudinarius, imò & ordinariè debet, nisi aliud circumstantiæ suadeant, non solùm, qui media præscripta adhibuit contra peccata consuetudinis jam antè confessæ, & numerum imminuit; sed etiam, qui primâ vice consuetudinem suam confitetur, & jam judicatur prudenter esse dispositus, vultque media proposita ad emendationem utilia, vel necessaria adhibere. Ratio patet ex dictis. Neque necesse est, ut Confessarius judicet, quòd pœnitens nunquam sit relapsurus; vel satis, quòd

pru-

prudenter possit judicare, quòd verùm dolorem, propositumque habeat, & spem faciat emendationis: in his enim consistit sincera, plenaque conversio. Unde &, si quis medicinales pœnitentias non obivisset, eò quòd à Confessario ipsi nunquam fuissent præscriptæ, nunc autem paratus esset, eas subire, & media præscribenda adhibere, spemque faceret emendationis, absolvi posset.

Regula 2da. Neganda consuetudinario absolutio est. 1. Si non velit seriò allaborare, ut vincat consuetudinem, quia peccata sunt adhuc ipsi voluntaria in causa. 2. Si media præscripta neglexit, &, quæ scivit necessaria, non adhibuit pro vincenda consuetudine, nec modò signa dat extraordinaria doloris, & propositi; idque, licèt dicat, se jam paratum adhibere media difficiliora. Ratio est, quia adest justa causa dubitandi de dispositione, & sæpe tales promittunt magna ex timore negandæ absolutionis, sed se, & Confessarium decipiunt. Unde, saltem ad tempus, neganda absolutio, ut discat meliùs apprehendere mediorum necessitatem. 3. Idem faciendum ob rationem datam, si post singulas confessiones frequenter deliberatè relapsus est ducto initio ab uno, alterove die post confessionem. Excipe, nisi nunc alia adsint signa ex prædictis.

Regula 3tia. Differenda est absolutio. 1. Si ob frequentiam relapsuum Confessarius prudenter judicare non possit, pœnitentem esse ritè dispositum, etsi is dicat, se dolorem, & propositum habere. Ratio est, quia Confessarius, utpote judex, debet prudenter judicare, reum esse capacem absolutionis; aliàs abutitur suâ potestate, estque præsumptio contra pœnitentem, ubi non sunt indicia ad judicium prudens formandum

sufficien-

sufficientia; cùm is fidem sæpe datam fefellerit, lateantque in consuetudinariis pravi habitus, inclinationes, & pravi affectus, quos experirentur, si se coram Deo examinarent, & conscientiam suam consulerent: v. gr. An, si occurrent ordinariæ occasiones, & illicebræ, non essent parati agere, negligere, ùt antè, redire ad consortia, & pericula? Unde languida, & inefficacia sæpe sunt eorum proposita, quibus voluntas non avertitur à peccatis ità, ut si nunc adesset occasio ista repetendi, nullâ ratione admitteret in iis complacentiam, aut desiderium eorum; talis autem voluntas requiritur ad propositum. 2. Si Confessarius judicet, quòd absolutio, antè nimis facilè impensa, ansam dederit relapsibus, ut proinde nulla sit spes emendationis, si iterum statim detur; absolutio, per se loquendo, differenda est, etsi Confessarius prudenter judicet, pœnitentem hìc, & nunc esse dispositum. Ratio est, quia ad Confessarium, utpote medicum, pertinet non solùm vulnera curare præsentia, sed etiam media præservativa à relapsu adhibere. Hinc, si dilationem judicârit necessariam, teneretur differre absolutionem, si autem non necessariam quidem, attamen, valde utilem; non teneretur quidem, posset tamen, pœnitente (licèt hoc ordinariè non expediat) etiam invito: quia medici est providere infirmo præsertim, ubi agitur simul causa tertii, utì hìc agitur causa Dei, & Domini nostri, majusque bonum est ad breve tempus carere gratiâ (quam tamen pœnitens per contritionem acquirere potest, cum spe eam habendi deinceps perseveranter, quàm statim eam accipere cum præsenti periculo, illam paulò pòst iterum amittendi. Experientiâ enim constat, quòd brevis dilatio absolutionis multum confe-

rat

rat ad emendationem consuetudinarii; quia huic aperit oculos, ut cum suâ confusione videat animæ suæ pericula, gratiæque divinæ det locum juxta illud Psalm. 81. *Imple facies eorum ignominiâ, & quærent nomen tuum Domine.* Dixi: *Per se loquendo.* Nam in articulo mortis, & casu, quo putaretur dilatio absolutionis pœnitenti non profutura, danda esset absolutio.

Resp. II, Si alias tibi non confessus, primâ vice tibi confiteatur suos relapsus in idem mortale, interroga, quandonam ultimò sit confessus? S spectato tempore secundùm dicta num. 175. relapsus videatur frequens, interroga, an ante illud tempus frequenter sit lapsus in idem peccatum? An aliquo tempore abstinuerit, media adhibuerit, numerum imminuerit? &c. & facilè patebit, quid agendum sit secundùm dicta. Duo Confessario interim sollicitè cavenda: unum, ne sit nimis rigidus; alterum, ne sit nimis facilis, & de mediis efficacibus parum sollicitus; rigor enim nimius pœnitentes in desperationem agit: terrendi sunt, sed & animandi, proponendo pericula, & pœnas ex una parte; ex altera paratum Dei auxilium, & desiderium, ut peccator ad se revertatur. Languida autem benignitas, & nimis facilè consuetudinariis impensa absolutio, causa est, quòd pluribus annis insordescant consuetudini, alii se polluendi, alii blasphemandi, maledicendi, jurandi, execrandi, &c. *Unum,* inquiunt PP. Concilii Lateranensis, *est, quod sanctam maximè perturbat Ecclesiam, falsa scilicet pœnitentia: idcirco Confratres nostros & Presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipiant, & in infernum pertrahi patiantur.* Hactenus PP. Verendum sanè, ne in Confessarios, qui injunctâ levi pœniten-

179. *Quid, si sæpius relapsus tibi non sit unquam confessus.*

Duo cavenda Confessario consuetudinarii.

nitentiâ consuetudinarios absolvunt vix monitos, dimittunt mediis nullis munitos, aliquando cadat illud Achabo dictum lib. 3. Regum cap. 20. *Quia dimisisti virum morte dignum; erit anima tua pro anima illius.* Quæ autem media sint præscribenda, quæ pœnitentiæ injungendæ, dixi n. 18. 38. & à num. 56. Item dicetur num. 188. Cæterùm consuetudinario in materia luxuriæ imprimis necessarium est, ut frequenter confiteatur, & quoad fieri potest, eidem prudenti, docto, & bene experto Confessario, cujus consilia sequatur, ad quem statim post lapsum recurrat, aut, si nequeat, vindictam de se sumat, &c. Nemo, inquit Cardinal. Toletus, loquens de consuetudinario molli, sibi promittat emendationem, nisi per miraculum, vel rarissimum privilegium, sine frequentissima confessione. Unde, si talis rarò confiteatur, vel notetur currere de uno ad alium, meritò dubitari potest de ejus dispositione, quia negligit medium utilissimum, & ferè unicum, si tamen de hoc monitus fuit.

180. *Serio dolens non tantum ad fiduciam traducendus.*

Resp. III. Si consuetudinarius suam consuetudinem primâ vice confiteatur, in eoque notetur extraordinarius dolor, & ideo videatur statim absolvendus; caveat Confessarius, ne dolorem sistat. & animum pœnitentis à fœditate peccatorum suorum consideranda ad motiva duntaxat fiduciæ in Deum intempestivè abducat: hoc enim esset operationem Spiritûs sancti impedire. Deinde advertat, an dolor oriatur ex clara Divinæ bonitatis cognitione, qui solet cum dulcedine esse conjunctus, ob inchoatam veri boni per amorem possessionem, an verò ex horrifico aspectu scelerum, sitque totus felle permixtus? Si primum, doceat, blanditias illas, susci-

pere

pere cum humili confusione, ùt faceret reus læsæ majestatis, si à Rege, loco supplicii, specialibus favoribus augeretur; atque sancto rubore suffusus se intra se ipsum recondat, indignum se reputans favoribus, & deliciis filiorum Dei. Si secundum, doceat, oculos quidem in sua scelera generatim (in specie enim recordari, præsertim in materia luxuriæ, non expedit) ad tempus conjicere, ità tamen, ut per intervalla ad abyssum misericordiæ Divinæ, meritaque Christi reflectat: sic enim & confusio, & fiducia inducetur, quæ principium est fortitudinis. Quòd, si emendatâ jam consuetudine, notetur pertristes animo volvere cogitationes; magis trahendus esset ad fiduciam, monendusque, ut, ubi memor peccatorum tristatur, aut etiam lacrymas fundit, statim dolorem in Deum dirigat, dolendo ob ejus bonitatem offensam, statuatque offensas compensare, & tranquillum gerat animum. Fieri enim potest, ut dolor ex dispositione naturæ proveniat, & non ex gratia: neque peccata perpetuò sunt versanda animo, etsi salutare sit, ea recordari in genere quandoque.

Resp. IV. Si pœnitens consuetudinarius videatur pusillanimis, & turbati animi, eò quòd parum proficiat, non multùm terrendus, sed laudandus est, si quid emendaverit, spesque facienda plenæ per Dei gratiam emendationis, quæ eò faciliora reddet omnia, quò sæpiùs ipse, meliùsque vicerit. Tali necessaria est magnitudo animi, spes magna victoriæ, & perseverantia. Si millies quis cadat, millies resurgat, & pugnam innovet. Deo major est gloria, magnum reducere peccatorem, quàm minorem. Si videatur sibi nihil proficere, non ideo nihil proficit. Horologii umbra crescit; & non adver- 181. *Pusillanimis erigendus; minùs sollicitus terrendus.*

timus, dum creverit; segetes crescunt, & non videmus crescere; sic virtus crescit, etsi non notetur statim augmentum: notatur tamen post tempus. Si autem non pusillanimis, sed minùs sollicitus sit de emendatione; terrendus est proponendo judicia Dei, mortem, pœnas, diaboli insidias & invidiam, abusum donorum Dei, & concessi temporis ad operandam salutem, &c.

182. *Quando ad confessionem generalem adducendus.* Resp. V. Si consuetudinarius, solitus frequenter relabi in eadem peccata mortalia, post plures jam confessiones advertatur esse verè pœnitens, & incipiat se emendare; inducendus est ad confessionem generalem, ùt supra memini, quia prudens est timor, ne confessiones antecedentes plures fuerint invalidæ ob defectum doloris, & propositi, aliàs tamdiu in pessima consuetudine non mansisset.

183. *Quomodo tractandus consuetudinarius in pluribus materiis?* Resp. VI. Si consuetudinarius sit in pluribus materiis; specialis cura impendatur primò, radici, vel illis, quæ magis scandalosa sunt, instituto priùs super his examine particulari; donec unum post alterum expugnetur; nec unquam despondeat Confessarius animum, multò minùs repellat pœnitentem tanquam incurabilem; sed pro eo oret: si conatus fructum habet, non extollatur; nec dejiciatur, si non habeat: Dei enim est opus conversio animarum. Quòd, si tamen post longum conatum videret, nulla juvare media, potest consuetudinario molli suadere matrimonium, si ætas ferat: aut quandoque statum religiosum, in quo sit rigor, Disciplina, rara conversatio cum altero sexu; aliàs probro facilè erit Religioni. Status autem Ecclesiasticus tali vix expediet; quia in hoc isti vitio sunt fomenta sua, & occasiones majores ruinæ.

Resp.

Resp. VII. Si se emendans luxuriosus patiatur nocturnas pollutiones, ùt contingere solet talibus; monendus est, ut non terreatur, modò consensum non præbeat, quia patitur ex naturæ assuetudine; non agit. Videantur dicta n. 73. 184. *Quid, si emendatus de novo patiatur turpia?*

QUÆSTIO V.

QUID PRÆTEREA NOTANDUM circa consuetudinarium in blasphemando, jurando, imprecando mala?

RESp. I. Qui consuetudinem habet proferendi verba blasphema, tenetur sub peccato mortali seriò conari eam tollere. Quod, si faciat, & tamen labatur, potest excusari aliquando; eò quod verba illa ex impetu naturæ effusa non sint voluntaria in se, nec in causa; quia retractata proposito efficaci. Si verò non conatur, est in statu malo, tenerurque consuetudinem, seu negligentiam suam graviter malam confiteri; & nisi seriò statuat eam consuetudinem tollere, neganda est illi absolutio. Non excusatur, qui puerum, vel stultum, aut ebrium induceret ad blasphemandum; quia, licèt verba blasphema non retineant malitiam objectivam respectu stulti proferentis illa, retinent tamen respectu inducentis ad illa, qui censetur illa proferre per alium, non secùs, ac si quis per organum talia proferret; multò minus, qui ore profert, excusatur. 185. *Quid, si assuetus blasphemiis conatur emendare, vel contra?*

Resp. II. Si quis se accuset de juramentis. 1. Interrogandus est, quibus verbis sit usus, præsertim si rudis sit. Nam sæpe dicunt se jurâsse, cùm simpliciter aliquid graviùs affirmâ- 186. *Examen assueti juramentis.*

runt sine ulla intentione, Deum vocandi in testem: ad juramentum autem requiritur, ut Deus vocetur in testem, quod indicant hæc verba: Testor Deum: invoco Deum testem: sub juramento confirmo: sub juramento meo tibi hoc faciam. Multi tamen postremis his verbis non intendunt jurare, sed tantùm graviùs affirmare. Hæc verò: Deus novit: testabitur suo tempore: coram Deo loquor: Deus novit omnia: Deus videt meam conscientiam; nisi aliud constet ex circumstantiis, censentur tantùm narrativè, non verò invocativè proferri. Nec juramentum est, si quis dicat: Tam verum est, quàm hìc sedeo, quàm sol lucet: expono caput meum: amputentur mihi aures, nisi ità sit: per fidem meam, per conscientiam meam: verè, certè, in veritate, fide boni viri, boni Christiani; sim nequam, & fur, si ità non est. Esset tamen juramentum, si quis diceret: Per fidem Catholicam, per Evangelium, ità est; quia censeretur horum author invocari testis. Si quis dicat: Tam verum est, quàm Evangelium, quàm verè Christus est in Venerabili, quàm verè Deus est; non videtur juramentum; esset tamen blasphemia, si intenderet asserere æqualitatem veritatis, vel credibilitatis: secùs, si intenderet tantùm dicere, hoc esse suo modo verum, sicut alterum verum est suo modo. Si quis aliquid affirmet per creaturas, quibus Deus specialiter indicatur, juramentum censetur: ùt, si affirmet per cœlum, vel templum. An affirmare per animam, sit juramentum, dubium esse ait *Tamb.* ex communi tamen usu censetur juramentum; quia anima est clarissima Dei imago. Excusantur à mortali tamen rudes sæpe, sic falsò jurantes, quia, licèt sciant id vocari juramentum; tamen non intendunt

Quæ verba juramentum indicent?

Deum

Deum vocare in teſtem, nec apprehendunt, niſi aliquam rationem mali in confuſo non tanti momenti. Si quis dicat verba, quæ non continent juramentum, & reipsâ velit Deum vocare in teſtem, jurat: juxta *La Croix l. 3. p. 1. num.* 158. Si autem neſciret, quid ſit jurare, ùt ſæpiſſimè non ſciunt rudes, non jurat, etſi intenderet verba proferre, ùt faciunt alii; quia inefficaciter tantùm voluit jurare, neque Deum vocat in teſtem, cùm non ſciverit ſe hoc facere. Unde rudes interrogandi quoque ſunt, an intenderint, Deum vocare in teſtem. 2. Qui conſuetudinem jurandi habere notatur, examinandus eſt, an promiſcuè juret, non attendendo, an verum, vel falſum ſit? Si hanc conſuetudinem habet, eſt in malo ſtatu, teneturque eam conſuetudinem ſub mortali tollere: ſi autem conſuetudinem habet jurandi non falsò, non peccat quidem, per ſe loquendo, niſi venialiter, etſi conſuetudinem non retractaverit; eſt tamen talis conſuetudo ſeriò emendanda quia ſcandaloſa, & periculo exponit falsò etiam jurandi. Dixi: *Per ſe loquendo*; quia parens v. g. poſſet ratione ſcandali peccare graviter, ſi liberi inde diſcant promiſcue jurare; aut, ſi quis juramento ſe obligaret ad faciendam rem graviter malam, aut dubitans de veritate juraret. Tria enim requiruntur ad juramentum licitum, nempe juſta cauſa; res juſta, ſeu honeſta, & veritas ſaltem prudenter æſtimata: ſi primum tantùm deſit, per ſe eſt veniale tantùm; ſi ſecundum, eſt veniale vel mortale juxta communiorem, prout eſt res graviter, vel leviter tantùm mala, quæ juramento affirmatur facienda; quia irreverentia videtur gravis (de qua tamen aliqui dubitant, ſi res ſit levis) ſe aſtringere interpoſitâ DEI authoritate ad faciendam

Tria ad juramentum licitum requiruntur.

dam rem graviter malam, secùs, si simpliciter peccatum, v. gr. furtum factum sub juramento assereret; si desit tertium, semper est peccatum mortale: quia est gravis irreverentia Deum vocare in testem rei falsæ; imò juxta *Castropalao* semper est blasphemia; quia pejerans facit Deum testem falsi, & quantum est de se: dicit: Deus confirmet hanc falsitatem, id quod Deo convenire non potest; contradicunt tamen alii. Putant probabiliter *Sanch. Castrop.* & alii, sufficere ad licitè jurandum, saltem extra judicium; quòd quis probabiliter judicet, rem esse veram. *Suar. Dicast.* requirunt certitudinem moralem, ità ut non sit prudens ratio in oppositum; quia jurans plus dicit, quàm se opinari. *V. La Croix l. 3. p. 1. num.* 267.

Assuetus perjuriis. 3. Si habeat quis consuetudinem jurandi falsò, & juramenta procedant ex consuetudine revera omnino inadvertenter, juramenta, si consuetudo retractata non sit, erunt peccata in causa, non tamen in se formaliter; quia, ùt ponitur, in se libera non sunt; Dixi 1. *Si procedant ex consuetudine*; si enim indeliberatè procederent ex impetu, vel subitâ irâ, nec in causa forent peccata, sed difficilè erit discernere, an non procedant ex consuetudine; hinc tutius est confiteri saltem consuetudinem. Dixi 2. *Revera inadvertenter omnino*; quia, ùt notat *Dicast.* post *Scotum*, assueti juramentis; aliisve peccatis, licèt reflexè non advertant ad malum, exercitè tamen & actu tenui, & quasi imperceptibili communiter, vel sæpe advertunt sufficienter ad malum, ut peccent & demereantur. Sicut assueti actibus dilectionis Dei prorumpunt in actus illos quasi imperceptibiliter, nec tamen omnino inadvertenter, sed cum cognitione sufficiente ad meritum *La Croix l. 3. p. 1. num.* 274. *& l. 6.*

& *l. 6. p. 2. num. 973.* Unde in abſolutione talis cum proportione ſervanda ſunt, quæ circa alios conſuetudinarios. Videri poteſt *La Croix l. c. à n. 271. & à n. 968.* Item *l. 6. n. 48.* Idem dic de aſſueto diris imprecationibus; quæ, ſi fiant ſine animo, ut eveniat malum, non ſunt quidem de ſe mortalia, niſi gravem ſimul contumeliam contineant, aut ſcandalo ſint gravi; retinent tamen aliquam turpitudinem, fiuntque cum advertentia ad ſubſtantiam operationis malæ. Unde & tales conſuetudinarii ſeriò admonendi ſunt; ut emendent, v. gr. dicendo: quâ menſurâ menſus fueris, remetietur tibi; eveniet tibi infortunium, & neſcies, ex qua culpa, ſcias autem evenire ex tuis diris imprecationibus, &c.

QUÆSTIO VI.

QUID OBSERVANDUM, SI pœnitens frequenter relabatur in eadem venialia, ſitque iis aſſuetus?

RESP. I. Si venialia fiant ex ſubreptione, negligentia, aut ſubito aliquo motu, ùt non ratò contingit, v. gr. in mentis evagationibus tempore orationis, verbis otioſis, motibus impatientiæ; frequens relapſus in eadem venialia non tam arguit defectum doloris, ac propoſiti, quàm magnam naturæ humanæ fragilitatem, & inconſtantiam: Unde abſolvi poteſt talis pœnitens ſæpius in talia relapſus, modò aliunde nihil deſit, velitque magis conari emendare. Conſultiſſimum tamen eſt, ut talis ſuaviter inducatur, ut addat ex vita præterita, quod emendatum eſt, & magis apprehendit, quodque ſine confuſione 189. *Relabens frequenter in eadem venialia quomodo tractandus?*

singulari potest repetere, id quod addo, ne sacramentum reddatur odiosum. Dein excitetur ad dolorem singularem de illo, aut saltem de uno particulari jam ab ultima confessione admisso: sic enim consulitur reverentiæ sacramenti, & fructus ejus certiùs obtinetur. Utile quoque est recidivis in eadem venialia frequenter, ut vesperi leviores pœnitentias assumant, ubi se adverterint de die in illud lapsos: hoc consilium si sequantur, insensibiliter se emendatos invenient.

Si plenè deliberata, quid agendum? 2dò. Si venialia sint plenè deliberata peccata consuetudinis, cautiùs procedendum, præsertim, si non addatur alia materia, de qua appareat verus dolor, & propositum; quia prudenter timeri potest, ne desit dolor de illis venialibus. Unde sunt excitandi tales ad sincerum dolorem, proponendo illis illius motiva: quæ sunt sequentia: Primum. Omne veniale est pejus malum, omni malo physico hujus mundi: quia mala reliqua contra creaturas sunt, quæ respectu Dei sunt, quasi non sint, & velut nihilum & inane reputatæ sunt ei: peccatum autem veniale contra Deum est. Malitia illius ex eo elucet, quia Deus Judex justus, & supra condignum non puniens, in servis etiam suis gravissimè id punivit: *Motiva doloris de venialibus.* Moyses propter levem diffidentiæ culpam exclusus est à terra promissionis: levis Ozæ imprudentia morte repentinâ: levis vanitas Davidis in numerando populo peste, & septuaginta millium hominum morte punita est. Anima, in gratia licèt constituta, infecta uno veniali, ad conspectum Dei, nisi id deleatur, nunquam admittetur: animæ Deo dilectæ in purgatorio, quas desiderat Deus protinus ad se admittere, exigente justitiâ retardantur à cœlo, & gravissimè puniuntur; donec pœnam venialibus debi-

tam

tam exſolverint. Ex his collige, quantum malum ſit peccatum veniale. 2dum. Mortale peccatum eſt malum, quo gravius cogitari non poteſt; ad hoc veniale diſponit. *Qui ſpernit modica, paulatim decidet. Os, quod mentitur, occidit animam.* Unde venialia deliberata cauſa ſæpe ſunt æternæ damnationis. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.* Venialiter peccans non horret Deo diſplicere; vult potius dæmoni, quam Deo iſtâ actione placere; eſt inobediens, ingratus, injurius contra Deum, illi furatur gloriam ſuam. Veniale eſt abuſus Divinæ omnipotentiæ, & propriæ facultatis, creaturarumque, quas Deus in gloriam ſuam condidit. Unde veniale eſt malum Deo ſummo bono, omni cultu, honore, amore digniſſimo; an ergo non eſt deteſtandum? Juvat hìc quoque ſimilitudinem adducere, v. gr. ſi filius eſſet, qui nollet ſic offendere patrem, ut mereatur hæreditate privari, paternâ domo ejici; non curaret tamen multis levibus eum offendere, & eſſe moleſtus; an is non meritò vituperandus eſſet, ſique ingenuæ foret indolis, erubeſceret? Ecce ſic tu te geris erga Deum, qui mali nihil, ſed innumera bona tibi contulit. Uſui etiam eſſe poteſt ſimilitudo ſponſæ erga ſponſum; famuli erga dominum bonum, & liberalem ſic ſe habentis. Ubi videbitur his diſpoſitus, abſolvi poteſt, vel debet, nec eſt paritas recidivi in venialia, cum recidivo ex conſuetudine in mortalia: quia mortalia in homine majorem arguunt malitiam; non ità venialia, quæ faciliùs evitantur, crediturque Deus faciliùs dare amicis gratiam efficacem dolendi, quàm inimicis, præſertim inveteratis, habetque ipſa in illis faciliùs lo-

cum, utpote Deo bene affectis. Hinc plus fundamenti est credendi esse dispositos.

QUÆSTIO VII.

QUÆ SINT REMEDIA SPIRItualia constitutis in occasione proxima, & consuetudinariis in materia venerea?

188. *Remedia pro consuetudinariis.* RESP. Præter dicta nu. 16. & n. 74. proderunt sequentia:

Primum. Frequens Confessio, & Communio, ut jam dixi, cum sincero dolore & proposito. Oratio & contritio frequens cum petitione veniæ: sique sit in occasione proxima, quam amovere non potest, fuga conversationis solius cum sola, blandi aspectûs, joci, colloquii familiaris.

2. Sedulò expendere finem, ad quem creatus est homo, quo non obtento perdita erunt omnia, & restabit infelix æternitas. *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?*

3. Expendere pretium animæ suæ tam Christo dilectæ. Est hæc thesaurus unicus hominis, pretiosior omnibus totius mundi bonis; quia Spiritus immortalis, capax Deitatis, pretium Sanguinis Unigeniti Filii DEI. Habet homo unicam, & hanc tam parvi pendat?

4. Concipere ingentem horrorem omnis peccati, ponderando ejus turpitudinem ex infinitis Dei in hominem beneficiis, gravitatem ex dignitate personæ offensæ, & offendentis vilitate, aliisque circumstantiis. Quis offenditur? Deus infi-

infinitæ majestatis. Quis offendit? Vilis, ingratus, rebellis homo. Ubi? In conspectu Dei, justi Judicis, Benefactoris maximi & unici, in conspectu Patris amantissimi, &c. Quibus auxiliis? Donis & facultatibus à Deo concessis, & in hanc horam conservatis, ut salutem tuam, quam Deus unicè intendit, iisdem opereris. Hæc tu in perniciem tuam, in Dei contemptum detorqueas? Cur offenditur? Ob vilem, turpem, bestiis communem voluptatem, ob nihilum. Huic tu Deum postponis; ob hoc perditum is animam tuam, quam habes unicam; pejor ipso diabolo, qui tentare te potest, nolentem in ruinam impellere non potest, sed quod ipse non potest, tu sponte facis. Quomodo offenditur? Summa temeritate, dementia intolerabili, quasi certum tibi foret, postmodum locum futurum pœnitentiæ, aut non sufficiant ad te cohibendum præmia, quæ diligentibus se, aut pœnæ; quas derelinquentibus se Deus præparavit. Quid, si Deus diabolo, qui adstat paratus, permitteret, ut in flagranti te ad infernum abriperet: Quando Deus offenditur? Eo momento, quo te portat in manibus suis, quo te invitat ad se unicum bonum tuum, offert tibi gratias suas, ut salutem tuam opereris, quas tu in ejus inspectantis convertis contemptum. Vide, quid agas? Tam diu te Deus toleravit, toties ignovit, venit finis, finis venit, & quia sprevisti miserantis clementiam, incides in manus vindicantis. Poterisne habitare cum ardoribus sempiternis in igne, quem succendit furor ejus?

5. Meditari de æternis inferni pœnis, & ex iis colligere peccati gravitatem: De Passione Domini nostri expendendo, quis, cur, pro quo, quan-

quantoque amore sit passus ? inde inferre, quid recta ratio à nobis exigat.

6. Moderatè uti cibo & potu, sibi paulatim subtrahendo, donec deprehendatur quantitas, tantum ad vires officio suo pares necessaria: hoc enim dœmonium non ejicitur, nisi in jejunio, & oratione, proinde medium illud priùs adhibendum est.

7. Ambulare in conspectu Dei præsentis, frequentando preces jaculatorias, v. gr. jam petendo veniam, concitando in se confusionem, quòd toties offenderit benignissimam faciem Patris, confitendo se indignum conspectu Dei; indignum, qui assumat Nomen Dei per os suum, &c. jam agendo Deo gratias, pro tam diuturna patientia, & tot beneficiis; jam adorando, jam committendo se ejus protectioni.

8. Sistere se in ingressu, & egressu cubilis Crucifixo, audire dicentem: Quid feci pro te ? Et tu quid pro me ? Quando erit finis turpitudinis tuæ ?

9. Assuescere, ut omnia fiant ex sincera Dei dilectione, nempe, quia dignus est omni cultu honore, amore & obsequio.

10. Manè, & Vesperi confugere sub præsidium Beatissimæ Virginis, ei se magnâ cum humilitate, & fiduciâ custodiendum offerre, per diem sæpe ad eam recurrere velut Matrem, &c.

11. Familiariter agere cum Angelo suo Custode, colere S. Josephum, S. Joannem Baptistam, & Evangelistam, S. Aloysium, aliosque Sanctos eximiæ castitatis.

12. Quoties pulsat tentatio, existimare signum sibi dari, ut eliciat actum charitatis, statimque recurrere ad vulnera Christi, rogando, ne frustra velit impensum pretium sui Sanguinis; vel

statim

ſtatim mentem applicare aliis, dolendo, quòd unquam Deum offenderit, vel humiliare ſe coram Deo, fatendo ſuam infirmitatem, dicendo: Domine, ſalva me, cauſa tua, honor tuus impugnatur, ne permittas me ſeparari à te. Si caro infeſtet vehementer, expedit ſibi dolorem imprimere, cedere loco, & aliis ſe occupare. Cavendus autem eſt nimius timor, & reflexio ad tentationem: his enim augetur. Juvat dicere: Deus ego amo te, munire ſe ſigno Crucis, & ſeriò mentem applicare aliis, ſeu bonis, ſeu indifferentibus, v. g. numerandis vitris in feneſtra, legendo librum, colloquendo aliis, &c.

13. Vitare occaſiones tentationum, & lapſuum; qui enim amat periculum, peribit in illo, ſi autem tentationes ſine noſtra culpa eveniant, non ſunt anxiè timendæ, ſed agendum ſine perturbatione, ita tamen, ut tota ſpes, & fiducia ponatur non in noſtris conatibus, ſed in Dei auxilio, à quo omne datum optimum deſcendit. Quòd, ſi naturaliter oriatur naturæ venerea evacuatio, quæ impediri facilè non poſſit, teneantur manus quietæ ſupra pectus, mens elevetur ad Deum, cum humili petitione, ne permittat labi in conſenſum, eliciatur dolor de peccatis, quibus ſic puniri meruit, & animo ſit pacato. Vide dicta num. 74.

CAPUT II.

DE CONFESSARIO POENITENTIS, qui longo tempore confessus est invalidè, vel de eo anxius est, aut generalem Confessionem facere desiderat.

QUÆSTIO I.

QUOMODO AGENDUM CUM eo, qui sacrilegè diu confessus est?

189. *Diu confessus invalidè quomodo tractandus?*

RESP. I. Si confessus est invalidè, aut de eo timet ob peccatum aliquod omissum. 1. Moneatur, ut confiteatur commissa ab ultima confessione, & tunc addat peccatum omissum. 2. Interrogetur, an, dum tacuit, sciverit, vel putaverit, vel certè dubitaverit, an sit mortale? Si neget, petatur, an postea aliquo tempore illud tacuerit, putans esse, aut dubitans, an sit mortale; Si hactenus nec scivit, nec dubitavit, non est opus aliquid repetere; si autem aliquo tempore scivit, aut dubitavit, ab hoc repetendæ sunt confessiones; quia hæ sunt invalidæ; præcedentes autem dubium, aut ignorantiam vincibilem non ideo fuerunt invalidæ. 3. Si scivit tantùm in genere esse malum, non distinguendo grave, an leve sit, non celaturus, si scivisset esse grave, probabile est, non esse opus repetere confessiones, quia probabiliter tantùm peccavit venialiter, nisi tamen ipse putâsset, vel dubitâsset esse obli-

obligationem gravem confitendi, de quo & interrogandus est; nihilominùs tutiùs est repetere confessiones, quia fortè exercitè apprehendit malitiam gravem. 4. Si sciens vel dubitans esse mortale, tacuit, petatur, quoties memor illius peccati confessus sit, & communicârit, vel solitus sit intra annum confiteri & communicare, an singulis mensibus, &c. Illæ enim confessiones omnes repetendæ sunt, non tamen illæ, quas immemor illius bonâ fide fecit, si aliunde nihil defuerit. Contingere tamen potest, ut nesciat, quæ peccata commiserit tempore illo, quo bonâ, & quo malâ fide processit; adeoque à quibus absolutus, aut absolutus non sit, quo casu inducendus esset, ut generalem à tempore peccati omissi confessionem faciat. Porrò, si reticuit ex verecundia, aut gravi remorsu conscientiæ, censendus est, satis advertisse, esse grave illud omittere. 5. Si semper fuit memor illius peccati, ideoque semper sacrilegè sit confessus, petendum, quoties in illo statu per annum solitus sit confiteri, & communicare. Et tunc, si semper eidem Confessario sit confessus, qui & adhuc memor sit mortalium peccatorum, & status pœnitentis, sufficit, si dicat: Accuso me de peccatis omnibus, v. gr. ab hoc triennio commissis, ex quo per annum v. gr. vigesies solitus sum confiteri, & communicare. At si Confessarius non sit ampliùs memor mortalium, saltem in confuso, ut statum sciat pœnitentis, vel semper alteri est confessus, tenetur omnia repetere, quoad numerum, & quoad speciem simulque addere, quoties sacrilegè confessus sit, & communicaverit. Si aliquoties confessus sit alteri, hæc omnia repetenda sunt in numero & specie, non tamen, quorum adhuc memor est præsens Confessarius. 6. Si

Con-

Confessarius deprehendat confessum multis annis sacrilegè non præparatum ad confessionem generalem, jubeat eum confiteri, quæ occurrunt memoriæ, examinet illum de magis obviis, ut sic aperto ulcere, & depositâ parte verecundiæ faciliùs redeat; deinde moneat, ut circa reliqua magis se examinet; nam tam subitò omnium recordari non potest; demum dicat, ut redeat designato tempore pro complenda confessione, addendo, modò non absolvi eum pro majori sua deinceps quiete, sicque bene animatum impertitâ benedictione dimittat. Quòd, si non posset redire, nec putaretur alteri facilè confessurus, adjuvandus esset examinando illum per præcepta Decalogi, Ecclesiæ, peccata capitalia, monendusque, si fortè deinceps peccata occurrerint commissa à tempore primæ sacrilegæ confessionis, confitenda esse; demum ei injungatur pro pœnitentia, ut proximâ occasione, prævio diligenti examine confiteatur, si quid occurrerit, quod omissum, & confitendum sit. 7. Pro examine talis pœnitentis notandum, quòd numerus peccatorum internorum meliùs conjiciatur ex consuetudine, & tempore, quo in illis hæsit, ea iterando in septimana vel mense toties, vel toties, quàm ex relatione pœnitentis. In peccatis autem externis expedit primò proponere magnum numerum, quem si affirmet, is augeatur paulatim, quærendo, an non fortè sæpiùs tot vicibus? Si neget illum magnum numerum, proponatur paulò minor, donec aliquando tandem aliquid affirmet, addendo semper circiter. Denique Confessarius magis laboret de vero dolore & proposito ab ejusmodi hominibus extorquendo, quia in eo periculosior & frequentior est defectus.

Resp.

Resp. II. Si pœnitens nihil quidem voluntariè omisit, attamen timet, ne invalidè sit confessus, indaganda est causa illius timoris, & constitutio pœnitentis: ac 1. quidem, si timet ideò, quia longo tempore hæsit in consuetudine peccandi graviter, timetque defuisse dolorem sæpe, & propositum, utiliter faciet confessionem generalem, saltem incipiendo ab illo tempore, à quo meritò timet. 2. Si sit scrupulosus, & inaniter timet, ordinariè permittendum non est, ut confessionem generalem faciat; præsertim, si bene vixit, aut malæ vitæ semel confessionem generalem fecit. 3. Etsi scrupulosus non sit, si tamen moraliter non est certum, quòd antehac invalidè sit confessus, aut peccata non explicaverit debitè, obligandus non est ad confessionem repetendam, quia possessio est pro confessione, cujus valor, cùm adesse debuerit, præsumendus est, nec delictum præsumitur. Unde, quamdiu probabile est, quòd antehac confessus sit validè, non tenetur confessiones repetere; est autem probabile hoc ipso, quòd aliquando vitam præteritam cum morali diligentia recogitaverit, & confessus sit. *La Croix lib. 6. p. 2. n. 1221. & n. 1883.* 4. Si antehac fuit semper timoratæ conscientiæ, solitusque se bene præparare, nec voluntariè aliquid omisit, prudenter præsumitur semper bene confessus; quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio. At, si antehac non fuit timoratæ conscientiæ, sed consuevit negligenter se præparare, præsumptio est contra ipsum, adeoque tenetur iterare confessiones, de quarum valore dubitat. Quanquam non expedit semper, quando quis advertitur malè confessus, statim eum monere de confessione generali facienda, præ-

190. *Quid, si timeat, ne sit invalidè confessus?*

fertim, si pœnitens sit planè rudis, aut anxius, aut pudibundus; quia hoc quosdam nimis perturbat, putantes, impossibile esse omnium recordari; itaque hoc casu Confessarius dicat pœnitenti: Nunquid libenter pro quiete tua vis omnia peccata totius vitæ confiteri, quæ modò potes? Si annuat, percurrat præcepta, peccata capitalia, occasiones, & occupationes pœnitentis, & sic eliciat ipso quasi non advertente confessionem generalem; deinde interroget: An adhuc quid sit, quod conscientiam gravet; Demum intelligat numerum communionum, & confessionum, quæ fortè sacrilegæ fuerunt. Per has equidem non satisfecit annuæ confessionis, & Communionis præcepto, at pauci ad hoc reflectunt.

QUÆSTIO II.

QUOMODO AGENDUM CUM EO, qui vult generalem Confessionem facere?

191. *Cupiens generaliter confiteri quomodo dirigendus?*

RESp. Cum eo, qui non tenetur, vult tamen generalem confessionem instituere, sic procedi potest. 1. Etsi, per se loquendo, non teneatur peccata ab ultima confessione commissa distinguere ab aliis, jam confessis; quia omnia vult subjicere æqualiter; & confusio substantiam actûs non mutat; sæpe tamen melius est ea distinguere; tum, quia circa nunquam confessa communiter magis est pœnitens examinandus; tum, quia sic meliùs intelligitur status præsens pœnitentis, & quæ media necessaria sint contra relapsum, si fortè ab ultima confessione frequenter lapsus sit in idem peccatum. 2. Non

sit

sit Confessarius importunus in exquirenda specie & numero, nisi pœnitens velit; quia, cùm semel, ùt suppono, sit bene confessus, necesse non est, novam molestiam facere; nisi videretur id expedire ad majorem pœnitentis quietem. 3. Si semel fecit confessionem generalem exactam de juventute, incipiat ab ultima generali, omittendo antecedentia; nisi quid esset, quod magis gravaret, & vellet ad solatium addere. 4. Qui in peccatis luxuriæ vixerunt, iis unâ tantùm vice permittenda est confessio generalis, ne sordes sæpius movendo phantasiam rerum turpium speciebus magis impleant, & se iterum inquinent; una itaque accuratè facta permittatur tantùm, deincepsque de anno in annum generaliter confiteri, aut in genere tantùm se accusare de illis. Nec expedit talibus suadere confessionem generalem, nisi, postquam impetus illius vitii est repressus: nisi tamen aliunde esset obligatio. 5. Peractâ confessione generali prævio diligenti examine non tenetur amplius recogitare præterita; sed, ubi certus non est se aliquid omisisse, præsumere potest, se statum suum satis exposuisse; aliàs enim, cùm omnium, quæ fecimus, recordari non possimus, nunquam esset confitendi finis, dum hoc anno hoc peccatum, alio alia recurrant, quæ quomodo confessi simus, non meminimus. Permitti tamen expedit, ut ter, vel quater postmodum incidentia confiteatur, de quibus dubitat, an sit confessus; maximè, si non fuerit timoratæ conscientiæ: sic enim magis purgabitur anima, & quieti consulitur. Demum moneatur, ut sollicitudo illius in eo sit, ut Deo sincerè serviat, & injurias compenset.

CAPUT III.

DE CONFESSARIO FATUI, *surdastri, muti, vel ignotæ linguæ.*

QUÆSTIO I.

QUOMODO AGENDUM CUM *fatuo, surdo, & muto?*

192. *Quando fatuus absolvi possit?*

RESP. Cùm plenè fatuus capax non sit actuum supernaturalium, etiam capax non est absolutionis. Semi-fatuus autem, cùm capax sit peccati, & actuum supernaturalium, absolvi potest, & quidem juxta *Gobat* singulis mensibus, si hìc & nunc judicetur habere saltem imperfectè actus ad pœnitentiam necessarios. Si dubium sit, an plenè, vel semi-fatuus sit, disponi debet, quoad potest, saltem in articulo mortis, & absolvi sub conditione Ut non censeatur plenè fatuus, debet distinguere posse inter bonum, & malum morale, cujus signum sufficiens non est, quod revereatur Clerum, aliqua mandata ritè exequatur, genua flectat, pectus tundat; quia hæc facere potest destitutus usu rationis, eò quòd videat ista ab aliis fieri. Alia proinde signa esse debent, qualia indicavi supra de pueris n. 100. Stante tamen dubio absolvi potest in Paschate, ne anima, si fortè in mortali esset, periclitetur. Quòd, si aliquis esset delirus in uno, & prudens in aliis capax est absolutionis; quia defectus in uno provenire potest ex impressione forti secundùm dicta n. 100.

QUÆS-

QUÆSTIO II.

QUOMODO CUM SURDASTRO.

RESP. I. Surdaster Confessario ignotus, qui instrui non potest, vel examinari, quin circumstantes audiant, ducendus ad locum separatum, neque præsumi semper potest, quod putat *Gobat*, tales esse contentos, & ex hoc ipso, quòd in tali loco velint confiteri, facere potestatem Confessario loquendi ea, quæ ad absolutionem spectant, licèt ab aliis audiantur: multi enim putant se sic confiteri, ut opus non sit interrogatione. Si Confessario autem nota esset innocens vita surdastri, posset absolvi injunctâ pœnitentiâ, ostendendo rosarium, vel digitos, prout inter ipsos convenerit; ità tamen; ut alii non advertant gravem, si fortè detur, pœnitentiam. 193. *Quomodo juvandus surdaster?*

Resp. II. Mutus, qui non est surdus, juvandus est per interrogationes, quibus per signa respondere potest. Si, postquam didicit scitu, & creditu necessaria, talis factus est, absolvi non potest, nisi scripto vel signo se accuset, & dolere ostendat. In articulo mortis præsumitur faciliùs dedisse signum. Mutus, qui scribere potest, monendus est, juxta communem, ut per scripturam confiteatur, nisi per signa satis possit. Quòd, si scribere nesciat, possit autem per signa indicare numerum, & speciem, ad hoc tenetur; sique periculum sit, ne unus Confessarius ea non rectè intelligat, debet accedere alium, si quis sit, qui ea præ reliquis intelligat; si non potest, juvandus est, quoad fieri potest, & 194. *Quomodo mutus, non surdus?*

absolvendus, si plus haberi non possit, licèt tantùm in genere se peccatorem fateretur. Quòd, si sciret legere, possent ei quæstiones in scripto proponi, & pœnitentia eodem modo præscribi.

195. *Quomodo surdus & mutus?* Resp. III. Si surdus, simul & mutus ad confessionem adducatur; inquiratur priùs à ductore, qualia doloris, accusationis, & peccatorum signa soleat dare; postea in locum separatum deductus ex signis examinandus est; intellecto uno alterove peccato; dum plus obtineri non potest, cum signo doloris absolvi potest; quia in tali casu integritas materialis confessionis non requiritur. Caveat autem Confessarius, ne, si unum alterumve signum non satis intellexerit, postea alios interroget, quid illo signo indicare velit, quia facilè aget contra sigillum; cùm sic alii intelligant, quæ peccata voluerit significare Confessario. Putant quidem aliqui, surdum, & mutum à nativitate incapacem esse absolutionis, eò quòd nequeat habere actus supernaturales fidei, & spei; at, cùm capax sit peccati, agnitionis Dei, & vitæ æternæ, quæ per signa, & lumen naturæ discit, credendum videtur, quòd Deus, qui omnes vult salvos fieri, suppleat suis inspirationibus, detque fidem saltem virtualem, atque ad actum spei excitet. Hinc *Gobat* tenet, surdum & mutum posse etiam sæpius absolvi extra articulum mortis. Putat *P. La Croix*, surdum, & mutum, & cœcum à nativitate habendum instar perpetuò amentis, & solius Baptismi esse capacem; quia non apparet, quomodo signum dare possit in ordine ad absolutionem obtinendam. Si autem factus sit talis post usum rationis, inungendus esset, & etiam absolvendus, si det signum doloris, aut saltem Christianè vixerit; posset talis disponi per signa, si antè sit con-

confeſſus ſæpius, & Euchariſtiam perceperit ; v. gr. manu ipſius ſignum crucis in pectore formando , pectus tundendo, manus conjungendo, adjungendo ſtolæ, vel ſuperpellicio, faciendo circulum in ejus ore, vel linguâ, ut Sacerdotem adeſſe agnoſcat, & moneatur de Euchariſtia percipienda. Hæc ſi nihil proſint, inungendus eſt, inquit *Lohner* ; ſed non video, cur abſolvi non poſſit ſub conditione, ſi Chriſtianè vixerit , putatque *La Croix* , etiam poſſe dari Euchariſtiam pro viatico. *V. l.* 6. *p.* 1. *num.* 1875.

QUÆSTIO III.

QUOMODO CUM POENITENTE ignotæ linguæ ?

RESp. Si Confeſſarius ſciat linguam principalem pœnitentis v. g. Germanicam , vel Gallicam , etſi neſciat certos modos loquendi pœnitentis v. gr. Flandricum, vel Leodienſem, vel Vallonicum, putat *Gobat* , quòd licitè poſſit ſe exponere excipiendis confeſſionibus talium; verùm extra caſum neceſſitatis, niſi per circumlocutionem, & explicationem intelligere poſſit materiam confeſſionis neceſſariam , videtur teneri priùs diſcere modos illos loquendi : aliàs ſine juſta cauſa negligitur integritas materialis confeſſionis. Si autem ob imperitiam linguæ Confeſſarius nequeat percipere omnia mortalia, mittendus eſt pœnitens , ſi commodè fieri poſſit, ad alium linguæ peritum ; ſi verò ſine gravi incommodo remitti non poſſit, & ſaltem certum unum peccatum indicaverit , abſolvi poteſt in

196. *Vel linguæ ignotæ.*

tempore, quo præceptum urget, vel necessitas; qualis etiam est status peccati mortalis hominis itinerantis, qui brevi tempore Confessarium habere non possit; quia tunc sufficit integritas formalis. Tenetur tamen pœnitens mortalia non intellecta, datâ occasione, alteri confiteri. Hinc etiam potest tacere peccata, quæ certò novit non intelligenda. Quòd, si habeat sola venialia, potest adire Confessarium minus peritum linguæ, neglecto altero, teste *Gobat*, qui putat etiam blæsum, cujus omnia gravia peccata intelligi non possunt, audiri & absolvi posse tempore Jubilæi cum onere se sistendi alteri pro cæteris peccatis, à quo intelligi potest. Denique, si Confessarius planè non intelligit linguam pœnitentis, potest hic absolvi in necessitate, si se accuset per signa in genere. Quòd, si se velit accusare per interpretem, ad quod tamen saltem extra periculum mortis non tenetur, ùt habet communis apud *La Croix l. 6. p. 2. nu.* 1190. posset hoc ità practicari, ut interpres interroget pœnitentem, & hic stantis post se Confessarii manus digito premat, dum reus est, & reperito attactu etiam exprimat numerum.

CAPUT

CAPUT IV.

DE CONFESSARIO HÆRETICI convertendi, vel conversi.

QUÆSTIO I.

QUOMODO AGENDUM CUM Hæretico volente ad Ecclesiam admitti, vel admisso?

RESP. I. Si quis Catholicam fidem amplecti, & instrui desideret, primò excipiendus cum magna charitate, & benevolentiæ significatione, & amicè interrogandus, quomodo hæc ei gratia obtigerit, qua de causa religionem suam velit deserere, & Catholicam amplecti? Quamcunque afferat, cautelâ opus est, quia dantur homines fraudulenti, qui sub velamine pietatis quærunt non salutem animæ, & veritatem; sed sustentationem, aliaque temporalia, hisque obtentis postea malè vivunt, & ad vomitum revertuntur, ùt docent exempla tam in Judæis, quàm Hæreticis. Proinde primò excitandus, ut quærat regnum DEI, reliqua ab ipso cum fiducia exspectet, qui quærentes, & diligentes se non deserit, non tamen ei auxilium in temporalibus statim promittendum. 197. *Hæreticus Catholicam amplecti fidem cupiens benignè, sed cautè excipiendus.*

2. Si his peractis insistat proposito; indagandum, an sit hæreticus materialis tantùm, an formalis, & pertinax. Formalis erit, si scienter voluntariè adhæsit errori alicui contra veritatem fidei Catholicæ, postquam hanc sufficienter sibi 198. *Hæreticus an formalis, an materialis tantùm?*

propositam agnovit, sustineri à reliqua Ecclesia universali tanquam revelatam. Est autem veritas Catholica, quæ vel in sacris litteris apertè continetur, aut inde evidenter deducitur, vel habetur ex traditionibus Apostolicis, vel ex Conciliis generalibus, aut à Summo Pontifice, ùt loquente ex Cathedra, definita ac declarata est pro articulo fidei. Hæreticus verò tantùm materialis dignoscetur, si adhæsit tali errori ex simplicitate, ignorantiâ, sinistra informatione, paratus interim vel actu, vel habitu errorem deponere, si agnosceret veritatem. Tales dantur teste *P. Pichler l. 2. Decret.* in Germania: nec solùm illi, qui procul à Catholicis degunt, sed etiam, qui his immixti vivunt, tam plebeji, quàm quidam etiam honestioris conditionis; quia ab annis teneris à præconibus suis pessimè instruuntur, & innumeris mendaciis contra fidem Catholicam imbuuntur. Neque ubi aliquod dubium oritur ex iis, quæ apud Catholicos vident, contra religionem suam, statim existimant se obligari ad magis inquirendum, sed pro tentatione in fide habent, vel arbitrantur, differentiam non esse substantialem. Proinde & se in sua religione posse salvari. In hac persuasione, quamdiu inculpabiliter manent, hæretici tantùm sunt materiales. Imò, quamdiu existimant, ejusmodi occurrentia dubia esse tentationes, non possunt mutare Religionem; quia ad hoc requiritur dubium prudens; quale, si oboriatur, tenentur inquirere, lumenque implorare Divinum, paratique esse, ad statim amplectendam veritatem, eamque re ipsâ amplecti, ubi satis agnoverint; aliàs fiunt hæretici formales, quia adhærent errori cum pertinacia, si sic constituti essent, ut agnitam veritatem nollent amplecti. Si tamen quis

quis sine hac pertinacia negligeret inquirere veritatem, peccaret is quidem contra fidem; non esset tamen in hæresi formali, quæ casus sit reservatus.

3. Cùm fides debeat esse assensus prudens, & 199.
super omnia firmus, docendus est, non posse esse veram Religionem, nisi unicam; cùm Religio, seu fides vera debeat esse à Deo; Hic autem ipsa veritas, non possit loqui opposita, quæ vera simul esse non possunt. Deinde ostendendum, veræ Ecclesiæ certas debere esse notas, quibus dignosci, & discerni possit à non vera: quia cùm Deus hominem obliget ad veram fidem amplectendam, seque aggregandum veræ Ecclesiæ fidelium; tot autem sint in mundo Religiones, quas excitandas utique novit Christus, necesse fuit ad providam, sapientemque Ecclesiæ fundationem notas aliquas esse, ex quibus vera à falsis dignosceretur: Notas autem veræ Ecclesiæ Christi esse, quòd sit una, sancta, Catholica & Apostolica. Una debet esse unitate doctrinæ; quia doctrinæ fidei oppositæ à Deo esse non possunt. Una unitate Capitis; quia, cum Scriptura in diverso sensu à diversis accipiatur, necesse fuit, ut esset Caput unum Ecclesiæ, à quo dubia definirentur; aliàs nemo veritatem invenire posset, cùm varii variè sentiant, & reputentur prudentes. Sancta autem, iterum sanctitate doctrinæ; quia doctrina fidei à Deo est, & ad veram sanctitatem debet hominem ducere, ut Deo fini suo conjungatur. Sancta sanctitate causali Sacramentorum, quibus homines sanctificantur, & in unum cœtum fidelium, velut signis stabilibus adunantur. Sancta sanctitate membrorum, hominum, qui sanctam sequuntur doctrinam. Catholica, id est, universalis, quia

Vera Religio certis notis, ex quibus discernatur à falsa, insignita esse debet.

præ-

prædixit Deus, fidem à Christo fundatam per universum mundum esse propagandam, & non defecturam. Apostolica, quia debet fides esse eadem, quæ ab Apostolis est tradita; aliàs Christi fides non perseverâsset. Demum ostendendum, has notas soli Ecclesiæ Catholicæ convenire, eamque esse in rebus fidei & morum infallibilem, adeoque credendum, quod illa credendum proponit. Quibus addi potest Sanctitas Patrum, qui fidem Catholicam sapientissimè defenderunt semper, & secuti sunt: constantia Martyrum, qui sanguine suo illam confirmârunt: miracula tot in ejus confirmationem facta. Quidècontra Calvinus, Lutherus, aliique hæretici? Atque hæc optima quoque methodus est hæreticum convincendi, præsertim si sine altercatione modestè per discursum ista proponuntur, & ipsi relinquantur consideranda, implorato lumine Divino, conceptâque contritione de peccatis cum proposito sincero Deo serviendi.

200. *Docendus scitu necessaria.* 4. His præmissis, docendus scitu, & creditu necessaria, si nesciat, ostendendumque, in quibus Catholici cum hæreticis conveniant, v.g. quòd Deus sit Unus in Natura, & Trinus in Personis, remunerator bonorum, & vindex criminum, &c. Deinde adducendi articuli, in quibus Catholici ab hæreticis discrepant, ùt de bonis operibus, de numero Sacramentorum, de Purgatorio, cultu Sanctorum, Communione sub utraque specie, & quidquid ipsius erroribus magis contrarium est, & inter cætera, quòd Romanus Pontifex sit Vicarius Christi, Caputque Ecclesiæ; quia, cùm Christus ipse visibilis nobis ampliùs non adsit; ut haberemus, ad quem recurreremus, à quo gubernaremur, necesse erat statui Vicarium Capitis invisibilis.

5. Ubi satis instructus erit in rebus fidei, præparan-

parandus est ad Confessionem, & ad Communionem ritè suscipiendam, explicando Sacramenti Pœnitentiæ partes, fructum illius, & communionis; & ne confessionem apprehendat, ùt nimis difficilem, exponatur illi obligatio sigilli sacramentalis, moneaturque, ut percurrat præcepta Decalogi, occasiones, negotia sua, & quæ occurrerint, adhibitâ morali diligentiâ, confiteri non erubescat; peccata nostra nota esse Deo, confusionem illam, quam Deus voluit nos subire ea confitendo uni homini, esse partem pœnitentiæ, & satisfactionis; nec mirum esse, si fortè in multis deliquerit, cùm caruerit Sacramento Pœnitentiæ, & Eucharistiæ, aliisque auxiliis, quæ fidelibus communicari solent. Deinde detur illi formula Professionis fidei proprio idiomate, si sciat legere, & explicetur. Hæc duplex est, una brevior, quæ emittitur ab iis, qui convertuntur secretò coram testibus ante confessionem; altera longior, quæ emittitur ab iis, qui publicè convertuntur, fitque ante Communionem, ubi minister dixerit: *Confiteor*, &c. Sacerdote ad latus Evangelii flectente. Hâc emissâ datur Communio. Ubi observandum, non esse admittendos, ad professionem fidei publicam, nisi priùs bene explorata sit illorum constantia, ne Professio cedat in ignominiam Religionis Catholicæ, si non perseverent in suscepta fide. Poterit quoque aliquando professio scripta, & subscripta à converso exigi. Sic enim tantò firmiùs ratum habebit. Poterit etiam illi factæ professionis testimonium pro majori solatio dari. Formulæ professionis habentur apud *La Croix l*, 6. *p*. 2. *sub n*. 1862. 201. *Præparandus ad confessionem, & professionem fidei.*

6. Ne decipiatur Confessarius vel postea traducatur, per varias quæstiones diverso tempore factas experiatur dictorum cohærentiam: non magno- *Quid deinde agendum.*

magnopere aliis, nisi bene exploratos, commendet: nec libros magni pretii, vel aliud quid commodet: non se iis familiarem præbeat: nihil in privata conversatione dicat, aut agat, quod dictum, aut factum nollet, si ad hæresim fortè redeant. Videri potest *Lohner instr. pract. 5. de Confess. partic. personarum, & de instructione Apostolica, c. 2. §. 2.*

202. *Quomodo in ipsa confessione agendum cum eo?* Resp. II. Ubi jam ritè præparatus est ad confessionem, Primò, Benignè excipiatur: eximatur illi, quoad fieri potest, omnis horror: dicatur, omnia peccata ipsius esse delenda, futurum illum jam hæredem cæli, & filium DEI.

2. Examen rigidum ne instituatur, sed ubi exposuerit, quæ ipsi post examen conscientiæ occurrerunt, circa præcepta Decalogi, fidei, spei & charitatis; examinetur, prout in Domino videbitur, pro circumstantiis. Deinde interrogetur, quot annis vixerit in sua religione compos rationis, & habens dubium de ejus veritate? Quoties in hoc statu solitus sit, quot annis adire cœnam suæ sectæ, & sic facilè intelligetur, quoties circiter violaverit præcepta Ecclesiæ de prohibito esu carnium, &c.

3. Interrogari potest, prout circumstantiæ indicabunt, an non sit reus specialis contemptûs Papæ vel Ecclesiæ? An non dixerit blasphemias, vel calumnias contra Ecclesiasticos, vel dederit scandalum in rebus fidei, alios perverterit, detinuerit in hæresi? Si dubium habuit prudens de sua religione, an, & quamdiu contempserit, vel neglexerit inquirere. Si circa hæc gravia afferat peccata, non terreatur, sed erigatur in spem, dicendo, id mirum non esse, cùm caruerit Sacramentis, & minùs agnoverit.

4. Si advertatur tantùm fuisse hæreticus materia-

teria-

terialis, à quovis equidem abſolvi poteſt ; expedit tamen, ſi aliud timeri poſſit, habere facultatem ſpecialem. *Si* autem deprehendatur fuiſſe hæreticus formalis, non ſciverit tamen, hæreſi formali annexam eſſe excommûnicationem, hæc non erit caſus reſervatus Pontifici, quia ipſi reſervatur propter excommunicationem, quæ ab ignorante eam non incurritur. At, quia & Epiſcopi hæreſin formalem ſibi non propter excommunicationem, ſed propter ſe reſervant, attendendum, an non opus ſit petere ſpecialem facultatem, uti erit, ſi Confeſſarius eam non habeat.

5. Abſolutâ confeſſione pœnitentiam injungat, non gravem tamen ab initio, ſed ad proximas indulgentias invitet, demum abſolvat ab hæreſi, & cenſura. Aliqui dicunt adhibendam eſſe hanc formam : *Abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, quam per hæreſim contraxiſti : & reſtituo te Sacramentis Eccleſiæ, & communioni fidelium* ; ſed hæc forma præſcripta eſt pro foro externo, in interno ſufficit forma communis. An pro admiſſione hæretici ad Eccleſiam recurrendum ſit ad Epiſcopum, attendenda eſt praxis Diœceſis. Quòd, ſi occurrat converſo tentatio contra fidem, dicat illicò : Credo Domine : ſufficit mihi verbum tuum. Minor ego ſum, quàm ut capiam myſteria Divina, qui naturalia non intelligo. Non crederem ego, quod tot ſanctiſſimi, & illuminatiſſimi crediderunt, quod Eccleſia, quæ, teſte Apoſtolo, eſt columna, & firmamentum veritatis, credendum proponit, & credit ?

Petes. Quid agendum Sacerdoti, ſi intelligat, hæreticum eſſe ad extrema deductum ?

Reſp. Ubi poterit, prudenter aget, ſi eum acce- 203.

Quomo-

dat,

Quomodo cum eo, qui jam est ad extrema deductus?

cedat, & dissimulata sua persona, etsi putaretur prædicans, cum eo eliciat, primò, in genere actum fidei, circa omnia à Deo revelata, in specie circa necessaria necessitate medii credenda; tum actum spei, contritionis, resignationis, &c. Dein loquatur illi tantùm de illis, quæ hæreticis cum Catholicis communia sunt: tum quærat, an si sciret, se non credere aliquid, quod Deus revelavit, vellet credere, & de facto credat? An non vellet recedere à sua religione, si sciret, ipsam non esse illam, quam Christus & Apostoli docuerunt? An non velit facere omnia ad salutem necessaria, & confiteri etiam, & absolvi, si sciret, hoc Christum requisivisse, tanquam necessarium ad salutem? Si annuit, repetat, ùt priùs, actus fidei, spei, contritionis perfectæ, propositique, & voluntatis præstandi modò omnia, quæ Christus ad salutem requisivit: demum jubeatur elevare manum, aut aliud signum dare in contestationem, quòd velit implere omnem Dei voluntatem. Hæc si præstet, poterit absolvi sub conditione, formâ clàm sine alio signo pronuntiatâ. Quòd, si diceret: Non possum me resolvere, an velim mori Catholicus, an Lutheranus, non posset absolvi. Si subjungeret: Deus propitius esto mihi peccatori: putat *Gobat*, posse absolvi; quia præsumitur materialis ex verbis prioribus. Quòd si quis absolvi non possit, utiliter tamen eliciuntur prædicti actus. Cæterùm hæretici, etsi materiales tantùm, moribundi passim non absolvuntur, si signum pœnitentiæ non notentur dare, sicut Catholici sensibus destituti; quia Catholici censentur dare signa in ordine ad absolutionem, etsi non distinguantur, & Catholicè vivendo petiisse mori Christianè, adeoque absolvi. Non sic hæretici, cùm censeant, pœniten-

tentiam non esse necessarium Sacramentum remissivum peccatorum : & sic etiam non baptizantur moribundi Judæi : quia adulti ante Baptismum debent esse saltem attriti, & credere in Christum, & intentionem habere suscipiendi Baptismum.

QUÆSTIO II.

QUOMODO AGENDUM CUM Hæretico, qui invitat ad disputandum?

RESP. I. Acturus cum hæreticis de materia fidei, ubi disputatio publica instituta non est, non descendat statim ad mysteria particularia expendenda, an vera, an credibilia sint : sic enim sine fructu aget, & locus variis evagationibus dabitur ; sed ostendat primò, veram fidem necessariam esse ad salutem. 2. Non nisi unam esse veram Religionem & Christi Ecclesiam, quia contradictoria nequeunt esse à Deo revelata. 3. Illam Ecclesiam debere posse inveniri, adeoque habere certas notas, ex quibus dignosci possit ; quia tenemur ejus doctrinam amplecti, & sequi. 4. Notas veræ Ecclesiæ Christi esse, quòd sit una, sancta, Catholica, Apostolica, hasque soli Ecclesiæ Catholicæ convenire ex n. 199. 5. In vera Christi Ecclesia debere esse Judicem infallibilem controversiarum in rebus fidei, & morum ; aliàs Christus Ecclesiæ suæ non satis providisset ; facilè deficeret ab unitate, & sanctitate doctrinæ, & post ortas tot hæreses & opiniones de iis diversas, nesciremus, quid tenendum, quid rejiciendum esset : non intelligeremus verum in multis scripturæ sensum : non pos-

204. *Cum hæretico ad disputandum invitante non descendendum statim ad particularia.*

Sed demonstranda vera Ecclesia.

possemus discernere, quinam libri scripturæ sint à Spiritu sancto dictati, & qui non: Gentilis aut meritò dubitans de sua religione invenire veram Religionem non posset. Judicem autem talem non apud hæreticos esse fatentur ipsi: eum autem Catholici habent, nempe Vicarium Christi, S. Petri Successorem. His præmissis, si velit descendere quis ad particulares fidei articulos, dicendum, intelligendos esse juxta sensum veræ Ecclesiæ Christi, cui Judex infallibilis controversiis decidendis præpositus à Christo. Hæc autem tractanda sunt cum mansuetudine, comitate, sine contemptûs signo, ne acerbentur animo, & suscitetur pertinacia. Atque hoc modo agendum cum convertendis, qui & excitandi sunt, ut à Deo petant lumen; offerant se paratos ad obsequendum ejus voluntati: frequenter eliciant dolorem de peccatis, caveant ab his, ne obicem ponant Spiritui sancto.

205. *Quid, si dicat, Scripturam esse claram?* Resp. II. Si fortè quis dicat 1. Scripturam esse claram. 2. Nihil credendum necessariò, quod in ea non habetur, vel ex ea per evidentem consequentiam non deducitur. 3. Quòd nihil in ritus Ecclesiæ moresque hominum sit inducendum, quod non expresè mandatur in Scriptura. Respondendum, aliud sentire Ecclesiam, veræ Ecclesiæ notis insignitam, cui credendum. Dein responderi potest ad primum: Cur ergo Propheta David Psalmo 118. ait: *Da mihi intellectum, ut discam mandata tua?* Unde ergo tot hactenus fuêre controversiæ inter Christianos? Unde, quòd Calviniani cum Lutheranis inter se non conveniant in rebus fidei? Unde, quod Apostoli propositas à Christo Parabolas Matthæi 13. non intellexerint? Unde, quòd S. Petrus dicat, Paulum scripsisse aliqua ad

ad Romanos difficilia intellectu? Deinde proponi possunt illi exponendi textus. 1. Quomodo Jacob sine mendacio dicere potuit Gen. 27. v. 8. *Ego sum primogenitus tuus Esau.* 2. Quomodo intelligitur illud 1. Reg. cap. 13. vers. 1. *Filius unius anni erat Saul, cùm regnare cœpisset, duobus autem annis regnavit super Israel*, cùm Saul, dum eligebatur, humero eminuerit super omnem populum, & 20. annis regnaverit; 1. Reg. cap. 9. vers. 2. 3. Quomodo intelligitur illud Eccles. 3. vers. 19. *Unus interitus hominum, & jumentorum, & æqua utriusque conditio, nihil habet homo jumento amplius.* 4. Quomodo illud Psal. 35. vers. 8. *Homines & jumenta salvabis Domine.* 5. Quomodo illud Ecclesiastici cap. 42. vers. 19. *Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* 6. Ezechielis 18. dicitur: *Filius non portabit iniquitatem patris.* Exodi 20. *Ego Dominus visitans iniquitatem Patrum in filios.* Primum de culpa, secundum de pœna intelligitur. 7. Exodi 33. ait Deus: *Non videbit me homo, & vivet.* Genes. 32. ait Jacob: *Vidi Deum, facie ad faciem*, nempe sub corporali specie. 8. Jobi cap. 1. dicitur: *In omnibus non peccavit Job labiis suis.* Cap. 7. dicit, se desperâsse, suspendium elegisse, peccâsse. 9. Ecclesiast. 1. vers. 4. *Terra in æternum stat.* Lucæ 21. *Cœlum, & terra transibunt.* 10. Ecclesiastici 3. dicuntur universa sub cœlo suis spatiis transire. Ibidem vers. 14. Omnia opera, quæ fecit Deus, in perpetuum perseverare dicuntur, puta, quoad speciem. 11. Joannis 15. dicit Christus: *Omnia, quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Cap. 16. *Adhuc multa habeo dicere vobis, sed non potestis portare modò.* 12. Matthæi 10. di-

citur : *Gratis accepistis, gratis date.* Lucæ 10. *Dignus est operarius mercede suâ.* Plures ejusmodi antilogias vide apud Tirinum.

Ad 2dum. 1. Ubi expressum in scriptura clarè tres Divinas personas non moraliter tantùm, sed realiter distingui? Id contra Arianos in Concilio Nicæno probatum unanimi PP. doctrinâ ab Apostolis traditâ. 2. Ubi in scriptura, duas in Christo esse naturas, & unam personam? Negabant id olim Nestoriani, & Eutichiani. 3. Ubi in scriptura clarè exprimitur, Spiritum sanctum à Patre, simulque à Filio procedere? Quod negant multi Græci. 4. Ubi scriptum, quod Dominica dies loco Sabbathi celebranda sit? 5. Ubi scriptum, quinam libri sint Canonici, & à Spiritu sancto inspirati, quòd illi, quos hæretici, ùt tales, recipiunt, sint incorrupti? 6. Ubi scriptum, quòd Christus fiat præsens sub speciebus Panis & Vini, in sumptione, vel, quòd illa tantùm sint signum, & figura Corporis Christi, &c. Denique, cur ante suam cœnam, exemplo Christi, non edunt agnum Paschalem? Non lavant sibi pedes? Cur fœminas ad cœnam admittunt? Cur quater de anno adeunt? Ubi hæc & similia scripta sunt, esse facienda aut omittenda?

Ad 3tium. Cur ergo hæretici horâ octavâ habent concionem? Cur primum mercurii in mense diem, ùt festum, dant orationi? Cur ante sumptionem cœnæ pridie habent concionem præparatoriam? Cur infantes tantùm eo die baptizant, quo est concio? Cur in Baptismo adhibent Patrinos? &c.

3. Si nolit acquiescere signis Ecclesiæ veræ, interroga 1. Ex quo libro scripturæ velit disputare? Unde sciat, librum illum esse sacram

Scrip-

Scripturam, aut si sit, unde noverit esse incorruptum? Unde sciat, illum esse sensum à S. Spiritu intentum; cùm, ùt hæretici ajunt, nihil sit credendum, quod in scriptura non est? Si recurrat ad Spiritum privatum, dicat, cur potiùs illius, quàm aliorum spiritui contradictorio credendum? Ubi habetur, illum spiritum esse à DEO?

2. Ecclesia tua vel est nova, vel antiqua? Si nova? Non est Ecclesia Christi, quæ ante annos plùs, quàm 1700. fuit. Si antiqua? Ubi ergo per 15. sæcula à Christo usque ad Lutherum, & Calvinum latuit? quis Historicus ejus meminit?

3. Vera Christi Ecclesia vel est infallibilis, vel fallibilis? Si infallibilis? Ergo Romana Christi Ecclesia, quæ secundùm vos aliquando fuit vera, adhuc est vera; quia errare non potuit. Si fallibilis? Unde ergo estis certi, quòd rectè credatis? quomodo potestis habere fidem certam & firmam? Si dicat, suam Ecclesiam fuisse in mundo ante Lutherum: Vel ergo fuit visibilis, vel invisibilis? Si visibilis? quis eam vidit? quis de ea scripsit? quis in ea fuit? Si invisibilis? Ergo nemo, etiam volens rectè colere Deum, eam invenire potuit. Ergo nec tenebatur: ergo omnes tunc damnati sunt defectu fidei? Et nunquid eodem jure Turcæ & Anabaptistæ habere se veram fidem Christi dicent?

4. Vel possunt homines salvari in Ecclesia Catholica, vel non? Si possunt; ergo Sectarii egressi sunt de salvifica Ecclesia, quæ non nisi unica esse potest. Si non possunt; ergo omnes per duodecim sæcula damnati sunt, tot Martyres pro Christo passi, tot Confessores, S. Augustinus, Hieronymus, Gregorius, Bernardus, Bene-

dictus, Dominicus, Franciscus Seraphicus, & Xaverius, quos ipsi vos diciris Sanctos;

5. Nunquid Lutherus, & Calvinus sacram Scripturam à Romana accepit Ecclesia? Vel tunc hæc erat vera, vel falsa? Si vera Ecclesia? ergo damnandi sunt, qui ab ea recesserunt. Si falsa, quomodo vestra scriptura non est falsa, quam ab Ecclesia falsa accepistis?

6. Credisne, non dari Purgatorium, Missam, septem Sacramenta? &c. Ubi hoc habetur in Scriptura?

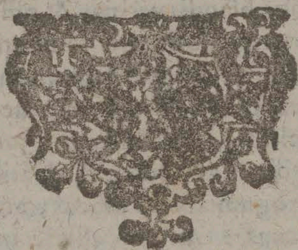
7. Vel agnoscis veteres Hæresiarchas, Arium Nestorium, aliosque rectè ab Ecclesia damnatos, vel non? Si non, ergo primævam condemnas Ecclesiam, & hæreticorum illorum doctrina erit vera, adeoque non erunt tres Divinæ Personæ, Christus non erit verus Deus, & verus homo. Si ita, idem & de Luthero, & Calvino admittere debes; quia & eorum doctrina in illis damnata est, ùt, quòd opera bona non sint necessaria ad salutem? quòd non sint admittendæ traditiones, aliaque superiùs relata.

8. Religio, seu secta potiùs Lutherana & Calviniana, per quos est propagata? An incorruptam habet scripturam? Minimè. Nam *Epist. 2. Petri cap. 1.* antiquissima & vulgata editio habet: *Quapropter, fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis.* Lutherus delevit tò: *Per bona opera.* Epistol. Rom. cap. 30. vers. 30. *Arbitramur hominem justificari per fidem.* Lutherus addit: *Per solam fidem.* Joannis 6. vers. 50. textus antiquissimus habet: *Ego sum Panis vivus.* Calvinus substituit: *Vivificans.* Epist. Hebr. c. 13. vers. 4. ait: *Honorabile conjugium in omnibus,* id est, omnia in legitimo matrimonio honorabi-

lia

lia sunt. Sectarii substituerunt: *Inter omnes*, ut, defendant conjugia ministrorum Ecclesiæ. Eph. c. 5. v. 32. de matrimonio dicitur: *Sacramentum hoc magnum est*: *Ego autem dico in Christo, & Ecclesiâ*. Sectarii substituêre: *Secretum hoc magnum est*, ne cogantur admittere Matrimonium esse Sacramentum. 1. Cor. 9. ait Apost. *Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi*? Nempe ad ministerium temporale. Lutherus addidit: *In uxorem*: Plures ejusmodi corruptelas omitto, quæ videri possunt apud Polemicos.

9. Denique, si cum Judæo sit de fide tractatus, ostendendum illi, Messiam venisse, proponendaque motiva credibilitatis, quibus Religio Catholica unicè sit prudenter credibilis. Si Gentilis ad fidem esset deducendus, demonstrandum illi foret, Deum esse unicum, omni honore, & cultu dignissimum, eum colendum esse cultu rationabili, quo ipse vult; ubi autem ille habeatur, debere posse colligi per notas & signa; &c. ut suprà. Legem Christianam esse rectæ rationi conformem, Deo dignam, bono publico utilissimam, &c.

CAPUT V.

DE CONFESSARIO POENITENTIS INDURATI, AUT VOLENtis differre seriam Pœnitentiam ad finem vitæ, vel præferentis exiguum dolorem de peccatis.

QUÆSTIO I.

QUOMODO AGENDUM CUM Peccatore indurato?

206. *Peccator induratus mox suaviter, mox severè tractandus.*

RESP. Cum homine duri cordis procedi potest hoc modo: 1. Confugiat Confessarius ad orationem, præsertim in Sacrificio Missæ, & petat sibi dari animam illam. Orationi utiliter junget mortificationem aliquam, v. g. Jejunium, & aliorum preces, quas expetere potest, præsertim à parvulis. Proderit etiam promittere Sacrificium pro animabus Purgatorii offerendum.

2. Si tempus ferat, non faciendo mentionem de confessione, blandis verbis, & officiis charitatis, studeat sibi devincere indurati animum, dumque illum utcunque sibi attentum habet, dicat: Quid existimas, si quis enorme crimen publicè commisisset, & adesset jam judex cum suis ministris, illum ad carcerem, patibulum, vel rotam, aut rogum abripi jubens; an non ille esset deprecaturus? An non esset, in genua provolutus, humiliter, per Deum & omnia sacra roga-

rogatusfus veniam? An non & tu id faceres; Si annuat? Nunquid credis, Deum esse justum Judicem, qui nullum peccatum, si pœnitentiâ seriâ non sit expiatum, possit, sic exigente justitiâ, rectâque gubernatione, relinquere impune? Nunquid credis, Deum hìc esse præsentem? An non posset hic jam mandare, vel permittere dæmonibus, ut in hoc momento ad infernum te abriperent? *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis.* Quid si te mox? Quid si cras abriperet? Væ animæ tuæ: væ in æternum! Adhuc tempus est; erit, cùm tempus non erit amplius. quin ergo prostratus humi, dicas contrito corde: Parce Domine, parce mihi misero. Juvat quoque referre historiam aliquam de impœnitentibus: v. g. Impœnitens lusit operam S. Francisci Borgiæ, & ad pœnitentiam adduci noluit. Crucifixus autem avulsâ à cruce manu sanguinem è vulnere lateris haustum conjecit in ejus faciem, dicens; Sanguis meus tibi in perditionem sit.

3. Si pergat esse obstinatus, petat causam, & eam amovere studeat Confessarius. Submittat hominem gratum, qui illum officii sui commoneat; sique æger est, quoad licet per sigillum moneat medicum, ut eum de morte imminente moneat. Hæc si non juvent, accedatur iterum, & seriò de salute animæ suæ moneatur: Deus non irridetur, non dat gratias pro arbitrio nostro, sed quando vult. Erit, cùm monentem te officii vel non habebis, vel percipere non poteris. Idem JESUS, qui nunc benignus ad pœnitentiam te invitat, erit tuus severissimus Judex, nunc paratus est omnia tibi condonare, tunc ridebit in tuo interitu. quis tibi erit animus in

eo momento, quo animæ tuæ, corpore solutæ, in ictu oculi omnia tua peccata, beneficia Dei, te salvare tam diu volentis, tibi objicientur, & in momento post in inferno eris sine fine cruciandus? Si necdum moveatur, fingat se cum indignatione abire Sacerdos, ultimòque seriò, & acriter adhortetur eum, v. g. Quid tibi persuades? Putasne Deum te egere in cœlo? An non potest habere alios, Judæos, etiam Gentiles, qui locum aliàs tibi paratum occupent, cum majore Dei laude, gloriâ, & gratiarum actione? Stulte & insipiens, hæccine reddis Deo tuo, qui creavit te, & redemit tanto pretio? Et his dictis abeat. Interea instiget eos, quos impœnitens novit optimè sibi affectos, uxorem, liberos, consanguineos, qui genibus ipsius advoluti rogent, ut misereatur animæ suæ; sæpe hæ voces aures obdurati vulnerant. Subinde revertatur Sacerdos, sique adhuc obstinatum inveniat, acriùs eum aggrediatur: Quis tandem es tu miser homuncio, ut resistas Divinæ voluntati? Resistis pietati te misericorditer invitantis, incides in manus vindicantis. Ecce instat momentum, à quo pendet æternitas, eaque infelix, si pergas molestus esse Deo tuo. Nolens volens mox deseres omnia, & ab omnibus desereris. Poterit etiam cum adstantibus, humi provolutus, Crucifixum manu tenens, hunc in conspectu pœnitentis ità alloqui: Non sinas Domine perire animam hanc, quæ tanto tibi pretio stetit, pro qua cruci affigi, illudi à Judæis, à Patre deseri, & mori voluisti, &c. Proderit etiam humana motiva proponere: v. gr. Ecce, si ità moriaris, patietur tua, & tuorum fama coram omnibus: sepeliri debebis non in cœmeterio, sed ad sepem cum bestiis. Si his non cedat victus,

remotis aliis interroget Sacerdos: An fortè times confiteri? Homo ſum, & peccator, egens miſericordiâ DEI, ſicut tu; non exiſtima deeſſe alios, qui diu in graviſſimis ſceleribus vixerunt, & levem erubeſcentiam vincendo, miſericordiam conſecuti ſanctè partim vivunt in terris, partim modò gaudent in cœlis. Confitêre homo homini fragili, ſicut tu. Si vis inconfeſſus latere, poſt mortem, coactus confiteri, damnaberis. Amabo! quæ ſunt, quæ erubeſcis edicere? An hoc? An illud? Saltem dic levia aliqua, &c. Sic via ſternitur ad dicenda alia. Si nil impetretur, morte inſtante dicatur: Migrandum eſt: elige, quod vis; aut pœnitere hìc ad momentum, aut æternùm ardere. Si omnia nihil proficiant, putant quidem aliqui ad terrorem aliorum dicendum, ſi aliud non vis, abi maledicte in ignem æternum; at conſultius eſt, ingeminare pia ſuſpiria contritionis, & amoris, ut vel in ultimo articulo, non deſertus, poſſit reſipiſcere.

QUÆSTIO II.

QUOMODO AGENDUM CUM peccatore volente differre Pœnitentiam?

RESP. Cum volente differre pœnitentiam in finem vitæ, aut annos ſenectutis, ſic procedi poteſt. 1. Monet nos *Eccleſ. cap.* 5. *verſ.* 8. *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Monet nos Chriſtus *Matthæi* 25. *Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam. Statutum eſt omnibus ſemel mori.* Mors certa, hora incerta, locus, modus 207. *Terrendus noviſſimis.*

incer-

incertus. Major pars hominum ante quinquagesimum annum in æternitatem abripitur. Quid si hodierna, quid si crastina dies ultima tibi foret? Omni die, omni horâ mori potes. Si scires, uni ex cibis pluribus tibi appositis admixtum venenum, quàm cautus fores; uni horæ inest mors tua, & ità securum te putas?

2. Deus, qui pœnitenti veniam spospondit, peccanti diem crastinum non promisit. Angelo peccanti moram pœnitendi non concessit: Adamum mox à commisso peccato Paradiso expulit. Benignus est in tolerando, sed & justus in puniendo. Exspectat quidem sæpe ad tempus, sed ab ipso prædefinitum; intra quod, si peccator se non convertat, actum est de ejus salute.

3. A momento, quo esse incepisti, cœpisti mori: statuit Deus singulis numero certo annos, dies, horas, momenta; quò diutiùs vixisti, eò propinquior es morti; eò plus debes Deo, quòd tam diu te toleraverit, eò graviùs inde judicaberis. Seu vigiles, seu dormias, ad mortem properas. Si difficile tibi est, jam pœnitere, quid erit in fine? quomodo tunc assurges ad Dei charitatem, tot peccatis ab eo aversus? Arbor, quæ nunquam floruit, nunquam viruit, fructum quomodo proferet? A quo exspectabis auxilium? Deum tam diu contempsisti, quomodo promittes tibi gratiam efficacem? Amor terrenorum, dolores corporis, obtusio sensuum, animi perturbatio, insidiæ dæmonis pœnitere te, & de salute cogitare non sinent. Fiet justo Dei judicio, ut, qui cùm posses pœnitere, & noluisti; non possis, cùm velles. In tota Scriptura non invenitur, nisi bonus latro unus, quem in fine vitæ verè pœnituit; unus, ut nullus desperet; solus, ut nullus præsumat. Sancti timuerunt, & ad-

& adhuc timent , ne in morte deficiant, & tu ſperes converti ? Si vis agere pœnitentiam, cùm jam amplius peccare non poteris, peccata te dimiſerunt, non tu illa. *S. Auguſt.*

QUÆSTIO III.

QUOMODO CUM PRÆFERENTE exiguum dolorem de peccatis ?

RESp. Si pœnitens exiguum de peccatis dolorem præferre videatur, non illico judicandum, deeſſe verum dolorem ; quibus enim temperamentum durius eſt, çorque minùs tenerum, difficiliùs moventur ad dolorem ſenſibilem, quo verba & geſtus animentur : hic autem dolor neceſſarius non eſt ; ſed ſufficit rationabilis dolor vitæ præteritæ , & prompta voluntas emendandi , quæ adeſſe judicatur , ſi pœnitens libenter admonitionem, & inſtructionem admittat : ſi conatus ſincerus emendandi præceſſerit : ſi oſtendat ſe paratum , ad expianda peccata pœnitentiis propoſitis, quæ ſtatui ejus , & conditioni non ſunt nimis graves , & inconvenientes. Quòd ſi doloris, & propoſiti ſinceri ſigna hæc deeſſent, proponenda illi eſſent motiva doloris , pericula, &c. & excitandus ad dolorem pro conditione ſua ſecundùm dicta.

CAPUT

CAPUT VI.

QUOMODO CONFESSARIO agendum cum infirmis, & moribundis?

QUÆSTIO I.

QUID PRÆSTANDUM CONFESSario in accessu ad infirmos?

209. *Sex primùm servanda.* RESp. Vocatus ad infirmum cogitet 1. Moneri se à Christo, ut cooperetur ad salutem animæ, auxilio nunc maximè indigentis; & illico accedat, interim suæ infirmitatis memor, utpote, qui sine Deo nihil in naturalibus, minùs in supernaturalibus potest: roget Deum Patrem per infinitam bonitatem suam, & charitatem, quâ dilexit mundum: Christum DEI Filium, Dominum nostrum per passionem, & mortem suam, pro salute animæ illius toleratam: Spiritum sanctum per amorem illum, quo animam istam in Baptismo sanctificavit, ut sibi gratiam largiatur rectè infirmum disponendi; huic verò veram contritionem, & charitatem. Imploret quoque patrocinium, & intercessionem B. M. V. per labores & dolores, quos pro nostra redemptione pertulit ejus Filius. Petat item auxilium Angeli Custodis illius infirmi.

2. Si non novit infirmi personam, conditionem, & habitudinem; vel in itinere, vel in domo infirmi, si tempus ferat, priùs conetur intelligere, qualis sit: v. g an sit vir eruditus, prudens aut utatur judicio, sensibus: an petierit Confessarium:

rium : an credatur morti vicinus ? An ſit confeſ-ſus, communicaverit, extremam unctionem acce-perit, teſtamentum fecerit ? Quod vitæ genus tenuerit ? An aliquid ſit magni momenti, de quo eum moneri conveniat, vel neceſſe ſit ? An ſe afflictum ſpiritu oſtenderit ? Hæc, vel ex his, prout convenire videbitur, interroget.

3. Infirmi cubiculum ingreſſus, aquâ luſtrali infirmum aſpergat, eique benedicat hâc formâ: *Benedicat te Deus Pater † Sanet te Deus Filius † Illuminet te Spiritus ſanctus † Cor tuum cuſto-diat, animam tuam ſalvet, & ad æternam vi-tam te perducat, Amen.* Vel dici poteſt ora-tio : *Viſita, quæſumus, Domine habitationem iſtam, &c.* Sacerdotibus nota. Deinde ſalu-tet infirmum, niſi mors inſtans aliud ſuadeat; quærat de morbo, doloribus, eorumque cir-cumſtantiis, de his enim infirmi plerumque li-benter loquuntur. Oſtendat commiſerationis affectum, exponatque, ex cujus ordinatione proſpera nobis, & adverſa eveniant; hunc mor-bum eſſe à Deo providentiſſimo, & noſtrî aman-tiſſimo Patre illi immiſſum, ut ſuum infirmus er-ga Deum probet amorem : pro debitis per hu-manam fragilitatem contractis ſatisfaciat, & ipsâ ſatisfactione, quæ in altera vita ſine merito præ-ſtanda fuiſſet, merita ſua, & gloriam augeat, Chriſto aſſimiletur magis : ut recordetur, nos in hoc mundo peregrinos eſſe, patriam nobis cœ-lum deſignatum, &c. Proinde acceptet morbum de manu Patris, & vertat in bonum animæ ſuæ, & quod pati debet, libenter patiatur; alioquin paſ-ſurus tamen, ſed ſine merito.

4. Si non inſtet periculum mortis, non inge-rat ſtatim mentionem confeſſionis; ſed, ſi fortè eam horreat, priùs ſtudeat ejus animum lucrari,

& di-

& disponere ad illam non advertentem, v.g. exponendo Dei in humanum genus charitatem, paternam hactenus de nobis curam, beneficium vocationis ad veram suî agnitionem, beneficium Baptismi, Christi in nos amorem, potens patrocinium Virginis Matris ejus, quam voluit & esse Matrem nostram, quæ gaudet intercedere pro nobis.

5. Hoc modo lucratus animi partem; si ipse non insinuet, velle se confiteri, proponat illi confessionis utilitatem, ostendendo hanc conferre ad animi quietem, animo autem quieto faciliùs recuperari corporis sanitatem, quam animus sollicitus impedit: morbos sæpe esse nuntios, quibus indicat Deus, cupere se, ut penitus ad se nos convertamus: hanc esse suavissimam DEI providentiam, scilicet monere nos, dum adhùc mens & sensus vigent: monuisse & hoc Christum suo exemplo, qui in cruce moriturus, primam curam habuit, ut peteret à Patre veniam peccatoribus: nulli periculo obiiciendam esse animam, quam habet unicam: Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas.

6. Si æger petat moram v.gr. horæ, ut se præparet, concedenda illi est, nisi obstet periculum. Cavendum tamen, ne diu differatur, præsertim in febribus malignis, ne delirio postea præoccupatus, confessionem non possit amplius peragere. Si de die in diem velit differre, urgendus est suaviter, proponendo Dei invitantis amorem, & desiderium, ut obsequatur: gaudium Christi, quod habet, oviculâ vel unâ ad se redeunte: gaudium Angelorum super uno peccatore pœnitentiam agente, &c. Si his nihil flectitur, inquiratur causa, cur nolit animæ suæ consulere; & audita amoveatur: submittatur amicus, qui eum indu-

inducat ad confeſſionem ; ſique morbus ſit periculoſior, moneat eum Confeſſarius, ſi fortè alii non audeant, seriò de periculo ; ut diſponat domui ſuæ. Si necdum cedat, cum diſcretione adhibenda ſunt, quæ dixi à num. 206. de indurato & volente differre pœnitentiam ; ſi autem paratum ſe oſtendat, diſponatur ſecundùm jam dicenda.

QUÆSTIO II.

QUOMODO INFIRMUS, VOlens confiteri diſponendus ſit?

RESp. I. Confeſſarius juvet infirmum, præſertim, ſi hic rudis ſit, in eliciendis actibus fidei, ſpei, charitatis, contritionis, &c. ſæpe enim vel motiva neſciunt, aut morbus impedit, quò minùs poſſint eos elicere. Quòd, ſi infirmus debilior ſit, proponenda ſunt illi credenda & ſperanda per breves quæſtiunculas, quibus attendat, & ſubinde uno alterove verbo reſpondeat. *v.g. pro actu fidei.* 210. *Excitandus ad fidem, ſpem, charitatem.*

Chariſſime, &c. Nunquid credis, quæ credit, & credenda proponit ſancta Mater Eccleſia, quæ, teſte Apoſtolo, columna & firmamentum eſt veritatis, cui Chriſtus perpetuam promiſit Spiritûs ſancti aſſiſtentiam. Reſp. Credo. Credis igitur, quòd Deus ſit Unus in Natura, & Trinus in Perſonis : Remunerator bonorum, & vindex malorum ? Et hoc ideo credis, quia Deus dixit, qui nec falli, nec fallere poteſt ? Reſp. Credo firmiſſimè. Nunquid quoque credis, quòd Deus creaverit nos, & conſervaverit hactenus, ut ei ſerviamus, & tandem ſalvi fiamus : quòd, poſt- *Actus fidei.*

quam perieramus, Filius Dei sit pro nobis incarnatus: quòd morte & sanguine suo nos redemerit: gratiam nobis meruerit, quâ possumus, & sine qua non possumus salvari: quòd Sacramenta instituerit, per quæ gratiam accipimus, & sanctificamur? Et hoc credis, quia Deus ista revelavit? Credo. Nunquid quoque credis, quòd Deus sit paratus, pœnitentibus remittere peccata, & justificatis dare vitam æternam? quòd sit omnipotens, justus, fidelis, misericors, summè bonus, omni amore & cultu dignissimus, & peccata oderit super omne malum, justè graviterque puniat? atque hoc iterum credis, quia Deus ità revelavit omniscius, & verax? Credo. In hac, & pro hac fide mori sum paratus.

Actus spei. *Pro actu spei.* Nunquid speras per infinitam Dei misericordiam, & per merita Christi veniam peccatorum, necessaria auxilia gratiæ, & vitam æternam; quia Deus infinitè potens, benignus, misericors & fidelis promisit ista inquirentibus se? Resp. Spero. In te, Domine, speravi, non confundar in æternum.

Actus charitatis. *Pro actu charitatis, & contritionis.* Nunquid nosti, quanta tibi præstiterit Deus? Creavit & conservavit te, ut eo æternùm fruereris: dedit tibi Filium suum Redemptorem, Magistrum, cibum animæ tuæ in terra, & Advocatum in cœlis: MARIAM, Filii sui Matrem dedit tibi Patronam, præterea Angelum, tuî custodem. Quàm liberalis & benignus fuit in te Deus? Est ipse sibi sufficientissimus, in se ipsa bonitas, ipsa misericordia, ipsa clementia, summa Majestas, omne bonum. Nunquid ergo omni amore dignissimus? Nunquid ergo gaudes, & gratularis ipsi de omni bono suo? Nunquid ipsum præfers omnibus, quæ cogitari possunt: ipsi

optas

optas omnem gloriam : te offers ad ipſum benedicendum, ad amandum & laudandum hìc & in æternum, eumque diligis ex toto corde, ex tota anima; quia dignus eſt omni cultu, & amore? Reſp. Amo, & amabo in æternum? Utinam illum eo amore, quo amant ipſum omnes Sancti in cœlis, amare poſſem!

Nunquid ex corde doles, quòd Deum, tam in te benignum, tam in ſe amabilem, tam dignum omni honore, unquam peccatis tuis offenderis? Quòd feceris, quæ tantæ bonitati diſplicent; qui, etſi nec præmium exſpectandum, nec pœna timenda eſſet, omnium cordibus eſt amandus? Reſp. Ex toto corde doleo. Dic ergo: Deus, propitius eſto mihi peccatori! Pater, peccavi in cœlum, & coram te; jam non ſum dignus vocari filius tuus: ne projicias me à facie tua! Nunquid ſtatuis, deinceps, quoad Deus tibi vitam dederit, amore ejus omnia peccata vitare, occaſiones peccandi fugere, & præſtare omnia, quæ, re prudenter conſideratâ, ad ſalutem neceſſaria judicaveris? Reſp. Statuo per Dei gratiam. Dixi, nunc cœpi. Statui cuſtodire juſtificationes tuas, Domine. Confirma hoc Deus, quod operatus es in me. *Contritio.*

2. Si terreatur fortè multitudine peccatorum, excitetur Dei clementiâ erga peccatores, v. gr. erga Magdalenam, latronem in cruce, S. Petrum, cui primò inter Apoſtolos poſt Reſurrectionem apparuit: S. Thomam, cui pertinaciter incredulo obtulit latus, & manus: item erigatur verbis Dei dicentis: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat. Miſericordia Domini ſuper omnia opera ejus.* Ipſe Pater optimus eſt, etſi nos filii prodigi. Etſi tu

commiseris, unde damnare te potest; ipse tamen non amisit, unde salvare te potest.

3. Si infirmus esset rudis, minùsque apprehenderet motiva dilectionis Dei, inducendus esset primùm ad dolorem minùs perfectum, seu attritionem, secundùm dicta.

QUÆSTIO III.

QUÆ SINT PRÆSTANDA Confessario in confessione infirmi, vel moribundi?

211. *Infirmus animandus.* RESP. Infirmum dispositum ritè 1. animet ad confessionem sinceram; in conspectu Dei faciendam, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur: quem nullum latet secretum: qui tantùm exspectat, ut seriò pœnitenti, & sincerè confitenti occurrat, eumque stolâ gratiæ vestiat; & in filium recipiat.

2. Impertitâ benedictione petat, à quo tempore ultimò confessus sit? An nihil voluntariè omiserit, & pœnitentiam impleverit? Si reperirentur priores confessiones invalidæ, procedendum secnndùm dicta num. 191. quo casu necesse non esset, urgere, ut non confessa à confessis separet, ubi commodè fieri non posset.

Examinandus & monendus suaviter, 3. Si, ùt apud infirmos plerumque contingit, interrogationibus opus sit: excitetur, ut sincerè, & animosè respondeat ad singula, utì conscientia dictat: nihil præ verecundia taceat, numerum nec augeat, nec minuat; sed sincerè certa pro certis, dubia pro dubiis confiteatur.

4. Tum interrogando percurrat præcepta fidei, spei, charitatis, Decalogi, Ecclesiæ, peccata propria, officii, statûs, prout discretio dictabit,

& con-

& conditio confitentis. Si mora talem ordinem non ferret examinis, convenit interrogare graviora, circumstantias mutantes speciem, numerum; pro personarum diversitate; de scandalis, confessionibus non ritè factis, odiis inveteratis, usuris, &c. demum alia, prout tempus & circumstantiæ patientur.

5. Si absolutâ confessione nihil supersit, quod gravet conscientiam, aut præstandum ante sit, Confessarius pœnitentem benignè alloquatur, & renovet cum eo dolorem de peccatis, & propositum vitandi omnia, occasionesque peccandi, hoc vel simili modo: Deus! Deus cordis mei! Propter te ipsum, qui infinitè bonus es, amo te, & amabo super omnia. Pœnitet, ah pœnitet me, misericordissime Deus, quòd te tam graviter, & toties offenderim! Tu quæsivisti me, & ego contempsi te. Ex intimo corde doleo, quòd te, omne bonum, omni amore dignissimum, tam parvi æstimaverim. Pater, peccavi in cœlum, & coram te: respice in faciem Christi tui, & miserere mei. Quid tibi retribuam pro patientia tua in me? Offero me totum ad obsequium tuum, & statuo firmissimè per gratiam tuam, quam suppliciter peto, nunquam peccare amplius, occasiones peccandi fugere, & tibi soli servire. Amore tuî condono omnibus, qui unquam me offenderunt. In satisfactionem suscipe labores, dolores, sanguinem, mortem Filii tui, Domini mei JESU Christi: suscipe & hos dolores meos, quos tuî amore lubenter feram: vitam meam lubens pro te profundo. Hæc sicut nunc supplico, ità de tua infinita bonitate confido, Te per pretiosum sanguinem Filii tui veniam, & gratiam daturum, ut emendatus in finem usque perseverem. Bone JESU! re-

Excitandus ad contritionem.

ſpice ſuper me miſerum peccatorem oculis miſericordiæ, quibus reſpexiſti Petrum flentem in atrio, Magdalenam in convivio, latronem in crucis patibulo; & præſta, ut peccata mea cum Petro dignè defleam, cum Maria Magdalena perfectò amore te diligam, & cum latrone in Paradiſo in ſæcula ſæculorum te videam, & glorificem. Amen.

Ad reſtitutionem faciendam in vita. 6. Si ſit obligatio præſtandi aliquid in vivis, jubeatur illud ſtatim infirmus præſtare, ùt 1. Si teneatur ad reſtitutionem famæ, curet reſtitui, ùt poteſt, vel verbo, vel ſcripto. Si ad reſtituenda bona fortunæ, vel damna compenſanda, & poſſit reſtituere vivus, jubeatur reſtituere; ſi non poſſit, obliget hæredes in teſtamento, etiam ſub pœna, ut ſtatim reſtituant. Si dubium ſit, an quid debeat, uti fieri poteſt, v. g. in adminiſtratione bonorum, curet, ut re declaratâ, cuique ſuum tribuatur. Vide infra n. 235. Si aliqua acquiſivit per contractum injuſtum, uti debet, reſtituat. Vide tamen de hoc Leſſ. de juſt. l. 2. c. 20. Dian. p. 3. tr. 9. reſ. 92. 2dò. Si ſit in occaſione proxima continua peccandi, ùt, ſi concubinam habet, & proles ex ea, aut matrimonium illi promiſit; inducatur, ut, ſi poſſit, ineat cum ea matrimonium, quo proles legitimentur, & promiſſioni ſatisfiat. Si hoc fieri non poſſit, nec concubina ejici, poteſt quidem abſolvi, ſi diſpoſitus ſit, curandum tamen, ut concubina ægro non miniſtret, ſed amoveatur ab ejus conſpectu, uti monui ſuprà ſub num. 173. 3tiò. Si ab altero ſit graviter offenſus, vel læſus quocunque animo etiam peſſimo; inducendus eſt, ut offenſam remittat, odium, rancorem internum deponat, ſigna det odii remiſſi externa: imò & actionem injuriarum, ſi quæ competit,

remit-

remittat : etsi enim à legitimo judice sine peccato possit petere satisfactionem, & punitionem lædentis ; quia legitima vindicta ad virtutem justitiæ pertinet, estque per se decens, malefactorem puniri, ut alii ab injuriis inferendis coërceantur ; periculum tamen est, ne ex occulto odio procedat, & gaudeat de alterius malo, tanquam suo bono. 4. Si mulier honesta infirma, separata à viro persuaderi non possit, ut velit dein ad virum redire ; examinanda est causa divortii : si justa sit, non tenetur redire ; si sit dubiè justa, interrogetur, an parata sit facere, quod postea judicabitur in conscientia faciendum ; si ità, absolvi poterit.

7. Omnibus ritè peractis infirmo danda pœnitentia levis, aut levior pro ratione morbi gravis, vel gravioris, sine tamen præjudicio tertii. Possunt imponi actus fidei, spei, charitatis, patiens dolorum tolerantia, resignatio in voluntatem Dei, restitutio maturè facienda, condonatio injuriæ publicæ illatæ, reconciliatio cum inimicis, invocatio SS. Nominum JESUS, MARIA, JOSEPH ! &c. Posset etiam gravis injungi in eventum valetudinis recuperandæ. *Satisfactio injungenda.*

8. Demum eum absolvat primùm à censuris, si quam incurrit, tum à peccatis, & applicet illi indulgentias moribundis concessas. Ubi notandum, quòd quidem possit quilibet Sacerdos etiam non approbatus absolvere à censuris omnibus, & reservatis tum in articulo mortis, ùt clarè habet Trid. sess. 14. de pœn. cap. 7. quia potestas absolvendi data est ad salvandas animas, adeoque non restringi debet, ubi anima periclitatur : tum etiam in periculo mortis, ùt habet probabilior ; quia pia Mater Ecclesia non præsumitur velle quenquam exponere probabili pe- *Absolutio danda.*

riculo damnationis : non potest tamen dari absolutio à censuris & reservatis à quolibet statim à prima die infirmitatis ; sed debet adesse vel articulus, vel periculum mortis probabile. Adest autem articulus mortis, quando mors moraliter certò proximè instat, seu ex morbo, seu ex vulnere, seu sententia judicis : cui æquivalet, si quis sit in periculo proximo perpetuæ amentiæ ; periculum verò mortis est, quando sub dubio, vel timore prudente mors exspectatur ; uti in prælio, morbo, vel itinere periculoso, obsequio pestiferorum : vel, si quis sit bannitus, aut mulier sit partui vicina, experta in partubus periculum vitæ. Unde reus ad mortem condemnatus, si instet executio sententiæ, mulier illa, si instet partus, &c. potest à quovis absolvi, si alius non adsit. Si tamen infirmus haberet casum reservatum, cui annexa esset excommunicatio major, hæc tria simul præstanda forent : Primum, ut ante satisfiat parti læsæ v. gr. restitutio famæ, honoris, bonorum, ob quorum læsionem lata est censura ; aut res sic disponatur, ut illa satisfactio sit infallibiliter secutura v. g. dando Confessario, vel apud alium deponendo, quod restituendum erat ; vel obtinendo à parte læsa condonationem. 2dum. Si satisfactio fieri non posset, modò detur cautio pignoratoria, vel fidejussoria, vel saltem juratoria, si alia dari non possit. Putant tamen quoque aliqui, pro foro interno firmum sufficere propositum, probantque ex Rituali Romano Pauli V. Ità *Nav. Laym. Tamb. Viva* & alii. 3tium. Ut juret, quòd velit obedire Ecclesiæ, seu Superiori injungenti, ne illud crimen iterum committat ; & per se ipsum, si possit componere cum Papa (compositio cum Papa est conventio) in qua Papa indulget, ut major

Quid, si incurrisset casum reservatum, cui annexa excommunicatio major?

major quantitas debiti domini incerti mutetur in minorem : *La Croix l. 3. p. 2. num.* 409. si non possit, velit se sistere Episcopo vel Superiori, qui possit absolvere extra casum necessitatis ; aliàs reincidet in excommunicationem. Si tamen esset destitutus usu rationis æger, posset, si alia adsint, absolvi : imò validè absolveretur, etsi Confessarius hoc negligeret, quanquam hic graviter peccaret. Neque reincideret pœnitens, si promissam satisfactionem non præstaret, etsi tunc peccaret. Si impotentia satisfaciendi esset perpetua, non est opus quidquam à pœnitente requirere. Demum, si casus reservatus non habet annexam censuram, non est opus se postea sistere Superiori. Vide *La Croix l. 6. p. 2. n.* 1559. 1623. 1693.

QUÆSTIO IV.

QUOMODO INFIRMUS IN VISItatione sit excitandus ad conjunctionem cum Deo, resignationem, patientiam? &c.

RESP. In visitatione infirmi 1mò exercendi sunt cum ipso actus fidei, spei & charitatis, quibus anima intellectu & voluntate Deo conjungitur, modò suprà dicto, vel hoc: 212. *Proponendo ad firmam fidem eliciendam.*

1. Pro fide elicienda possunt illi exponi præcipua fidei puncta, & ejus motivum, & tunc elici actus fidei hoc v. g. modo : Credo, Domine, quidquid per Ecclesiam Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam credendum proponis ; & ideo firmissimè credo, quia tu dixisti, qui es infinita veritas, nec potens fallere, nec falli. Credo, adjuva Domine incredulitatem meam.

Ad spem. 2. Prò spe elicienda proponi illi possunt infinita Dei benignitas, misericordia, clementia, omnipotentia, fidelitas, beneficia particularia infirmo præ tot aliis collata, ut salvus fieret; merita Christi, Beatissimæ Virginis, Sanctorum, tuncque sic spes elici: Spero misericordissime, & benignissime Deus per merita Unigeniti tui Filii pro me passi, veniam meorum peccatorum, gratiæ auxilia, & vitam æternam: & ideo firmissimè spero, quia venientibus ad te illa promittere dignatus es; qui in promissis tuis servandis es fidelissimus, & potentissimus. In te Domine speravi, non confundar in æternum.

3. Pro charitate proponi possunt Dei beneficia, desiderium ejus, ut ad se veniamus, & nos æternùm beatos faciat; labores, doloresque Christi: tum summa Dei bonitas, Majestas, dignitas ad omne obsequium, & amorem: & actus charitatis hoc vel simili modo elici:

Amorem. O quàm serò amavi te, pulchritudo æterna! ô bonitas infinita, dulcedo ineffabilis! Quid mihi est in cœlo, & à te, quid volui super terram? En paratum cor meum ad amandum te, nunc & in æternum. Deus cordis mei, diligo te super omnia? gaudeo, gratulor tibi de infinitis tuis perfectionibus, de omni honore, & gloriâ tuâ in cœlo, & in terra: quia tu dignus es. Utinam mille corda mihi essent, quibus solum te amarem, ament, laudent, benedicant te omnes creaturæ mecum, & pro me, & plus, quàm possim ego.

Dolorem. Ah! quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut defleam peccata mea, quibus te summum bonum offendi! Peccavi in conspectu tuo, & coram te: abusus sum donis, à te mihi concessis ad gloriam tuam, & sa-

& salutem meam, in tuam ignominiam, & meam perditionem: servire te feci in peccatis meis. Detestor ingratitudinem meam, abominor mala, quæ feci coram te, omni honore dignissimo. Utinam vel sanguineis eadem lacrymis deflere possem! Delicta mea pavesco, & ante te erubesco; sed tamen spem veniæ non abjicio, verùm infinitâ fretus misericordiâ tuâ statuo expiare peccata mea, eaque ampliùs non admittere. Confirma hoc Deus, quod operatus es in me.

Resp. II. Pro resignatione in voluntatem Dei juvat proponere sequentia. 1. Statutum est omnibus semel mori. Nescimus, quandonam mori nobis magis expediat; novit id Pater noster. Avocat ille nos ex hac mortali vita quandoque citiùs, ne diutiùs viventes labamur in peccata, & pereamus æternùm. *Raptus est* (justus) *ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Sap. 4. 213. *Motiva resignationis.*

2. Vitam à Deo gratìs accepimus; cur eam reposcenti non libenter obediamus, ut temporalem, & miseram commutet in æternam & felicem?

3. Non sumus majores Sanctis, Virgine Matre Dei, ipso Christo. Sancti mortui sunt, & mortem desideraverunt. *Cupio dissolvi, & esse cum Christo*, inquiebat S. Paulus. S. Ignatius Martyr cupiebat devorari à bestiis sibi præparatis, ut Christo frueretur. B. Virgo mortua est, ut imitaretur Filium suum. Christus dignatus est mori, ut nos liberaret à morte æterna. Quis recuset igitur mori, si ità Deo placeat? Ita Pater, quoniam sic placitum est ante te, paratum cor meum, paratum ad faciendam voluntatem tuam. Sive vivam, sive moriar, tuus sum.

4. Pere-

4. Peregrinamur à Domino; hic in exilio sumus, patria nostra cœlum est: quis ad eam non festinet ex hac lacrymarum valle? Pater! non mea, sed tua voluntas fiat. *Quemadmodum desiderat cervus ad fontem aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus.*

Resignationis impedimenta removenda. Notandum, quòd resignationem sæpe difficilem reddant terrena, conjux, liberi, &c. hæc removeantur, nec colloquium de iis instituatur; nisi fortè necessarium foret, jubeaturque infirmus eorum mentionem omittere, & Deo committere: quia illa nihil utilitatis, multum verò incommodi affert illum affligendo, & impediendo, quò minùs ad bona majora se præparet. E cœlo, quò properat, plus illis auxilii impetrare poterit, quàm vivus præstaret in terris. Pater illorum Deus est, ipsi cura erit de illis. Brevi standum erit ante tribunal Dei, ibi quæretur de operibus nostris, non de aliorum felicitate, Christus nudus mortuus est in Cruce, & nos mundo oportet mori, antequam moriamur.

214. *Motiva patientiæ.* Resp. III. Pro præparando animo ad patientiam servit 1. Necesse est, nos pati, quia homines sumus, quia exules, quia Christiani. Homo nascitur ad laborem teste Jobo *cap.* 5. *Quasi flos egreditur, & conteritur: jugum super filios Adam à die exitûs de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium.*

Pati debemus, quia homines sumus. Vocamus sæpe terram hanc vallem lacrymarum, & nos exules filios Evæ, quid ergo exspectare possumus, nisi adversa? Pati omnes necesse est, parvos & magnos, divites & pauperes, Reges & plebejos. Christiani appellari volumus, sacrum hoc nomen astringit nos, ut adversa libenter patiamur. *Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam*, non intrabimus in gloriam

riam ejus, nisi per patientiam. *Si quis vult post me venire, tollat crucem suam quotidie.* Lucæ 9. Ideo Christiani sumus, ut sequamur Christum, & cum eo patiamur : unde dixit Apostolus *Thess.* 3. *Nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus.* Rex passus est, non recuset pati famulus.

2. Nos pati æquum est : peccando ereximus nos contra Deum; turbavimus ordinem rectum, qui exigit, ut creatura Deo, servus Domino subsit; hic ordo restituendus, nosque Deo per adversa iterum subjiciendi. Proinde, si placet dulcedo misericordiæ, non debet displicere pulchritudo justitiæ. *Nos pati æquum est.*

3. Pati utilissimum est : nam patiens adversorum perpessione purgat animam ab effectu ad terrena & illicita, adducitque ad amorem cœlestium; delet cum magno merito debita peccatis contracta, quæ magnis pœnis sine merito in altera vita eluenda essent : meretur magnam in cœlis gloriam. *Momentaneum, & leve tribulationis nostræ æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, inquit Apostolus 2. Cor. 4. *Speciosa misericordia Dei in tempore tribulationis, quasi nubes pluviæ in tempore siccitatis.* Eccles. 36. *Nobis utile.*

4. Æquo animo nos adversa ferre, gloriosum est Deo, & nobis : Deo quidem; quia Deo gloriosum est habere filios, qui paternum agnoscentes affectum, de manu ejus etiam dura libenter admittunt; qui in asperis etiam suam profitentur subjectionem, voluntque concurrere ad reparandam gloriam Patris; habere famulos, qui, sepositâ omni commoditate propriâ, in adversis patientes, ejus consilia, ordinationem & providentiam laudant, prompto animo omnia, seu corpus, seu animam spectent, excipiunt, *Et gloriosum.*

suam

suam in eum fiduciam, & amorem cum suî immolatione contestantes. Nobis autem gloriosum est; tum quia sic probamus nos veros Dei filios, & famulos fideles, ejus gloriæ studiosos, profitemur nostram in ejus providentia fiduciam, subjectionemque; ejus in nos amorem, quo in nostram salutem adversa immittit: tùm quia sic conformamur Christo Regi gloriæ, quo nihil gloriosius. *In hoc vocati estis: quia Christus passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus.* 1. Petr. 2. *Communicantes Christi passionibus gaudete..... Quoniam, quod est honoris & gloriæ, & virtutis Dei, & qui est ejus Spiritus, super vos requiescit.* 1. Petri 4. Hinc dixit S. Apost. Paulus 2. Cor. 7. *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* Et S. Jacob. c. 12. *Omne gaudium existimate fratres, cùm in varias tentationes incideritis.* Proinde Deum amanti etiam jucundum est pati.

Indecens & periculosum est adversa impatienter ferre.

5. Adversa à Deo immissa impatienter ferre valdè indecens est, & periculosum. Quid diceremus de infirmo, qui potionem amaram, ad sanitatem utilem valde, aut necessariam, recusaret à medico peritissimo admittere? Quid de condemnato ad mortem, qui nollet manere aliquot dies inclusus, ut liberaretur à morte? Quid de debitore, qui oblato uno nummo nollet extinguere cum lucro ingenti debita immensa? Ecce talis est homo, qui non acceptat æquo animo oblata à Deo adversa. His vult Deus sanare animas nostras; vult remittere pœnam mortis æternæ; vult condonare magna debita per peccata contracta, & dare nobis divitias gloriæ æternæ: quis igitur non acquiescat?

6. Per-

6. Percurri poteſt tota vita Chriſti, quæ à primo ſuo momento uſque ad ultimum vitæ ſpiritum fuit mera paſſio; qui non habuit, in quo reclinaret caput ſuum; cujus morientis lectus fuit dura crux: hujus nos cohæredes eſſe volumus, & erimus, ſi tamen compatimur. Caſtigat Dominus omnem filium, quem recipit. *Proponenda exempla Christi.*

7. Proponi poteſt exemplum B. Virginis, & Sanctorum: illius animam doloris gladius pertranſivit: præſciens mortem Filii ſui duriſſimam, & perſecutiones, compaſſa eſt viventi, & poſt ejus mortem paſſa contradictiones ab inimicis Chriſti. Sancti autem, quàm diverſa non ſunt paſſi? in veteri quidem Lege Tobias, Patriarcha Joſeph; in nova Apoſtoli, & alii. Petrus crucifixus, Bartholomæus excoriatus, &c. Laurentius vivus aſſatus, &c. *B. Mariæ Virginis.* *Et Sanctorum.*

PII ACTUS, ET AFFECTUS alii per intervalla breviter cum infirmis exercendi.

ACTUS FIDEI.

PRimò. Sapientiſſime, & veraciſſime Deus! credo, quæcunque revelâſti; ſufficit mihi verbum tuum. Tu es ipſa ſapientia, & veritas, quæ nec fallere, nec falli poteſt. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. 215. *Breviores actus fidei, ſpei & charitatis.*

2. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, Spiritus S. & hi Tres unum ſunt. Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.

3. Credo, mi Deus! quòd Filium tuum miſeris in mundum, ut peccatores ſalvos faceret, quorum ego primus ſum.

4. Credo remissionem peccatorum, carnis resurrectionem, & vitam æternam.

5. Credo, quòd Redemptor meus vivit, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.

6. Credo, bone JESU! quòd nemo veniat ad Patrem, nisi per te; & nemo ad te, nisi Pater traxerit eum. Sine te nihil possum; sed de plenitudine tua nos omnes accipimus.

7. Tu es Deus Omnipotens, Sanctus, Immortalis, Creator, Conservator, & Gubernator omnium: ad imaginem, & similitudinem creâsti me, ut tibi servirem, & salvus fierem. Miserere mei, & salva me.

8. JESU bone! tu Judex constitutus es vivorum, & mortuorum: non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

ACTUS SPEI.

PRimò. In te Domine speravi, salvum me fac à persequentibus me, & libera me.

2. Ne perdas cum impiis, Deus! animam meam. Ego egenus & pauper sum, Deus adjuva me.

3. Miserêre meî, quoniam tribulor. Deus meus es tu: in manibus tuis sortes meæ.

4. Domine! ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Miserêre meî secundùm magnam misericordiam tuam; & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

5. Adjuva me Deus salutaris meus; & propter gloriam nominis tui Domine libera me, & propitius esto peccatis meis propter nomen tuum.

6. Be-

6. Benigniſſime JESU! redemiſti me Sanguine tuo: ne perdas cum impiis animam meam.

7. Maria mater gratiæ, Mater miſericordiæ! tu me ab hoſte protege, & horâ mortis ſuſcipe; memento, quanti ſteterim Filio tuo.

8. Angele Dei, qui cuſtos es meî, ab hoſte maligno protege me! &c.

ACTUS CHARITATIS.

PRimò. Diligo te Domine, fortitudo mea, refugium meum, liberator meus, & Deus meus.

2. Iſte Deus meus, & glorificabo eum, in æternum cantabo miſericordias ejus.

3. Quid mihi eſt in cælo, & quid volui ſuper terram? Diligo te Domine, Deus meus: quia ſolus es omne bonum, magnus, & omni amore, & cultu digniſſimus.

4. Quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum noſtrum? Vivit Dominus, & benedictus Deus meus in æternum: in te, per te, & ex te ſunt omnia.

5. Domine! bonorum meorum non eges; attamen diligo te ex toto corde meo, ex tota anima mea, ex tota mente mea, ex omnibus viribus meis. Amo te propter te; da, ut amem validiùs.

6. O bonitas æterna! ſerò cognovi, ſerò amavi te. Utinam nunquam offendiſſem te! Pœnitet, ah pœnitet! Oculo miſericordiæ reſpice miſeriam meam. An damnabis pulicem unum? Da gloriam nomini tuo, & dimitte mihi univerſa delicta mea. In te ſperavi, non confundar in æternum: ſtatui cuſtodire mandata tua; Tibi vivam, quoad vivam.

QUÆSTIO V.

QUID AGENDUM CONFESSArio, si vocetur ad infirmum loquelâ, & sensibus destitutum?

216. *Absolvendus est, si signa pœnitentiæ det Sacerdote præsente.*

RESp. I. Si loquelâ planè destitutus, signo, vel nutibus significet pœnitentiam Sacerdote præsente, absolvendus est: quia signa pœnitentis animi, quæ præsente mortis periculo eduntur, censeri debent ad absolutionem sacramentalem directa: adeoque esse sacramentalis confessio: nam in tali statu quivis optimum animæ suæ medium solet desiderare. Signa autem pœnitentiæ sunt: Pectoris percussio, elevatio manuum, vel oculorum in cælum, aspectus intentus Crucifixi vel piæ imaginis, &c. Si prudens sit dubium, an hæc signa sint orta ex pœnitentia, an verò ex mœrore, & mortis angustiis; absolutio danda esset sub conditione, ut consulatur reverentiæ Sacramenti. Dixi: *Si loquelâ plane destitutus*: nam, si aliqua in specie posset confiteri, deberet, & imprimis mortale, si quod haberet, aperire, etsi non posset omnia.

217. *Vel dederit eo absente, quæ testentur alii.*

Resp. II. Si præsente Sacerdote nullum dare posset pœnitentiæ signum: dedisset verò, priusquam Sacerdos accessisset, idque idonei testes, imò etiam unicus præsens testaretur; absolvendus esset. Ratio est: quia signa censetur dedisse, ut alii manifestarent, velut interpretes, Confessario suam pœnitentiam, sicque dolor & confessio sit sensibilis Confessario, & Sacramentalis. Docuit hoc Concilium Arausicanum primum Can. 12. his verbis: *Subitò obtumescens baptizari,*

zari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat. Et idem esset, si, qui signa pœnitentiæ viderunt, non amplius essent præsentes infirmo, sed in platea Sacerdoti occurrenti indicarent. Ratio est eadem. Neque, si moribundus ratione & sensibus sit destitutus, magis fit confessio Sacerdoti præsenti à teste præsente, quàm absente; cùm moribundus non sit præsens Confessario, ut cum eo humano modo possit agere: ergo sicut in primo casu confessio absenti Sacerdoti facta in ordine ad absolutionem à præsenti accipiendam sufficit, sic & in casu secundo.

Resp. III. Moribundus, qui Christianè vixit, jamque sensibus & loquelâ destitutus, nec signa pœnitentiæ notatur dare, nec dedisse constat; sub conditione absolvendus est: tum, quia ad extrema deducti censentur Deo velle conciliari, & Christianè mori; & sæpe dant signa, quæ non advertuntur data, ad absolutionem accipiendam: tum, quia vita Christianè acta est testimonium quoddam voluntatis, & petitio tacita absolutionis: qui enim Christianè vivit, rectè censetur velle Christianè mori, & petere extrema Christianis dari solita. Et hinc censetur, si potuit, dedisse signa pœnitentiæ. Hoc *Gormatz*, & alii extendunt ad eum, qui malè vixit, modò fuerit Catholicus, si inveniatur sensibus destitutus: quia tales sæpe utuntur ratione, fidesque, quam in Christum professus est, præbet fundamentum judicandi, quòd velit Catholicè mori, & ad hoc conetur; nec constat, an non dederit signa pœnitentiæ, quæ non sint notata. Unde, si quis in duello cadat, tempusque intercedat inter lapsum & mortem, & præsumi possit adhuc uti ratione, censeri potest pœnitere, & sub

128. *Quid, si nulla notatus fuerit dedisse?*

conditione abſolvi : quia vita Chriſtianè acta eſt aliqua pœnitentiæ manifeſtatio non pro quocunque, ſed pro tempore mortis inſtantis : & moriens præſumitur memor ſalutis, niſi clara det ſigna impœnitentiæ. Imò fortè anhelitus ab eo dirigitur ad Sacerdotem pro abſolutione. Hæc quidem incerta ſunt : quia tamen non omnino improbabilia; conſulendum eſt ſaluti animæ, ad quam Sacramenta inſtituta ſunt, à quibus etiam arcetur irreverentia in caſu neceſſitatis per conditionem appoſitam.

219. *Quid, ſi dubitetur an mortuus ſit?*

Reſp. IV. Si Sacerdos ad infirmum veniens dubitet, an jam mortuus ſit, adhuc debet eum abſolvere ? quia hìc in dubio vita eſt in poſſeſſione, pro qua ſtandum eſt. Idque, ſi ſigna pœnitentiæ antè dedit, etſi probabilius putetur mortuus : nam ſæpe judicantur mortui, qui poſtea adhuc ad ſe redeunt. Nec deſunt Medici, qui exiſtimant, animam aliquando manere unitam corpori uno, alterove quadrante poſt mortem vulgariter exiſtimatam. Retulit mihi celebris Medicus, puerum in aquam lapſum, & extractum planè apparuiſſe mortuum, igni autem dein applicatum rediiſſe ad ſe. Teſtantur quoque indubitatæ hiſtoriæ, quoſdam, qui ad horam videbantur mortui; imò ſepulti fuerunt, ad ſe rediiſſe. Proin, ſi incertum ſit, an jam infirmus obierit, adhuc ſub conditione abſolvendus eſt, ſi ſigna pœnitentiæ dederit, aut dediſſe prudenter præſumi poſſit ſecundùm dicta. Hæc valent tantùm pro Catholicis, niſi tamen hæreticus Sacerdotem Catholicum petiiſſet : quia hæretici non cenſentur ſigna dirigere ad accipiendam abſolutionem ſacramentalem.

220. *Petes.* Quid ſentiendum de pacto, quod moribundus jam confeſſus inivit cum Confeſſario,

ut

ut in agone adhuc semel absolvatur! Resp. Cùm ad novam absolutionem, saltem extra casum necessitatis, requiratur nova accusatio, jubeat Confessarius, ut absolutione acceptâ in genere iterum se accuset, & dolorem eliciat cum proposito: his præstitis potest eum agonizantem iterum absolvere, saltem nisi mora nimis longa inter agonem, & præmissum dolorem intercessisset: hoc enim casu expedit renovare dolorem ante agonem. Si tamen in agone signa pœnitentiæ nova daret, absolvendus esset; uti &, si non temerè timeretur, ne relapsus sit in grave peccatum.

Si pactum cum Confessario inierit, ut in agone iterum absolvatur?

QUÆSTIO VI.

QUANDO, ET QUOTIES INFIRMIS DANDA COMMUNIO ET extrema unctio, & quomodo ad illa disponendi, & inungendi?

RESP. I. Eucharistiæ Sacramentum pro viatico dandum infirmis, si sint in periculo mortis: tunc enim obligat præceptum sub mortali pro viatico communicandi. Unde inducendi sunt infirmi, ne, cum periculo non accipiendi illud, differant, & eximendus mundanus ille timor, quo nollent divulgari suam infirmitatem. Forma illius conferendi est: *Accipe frater* (vel soror) *viaticum Corporis Domini nostri Jesu Christi, qui te custodiat ab hoste maligno, & perducat in vitam æternam. Amen.* Differt viaticum ab ordinaria Communione: quia in hac gratia bene vivendi, in illo bene moriendi datur

& petitur. Circa hoc nota: 1. Qui manè sanus communicavit ex devotione, si dein eodem die incidat in periculum mortis: juxta *Vasquez* & alios probabiliter iterum communicare tenetur pro viatico: quia præceptum manè non obligabat, ergo nec illi satisfecit. At communior cum *Suarez*, *Lugone* & aliis tenet, non posse iterum eodem die communicare: tum quia non licet eodem die bis communicare per præceptum Ecclesiæ prohibentis; tum quia mors erat vicina, quando communicavit, ergo satisfecit. Alii censent cum *Illsung*, posse quidem, eò quòd non communicârit in periculo mortis; & Ecclesia tunc non prohibeat communicare bis eodem die, non teneri tamen, quia finis viatici habetur, cùm fuerit moraliter præsens mortis periculum. Hæ sententiæ omnes sunt probabiles. In praxi seligatur illa, quam potiùs sequendam hic & nunc circumstantiæ, devotio, & necessitas infirmi suadebunt.

Quid, si ante octo dies communicâverit?

2. Qui ab ultima Communione post octo dies incidit in periculum mortis, juxta probabiliorem tenetur iterum communicare: quia periculum ante octo dies satis propinquum non erat. *Suarez* tamen, *Lugo*, *Avers*, *Illsung* & alii probabiliter tenent, non teneri: quia habetur finis præcepti; qui est, per Communionem se disponere ad mortem vicinam: ergo præcepto satisfactum est, quamvis mors non fuerit prævisa; erat enim vicina. In praxi tali iterum danda Communio, tum propter ædificationem populi, tum ad infirmum meliùs ad mortem disponendum.

Si non sit jejunus?

3. Si infirmus non possit commodè exspectare, aut Parochus altero die difficulter possit viaticum ministrare jejuno, potest communicare non

non jejunus, quod & ſæpe poteſt in infirmitate eâdem diuturnâ: quia Concilium Conſtantienſe, & Eccleſiæ conſuetudo videtur abſolutè à præcepto jejunii, eximere periculosè infirmos, ſi commodè non poſſint manere jejuni. Putat *Dicaſt.* & alii, poſſe toties, quoties poſſet ſanus jejunus: ſed ſpectanda eſt praxis & conſuetudo loci, devotio, & neceſſitas infirmi. Si infirmus herì, aut antè dies aliquot communicâſſet ex devotione, poſſet hodie iterum communicare pro viatico? non tamen teneretur.

4. Si infirmus ex indiſpoſitione ſtomachi, quæ ſumit, ejiciat omnia, non eſt illi danda Communio ob irreverentiam certam. Habet quoque communior, & probabilior, quòd in dubio, an rejecturus ſit ſacras ſpecies, non ſit danda: hoc tamen caſu poſſet dari infirmo minima particula etiam in liquore, vel juſculo, licèt hoc moraliter certò ſit priùs deſcenſurum. Poteſt etiam priùs dari particula non conſecrata, & hanc ſi retineat, dari deinde Communio; non verò, ſi rejiciatur. *Si rejiciat omnia?*

5. Continua tuſſis non obeſt Communioni: quia, ſi ſpecies poſſint ad ſtomachum deſcendere, non eſt periculum eas ideo ejiciendi: quia via, quâ ſputa, etſi aſcendant è pectore tuſſiendo, excutiuntur, non eſt via cibi & potûs ad ſtomachum, ſed via reſpirationis ad pulmones. Imò putant *Tann. Reiff. Gobat*, poſſe dari in dubio, an ſit rejecturus: eò quòd fructus certus Communionis, qui haberetur, etſi ſpecies rejicerentur, & neceſſitas infirmi excuſent ab irreverentia, quæ tunc tantùm foret materialis. Hoc practicari videtur poſſe, ſi longè probabiliùs videretur non rejecturus: imò *La Croix l. 6. p. 1. num.* 653. docet ex *Gobat*, non teneri abſtinere à *Si continuò tuſſiat?*

Communione, qui aliquoties per diem vomit: quia non est morale periculum, ne ideo præcisè eo tempore eveniat.

Si rejiciat sacras species? 6. Si infirmus rejiciat sacras species, & purgari possint, purgandæ sunt, & suo tempore sumendæ: si autem purgari non possint, nec tam cordatus esset, qui vellet sumere, comburendæ non sunt, sed aquæ immittendæ in vase, donec dissolvantur; aut bacillo dissolvi possunt, & dissolutæ ità, ut desinant esse species panis, mittendæ sunt in sacram piscinam, si adsit. Si autem quis paulò post Communionem revomeret, & species non apparerent. *Rubrica Missalis de defectibus tit.* 10. *n.* 14. præscribit, ut vomitus comburatur, & cineres in sacrarium mittantur.

Si non possit deglutire? 7. Si infirmus non possit deglutire species panis, danda illi minima particula hostiæ cum vino, vel jusculo potiùs, quàm Communio sub speciebus vini. Monet autem *Gobat*, Sacerdotem ad infirmum debere secum deferre duas hostias, ne postea in reditu obviantes adorent pixidem vacuam: nisi tamen deferret in pixide, quæ postea non esset referenda publicè.

An dandum reis? 8. Viaticum dandum est reis ad supplicium deducendis, prægnantibus proximis partui, præsertim periculoso, omnibus adituris proximum, vel probabile periculum mortis, in quo postea videtur dari non posse: hi enim omnes tenentur sub gravi ad illud; nisi non ità diu antè communicâssent. Si tamen quis durante periculo mortis peccâsset graviter, non teneretur communicare denuò in eodem periculo. Non autem dandum ebrio moribundo, si constet, quòd voluntariè se inebriârit, aut sic se inebriare

Privato ratione soleat. Si autem sobrius ratione usus, censeretur modò non uti, dandum foret, nisi positivè

con-

constaret esse in mortali. Ratio est: quia, si aliud non constet, potiùs præsumitur esse in statu gratiæ, quàm peccati; favendumque potiùs homini, pro quo Sacramentum est institutum, cum existenti in gratia certò prosit, imò probabiliter, in attrito tantùm, causet primam gratiam, nec periculum sit irreverentiæ, nisi fortè materialis.

9. Dandum adulto in dubio, an ex amentia sit privatus usu rationis: item illi, qui usum rationis habuit, nec scitur amisisse in mortali, ùt docet *S. Thom. p. 3. q. 80. a. 9. in o.* saltem, si priùs ostenderit devotionem ad illud, vel bene vixerit, & habitus, ùt vir bonus. Ratio jam data est: estque probabile, sufficere voluntatem interpretativam. Si tamen sciretur incidisse in amentiam paulò post mortale, nec adessent signa positiva pœnitentiæ, dandum non esset: quia semel malus præsumitur semper malus, nisi sit fundamentum præsumptionis oppositæ. *An amenti?*

10. Dandum quoque semi-fatuo, vel debilem usum rationis habenti, si censeatur capax absolutionis, & absit periculum irreverentiæ: frustra enim exspectatur plenior usus rationis. Item phrenetico, vel deliranti, si alligatus admittat alios cibos; modò tamen absit periculum irreverentiæ. In dubio posset dari hostia non consecrata, & hanc si reverenter accipiat, dari poterit consecrata. Ità *La Croix l. 6. p. 1. n. 660.* Item dari debet energumeno, seu obsesso. Etsi dæmon impediat, quò minùs profiteatur Christum præsentem, semper tamen abesse debet periculum irreverentiæ. *An semi-fatuo*

11. Dandum quoque adulto à nativitate surdo & muto, qui instrui potest per signa, ut discernat cibum spiritualem à corporali: si tamen *Surdo & muto?*

simul à nativitate cœcus foret, esset incapax, & æquiparandus perpetuò amenti, cui dari Eucharistiam prohibet Rituale Pauli V.

An pueris? 12. Pueris quoque, ut insinuavi num. 101. dandum est viaticum, etsi antè non communicaverint; modò judicentur uti ratione, & instrui possint: quia tum obligantur præcepto divino, & Sacramentum certò illis proderit; imò prodesset, etsi usum rationis non haberent. Unde & in dubio possessio est pro libertate. In dictis casibus semper præmittenda absolutio, si possit.

222. *An communio frequenter danda pueris?* Notandum tamen, quòd, cùm pueri per ætatem non habeant sufficiens judicium, quo satis æstiment hoc Sacramentum sanctissimum, extra periculum mortis rarò admittendi sint ad Communionem, nisi præferant spiritualem aliquam famem, & solitò diligentiùs se præparaverint; quia frequentia inducet facilè vilipensionem, facietque, ut potiùs ex consuetudine accedant, quàm devotione: si autem retardentur, & inculcetur dignitas Sacramenti, fructum majorem participant ex una Communione, quàm aliàs ex pluribus. Ità ferè *La Croix n.* 653.

223. *Quomodo ad viaticum disponendus infirmus?* Resp. II. Purgatâ per Pœnitentiæ Sacramentum animâ excitandus infirmus, priusquam detur viaticum, ad magnum desiderium, Christum suscipiendi, ad vivam fidem, firmam fiduciam, & ardentem charitatem. *Qui manducat meam carnem, in me manet, & ego in eo.* Joan. 6. O mira pietatis dignatio! *Qui manducat me, vivet propter me. Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Joan. 1. O inæstimabilis dilectio charitatis! *Si filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Ecce charissime frater, quanta dignatio, quanta Dei charitas, quæ animæ tuæ æstimatio!

tio! Veniet ad te Deus ipſe, Salvator tuus amantiſſimus, ut te paſcat, ſoletur, confortet, illuminet, bonis ſuis ditet, &c. Quid retribues ei? Non exigit à te, niſi ut ipſi te plenè reſignes, ei fidas, eum diligas, patienter ſuſtineas. *Fili! præbe mihi cor tuum*

Hìc præeatur infirmo in breves actus fidei, ſpei, charitatis, contritionis, reſignationis, patientiæ, dilectionis proximi: v. g. Tu es Chriſtus Filius Dei vivi: hoc credo, non quia caro & ſanguis, ſed quia Pater cæleſtis revelavit. In te Domine ſpero, quia apud te miſericordia, & copioſa redemptio. Diligo te Domine, fortitudo mea, refugium meum, & liberator meus: quia Deus meus es, omne bonum. Utinam te dilexiſſem ſemper, & te nunquam offendiſſem! Deſidero te millies, mi JESU, quando venies ad me! Tibi corpus, animamque committo; nihil opto amplius, quàm ut impleatur in me tua ſancta voluntas. Iram tuam merui, portabo eam; quoniam ego peccavi, & offendi benigniſſimam faciem tuam. Tuî amore ignoſco omnibus, tu quoque pro miſericordia tua ignoſce mihi. Sumptâ Communione poſſunt ejuſmodi actus repeti, & dici: *Anima Chriſti ſanctifica me. &c.*

Reſp. III. Quando infirmitas eſt periculoſa, monendus, & excitandus infirmus, ut ſuſcipiat Sacramentum Extremæ Unctionis, exponendo illi ipſius effectus; quòd nempe conferat gratiam; purget animam à reliquiis peccatorum, roboret contra tentationes dæmonis, conducat & expediat ad ſalutem, ad recuperandam corporis ſanitatem; uti teſtatur Scriptura, idque ex opere operato, ſeu vi inſtitutionis ſuæ. Unde Cardinalis Bellarminus ait: Ideo rariores ægros ſanari, quia differunt ſacram unctionem. Pro- 224. *Diſponendus infirmus ad extremam unctionem.*

inde

inde, si æger laborat malâ persuasione, ideo jam actum de sanitate recuperanda, eximenda est illi. Habeo à medico, quod plures infirmi, qui valde periculosè decumbebant, acceptâ sacrâ Synaxi statim meliùs habuerint, & dein convaluerint. Quòd si accedat & sacra unctio, quæ etiam ad corporis sanitatem restituendam, instituta est, plus spei erit: animo nimirum confortato & corpus roboratur. Nec omittat Sacerdos, plebejis eximere persuasionem, quòd non liceat inuncto deinceps saltare, vel nudis pedibus incedere, ubi semel extremam unctionem acceperint. Deinde eliciantur pii affectus, ùt supra, vel fides de hoc Sacramento, spes obtinendi promissa, amor Dei tam boni, gratiarùm actio pro occasione suscipiendi Sacramentum hoc, cujus fructu tam multi destituuntur. Dumqne inungitur infirmus, occupet se piis affectibus: JESU, Fili Dei vivi, miserêre meî! Propitius esto mihi peccatori! Bone JESU, dic animæ meæ: Salus tua ego sum! &c. Demum peractâ inunctione animetur ad fiduciam sanitatis, si ità expediat; simul tamen ad perfectam resignationem, finiaturque consuetis orationibus. Quòd, si in morbo diuturno periculum post datam sacram unctionem desinat, & dein iterum redeat, iterari extrema unctio potest: iterata tamen in eodem morbo & periculo esset irrita, utì & collata non graviter, vel periculosè laboranti. Hinc tali adveniente periculo iterum danda, si data extra periculum fuisset.

225. *Danda solis constitutis in peri-*

Resp. IV. Danda extrema unctio tantùm, quando constituti sunt infirmi in periculo mortis ex infirmitate corporis, v g. febri, læsione, indispositione, vel debilitate corporis. Hinc danda est reo, qui sumpto veneno exspectat mor-

mortem; existenti in periculo mortis ob sanguinem è naribus fluentem, qui sisti non possit; puerperæ, cui ob specialem rationem timenda mors; senibus deficientibus: non tamen suspendendo, vel capite plectendo; nec ituris in prælium; nec cui pes abscindendus. Ratio est: quia hoc Sacramentum institutum tantùm est pro infirmis. Priores infirmi sunt; non posteriores: & pede minuendi, ordinariè citò non deficiunt.

culo mortis ex indispositione corporis.

2. Danda quoque est, per se loquendo, omnibus adultis ratione aliquando usis, si non constet, esse in mortali, non retractato, absitque periculum irreverentiæ. Unde danda est furiosis, lapsis in amentiam, ebrio deficienti, vulnerato in duello, si tempus superfuit pro contritione, quod in dubio præsumendum est. Ratio est: quia in bonum animarum Sacramenta sunt instituta; sufficitque hìc intentio interpretativa: & quamvis, per se loquendo, ad fructum hujus Sacramenti requiratur status gratiæ, cùm sit Sacramentum vivorum; per accidens tamen potest attrito conferre primam gratiam. Nec hìc periculum est irreverentiæ, nisi materialis fortè, quæ permitti potest ob necessitatem & bonum animæ, quod speratur.

Omnibus adultis regulariter.

3. Danda est pueris sufficientem usum rationis habentibus ad peccandum, etsi sacram Eucharistiam non accepissent: tum, quia, cùm pueri quandoque peccent graviter, inde aliquando salus eorum dependere potest: tum, quia hoc Sacramentum confert gratiam, & robur, conducitque ad sanitatem. Unde dari potest illi, qui post Baptismum nunquam peccavit, v. g. qui in extremo mortis periculo baptizatur. In dubio, an puer, vel alius æger unquam sit usus ratione

Etiam pueris ratione usis.

inungendus est ob rationem datam. Idem est in dubio alio quocunque, v. g. an sit in mortali, an sit periculum mortis, dum differri non potest: quia in extrema necessitate præsumendum est in favorem hominis, pro quo sunt Sacramenta instituta.

216. *Quæ partes inungendæ?* Resp. V. Per se seorsim inungenda sunt organa quinque sensuum, vel si unum desit, pars propinqua: quia probabiliùs talis quinque sensuum inunctio est de essentia hujus Sacramenti. Per se quoque pro singulis sensibus adhibenda peculiaris forma exprimens sensum, v. g. pro visu: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum deliquisti.* Et sic de aliis sensibus. Si mora non permitteret, specialem formam adhiberi omnibus, inungendi sunt citò omnes sensus etiam sine cruce, & pronuntianda hæc forma: *Per istas sanctas unctiones, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid per visum, gustum, &c. deliquisti.* Si mora, vel occasio nec hoc ferret, posset inungi frons, utpote sedes sensuum per prædictam formam, vel per hanc: *Per istam sanctam &c. indulgeat tibi Deus, quidquid per omnes sensus deliquisti.* Hæc autem sub conditione fiant, sique æger supervivat, repetantur inunctiones singulorum sensuum sub conditione. Si dubitet, an æger sit mortuus, persequatur sub conditione: *Si vivis, per istam, &c.* In his casibus non est opus servare ordinem præscriptum sensuum, nec opus est utramque v. g. aurem, oculum inungere. Pro inunctione adhibendum est oleum infirmorum ab Episcopo benedictum: quod si deficiat, per annum potest modicum de non benedicto affundi. Si per errorem chrisma esset adhibitum, probabiliter valeret Sacramentum; repetenda

renda tamen esset inunctio, si fieri commodè posset, sub conditione.

Porrò conferens hoc Sacramentum debet esse Sacerdos. Validè conferre potest quivis, licitè tamen non potest, nisi Parochus, vel alius, de ejus licentia. Parochus sub mortali tenetur ex justitia, etiam in morbis contagiosis; etsi, qui aliis Sacramentis instructus, hoc Sacramentum petere sine contemptu, & scandalo negligeret, juxta communiorem non nisi venialiter peccaret: quia hic potest magnum bonum non necessarium sine gravi omittere, non tamen Pastor negare. Plura vide apud AA.

QUÆSTIO VII.

QUÆ PRÆTEREA IN VIsitatione infirmorum observanda?

RESp. Seqq. 1. Curetur, ut in cubiculo infirmi altum servetur silentium, nec quosvis admittat ad alloquium, sed eos tantùm, quorum consuetudine sublevetur infirmus. 227. *Curanda in cubiculo infirmi, & post obitum agenda.*

2. Si morbus sit periculosus, jubeatur infirmus totus esse in negotio animæ suæ, nec sermones profanos admittere; & arceantur nimis crebræ visitationes, & complorationes parentum, liberorum, consanguineorum, uxoris: & maximè aspectus eorum, ex quibus posset tentatio ad peccatum reviviscere.

3. Curetur, ut sacræ Christi Crucifixi imagines, B. Virginis, Angeli Custodis, &c. ob oculos decumbentis ponantur; sitque ad manum aqua lustralis, quâ frequenter aspergatur infirmus, & fugentur infestantes dæmones.

4. Mo-

4. Moneatur suaviter de mortis periculo, & breves affectus pii suggerantur.

Quid, si infirmus sit sensibus destitutus?

5. Si sensibus videatur destitutus, suggerenda ei sacra nomina, & eliciendi sunt breves actus fidei, spei, charitatis, resignationis, &c. sed non nimis altâ voce; quia experientiâ constat, ægris acutum esse auditum, & graviter affligi voce altiore. Juvat, ad cranium capitis potiùs formare voces; quàm ad aures ipsas. Successivè auribus infirmi ingeri potest: JESU, Fili Dei, miserêre mêi! Maria, Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu me ab hoste protege! Nunc te monstra esse Matrem! Angele Dei, Custos meî, defende me, ne peream! Domine JESU! per amaritudinem illam, quam pro me in cruce sustinuisti; maximè, cùm benedicta anima tua egrederetur de corpore tuo, miserêre animæ meæ in egressu suo. Beatæ animæ, quibus quoquo modo solatium attuli aliquando, nunc mementote mî! &c.

Si morbus sit contagiosus, quæ cautela adhibenda?

6. Si morbus sit contagiosus, exquirat media, quibus præcaveatur, ne Sacerdos, & infirmo servientes inficiantur. Caveat imprimis, ne propinquiùs accedens attrahat halitum infirmi, aut nidorem moventem se infirmo, ex lecto provenientem, sedeat ad caput infirmi, non ipsum inter & ignem, vel fenestram, quibus aër infectus attrahitur. Curet fieri, priusquam intret in cubiculum infirmi, suffitum ex granis juniperi, & flammam ex ligno ejus; si hæc non præcesserint, aperiens januam contineat nonnihil halitum, aut apertâ januâ nonnihil exspectet: apertâ enim hâc aër infectus copiosior ipsi se offert. Dum adest infirmo, ne deglutiat salivam, sed moderatè exspuat. Ne timeat: quia timor cor constringit, & impedit, quò minùs venenum repellatur, habetque imaginatio vim miram in corpus, ùt patet in prægnanti-

nantibus. Confidat proinde in Domino, cujus causam agit. Juvat quoque uti balsamo ruthæ hortensis, vel zeduariâ, aut manè sumere duo grana piperis albi, & jejunare. Sumpto cibo accedere infirmos minùs expedit; quia venenum, quod attrahitur, in illo receptum, cum alimento se diffundit in sanguinem.

7. Soletur, si expediens sit, defuncto conjunctos, ubi decesserit, his aut similibus: Sicut placitum fuit coram Deo, ità factum est. Is laudandus est in omnibus: novit ille, quid cuique magis expediat, & paternè ordinat omnia. Non habemus hìc manentem civitatem, sed peregrini sumus super terram, eâ lege nati, ut transeamus per mortem ad vitam felicem. Nescimus diem, neque horam, quâ transeundum nobis sit, & quando nobis magis conducat, novit id Pater noster, acquiescamus igitur ejus voluntati. Dilecta fuit Deo anima defuncti, ideo properavit illam educere de medio iniquitatum, & ex periculis eripere. Non invideamus ejus felicitati: commodatus nobis fuit, repetiit illum Deus. Gratias agamus, quòd tanto tempore nobis indulserit illum; multi suis orbati sunt maturiùs, invenit tamen Deus modum, quo juvaret eos: inveniet etiam, quo juvet modò. Ipse melior est, quàm decem filii, amici, &c. Hæc dicenda sunt fidenter, non animo vel voce tristi, aliàs movebuntur consolandi ad majorem tristitiam. Adduci quoque possunt exempla eorum, qui mortem suorum forti tulerunt animo. Talis fuit Beatissima Virgo, Mater Machabæorum, S. Felicitas, quæ septem filios coram spectavit morte affici, & animavit eos. S. Franciscus Borgias, qui intelligens conjugis dilectæ mortem nihil motus dixit: Deus illam nobis commodaverat, eandem jam repe-

Quid dicendum defunctis conjunctis?

tiit; agamus gratias, quòd tam diu eam nobis indulserit. Poterunt etiam circumstantes hac occasione excitari ad vitam Christianam.

CAPUT VII.

QUOMODO TRACTANDUS HOMO ODIO, VEL INIMICITIIS IMPLICITUS, & condonare nolens?

228. *Quomodo examinandus accusans se de odio?* RESP. I. Si quis de odio contra proximum se accuset, advertat Confessarius, & inquirat, an vero odio laboret: sunt enim, qui de odio se accusant, & odio non laborant: sunt quoque, qui odium fovent, & in corde coquunt, & tamen dicunt, se iis, à quibus offensi sunt, favere omne bonum. Proinde de hoc se accusantes excutiendi sunt, in quo situm sit illud odium? Sicut amare alterum, est velle, & procurare illi bonum, de ejus bono gaudere, malis ejus indolere; sic alterum odisse, est velle illi inferre, vel inferri malum; de illius malis gaudere, & de bonis dolere. Si examinatus ex his postremis nihil habeat, proximoque communia, & debita charitatis officia, & signa præstet, etsi queratur, se aversionem experiri contra illum, & moveri sanguinem, dum illi obviat; odio voluntario non deprehenditur laborare; monendusque est, ut pro illo oret; defectus ejus excuset, apud alios bene de ipso loquatur; illius alloquium quærat: sic enim aversio & displicentia, quæ silentio pressa fovetur, & manet, dissipabitur. Si autem communia, & debita charitatis signa, & officia neget; etsi dicat, se favere illi omne bonum, odio laborat.

Resp.

Resp. II. Qui deprehenditur odio laborare, ei sua declaranda est obligatio : 1. Etsi offensus possit exigere pro injuria illata satisfactionem, tamen proximo suo malum velle licitè non potest, ùt illi malum est, & contra ordinem charitatis. 2. Tenetur ostendere communia signa charitatis, & tollere scandalum, si quod adsit. 3. Non ostendere signa inimicitiæ; quia lex, quâ prohibemur odisse inimicum, prohibet signum odii. Unde interrogandus talis, à quo tempore foverit odium, an mala optaverit, voluerit inferre, & quæ? An gavisus de alterius malis, inviderit bona? Quoties tales actus, interruptos moraliter, repetiverit per hebdomadam, &c. Deinde, an adversarium sit allocutus? Si dicat, procul absit, nimia erat injuria; saltem salutanti responderit amicè? Si neget; ex natura sua gravis est contemptus, & pars vindictæ repugnans charitati, nisi salutatus esset multò superior, vel conditione, vel officio, aut præcedens injuria ità levis fuisset, ut illi adscribi non possent omissiones illæ: imò licèt sermocinatio, & salutatio de se sint signa specialia benevolentiæ debita proximo non ex præcepto, sed duntaxat ex consilio; in praxi tamen ex circumstantiis evadunt communia, & ex præcepto debita, ut, quando inimicitia est publica, vel offensus solitus est ante acceptam injuriam salutare, & alloqui, vel sermones miscet cum cæteris suæ communitatis, omnesque salutat, eo prætermisso.

229. *Quomodo agendum cum reo odii?*

Resp. III. Peracto examine inducendus est pœnitens, ut odium deponat, & ex animo ignoscat, statuatque, se reconciliare cum adversario, & communia signa, & officia charitatis exhibere. Si dicat, ignosco, sed non adibo ædes, vel

230. *Inducendus, ut ex corde ignoscat.*

nuptias, &c. Attendendum, an non adire sit signum veteris rancoris, intùs latentis, ùt, si frater fratris, vel consobrinus consobrini nuptiis adesse nollet, non habens aliam causam, quàm nuperam offensam. Et hoc casu incapax est absolutionis, uti &, si nollet salutantem resalutare sibi non multò inferiorem; hæc enim vindicta foret, eaque scandalosa. Ordinariè tamen, etsi suadendum sit, pœnitens non est obligandus ad salutandum primò, si ipse sit affectus magnâ injuriâ, vel sit conditione multò major, & multò minùs, si salutans sciret, se non resalutandum. Quanquam hac in re non facilè credendum pœnitenti, utpote in causa propria, eâque lubricâ. Si his se non det, ostendatur illi primò necessitas ignoscendi, & charitati satisfaciendi. Quid petis in oratione Dominica? *Dimitte*, inquit, *nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Vis tibi dimitti, ùt tu dimittis; an non oras contra te? Quid dixit in Evangelio Dominus servo, qui noluit dimittere conservo suo? *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit, & te misereri conservi tui, sicut & tui misertus sum?* Quid fecit Dominus illius servi? Tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet omne debitum. Quid Christus infert? *Sic & Pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.* Quid dixit Christus Matthæi 5.? *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, &c.* Ecce agitur de anima tua, quam habes, unicam, quæ unicè tua est, quæ est thesaurus tuus, quam Christus tanti fecit, ut pro ea poneret dilectam animam suam, ut redimeret eam in sanguine suo; nisi remittas proximo, actum est

Motiva ignoscendi.

de

de ea. Miserêre animæ tuæ, & vindictam relinque Deo, qui inquit: *Mihi vindicta.* 2. Si his non emolliatur; proponatur illi quàm gloriosum sit ignoscere: est enim victoria maxima, & gratissimum Deo sacrificium: *Diligere proximum suum, sicut se ipsum, majus est omnibus holocautomatibus, & sacrificiis,* Marci 12. Est maxima apud omnes prudentes laudis materia, & gaudii apud Angelos. *Res pro martyrio tibi computabitur,* inquit Sanct. Chrys. Homil. 3. de Saule & Davide, *Si insidias molientem inter bene meritos numeres.* Si ergo gloriam quæris, quam falsò in vindicta apprehendis, hanc tibi appropria. Nonne laudabile est in sancta Catharina Senensi, quòd pus suxerit è vulnere fœminæ suæ calumniatricis; in sancto Ambrosio, quòd stabilem victum assignaverit cuidam sicario, qui ei necem moliebatur; in sancto Achatio, quòd vasa sacra quoque vendiderit, ut quibusdam succurreret, à quibus graviter fuerat diffamatus. 3. Exponatur utilitas condonationis, & consequens delectabilitas: nam elevat ad dignitatem filiorum Dei, juxta illud Matth. 5. *Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est.* Aperit januam misericordiæ divinæ. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Animam liberat molestâ illâ torturâ aversionis, quam circumfert. *Qui pacis ineunt consilium, sequitur eos gaudium,* Prov. 12. Non datur hìc medium: aut condonandum, aut renuntiandum dignitati, & hæreditati filiorum Dei: aut deponenda vindicta, aut spes misericordiæ. Demum ingentia debita extinguit, peccando contracta. An non libenter aliquot asses debitori tuo remitteres, ut tibi vicissim ab ejus Domino aliquot millia remitterentur. 4. Pro-

ponatur, quàm decens sit, ut remittat, Deus toties tibi dimisit, desideratque, ut remittas inimicis tuis, an id ei negabis? Christus oravit in cruce primùm pro suis adversariis, ut nobis exemplo suo adderet animos ad nos hoc in genere vincendos? an exemplum hoc contemnes? Desiderat Christus, ut ignoscas, an, si coràm id à te peteret, velles ei id negare? Vis in cœlo aliquando gaudere cum electis Christi fratribus, & amore cum illis in Deo jungi, cur non incipias modò? 5. Exponatur, quòd adversa omnia nobis obveniant à Deo, ut nos vincamus, & immolemus ejus dispositioni. Item, quàm fragilis sit homo, quàm facilè impingat, quot modis impellatur à dæmone, & naturæ corruptæ inordinatis affectibus, ut proinde dignus sit potiùs misericordiâ, quàm irâ. Consulat propriam experientiam, inveniet, quòd & ipse sæpe impegerit, & tamen cupit ignosci. Si dicat: Injuria est nimis gravis, quam vilis homuncio mihi intulit. Respondeatur: An non graviora sunt, quæ Deo intulisti, & vis tibi ignosci? Ne vilem dixeris, quem Deus in filium adoptavit, & Christus in fratrem. Animam attende. Si replicat: Sanguinis nobilitas, & honor meus postulat, ut vindictam sumam. Respondeatur: Nobilitas in virtute, quâ Deo assimulamur, sita est; ex eadem massa sumus omnes. Famam & honorem optimè tueberis, si Christum Regem gloriæ imiteris. Si ad tuum, ad familiæ honorem est necesse, injuriam puniri, noli involare jurisdictionem alienam, sed ini viam à Deo constitutam, & Judicem implora, sed ex bono zelo, procul omni inordinato appetitu vindictæ. Si respondeat: Ignoscam, sed oblivisci non potero. Respondeatur: Ignoras fortè, quid dicas. Recordabe-

ris fortè injuriæ; at noli ſine renovata condonatione. Si animo vindictam foveas, aut reſumas, incides in manus vindicantis Dei, qui impunem te non dimittet, fortè etiam in hac vita. Experti id ſunt permulti. Ad Martyrium ductus Sapritius Sacerdos, quia noluit inimico ignoſcere, lapſus eſt in idololatriam, & idolis immolavit, & corona Martyrii alteri delata eſt. *Surius* 9. *Febr.* Mulier, ût teſtatur Bernardinus Senenſis ſerm. 15. Quadrag. negans petenti veniam à dæmone abrepta eſt. Alia in morbo viaticum ſacrum acceptura, vultum avertit, dicens: *Sicut ego averti vultum meum, aliis nolens ignoſcere, ſic Deus nunc avertit vultum ſuum à me*: atque ità vivere deſiit. Si vis videri fortis, ignoſce, & parvi pende inimici injurias: *Nihil*, inquit ſanctus Hieronymus in Epiſt. ad Hebr. *ità confuſam facit injuriam agentis, ſicut fortis, & mitis patientia tolerantis, & neque in opere, neque in lingua ſe vindicantis.* Et ad Euſtochium: *Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit injuriam, miſer eſt.* Similiter miſer eſt, non condonans: ſibi nempe, non alteri nocet; ſimilis cani, qui lapidem, quo petitus fuit, rodens, dentes obtundit. Optimum vindictæ genus eſt, rem Deo permittere. Hæc ſi non juvent, & occaſio permittat, Confeſſarius provolutus ad genua obſtinati cum imagine Crucifixi in manu, petat per dolores Chriſti, ut, ſi non inimico, ſaltem Chriſto donet injuriam, qui omnium peccata in ſe ſuſcepit, & dixit: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.* Si non cedat, dicatur: Abſolvi eum non poſſe; nec veniam à Deo ſperare, niſi ignoſcat. 6. Si aliàs promiſit, quòd vellet ſe reconciliare, & communia charitatis

signa adversario exhibere, & non fecit, ordinariè absolvi non debet.

231. *Media deponendi Spiritum vindictæ.* Resp. IV. Si ignoscere se dicat, difficulter tamen, ut in concepta voluntate firmetur, & perficiatur, jubeatur orare pro inimico, Sacrificium Missæ offerri curet, aut offerat, ejus salutem commendet Beatissimæ Virgini, aliaque charitatis obsequia præstet. Consideret exemplum Christi, aliaque jam adducta motiva. Id, quod & suadendum nolenti ignoscere. Caveat autem Confessarius, ne videatur velle agere advocatum adversarii; sed potiùs ostendat se quærere bonum offensi. Si tamen injuriam graviùs apprehenderet, quàm revera sit, ostendi ei posset veritas, & generosi non esse, talem injuriam non posse remittere; si verò gravis sit, eò generosius &c. esse remittere.

CAPUT VIII.

QUOMODO PROCEDENDUM cum obligato ad restitutionem?

232. *Radices restitutionis.* RESp. I. Observet principia generalia, hac in re Authoribus probata; quorum primum est: Obligatio restituendi secluso speciali contractu, oritur tantùm vel ex re aliena, in se, aut in æquivalenti existente, vel ex injusta damnificatione, aut utraque simul. 2dum. Qui possedit rem alienam bonâ fide, tenetur ad rem in se, si adhuc existat, vel si non existat ad æquivalens; si habeat illud, aut in quantum ex illa factus est ditior. Idem tenetur ad fructus naturales, & mixtos, in quantum naturæ rei respondent, nondum præscriptos, saltem, si in se adhuc existant. Qui autem

mala

mala fide rem alienam possedit, insuper tenetur ad lucrum cessans, & damnnm domino rei emergens. 3tium. Qui injustè alium damnificavit, tenetur eum servare indemnem; sique rem adhuc habet, eam in individuo restituere, nisi sciatur, dominum esse contentum, ut restituatur in æquivalenti. 4tum. Res fructificat suo domino; si autem sint fructus non rei, sed merè industriales, ùt lucrum ex aliena pecunia per negotiationem acquisitum, illud domino rei non debetur. Lucrum tamen cessans, & damnum emergens ei compensandum foret; nisi excusaret bona fides. 5tum. Ex sola damnificatione nemo tenetur, nisi mortaliter damnificando peccaverit contra justitiam, compensare damnum grave. 6tum Concausæ damni, ùt mandans, suadens, mutus, receptans, &c. tenentur ad restitutionem, si verè in actu secundo influxerint per peccatum injustitiæ in damnum, secùs non tenentur. 7mum. Si plures ad idem damnum concurrerint, 1. Tenetur, apud quam res in se vel in æquivalenti adhuc existit. Si non existat, primo loco tenetur principalior causa; in hujus defectu alii. Dominus enim rei debet servari indemnis, ità, ut teneatur etiam unus ad totum damnum, nisi fortè absque illius concursu nihilominus fuisset illatum totum. 8vum. Res immobiles corporales bonâ fide possessæ regulariter præscribuntur inter præsentes, seu ejusdem territorii, & sub eodem præfecto, vel judice domicilium habentes intra decennium completum cum titulo, inter absentes, seu domicilium habentes sub diversis præfectis, vel judicibus intra vicennium completum pariter cum titulo; res autem corporales mobiles intra triennium bonâ fide, & cum titulo possessæ præscribuntur inter privatos, si sint aptæ

præscribi. Dixi, *regulariter*; quia variæ/res excipiuntur, quæ ad privatos non spectant, de quibus videndum in tractatu de justitia & jure.

233. *Causæ excusantes.* Resp. II. Causas quoque à restitutione excusantes perspectas habeat, quæ respectu bonorum fortunæ sunt præscriptio, remissio creditoris, compensatio aliunde facta, impossibilitas restituendi, vel absolutè, vel nonnisi cum gravi jactura famæ, vel statûs justè acquisiti, cessio fori, si adsint conditiones referendæ in Theol. morali P. 3. n. 354. &c. Respectu famæ autem, recuperatio famæ aliunde facta, deletio infamiæ per oblivionem criminis inducta inter homines; condonatio facta, aut prudenter existimata; impotentia restituendi sine graviori damno, amissio famæ aliâ viâ facta; negatio restitutionis, famæ tuæ non minùs læsæ ab infamato à te.

234. *Quando monendus, & obligandus ad restitutionem?* Resp. III. Deinde observet sequentia. 1. Si pœnitens prudenter judicetur scire obligationem suam, eidemque velle satisfacere, etsi non teneatur tunc monere Confessarius, consultiùs tamen est monere, v. g. non dubito, quin scias obligationem tuam, velisque, quod debes, exequi. 2. Cùm onus restituendi sit admodum grave, sitque pœnitens in possessione bonorum suorum, & famæ, si sit sententia passim reputata probabilis, quæ pœnitenti faveat, ad restitutionem ordinariè obligandus non est; quia in dubio favendum est possidenti, & obligatio dubia certam solutionem non exigit. 3. Si casus difficilior occurrat, non resolvat illicò Confessarius, sed moram rem domi expendendi, aliosque consulendi licentiam petat, & jubeat dein ad se redire. Hoc si facere comodè pœnitens non possit, jubeatur consulere alium virum, timoratum & doctum; quod si facturum se recipiat, paratumque

se

se ostendat ad præstanda, ad quæ tenetur, absolvi potest. 4. Si putaret Confessarius in rigore loquendo, posse pœnitentem ab onere restituendi esse liberum ob sententiam verè probabilem illi faventem, oppositum tamen videretur probabilius, non esset quidem obligandus ad restitutionem, nisi sententia favens elideretur, & suâ probabilitate privaretur; suaderi tamen posset, ut restitueret; maximè, si debitor foret opulentus, & creditor pauper: proponendo illi, sibi quid vellet in tali casu fieri? 5. Si certa sit obligatio restituendi, attamen potens restituere difficultatem ostendat, ostendendum illi peccatum non dimitti, nisi fiat, dum potest, restitutio; quia non minùs est malum aliena retinere invito domino, quàm illa auferre, cùm sit continuata ablatio: unde dixit sanctus Augustinus: *Si res aliena reddi possit, & non reddatur, non agitur pœnitentia, sed dissimulatur.* Eligat proinde, an æternùm ardere velit in inferno, an re carere alienâ malit; sciatque, nullam illi à Deo exspectandam esse benedictionem, qui maledicet ejus propriis propter aliena possessa, & injustè detenta, ùt experientia docet multos: unde natum proverbium: Malè parta malè dilabuntur. Si dicat, liberos suos fore miseros, non credat; sed jubeat eum Deo confidere, qui facit omnia diligentibus se cooperari in bonum; miseros fore reponat, si aliena possideant, & subtractâ Dei benedictione æternùm cum ipso pereant, si & sua propter aliena perdant: De malè quæsitis non gaudet tertius hæres. Si opponat, graviter se passurum in fama, suggeratur modus, quo famæ consulatur. Confessarius tamen non facilè id onus suscipiat, ne sigillum violetur. 6. Qui ante hac admonitus non restituit, regulariter non est absolvendus, *Quando neganda absolutio?*

vendus, donec restituerit : quia nimis proclivè est periculum propositum, quod præfert, mutandi : si tamen jam sic videretur constitutus, ut meritò crederetur mox satisfacturus, absolvi posset; attamen rectè ei injungeretur, ut ad Communionem priùs non accederet ; quàm actu restituerit, nisi esset specialis ratio id permittendi ; & tunc præscribendum illi tempus, & modus restituendi, quod & aliàs sæpe utiliter potest fieri, si ante factam restitutionem absolvatur. *Trident. sess.* 25. *de Reform. c.* 12. præcipit, ut, qui decimas non solvit, aut solutionem impedivit, non absolvatur, nisi secutâ plenâ restitutione, putà, nisi excuset impossibilitas restituendi. 7. Qui rem alienam apud se detinet, ordinariè non est absolvendus, nisi priùs restituerit, ob periculum relabendi in priorem voluntatem, aut cum damno domini differendi restitutionem. 8. Qui promittit facturum se restitutionem, videturque antè absolvendus, determinet tempus, jubeaturque, vel suadeatur, ut singulis diebus, si statim restituere non possit, petat gratiam coram Crucifixo perseverandi in proposito, illudque statuto tempore exequendi. 9. Cùm, quando creditores sunt incerti, sit debitum elargiendum pauperibus, suadeatur, ut, si debitor sit fortunæ tenuioris, eum in finem faciat eleëmosynas etiam aliàs dari solitas. Universim etiam suaderi potest, ut misero debitori tantundem remittatur à domino. 10. Si debitor dicat, se non posse restituere, non credatur illi, nisi id efficaciter probet ; nec absolvatur, nisi promittat se, quamprimum poterit, satisfacturum. 11. Si pœnitens debeat alteri ex contractu, & solutionem differat, spectanda consuetudo, & intentio contrahentium : nam consuetudo habet, ut, quæ

præ-

præstanda quotannis, differri diutiùs possint, quàm quæ ex aliis contractibus sunt debita. Quanquam & dilatio solutionis in aliis, si fiat sine damno creditoris, excusari possit à mortali. Ægrum restituere obligatum, adigendum esse, ut in vivis ipsa restituat, dixi suprà sub num. 211. Quibus adde: si non expediat in testamento restitutionis mentionem fieri, codicillum adjiciat, quo jubeat, ut hæredes dent summam illam Confessario, vel alteri amico secundùm voluntatem ægri expendendam; aut, si Notarius commodè haberi non possit, capitulum addat, quo dicat, se in manibus Confessarii, vel amici schedam reliquisse, quâ declaravit, quid post mortem suam fieri velit, quamque perinde validam esse velit, ac si testamento fuisset inserta. Si grave ei videatur ex timore, ne liberi honestè dein vivere non possint, exponatur illi necessitas restituendi, jactura salutis certò futura, & utatur exemplo Medici, qui à Confessario persuasus dixit infirmo, non esse spem sanitatis, nisi periculo eriperetur adipe ex uno filiorum suorum. Ex advocatis filiis autem nullus voluit tam diu tenere digitum in accensa candela, ut vel gutta deflueret. Hoc, inquam, exemplo utatur dicens: Quid existimas? An teneres digitum per quadrantem in accensa candela pro prosperitate filiorum, an quis illorum id faceret, pro tua valetudine? Nemo omnium, & tu tam stolidus sis, ut æternis pro iis suppliciis te addicas. Post paucos dies eris in oblivione omnium, & tu ardebis in inferno, &c. 12. Restitutio famæ fieri quoque potest per tertiam personam magnæ authoritatis.

235. *Quid suadendum ægro ad restitutionem obligato?*

CAPUT

CAPUT IX.

QUOMODO CONFESSARIO AGENDUM CUM POENI-

nitente pudibundo, pusillanimi, vel desperabundo.

256. *Quomodo persuadendus, qui horret confiteri?* RESP. I. Si quis timore infamiæ, vel confusionis apud Confessarium incurrendæ horreat vulnera sua detegere, servient sequentia: 1mum. Confessarius suaviter, & benignè eum excipiens dicat: Nunquid morbos corporis lethales amico, vel medico pro sanitate recuperanda libenter aperires? Cur ergo horreas detegere animæ tuæ statum mortalem, ut eam sanes? Nunquid anima plus est, quàm corpus? Est illa unicus thesaurus tuus, corpus abibit in vermes. Quid mavis, an jam coram me exiguam confusionem subire, vel æternam? Hanc si vis vitare, debebis aliquando confiteri, quæ jam horres aperire, quò diutiùs exspectas, eò major erit confusio, & difficilior victoria. 2. Cogita clementiam Dei, homo non erubuit peccare in conspectu Dei, exigit is, ne exigente justitiâ, eum detrudat in confusionem æternam, confundat se coram uno homine, & non vereatur pro anima sua dicere verum; quid minus poterat exigere? 3. Quæ Sacerdoti panduntur in confessione, ea minùs scit, quàm quæ nescit: hæc enim scire potest, & earum scientiâ uti; quæ autem in confessione audivit, nullatenus revelare potest, etsi vitam aliàs deberet amittere, imò totus mundus esset periturus. Quid igitur tibi oberit uni homini tua vulnera detegere cùm certa spe veniæ, an non hoc meliùs, quàm postea coram to-

to mundo confundi, & dein æternum irrideri à Beatis? Nunquid Deus novit tua peccata, novit & Angelus Custos, & alii Angeli? Quid ergo confusionis erit, si & ego noverim cum gravissima obligatione tacendi? *Si lates non confessus, damnaberis inconfessus*, inquit sanctus Augustinus. 4. Existimasne te dicturum, quæ non audiverim: nota est mihi humana fragilitas, nota dæmonis invidia, & ad malitiam impellentis fallacia; pudorem tibi eripuit, ut peccares; nunc eum tibi injicit, ne confitearis; contere caput venenosi serpentis, & ejice venenum. Et ego peccator sum, Deique misericordiâ indigeo; non est peccatum, quod fecit homo, quod non faceret alter homo, nisi præservaretur ab eo, à quo factus est homo. Noli igitur erubescere confiteri homo homini, peccator peccatori. An fortè magnam times pœnitentiam? Pars magna pœnitentiæ tuæ erit hæc tuî victoria, lucrari poteris indulgentias; quotidiana tua opera rectè faciendo, satisfactionem Deo præstabis, ea uniendo laboribus, & doloribus Christi Salvatoris tui. Magnam tibi apud me conciliabis æstimationem, magnum Angelis causabis in cœlo gaudium, si pœnitentiam agas. Quàm gloriosum est sancto Petro, sancto Paulo, sanctæ Mariæ Magdalenæ, sancto Augustino, &c. egisse pœnitentiam! si secutus es errantes, sequere pœnitentes. Præstitit Deus magnis peccatoribus multis non minores favores verè pœnitentibus, quàm aliis, qui aut nunquàm, aut raro peccârunt. Cur ergo circumferas torturam conscientiæ, quæ nunquam cessabit te cruciare, dum confessus fueris? Peractâ generosâ confessione quietem habebis animæ, quæ omnibus mundi gaudiis præferenda est. Quis reorum non libenter confiteretur,

si se

si se sciret, angore mortis, & ipsâ morte liberandum confessione? Cætera suggeret prudentia, & unctio Spiritûs sancti.

237. *Quomodo animandus pusillanimis ob peccata præterita?*

Resp. II. Si pœnitens deprehendatur pusillanimis ob peccata sua præterita, procedi cum eo hoc modo potest: Primò. Negotium habes cum patre, qui, licèt offensus sit, pater tamen manet, paterque misericordiæ, cujus miserationes super omnia opera ejus; qui prodigum filium in gratiam amantissimè, ad se revertentem, recipit, uti declaravit nobis in parabola filii prodigi Lucæ 15. qui disertis verbis declaravit apud Ezechiëlem cap. 33. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate suâ.* Ecce jam Deus debet hoc sibi, ut tibi ignoscat, tuî curam habeat, ne pereas. 2. Deus pro nobis dedit Filium suum, & hic se pro nobis, quomodo, quòd minùs est, negabit? Audi Patrem dicentem: Accipe Filium meum, & da pro te, & redime te. Audi Filium: omnia mea tua sunt. Deus bonus plus velle, sapiens plus invenire, omnipotens plus dare non potuit. Teneritudo amoris Deum quodammodo cogit, ut misereatur. *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filii uteri sui? Etsi ipsa oblita fuerit, ego tui non obliviscar. Ecce in manibus meis descripsi te.* Isaiæ cap. 49. Cognovit nimirum Deus figmentum nostrum, quia caro sumus, lutea vasa portantes, proni in malum ab adolescentia nostra, novit nos lapsos, & corruptos primùm non propriâ, sed protoparentis nostri voluntate, novit diabolum ex odio ejus nobis insidiari undique: hinc peccata nostra respicit potiùs, ùt miseriam nostram, quàm ùt suî contemptum, & injuriam; & multus est ad ignoscendum, operaque diaboli lubens destruit.

3tiò.

3tiò. Ipse Filius infallibile remissionis chirographum nobis reliquit Matth, 6. his verbis : *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester* ; Ille est ùt medicus; *qui venit salvum facere, quod perierat.* Matth. 18. Pastor bonus est, qui oves errantes quærit, & ad ovile, lætus reportat. Lucæ 15. Redemptor est, qui, quos sanguine suo comparavit, non abjiciet. *Empti estis pretio magno, sanguine quasi agni immaculati. Copiosa apud eum redemptio.* Psal. 129. Quid non speres ? 4tò. Pusillanimitas ex fraude est dæmonis, qui nihil quærit aliud, quàm nos perdere. Novit dictum : *Spes non confundet.* Et : *Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est. Quis invocavit eum, & despexit illum* ? Eccli. 2. Novit dæmon, omnia tua perdita esse, si diffidas Deo. Hinc te ad diffidentiam impellit. Si existimas, te hactenus boni parum fecisse, habes Advocatos multos, Filium Dei, piissimam Matrem ejus, omnes Cœlites, & Sanctos in Dei Ecclesia ; horum merita participas. Proponi possunt exempla peccatorum, qui magni Sancti evaserunt : ùt Magdalena, Matthæus, S. Augustinus, &c. Deus, ùt dixi, magnis peccatoribus verè pœnitentibus legitur non minores contulisse favores, imò sæpe majores, quàm iis, qui rariùs peccaverunt. Proponi quoque potest Parabola de ove perdita, de muliere, quæ drachmam perdidit, evertitque domum, &, ubi invenit illam, convocavit vicinas dicens : *Congratulamini mihi, quia inveni drachmam : quam perdideram.* Drachma est anima, quâ inventâ gaudet Christus, gaudet Ecclesia triumphans ; & Christo gratulatur. 5. Si dicat, vereor, ne major sit iniquitas mea, quàm ut veniam merear, reponat Confessarius : Major

est Dei pietas, quàm tua impietas, major Dei misericordia, quàm tua iniquitas, majora sunt Christi merita, quàm tua demerita, ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & non pro nostris tantùm, sed pro totius mundi: pietas, & misericordia Dei, Christique merita sunt infinita, peccata totius mundi illis comparata nec sunt, ùt guttula aquæ collata mari. Si hoc universum ignis esset, & in hunc mitteretur aquæ guttula, putas, eum extingueret? Minimè. Sic tua peccata immersa meritis Christi, & abysso misericordiæ Dei. 6. Pusillanimitas, & maximè desperatio, quam illa parturit, grandis est Dei injuria: desperare enim dicit exercitè, Deum aut non posse, aut nolle ignoscere, & ad hoc ipsum inclinat pusillanimitas. Quid putas, si pater filii omnem habuisset curam, nunquam filium promissis suis fefellisset, addiceret delictorum veniam, filius tamen patri non fideret, an non meritò pater offenderetur? quantò potiori jure Deus offensæ deputabit, si ei diffidamus?

238. *Quomodo erigendus desperans de vitæ emendatione?* Resp. III. Si quis frequenter recidivus in eadem peccata despondeat animum vel contrahat, de emendatione futura, erigi potest partim jam dictis, partim sequentibus: Primò. Nulla sunt peccata, quæ per Dei gratiam vinci, emendarique non possint. Est autem Deus paratus dare auxilium necessarium: vult enim Deus, ut peccator convertatur, & vivat, *Ezechielis* 18. cupit, mandat à nobis peccata vitari, novitque, nos sine ejus auxilio vincere non posse, nisi succurrat. *Cum ipso sum*, ait, *in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Potuit te dæmon perdere, multò magis potest te Deus restituere; incipe, & senties auxilium. 2. Cur Christus tanta passus est? Nonne, ut medicinam animæ tuæ morbis præ-

raret,

pararet, ut vires tibi darentur ad vincendum mundum, diabolum, te ipsum? Potentior est medicina illa, quàm morbus tuus. Fortior ipse tuo hoste. Dabit tibi perficere, qui dedit velle. 3. Si scires, te hodie iterando illud peccatum oculos amissurum, an non abstineres? Ità. Vides igitur, quòd abstinere possis: igitur abstine, saltem hodie, in honorem Christi pro te tam dura passi; cras propones similiter, neque cogita de longa vita, sed dic omni die: Hoc die abstinebo, hâc nocte non peccabo. 4. Si dicat: Proposui sæpius, & tamen relapsus sum, reponat Confessarius: Relapsus ejusmodi contingunt ex fragilitate naturæ per consuetudinem infirmatæ, quandoque etiam permittuntur à Deo ad expugnandam superbiam nostram, & confidentiam in propriis viribus. Agnosce humiliter tuam infirmitatem, & confitere impotentiam, & confide in Domino: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur.* Psal. 90. *Qui confidunt in Domino, assument fortitudinem.* Age igitur, si non cessas recidere, non cessa resurgere. Si vas luto inficitur sæpius, & identidem lavatur, tam sordidum non est, quàm alterum, quod infectum nunquam purgatur. Mundamus calceos, etsi prævideantur iterum inquinandi, miles curat vulnera, etsi prævideat nova in præliis sibi infligenda, & tu negligas animam? Nonne insanum diceres incarceratum, qui nollet exire carcere, eò quòd timeret, se post tempus incarcerandum iterum? Victus dicitur, non qui inter pugnandum vulneratur, aut aliquando, vel semel, iterumve superatur, sed qui ad extremum cadit. 5. Quid majus censes malum, an rariùs peccare, & resurgere, an verò in peccatis perseverare? Qui frequenter resurgit, rariùs

deinde cadit, quia resurgendo Dei gratia roboratur, discitque incedere cautiùs.

239. *Quomodo erigendus animo concidens ob tentationes?* Resp. IV. Si animo concidat ob tentationes, quas patitur, his erigatur. 1mum. Necesse est, nos tentari: natura enim nostra corrupta pugnantibus inter se passionibus, & habitibus infecta est; pars inferior, seu sensitiva ad sensibilia vetita non minùs, quàm licita propendet: unde dixit Apostolus: *Caro concupiscit adversus spiritum.* Et S. Jacobus cap. 1. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua.* Dein adversarius noster diabolus circuit quærens omni modo nos perdere. Unde dixit Job. cap. 7. *Militia*. seu tentatio, *est vita hominis super terram.* Denique proposuit Deus vitam immortalem, velut coronam, ad quam contendimus pervenire, non datur autem corona sine victoria, nec victoria sine certamine, nec certamen sine hoste. *Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* *Quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Tob. cap. 12. 2dum. Utile admodum est nos tentari, tum, quia in tentatione videntes periculum ruendi in interitum æternum, agnoscimus fragilitatem nostram, & indigentiam Divini auxilii. Atque ità discimus nos humiliare; tum, quia per victoriam tentationum probatur in nobis virtus, & amor Dei, & fidelitas in eum, quæ magnopere placet Deo, sicut amicitia in tentationibus. *Tentavit vos*, dicitur Deuter. 13. *Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrùm diligatis eum, vel non, in toto corde, & in tota anima vestra.* 3tium. Gratum est Christo spectaculum, videre nos pugnantes pro gloria nominis sui. Spectator adest, & pugnat in nobis; nec sinit nos tentari ultra id, quod possumus, dicente S. Apostolo: *Fidelis Deus, qui non patietur ten-*

tari vos supra id, quod potestis. 1. Corinth. 10. Homines jumenta non onerant ultra vires; novit figulus, quanto tempore oporteat vasa relinquiin fornace, ne perdantur; quidni Deus sapientissimus, salutis nostræ amantissimus provideat, ut accommodet vires tentationibus, ut cum tentatione possimus facere proventum? Si ergo Deus pro nobis, quis contra nos? 4tum. Tentari malum non est, sed vincere gloriosum, signumque prædestinationis, dicente sancto Jacobo: *Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam, cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se.* Penes te est victoria, modò velis. *Diabolus alligatus latrare potest, mordere non potest, nisi accedentem ad se*, inquit sanctus Augustinus. *Non nocet sensus, ubi non est consensus.* S. Bernardus. 5tum. Tentationes graviores post conversionem indicium sunt, quòd homo evaserit ex servitute diaboli; quos enim captos habet, minùs tentat, ùt venator feram jam captam non persequitur, sed fugientem. *Omne gaudium existimate fratres, cùm in tentationes varias incideritis.* Jacob. 1. Modum resistendi tentationibus, & media eas vincendi, suggerat Confessarius ex dicendis Cap. 12.

CAPUT X.

QUÆ CONFESSARIO OBSERVANDA, ET AGENDA CUM reis captivis, vel condemnatis ad mortem?

240. *Quando reus teneatur fateri crimen?*

RESP. I. Generatim hæc sunt observanda: Primum. Reus à judice interrogatur juridicè, quando interrogatio fit servato juris ordine, & adest semi-plena probatio, vel per testem legitimum oculatum, vel per indicia æquivalentia, vel per infamiam in judicio probatam. 2. Reus sciens non adesse semi-plenam probationem, vel de ea rationabiliter dubitans, non tenetur judici interroganti fateri crimen, sed potest cum juramento negare illud, quia sensus est: Non feci crimen, quod fateri tenear: judex enim non potest interrogare de crimine, nisi quod teneatur fateri reus: unde nec censetur de alio interrogare, quia delicta non præsumuntur. 3. Reus juridicè interrogatus tenetur fateri crimen, saltem si capitale non est. Ratio est, quia superiori, qualis hic est judex, legitimè præcipienti parendum est, atque judex hic legitimè præcipit: exigit enim bonum commune, ne crimina sic jam probata, quæ aliunde plenè probari non possunt, maneant impunita, & passim invalescant, judici hanc esse potestatem, & in hoc quemque pro priori consentire debere, dictat recta ratio. Dixi *saltem, si capitale non est*: nam si reo ex confessione mors esset subeunda, communior, & probabilior quidem docet,

adhuc

adhuc esse obligationem fatendi, eò quòd humana præcepta etiam obligent cum periculo vitæ, ubi agitur de bono communi, & præjudicio Reipublicæ; non paucis tamen videtur esse supra vires humanæ fragilitatis adigi ad ferendum testimonium contra seipsum, ex quo mors certa immineat, eaque infamis; unde censent reum in hoc casu adhuc posse negare crimen, si sit spes evadendi, & nullum grave malum Reipublicæ immineat. Hæc sententia probabilis est, & juxta *Lugonem* in praxi tuta: unde, si reus eam sequi vellet, non ideo ei neganda absolutio. Nec obstat, quòd judex habeat jus interrogandi, & licitè interroget: nam jus habet probabile saltem, hocque utendo licitè operatur; sed certum non est ex principiis directis; cum quo stat jus probabile in reo. 4. Non potest reus interrogatus de sociis criminis eos revelare, si sint occulti, nec aliis indiciis, vel testimoniis convinci possint; quia sine causa eos infamaret. Crimen tamen exceptum tenetur etiam non interrogatus manifestare: tale est hæresis, læsio Majestatis, proditio, conjuratio, cusio falsæ monetæ, latrocinium, magia. 5. Post latam sententiàm non tenetur reus fateri crimen, quod antè injustè negavit; quia finito judicio finitur obligatio rei, nec inde oritur scandalum; quia præsumitur sententia justa, & reus putare non teneri se ad fatendum, nec inde infamatur accusator injustè, quia reus non tenetur ex justitia fateri crimen, & juvare accusatorem: unde tantùm est causa permissiva infamiæ, si quæ sequatur. 6. Reus fugere licitè potest ex carcere etiam justo, imò & effringere carcerem; quia jus ad vitam tantum est, ut nulla potestas humana obligare possit ad eam non conservandam, si spes commoda appareat *An reus possit effringere licitè carcerem?*

reat conservandi ; unde &, qui non sunt ministri justitiæ, possunt reo subministrare instrumenta, quibus carcerem effringat ; quia reus licitè id facere potest : aliis tamen non licet effringere carcerem, exigente id bono communi, ne omnis securitas pereat. Et hinc ministri justitiæ, v. gr. custodes carceris, nec instrumenta possunt subministrare, sed ex justitia tenentur fideles esse Reipublicæ propter officium, quod susceperunt. Juxta *Dicast.* potest pater, frater, uxor Rei juvare in effringendo carcere, quia sunt una cum ipso persona. Si injustè condemnatus provocet ad tribunal Dei, etsi possit abesse culpa, cùm quilibet gravatus possit appellare ad judicem superiorem ; id tamen periculosum est ob periculum inordinati appetitûs vindictæ, & odii.

241. *Modus agendi cum reo.* Resp. II. In praxi cum Reis Confessarius hoc modo prudenter procedat. 1. Studeat eorum affectum lucrari, tum verbis affectum compassionis significantibus, tum, si possit eleëmosynis ; interroget eorum nomina, ubi nati, in qua Religione educati, &c. dein per decursum doceat venerari providentiam Dei, eique se subjicere, qui errantes oves variis modis reducit ad se, proinde agnoscant ejus amorem, & carceris molestias æquo animo suscipiant de ejus manu, seque plenè ejus dispositioni resignent ; utpote, qui est mitissimus Pater, novitque figmentum nostrum, seu fragilitatem, voluitque Filium suum esse Advocatum nostrum ; atque ità disponat ad contritionem perfectam, ut cum merito ferant molestias suas. Hæc ut impetret, atque eos soletur, sæpe, si liceat, eos accedat. 2. Ut confidentiùs secum agant, instruat eos, illa, quæ secum in foro conscientiæ agunt, cum judicibus com-

com-

municari non posse, ideoque sive nocentes sint, sive innocentes, id nec iis obfuturum, nec profuturum. Ratio hujus est: quia aliàs alliciuntur, ut se falsò probent innocentes, & à Confessario juventur, alii contrà, ut falsò se nocentes dicant, timentes, ne Confessarius conferat cum judicibus, ipsique torturæ iterum subjiciantur. Unde non expedit, ut ad confessionem sacramentalem admittantur, priusquam in foro profano eorum res sint liquidæ, ne ex timore, ne vel deferantur, vel cogantur eadem fateri judici, peccata sileant aliàs confitenda. Caveat etiam Confessarius, ne temerè evulget, quæ extra confessionem accepit. 3. Non respondeat, se fore patronum pro vita, sed animam curet, ne spe vitæ taceant confitenda, aut, si spes dein non appareat, à Confessario alienentur. 4. Ne importunè reos adigat, ut se tales fateantur; tum, quia quidam verè Rei non sunt, tum, quia facilè fieret, ut ex timore, ne deserantur in fine, & sine Communione moriantur, sacrilegè confiterentur. 5. Non recenseat coram iis modum procedendi judicialem, neque ordinariè admittat querelas de facta injuria, sed ad patientiam, & resignationem disponat. Expedit tamen, ut Confessarius sciat modum procedendi in judicio, & probationes, quo prudentiùs possit agere in foro conscientiæ, & judicem monere, si quid monendum esset. 6. In confessione examinet, an criminis complices prodiderint, si tenebantur, an tormentis victi, vel ex odio nocentes aliquos denuntiârint, si itâ, inducendi sunt, ut tempestivè revocent, idque ante sententiam: revocatio enim, quæ fit post sententiam: aut eâ jam ferendâ, parvi penditur à judicibus. Est autem obligatio efficaciter revocandi, licèt metuant, vel

præ-

prævideant se ad torturam revocandos; quia in pari sua, & proximi necessitate potior ratio innocentis, quàm nocentis habenda est. Quòd, si Reus ad id adduci non posset, putans se tormentis adigendum, ut confirmet dicta, curet Confessarius, ut in carcere fiat revocatio scripto, vel voce coram duobus testibus; dein exponat eam coram judice à Reo factam præsentibus testibus, hæc valida & sufficiens esse debet; siquc judices eam admittere recusent, excusatus est apud Deum reus; illi verò, si contra denuntiatos procedant, iniqui homicidæ sunt, inquit *P. Frid. Spe* in cautela criminali dub. 30. pag. 237. 7. Si carcer sit diuturnus, curandum, ut captivus semper sit utiliter occupatus orando, meditando, legendo, &c. pro capacitate: ut manè oret, intentionem rectam faciat patiendi eo die, quæ Deus immiserit; audito pulsu campanæ ad Sacrum, eò se convertat, & Missæ mente assistat & spiritu? in omnia Sacrificia, quæ per orbem fiunt, se commendet; ad horæ sonitum per Salutationem Angelicam petat felicem mortem, patientiam, resignationem, pro diversitate horarum recogitet diversa Mysteria Passionis Christi, &c. 8. Ad cavendam omnem suspicionem sinistram expedire videtur, ut Reo Confessarius sententiam mortis non indicet; sed eâ per eos, ad quos spectat, indicatâ, excitet reum, ut illam à Deo, velut justo Judice, acceptet, proponat ipsi exemplum Christi, & Sanctorum, qui innocentes occisi sunt, & inter eos multi adhuc teneræ ætatis, ùt S. Agnes, Pancratius, &c. Si dicat, se innocentem, reponatur: Christus verè innocens fuit; hæc tua pœna à Deo est, coram quo quis se dicat innocentem? Unum veniale peccatum plecti morte meretur.

Cupit

Cupit Deus, ut hanc pœnam admittas temporalem, ut parcat animæ tuæ in æternum. Sunt fortè, qui graviora commiserunt, & hîc non puniuntur, sed id Deo relinquendum est, qui & illos puniet; modò tibi injuriam non facit, sed gratiam. Si posses modò te liberare à morte per jejunium diei in pane & aqua, faceres lubens; & Deus per mortem temporalem, quam tamen aliquando subire debebis, te liberat æternâ, cur id non admittas? Mille anni ad æternitatem instar momenti sunt, demptis enim mille annis æternitas integra manet. Si replicet: Mors hæc mea infamis est, Reponatur: At Christi, qui peccatum non fecerat, mors quot hominum ignominiis fuit onerata. Quas infamias coram mundo Martyres non sustinuerunt? Gloriosam mortem coram Deo, Angelis & hominibus prudentibus habebis, si magno, & lubenti animo ad satisfaciendum Divinæ Justitiæ eam acceptes. Si quæ sit infamia, brevis est coram mundo; hâc æternam emes gloriam, & perpetuam in altero sæculo extingues infamiam. Si miles à Duce suo profugus, redeat, magnamque victoriam reportet, magis laudatur, quàm si mansisset semper, & nihil unquam egregii præstitisset. 9. Investiget Confessarius, an fortè odium conceperit in judicem, vel partem adversam; curetque, ut amore Christi id totum deponat. 10. Reo per confessionem expiato, & Sacramento Eucharistiæ refecto, reliquis remotis, agat cum eo Confessarius, at non nisi de iis, quæ ad animam pertinent, nunc pios discursus ducendo, nunc cum eo orando v. gr. Rosarium, Litanias, &c. ista tamen non nimium protrahat, sed quietem intermediam indulgeat. 11. Nocte mortem proximè antecedente persuadeatur, ut dormiat, ne

ne altero die sit indispositus; expedit tamen, ut quis de nocte illi adsit, qui evigilantem animet contra tentationes, tunc maximè ingruentes. 12. Die mortis illucescente, animandus, ut hunc diem maximi meriti Deo consecret, uniatque patienda passionibus Christi; & impediatur, ne, qui jentaculum offerunt, eum inebrient, volentesque timorem minuere, ineptum reddant ad magnum meritum, mortemque felicem. 13. Nihil agat Confessarius, quo mors maturetur; in itinere non urgeat Reum, ut progrediatur, sed illi se accommodet; continuò cum eo oret sine clamore tamen; oculos eum jubeat custodire, & demissos tenere, neminem salutare, nisi Salvatorem, cujus effigiem ipse, si possit, aut Confessarius ferat. In conspectu loci fatalis iterum eum animet exemplo Christi, S. Andreæ, spe præmii & veniæ. Domine, non mea, sed tua voluntas fiat: Hìc ure, hìc seca, modò in æternum parcas. 14. In ipso supplicii loco interroget, num adhuc quid sit, quod conscientiam gravet, & ejus responso se accommodet; eliciat cum eo actus fidei, spei, charitatis, contritionis, oblationis, & exquisitis verbis; curet, ut sæpe ingeminet sacra Nomina; offerat ei preces, Sacrificia, &c. Si tamen quis esset capite plectendus, non pronuntientur amplius sacra Nomina, dum ictus exspectatur, ne inclinatione capitis fortè gravis error contingat, sed devotè recitetur oratio Dominica. Denique, ubi Reus jam obierit, oret cum adstantibus pro defuncti anima: *Pater noster, Requiem æternam*, &c. Possent etiam præsentes brevi exhortatione moneri obligationis suæ, nempe parentes, ut liberos suos bene educent; & liberi, ut parentes audiant, & revereantur. Denique opus charitatis faciet, si cognatos in

loco

loco fortè existentes visitet, eosque soletur, &c.

Resp. III. Si in carcere deprehendatur magus vel saga, etsi tales difficile sit ad frugem reducere, desperandum tamen non est; sed demonstratis Dæmonis fraudibus adducendi sunt, ut animæ consulant, excitandique ad spem veniæ, promittendumque ipsis cœlum; modò Divinæ gratiæ cooperari velint. Hìc servient, quæ supra allata sunt pro erigendo desperabundo N. 237. & emolliendo indurato N. 206. Ubi adducti fuerint, ut confiteantur, audiat imò Confessarius, quæ illis occurrunt: dein examinet pro personarum varietate, & prout viderit eos in confitendo defecisse. 1mò. Quærat causam, quâ ad hanc animæ suæ miseriam sunt adducti: an ea fuerit voluptas, divitiæ, fama sanctitatis, aut alia dignitas sperata, & quo tempore? his enim, quibus plerique tales infamantur, auditis, faciliùs eos, si sint inconstantes, uti solent esse mulieres, convincet. 2. Quomodo se habuerint erga Deum, Christum & Sanctos? An Deum abnegaverint? quoties, quibus verbis & cæremoniis? An ex animo fidei Christianæ renuntiaverint, quæ esset apostasia cum excommunicatione, si signis externis expressissent? An Bmæ Virginis, Sanctorumque patrocinium repudiaverint, imagines eorum inhonoraverint, eos blasphemaverint? An falsa de Deo, & æternitate, pœnis inferni senserint? 3. Quomodo egerint cum Dæmone? An ei dato chirographo propriâ manu, aut sanguine subscripto sese manciparint? An ei jusjurandum præstiterint? An curârint vel permiserint se novo baptismo ab eo initiari, deleri de libro vitæ, inscribi libro mortis: eum visibilem, & invisibilem adorârint, sacrificia obtu-

242. *Quid agendum, si reus sit magus, vel saga?*

obtulerint, vel certis temporibus offerenda promiserint, strigando, occidendo, vel exsugendo homines, bestias, infantulos? Quid quot annis suo deceptori suo pendere promiserint? An à Dæmone corpori suo, vel cui parti corporis stigma vel characterem imprimi permiserint? An pilos de suo corpore, vel partem vestis ei dederint, quo dono bona fortunæ, vel vitæ ei subjecerint? An accesserint ad acta Sabbathi (sic suos conventus vocant) pedites, vel eo transportati ab alio, vel Dæmonem ad id incitârint, quibus modis? An ibi aliquid actum, habens speciem rei sacræ v. gr. Missæ, an habita ibi concio, à quo, quid dictum? Dæmon enim in specie hirci ejusmodi istic conciones habet cum Christi Domini contemptu, negans eum esse mortuum pro omnibus. An detulerint illinc infantes, eosque Dæmoni devoverint? Quæ peccata carnis ibi commiserint: cum quibus, quo modo? An convivia ibi habuerint, ubi cibos acceperint, an superstitiosam benedictionem præmiserint, & gratiarum actionem subjunxerint, quâ Dæmonem creatorem, & largitorem bonorum omnium agnoverint? An choreas impudicas egerint? aut saltem spectârint? An officium aliquod ibi gesserint? Quæ consilia ibi tractârint in damnum proximorum? 4. An sacrilegè tractârint Sacra? An Baptismo renuntiaverint, chrysma ungue abraserint, characterem baptismalem, quantum in ipsis fuerit, deleverint? An abusi aquâ benedictâ, sacro oleo, agnis *Dei*, verbis consecrationis? An Missam Dæmoni accommodârint, promiserint se nunquam S. Eucharistiam adoraturos, vel perpetuò in eam fore injuriosos? An hostias consecratas Dæmoni attulerint, aut penes se gestârint, aut

adhuc

adhuc gestent, in loco sordido conservaverint? Quoties sacrilegas Confessiones fecerint, sacrilegè communicârint? An Dæmoni promiserint se nunquam integrè confessuros, & allaturos ei sacras hostias? 5. Quæ damna intulerint proximis, eorum pecoribus, frugibus? An à Dæmone ad hoc unguentum acceperint? Unde hoc confectum, ex rebus sacris, vel carne infantis occisi? An tempestates, grandines ope Dæmonis fecerint, & iis nocuerint? An accepto à Dæmone pulvere, eoque sparso crucas, bruchos, locustas, limaces suscitarint? An igne excitato ædes absumpserint? An lysandropiam exercuerint, spectra finxerint? an Dæmonem inclusum, aut spiritum familiarem habuerint, sub quo pacto, quàm diu, ad quid? An maleficia intulerint? An infantes necdum baptizatos rapuerint, & alios substituerint, falsò baptizârint, ante Baptismum interemerint, eorum carne ad magiam usi fuerint? An prægnantibus partus difficiles, aliis morbos causârint, ubera lactantium exsiccârint? An inimicitias graves, & odia inter quascunque personas seminaverint? an conjuges ad opus conjugii maleficio impotentes reddiderint? An maleficia illa adhuc pendeant? Ut dissolvantur, si sine novo maleficio solvi possint? An non amuleta magica aliis distribuerint, queis fierent invulnerabiles? An philtris impuros amores conciliaverint? An furta commiserint, oracula Dæmonis consuluerint, futura prædixerint? An superstitiosas ceremonias adhibuerint? An quos seduxerint, ut se Diabolo manciparent? An jam Diabolum, & ejus opera omnia adhuc æstiment, vel detestentur? &c. Varia namque damna permittit Deus inferri à Diabolo medi-

ante operâ hominum, nihil tamen ferè solus potest in homines, corpus, vel bona externa, quia malitia ejus tanta est, ut nihil prætermitteret mali, quod non inferret, si posset. Unde ejus potestas à Deo ligata est, non sic potestas hominis, quia homo homini potest resistere. Ità *Lessius l.* 2. *c.* 4. *num.* 2.

Quid peractâ confessione agendum. Deinde peractâ confessione, præmissaque ad absolutionem dispositione debitâ, obligentur 1mò, ut pactum cum Dæmone rescindant, jurentque, se deinceps nullum cum eo commercium habituros. 2. Professionem fidei jubeantur facere, vel recitando symbolum Apostolorum, vel per præscriptam ab Ecclesia formulam, aut conceptis à Confessario verbis. 3. Jubeantur comburere, si quæ adhuc habent magica instrumenta, aut ea extradere. 4. Sacras hostias, vel reliquias Sanctorum, si alicubi reconditas habent pro malo usu, id Confessario aut alteri indicent, ut afferri & religiosè conservari possint. 5. Ut, si quos seduxerint, pro viribus conentur reducere. 6. Ut damna aliis illata, modo, quo fieri potest, resarciant, & secura fortè avertant, maximè si quos falsò baptizâssent, aut baptizari curâssent; sed hæc omnia cautè. 7. Pro constantia in bene cœptis injungatur illis, ut sæpe renovent professionem fidei, profiteantur fidelitatem in Christum, Deum adorent sæpe, utantur aquâ benedictâ, sale benedicto etiam in cibis, sacro cereo, &c. Plura de his videri possunt apud *Less. l.* 2. *cap.* 4. & *Layman l.* 3. *de Justitia, tr.* 6. *cap.* 5. apud *La Croix l.* 4. *à n.* 1447.

243. *Quomodo à Confessario* *Petes*, quæ cautela adhibenda Confessario, ne incurrat irregularitatem ex defectu lenitatis, agendo cum reo, vel judicialibus personis.

Resp.

Resp. Studeat, ut curet animam; & reliqua, nisi quid in bonum rei suggerendum sit, relinquat ministris justitiæ, & facilè aberit ab omni periculo, licet agendo, quæ sunt sui officii, per accidens causa esset mortis, vel accelerationis illius: quia credibile non est, Ecclesiam voluisse irregularem fieri Confessarium ex eo, quòd fungatur suo officio; sic enim eum impediret ab implenda sua obligatione. Unde potest imò hortari reum, ut in judicio fateatur crimen morte dignum, quando juridicè interrogatus certò tenetur confiteri. 2. Si interrogetur an liceat, vel debeat denuntiare complices, potest respondere, teneri, si revera teneatur, etsi agatur de crimine capitali. 3. Potest præcipere, ut manifestet eos, qui aliis meditantur injurias, aut delicta, si illa non nisi per judicem impediri possint: nam Canones non infligunt irregularitatis notam, eò quòd quis obligationi satisfaciat, per se simpliciter, & nullâ suppositione factâ suscepti officii urgentis ex lege naturali, vel Divina, charitatis, aut alterius virtutis. Hoc enim esset homines avocare ab observatione mandatorum DEI, ùt ait *Layman. l. 3. tr. 3. c. 7.* ubi addit, opus non esse protestatione aliqua, quia jura eam hìc, ubi res suapte natura ab irregularitate eximitur, non requirunt, secùs, ac faciunt in actione civili, quâ quis intendit injuriam sibi compensari, vel damnum reparari, & injuria meretur pœnam sanguinis. 4tò. Potest indicare judici, reum bene ad mortem esse dispositum, & juxta *Tambur. Gobat. Burghab. Cent. 3. casu 91.* & alios, monere v. gr. carnificem, ut caput illius, qui frangendus est in rota, percutiat valido ictu, ut ratio ipsi turbetur, & peccare non possit, eò quòd talia, si necessa-

rei cavenda irregularitas, & quæ liceant?

ria sint ad salutem, vel valde conducant, non repugnent lenitati. Videri potest *La Croix l. 7. n.* 522. ubi ex pluribus ostenditur, quòd irregularitas ex defectu lenitatis statuta tantùm sit ministris justitiæ, & iis, qui propriâ manu alium in bello justo occiderent, vel mutilarent, &c. sed de his plura alibi.

CAPUT XI.

QUID CONFESSARIO OBSERvandum circa pœnitentes variis tentationibus exagitatos?

244. *Tentationis utilitas.* RESp. Generatim hæc: 1. Tentatio est illicium ad peccatum, seu bonum sensibile propositum voluntati, quo inclinatur, vel allicitur ad violandum præceptum, potestque esse levis, vel gravis, vel gravissima, prout vis movendi languida, vel parva, vel vehemens, vel vehementissima est. 2. Tentatio vel oritur à nostra corrupta natura, utì dum à motibus corporis vis imaginativa, & intellectus excitatur ad cogitationes malas; vel à Dæmone, ut dum objectis, vel motis speciebus fœdis in phantasia, eam movet ad repræsentanda objecta sensibilia mala, motusque in corpore excitat. Signum, quod à Dæmone sit solo, est, si fiat cum impetu superante vires consuetas nostrarum passionum, objecto cumulo, vel turba vivacium cogitationum. Hoc genus vocatur spiritus tentationis, in materia quidem lubrica spiritus fornicationis, in materia fidei, spiritus infidelitatis, spiritus blasphemiæ, &c. His non cedere est signum magni progressûs fa-

facti, vel faciendi : vel denique est à nobis, & Dæmone, si nempe à Dæmone & concupiscentia nostra oriatur. Hujusmodi sunt magìs communes, nec omnes merè præter-naturales. 3. Permittit Deus tentationes in bonum nostrum. *Certamen forte dedit illi, ut vinceret.* Bonum autem, quod Deus ex iis elicit, triplex est. 1mum. Magnum incrementum virtutum, quia actibus heroicis augetur habitus. 2dum, Est magna animi tranquillitas, quam parit frequens victoria, quæ nos Dæmoni terribiles facit, in verticem ipsius iniquitate ejus descendente. 3tium, est conjunctio animæ cum Deo, ejusque desponsatio cum Christo. *Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.* Sap. 3. *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo.* Apocal. 5. Sicque sæpe contingit, ut obnubilatus, dum se à Deo remotum putat, sit illi propinquior. 4. Media generalia contra quascunque tentationes sunt humilitas, oratio, & fortitudo. Humilitas removet impedimenta gratiæ auxiliatricis : Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Sunt, qui ad turpia tentati, adhibent macerationem corporis, & tamen, licèt illa cæterùm sit præstans remedium, vix quidquam referunt, nempe latet quædam occulta superbia, & subtilis complacentia, & fiducia immodica in propriis viribus. Oratio impetrat gratiæ auxilia; fortitudo iis utitur, removet pusillanimitatem & præfidentiam, cavetque, ne temerè se quis exponat periculis. Ex his deduco sequentes regulas generales pro praxi, quas, ubi convenire videbitur, Confessarius pœnitenti suggerat.

Remedium primum Oratio.

Regula prima. Si te adoriatur tentatio, sequere præscriptum Domini dicentis : *Orate, ut*

ut non intretis in tentationem, & statim animo ad Deum confuge, ejus misericordiam implora, tuam confitens infirmitatem,&c. vel animum converte ad honestam occupationem externam, vel actum virtutis, v. gr. charitatis, aut contritionis, aut virtutis oppositæ elice: sic enim & augebis meritum, & Satan videns sua molimina à te converti in bonum contra eum, desistet à maligno suo conatu. Ortâ igitur tentatione signa tibi dari existima, ut ames Deum, & animæ brachiis amplectaris JESUM tuum, pro te crucifixum. Cavendum autem, si elicere velis actum tentationi directè oppositum, ne id pertinaciter, vel perturbatè facias; quia sic tentationem vel augebis, aut caput debilitabis. Unde si non possis placatè & facilè eum elicere, contemne hostem, & converte te ad alia honesta, vel paucis actum charitatis elice, vel fiduciæ in Deum.

2. Magna in Deum fiducia.

Regula 2da. Magno, divino nixus auxilio, sis in tentationibus animo, memor, quòd omnia possis in Deo: si enim Dæmon pusillanimem te advertat, magìs insultabit, pollicens jam sibi victoriam, quam tentato præstaret fiducia magna in Deo: si autem se non curari, negligi, contemni advertat, superbus spiritus cedet, non valens suî ferre contemptum, instar procacis mulieris, quæ, si virum videat timidum esse, magìs insultat; si verò notet impavidum, cedet, & verba meliora dabit.

3. Non altercari cum hoste.

Regula 3tia. Cave altercationem cum hoste: imò nec verbum ei repone, nisì fortè illud Christi: *Vade Satan: scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & Illi soli servies*: sed velut responso indignum neglige, neque signa aliqua externa ede, sed, ùt dixi, confuge ad Deum, &

illi

illi soli fidelitatem offer. Si enim altercaris cum hoste, vel contendas; augebis tentationem, turbabis animum, persuadebit sibi superbus hostis, se à te æstimari, & animum turbatum magìs laborabit involvere tenebris. Optima vincendi ratio est minimè turbari. Molestiam possunt inferre tentationes, sed non nocere, si persistas in proposito Deo sincere serviendi. Proinde illas contemne; imò nec dignare reflectere ad id, quod oggerunt, multò minùs singulas excute, quales sint, quia singulas excutiendo, te conficeres, & nihil proficeres.

Regula 4. Tentationes præsertim molestas aperi Confessario tuo, vel directori spirituali: nihil enim magìs odit Satan, quàm suas machinationes non manere occultas, similis libidinoso, qui, dum tentat honestam mulierem secum ad flagitium pertrahere; sua molimina maximè vult viro esse occulta. Dein Deus hanc humilitatem solet gratiæ auxiliis remunerare, & directoribus suggerere media, quibus statuit dare efficaciam. Et hinc id negligendum non est, etsi Confessarius videretur minùs doctus, vel expertus. *4. Tentationem aperire Patri spirituali.*

Regula 5. Virtutem tentationi oppositam constanter exerce: v. g. advertis te tentari spiritu superbiæ, inclinari ad æstimationem apud homines, ad divitias, commoditates corporis, delicias in victu, &c. Exerce te in virtute opposita, v. gr. humilitate, liberalitate erga pauperes, abstinentiâ, sobrietate, & adhibe media, quæ contra singula peccata capitalia proposui Capite primo, partis secundæ à num. 61. In vitia illa invehere, meditare de horum turpitudine, exceptâ luxuriâ, & oppositæ virtutis pulchritudine, utilitate, &c. Sic enim vitii horrorem, & *5. Exercere virtutem oppositam.*

virtutis amorem, & æstimationem augebis. Atque hæc remedia sunt generalia.

Quid agendum, si creatur tentatio carnis? *Regula 6.* Si pulset tentatio contra castitatem, speciali cautelâ opus est, ne turberis, timeas inordinatè, aut ad turpitudinem etiam ejus considerandam applices animum; quia sic augebis tentationem; sed statim confuge ad Deum, ad vulnera Christi; & aliis honestis applica mentem seriò. Tentationes lubricæ fugiendo vincuntur. Si oriatur rebellio carnis; expedit loco cedere, aut sibi dolorem insuper imprimere, aut brachiis animæ amplexari JEsum Crucifixum, & in mortem se potiùs offerre, quàm in consensum. Curandum autem, ut solum JEsum intuearis, & non tentationem, aliàs eam auges. Juvat quoque recurrere ad Bmam Virginem, rogando eam per immaculatam Conceptionem, & mundissimam Virginitatem, ut adsit suo patrocinio, ne offendas dilectum ejus Filium, tanta pro anima tua salvanda passum; & Angelum Custodem, S. Josephum, S. Aloysium, &c. obsecrando per amorem Christi, &c. Si tentationes sint frequentes, adhibe media N. 74. allata.

Quid, si ad vindictam? *Regula 7.* Qui tentatur spiritu vindictæ, mentem avertat ab injuria, vel molestia illata, & dein cessante tentatione corrigat apprehensionem, quâ injuria sæpe parva apprehenditur, ùt magna. Cogitet ignominias, Christo, & à se Deo illatas, meminerit fragilitatis, excuset, quoad potest proximum, &c. pro eo oret.

Si de prædestinatione? *Regula 8.* Si excitetur tentatio de prædestinatione, vel præscientiâ DEI; aut eam planè neglige, tanquam stropham Diaboli, aut dic internè: Meum est servire Deo, futura disponere meum non est, sed Patris, qui misit Filium

suum,

ſuum, ut vitam habeam, & abundantiùs habeam. Faciat ipſe, quod bonum eſt coram ſe. Nemo ſperavit in eo, & confuſus eſt. Ipſe juſtus eſt, & miſericors. Ipſum amabo, benedicam, laudabo, quamdiu fuero. Si ſcirem, quòd ſim prædeſtinatus, quid conveniret me facere? Hoc faciam, quoad vixero. Cæterùm indoctis non eſt loquendum, minùs concionandum de prædeſtinationis Myſterio.

Regula 9. Si fatiget hæc tentatio: Quid faceres, ſi aut peccare, aut æternam damnationem ſubire deberes? Si hoc vel illud malum tolerare deberes, aut hoc vel illud peccatum perpetrandum eſſet, quid eligeres? quid faceres in hoc vel illo caſu? Ad alia convertat animum, & hanc cogitationem, velut otioſam, contemnat, vel internè dicat: Mihi bonum eſt adhærere DEO meo: imperfectum meum viderunt oculi ejus: ego egenus & pauper ſum; ubi caſus eveniret, ipſi erit cura de me: & his dictis quieſcat, agatque agenda, certùs, quòd, etſi non videatur ſe poſſe plenè reſolvere, non peccet, ſed coram DEO meritum habeat. Caveat autem, ne arroganter dicat cum Petro: *Etiamſi oporteat me mori tecum, non te negabo*; ſed cum fiducia humiliet ſe coram DEO, agnoſcens lapſum futurum, niſi Dominus ſupponat manum ſuam, & det cum tentatione proventum. *Quid, ſi ſit tentatio conditionata?*

Regula 10. Si dæmon immittat tentationem aſpicienti res honeſtas, vel etiam ſacras, v. gr. imaginem Crucifixi, Beatiſſimæ Virginis; tentatus non cedat tentatori, ſed directè iſta aſpiciat, etſi experiretur imaginationes fœdas, aut motus turpes, ùt experiri aliquando ſe queruntur piæ animæ: neque enim *Quid, ſi aſpicienti res honeſtas, vel ſacras imagines oriatur tentatio?*

ista objecta sunt causæ talium fœditatum; neque hæ homini voluntariæ sunt: proinde non procedat timidè, sed rideat stultam tentationem; timor enim auget, & sæpe causat illam; cui si cedat, eò tandem deducetur, ut ad omnia timeat, & nec confiteri, nec communicare ampliùs audeat, timens ex his similes affectus, quos dæmon, aut phantasia similiter causare poterit. Idem est, si ex aspectu talium orirentur cogitationes blasphemæ, hæreticæ, &c. nam & hæ facilè vincuntur, si contemnantur: hinc & errant, qui se ejusmodi liberandos putant, si eas confiteantur: nam sic augetur timor, & tentatio magis infigitur, quæ oblivione & contemptu meliùs fuisset dissipata. *La Croix l. VI. num.* 1907. ubi notat tentatum post tentationem judicare debere, quòd tentationi non consenserit, si fuit constanter molesta, & optârit illam non habere. Plura vide de directione scrupulosi, num. 265.

CAPUT

CAPUT XII.

DE IIS, QUÆ OBSERVARE DEBET CONFESSARIUS personarum, quæ specialiter profitentur devotionem, aut perfectionem?

QUÆSTIO I.

QUÆ UNIVERSIM SINT OBservanda circa ejusmodi?

RESp. Cùm nactus fuerit pœnitentes perfectionis capaces dirigendos. 1. Petat lumen per orationem, & priusquam directionem incipiat, conetur intimos eorum animi motus, & constitutionem perspicere, ut instructiones possit illorum capacitati & naturæ accommodare; neque enim omnes eodem sunt spiritu ducendi, nec uno omnes modo regendi. 2. Excitet ipsos, ut foveant desiderium constans maximæ perfectionis, etsi hæc, vel illa persona videatur ad eam non perventura, quia desiderium illud faciet, ut eam attingat saltem, cujus est capax, & multum mereatur. Sic Sancti multi, quos Deus Martyres esse non voluit, magno ad Martyrium incensi desiderio, Martyribus similes effecti sunt. 3. Ad perfectionem ducantur per gradus, & ordinatè, ut priùs conentur assequi primum virtutis gradum, quàm ad supremum contendant: v. gr. priùs discant operari rectâ intentione, & imitari actiones Christi, quàm

245. *Incipiendum à minoribus, & ordinariis ritè obeundis.*

quàm alta meditari; priùs discant levia patienter ferre, quàm gravia appetant; priùs discant pati æquo animo, quàm de adversis velint gaudere. 4. Non est altiùs enitendum, quàm quò Deus vocat, qui singulis certam perfectionis mensuram ponit, certumque sanctitatis gradum definivit: hinc obsequendum est ductui Divino, ne moderator opus Dei suis consiliis evertat, v. g. si anima divinitus impellatur ad metum, abstrahenda non est; & licèt desiderium majoris perfectionis excitandum sit, hoc tamen fieri debet circa modum proprium, ut nempe ea excolantur, ad quæ Deus movet, qui aliquando solam vitam exteriorem hominibus regendam relinquit, modum verò in interiori tenendum solus docet, 5. Doceantur, cujusque perfectionem in eo sitam esse, ut opera ordinaria bene peragant, ut nempe manè bene surgant, bene orent, legant, Missæ intersint, doceant, laborent: ut decet, comedant, bibant, ludant, se recreent, conversentur cum proximo: vesperi benè faciant examen conscientiæ, bene se ad quietem componant, omnia denique, quæ ex officio & statu incumbunt, rectè obeant. Hæc qui benefacit, perfectus est; facit autem bene, qui facit, quia, quando, quo modo ea vult Deus fieri, cujus sanctissima voluntas omnis perfectionis fons & norma est. 6. Probandi equidem sunt tales, ut advertatur, quo spiritu ducantur, Dei, an mundi; amoris, vel timoris, & quis affectus in iis sit prædominans, qui primò mortificandus est? Attamen non omnes eodem modo probandi, & tractandi sunt; sed cautelâ & discretione opus est. Nam, in quibus abundat, vel prædominatur atra bilis, benigniùs tractandi, ne, utpote ad tristitiam proni, in dejectionem

Probare oportet, quo ducantur spiritu.

nimiam

nimiam propellantur; qui verò complexionis sunt sanguineæ, & hinc propensi ad amorem, coërcendi sunt, ne amor oriatur inordinatus, beneque amoris depurandum motivum. Deinde animæ adhuc teneræ, quas Deus primò sibi conciliat, molliùs sunt tractandæ, nec omninò abeundum à Divinis consiliis, animam suaviter ducentibus; si autem animæ sint nobiliores; seu quæ habent gratias, & beneficia Dei extraordinaria, suavitati jungenda quædam severitas; quia hæ per dona gratiæ sunt pares difficultatibus; harum tamen probatio non sit quæsita, & aperta; sed fiat ex re nata, ut non videatur recedi à communi modo vulgares animas dirigendi: hinc communia & levia quandoque imponenda: sic enim reprimetur superbia, & immoderatus fervor ad extraordinaria: sin autem advertant se probari, facilè se fingent ad omnem humilitatis, & abjectionis modum. Neque extraordinariæ pœnalitates imponendæ sunt, sed sic instituantur animæ, ut eas suâ sponte deposcant; nec tamen credendum illarum spiritui, quæ notantur studiosè extraordinaria sectari, nisi adsint signa certa, quòd impulsu Divino ducantur. Quòd si quæ persona adverteretur esse in rebus agendis proprii cerebri, & judicii tenacioris, suaviter dedocenda foret. Deus per homines nos dirigere ad perfectionem voluit, ut discamus humiliter obedire: animæ prudentis est, proponere quidem firmiter, non tamen ità obfirmare animum ad aliquid agendum, vel omittendum, ut mutatis causis, & circumstantiis immutari se non sinat, & minùs apta sit ad alia fortè magis utilia, vel necessaria. Tutius est fidere alieno prudentis judicio, quàm proprio, melior est obedientia, quàm victima; quia per illam intellectus, & volun-

voluntas, ipsaque anima Deo immolatur. Optima probatio est obedientia. Denique, si aliqua benignæ naturæ se regendam tradat, sedulò instruenda erit, ut propria, & supernaturalia virtutum motiva sciat, sæpe examinet actiones suas, ex quo motivo processerint; discat agere ex motivis supernaturalibus: aliàs enim facillimè fiet, ut opera externa agat natura, & non virtus; cùm natura, utpote innata, sit fortior. Unde, dum operandum est, proponat sibi motivum virtutis, ex eoque agat. Si natura præveniat; corrigat, & non operetur, donec ejus motivum sit voluntas, vel beneplacitum Dei; dumque exercenda virtus, ad quam indoles propendet, non nimiùm se effundat; sed naturam reprimat; & revocet ad exemplum Christi, qui operatus est, quia placitum erat Patri. Nihilominùs suadendæ & prosequendæ sunt virtutes, ad quas indoles propendet. Nam DEI gratia naturali inclinationi in eas se accommodat, ùt suaviùs finem consequatur, homoque constantiùs pergat; sed cavendum, ne opinio virtutis jam comparatæ officiat comparandæ.

Diversa hominis complexio notanda. Juvat quoque notare, quadruplicem esse hominum complexionem: quatuor enim sunt humores, quibus diversa complexio constituitur, nempe sanguis, phlegma, cholera, melancholia; quorum in nobis unus semper prædominatur. Unde alii sanguinei, alii phlegmatici, alii cholerici, alii melancholici dicuntur. Sanguinei sunt suaves, affabiles, animosi, obsequiosi, liberales, tractabiles. Hæc bona sunt; at simul sunt fervidi, contentiosi, creaturis dediti, ad voluptates proni. Phlegmatici sunt mansueti, facilè mobiles, fideles, pacifici, ductiles; sunt tamen simul pusillanimes, inconstantes, desides, tepidi, quia abun-

abundant humore aqueo. Cholerici ſunt audaces, animoſi ad aliquid aggrediendum, generoſi; at ſunt etiam præcipites, impatientes, iracundi, rixoſi, ſuperbi, inhumani, duri, flavâ bile prædominante. Melancholici ſunt circumſpecti, modeſti, conſiderabundi, conſtantes; at ſunt etiam ſingulares, ſuſpicioſi, proprii judicii amantes, prædominante atrâ bile. Hæ complexiones bonæ ſunt, ſed ſedulò invigilandum corrigendis defectibus, qui in uno, quàm in alio graviores ſunt, prout idem humor in uno magìs, quàm in alio prædominatur.

QUÆSTIO II.

QUÆ SINT OBSERVANDA CIRCA talium tentationes occultas?

RESp. Cùm dæmon non apertè tantùm, ſed non raró occultè, & ex inſidiis inſtar latronis ſimulantis amicum, animas aggrediatur, vel inordinatum timorem incutiendo, dum ſperandum foret; vel implendo ſpe immodicâ, dum timendum eſſet, idque uſurpet contra incipientes, proficientes, & provectos in vita ſpirituali; invigilandum Confeſſario, ut impoſtoris inſidias detegat, & diſſipet. Quæ ſunt ſequentes: 246. *Quomodo incipientes dirigendi.*

1. Si incipiens primò velut lactantis gratiæ filius perceperit teneram devotionem, Deus ſæpe volens cibo fortiori eum confortare, delicias paulatim ſubtrahit; dæmon autem tunc anxietates ingerit, & caliginem conatur offundere: hincque pœnitens, licèt videat pulchritudinem virtutis, putat, eam ſe aſſequi non poſſe. Hoc ſi advertat Confeſſarius, doceat, in quo vera virtus

con-

consistat, verusque profectus; quòd hic, & pugna ad Deum pertineat, qui novit tempore opportuno dare victoriam; quòd negotium perfectionis non perficiatur uno die, sed lentè, utì plantæ crescunt, & fructus maturescunt: proinde magno animo agat, quod in se per gratiam est, Deique auxilium patienter exspectet. Si dæmon suggerat, teneræ devotionis defectum esse ex propria pœnitentis culpa, ideoque, ùt solet, instiget pro recuperando vigore ad austeritates, & mortificationes insolitas; cavendum magnopere, ne inconsulto Confessario obsequatur: quærit enim malignus perdere, & ineptum reddere ad Dei obsequium, & tandem, dum pœnitens videt, se nec sic assequi, quod intendit; eum deducere ad laxitatem: imò, ut sibi persuadens, se posse in quovis statu salvari, à recta semita deflectat, sique sit in Religione Novitius, ad sæculum se recipiat. In has cogitationes si pœnitens adductus esset, non leviter, sed graviter cum eo agendum foret. *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei.* Lucæ 9. Nostine, an non perseverentia finalis, & æterna salus tua pendeat ab hac constantia in cœptis? Sunt, quos Deus vocavit ad statum perfectionis, sine qua salvi non erunt. Gratia ab ejus, non à nostro pendet arbitrio. Putas, te in sæculo multum boni posse facere; sed nescis, an gratiam sis habiturus, ut facias. Est via, quæ videtur homini recta, & novissima ejus ducunt ad mortem. Sed demus, quòd sis multum boni facturus; ast, quid, si à salute tua aberres, si non præstes ex beneplacito Dei. Bene curritis, ajebat ad quosdam S. Augustinus, sed extra viam. Quidquid homo ex voluntate propria agit, nullius

lius est momenti. *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.*

2. Proficientibus conatur persuadere dæmon, jam eò esse progressos, ut partâ annonâ honestè possint vivere, ut dicant: Nullum violentum perpetuum: arcus semper intensus rumpitur; atque ità paulatim ad tepiditatem adducit, amorem commodorum, & socordiam ingerens, ut hoc, velut malo hectico, correpti tabescant, & pereant. His mali sui gravitas, origo, effectus, & media proponenda sunt. Oritur hoc malum partim ex intellectu, partim ex voluntate. Intellectus paulatim privatur, quam conceperat, æstimatione perfectionis, & conjunctionis cum Deo; privatur lumine, quo dirigebatur in suis actionibus, privatur vilipensione, quam conceperat, mundi bonorum, & voluptatum. His voluntas seducta novo capitur terrenorum amore, tanquam grande amplectitur, quod antè tanquam inane abjecerat; horret gravia, & tanquam gravia fugit, quæ antè tanquam levia amplectebatur, utpote destituta vigore charitatis. Non abstinet quidem primò ab omnibus mediis perfectionis, orat, sed sine attentione, & reverentia; Sacra Mysteria frequentat, sed sine præparatione; libros legit, sed sine recta intentione. Tandem incipit omittere, quæ sine superioris reprehensione omittere potest, & negligere non rarò orationem. His primùm contentus est dæmon, deinde adducit ad neglectum omnis exercitii spiritualis; tum demum illum aggreditur forti tentatione, & in mortale præcipitat, præcipitatum reddit suî pertæsum, accensoque hic appetitu irascibili de peccato in peccatum præcipitat, & aut à fide, aut à Religione abducit, verificaturque in eo illud Deut. 28. *Percutiet*

Quomodo proficientes?

cutiet te Dominus amentiâ, & cæcitate. Huc prolabuntur tepidi, estque hos, antè multùm progressos, difficillimum curare, & ad fervorem revocare; quia veritates Evangelicæ, quibus perspectis peccârunt, non ampliùs movent, & novissima non terrent. Unde dixit Apostolus Hebr. 6. *Impossibile est eos, qui semel illuminati gustaverunt donum cœleste, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Itaque Confessarii erit, aut malum prævertere, aut jam invalescenti priùs, quàm ad extrema deveniat, manum medicam adhibere. Initium teporis difficulter, progressus autem ejus facilè advertitur: si enim sedulò discutiatur oratio, mortificatio, modus resistendi tentationibus, dispositio ad Sacramenta, amor solitudinis, desiderium proficiendi, apparebit, an progrediatur in virtute, an deficiat.

Modus corrigendi prolapsos in teporem. Modus curandi hic esse poterit: Non adeò progressus jubeatur omnia exercitia devotionis neglecta resumere, & bene peragere, & facilè ad meliora redibit: Deinde ad mentem revocet jacturam gratiæ, hujus pretium, temporis à Deo concessi finem, damna & pericula teporis. *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. Memento, unde excideris, & age pœnitentiam, & fac prima opera: sin autem; venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco suo*, Apoc. 2. Si provectior fuerit, adducatur, ut in secessu sacro exercitia obeat. Si magnes suo vigore incipiat destitui, ferri ramentis undique coopertus vires pristinas resumit.

Quid, si in profundum venerint? Si jam in profundum venerit, non desperet Confessarius, sed mediâ inter spem & metum excitandum incedat viâ. Primò. Benevole eum excipiat, ostendatque verbis suavibus, vultuque amœ-

amœno ſe ipſi compati. Rigor hìc venenum foret. Apiculæ moderato æris ſono revocantur diſperſæ, altiore ſtrepitu fugantur. Unicâ mellis guttà, inquiebat S. Franciſcus Regis, plures muſcæ capiuntur, quàm integro fellis cado. Subinde proponat motiva fiduciæ in Deum concipiendæ. Denique oſtendat, hanc mutationem, velut opus Dei Majeſtate dignum, redundaturam in majorem Dei gloriam, quia ſic maximè manifeſtabit ſuam omnipotentiam, & miſericordiam. *Hæc mutatio dexteræ Excelſi*, Pſal. 76. Si feſtum agitur in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quantò magis celebrabitur tanta converſio? Injuriam facit Deo, qui eum deſerit; majorem facit, qui illi diffidit. Anima tua ſanguine ſtetit tuo Salvatori, an eam perditam volet, quam ſic dilexit?

Quòd ſi his advertat Confeſſarius, ſe non proficere, à ſpe ad terrorem deflectat, exponatque illi gravia pericula teporis, & damna; mortem periculoſam: fruſtra in luctâ ultima inclamabis Dominum, cui tam diu ſurdas aures præbuiſti. Ipſe tunc in interitu tuo ridebit, & dæmon, cui toties es obſecutus, ferociùs in te ſæviet. In morte incipiet ſupplicium, & non converſio. Solet dæmon hanc texere ſtropham: alii hoc, & iſto modo vivunt, nec de ſua ſalute deſperandum putant, ſed viri ſunt honeſti, ducunt in deliciis, & commoditatibus dies ſuos, & magni fiunt. Haud dubiè ſunt viri Eximii. Dici non poteſt, quantum damni afferat hæc machina viventibus inter tepidos. Conſuetudo vim legis ſibi arrogat: non ſentitur graveolentia propria, ubi fœtent mores communitatis, & quiſque facilè ſibi perſuadet, bene ſe vivere, ſi vivat, ùt pars major communitatis, & præ-

sertim, ùt suus superior. Hunc sensum perniciosum corrigat Confessarius, doceatque imprudenter à cæco peti viam demonstrari, sequendam esse, quam Deus docet. *Non sequaris turbam ad faciendum malum*. Exodi 23. Quid proderit turba, ubi singuli judicabimur? Suadeat considerationem sacram lectionem pii libelli cum desiderio proficiendi, &c. *Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te*, Eccles. 38. Discat se vincere primùm in minoribus, ut paulatim fiat aptus ad se vincendum in majoribus, idque præsertim in exercitiis antea usurpatis ritè peragendis, sicut enim horum neglecto tepidus evasit, sic eorum accurato usu calidus fiet.

Tentationes provectiorum.

3. Provectioribus solet tendere laqueum superbiæ, & temerariæ cujusdam præfidentiæ: cùm enim experiuntur amore insolito se Deo conjungi, & vilescere sibi mundana præ felici statu suo; excitat eos, ut arripiant occasiones non secundùm scientiam, putentque, in rebus exiguis deflectere, non obesse. His proderit instans oratio, discussio suî, fragilitatis suæ consideratio, & examen particulare: neque enim omnes motus etiam in ejusmodi sunt à gratia, neque præcipitatio est instinctus Spiritûs S. Natura sæpe gratiam prævenit, eam comitatur, flectitque in detrimenta.

Quomodo erigendus sit lapsus?

Quòd, si eveniret, talem, quod fieri potest, etsi rariùs contingat, labi in lethale peccatum, Confessarius eum benignè excipiat, nec ulla edat signa admirationis, aut indignationis, ne eum dejiciat. Quid enim mirum labi hominem, qui ob corruptos humores congenitos omni momento labi potest? Caro corrupta prona in malum est ab adolescentia, nec sic gratia naturam consolidat, ut nulla

la rima peccato pateat. Mirum potiùs, quòd post lapsum confusione plenus se accuset. Cœcum labi in foveam, nemo miratur, nemo ei indignatur, sed manum ei quivis benevolè præbet. Si sic lapsus vehementer sibi indignetur, potest is effectus esse ex gratia, potest etiam adjunctam habere superbiam, existimantis, talem casum sibi evenire non debuisse. Proinde Confessarius purget aurum à scoria, permissoque justo dolore, acerbitatem omnem, ex superbia natam, tollat, & eum ad spem, charitatem, & humilitatem excitet.

Excitandus ad spem. Ad spem erigi potest hoc modo: Lapsus tuus potest tibi esse majoris sanctitatis initium. Scivit Deus, ex lapsu Adami maxima bona elicere, sciet & ex tuo. Gloriæ suæ incrementum capiet te justificando: est enim justificatio excellentius opus, teste S. Thomâ, quàm creatio totius mundi: quia est elevatio ad filiationem Dei, eique obstat peccatum removendum. *Exaltabitur Deus parcens vobis*, Isaiæ 30. Vertit Deus lapsum peccatoris pœnitentis in exaltationem ejus, & quod magis mirandum, arripit Dei bonitas ex lapsu occasionem, majore benevolentiâ verè pœnitentem complectendi, quàm antè innocentem, vertens ruinam in splendorem, damna in lucrum: *Si conversus fueris ad omnipotentem, ædificaberis, dabit pro terra silicem, & pro silice torrentes aureos; deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.* Job. 22. Non est metienda misericordia Domini secundùm angustias cordis nostri. *Quam magna misericordia Domini, & propitiatio convertentibus ad se*, Eccl. 17. Dei bonitas erga pœnitentes fundo caret, in illa merguntur omnia peccata pœnitentis. *Miserebitur nostri, & projiciet in profundum maris omnia delicta nostra*, Michææ 7. Non est, cur pœni-

tens despondeat animum; sed potiùs, cur majorem concipiat fiduciam, exemplo Davidis, qui lapsus cum tanta gloria surrexit. *Tu propitiaberis peccato meo*: Cur? *Multum est enim*: quia nimirum erigere lapsos graviùs, commendat amplius misericordiam, & omnipotentiam Dei, estque ingenium benignitatis, curare infirma, lapsa erigere, ibi magis erogare opes suas, ubi major est inopia. Pastor bonus Christus sollicitè quæsivit oviculam perditam; de inventa convocatos sibi voluit gratulari. In vitis Sanctorum vix reperitur innocentibus collatum aliquid specialis favoris, quod non pariter Deus verè pœnitentibus contulerit.

Ad charitatem. Ad charitatem excitetur persuadendo, ut deinceps majore fervore, & accuratione operetur, ut conquirat occasiones, Deo impensiùs serviendi, & injuriam duplicatis obsequiis compensandi. Miles fugitivus, ubi redit, generosè pugnando ignaviam compensat, & maculam delet. Ità agendum lapso, & maculam delebit. Deus lapsum permisit, ut ex veneno medicinam extraheret, nec vult immodico pavore infelicem corrumpi, quo vires animæ enervantur, teste Scripturâ. Si desperaveris lapsus, in die angustiæ imminuetur fortitudo tua.

Ad humilitatem. Ad humilitatem inducatur, quia, cùm violatæ charitatis origo est superbia, studiosè humilitati incumbendum est. 1. Itaque animo humiliet se, recognoscens suam indignitatem, impotentiam, nihilum, exteriusque se gerat, tanquam hominum consortio, Deique conspectu indignum; sistat se statis diebus coram Domino, tanquam fœdifragus, confusione plenus; accuset se de sua perfidia, instar filii prodigi, non audens oculos levare ad

patrem

partem offensûm; offerat se ad quamcunque pœnam, indignum se reputet, qui assumat nomen Domini per os suum, velut sancta Thais, quæ conversa à S. Paphnutio, ejus jussu his usa est ad Dominum vocibus: *Qui plasmâsti me, miserêre mei!* Fugiat sensûum oblectamenta, se vilissimis indignum reputans. Ego mihi, qui fui hostis Dei, indulgeam? Ego abutar ejus donis, sectando voluptates? Adoret Dei justitiam, seque meritum fateatur, ut permitteretur sic labi. Sedulò vitet occasiones relabendi. Lapsus in foveam, studiosiùs deinde cavet. Et ità fiet, ut robur, quod antè habuit, accipiat. Demum cavenda inordinata tristitia.

QUÆSTIO III.

QUID SIT NOTANDUM CIRCA diversos animi motus, inspirationesque boni, & illusiones mali spiritûs?

RESP. I. Magnâ discretione, & lumine Divino adjuvante diligenter expendendi & distinguendi sunt motus voluntatis, & illustrationes, visionesque animæ; ut nimirum discernantur, à quo spiritu proveniant. Nam est quidem spiritui Dei, teste Apostolo 1. Cor. cap. 2. proprium docere nos, illustrare intellectum, ad bonum movere, & deducere voluntatem, tum per se, tum per bonos Angelos; at non rarò, teste eodem Apostolo 2. Cor. 11. ipse satanas transfigurat se in Angelum lucis, & spiritus dæmonis fingit se spiritum Dei, imitando ipsius impulsus, & interiora colloquia; ità, ut, quem homo motum & impulsum Spiritûs sancti existimat, in suum pro- 247.

Distinguendi sunt motus, & videndum, an à bono, vel malo sint principio?

fectum immissum, sit impetus dæmonis, in ejus perniciem tendens, juxta illud Prov. 16. *Est via, quæ videtur homini recta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Novit nimirum dæmon, movendo phantasiam, & appetitum sensitivum, in anima nostra tales ciere affectus, ut, cùm revera sint umbratiles, pictæque virtutes, veræ tamen esse videantur, & iisdem inescentur, qui multùm sibi tribuunt in spiritualibus. Sunt tamen & aliæ illusionum & deceptionum causæ, nimirum passionum nostrarum ardor, & furor, quibus, cùm cor agitatur, judicium rationis invertitur, & sinistro affectui accommodatur; atque ita fit, ut judicetur pulchrùm, quod turpe est; dicaturque malum bonum, & bonum malum. Deinde similitudo magna inter affectus aliquos virtutis & vitii: unde fit, ut vitium virtus existimetur, v. g. ira judicetur zelus: pro liberalitate prodigalitas, pro humilitate pusillanimitas & hypocrisis, pro confidentia præsumptio, pro constantia pertinacia, pro amore Divino amor proprius habeatur, & excreatur. Atque in his non aberrare difficillimum est; quia imbecillitas intellectûs nostri abyssum cogitationum, & affectionum, quæ in corde nostro geruntur, penetrare non potest; sed illam penetrat, & scrutatur solus Deus. Unde, monente S. Gregorio, diligenter invigilandum, ne nos aut impetus carnis manifestus abripiat, aut impetus carnis, velut impetus spiritûs, latenter se subjiciat, & culpas nobis, quas committimus, virtutes fingat. *Nolite*, inquit S. Joannes 1. Epist. 4. *omni spiritui credere: sed probate spiritus, si ex Deo sint.* Hoc nisi fiat, credes falsum spiritum verum, & sequeris, verumque falsum, & projicies. Quod utrumque periculosum est. Ad hanc probatio-
nem,

nem, & examen largitur Dominus Deus noster illud donum, quod ab Apostolo appellatur discretio spirituum; at illud non datur omnibus fidelibus, sed iis, quos magistros, & duces constituit, & probatores in Republica suorum posuit, ut discernant aurum à scoria, separent pretiosum à vili; & sint quasi os ejus. Sunt tamen & indicia, quæ ad discernendos spiritus juvent, neque nostra industria excludenda est; sed ab omnibus adhibenda, neque tamen laborandum, an motus bonus sit à solo Deo, vel Angelo bono, vel virtute & rectâ affectione animæ; aut malus à dæmone, aut carne nostra: hoc enim discerni semper non potest, nec semper necessarium est.

QUÆSTIO IV.

EX QUIBUS DISCERNI POSSIT, an visiones, suggestiones, illustrationes, & motus animæ sint à bono, an verò à malo spiritu?

RESP. Discerni non rarò poterit ex sequentibus: 1. Spiritus bonus non inspirat, quæ repugnant veritati, v. g. sacræ Scripturæ, doctrinæ in Ecclesia receptæ, moribus Sanctorum, vitæ Christi; sed his conformia: nec quæ sunt frivola inutilia, impertinentia; sed utilia, solida, &c Unde sensa, quæ huic regulæ sunt contraria, non sunt à Spiritu S. *1. Spiritus bonus movet ad vera, & utilia.*

2. Spiritus bonus movet ad suî abnegationem, mortificationem, & tolerantiam adversitatum, Christi imitationem, resignationem voluntatis, subjectionem proprii judicii, obedientiam perfectam, humilitatem, contemptum *2. Ad mortificationem.*

mundi, fugam honorum, &c. Ut operemur ex debito fine, nempe ad gloriam Dei. Unde motus boni spiritûs comitem habet rectam intentionem.

3. Est discretus.

3. Spiritus bonus discretus est: unde ordinatè procedit, ità ut, si animam introducat in cellam vinariam, nempe sanctorum affectuum, in ea ordinet charitatem.

4. Regulariter movet tantùm ad ordinaria.

4. Hinc ordinariè non movet, nisi ad res ordinarias, vel viribus cujusque, sine miraculis, accommodatas, ducendo per vias rectas & planas. Est enim Deus author hujus ordinariæ ad cœlum viæ; inspirat tamen quandoque extraordinaria, sed ferè non nisi in humilitate bene fundatis, & liberis ab impetitione vanæ gloriæ, ne homo impellatur in ruinam. In motu ad extraordinaria bene excutiendus est finis. Videri potest *P. Ludovic. de Ponte in Duce spirituali tr.* 1. *cap.* 23.

5. Signum boni spiritûs est, si motus incipiat ab intellectu, & voluntate.

5. Signum boni spiritûs est, si visitatio, & inspiratio sit in sola superiore animæ parte, seu intellectu, & voluntate, vel saltem in ea orta sit; licèt in partem inferiorem, seu phantasiam, & appetitum sensitivum se effuderit. Nam Deus solus potest immediatè agere in partem superiorem animæ, non verò dæmon, licèt hic possit commovere humores, & species per sensus ingressas revocare in memoriam, eas alterare, combinare, sicque movere phantasiam & appetitum, consequenter excitare intellectum, & allicere voluntatem ad actus, quos intendit; efficereque devotionem sensibilem, ciere lacrymas, aliosque effectus, qui à potentiis corporis dependent: & hinc, sicut Deus complexione hominis sæpe utitur ad excitandam veram, sic dæmon ad excitandam falsam devotionem utitur. Ex his patet, duo esse consolationum, &

gau-

gaudiorum internorum genera: alia enim incipiunt à parte superiore, & transeunt ad inferiorem; alia incipiunt à parte inferiore, possuntque esse à malo spiritu, qui faciliùs illudit melancholicis, & nimis affectuosis, non ità illis, qui sunt animi virilis, quieti, affabiles. Cæterum valde experti, sensu quodam interno discernunt Divinas inspirationes ab aliis; etsi explicare non possint, sicut amicus amicum ex signis discernit, & mellis saporem percipimus, nec tamen explicare possumus.

6. Signum Spiritûs sancti est sensus saporque quidam humilitatis in fundo cordis; ùt, si quis non desideret extraordinaria, non propendeat ad exercitia, quæ sint admirationi, ponat sanctitatem in ordinariis bene agendis; si se indignum reputet donis Dei, se propter illa non efferat, nec aliis præferat; si gaudeat de contemptu, dum Confessarius judicat, illustrationes suas esse illusiones; si dona sua occultet, si confugiat illucescente speciali visitatione ad humilitatem, easq; nolit, nisi ut Deo placeat: si penetret profundum sui nihili, &c. *6. S. sapiant humili.*

7. Malus spiritus movet, si tentatio tendat ad falsitatem, & vitia, ùt solet dæmon variis modis: nam aliquando suggerit manifestum mendacium, sed illud falsis rationibus vestit, & obducit, ut verum existimetur: aliàs suggerit vera, sed dolosam inde deducit conclusionem. Sic hæreticis permittit sentire vera esse, quæ continentur in sacra Scriptura: sed intelligenda dicit ab unoquoque juxta proprium judicium: Interdum suggerit per tempus vera, ut hominem veluti securum reddat, moveri se spiritu bono, sed postea addit de suo errorem, & illicium ad peccatum. Si advertatur, quòd malus spiritus moveat ad bonum, hoc quidem non ideo omittendum, non tamen agen- *Motus mali spiritûs.*

dum, quia is movet, sed quia vel fides, vel recta ratio, vel honestas id suadet; neque tunc caret bene operans suo merito; sicut, si quis ex mala intentione induceret te ad dandam eleëmosynam, tu verò rectâ intentione dares, merito non careres. Si post suggesta bona falsi quid, vel mali ingeratur; signum quidem est, hoc esse à malo spiritu; non tamen existimandum, omnes inspirationes, quas homo talis habet, esse illusiones à malo spiritu; quia dæmon solet bonis Dei inspirationibus miscere aliquas suas, animasque turbare, ut sanctas inspirationes suspectas reddat, & ideo non admittantur. Hoc casu humiliter rogandus est Deus, ut nos decipi non permittat, & sine perturbatione agendum rectâ ad Deum intentione, quod recta ratio, & gratia dictat. Si suggestio tendat ad res novas curiosas, singulares, prodigiosas, inusitatas, quæ pariant in mundo admirationem, & famam sanctitatis, est à malo spiritu. Item, si excitet ad superbiam, vanam gloriam, præsumptionem animi, ad desperationem, vel alium minùs ordinatum affectum, aut, ut res non manifestetur Superiori, aut Confessario.

Motus mali spiritûs post se relinquit perturbationem.

8. Si blandè accedat, sed postea relinquat mœrorem, desolationem, perturbationem animi, tenebras; est signum mali spiritûs, ùt docet S. Ignatius *in exercitiis*, & S. Macarius *Homil. 7.* Sicut enim boni spiritûs est solari, & tranquillitatem animi adferre; sic maligni est, relinquere in animo tenebras, mœrorem, perplexitatem, turbationem: nam quisque sibi consentanea operatur.

249. *Qui errent circa motus.*

Ex his sequitur 1. Miserè decipi eos, qui illustrationes putant, impulsusque Divinos se habere speciales, si optent res extraordinarias; si

ideo

deo se magni faciant, si contemnant alios, qui tales non habent, si sensa sua leviter manifestent, quasi in aliorum id utilitatem faciant; si contempti tristentur, & animum abjiciant; si superbiæ tentationibus cedant, & glorientur de devotionis gratia, sibique complaceant, vel sibi persuadeant, quòd major sit, quàm revera est, quòd eâ alios superent, vel eâ meliùs utantur, quàm alii; etsi enim rebus bonis tales tentationes possint misceri, imò quandoque possit aliquid adhærescere; attamen non nisi leviter & brevi tempore: aliàs enim gratiæ illæ extraordinariæ redduntur suspectæ.

Sequitur 2. Præsentis Divinæ visitationis indicia esse. 1. Si subita, & sine naturali causa fiat quasi commutatio animæ à priori statu obscuro, vel tepido, aut timido. 2. Si cognitio Dei, vel veritatis alicujus cum nova luce, vel insolito modo generet cum quiete & suavitate odium vanitatis alicujus, vel motum peculiarem ad Deum, vel virtutem. 3. Si mens subitò dilatetur, & inspiretur desiderium perfectionis, vel amor puritatis, mortificationis, imitationis Christi, perpetuæ unionis cum Deo. 4. Si anima acquiescat Deo, vel rebus Divinis, & virtutibus. 5. Si cum suavitate elevetur ad laudes & complexus Dei. 6. Si adsit sensus humilis de se solito profundior. 7. Si acceptetur contemptus pro Deo, sine molestia. 8. Si jam facilè despiciat res omnes mundi, quæ cor nunc dilatatum implere non possint. 250. *Indicia præsentis visitationis Divinæ.*

QUÆS-

QUÆSTIO V.

QUOMODO TALES SE GERERE debeant tempore consolationis, & in devotione sensibili?

251. *Utatur ad Dei laudem consolatione.* RESp. Dum adest consolatio, motioque Spiritûs sancti. 1. Humiliet se homo, totum Deo tribuens, intendatque eâ uti non ad suum gustum augendum, vel producendum, sed ad conjunctionem suî cum Deo, ad ejus laudem, & gloriam; se omni dono Dei indignum reputet, & fateatur, petatque rectum ejus usum.

Se humiliet. 2. Cogitet, quàm miser soleat esse absente Dei consolatione, & præparet se ad desolationem; visitationes enim Dei, & consolationes neque constantes & perpetuæ, neque omnibus æqualiter contingunt, sed dat modò Deus, ne dejiciamur; modò subtrahit, ne abutamur, & vertamus in vitium, aut valetudinis detrimentum; ut agnoscamus solius Dei dona esse; ea ferventiùs desideremus, cautiùs iis utamur, non labamur in superbiæ laqueum, non negligamus exercitia vocationis nostræ; ut exerceamus solidas virtutes, impensisque nostris, & quasi de nostro laboremus. Deinde tyrones sunt velut in hyeme, in qua sol communiter latet: proficientes sunt in vere, ubi est major varietas: perfecti sunt in æstate, in qua calor, & lux constans magis; sunt tamen & quandoque nubila, & tempestates, horrendique fragores, sed non diuturni: exspectandæ autem sunt à Deo consolationes, non extorquendæ.

3. Si

3. Si anima, Divinâ ſuavitate quaſi ebria, ſe videatur vix poſſe continere, reprimat impetum, nec velit Divina conſilia penetrare, ſuiſque viribus opus divinum prævenire, augere, & auxilium Divinæ gratiæ quaſi ſuperare. *Reprimat impetum.*

4. Sciendum, quòd vera devotio conſiſtat in prompta, forti, & conſtanti voluntate faciendi, quidquid Deo placere, & vitandi, quidquid diſplicere novimus; non verò in ſenſibili cordis dulcedine & ſuavitate, quæ lacrymas & gemitus cieat, & neſcio, quem ſpiritualem guſtum pariat: unde his non innitendum tanquam veræ devotioni: etſi enim affectus teneri, & dulces ſæpe ſint boni, Deumque authorem habeant, & ad conjunctionem cum Deo juvent; in iis tamen devotionis ſubſtantia non conſiſtit, imò ſunt ſæpe periculoſi, & conſolationes falſæ à dæmone, vel naturâ ortum habentes. Unde multæ animæ his fruuntur, & tamen veram devotionem non habent: ſentiunt teneros affectus, in lacrymas, ſuſpiria erumpunt, &c. dum v. g. Paſſionem Chriſti exponi audiunt; & tamen iniquè poſſeſſa nolunt reſtituere, nulli commoditati renuntiare, nullam moleſtiam amore Chriſti ſubire volunt, ſimiles puero, qui dum videt matri venam incidi, plorat; & tamen pomum, vel ſaccarum, quod fortè in manu habet, illi dare recuſat. *Vera devotio in quo ſita ſit?*

5. Si teneri illi affectus notentur eſſe à Deo, id, quod ex effectibus eorum bonis ſecundùm dicta colligendum, ùt, ſi deducant ad virtutem, v. g. humilitatem, patientiam, benignitatem, affabilitatem, miſericordiam erga proximum, mortificationem, conſtantiam in bono, &c. iis humiliter, & in finem, in quem dantur, utendum; ſi autem notentur eſſe à dæmone, vel natura, aut *De ſenſibili devotione quid ſentiendum?*

de hoc justa esset suspicio, corrigendi sunt, aut rejiciendi; animusque firmandus, & præparandus ad verum Dei amorem, constansque ejus obsequium. Esse autem à malo spiritu, indicia præterea sunt, si circa nos tantùm versentur; si respiciant, ut finem, placere hominibus, ùt fit, si devotio extollatur in publico, marcescat in occulto; si laudibus delectetur, contemptu arctetur, si anxiè & perturbatè quæratur; si subtractâ, vel dilata causet perturbationes, & murmurationes; si moveat ad arrogantiam, præsumptionem, asperitatem erga proximum, &c. Imò & vera devotio sensibilis exposita est fraudibus Dæmonis: nititur enim amorem spiritualium vertere in sensualem, & impellere ad quandam intemperantiam, seu gulam spiritualem, ad complacentiam inordinatam; & ubi naturam mollem reperit, ad dolosas lacrymas. Et hinc mulieres præ viris solent esse illusionibus obnoxiæ, ut proinde magnâ cautelâ opus sit, sollicitèque curandum, ut ex supernaturali motivo virtutes operentur.

QUÆSTIO VI.

QUID CIRCA DESOLATIONES observandum, & quæ regulæ in iis tenendæ?

252. *Cur Deus subtrahat consolationes, & permittat desolationes.*

RESP. I. Dat Deus consolationes, ut animus à terrenis voluptatibus abstrahatur, illæque desipiant, & ad virtutes arduas excitetur; eum in finem, ùt plurimùm immittit illas incipientibus, tractans eos, ùt parvulos, lacte eos attrahendo; postea autem, ubi cibos duriores nôrunt digerere, pascit eos escâ grandium, & consolationes sæpe

pe ſubtrahit, & ſe quodammodo ſubducit, ut deſerant magis ſemetipſos, & illi ſerviant propter ipſum. Sæpe quoque non dat, aut ſubtrahit provectioribus conſolationes, vel quia non expediunt, abituræ in vitium ; vel quia iis abuſi ſunt, v. gr. ad vanam gloriam, ſuperbiam, inanem de ſe opinionem, gulam ſpiritualem, vel quia ſocordes fuerunt in collectione interna , in exercitiis ordinariis necdum ſunt perfecti, non mortificati, non avulſi à creaturis, propriis commoditatibus adhuc dediti, &c. Non enim meretur guſtum cœleſtem , cui terrena adhuc ſapiunt. Pro ſua tamen bonitate deſolationes non permittit ordinariè eſſe conſtantes ; ſed ſicut mundum, magno univerſi ornamento, mirâ eâque perpetuâ viciſſitudine gubernat, ut hyemi ver, veri æſtas, æſtati autumnus ſuccedat conſtanter, ut vix dies diei ſit per omnia ſimilis : ità gubernat ſanctificatos ſuos , quos neque tribulationes , neque jucunditates ſinit habere continuas ; ut ſcilicet modò ſpe erigantur ; modò timore deprimantur, modò conſolationes, modò deſolationes experiantur , nec dies diei , nec hora horæ ſit per omnia ſimilis. Huic Divinæ diſpoſitioni æquum eſt , ut nos accommodemus. Eſt enim diſpoſitio patris in bonum noſtrum , & gloriam ejus ordinata , ut ſcilicet proſpera continua nos non extollant ; & adverſa perpetua non dejiciant. Contingit quoque non nunquam , ut vehementes tentationes medias inter deſolationes , & ariditates oriantur , tamque variæ & ſpurcæ cogitationes , ut quis ſibi ad orationem non aliter videatur accedere , quàm ut omnigenis tentationibus vexetur ; imò nec de Divinis, v. g. Paſſione Domini cogitare poſſit ; & ſi fortè cogitet

nulla-

nullatenus moveatur. Talis in afflicto suo statu, dum videt alios proficere, intelligitque magnum orationis bonum, persuadet sibi, Deum suî esse oblitum; ex quo oritur tentatio contra Deum, ac si nimis durè ageret, & oratio omittitur; suggerit etiam Dæmon ipsum esse causam hujus desolationis: unde crescit afflictio, & recedit ab oratione velut ab equuleo tristis. Pro his sequentes serviunt regulæ.

REGULÆ IN DESOLATIONE TENENDÆ.

353. *Desolatio utilis.* *Prima.* In nulla desolatione, undequaque ortâ, despondeas animum; sed in Dei dispositionem te totum resigna, & certò tibi persuade, quòd Deus, cujus voluntas est sanctificatio nostra, sic te velit purgare ab amore proprio, & ad solidam virtutem perducere; quò plurimùm desolationes, si iis bene utaris, conferunt. In frigore planta dilatat radicem, profundiusque mittit, ut plus fructûs postmodum tempore caloris profetat. Desolatio frigus est, consolatio calor.

Examen an ex culpa proveniat? *2da.* In ariditate constitutus examina te, citra tamen animi perturbationem, & curiositatem, num ex culpa tua ortum habeat? Si excussis omnibus, nihil in te culpæ reperias, ex quo oriatur, gratias age Deo, & noli curiosiùs ultra inquirere; sed sine ulteriori examine, cum omni candore, & sinceritate coram Deo te humilia, indignum te reputans omni ejus dono; & fatere, te à Deo tractari, ut mereris ob delicta præterita; imò graviora meritum esse, tibique nihil boni deberi. Quare immola te Deo, nec ora, ut statim libereris. Decet nos ipsos velut tacitas hostias immolare, amantique

ani-

animæ satis esse debet, sic Deo placere. Hæc mihi sit consolatio, velle libenter carere omni mundano solatio. Si tamen sentires, te fatiscere, Deum fidenter invoca, ut tibi reddat lætitiam salutaris sui, & transferat à te calicem istum, id tamen cum plena in sanctam ejus voluntatem resignatione: neque enim contentiosè & afflictim desiderare debes, ne resignatio & debita indifferentia deficiat: Deus quippe videns indifferentiam & resignationem, citiùs consolabitur. Quòd si reperias ex defectu tuo ortam ariditatem, sincerè dole de culpa, veniam posce, & velut justam pœnam desolationem de manu Dei humiliter admitte, plenus fiduciâ, fore brevi, ut à Deo benignè recipiaris.

D-solatio multum juvat ad perfectionem.

3tia. Persuade tibi verissimum esse, quod docuit S. Ignatius, non esse compendiosiorem viam ad perfectionem, quàm magna & multa pro amore Dei pati, & lignum ad excitandum Divini amoris ignem aptius non esse, quàm lignum Crucis: quia anima, sic ab omni creatura, & solatio suo abstracta, soli Deo adhærere debet.

Nihil omittendum de ordinariis.

4ta. Cave magnopere, ne tempore desolationis ullum devotionis exercitium propter illam omittas, vel ordinaria negligas; sed potiùs aliquid adde, & pœnitentiam assume: tum quia in tædio tali sunt gratiora Deo, & magìs meritoria: nam sic sine tuo solatio, & cum majori tuî victoria Deo te immolas, evitasque fraudem Dæmonis, qui in desolatione nititur persuadere, nihil boni fieri; melius esse, si aliis exercitiis te occupes; eumque in finem varias inutiles occasiones suggerit, quæ est insignis ejusdem fraus. Tibi sit satis, quòd obsequaris Dei voluntati, in quo summa perfectio. Si

non æquè coneris peragere tua ſine conſolatione, ſignum eſt, quòd te quæras. Quòd ſi tanta ſit deſolatio, ut nec orationis ſubſtantiam aſſequaris, humilia te, ùt ſupra dictum; & ſatis tibi ſit, quòd Deus te in familia ſua toleret, quòd te in conſpectu ſuo verſari permittat; beneficium reputa, quòd Deus te pœnâ temporaneâ purgare velit; propone tibi JESUM in Cruce deſolatum. Patientia & reſignatio optima eſt oratio. Si doleas, quòd Deo meliùs ſervire non poſſis, ſignum bonum eſt: dolor enim, ſi ſincerus eſt, ex amore Dei procedit. Magnum Deo præſtas obſequium, ſi perſeveres in conſpectu ejus, vigileſque ad fores ejus, & obſerves ad poſtes oſtii ejus. Quòd ſi nolit tibi aperire, acquieſce humiliter; non dabit in æternum fluctuationem Juſto. Neque ideo te puta non eſſe in gratia. Deſolatio cum reſignatione indicium eſt præſentis gratiæ; flagellat enim Deus omnem filium, quem recipit. Magni Sancti, ùt S. Franciſcus, S. Antonius, S. Bernardus, S Thereſia, aliique magnas paſſi ſunt deſolationes, & eas tolerando vivam JESU Chriſti in Cruce deſolati imaginem in ſe expreſſerunt. Deus diligentes ſe diligit. Amorem in patrem magis probat filius, qui in duris ſe ejus accommodat voluntati, quàm qui in iis non acquieſcit, ſed vult patrem ſuæ voluntati obſequi.

Honeſta recreatio expedit.

5ta. Si deſolatio, ùt quandoque contingit, ex corporis defatigatione oriatur, optimum eſt medium, honeſtâ recreatione corpori robur reſtituere, & interim plurimos actus virtutum voluntatis adminiculo ſine violentia exercere, v.g. frequenter Deum præſentem alloqui, eum adorando, laudando, gratias agendo, beneplacito ejus ſe reſignando. Etſi anima dormire &

op-

oppressa videatur, actus tamen illi spiritûs Deo maximè placent, plusque iis inest meriti, quàm si saporem haberent adjunctum.

6ta. Tuo in spiritu Directori candidè statum tuum aperi, & media, quæ suggerit, adhibe. Deus enim, utpote humilitatis & obedientiæ amantissimus, sæpe facit, ut consilia, etsi quandoque cæterùm minùs utilia videantur, à Directore suggesta valdè conducant, si humiliter suscipiantur. *Recursus ad directorem spiritualem.*

QUÆSTIO VII.

QUOMODO DIRIGERE OPORTEAT pœnitentem circa frequentem, vel quotidianam Communionem?

RESP. Si quæ persona velit frequenter v. gr. bis, terve in hebdomada communicare, commendanda est frequens Communio, sed & moderanda prudenter. Concilii Trid. PP. optant â fidelibus frequenter vitalem panem sumi; non omnibus tamen eandem regulam præscriptam esse volunt; sed Confessariorum judicio id relinquunt, ut ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu, laicis, negotiatoribus, conjugatis, quod prospiciant eorum saluti profuturum, id illis præscribant. Similiter Innocentius XI. in Decreto de frequenti Communione edito 1679. vetuit, unicâ præcepti formulâ aliquos à quotidiana, vel frequenti Communione deterreri, aut accedentes repelli; jubet tamen, ut Parochi, & Confessarii invigilent, ut quisque pro præparationis, & devotionis modo rariùs aut crebriùs dignè accedat. 254. *Quid consulendum circa Communionem frequentem, vel quotidianam?*

dat. Deinde hortatur, ut frequentiùs communicantes excitentur ad magnam præparationem, & ad agnoscendam suam infirmitatem; ut dignitate Sacramenti, & formidine Divini Judicii discant, cælestem mensam, in qua Christus est, revereri; & si quando se minùs paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere: Moniales verò vult obsequi ordinis sui statutis; si quæ tamen eâ mentis puritate niteant, ut dignæ videantur Communione frequentiore, aut quotidianâ, jubet, ut id illis à superioribus permittatur. Placuit ipsum Decretum hîc apponere.

DECRETUM

CIRCA COMMUNIONEM QUOTIDIANAM,

Datum Romæ 12. *Februarii* 1679.

CUm ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimonio pervenerit, in quibusdam Diœcesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria sexta Parasceva, & simul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam esse à jure Divino, quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse; videlicet, quòd aliqui, non in Ecclesia, sed in privatis Oratoriis & domi, imò cubantes in lecto, & non laborantes ullâ gravis infirmitatis notâ sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argenteâ thecâ inclusam in crumena, aut secretò illis deferunt Sacerdotes sæculares aut regulares; aliique in Communione accipiant plures formas ac particulas, vel grandiores solito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Cùm autem hæc Sanctissimus considederanda

randa commiserit S. Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio prævia matura discussione super prædictis unanimi sententia ita censuit: Etsi frequens, quotidianusve Sacrosanctæ Eucharistiæ usus à SS. Patribus fuerit semper in Ecclesia probatus, nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus aut hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit, sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret, nihil præcipiens, quid cuperet, tantùm indicavit, cùm inquit: Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; Idque non immeritò; multiplices enim sunt conscientiarum recessus, variæ ob negotia spiritûs alienationes, multæ è contrà gratiæ & Dei dona parvulis concessa: quæ cùm humanis oculis scrutari non possimus, nihil certè de cujusque dignitate atque integritate, & consequenter de frequentiori aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea, quod ad negotiatores attinet, frequens ad sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiæ fructu, & ad pietatem processu laicis negotiatoribus & conjugatis, quod prospicient earum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cùm B. Apostolus nolit eos invicem fraudari, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacent orationi, eos seriò admoneant, tantò magis ob Sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentiæ vacandum, pu-

puriorique mente ad cœlestium epularum Communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti aut quotidiana Sacræ Communionis sumptione unicâ præcepti formulâ aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis, quid singulis permittendum per se aut Parochos seuConfessarios sibi decernendum putet? Illudque omninò provideat, ut nemo à Sacro Convivio, seu frequenter seu quotidie accesserit, repellatur, & nihilominus det operam, ut unusquisque dignè pro devotionis & præparationis modo rariùs aut crebriùs Dominici Corporis suavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis enireant, & fervore spiritûs ità incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidianâ Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum & Confessariorum diligentiam, operâ quoque Concionatorum uti, & cum eis constitutum haberi, ut cùm fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accensi erint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive conjugati, sive quicunque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti ac Divini judicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri; Et si quando se

mi-

minùs paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad majorem præparationem accingere. Episcopi autem, in quorum Diœcesibus viget hujusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum, pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi adhibito prudentiæ & judicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio postulari sibi maximè persuadebunt, nulli labori aut diligentiæ parcendum, ut omnis irreverentiæ & scandali suspicio in veri & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutesque ac dona in sumentibus augeantur. Quod abunde continget, si ii, qui devoto hujusmodi studio divinâ præstante gratiâ tenentur, seque Sacratissimo Pane frequentiùs refici cupiunt, suas vires expendere, seque probare cum timore & charitate assueverint: quibus Christum Dominum, qui se fidelibus manducandum, & se pretium in morte tradidit, atque in cœlesti regno se præmium est daturus, precatur Sacra Congregatio, ut suam opem ad dignam præparationem & sumptionem largiatur. Porrò Episcopi & Parochi, seu Confessarii redarguant asserentes Communionem quotidianam esse de jure divino, doceant in Ecclesiis seu Oratoriis privatis, ex dispensatione seu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiam, nec eam ullo modo deferendam in crumena, aut secretò ad existentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publicè & cum pompa juxta formam Ritualis Romani. Si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa Communionem in feria

sexta Parasceva, Missalis Rubricæ & Ecclesiæ Romanæ usus serventur; Insuper admoneant nulli tradendas plures Eucharistiæ formas seu particulas, neque grandiores, sed consuetas. Non permittant, ut venialium Confessio fiat simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Si Parochi & Confessarii, etiam Regulares, aut quicunque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum & Ordinariorum justam ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis JEsu, facultate ipsis Episcopis & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributâ.

Et factâ de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas Sua approbavit, ac præsens Decretum typis dari ac publicari voluit. In quorum, &c.

Ex quibus patet, quòd Concil. Trid. P. P. & Pontifex, & utilitati fidelium, & reverentiæ Sacramenti consultum velint, relinquantque frequentiam Communionis determinandam Confessariis ex puritate conscientiæ, progressu in virtute, & præparatione pœnitentis. Dispiciat itaque Confessarius 1mò, quomodo talis persona se præparet, & per negotia occupationesque præparare se, & gratias agere possit? 2. Qua intentione feratur ad frequentem Communionem: neque enim finis esse debet sensibilis devotio, propria satisfactio, aut ne videatur minùs devota, quàm aliæ; sed profectus in virtute, præsertim in charitate? 4. Quomodo proficiat in spiritu, an malæ veteri consuetudini & passionibus immoderatè pergat indulgere, an verò eas mortificare studeat?

deat? quotidie communicare per se laudabile est; sed non convenit omnibus: frequentior quoque præferenda est rariori? Sed & reverentiæ Sacramenti consulendum, cujus æstimatio imminuitur, si ex ea non proficiatur. Quin & scandalizantur fideles, si frequenter communicantes advertant vanitatibus, & otio indulgere, ùt antè; non revereri parentes, consortia periculosa adire, &c. S. Franciscus Salesius in introductione ad vitam devotam ait, communicare posse singulis octo diebus, cujus anima purgata est ab omni peccato mortali, & ab affectu ad quodcunque veniale; ad Communionem autem quotidianam requirit præparationem omninò exactam & eximiam: eum dicit, qui devotè vult vivere, non posse rariùs, quàm singulis mensibus communicare, sicque vivendum esse, ut singulis octo diebus communicare valeamus. Alius celebris Asceta sic statuit: qui non solet graviter peccare, etsi quandoque peccet venialiter cum plena deliberatione, modò absit consuetudo, & affectus ad veniale, potest octavo quoque die communicare; adhuc sæpiùs, qui rariùs sic peccat venialiter. Quotidiana autem Communio magnam requirit animæ puritatem. Hæc ille. Præterea tamen consideret Confessarius pœnitentis necessitatem & circumstantias hìc & nunc se offerentes. Nam si magna sit festivitas, si pœnitens magnis, vel periculosis pulsetur tentationibus, ad quas superandas speciali eget robore, minori præparationi acquiescendum est, quæ & quandoque in Sacerdotibus toleratur; ne, ùt inquit Viva Ecclesia fructu sacrificii privetur. Magnus est fructus Sacramenti, si ità quis eo se roboret, ut nunquam vel rarissimè peccet graviter.

CAPUT XIII.

DE CONFESSARIO HOMINIS SCRUPULOSI.

255. *Quid sit scrupulus?* SCrupulus, sic dictus à parvis lapillis, seu scrupis, qui calceis viatorum se ingerentes pedibus molestiam creant, est inanis apprehensio malitiæ, vel obligationis in opere, vel omissione, conjunctum habens metum, & anxietatem in voluntate. Dicitur *Apprehensio inanis*, quia levi aut nullo fundamento nititur; estque aliquando de præteritis, aliquando de præsentibus & obviis, aliquando de futuris. Ut autem Confessarius rectè dirigat pœnitentem tanquam scrupulosum, debet discernere, an verè scrupulosus sit, utque feliciùs eum curet, scire debet scrupulorum causas, & incommoda.

QUÆSTIO I.

EX QUIBUS INDICIIS COGNOSCITUR *aliquis esse scrupulosus?*

256. *Signa scrupulosi?* REsp. Ex sequentibus. 1mò. Si quis passim in rebus agendis dubitet, bonæ sint, an malæ: vel id, quod agit, peccatum esse, suspicatur sine ullo, aut & certè ex vano & futili fundamento. 2. Si quis frequenter mutet judicium ob leviculam quamque apparentiam, & modò licitum, modò illicitum judicat, quod factum aut faciendum est. 3. Si formet sibi multas erraticas reflexiones supra circumstantias minutiores actionum. 4. Si operetur cum cœca quadam perturbatione. 5. Si res aliqua

fortè

fortè peracta sit perperam, aut cum levi etiam peccato, mens magno tumultu involvatur, angatur cor, & præter meritum æstuet. 6. Si, ubi plures consuluit, majores etiam angores experiatur. 7. Si quæ cunctis patent, anxiè examinet, & velut rem obstrusam proponat, & quidem sæpius, neque uni soli, sed pluribus. 8. Si ex ratiocinio, quod nemini sano incideret, de peccato commisso certi quid statuat, firmumque judicium ferat. 9. Si peccata esse existimet, quæ à viris optimis, sine criminis suspicione, agi promiscuè conspicit. 10. Si, dum conscientiæ examen instituit, majoribus tenebris mentem videt obscurari. 11. Si confessione sæpius peractâ, accrescant dubia, & aliud ex alio pullulet, Ex his signis Confessarius pœnitentem, & hic se ipsum judicare poterit scrupulosum esse. Quòd si Confessarius pœnitenti dicat, ipsum scrupulis agitari; id tanquam indubitatum teneat. At difficile est sæpe, id scrupuloso persuadere; fortè, ne aliis videatur insanire, aùt minùs prudens. Sed hæc diaboli stropha est, qui unà cum scrupulis insignem solet mentibus turbatis arrogantiam ingerere; judiciique pervicaciam, ut sibi soli videantur sapere, postque plures consultos, nemini, nisi sibi credant; qui perniciosissimus est error, insignisque, & intolerabilis superbia, quâ fit, ut omnem medicinam respuant.

QUÆS-

QUÆSTIO II.

QUÆ SUNT CAUSÆ SCRUPULORUM?

257. *1. Sunt quandoque à Deo subtrahente lumen.*

RESP. Sunt potissimùm tres, nempe Deus, hominis complexio, dæmon.

Primò enim scrupuli, quandoque proveniunt à Deo, non quòd Deus immittat falsas apprehensiones, sed quòd justissimis de causis luminis vigorem non largiatur, nempe ut homo per tolerantiam scrupulorum satisfaciat pro peccatis præteritis, ut retrahatur à dissoluto vivendi genere, & ad frugem reducatur; ut ob peccata commissa anxius ea sæpe detestetur, & à peccatis longiùs recedat, assuescatque vel eorum umbram perhorrescere; denique ut discat magna cum fiducia ad Deum recurrere, ejus auxilium pro evitandis peccatis implorare.

2. Ex complexione hominis.

2. Sæpe proveniunt ex hominis complexione: certum enim est apud omnes Theologos, scrupulos sæpe nasci ex corporis, cerebri, sanguinisque temperie, aut inde iis occasionem subministrari: ac primò quidem humor melancholicus perquam aptus est scrupulis generandis & fovendis: nam ut passim melancholici sunt ingenio acuti, & genio suspicaces, tenacesque rerum, quas apprehendunt; ità proni sunt ad omnem mali suspicionem, & minima etiam volunt perscrutari, aliisque ægrè acquiescunt, suis etiam ratiocinationibus non fidunt, nec ab eis facilè recedunt: cùm enim humor melancholicus terreus fit planè & viscosus; hinc fit, ut phantasmata, quæ in cerebri ventriculo, quasi sigilla, huic humori imprimuntur, illi

illi insculpantur vivaciùs, & tenaciùs inhæreant, atque etiam hinc perturbata mens à phantasmate semel concepto se non facilè patitur amoveri. Et hæc ratio est, cur melancholicus fere uno tantùm alterove scrupulorum genere divexetur, cùm enim phantasma ejus ob viscositatem humoris, cui impressum est, sit lentum & pertinax, idque fere semper menti oberret, hanc non libet ad alia divertere: & hinc scrupuli ex melancholico humore orti sunt aliis longè deteriores. & tetriores, crescuntque & decrescunt pro diversis anni temporibus. 2. Scrupulorum origo quoque est phlegmatica, pituosa, & aquea sanguinis temperies in humano corpore: hæc enim cùm sit frigidior, timori & pusillanimitati est plerumque magis obnoxia, terreturque ad primam mali speciem: cùmque humore abundet, hic rerum species attollit, alterat, infringit, imò evertit; ut res longè aliter appareant, quàm verè sint: & hinc phlegmaticorum scrupuli varii sunt, & minùs pertinaces: iis obnoxiæ sunt fœminæ, crescunt in morbis; quia ægritudinis acrimoniâ moventur humores; idem fit tempore Verno & Autumnali. 3. Causa interna scrupulorum est quandoque læsio aliqua cerebri; contracta per attentionem nimiam, & applicationem, vel studium, aut abstinentiam: sic affecti sæpe laborant uno scrupulorum genere v. g. circa mysteria fidei, vel justitiam, aut confessionem, vel correctionem fraternam, & ad cætera dijudicanda sunt satis expediti. Si hi sano sunt cerebro, dicendum, quòd, dum, timore concitante varia per phantasiæ cellulas, & cerebri ventriculos discurrerent peccatorum simulacra, & phantasmata, unum fortuito casu

vali-

validiùs in cerebri substantiam impegerit, viscosoque humori melancholico inhæserit, & ibidem cæteris diffugientibus sedem fixerit, atque ad hoc vel ejus similia mens respiciat ac trepidet; & hinc, qui graviter passus est semel v. g. in materia restitutionis, in ea recurrente trepidet. 3. Ex his complexionibus orta imbecillitas judicii, occulta superbia, nimius peccandi timor, pusillanimitas animi nescientis timores contemnere inanes, causæ sunt proximiores scrupulorum.

3. à dæmone. 3. Proveniunt scrupuli non tarò à dæmone, qui dexterè eos fabricare novit. Hic in hominis perniciem semper intentus solet observare conscientias, ut si laxæ sint, eas magis laxet; si autem angustæ, eas magis constringat, ut in præceps agat; non vexat autem scrupulis magnos peccatores; quia in his aut metus extinctus est ex abundante malitia; aut ei sufficit, quòd eos in sua iniquitate detineat, magisque in profundum agat, nec magnos Sanctos, quia in iis timor à perfecta charitate devictus est; sed incipientes Deo se dare, præsertim conversos in viam rectam à magnis peccatis. His ut perturbet, involvat, & à profectu in spiritu impediat, circumspectat omnia. Cùm totam corporis temperiem, quod ipsi facile est, perspexerit, novit movere sanguinem, alterare humores, & varia, quæ in cerebri ventriculis latent, simulacra phantasiæ objicere, species diversas combinare, & quasi consuere, imaginemque tetricam peccati seu commissi seu committendi falsam ad cerebri valvas vi detinet, ut sic ipsa tantùm menti obversetur, atque ità terret; dein illud phantasma quandoque effingit in figuram deteriorem; vel adjectis vaporibus, quibus phan-

phantaſma fœdius infringatur, vel aliis additis ſcelerum ſimulacris, quibus percellat animum, & in deſperationem adigat. Verſutiâ ſuâ maximè utitur, quando animus aliunde caſu aliquo ſiniſtro perculſus eſt, aut corpus pejus habet, vel mœrore tenetur animus, atque ita in turbido piſcatur.

Dixi in reſponſione: Tres cauſæ ſunt potiſſimæ: nam cauſa ſcrupulorum quoque eſſe poteſt Confeſſarii ſcrupuloſi directio, converſatio cum ſcrupuloſo, ejus ſcrupulos audiendo, & tanquam veritates recipiendo, &c.

QUÆSTIO III.

UNDE COGNOSCITUR, SCRUPULOS eſſe à Deo, naturali complexione, vel Dæmone?

RESP. I. A Deo eſſe, ſigna ſunt ſequentia. 258.
1mum. Si inducant horrorem peccati ſincerum, fugamque ſollicitam, & morum mutationem. 2dum. Si ſint à Deo, diu durare non ſolent, ſed magnâ mentis malaciâ terminari: cùm enim Deus non immittat ſcrupulos, niſi ut magis purgetur animus, horror peccati concipiatur, animus inflammetur amore virtutis, & ſatisfaciendi pro peccatis commiſſis, ad ſe fiducialiter recurratur; his obtentis Deus ſolatur animam, & ſcrupulos diſcutit, ne homo ſuccumbat, niſi tamen ſtet per hominem: ſi enim hic per orationem ad Deum non recurrat, ſuo nitens cerebro, obedire directori ſuo detractet, fieri poteſt, ut contrahat habitum, fiatque difficulter curabilis. 3tum. Si proveniant ex horrore

Signa, an ſint à Deo?

rore peccati, probabile indicium est esse à Deo; hic enim horror ex radice bona est; etsi ex corde timore constricto vitium trahere potest.

Contra. Si teneant diu, & nusquam finem habeant de repetendis confessionibus; manifestum signum est, jam non esse à Deo: an autem tunc à natura, an à dæmone ducant originem, ad rem non facit, dummodo constet à Deo non esse; à quacunque enim alia causa profluant, æquale damnum inferunt animæ & corpori. Certum est, quòd dæmon sine humorum intemperie per scrupulos nihil agat in animam, nec quidquam turbetur in cerebro humano per atram bilem, aliosque exorbitantes humores, quin illico, spe, rem suam bene agendi, adsit impostor pessimus; similiter indicium est scrupulos à Deo non esse, si quis suspiret à Dei obsequium perfectum, peccata caveat omnia, & tamen circa nugas angatur: item si inter se pugnent & collidantur.

259. *An à natura?* Resp. II. Si nullâ præcedente causâ cor angatur, cerebrum vaporibus obducatur, horrore subito membra corripiantur, atque inde mens agitetur scrupulis; non ex vano dices ex natura illos initium ducere: atque hoc longè certius est, si undique & omni actione scrupulis angaris, v. gr. sive comedas, sive abstineas, sive loquaris, sive taceas, sive domi maneas, sive egrediaris &c. Item si quis constanter quidem agat, sed cum perturbatione & timore; si sit genii tetrici, cavillatorii, & heterocliticî.

260. *An à dæmone?* Resp. III. Quòd scrupuli sint à dæmone, indicia sunt hæc. 1mum. Si quis se sentiat iis ad teporem adduci, & sensim de mentis constantia dejici; avocari nimiâ fatigatione à virtutis studio; Et præcipuè, si sentiat se inclinari in desperationem de salute. Notavit hoc S. Ignatius in libello

libello Exercitiorum Regula. 5. de discretione spirituum sic scribens: *Si autem per discursum mentis aliquid offertur, vel sequitur, quod ex se malum sit, vel avocet à bono, vel ad minùs bonum impellat, quàm anima priùs quærendo sequi decreverat, vel animam ipsam defatiget, angat & perturbet, sublatâ, quæ priùs aderat, quiete, pace, & tranquillitate, evidens tunc erit indicium, authorem esse cogitationum ejusmodi spiritum malignum, utpote utilitati nostræ semper adversantem.* 2dum. Si in sanctissimis actionibus intercurrunt, præsertim si iis aliàs non soleat homo admodum perturbari. 3tium. Si sint circa unam tantùm, alteramve peccati speciem, neque alia tantopere exhorrescas: Deus enim omnia prorsus scelera aversatur. 4tum. Evidentius erit judicium, si ad cætera projectus sis, & parvi pendas, quòd Deus dissolutis tuis moribus offendatur, & interim in minoribus mirùm angaris.

QUÆSTIO IV.

QUÆ DAMNA SINT SCRUPULORUM?

RESP. I. Si sunt à Deo, nec vitio hominis nimis diu durent, sunt admodum utiles: nam purgant animum, horrorem peccati ingerunt, & ad virtutis studium impellunt. 261. *Scrupuli à Deo permissi sunt utiles.*

2. Si à naturali complexione oriantur, sunt admodum perniciosi, maximè si sinantur invalescere. 1. Quia nocent animæ: nam spem, fortitudinem, obedientiam, orationem debilitant, aut planè evertunt: spem quidem, quia, cùm natura timere semper refugiat, fiet, ut aut ad laxitatem declinet, aut confidentiam erga *Ex naturali complexione perniciosi.*

Deum vel amittat, vel multùm infirmet; quomodo enim Deo fidat debitè qui illum ùt severissimum exactorem semper intuetur? Fiducia nihilominùs clavis est ad cœlestes thesauros; hos quomodo obtinebit, qui clavem abjecit? Fortitudinem autem infringunt: quid enim magni audeat, qui exiguæ est erga Deum fiduciæ, qui ab imaginario hoste occupatur, & sternitur neglectâ de passionibus suis victoriâ, similis Heliogabalo, qui, dum hostes provincias diripiebant, curabat Romæ telas aranearum colligi, & ponderari. Deinde debilitant, aut eliminant obedientiam, dum faciunt, ut scrupulosus suis nugis obtemperet, simulque inducunt, ut agat contra voluntatem Dei, quæ illi per patrem spiritualem, vel directorem indicatur. Denique orationum evertunt, aut saltem debilitant, quia vim mentis enervant, ad nugas distrahunt, inquietant, animum ineptum reddunt ad conjunctionem cum Deo &c. 2. Ineptum reddunt ad fructuosè agendum cum, & pro proximo: sunt enim ejusmodi plerumque tetrici, morosi, domesticis graves. 3. Nocent corpori: per continuos enim angores cor constringunt, sanguinem corrumpunt, spiritus vitales consumunt, & caput debilitant. Hi scrupuli, nisi in principio obsistatur, difficilis sunt curationis; quia radix eorum circumfertur ubique; faciliùs tamen ab his curantur, qui intellectum habent, ut rationabili discursu possint informari, quàm qui meris ducuntur apprehensionibus.

A dæmone pessimi.

3. Scrupuli, qui à dæmone ortum habent, pessimi sunt, quia directè in ruinam fabricantur, inferuntque damna jam relata, faciúntque tandem, nisi occurratur, ut iis vexatus in desperationem agatur, & cupiditatibus suis frœna laxet;

laxet ; id quod dæmon intendit , ſunt tamen hi curatu faciliores , niſi dæmoni in ſubſidium veniat melancholica , aut phlegmatica complexio corporis, aut habitus jam ſit validus contractus, aliave cauſa v. g. ſuperbia, pertinacia, vel judicii debilitas curationem efficiant difficiliorem.

Facit nihilominus Deus pro benignitate ſua, ut hi, & à naturali complexione orti ſcrupuli cedant in utilitatem hominis , eos conſolando & confortando, ut patienter illam afflictionem ferant ; fiant cautiores & ſolliciti ; ut ad Deum omnia referant; ut ſe humilient, & videntes ſuam infirmitatem, aliorum judicium exquirant ; aptentur ad alios aliquando juvandos ; quia vix ſcrupuloſum diriget rectè , qui ſcrupulos expertus non eſt. Imò Deus hâc afflictione aliquos facit ſibi Martyres , ſolentque in vita ſcrupulis cruciati in mortis articulo maximis abundare conſolationibus, etiam ex eo, quòd ſemper conati ſint conſcientiam ſervare mundam, Deumque non offendere.

QUÆSTIO V.

QUOMODO AGENDUM CONFESSARIO CUM SCRUPULOSO?

RESp. Antequam pœnitentem tractet tanquam ſcrupuloſum. 1. Magnâ circumſpectione diſpiciat, an verè ſit ſcrupuloſus ; ſæpe enim apparent ſcrupuloſi, qui non ſunt. Econtrà aliqui ſunt ſcrupuloſi, qui tales non apparent. Sunt, qui circa multa ſunt anxii, ſed non ſine juſta & rationabili cauſa, v. g. circa reſtitutionem ; 262.

1. Confeſſarius expendat, an ſit pœnitens ſcrupuloſus.

 quia

quia laxè processerunt, circa confessiones vitæ præteritæ, quia non accesserunt cum præparatione debita, & hi non ideo censendi sunt scrupulosi; utì nec, qui solliciti sunt, imò & moderatè anxii, ne Deum vel levissimè offendant, utque peccata sua apud Sacerdotem quamprimum deponant: hæc enim est cura prudens. Alii, quia diu vixerunt in magnis peccatis, per aliquot menses adhuc anguntur, voluntque magis magisque peccata sua confiteri, & expiare; potest & hæc esse cura prudens, ut majorem concipiant horrorem peccati, & consuetudinem vincant, securiores sint de integritate confessionis, quæ ab ejusmodi sæpe fit negligenter. Alii adhuc consentiunt in gravia, postea anguntur, sollicitè se examinant, anxie confitentur, se ipsos aliquo modo turbant, nec ideo statim censendi sunt scrupulosi; quia justa adest causa anxietatis, quæ est à gratia movente conscientiam. Unde ex signis supra datis colligendum est, an aliquis sit scrupulosus; quæ cùm non statim semper appareant, non potest quis, dum primâ vice, aut secundâ Confessario se sistit, illico judicari scrupulosus. Cæterùm contingit, ut aliquis sit scrupulosus in una materia, & non in altera, ut supra memini. Scrupulosus tamen dici non debet, qui in uno tantùm casu transeunter scrupulo angitur; quia scrupulositas frequentiam importat. Unde talis in suis actionibus, scrupulosorum privilegiis uti non poterit. An autem, qui meticulosæ conscientiæ est, sit scrupulosus, ipse plerumque judicare non potest; quia anxietates impediunt, quò minùs rectè judicare possit, præsertim in rebus propriis, in quibus homo maximè cæcutit. Quare judicium relinquendum viro prudenti, in tractandis conscientiis versato, cui cre-

credere debet pœnitens, ubi conſcientiam ſuam ſincerè aperuit. Si quis tamen, dum angitur, ſe ipſum interrogans, quæ ſit cauſa ſuæ anxietatis, nullam inveniat, aut quòd aliàs prudenter judicavit non eſſe peccatum, jam reputet tale, vel operando formidet eſſe tale, ſignum eſt, eſſe ſcrupulum, niſi jam occurrant rationes, quæ prius judicium elidant.

2. Ubi pœnitentem eſſe ſcrupuloſum cognoverit, interroget eum; credisne & confidis, quòd juvare te poſſim? Si affirmet; interroget, an ſibi velit conſtanter confiteri, promittatque, quòd velit in omnibus obedire, ſepoſito etiam proprio judicio, & ſincerè omnia aperire? Si renuat, ipſum non admittat, ſed remittat, ut exquirat ſibi Confeſſarium, quem ſequatur in omnibus, dicatque, eum aliàs perpetuò vexandum. Si annuat, oſtendat ſe benignum, conſoletur, & animet. *Quid, ſi advertat eſſe ſcrupuloſum?*

3. Cognoſcere conetur cauſam ſcrupulorum, ut eam amoveat inſtar medici, qui priùs morbum, ejuſque cauſam explorat, quàm medicamenta adhibeat. *Cognoſcat cauſam ſcrupulorum.*

4. Ne afflictum magis affligat, plerumque ſit benignus; opus tamen quandoque eſt ſeveritate, præſertim, ubi judicii apparet pertinacia, aut urget contra Confeſſarii conſilium confeſſionis repetitionem, quocunque prætextu, etſi juratus aſſereret, hanc fore ultimam, non ſinat ſe flecti etiam lacrymis; hæc ſeveritas ſumma eſt clementia, temperata tamen ſit ſuavitate. Vide *Vaſq.* *Molinam* & alios. *Quomodo dein cum eo agendum?*

5. Reſpondeat ſcrupuloſo ſine hæſitatione; nec multum diſtinguat; ſed ſimpliciter enunciet, quid faciendum ſit, ſemper propendens in partem benigniorem, ejuſque dubitationes in

meliorem partem interpretans. Responsi autem sui nullam det rationem, quia pœnitens scrupulos sic putabit minùs contemnendos, rationes examinabit, reddetque dubias inanes opponendo, hocque conflictu invalescent scrupuli; aut novi orientur.

6. Non ostendat Confessarius, scrupulos referenti se sollicitè attendere, quasi sint res alicujus momenti, non petat circumstantias, non exaggeret, nec clariùs sibi; exponi petat; sed sinat scrupulosum se explicare primâ vice, ne animum despondeat; non tangat, quæ scrupulosus non tangit; unum enim si tangat, movebuntur & alia, ùt in aggerie lapillorum uno ruente ruunt & alii. Si sæpiùs ad eandem rem interrogandam redeat, eum non audiat; sed satis actum esse seriò edicat; quia frequentes interrogationes, & recursus sunt velut frictio scabiei, quæ placet quidem, attamen nocet.

7. Quandoque suaviter irrideat, dum proponit dubia non fundata, jubeatque cogitare, quid velles respondere, ab alio ejusmodi interrogatus; dicatque, ut id ipsum faciat. Præter hæc Confessarius suggerat ipsi de mediis jam referendis, quæ huic pœnitenti videbuntur magis necessaria, aut utilia, præsertim, ut nunquam cedat scrupulo, sed directè contra operetur.

QUÆS-

QUÆSTIO VI.

QUÆ MEDIA GENERATIM PRÆscribenda scrupuloso?

RESP. Sequentia. Primum. Magnâ humilitate, fiduciâ, & resignatione in voluntatem Dei, petat à Deo lumen, se dirigendi prudenter, & vivendi ex lege ejus contemptis illis noxiis anxietatibus; hoc si faciat constanter, pacato tamen & resignato animo, aderit Deus, qui non amat habitare in animo perturbato: *Non enim in commotione Dominus.* 3. Reg. 19. 263. *Oratio humilis.*

2dum. Maneat apud eundem constanter Confessarium, quem putat doctum & probum, ità ut possit, & velit bene dirigere secundùm beneplacitum Dei & salutem ipsius. Hunc sequatur in omnibus abnegato suo judicio, instar infantis, qui nescit, quid sibi expediat. Hoc ut à se obtineat. (horrent namque scrupulosi cæcam illam obedientiam, sicut morsi à cane rabido aquam fluvialem, etsi sit remedium præsentissimum.) 1. Tanquam certum teneat, nunquam se anxietatibus suis, impedimentisque in via virtutis liberandum, nisi per obedientiam quam Deus gratissimam habet; quia per eam homo suum intellectum, & voluntatem Deo immolat contra inclinationem naturæ vitiatæ. 2dum. Tanquam indubitatum apud omnes viros spirituales habeat, perfectionem nostram sitam esse in exequenda Dei voluntate; hanc autem securiore viâ non agnosci, quàm per Dei ministros, & superiores, adeoque securè se procedere obediendo in omnibus, ubi manifestum *Obedientia exacta eidem Confessario exhibenda.*

non apparet peccatum, subque hoc præsidio pericula cessare esse pericula, & sine hoc nihil prodesse cætera; quia recedit à voluntate Dei, ipsaque sacrificia ejus sunt sacrilegia; nam inquit Salvator noster: *Qui vos spernit, me spernit.* Lucæ 12. *Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* 1. Reg. 15. 3. Si dæmon, aut inordinatus timor oggerat periculum esse pereundi, sic cæcè sequendo alienum arbitrium; reponat: quis periit ductum sequendo obedientiæ, quæ recta est ad cœlum via? Sancti securiorem non agnoverunt. S. Theresia, etsi certò sciret se à Christo ipso in quibusdam esse edoctam, nihil tamen voluit exequi sine sui Confessarii consilio. Ecce phanaticum errorem! Sancti credendum censuerunt voci Patris spiritualis, & ego plus credam proprio judicio, quàm Sanctorum placitis; arundini fractæ, opinioni propriæ innitar potiùs; quàm infallibili veritati Christo, de suis Vicariis dicenti: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit?* Ex his securè sic resolvet scrupolosus: quamvis ego judicem, hoc esse peccatum; tamen quia meum judicium fallibile est, & Confessarius mihi dicit, hoc mihi licere, possum & volo facere, quòd mihi dicit faciendum esse, certusque sum, me bene facere; quia Deus vult, ut ipsi obsequar. Sic enim corrigit suum judicium, quòd si non acquiescens de uno eat ad alium, non tantùm perdet meritum obedientiæ, ostendetque, se proprio stare judicio; sed magis se implicabit, quia alii ejus conscientiam nec scire statim possunt, nec eum tractare ùt scrupulosum, sicque inibunt diversas respondendi vias: unde magis involvetur. Maneat itaque apud unum eundemque, eum divinæ

mise-

misericordiæ, & providentiæ confidens sequatur, sciatque certò, sibi non imputandum esse, etsi contingeret eum aliquando errare, quod nunquam præsumat.

3tium. Persuadeat sibi, ut jam ex dictis facilè poterit, si sapit, tanquam verissimum, quòd scrupuli ad sanctitatem per se non ducant; sed à vera pietate & virtute multum abducant, aut retardent animam. Nulla enim virtus insipiens est, nulla inanibus nititur phantasmatis, & ridiculis fundamentis. His autem vitam suam superstruit scrupulosus. Neminem prudentem habet imitatorem, sed ab omnibus, qui nôrunt ejus phantasmata, ridetur aut ùt stultus, aut ùt à stultitia non procul distans. Fideles, hilares, prudentes servos diligit habere Deus. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatâsti cor meum.* Ad id inepta est anima metu constricta. *Confiderare damna spiritualia.*

4tum. Discat ex signis supra relatis, aut si hæc ei non sufficiant, ex ore sui Directoris, firmiterque sibi persuadeat, se scrupulosum, & nugi vendulum esse, Persuadere quidem nititur Satan, aut ingenita superbia, scrupulos non esse, sed rationes solidissimas, quæ se offerunt; esse inspirationes sanctas; at nugæ sunt & illusiones. Putat se divinis illustrari visionibus, sed ignes fatui sunt & inania phantasiæ aberrantis simulacra; adeat medicum, ei credat, & acquiescat; si renuit, signum evidens est læsum illi esse cerebrum, quod in judicii pervicaciam indurescit, & dum demum supervacanea omnis erit medicina. Scrupulosus, qui sibi persuadet, scrupulosum se non esse, incurabilis est. *Confessario credere se scrupulosum esse, & nugi ventulum.*

5tum. Adhibeat medicinas naturales, quibus tenaciores humores dissolvantur, sanguis refi- *Adhibere medicinas corporales.*

 cia-

ciatur, purgetur cerebrum; quæ autem medicinæ sint adhibendæ, audiendi sunt medici. Illud, ùt jam supra memini, experientiâ constat, scrupulosos pro varia anni tempestate, lunæ, mensiumque varietate, sanguinis affluxu, aut detentione validiùs impeti. Frustra laborat Confessarius, nisi corpus fuerit ante curatum. Scrupulosus moderatè vivat, nec subtrahat vires corpori per longa, crebraque jejunia, aliasve afflictationes: evacuatur enim nimiâ defatigatione vivacior sanguis, vacuus nimium stomachus exhaurit cerebrum, sensus reddit torpidos, mentem turbidam, phantasiam sibi malè cohærentem.

Non agendum cum scrupulosis.

6tum. Non agat cum scrupulosis, eorum consilia non audiat, nisi fortè media, quæ probata nôrunt experientiâ, contra scrupulos afferant.

Contemnere scrupulos, & agere contra eos.

7mum. Dum vellicat scrupulus, caveat ne illi obsequatur; sed illum contemnat, & directè contra eum operetur, v. g. angitur, ne aspiciendo homines, aut imagines Sanctorum, B.mæ Virginis, Christi Crucifixi peccet, eò quòd expertus sit, ex ejusmodi aspectu subortas sibi esse cogitationes turpes, jamque timet, ne sit illarum causa; de industria ista; ùt dictum supra n. 244. aspiciat, homines quidem, quasi transeunter, & more piis & prudentibus consueto; imagines autem etiam fixè, certusque sit, quæcunque cogitatio occurrat, se non peccare, quàm diu consensus in illam deest. Hoc medium omninò necessarium & optimum est: si enim cedat, acquiret habitum postea difficulter curabilem, sique sibi velit satisfacere in uno, angetur circa alterum, ùt experientia docet, & non erit scrupulorum finis, imò cedendo peccat, quia suum judi-

judicium præponit judicio Confessarii, Theologorum & Ascetarum; ineptum se reddit paulatim ad suum officium debitè obeundum, ad orationem, Deique obsequium, quem tandem apprehendit, ùt Tyrannum, qui delectetur interitu hominis, ècontra si contemnat, & operetur contra, fugiet Diabolus, qui sui contemptum ferre non potest, acquiret animos, & habitum rectè operandi; oborietur menti lumen, quo agnoscat nugas esse, quibus angitur. Proinde de scrupulis secum non multum agat, non disputet, non deliberet, non inquirat, an bene, an verò malè fundata sint, quæ animo objiciuntur; an judicia, an ludicræ rerum species, quæ formantur, an apprehensiones, an inchoata judicia, an rationes occurrentes sint certæ, an saltem probabiles; sed abrumpat penitus ejusmodi cogitationes, & contemnat, quasi sit jam imbellis hostis, ut conatum contra se non mereatur. *Resistite Diabolo, & fugiet à vobis. Jacobi C. 4.* Huic ne ulla in re obsequatur, & molestiam sibi ab illo fieri non ostendat, frontem non contrahat, oculos non occludat, nec detorqueat; caput non agitet, non ore, non nutibus consensum deneget; sed solâ mente agat omnia, animum obfirmans sic, ut nihil Dæmon eorum, quæ intus aguntur, persentiscat; rationibus, quibus Dæmon scrupulorum conatur fulcire justitiam, non respondeat; multò minûs de iis disputet, sed planè negligat, & contra operetur, si scrupulus ad aliquid agendum vel omittendum impellat. Solet Dæmon suadere scrupulosis solitudinem, ut secum multùm agant, multa cogitent, multa expendant, huic si obsequantur, undique irruunt rationes falsæ de præteritis, præsentibus,

fu-

futuris : hanc Diaboli stropham, ut elidant, vitent otium & solitudinem, non tacita secum de scrupulis trahant colloquia, præsertim nocturna : longè enim faciliùs ista ipsos perdent, quàm aliena : sic enim excrescent phantasmata, quæ metus concitabunt, quos ne vanos credant, rationes undique aggerentur, fietque, ut nemini faciliùs cedant, quàm sibi.

Rectum conscientiæ dictamen quo modo formandum?

Si replicet Scrupulosus : libenter contemnerem scrupulos, & agerem contra, at non videor mihi formare posse conscientiam certam, imò apparet mihi tanquam certum quandoque, quod peccem. Respondeatur ad 1mum : in rectè formanda conscientia nulla est aut difficultas, aut periculum ; tantummodo cogita ; ut contemnam, est Dei voluntas ; hanc indicant mihi Theologi, viri sapientissimi, Ascetæ spiritu Dei pleni, meus Confessarius, qui vices gerit Dei, sequendo autem voluntatem Dei peccare non possum ; sique contingeret me errare materialiter, imputari mihi non potest : quos enim sequar, nisi quos directores mihi dedit Deus? Præterea obsequendo scrupulis noceo corpori & animæ, reddo me ineptum ad Dei obsequium, & proximo gravem ; vivam in perpetua tortura, vitam cogar ducere nimis difficilem : ad hæc Deus me non obligat ; quòd enim nimiam affert difficultatem, est moraliter impossibile, unde nec ad id Deus obligat, saltem ubi evidens non est esse peccatum : hìc autem non est evidens. Potest etiam conscientia hoc modo formari, non scio existere legem hoc faciendi, si scirem esse, obsequerer ; nunc autem non obsequar, quia certus non sum de ejusmodi lege : Denique hoc modo : quòd video, prudentes, & probos facere, aut tanquam nu-

gas

gas contemnere, hoc possum & ego; video prudentes, & probos homines hoc facere, aut tanquam nugas contemnere, ergo &c. in dubiis enim vita, & communis sensus hominum proborum & prudentum bona est vivendi regula.

Atque hâc ratione etiam scrupulosus rudis rectè formare potest conscientiam sine recursu ad doctum, vel Confessarium: Deus enim cuique dedit rationem, ex qua sibi formet dictamina agendi; nec obligat ad toties recurrendum cum tanta molestla, & perturbatione: unde si bonâ fide procedens fortè erret, ipsi non imputabitur ad culpam.

Resp. ad 2dum: Reflectat Scrupulosus ille ad sequentia: 1mum. An non verum sit, id, quod sæpe certum putabat, compertum esse postea, quod fuerit vanum simulacrum? 2dum. An verum non sit, quòd agi se variis erroribus, & inanibus apprehensionibus audiverit à suo Confessario, aliisque prudentibus? 3tium. Annon alii prudentes talia agant, & quæ in contrarium occurrunt, contemnant tanquam vana? 4tum. Quid responderet alteri interroganti, an hoc agere, vel omittere sit peccatum? Fateatur humiliter coram Deo, se ineptum esse ad judicandum de plerisque moralibus, sique Confessarius dicat, illas certitudines esse phantasmata & illusiones, animosè contemnat. Quod & faciet necdum audito Confessario, si sua certitudo sit contra sensum prudentum, vel deprehendat, se errâsse ante similibus quasi judiciis, aut putet, quòd interrogatus ab altero, non posset ipsum ad id, de quo scrupulus est, obligare.

Quòd

Si dubitet, an adsit ratio prudens?

Quòd si dubitet, an, quod occurrit, sit ratio prudens, sine examine contemnat, cùm enim dubia ejus plerumque sint inania, prudenter præsumit, & nunc esse; quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio: sique in ejusmodi circumstantia cedat, acquiret habitum dubitandi in plerisque, & intricabitur, cujus non tenetur se exponere periculo ad vitandum peccatum hìc & nunc fortè materiale. Hinc si apprehendat, obligari se ad aliquid statim faciendum v. gr. ad corrigendum proximum, si non sit certus se teneri, bene facit contemnendo. Fitque per judicium reflexum probabilius ipsi, quod non teneatur, ex quo connaturaliter oritur conscientia certa, quod non peccet.

Si pergat anxietas, se firmet patientia, & fiducia in Deum.

8vum. Si, ubi statuit agere contra scrupulum v. gr. quo urgetur ad repetendum aliquid ex horis, aut peccatum ex præteritis adhuc confitendum, scrupulus adhuc vellicet, & angat, suscipiat hanc anxietatem de manu Dei, & patienter ferat in satisfactionem pro peccatis suis, offerat se Deo ad exequendum in omnibus ejus voluntatem, ubi eam agnoverit, & aliis mentem applicet. Si cor adhuc angitur, cogitet, si huic anxietati cedam, orietur alia, & finis non erit; hanc ergo feram, quàm diu Deo placuerit. Si à Dæmone, aut aliunde suggeratur, quid si in hoc statu contingeret te mori? vellesne sic mori? Perfunctoriè hoc tractet, & dicat: confido in Domino, ejus voluntatem mihi per sapientes indicatam sequor, ipsi erit de me cura, si aliàs mihi indicaverit obligationem, obsequar: ad salutem non est necesse, me omnia confessum esse, sed sufficit, me moralem diligentiam, ùt in aliis magni

momenti negotiis solet, impendisse; reliqua peccata simul remissa sunt, & in Confessione comprehensa censentur, sicque præcepto satisfactum, ut certum est, docetque Concil. Trid. donec mihi constet aliquod mortale, me ritè confessum non esse. Si instet scrupulus: in agone circa hoc anxiaberis: reponat: confido in Domino, cujus voluntatem nunc exequor, ipse mecum erit, & me tribulari non permittet ultra, quod possum, qui dixit per Psalmistam: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Pater est, non Tyrannus, salutem meam desiderat, & curat, non interitum & damnationem: ubi mens mea serena erit, si quid faciendum mihi ultra scivero, faciam, modò non scio, nec facere mihi expedit, nec licet. Et his acquiescat, nec scrupulo cedat.

9num. Assuescat repræsentare sibi Deum, ut Patrem benignissimum, scientem infirmitatem nostram, ipse cognovit figmentum nostrum, & scit, quia caro sumus: recurrat ad Salvatorem JEsum summa cum fiducia, qui non volet pretium sanguinis sui nobis frustra impensum. Hujus in nos charitatem immensam frequenter meditetur, de ea legat, & loquatur. *Utile est proponere sibi frequenter Dei bonitatem.*

10mum. Magna cum sinceritate, fiducia, & reverentia agat cum Confessario suo, velut vices Dei gerente, ejus dicta accipiat velut de ore Dei, ejus directioni se subjiciat, ejus sententiæ acquiescat, jussis obtemperet, & securè procedet; quia cùm alius ab insania, & mille periculis se tuendi modus non suppetat, plus ab homine Deus non potest exigere. At fortassis sibi videbitur doctior ipso Confessario? Esto ità sit speculativè; practicè tamen longè est illo inferior *Habere se erga Confessarium velut vicarium Dei.*

rior in hoc negotio, ob cerebri intemperiem, metus superfluos, animi angorem. Cedat proin, si sapit, quamvis sibi videatur sapiens: hâc ratione mentis pervivacia expugnabitur, superbia retundetur, & ingentes à Deo gratias merebitur. Ut autem hoc tanti momenti remedio debitè utatur, 1mò petat simpliciter à Confessario determinationem rei agendæ, vel omittendæ; rationes verò, cur ità statuat, minimè exposcat; aliàs suum, quod minimè expedit, non Confessarii sequetur judicium. 2. Ubi Confessarius semel respondit, caveat, ne ejusdem rei gratia alium consulat, aut in libro rationem, aut resolutionem inquirat. Facilè enim involvetur magis, Confessarii authoritatem minoris faciet; eidem non fidet, & idem erit de aliis. Si plures volet consulere, id arrogantiæ & pervivaciæ signum est; quam ut Deus puniat ac retundat, magis eum cruciari permittet. 3. Non multùm agat etiam cum Confessario de scrupulis, quia sic hi figuntur tenaciùs. 4. Si semel à Confessario resolutionem habeat, v. gr. non repetendam esse Confessionem, non obligari ad jejunium, si adsit occasio executionis, non adeat iterum Confessarium; sed contra scrupulum agat, nunquam scrupulos superabit, nisi discat suis solis viribus eos oppugnare. Nec dicat, aliquid fortè se oblitum esse, aliqua Confessarium fortassis non intellexisse, circumstantias forsan esse mutatas. Scrupulorum hic prætextus est, & velamenta ludicra. Egit, quod putavit; agat modò, quod agendum est, & certò sibi persuadeat, quòd non peccet; quia Deus plus ab ipso non exigit, ne perpetuò hærendi contrahat habitum. Poterit postea Confessario exponere reliqua. 11mum. Prudenti & vigili

curâ

curâ vitet venialia ; ſed ſine perturbatione ; curam gerant ſalutis ſuæ, ſed non nimis ſollicitè, aut perturbatè ; prudens cura laudanda, immoderata in vitium abit, mentem implicat, vires enervat, tædium ingerit, languidum reddit, & tandem fatigatum nimis à cœptis avocat, & in deſperationem agit. Deus nihil exigit prudentiæ contrarium, jugum ejus ſuave eſt, & onus leve ; viam ejus currunt, quibus cor dilatatur. Viator nimiùm ſollicitus de via, faciliùs aberrat ; nimis ſollicitus in via ſalutis, in aliis impingit ſæpiùs, quàm is, cui cura prudens eſt.

Vitare diſcretè venialia peccata.

QUÆSTIO VII.

QUOMODO DIRIGENDUS, QUI ſcrupuloſè ſemper timet, ne cum dubio operetur ?

RESp. Hic ſcrupulus multis moleſtus eſt ; quia certum eſt peccare mortaliter, qui cum dubio practico de gravi malitia operatur. Sunt autem ſcrupuloſi, qui ad omnia ferè hærent, attamen ſæpè operantur, & poſtea neſciunt, an cum dubio proceſſerint, an verò ſe debitè reſolverint. Pro talibus ſerviunt, quæ dixi quæſtione præcedente, quomodo formanda ſit conſcientia, & facilè poſſit. Quibus adde ſequentia. 264.

Aliæ regulæ pro ſcrupuloſis.

1mum. Si primo ſtatim intuitu & ſine formidine non appareat eſſe peccatum ; prudenter ſe reſolvat, id quod aggreditur ſcrupuloſus, non eſſe peccatum, nec opus poſtea examinare rationes in utramque partem ; ſed certò teneat

1ma.

licere, hoc ipso, quoad primo intuitu non appareat certò, & tanquam indubitanter illicitum. Ità Castrop *Laym. Stotz. Sanch Bonac.* & alii. Ex quo jam nascitur dictamen hoc conscientiæ certum. Viri docti, & sapientes tenent, sic procedendo me licitè operari; ergo sine peccato procedo. Hocque majori cum solatio fiet, si ab alio suæ conditionis homine interrogatus respondere deberet, esse licitum, aut sciat in talibus alios homines prudentes procedere sine formidine peccati.

2da. 2dum. Si talis postea inveniat se judicio suo aliquando aberrâsse, licitum judicando, quod re ipsâ illicitum erat, pergat nihilominus uti dicto principio; quia experientiâ didicit, timores suos esse plerumque vanos, estque nimis difficilè; imò moraliter impossibile examinare omnes, adeoque nec Deus ad id obligat. Unde prudenter contemnet omnia, pergetque bonâ fide; erit autem per accidens, si quandoque materialiter erret. Neque obstat, quòd fortè videatur sibi non posse contra timorem illum formare dictamen conscientiæ practicum de licentia actionis; quia timor ille non est conscientia dubia, sed trepidatio quædam cum apprehensione mali, cum qua stat judicium virtuale de licentia actionis; etsi ipsum ille non advertat ob impetum timoris, qui intellectum perturbat; sicut cum judicio ultimo practico fundato in opinione verè practicè probabili, stare potest formido de malitia materiali actionis; ità stat hic cum timore illo, qui non est in ipso judicio practico, sed illud comitatur, vel antecedit. Si cui hoc non sit ad plenum solatium, formet conscientiam, ùt jam dixi, reflectendo

super

ſuper doctrinam prudentum,& agendi conſuetudinem timoratorum.

3tium. Si ſcrupuloſus certò putet, ſe proceſſiſſe cum dubio, non ideo judicet, ſe certò peccâſſe, quia dubium potuit tantùm fuiſſe ſpeculativum, & certitudines ejus ſæpe ſunt phantaſmata: quare ad ſummum erit dubium, an peccaverit, cùm autem ſcrupuloſus dubia non teneatur confiteri ob gravia mala,quæ ſequuntur, ſi obtemperet ſuis anxietatibus, utì docent paſſim Theologi; conſultiùs eſt, ut illius mentionem non faciat in Confeſſione, nec ſe deſuper examinet, an peccaverit, necne; ſed doleat in genere, quòd Deum unquam offenderit, ſeque reſolvat, quòd nunc aut non peccaverit, aut ſaltem non teneatur confiteri; paratus id confiteri, ubi timores ſuos ſuperaverit, & obligationem confitendi agnoverit. *3tia.*

QUÆSTIO VIII.

QUOMODO DIRIGENDUS, QUI ſcrupuloſê angitur, ne internis tentationibus conſentiat?

REſp. Huic ſervient ſequentia:

1mum. Nunquam judicet, ſe conſenſiſſe in mortale, niſi certò ſciat, imò ſi valde ſcrupuloſus ſit, niſi jurare poſſit, ſe planè advertiſſe ad malitiam gravem, & plenè in eam conſenſiſſe. Alium non licet condemnare peccati mortalis, niſi adſit certitudo, cur quis ſe ipſum condemnet, ubi illa non adeſt? Hoc valet, etſi nihil aliud accedat; valet autem maximè, ſi quid ex dicendis accedat. 265. *Signa conſenſûs non dati.*

2dum. Si seriò sæpe statuit nunquam peccare mortaliter, vel potiùs mori, teneat se non peccâsse, ubi de eo certus non est; quia sæpius odio habita, si amentur, id facilè advertitur: quare non inhæreat examinandis cogitationibus, si de consensu in illas angatur. Non stant simul magnus horror peccati, & libera ejus volitio, neque credendum est, quòd benignus Deus ità facilè permittat labi in mortale hominem, qui ejus offensam horret.

3tium. Si tentatus terreatur, & objectum tentationis statim repudiet, ubi magis advertit, plenè non consensit; quia si plenus adfuisset consensus non tam facilè mutaretur, nec tam facilè ad Deum rediret, si ab eo planè recessisset.

4tum. Si postea advertat, se timidè processisse, vel nesciat, an vigilans, vel dormiens, sobrius, vel ebrius fuerit, vel statim post factum dubitet, an consenserit, signum est defuisse plenum consensum, quia plenus consensus in mortale timoratæ conscientiæ facilè apparet, sique fuisset plena libertas, sciret, an fuerit vigil, vel sobrius.

5tum. Si statim, ubi angitur, adhuc repetit, se ità habitualiter constitutum, ut malit mori, quàm Deum graviter offendere, tenendum est, quòd non consenserit saltem plenè; quia per consensum plenum in mortale status ille habitualis fuisset destructus. Hæc valent etiam pro non scrupulosis, tenentque Theologi communiter, quòd, qui timoratæ est conscientiæ, nec solet plenè advertens consentire, possit in dubio censere, plenum consensum non adfuisse, quia ex communiter contingentibus prudens est præsumptio.

QUÆS-

QUÆSTIO IX.

QUOMODO DIRIGENDUS *scrupulosus circa vitam præteritam, & factas Confessiones?*

RESP. 1mò. Si vixit in peccandi consuetudinibus, permittat Confessarius aliquamdiu scrupulos, ut conscientia rectè expurgetur, ante omnia autem disponat eum per actus Fidei, Spei Charitatis, Doloris, & præpositi ad Confessionem generalem (si hanc nunquam fecerit) juvet eum in examine conscientiæ percurrendo præcepta Decalogi, Ecclesiæ, occasiones in quibus fuit, & peccata præcipua. Hâc Confessione rite factâ non permittatur amplius generaliter confiteri; permittatur tamen, ut ter vel quater addat, quæ adhuc incident, & quæ nescit, se ritè confessum esse; his peractis jubeatur tacere de præteritis, deque iis amplius se non examinare, etsi non recordetur se hoc, vel illud confessum esse; non recordatio enim causa non est rationabilis dubitandi. Quòd, si sciat pœnitens se solitum esse reticere peccata in Confessione, detur illi tempus aliquanto longiùs, ut peccata, quæ adhuc incident, confiteatur post Confessionem generalem, & dein jubeatur non examinare se de præteritis: omnia enim saltem indirectè sunt remissa, nec tenetur cum tanto incommodo scrutari præterita, ut omnia remittantur directè. Si nihilominus adhuc postea non acquiescat, sed dicat se certò scire, quòd aliqua determinatè fecerit, & non sit confessus, jubeat eum Confessarius jurare,

266. Confessio generalis quando permittenda, & quomodo dirigenda?

quòd per ista peccârit mortaliter, & non sit confessus; si promptè juret, audiat ipsum, quia non est scrupulus; si timeat jurare, non audiat, quia non est certus: scrupulosus autem non tenetur quidquam repetere in Confessione, aut confiteri, nisi sit certus se peccâsse graviter, & nunquam esse confessum.

2. Si angatur circa præparationem ad Confessionem doceatur, quòd non requiratur, nisi diligentia, & præparatio mediocris, qualis in negotiis magni momenti adhiberi solet, nec repetendæ sint præteritæ Confessiones, si probabiliter validæ fuerint.

3. Si Confessarius advertat, quòd scrupulosus jam se suæ curæ committens antè alteri fecerit Confessionem generalem, non permittat ipsi, ut quidquam ex vita præterita repetat, sed dirigat eum secundùm jam dicta.

QUÆSTIO X.

QUOMODO DIRIGENDUS SCRUPULOSUS, qui variis tentationibus agitatur?

267. *Quid agendum, si tentetur contra fidem?* RESP. Præter dicta N. 244. docendus sequentia: 1mò. Si tentetur contra fidem non eliciat actum fidei circa Mysterium, contra quod tentatur, sed contemnat, aut negligat tentatorem, mentem convertendo ad alia, vel si sine perturbatione possit, mentem convertat ad Deum animæ suæ intimè præsentem, & in animo dicat: Credo Domine, apud te maneo, & dein alia agat. Si instet tentatio: ergo non credis jam v. gr. Deum unum simul & trinum; nihil respondeat, sed pergat in suis, quibus

occu-

occupatur, aut etiam dicat: jam nolo elicere actum fidei, eliciam, ubi opus fuerit, & mihi placuerit. Proinde caveat, ne disputet, & luctetur cum tentatione; sic enim se involvet, Diabolo dabit saltem hanc victoriam, quòd permiserit turbari se; is contemptu optimè vincitur. Non putet hanc tentationem esse grandem miseriam, sed tanquam phantasma nullius momenti reputet. Sic animus meliùs à perturbatione servabitur immunis.

2. Si tentetur contra spem, putétque se non posse actum fiduciæ erga Deum elicere; & hoc ipsum contemnat, & animo dicat: Trado me manibus Dei? ipse Pater est bonitatis infinitæ. Filium suum Unigenitum pro me dedit, ipse Dominus meus est, ego opus manuum ejus, statuat ipse de me, quod ipsi placuerit. Et ità aderit actûs fiduciæ & charitatis. Si urgeat tentatio: non scis tamen, an salvandus sis: vel enim prædestinatus es, vel non? si es, salvaberis; si non es, damnaberis, quoquo te vertas; reponat in animo: scire, an salvandus sim, ad me non pertinet; habeo benignum Dominum, Filius Dei salutem animæ meæ emit pretio sanguinis sui, illud non volet frustra esse impensum. Prædestinatus sim, nec ne, meum non est examinare. Creatus sum, ut Deo meo in hac mortali vita serviam, hoc fidelitèr cupio facere, curam de futuris permitto Deo. Si regerat tentatio; pro omnibus sanguinem dedit Filius Dei, & unus est omnium Deus, & tamen multi damnantur; reponat: sit ità; ego Deo obsequar, & faciam ejus voluntatem. Servi non est, scrutari omnia consilia Domini sui, nec filii, novisse omnia secreta Patris. In his si difficultatem sentiat, tentationem statim in *Contra Spem?*

principio contemnat, tanquam ſtropham Diaboli, & mentem aliis occupet.

Contra Charitatem?

3. Si ſcrupuloſus tentetur contra charitatem Dei, v. g. cogitationibus, quaſi Deum blaſphemaret, vellet deſtruere &c. pariter intrepidè contemnat, ſe vertens ad alia. Si videantur tales cogitationes ad cor veniſſe, non credat ſe conſenſiſſe, nisì certus ſit, poſſitque jurare: certum enim eſt, quòd non tantùm in aliis aliquando, ſed in ſcrupuloſis ſæpe ob vehementiam phantaſiæ, & perturbationem intellectûs, impediatur libertas; quia anxia formido tollit indifferentiam judicii & voluntatis. Quòd ſi ſe ſeriò interrogans etiam non ſcrupuloſus, videatur velle omnia oppoſita; cenſeri debet nullo modo peccâſſe, quia duæ diſpoſitiones contrariæ in voluntate non ſtant ſimul.

4. Si tentetur contra proximum, v. gr. videatur ipſi bonum, ſi illi tale, vel tale malum eveniret, aut putat etiam ſe velle ipſi id malum, contemnat iſta, aut reponat: volo, quòd velle me vult Deus: quieſcat, nec quidquam examinet.

Circa judicium temerarium.

5. Si circa judicia temeraria ſit ſcrupuloſus, v. g. audit aliquem liberiùs jocantem, & incidit cogitatio: is eſt luxurioſus; nullum formet judicium, ſitne talis, necne: ſed habeat ſe permiſſivè, & dicat: qualis is ſit, ad me non pertinet: Deus judex eſt omnium. Si tentatio ingerat: ergo non judicas eſſe innocentem? Reponat mente: non ſit innocens, quid ad me? Sed hæc tentatio faciliùs vincitur, eam omnino tanquam rem impertinentem negligendo.

Si videatur ſibi velle peccare.

6. Si incidat cogitatio, vellem hoc, vel illud facere, volo facere, videaturque ipſe conſen-

ſentire, non turbetur. Hæc ſæpe in phantaſia, & imaginatione aguntur, non in voluntate: combinat enim Dæmon ſpecies, ut conſenſus repræſentetur, qui in voluntate non eſt: quod ex eo patet, quia ſic tentati ſtatim mallent mori, quàm peccare; horrent, & contremiſcunt, ubi advertunt ad talem imaginarium conſenſum.

Si tentatio ſit de futuris ſub conditione.

7. Si tentatio ſit de futuris ſub conditione, v. g. quid ageres in caſu, ſi aut peccandum eſſet, aut infernum deberes ſubire, vel tale, aut tale malum tolerare; ſervet, quæ dixi N. 244. talem cogitationem planè negligat, nihil reſpondendo: eſt enim impertinens. Deus infernum condidit, ut ejus horrore à peccatis avertamur, ut non in illum detrudamur, ſi non peccemus. Si negligendo non liberetur moleſtiâ, eam patienter ferat, ſe internè convertendo ad Deum, aut dicat: pro nunc nolo offendere Deum; ſi caſus is eveniat, aderit mihi gratia, ut Dei faciam voluntatem, dabit is cum tentatione proventum.

Si ſit contra caſtitatem.

8. Si tentetur in materia Venerea, habeat ſe, ùt dictum ſuprà, & ſiquidem tentatio conſiſtat in phantaſmatis impuris, nullo ſigno externè dato, contemnat placidè; agat, quod agit, aut ſi nihil habet, quod agat, occupet ſe loquendo cum aliis; aut cogitet jam de cœlo, jam de inferno, jam de ſuis laboribus; vel numeret vitra in feneſtris; mente invocet B. Virginem, Angelum Cuſtodem, S. Joſephum: vel dicat Deo in corde ſuo: Domine amo te. Animo amplectatur JESUM Crucifixum. Quòd ſi tentatio pergat infeſtare, nihil refert, non nocet, ſi non accedat conſenſus, cujus periculum non eſt in homine timorato. Si tentatio

à rebellione carnis sit cum motu turpi, cedat loco, si possit; imprimat sibi dolorem, invocet auxilium gratiæ, firmet se in proposito moriendi potiùs, quàm Deum offendendi, & se occupet aliis. Si occasio est, recurrat cum fiducia & humilitate ad B. Virginem, Angelum Custodem, &c. Cessante tentatione non reflectat, an consenserit, aut quis fuerit successus tentationis. Solet hoc fraudulenter suadere Dæmon, cui si mos geratur, resuscitatur tentatio & periculum. Si consensisset plenè, hoc non lateret. Pro quo servit & hæc regula: quando materia actionis vel omissionis, aut objecti est de se grata appetitui, & tamen non causavit specialem delectationem in voluntate, signum est, quod defuerit vel plena advertentia, vel plenus consensus; aliàs & voluntas suam percepisset delectationem. Ità *La Croix*. Contingit non raró, ut homo, qui ante assueverat peccatis in materia Venerea, aut cujus phantasia ex diuturnis tentationibus, infecta est speciebus venereis, illico abripiatur in delectationem Veneream, putetque se consentire, moxque se retrahat, & horreat, ne consenserit; at non judicet se consensisse: licet enim appetitus sensitivus delectationem conceperit, & aliqua etiam connaturaliter voluntaris complacentia consecuta fuerit, ea libera non fuit: habitus enim antiqui connaturaliter operantur primum motum, nec potest homo eum reprimere priùs, quàm adsit: quis enim debellet hostem, ubi non est? Ex eadem ratione notant AA. sæpe fieri: ut homo, qui cœpit seriò converti, diu inhæreat cogitationi, nec tamen consentiat; quia habitus acquisiti operantur, nec potest homo aliis intentus animum tam citò advertere ad resisten-

Si abripiatur illico, & videatur sibi consensisse.

fisten-

ſiſtendum. Concors quoque eſt multorum ſententia, quòd ratio per importunas incidentias ſæpe etiam in delectationem perveniat, idque ſatis longâ morâ, antequam ſuî ipſius per maturam deliberationem plenè compos fiat: & in talibus boni homines peccatum mortale metuere non debent, inquit Henricus Suſo teſte *La Croix hic N.* 553. Si hujusmodi poſtea ſe examinent, & primò videantur ſibi, non conſenſiſſe, aut tantum dubitent, vel timeant de conſenſu; præſumant ſe non conſenſiſſe, nec recedant ab hac reſolutione; nunquam enim certitudinem aſſequentur, ſed fruſtra ſe vexabunt. Tenendumque omnibus, qui timoratæ ſunt conſcientiæ, ut in æſtu tentationis nunquam examinent ſe, an conſenſerint; quia eo tempore apti non ſunt ob mentis turbationem ad ſe examinandum, ſed exſpectent, dum quieti ſunt; tumque priùs implorato lumine examinent ſe, advocando etiam ſigna conſensûs ſupra allata.

QUÆSTIO XI.

QUOMODO DIRIGENDUS SCRUpuloſus circa horas Canonicas recitandas?

RESp. Huic ſervient ſequentes regulæ.

1*ma*. Scrupulum, quo angitur, ne deſit intentio orandi, tanquam inſaniam reputet, neminique dicat, niſi velit videri inſanire. Intentio enim adeſt hoc ipſo, quod dicat officium, & non habeat aliam intentionem, quàm illud dicendi, quod debet. Adeſt, ſi velit ſatisfacere ſuæ obligationi, quod cenſetur ſemper velle, dum ſumit Breviarium, & officium inci- 268. *Quid, ſi dubitet 1mò. An habuerit intentionem?*

incipit, nisì ipsi constet de alia intentione. Imò, non requiritur intentio satisfaciendi, sed sufficit intentio dicendi officium. Nec requiritur intentio explicita, sed sufficit implicita, & virtualis orandi; quæ habetur, dum quis vult dicere officium, vel colere Deum, vel suæ obligationi satisfacere: unde non sit sollicitus, maximè in decursu de intentione: hæc enim perseverat, quàm diu pergit recitare, statque cum distractione voluntaria etiam; & licèt per hanc amissa esset, rediret tamen sufficienter per distractionis exclusionem, prosequendo cœptum opus. Imò metus, ne amissa sit, vel non renovata, signum certum est, quòd adsit intentio.

Signa intentionis præsentis orandi sunt, si sumpto Breviario iverit ad locum quietiorem, vel in quo orare solet: si in initio caput detexit, Crucem formavit: si timeat, ne desit, si distractiones excludat; si attendat ad ea, quæ recitat &c. Opus non est intentione distinctâ, recitandi devotè: quia hæc includitur in intentione orandi, &c.

2dò. An omnia expresserit? 2da. Si dubitet, an bene expresserit omnia? an mutilârit properando? an sensum corruperit aliquid omittendo, vel mutando? an voluntariè, & cum plena advertentia fuerit distractus? nihil repetat: tum quia libertas est in possessione, cumque voluerit sine dolo procedere, tenere debet rectè peracta esse, nisì certò constet de opposito: tum quia Ecclesia, utpote benigna Mater, non vult filios suos esse meticulosos, & anxios servos Dei; sed hilares & quietos: hinc censetur non obligari ad repetendum ea, de quibus tantùm dubitatur, ut habent A.A. communiter cum *Illsung tr. 5. n. 40.*

Si

Si enim esset obligatio repetendi dubia, anxietatibus lata aperiretur via, imò officium miserè truncaretur, & confunderentur omnia. Atque hæc regula suadenda est etiam non scrupulosis. Si hâc non eximatur scrupuloso anxietas, attamen nihil repetat, feratque patienter anxietatem, certus, quòd sequatur judicium prudentum. Si certus sibi videatur, quòd plenè voluntariè fuerit distractus, adhuc nihil repetat; tum quia illius certitudines vacillant, & sæpe illusiones sunt: tum quia sententia probabilis est multorum apud *La Croix l.4. sub num.* 1341. quòd nulla attentio interna requiratur præter intentionem orandi, à qua verba procedant ordinatè, quæ attentio superficialis dicitur; cui sententiæ se accommodare potest, ne se implicet, & gravem molestiam subire dein cogatur.

3tia. Inter recitandum non hæreat, sed præmissâ intentione sine hæsitatione decurrat, sine intentione capitis, sine præcipitatione (hæc enim fatigat) sine anxia sollicitudine, ne distrahatur, & verba non debitè exprimat, &c. Non examinet, quomodo processerit; nullum verbum repetat, certus, quòd Deus moderatâ curâ magis honoretur, quàm anxiâ sollicitudine; quia per hoc indicatur, quòd Deum respiciat non tanquam benignum Patrem, sed tanquam exactorem severissimum, cui vix possit satisfacere: imò anxia sollicitudo distractiones causat; hinc tenetur hanc vitare. *Inter orandum non hæreat.*

4ta. Attentio requisita nullâ actione impeditur, quæ ex natura sua stare potest cum attentione interna. Hinc, licèt per aliquam actionem distrahatur, accedente præsertim timore distractionis eventuræ; si tamen actio de se talis non sit, quam probi, & prudentes homines inter oran-

orandum omnino caveant, non tenetur eam cavere, sed distractio tum eveniens censebitur involuntaria.

Nihil repetat. 5*ta*. Expleto officio, vel horâ, scrupulosus nihil repetat, etsi timeat, ne malè recitaverit: imò etsi videretur malè recitâsse. Ratio est, quia Ecclesia non obligat cum tanto gravamine, nec plus requirit. Unde certæ obligationi hìc non respondet solutio dubia, sed certa. Ità tenent AA. communitèr. Imò si recitatio horarum ob anxietates & scrupulos esset admodum difficilis, non teneretur ad eam; quia ab Ecclesiæ præcepto excusat magnum incommodum: Unde talis posset omittere recitationem, donec videatur sibi, se posse sine tanto incommodo præcepto satisfacere: aut posset persuasus se non teneri, recitare ex devotione id, quod potest commodè, apprehensio enim obligationis anxietatem generat; illâque sublatâ discet imperturbatè recitare, utì experientia docet. Pleraque dicta servari possunt à quocunque, qui timoratæ est conscientiæ.

Determinatur tempus. 6*ta*. Si ob anxietatem nimium temporis debeat consumere, determinet sibi tempus ordinariè requisitum, & à probis impendi solitum; quodque intra illud recitare non potest, omittat; plus enim Ecclesia ab ipso non requirit. Atque hoc Superior, aut Confessarius scrupuloso potest etiam injungere.

QUÆS-

QUÆSTIO XII.

QUOMODO DIRIGENDUS SCRUPULOSUS circa Missam legendam?

RESP. Servient sequentes regulæ: 1*ma*. Tanquam certum teneat, quòd peccet, si in Sacrificio peragendo det locum scrupulis, aut perturbationi mentis: quia, cùm nomine & in persona Christi agat, valde dedecent ministrum scrupuli, & inhonorant hanc divinissimam actionem; pariunt populo scandalum, & devotionem maximè impediunt. 269. *Peccat, si det locum scrupulis.*

2*da*. Scrupulum, ne desit intentio consecrandi, tanquam insaniam contemnat; quia fieri non potest, ut Sacerdoti ratione utenti, dum ante Sacrum, ut accedat ad altare, lavat manus, apponit hostiam, induit vestes, accedit ad altare, explicat corporale, inquirit Missam, &c. desit intentio celebrandi: vult enim aliquid facere; & quid aliud, quàm Sacrum? Neque intentio ista revocatur, aut impeditur per distractionem; sed cum hac stat; cùm ab intentione illa procedant actiones, aliàs non ponendæ. *Intentio consecrandi non deest.*

3*tia*. Rectè faciet, si ante Missam formet intentionem faciendi istis actionibus, quod facit Ecclesia, &c. vel dicat orationem: *Volo celebrare Missam*, &c. quâ lucrabitur 50. annorum Indulgentias ex concessione Gregorii XIII. Dein in Missa non cogitet de renovanda intentione (etsi ab aliis laudabiliter mente ante consecrationem adhibeatur formalis) nec dicat nequidem internè: Volo celebrare, consecrare, &c. sed certus sit, quòd intentionem habeat sufficientissimam hoc ipso, *Non est renovanda anxiè.*

ipso, quòd timeat, ne desit: dum enim timet carentiam ejus tanquam malam, vult eam abesse, adeoque vult consecrare. Quòd si laboraret de resumenda intentione formali explicitâ, timor turbabit cerebrum, videbiturque sibi non habere, aut menti obversabuntur hæc verba: Non vis celebrare, & ità committet irreverentiam, hærebit, & malè sustinebit personam Christi.

Verba consecrationis quomodo proferenda?

4ta. Verba consecrationis non dicat altiùs, quàm alia secretè dicenda. Si ob strepitum vel perturbationem fortè non audierit verba, moverit tamen linguam, & organa vocis, utì solet, quando audibiliter loquitur, nihil repetat, quia tunc timor de verbis expressis imprudens est. Dein mutatio alicujus syllabæ rarò mutat sensum ejus substantialem; ut si quis diceret: oc est corpus meum: ic est calix sanguinis mei: quia satis est, quòd verba ex modo & circumstantiis, quibus hìc & nunc proferuntur, audientibus ingenerent sensum à Christo intentum, etsi corrupta per se sumpta in rigore eum non haberent: potestque servire hæc regula: quando voces corruptæ non sunt aptæ hìc & nunc, sic conjunctæ, ingenerare alium sensum, quàm à Christo intentum, mutatio non est substantialis: hinc vel ideo non est licitum quidquam repetere.

Sine vi & nimia sollicitudine?

5ta. Verba consecrationis proferat sine metu, sine vi, sine anhelatione in hostiam vel calicem, sine nutu capitis; sed immotus, sicut alia verba profert; quia nimia sollicitudo rectè proferendi faciet, ut non rectè & cum debita reverentia proferantur.

Nihil repetat.

6ta. Caveat, ne ullum verbum repetat, quamvis timeat, ne non bene expresserit: si enim verbum, vel una syllaba formæ Sacramenti sine rationabili causa repetatur, est saltem veniale pecca-

peccatum, quia irreverenter ſuſtinet perſonam Chriſti. Qui verò judicare debet, ſe confeciſſe Sacramentum, v. g. rectè pronuntiâſſe formam quoad ſubſtantiam, per ſe loquendo, peccat mortaliter, ſi repetat, quia eſſet id illudere inſtitutioni Chriſti; cùm judicare debeat, ſe nihil effecturum, & tentaret aliquid efficere; nec poſſet seriò conditionem apponere. Ille autem judicare debet, ſe confeciſſe Sacramentum, qui ſolùm leviter dubitat, aut ſuſpicatur, & timet, neſcitque ipſe, cur timeat; eò quòd non occurrat motivum prudens; ſed hoc, aut ſimile: fortè malè pronuntiavi; poſſum malè pronuntiâſſe. Unde his contemptis debet pergere, ut monent AA. Dixi: *Per ſe loquendo*, quia *Tambur.nus*, *Gobat*, *Sporer* & alii putant, quòd, qui repetit formam, ut moleſto ſe ſcrupulo liberet, peccaturus tantùm ſit venialiter; quia ex anxio metu offendendi Deum agit, videtur tantùm levem irreverentiam ex imprudentia committere. imò juxta *Gobat* multi excuſantur ab omni peccato; quia ſæpe non apprehendunt inanitatem ſui ſcrupuli, & perplexi timent, ne magis peccent non repetendo; cùmque non habeant tempus examinandi ſine ſuo rubore, & aliorum tædio, putant minus malum eſſe repetere; neque intervenit temeritatis præſumptio, ubi eſt diligentia pietatis. At, ſicut timorati omnes tenentur antè ſibi formare conſcientiam, quòd opus non ſit repetere, illaque deinſtare contempto omni metu; itâ multò magis tenetur ad id ſcrupuloſus; quia, ſi anxietati ſuæ cedat, invaleſcente habitu cauſa erit multiplicis & fortè gravis irreverentiæ.

7ma. Si prolatâ jam formâ advertat, ſe fuiſſe ſub illa diſtractum, & neſciat, an fortè erravе- *Etſi fuerit diſtractus.*

rit; non ideo licebit repetere etiam non scrupuloso, si formam soleat bene proferre; sed debet supponere, quod bene protulerit; tum, quia ex communiter contingentibus est prudens præsumptio; nec possumus recordari omnium, inquit S. Thomas; tum, quia attentio, & intentio virtualis sufficienter adfuit, cùm continuata fuerit actio ex priore formali inchoata. Idem ob eandem rationem faciendum, si quis jam longiùs progressus, dubitare incipiat, an formam protulerit, eò quòd de eo judicandi speciale fundamentum non habeat, aut prolatæ non recordetur: In his casibus, & quandocunque non est prudens causa dubitandi, aut formidandi, sed leves tantùm oriuntur scrupuli de valore Sacramenti, nequidem conditionatè est iteranda. Docent tamen *Gobat* & *Sporer*, in dubio; ubi minister non est scrupulosus, potiùs inclinandum esse ad repetendum; id quod verum est in dubio de valore Baptismi, Ordinis, & alterius Sacramenti hìc & nunc necessarii ad justificationem peccatoris.

8*va.* Si incidat apprehensio Sacerdoti, an per tò *meum* non velit, aut voluerit significare suum corpus, aut tò *hic* pronuntiare adverbialiter; hanc apprehensionem, etsi sub ipsa consecratione vivacem, contemnat, & velut nugacem negligat, nec tentet formare intentionem contrariam; quia certò adest intentio generalis prævalens faciendi, quod faciendum est; nec censere potest, se velle peccare mortaliter, utì peccaret, si in alieno sensu sumeret verba illa.

Quid? si fiat quasi perplexus 9*na.* Si circa aliquid fiat quasi perplexus, & nesciat, hocne, an illud faciendum sit; non hæreat, sed statim agat, quod primo intuitu ipsi videtur melius; nec ab ista resolutione recedat,

nec

nec examinet, an bene hoc amplexus sit, sed pergat, neque turbetur, si postea advertat, se errâsse; quia excusat bona fides, quam habet sequendo prudentum consilium, seque ostendere in Sacrificio irreprehensibilem debet, & in populo vitare scandalum & admirationem.

10*ma*. Timorem, ne sit in statu peccati mortalis, excutiat; nec judicet, se in eo esse, nisi certò sciat, & jurato possit affirmare.

QUÆSTIO XIII.

QUOMODO DIRIGENDUS SCRUPULOsus circa Missam ritè audiendam?

RESp. Serviunt sequentes Regulæ: *Prima*. Non sit anxiè sollicitus de intentione Missam audiendi: sufficit enim implicita assistendi Missæ tanquam rei sacræ. Hanc autem habet, qui adit templum volens facere officium hominis Christiani, vel quod alii fideles faciunt. Item, qui adit, ut suâ præsentiâ per Sacrificium Deum honoret, vel per illud beneficia impetret, aut gratias agat, pro peccatis satisfaciat, impleat præceptum. Item, qui adivit templum ex nulla alia causa, &c. adivit enim ex aliqua. Unde insaniæ species est scrupulari de intentione, si non constet de contraria. 270. *Intentio audiendi Missam.*

2*da*. Etsi moderata sollicitudo adhibenda sit, ut habeatur attentio tum externa, tum interna aliqua; hæc tamen anxiè quærenda non est; externa enim habetur, si modestè se gerat, & omittat omnem actionem incompossibilem cum attentione interna, seu, quâ durante non possit attendere ad ea, quæ in altari aguntur, qualis est *Attentio.*

 scriptio,

scriptio, pictio, confabulatio de re seria, lectio attenta libri profani, &c. Attentio autem interna habetur, si quis externè se religiosè gerendo sit ità constitutus, ut possit rationem reddere eorum, quæ geruntur in altari: hæc ordinariè stat cum distractione involuntaria; imò stare potest cum voluntaria. Docet enim experientia, quòd simul ad plura possimus attendere. Præterea docent non pauci AA. internam attentionem non requiri aliam, quàm v. g. orandi, colendi Deum, ex qua procedat oratio, vel cultus DEI externus, & vi cujus quis dicatur existere sub specie & cultu externo religiosè colentis Deum per Sacrificium.

Non audiendum aliud Sacrum ex scrupulo.

3*tia.* Si parte, aut Missâ totâ peractâ angatur, ne fortè attentio requisita defuerit, non audiat aliud Sacrum, ut scrupulo satisfaciat; sed certò teneat, se satisfecisse: nec enim hoc difficile & periculosum est moderatè sollicito; nec plus ab eo requirit Ecclesia, docetque experientia, quòd isti scrupulo cedentes post secundum, & tertium Sacrum auditum, non sint angore liberi; imò minùs putent, se satisfecisse audiendo ultimum, quàm primum. Quòd si & timeat, ne in pueritia attentio requisita in Missa defuerit, sciat, quòd pueri, & rudes non teneantur ad tantam attentionem, ad quantam alii, quia talis, utpote moraliter illis impossibilis, ab iis non exigitur. Consultum tamen est pro majore animi quiete, si dubium sit prudens, de eo semel, prout conscientia dictat, in confessione se accusare. In quo loco, qualis requiratur præsentia corporalis, doceat Confessarius pœnitentem, si dubitet: uti & cujus partis omissio constituat peccatum grave, & inducat obligationem audiendi aliud Sacrum.

QUÆS-

QUÆSTIO XIV.

QUOMODO DIRIGENDUS SCRUPULOsus circa fraternam correctionem seu monitionem, quâ proximus revocatur à peccato?

RESP. Dirigi poterit his Regulis : 1*ma.* Per se loquendo, non est obligatio in privatis corrigendi veniale proximi, nisi quis facilè possit: esset enim onus nimis grave, obligatio corrigendi venialia singula passim occurrentia, vergeretque potiùs in perturbationem pacis, quàm fructum charitatis. 271. *Requisita ad obligationem fraternæ charitatis.*

2*da,* Ut sit obligatio corrigendi vel impediendi mortale proximi, facturus correctionem debet esse idoneus, & posse id facere sine gravi suo incommodo, juxta ordinem charitatis. Hinc scrupulosus raro tenetur statim corrigere; si enim sciatur esse nimìs anxius, ridebitur. dein nimiâ sollicitudine suâ impinget ipse, & fatigabitur.

3*tiâ.* Debet adesse spes fructûs: desperato enim fine cessant media.

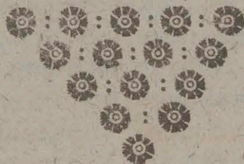
4*ta.* Peccatum proximi regulariter debet esse moraliter certum, ut teneretur privatus corrigere: unde errant scrupulosi, qui, dum audiunt alios loquentes, statim suspicantur, an non sint proferenda turpia aut detractoria; putantque debere se abire, vel monere : hæc enim suspicio sæpe temeraria est. Et quanquam referantur defectus & peccata proximi, tamen sæpe aut detractiones leves sunt, aut delicta sunt publica, quod

nescit ille meticulosus. Unde non rarò imprudenter, & non sine injuria loquentis corriget.

5ta. Si peccatum sit præteritum, ut sit obligatio corrigendi, proximus debet esse in gravi indigentia, qualis esset, si foret in certo vel probabili periculo relabendi, aut moriendi in peccato, nisi per se succurratur: Hinc si sit alius, qui prudenter credatur correcturus, aut si lapsum meritò judicetur emendaturus, monitione opus non est, nisi aliud exigat bonum commune.

Potest quandoque differri.

6ta, Si reverà sit obligatio corrigendi, correctio non ideo statim facienda est, quia sæpe in præsenti non est spes fructûs; sed differri potest in tempus opportunum, ubi speratur fructus major: Unde iterum errant meticulosi, existimantes simul atque audiunt aliquid contra proximum, id sibi refutandum esse: tum quia sæpe meliùs consulitur proximo, si cœpta detractio sinatur absolvi, quàm si abrumpatur; cùm sæpe in fine minùs, quàm in principio appareat delictum proximi, & relatæ circumstantiæ id imminuant; tum quia detrahentes sæpe nolunt videri errâsse, & magis exaggerant & confirmant delictum. Hinc æqualis rarò, inferior rarissimè tenetur corrigere detrahentem.

QUÆS-

QUÆSTIO XV.

QUÆ SINT REGULÆ PRÆCIPUÆ, quibus se ipsum dirigat scrupulosus?

RESP. Colliguntur ex dictis, suntque sequentes: 272. *Præcipua pro scrupulosis dictamina.*

1ma. Frequenter à Deo magna cum humilitate, & plenâ resignatione, petat lumen & gratiam se dirigendi, & obsequendi suo Confessario.

2da. Uno eodemque docto & prudente utatur Confessario constanter, ejus ductum humiliter sequatur exactè in omnibus, non petat, nec inquirat dictorum rationes, certòque sibi persuadeat, se sequendo non peccaturum; etsi (quod non præsumat) eum errare contingeret. Hoc est medium præcipuum, sine quo non liberabitur.

3tia. Ubi Confessarius edixerit, quod intelligat statum pœnitentis jam satis, quòdque is scrupulis angatur: id indubitatè credat: aliàs Confessarium aut mendacii, aut temeritatis, vel ignorantiæ temerè arguet, & dictis ejus aliis non obsequetur, frustraque laborabitur.

4ta. Scrupulis nunquam cedat, sed eos velut inania phantasmata contemnat, & contrà operetur: aliàs habitum acquiret, & de uno labetur in alium. Unde

5ta. Ut satisfiat scrupulo, nullius peccati dubii apud Confessarium mentionem faciat; si scrupulus pergat vellicare, ferat æquo animo molestiam, sibique persuadeat, si huic cedat, alium secuturum, ùt experientia docet. Si er-

go non potest esse liber omni inquietudine, ferat hanc lubens pro expiatione peccatorum suorum, cum firma spe quietis tandem futuræ.

6ta. Discat, se ipsum dirigere ex principiis à Confessario datis, nec ad eum recurrat, nisi dum confessio peragenda est.

7ma. Sit brevis in examinanda conscientia. Si occurrat cogitatio de examinando aliquo peccato, eam rejiciat ad tempus ordinarii examinis, nec judicet, se peccâsse graviter, nisi sine ullo examine, juramento, si necesse foret, id affirmare posset. Si timeat, ne jam peccaverit, dicat cum fiducia: Domine, ne irascaris, si cadant pupilli tui. Scis, quàm miserabilis sim, adjuva me, ne unquam offendam te: & durante anxietate non examinet; sed rejiciat in aliud tempus, quo caput erit serenum; in quo, si prudens sit dubium, examinare paucis poterit, sed petito priùs à DEO lumine, qui suis deesse non solet: durante enim anxietate aptus non est ad ferendum judicium prudens.

8va. Diligenter studeat mortificare judicium proprium, cujus si amator est, non curabitur, nisi aspiret specialis gratia, quam expectare non potest.

9na. Vitet otium, & tristem solitudinem: unde semper habeat, quo occupetur; excitétque animum ad gaudium spirituale de DEI Domini nostri bonitate, clementia, misericordia, omnipotentia; & serviat DEO in lætitia. *Hilarem datorem diligit Deus.*

QUÆS-

QUÆSTIO XVI.

QUIBUS POENITENS AD PERFECTIONEM TENDENS, INordinatè tamen anxius de statu gratiæ sit erigendus?

RESP. Erigendus est signis seu effectibus præ- 273.
sentis gratiæ: quamvis enim Deus, ut in hu- *Erigendus signis gratiæ.*
militate conservaret nos, noluerit nos esse certos de statu gratiæ, certitudine fidei, dicente Eccle. cap. 9. *Sunt justi, atque sapientes, & opera eorum in manu DEI, & tamen nescit homo, utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta*; sic tamen nos voluit esse humiles, ut non simus diffidentes, signisque præsentis gratiæ nos dignatus est, ex quibus de ejus statu moralis certitudo haberi possit. Signa autem sunt sequentia:

1*mum*. Magnum peccati commissi odium, & 274.
horror admittendi, juxta illud Psalm. 96. *Qui di-* *Quæ illa.*
ligitis Dominum, odite malum: si sincerè abominaris quæcunque peccata, morique potiùs sis paratus, quàm Deum gravi peccato offendere, sine dubio crede, inquit S. Basilius, te liberum esse à peccatis.

2*dum*. Observatio mandatorum, juxta illud Christi Joannis 14. *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est, qui diligit Me.* Certiorem te reddet hoc indicium, si accedat observatio consiliorum, vel serventur mandata ex puro Deo placendi desiderio etiam in naturæ contra-

riis. Hoc argumento Christus instante passione testatus est amorem suum erga Patrem dicendo: *Ut cognoscat mundus, quia diligo Patrem, surgite, eamus.*

3tium est, proximi propter Deum dilectio non otiosa, sed laboriosa, juxta illud: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut, qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.* Itaque, si proximo propter Deum benefacis, si compateris, & succurris in miseriis, si bona reddis pro malis, noli diffidere de statu gratiæ: ignis pictus non urit, charitas ficta sic non operatur.

4tum. Sincera cum vero dolore, firmoque proposito peccatorum omnium confessio, ità ut nullius peccati gravis te conscientia accuset, juxta illud Joannis Epist. 1. cap. 3. *Charissimi, si non reprehendit nos cor nostrum, fiduciam habemus ad Deum.* Et illud Eccl. 13. *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.* Certius redditur hoc indicium, si accedat vita diu nullo peccato gravi contaminata: nam juxta communem Theologorum sententiam homo etiam fidelis in præsenti naturæ statu cum ordinariis gratiæ auxiliis non potest potentiâ morali per longum tempus sine gratia habituali abstinere ab omni peccato mortali, dicente Christo Joannis 15. *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arescet.* Unde lapsus in mortale, ordinariè per notabile tempus non abstinebit à pluribus, quia cor habet à Deo aversum, creaturisque addictum, & deest specialis Dei protectio & gratia. Quare, qui Deo serviens diu non peccavit graviter, confidere meritò potest, se in gratia esse Dei. *Da mihi animam*, inquit S. Bernardus, *cui vivere Christus non tantùm sit, sed & jamdiu fuerit, non ambigo sponsum adesse.*

5tum.

5*tum.* Horror venialium, & amor DEI ſingularis; qui enim rarò plenè deliberatè peccat venialiter, ſique per ſubreptionem vel fragilitatem veniale admiſerit, illico dolet, non acquieſcens, donec illud pœnitentiâ eluerit; qui Deum ſingulari amore complectitur, de ejus perfectionibus gaudet, de ejus cultu ſollicitus eſt, deque illo Deo gratulatur, dubitare non poteſt, ſe à Deo amari, & in gratia eſſe: *Non dubitet anima*, inquit S. Bernardus, *ſe amari, ſi amet.*

Hæc moralem faciunt certitudinem de ſtatu gratiæ, cui non parum accedit, ſi quis deſiderium in ſe ſentiat, magis & magis in ſpiritu proficiendi, plura & plura pro Chriſto patiendi: *Qui enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.* Et; *Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei.* Nec obſtat, quod dicitur Eccleſiaſtici quinto. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu*, nam, ùt ex contextu patet, ſenſus eſt, noli ideo licentiùs vivere, & addere peccata peccatis.

APPEN-

APPENDIX

SEU

INSTRUCTIO PRACTICA,

ET

METHODUS,

DISPENSATIONES,

Aliasque Gratias petendi, & impetratas exequendi.

Cùm

Cùm Instructionem Neo-Confessarii pro modulo meo jam absolvissem, placuit quibusdam, ut Methodus Dispensationes, aliasque Gratias à Prælatis Ecclesiasticis petendi, & impetratas exequendi subjungeretur in gratiam eorum, qui vel modum pro iis supplicandi, aut à quibus impetrari possint, ignorant; eorum voluntati ut obsequerer, quæ in Authoribus dispersa reperi, collegi in breve Compendium, cujus Divisionem & Seriem his subjicio.

DIVISIO ET SERIES APPENDICIS.

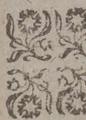
QUÆS-

§. V.

§. V.

DE INDUGENTIIS.

INSTRUCTIO PRACTICA

DE

DISPENSATIONIBUS, ALIISQUE GRATIIS PETENDIS, & EXEQUENDIS.

CUm diſpenſatio ſit actus jurisdictionis, quò legis obligatio relaxatur in particulari caſu, vel cum particulari perſona, ità, ut maneat quoad alios caſus vel perſonas, hinc poteſtas diſpenſandi non competit, niſi habentibus jurisdictionem in foro externo, aut ab his privilegium: quia autem non omnibus eſt eadem facultas, ſed quibuſdam reſtricta, atque non pauci Confeſſarii & Paſtores ignorant, quò in certis caſibus recurrendum, quâque formâ petenda diſpenſatio; exiſtimavi, rem me facturum non ingratam, ſi ea, quæ in Authoribus diſperſa leguntur, in brevi compendio exhiberem, remittendo potiſſima ad partes Theologiæ moralis, quæ ad validam, licitámque diſpenſationem requiruntur.

§. I.

DE DISPENSATIONE IN FESTORUM OBSERVATIONE.

1. *In Festis.* IN hac potest dispensare 1mò Episcopus. 2dò. Parochus, etiam præsente Episcopo, quoad labores serviles, ubi sic consuetudo obtinet, aut non est facilis accessus ad Episcopum, secus si consuetudo sit contraria. Et quidem Episcopus, si causa justa adsit, in festis jure communi etiam inductis pro omnibus Diœcesanis: Parochus verò pro Parochianis tantùm dispensare potest. 3tiò. Superior religiosus pro suis subditis, non tamen pro famulis sæcularibus. 4. Papa potest etiam sine causa validè dispensare pro omnibus. Deinde, qui habet ordinariam dispensandi potestatem, potest eam delegare alteri, ut dispenset, si causam velut sufficientem approbaverit. Denique si adsit causa moraliter certò excusans, non est opus dispensatione Superioris, nisi fortè ob scandalum, quod oriretur; si labor servilis publicè exerceretur. *La Croix l. 3. num.* 584.

§. II.

DE DISPENSATIONE IN JEJUNIO ECCLESIASTICO.

2. *In Jejunio.* REsp. Dispensare in hoc possunt 1mò Episcopi. 2dò. Parochi, ubi consuetudo legitima sic habet, 3tiò. Prælati, & ejus Vicarii

carii respectu suorum religiosorum, non tamen Confessarii, licèt cæteroquin Privilegiati quà Confessarii. Causæ autem dispensandi sunt impotentia, debilitas, labor, & aliæ referendæ p. 2. Theolog. Moral. N. 177. Pro dispensatione universali in jejunio videtur requiri causa moraliter certa, pro dispensatione autem cum particularibus sufficit una ex causis non totaliter, attamen aliquo modo excusantibus à jejunio. Ratio primæ partis est, quia lex universalis est in possessione certa, à qua non debet universaliter dejici ob causam dubiam, & hinc Ecclesia sollicitè inquirit in causas majores pro dispensatione universali, quàm pro particulari. Quare *juxta P. La Croix l. 3. p. 2. num.* 1308. pro universali dispensatione non sufficit sola penuria piscium: illa enim uterentur multi nobiles & divites, in quibus fortè causa illa non subsisteret. Videtur tamen sufficere certum periculum morborum ob pisces infectos. Ratio secundæ partis est, quia si cum particularibus tantùm dispensetur, lex communis adhuc observatur ab aliis, sique adsit causa gravis certa, non esset opus dispensatione: quare satis est, si causa sit dubiè sufficiens. Quòd si advertatur minùs sufficiens, misceri poterit commutatio, v. gr. injungendo orationem vel eleëmosynam. *La Croix l. 3. p. 2. num.* 1308. Qui ab initio Quadragesimæ obtinuit dispensationem ob morbum, si restitutâ valetudine causa dispensationis omninò cesset, cessat dispensatio; si autem dubium sit, adhuc potest esse illius usus. Qui dubitat, an ex jejunio secuturum sit grave damnum, tenetur recurrere ad Superiorem, nisi periculum sit in mora. Si Episcopus dispenset in Quadragesima in esu carnium, & dubitetur, an sæpius de iis vesci

liceat, interrogandus est, quia dispensatio est strictæ interpretationis.

§. III.

DE DISPENSATIONE IN IMPEDIMENTIS MATRIMONII.

QUÆSTIO I.

QUIS POSSIT DISPENSARE IN IMPEDIMENTIS Matrimonii?

3. *Quis in impedientibus tantùm.* RESP. I. In omnibus impedimentis tantùm impedientibus potest dispensare Summus Pontifex, Episcopus verò in aliquibus; non tamen in omnibus: nam potest dispensare in tempore sacro Adventûs, & Quadragesimæ, in Proclamationibus, & interdicto à se vel inferiore lato, non verò regulariter in voto reservato; nec in sponsalibus; quia solus supremus Princeps potest ex gravi causa tollere jus acquisitum tertio; talis autem non est Episcopus, sed in spiritualibus solus Summus Pontifex.

4. *In dirimentibus Ecclesiasticis Papa.* Resp. II. In impedimentis jure naturæ dirimentibus, uti sunt error, ligamen Matrimonii consummati, ætas, impotentia, consanguinitas in primo gradu lineæ rectæ, nec Summus Pontifex dispensare potest, attamen potest jure ordinario dispensare in omnibus jure tantùm Ecclesiastico dirimentibus, nullus verò ipso inferior, nisi ex ejus concessione. Ratio primæ partis est, quia non potest supplere consensum errore impeditum, nec dissolvere Matrimo-

monium consummatum, aut facultatem dare viro ducendi plures uxores, nec ineptum ad Matrimonium ex natura, vel aliunde perpetuò, impotentem reddere aptum, & potentem, nec in lege naturæ absoluta dispensare. Ratio 2dæ partis est, quia illa impedimenta liberè sunt statuta ab Antecessoribus Pontificibus, quibus par est potestate Pontifex succedens. Ratio 3tiæ partis est, quia inferior nihil potest in voluntatem superioris sine hujus consensu.

Resp. III. Ex tacita concessione Pontificis, etiam seclusâ speciali facultate, potest Episcopus pro foro conscientiæ tantùm quandoque dispensare in impedimentis dirimentibus, in quibus solet Pontifex dispensare saltem post Matrimonium bonâ fide invalidè contractum, non verò in iis, quibus non solet, aut nonnisi difficillimè dispensat Pontifex. Prima pars constat ex consuetudine & praxi Episcoporum, sic exigente bono communi animarum. Ratio 2dæ partis est, quia non censetur Pontifex consentire, ut Episcopi dispensent in iis, in quibus ipse non solet dispensare, ut in impedimento consanguinitatis in gradu lineæ rectæ, & primo lineæ obliquæ, conjugicidii publici, disparis cultûs, ex voto solenni, ordine sacro, clandestinitate; secus est de impedimentis affinitatis, publicæ honestatis, consanguinitatis in gradu remotiore lineæ obliquæ, &c. declaro assertionem. 5. *Et aliquando Episcopus.*

1mò. Potest Episcopus dispensare in ejusmodi impedimentis post contractum Matrimonium, si hæc concurrant: 1mum. Si Matrimonium sit publicum. 2dum. Si impedimentum sit occultum, ità ut duobus saltem testibus probari non possit. 3tium. Si Matrimonium sit initum bonâ 6. *In quibus casibus?*

fide, seu cum ignorantia impedimenti. 4tum. Si ex separatione sequeretur scandalum. 5tum. Si non sit facilis accessus ad Papam ob paupertatem, vel ob aliam causam, vel certè ob periculum usûs matrimonii putatitii, & peccatorum ex eo in tanta dilatione dispensationis. Atque his concurrentibus potest Episcopus dispensare etiam in primo affinitatis gradu, utì si Cajus cognovisset matrem, & dein duxisset filiam, aut filiam, & dein duxisset sororem. Ità Authores apud *La Croix hic n.* 835. *& Cardenam in 2da crisi diss. 2. art.* 13. *q.* 1. communissimè. Et juxta plerosque sufficit, quòd alteruter bonâ fide contraxerit cum inculpabili ignorantia impedimenti, etsi sciverit consanguinitatem, quia innocenti non debet nocere alterius malitia. Si autem uterque sciverit impedimentum, non poterit Episcopus dispensare, quia Tridentinum Sess. 24. de reformatione matrim. cap. 5. excludit à spe dispensationis eos, qui scientes impedimentum; vel id ignorantes, neglectis proclamationibus contrahere præsumpserint. Dicitur autem neglectis proclamationibus, quia, si proclamationes cum licentia superioris omissæ sint, spe dispensationis non privantur, sed potest Episcopus dispensare cum invalidè bonâ fide conjunctis; quod & affirmant Gobat, Peretz & alii, etsi impedimentum sit publicum, quando separatio fieri non potest sine gravi damno, vel ob paupertatem solvi non possunt expensæ pro recursu ad Papam faciendæ, sique separarentur, oriretur infamia, vel scandalum, imò &, si conjuges divites separari non possent, & versarentur in periculo incontinentiæ ob moram temporis pro impetranda dispensatione à Papa necessarii. Ratio horum est; tum quia non cen-

censetur Pontifex potestatem sibi à Christo concessam in bonum commune animarum, restringere in earum detrimentum; tum quia sic consuetudo Episcoporum habet, quæ utpote non ignota Pontifici declarat ejus consensum, quo confert jurisdictionem, & legi suæ derogat. Ob has rationes potest etiam Episcopus in ejusmodi impedimentis, occultis saltem, dispensare pro matrimonio contrahendo, quando est urgentissima necessitas salutis animæ, & non est aditus ad Papam, vel ob moram est periculum incontinentiæ, vel alterius mali gravis spiritualis, ità A. A. communissimè apud *La Croix n.* 838. & ità declarâsse Sixtum V. *Pyrrhus Corradus* testatur *in praxi dispensationum l.* 8. *cap.* 4. dixi autem: *Si versentur in periculo ob moram*: Nam si casus moram patiatur; & Episcopus non habeat specialem facultatem, eam autem habeat Nuntius Apostolicus, ad hunc recurrendum foret; propterea enim illi pro his partibus datur specialis facultas; si tamen nec hic specialem facultatem haberet, posset in necessitate dispensare etiam Episcopus.

2dò. Potest probabiliter Episcopus habens potestatem dispensandi dispensare, si sit certus adesse causam dispensandi, etsi dubitet, an sit sufficiens. Ità cum *Sanch. Tamb. P. La Croix, l.* 1. *nu.* 804. quia potestas dispensandi est latæ interpretationis, nec dispensaturus tenetur ad tam rigidum examen causæ, si autem postea deprehendatur, causam fuisse insufficientem, tenent *Sanch. Tamb. Gobat, Illsung, d.* 2. *nu.* 54. dispensatum posse pergere uti dispensatione, eò quòd ex pia interpretatione prudenter præsumatur consensus superioris; verùm La Croix cum aliis negat saltem, si appareat nullam ad-

fuisse causam, quia superior non censetur consentire in dispensationem sine causa factam.

3tiò. In dubio, an opus sit dispensatione, quia reservatio potestatis dispensandi est odiosa; & Ecclesia meritò præsumitur non reservare dispensationem casus dubii, ità *Krimer hic n.* 2043. *Barbosa* & alii.

4tò. Validè dispensat Episcopus, quando adest error communis cum titulo colorato, quòd possit dispensare, quia Ecclesia tunc supplet defectum, secus dicendum, si tantùm sit error in Episcopo, v. g. si valens tantùm dispensare cum pauperibus, putavit esse pauperem, cum quo dispensavit, & re ipsâ talis non fuit, quia deest Episcopi intentio, quæ se non extendit ultra facultatem sibi concessam.

5tò. Si Episcopus putans se posse dispensare in impedimento publico, dispensârit, & postea Matrimonio jam à multis annis in facie Ecclesiæ contracto, intelligat se non posse dispensare in eo; poterit jam in impedimento, quod creditur sublatum, dispensare, quia jam est occultum. Ità *La Croix n.* 844.

Cæterùm quando Episcopus dispensat in casibus occultis ex tacita concessione Papæ, hoc tantùm juvat pro foro conscientiæ, sique impedimentum dein publicum fieret, & si dispensatio in suo valore persisteret, tamen sequentes Episcopi, si nollent credere dispensationem intervenisse, possent ad vitandum scandalum separationem impetare. *La Croix n.* 845.

7. *Quando Episcopi Germaniæ extra necessitatem?*

Resp. IV. Episcopi in Germania communiter per extraordinariam facultatem, à Sede Apostolica concessam possunt extra necessitatem dispensare pro foro externo, 1mò cum pauperibus & mi-

sera-

ſerabilibus in 3tiò, & 4to conſanguinitatis, & affinitatis gradu ſimplici & mixto cum 3tio, non in 3tio mixto cum 2do, ut Roma declaravit apud *La Croix n.* 863. pro Matrimoniis etiam contrahendis. Pro contracto autem revalidando diſpenſare poſſunt cum hæreticis pauperibus converſis etiam in ſecundo ſimplici & mixto, dummodo non attingat gradum primum, & in his caſibus declarare prolem legitimam ; non tamen cum pauperibus hæreticis nondum converſis. 3tiò. Poſſunt diſpenſare cum divitibus etiam ſuper impedimento publicæ honeſtatis ex ſponſalibus proveniente, ſine tamen præjudicio alterius. Item in impedimento criminis, neùtro tamen Conjuge machinante. Denique in impedimento cognationis ſpiritualis præterquam inter levantem, & levatum. Hæ tamen facultates non conceduntur, ſi mulier rapta ſit, & adhuc exiſtat in poteſtate raptoris.

Colliges, non poſſe Epiſcopum diſpenſare in Matrimonio contrahendo: ſi una pars ſit acatholica, quia Papa non ſolet cum iis diſpenſare ; imò nec videtur Epiſcopus poſſe diſpenſâre pro foro interno cum talibus poſt contractum bonâ fide cum impedimento occulto, v. g. affinitatis, quia nec S: Pœnitentiaria diſpenſat, niſi pars acatholica convertatur. An Epiſcopus potens diſpenſare in ſingulis impedimentis, v. g. ex inceſtu & adulterio ſeorſim, poſſit, ſi utrumque concurrat, dubium eſt: negat communior, vide tamen *La Croix num.* 920. 8. *Quid, ſi una pars ſit acatholica.*

Reſp. V. Poſſunt Epiſcopi etiam citra ſpecialem facultatem diſpenſare cum impeditis ad petendum debitum, ut habet communiſſima: etſi enim id non habeatur jure ſcripro, ità tamen habet conſuetudo & praxis Pontifici nota. Idque 9. *Quis poſſit reſtituere jus petendi debitum.*

que tenent D.D sive matrimonium tantùm sit ratum, sive consummato superveniat impedimentum affinitatis, vel cognationis spiritualis. Idem tenet Castropalao, si quis contraxerit matrimonium obstrictus simplici castitatis voto. Possunt quoque Regulares, quibus facultas à suis Superioribus communicatur, restituere jus petendi debitum, non tamen vi privilegiorum suorum in impedimento aliquo dirimente dispensare etiam pro foro interno, quia non satis constat facultatem illam esse iis concessam, aitque Cardenas, oppositum esse vix tenuiter probabile.

QUÆSTIO II.

QUÆ EXPRIMENDA SINT IN supplicatione pro dispensatione in impedimentis dirimentibus matrimonium?

10. *Sacra Pœnitentiaria, & dataria in quibus dispenset?* NOta. Duplex pro concedendis dispensationibus à Pontifice Romæ erectum est tribunal. Primum dicitur *sacra Pœnitentiaria*, secundum *Dataria*, ad quam quoque pertinet Cancellaria, & præfectura Brevium, vocaturque etiam officium minoris gratiæ. Sacra Pœnitentiaria dispensat tantùm pro foro interno in impedimentis omnibus juris Ecclesiastici, occultis tamen duntaxat, tam ad contrahendum matrimonium, quàm revalidandum nulliter contractum, excepto impedimento consanguinitatis, in quo non dispensat ad contrahendum, sed solùm ad permanendum in contracto, & quidem in tertio tantùm vel quarto gradu: si ab hoc tribunali petatur dispensatio, non ex-

pri-

primuntur vera nomina dispensandorum, sed solùm ficta v. g. Titius, Berta, aut per litteras A. B. C. scribi autem potest à quocunque & quacunque lingua: nam sacra Pœnitentiaria suos ex quacunque regione Pœnitentiarios subordinatos habet. Dataria seu Cancellaria dispensat in impedimentis notoriis & publicis pro foro etiam externo, & pro foro interno in secundo gradu consanguinitatis, quamvis occulto, scribi autem debet ad aliquem alium, qui Romæ tradat libellum supplicem.

Nota 2dò. Impedimentum, ob quod invalidaretur matrimonium, occultum dicitur, quod vel nulli notum est, vel si uni alterive innotuerit, ad forum contentiosum nondum est deductum; unde si nequeat probari duobus saltem testibus, aut licet probari possit, si necdum sit probatum, non censetur adhuc publicum facto, vel jure: sed nisi sit famâ publicum, censetur adhuc occultum, etsi foret violenta suspicio, vel mussitatio de eo, quia posset adhuc aliquâ tergiversatione celari, utque hic censeatur publicum, debet sciri à multis: quàm diu enim aliquis non laborat infamiâ publicâ, tam diu obviatur publico scandalo, adeoque censeri debet occultum, dummodo personæ, quibus notum est, sint infra decem, inquit Pignatelli. Ità *La Croix l. 6. p. 3. nu.* 870. Imò licet aliquod sit naturâ suâ publicum, v. g. cognatio spiritualis, utpote contracta in facie Ecclesiæ, fieri tamen potest per accidens, ut sit occultum, v. g. ob diuturnitatem temporis, in quo contractum est, ob distantiam loci à loco, in quo est contractum, per mortem eorum, qui fuerunt conscii, per ignorantiam hujus contractionis.

II. *Impedimentum occultum.*

Nota

12. *Forum in, & externum.* Nota 3tiò. Per forum hìc intelligitur judicium, jurisdictio, potestas, estque aliud externum, seu forum fori, in quo tractantur causæ in ordine ad externam gubernationem Reip. sive Ecclesiasticæ, sive Sæcularis: aliud internum, quod dicitur forum poli seu conscientiæ, in quo tractantur, quæ præcisè ad internum animæ statum pertinent: quòd si interveniat Sacramentum pœnitentiæ, dicitur forum internum Sacramentale, secus non Sacramentale, ùt si quis extra Sacramentum absolvatur à censura, vel reservatione peccati; quare forum conscientiæ est quid commune foro Sacramentali interno, & quando dicitur Pœnitentiariam absolvere in foro interno, sensus est, quod absolvat in foro conscientiæ non Sacramentali in ordine ad conscientiam dirigendam, ut sine peccato procedat. His notatis:

13. *Exprimenda.* Resp. In supplice libello exprimenda sunt sequentia:

Exprimendum 1mò. Nomen & cognomen Oratorum & nomen Diœcesis, si petatur dispensatio pro foro externo; si autem petatur pro foro interno, non est opus, ùt dixi, exprimere vera nomina oratorum, nec Diœcesin vel locum originis ipsorum, quia hæc re ipsâ non remittuntur in Diœcesanum, sed ad Oratorem ipsum, vel quem is designaverit; quòd ùt rectè fiat, debet exprimi in fine nomen & cognomen, cui rescribendum est, item nomen civitatis, oppidi, in quo moratur. Unde sàtis est, si petat rescriptum dirigi, v. g. Trevisos ad P. Societatis JEsu, exprimendo nomen & cognomen, vel alium quemcunque, qui tradet illud Oratori, & Orator eliget Confessarium, qui dispensationem exequatur secundùm dicenda.

2dò.

2dò. Exprimendum est impedimentum ipsum, quale in se est, & unde proveniat, an ex matrimonio rato, an ex sponsalibus, an ex copula licita vel illicita, hinc si impedimentum sit affinitas, & scribatur consanguinitas, dispensatio est irrita, uti & si scribatur quartus gradus pro tertio, non verò si scribatur tertius pro quarto, quia remotior includitur in propinquiore ejusdem rationis: unde ab hoc ad illud valet argumentatio; secus, si minus in majore non includatur.

3tiò. Si adsint plura impedimenta sive ejusdem, sive diversæ rationis, v. g. cognatio carnalis & spiritualis, vel duplex consanguinitas, aut duplex affinitas, debet utraque exprimi, & super singulis peti dispensatio, ùt si Titius ducat matrem Caji, & ex ea generet Petrum, & Cajus vicissim ducat matrem Titii, ex qua generet Catharinam, tum enim Petrus & Catharina sunt ex duplice capite consanguinei, poteſtque uxor Caji dicere de Petro, hic est filius filii mei: & frater mariti mei: uxor verò filii de Catharina: hæc est filia filii mei & soror mariti mei, vel si quis cognoverit duas sorores, & cupiat ducere tertiam earum sororem: secùs si quis ante executionem dispensationis unam tantùm sæpiùs cognovisset: posset tamen, ubi duo impedimenta concurrunt, unum occultum, alterum publicum pro foro externo peti dispensatio à Dataria in impedimento publico, & à sacra Pœnitentiaria pro occulto, si absque infamia publicari non posset v. g. affinitas ex copula illicita; si autem copula foret publica, illius omissio redderet dispensationem invalidam, quia stylus curiæ exigit illius expressionem, uti declaravit S. Congreg. teste *Corrado lib.* 8. *cap.* 1. *num.* 37.

Nec

Nec opposita sententia aliquorum apud *La Croix num.* 922. est practicè probabilis, teste Cardena.

4tò. Quando Sponsus & Sponsa conjuncti sunt in consanguinitatis vel affinitatis gradu inæquali, quamvis ad valorem dispensationis sufficiat, ut declaravit Pius V. Anno 1566. exprimi remotiorem, quia tantùm hujus, nisi propinquior sit primus, habetur ratio *ex Cap. finali consang.* cùm consanguinei distantes in gradu dispari intelligantur tantùm distare inter se, quantum remotior distat à communi stipite, sicque gradus remotior trahat ad se proximiorem quoad rationem distandi, adeoque etiam quoad dispensationem; nihilominus expedit utrumque exprimere: nam aliàs, ut licitè procedatur ad expeditionem dispensationis, requiruntur literæ declarativæ, quòd non obsit gradus propinquior, ut eorum, qui putarent ex defectu dispensationis in gradu propinquiori matrimonium esse nullum, vitetur scandalum; quod quia non immineret, si impedimentum esset occultum, aut crederetur per dispensationem esse sublatum, aut si aliter posset evitari scandalum, fidem faciendo ex motu Pii V. gradum proximiorem non officere valori, possent juxta *Platelium p. 5. num.* 1184. *Aversam*, *Tamburinum*, *Pontium*, Oratores absque mortali negligere literas illas declaratorias; Ordinarius tamen ex præcepto Papæ præcipientis declaratorias illas in ordine ad forum externum, non potest absque illis dispensare sine mortali peccato. *La Croix sub num.* 862. §. *Non obstat* 1mò in fine. Dixi: *nisi gradus propinquior sit primus*: nam hic necessariò exprimendus est.

5tò. Exprimenda est causa motiva, v. g. *Incompetentia dotis*, *ætas sponsæ*, si sit superadulta,

adulta, hoc est, egressa annum 24. & paris conditionis sponsum non invenerit, *evitatio scandalorum, infamia mulieris*, ut, si à sponso sit corrupta, vel ex familiari conversatione sit orta suspicio, etsi falsa, copulæ.

6tò. Qui petit dispensationem, ut ducat à se cognitam, consanguineam, vel affinem juxta Sanch. debet exprimere copulam, quod negat Krimer cum aliis.

7mò. Qui secundam dispensationem petit, debet meminisse prioris, si hoc necesse sit ad impedimentum plenè cognoscendum, vel jus hoc requirat secundùm dicenda in Theolog. Moral. p. 2. n. 587.

8vò. Si petenda sit dispensatio pro pauperibus, exprimenda est paupertas, non quidem pro valore dispensationis, sed pro minuendis sumptibus.

9nò. Si petatur dispensatio pro matrimonio invalidè contracto, exprimendum est, an sit contractum servatâ formâ Trident. in facie Ecclesiæ, sive præmissis proclamationibus, aut cum dispensatione in iis, &c.

QUÆSTIO III.

QUID OBSERVANDUM SIT AD IMpetrandam dispensationem matrimonialem in forma pauperum pro foro externo?

CUria Romana dispensationem concedere solet pro foro externo, vel in forma ordinaria, vel in forma pauperum. Quando eam con- 14. *Certa taxa cui quandoque solvenda.*

concedit in forma ordinaria, certa taxa pecuniæ pendenda est, varia tamen pro diversitate graduum, circumstantiarum personæ, causæ & temporum; vel in mulctam & pœnam, ut tales impediti abstineant, si nolint talem pœnam solvere, ac deterreantur à nimio lapsu, ne antiqui Canones, matrimonia cum tali impedimento ineunda improbantes, vilescant: impenditur autem tum in sustentationem Officialium Curiæ Romanæ, tum in alias necessitates publicas, ut proinde tanquam injusta improbari non possit, cùm occupatis in aliorum gratiam debeatur sustentatio, quam & Evangelii Prædicatoribus Christus concessit. Si verò concedat dispensationem in forma pauperum, concedit eam gratis ità, ut illa taxa non exigatur, etsi Agenti sit aliquid pendendum; fit autem ea dispensatio non solùm à Papa, sed etiam ab Episcopis in casibus iis concessis; ùt declarat consuetudo, & praxis, & à Papa quidem non nisì ob copulam, vel suspicionem copulæ ab Oratoribus habitæ, vel potiùs ob mulieris infamiam, & scándala verosimilitèr, nisì matrimonio jungantur, secutura; à Nuntio autem Apostolico, & Episcopis ex speciali privilegio dispensantibus etiam ex aliis causis. Imò si Episcopus vi specialis privilegii dispenset, dispensatio semper gratìs, & sic in forma pauperum etiam cum divite fieri debet, quia specialibus facultatibus Episcopis Germaniæ concessis semper additur hæc clausula: *Et præfatæ facultates gratis, & sine ulla mercede exerceantur.* Cùmque facultates illæ singulis quadriennniis vel quinquenniis exspirent, sempérque cum dicta clausula concedantur, non potest con-

consuetudine præscribi contra illam juxta *Reiffenstuel.*

Dubium hìc est, quinam censeantur pauperes canonicè, ut gaudere possint dispensatione in forma pauperum? Pauperes quidem canonicè sunt non solùm mendicantes, sed etiam, qui absque diminutione sui statûs non possunt solvere jura ad obtinendam Româ dispensationem, ùt fatentur omnes teste *La Croix.* Item, qui non habent sufficientia, ut juxta statûs sui conditionem decenter vivere possint, quales etiam esse possunt nobiles. Quare ut decidatur, quis hìc censeatur pauper, personæ qualitas, & circumstantiæ considerandæ sunt; difficultas tamen crescit ex eo, quod postquam deprehensum est, quosdam titulo paupertatis impetrâsse dispensationem in forma pauperum, qui revera pauperes non erant, sed solvere potuissent Romæ taxam; Urbanus VIII. loco clausulæ: *dummodo pauperes existant* literis dispensationis inseri solitæ, voluerit poni hanc: *dummodo ipsi pauperes, & miserabiles existant, ac ex solo labore ac industria tantùm vivant.* In qua clausula explicanda non conveniunt DD. ùt videre est apud *La Croix hic num.* 857. Nam aliqui probabiliter dicunt pauperem censeri, qui labore suo debet simul victum quærere, miserabilem verò, qui tantùm labore suo, & non alio modo sustentare se potest, cui non obstat, quòd parvum proventum habeat. Alii tenent, si quis proventus annuos tam tenues habeat, ut deducto ære alieno, impensis oneribus ordinariis, & extraordinariis, v.g. tempore belli, &c. ferendis cogatur labore victum quærere, censeri verè pauperem & miserabilem, nec ideo teneri vendere bonum, ut taxam solvat. Ita *La Croix num. citato.* Dixi: *ut cogatur*: Nam certum est hìc non censeri pau- 15. *Quis sit canonicè pauper?*

perem, qui re ipsâ dives est, & vivit labore manuum: cùm enim non ex necessitate, sed ex suo arbitrio vivat eo labore, nec pauper, nec miserabilis est.

Unde 1mò. Qui nulla bona possidet, sed tantùm labore vivit, certò pauper & miserabilis est, etsi spem habeat pinguis hæreditatis, quia spes non liberat à præsenti paupertate.

2dò. Si parentes habeant quidem multa bona, sed, deducto ære alieno, & oneribus, tam exiguus sit proventus, ut simpliciter labore & industriâ tantùm vivant, vel ex bonis non habeant, quò annuatim per duos menses vivant, verè sunt pauperes & miserabiles, quia simpliciter vivunt ex labore suo; ex quibus sequitur, non tantùm Ruricolas, Opifices, Mechanicos, Milites, sed etiam multos Mercatores & Advocatos, aliosque esse canonicè pauperes, & miserabiles, eosque & eorum proles posse gaudere dispensatione in forma pauperum. His præmissis.

16. *Requisita, ut dispensetur in forma pauperum.* Resp. Ad dispensationem in forma pauperum hæc quinque necessaria sunt, ità, ut uno deficiente, nihil sperari possit.

1mò. Debent Oratores esse verè pauperes, & miserabiles, aliàs deest intentio Pontificis dispensandi.

2dò. Debet inter eos intervenisse copula, aut esse tam familiaris conversatio, quæ eos de copula suspectos reddat, aut saltem apud Nuntium vel Episcopum adduci alia gravis causa.

3tiò. Debet addi, an copula intercesserit cum ignorantia, an cum scientia impedimenti vel sub spe dispensationis, sive an in fraudem, & ad extorquendam faciliùs dispensationem, quia in hoc 2do casu aut non dispensatur, aut duplum solvendum est.

4tò. Debet mitti attestatum ab Ordinario, vel ejus Vicario; quòd Oratores sint pauperes ac miserabiles suo labore viventes. Debet quoque mitti arbor consanguinitatis, aut affinitatis, aut saltem explicari, in quo gradu se attingant dispensandi.

5tò. Si Oratores non sint quidem miserabiles, fortunæ tamen mediocris, sive non sufficientia habentes ad vivendum secundùm statûs sui, v. g. nobilitatis conditionem, mitti debet attestatio Ordinarii, vel Vicarii, in qua exprimantur annui reditus, quos habet Orator, & Oratrix, non conjunctim, sed divisim, & significetur, nobiles, aut honestos esse: & dictos reditus vix sufficere ad congruam sustentationem annuam: nam in tali casu unius anni reditus acceptare solet Dataria, excepto casu, quo Oratores se attingunt in gradu secundo & tertio, acceptat autem in secundo, & tertio solo, ac etiam in aliis gradibus sive conjunctis, sive divisis, modò non concurrat secundus & tertius. Ita *P. La Croix*, qui *num.* 929. suadet, ut sollicitetur dispensatio per Nuntiaturam, quia hujus literæ certiùs diriguntur, ac supplicæ per Agentes proprios Romæ citiùs ac efficaciùs proponuntur, expeditiones obtinentur minori sumptu. Cæterùm si responsio nimiùm differatur, monitio facienda est, ne fortè supplica sit deperdita, aut in oblivionem venerit ob rerum multitudinem. Notandum præterea, quòd mortuo Papa obtineri non possint Romæ dispensationes matrimoniales: nam annulus Piscatoris, sive Sigillum Pontificis tunc frangitur.

17. *Quando scribendum ad S. Pœnitentiariam?* Ex dictis colligitur, scribendum esse ad Sacram Pœnitentiariam, quando impedimentum est occultum, non verò, quando est publicum & notorium, uti nec, quando in secundo gradu consanguinitatis etiam occulto sunt sponsi conjuncti; imò nec pro ullo gradu consanguinitatis ad matrimonium contrahendum, sed, quia in iis dispensat Papa, ad aliquem, qui loco convenienti tradat, libellum supplicem scribendum.

QUÆSTIO IV.

QUOMODO FORMANDA SIT SUPplicatio pro impetranda Dispensatione matrimoniali.

RESp. Hoc dabunt sequentia Exemplaria, juxta quæ prudens Parochus, vel Confessarius facilè faciet alia pro diversitate impedimentorum, & causarum.

EXEMPLAR I.

PRO DISPENSATIONE OBTINENDA ROMÆ PER DATAriam pro foro externo in forma ordinaria super impedimento publico & notorio.

BEATISSIME PATER.

18. *Forma ordinaria.* EXponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum ipsius Oratorum (*Ponuntur nomina eorum, Diœcesis, civitas, oppidum, & Parochia,*

rochia, quia rescriptum dirigitur ordinariè ad Diœcesanum) quod dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores (*ponitur causa Dispensationis impetrandæ v. g. quòd oratrix dotem non habeat, quâ juxta status sui conditionem nubere possit non conjuncto*) cupiant matrimonialiter copulari, sed quia (*ponitur impedimentum v. g. quod in secundo consanguinitatis gradu conjuncti sunt*) & desiderium suum hac in parte adimplere non possunt sine Sedis Apostolicæ Dispensatione, supplicant humilitèr Sanctitati Vestræ, quatenus cum iisdem super dicto impedimento benignè dispensare dignetur. Desuper Sanctitatis Vestræ devoti Oratores, qui suprà.

EXEMPLAR II.

PRO DISPENSATIONE PRO FORO EXTERNO IN FORMA PAUperum super impedimento publico, & notorio per Datariam.

BEATISSIME PATER.

EXponitur Sanctitati Vestræ humiliter pro parte illius devotorum Oratorum Petri N. & Catharinæ N. Diœcesis N. Parochiæ N. in oppido N. quòd dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, verè pauperes ac miserabiles, & labore suo & industriâ tantùm viventes, conscii se in tertio consanguinitatis gradu à communi stipite provenientе, conjunctos esse, se invicem, non quidem datâ operâ, ut crimine admisso Sedem Apostolicam ad misericordiam, & gratiam erga ipsos fa- 19. *Forma pro pauperibus.*

 ciliorem

ciliorem redderent, sed solùm vesanâ libidine victi carnaliter cognoverint, prolemque susceperint, cùm autem SS. Pater, nisi matrimonium inter dictos Oratores contrahatur, dicta mulier diffamata, innuptaque, & proles illegitima remaneret, graviaque inde scandala orirentur; cupiunt prædicti Oratores matrimonialiter copulari; sed quia obstante impedimento ejusmodi, desiderium suum hac in parte adimplere non possunt absque Sedis Apostolicæ Dispensatione, supplicant &c. ùt suprà.

Notandum, si copula sit habita cum ignorantia, vel sub spe facilitandi Dispensationem, exprimendum id esse, & quidem, an una tantùm, an utraque pars cum ea ignorantia vel intentione copulam habuerit. Dixi: *Sub spe facilitandi Dispensationem*, non verò cum spe: primum enim intentionem significat facilitandi Dispensationem, hancque difficiliorem reddit, non verò secundum.

EXEMPLAR III.

PRO DISPENSATIONE SUPER impedimento notorio in secundo & tertio gradu impetranda per Datariam.

BEATISSIME PATER.

20. *Pro gradu 2do cum tertio.* Exponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum, &c. ùt suprà: quòd prædicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, & (*si sint tales, id quod tunc semper addi potest*) verè pauperes ac miserabiles, cupiant matrimonialiter copulari, quia (*ponitur causa*) cùm autem sint in secundo & tertio consanguinitatis

gradu

gradu conjuncti, ideoque desiderium suum hac in parte implere non possint absque Sedis Apostolicæ Dispensatione, hinc supplicant humiliter Sanctitati Vestræ præscripti Oratores, quatenus cum iisdem in ejusmodi impedimento ex tertio consanguinitatis gradu dispensare, & quòd distantia secundi gradûs non obstet, declarare, prolemque exinde suscipiendam legitimam renuntiare de speciali gratia dignetur, &c. ùt suprâ.

In his supplicationibus ad Datariam scribitur: BEATISSIME PATER, quia non inscribuntur summo Datario, sicut inscribuntur summo Pœnitentiario, quando petitur à sacra Pœnitentiaria Dispensatio pro foro interno in impedimentis occultis; sed ipsi Papæ, qui ipse dispensat, licet supplicationes per manus Officialium transeant; debent tamen Romæ constitui, qui porrigant Supplicationem, & Dispensationem sollicitent, nisi mittatur supplica per Nuntiaturam.

EXEMPLAR IV.

PRO DISPENSATIONE IMPETRANDA à SACRA POENItentiaria pro foro interno super impedimento occulto ad matrimonium contrahendum.

EMINENTISSIME, & REVERENDISSIME DOMINE, &c.

21. *Ad Poenitentiariam pro contrahendo matrimonio.* EXponitur humiliter Eminentiæ Vestræ, quòd, postquam Cajus Laicus Titiam carnaliter cognovit, impedimenti ignarus (*vel si ita non est, ponatur conscius*) tractatum habuerit cum sorore, dictæ Titiæ de contrahendo matrimonio, qui tractatus cùm publicus sit, impedimentum verò occultum, & nisi Cajus & Titia matrimonialiter copulentur, exinde verisimiliter oritura sint scandala; cupit Orator, ad scandala vitanda, & pro conscientiæ quiete â præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum dispensari. Quare Eminentiæ Vestræ humiliter supplicat, ut super his de opportuno remedio, Authoritate Apostolicâ providere dignetur. Desuper,

Eminentiæ Vestræ devotus Orator,
Qui suprà.

EXEM-

EXEMPLAR V.

PRO DISPENSATIONE SUPER IMPEDIMENTO OCCULTO post contractum matrimonium, à S. Pœnitentiaria impetranda.

EMINENTISSIME, & REVERENDISSIME DOMINE, &c.

EXponitur humiliter Eminentiæ Vestræ pro parte devoti illius Oratoris, Caji Laici, quòd ipse, aliàs impedimenti conscius (*vel ignarus*) matrimonium per verba de præsenti in facie Ecclesiæ contraxerit, & successivè consummârit cum muliere, cujus matrem antè carnaliter cognoverat; cùm autem dictus Orator ob affinitatis impedimentum ex dictis proveniens, quod occultum est, in eo matrimonio remanere non possit absque Sedis Apostolicæ Dispensatione; & si divortium inter eos fieret, scandala exinde orirentur; cupit à præmissis, de quibus summè dolet, absolvi, & secum super impedimento ad remanendum in dicto matrimonio dispensari (*si proles ex eo suscepta sit, addatur*) prolemque legitimari. Quare Eminentiæ Vestræ, &c. ùt suprà. 22. *Pro revalidando.*

EXEMPLAR VI.

SUPER EODEM BREVIUS.

EMINENTISSIME, & REVERENDISSIME DOMINE, &c.

23. *Forma brevior.* TItius Laicus (*conscius vel ignarus*) impedimenti contraxit in facie Ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus matrem [*vel sororem aut filiam*] priùs carnaliter cognovit: Quare, cùm absque scandalo separari non possint, & impedimentum sit occultum, humillimè supplicat absolvi & dispensari.

Nota. Epistola seu Supplicatio ad Sacram Pœnitentiariam terminanda est hoc modo: Dignetur Eminentia Vestra rescribere NN. (*exprimatur nomen & cognomen, cui rescribendum est*) ad civitatem N. (*exprimatur nomen civitatis*) per oppidum (*exprimatur vulgare nomen oppidi*) & dirigere Breve simplici Confessario, seu Confessario, Magistro in Theologia, vel Decretorum Doctori, sive Parocho, cui pœnitens suam conscientiam aperuit, addatur nomen & cognomen Confessarii. Deinde foris Epistola inscribitur:

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino, Domino Cardinali majori Pœnitentiario. Romam.

Supplica etiam includi potest literis ad Confessarium in Pœnitentiaria, quorum alii sunt ex Ordine S. Dominici, alii ex Ordine S. Francisci, alii ex Societate JESU.

EXEM-

EXEMPLAR VII.

PRO DISPENSATIONE IN FORO externo impetranda ab Episcopo, vel Nuntio-Apostolico ad matrimonium contrahendum.

REVERENDISSIME, ET ILLUSTRISSIME (*vel* CELSISSIME *prout dignitas personæ exigit*) DOMINE.

EXponitur Reverendissimæ Dignitati (*vel* Celsitudini) Vestræ pro parte devotorum illius Oratorum Pauli N. & Margarethæ N. Diœcesis N. Parochiæ N. quòd dicti Oratores orthodoxæ fidei cultores, verè pauperes ac miserabiles, ignorantes (*vel* scientes) inter se intercedere impedimentum (v. g. publicæ honestatis, consanguinitatis in tertio & quarto gradu) sponsalia contraxerint, atque familiariter inter se conversati sint (*si sit suspicio copulæ, aut hàc habita, hoc addatur, & insuper, an sub spe facilioris Dispensationis vel non*) & nisi matrimonium inter se contrahant, dicta mulier verisimiliter diffamata, & innupta remaneret, graviaque inde scandala orirentur: cùm autem &c. (*hic ponatur impedimentum*) & desiderium suum hac in parte implere non possint absque Dispensatione; hinc supplicant Rmæ. Vestræ, quatenus cum iisdem super dicto impedimento benignè dispensare dignetur. Desuper

24. *Forma ad Episcopum vel Nuntium pro foro externo ad contrahendum.*

Rmæ.. Vestræ devoti Oratores
Qui suprà.

EXEM-

EXEMPLAR VIII.

PRO DISPENSATIONE SUPER impedimento publico ad manendum in matrimonio invalidè contracto.

REVERENDISSIME, &c.

25. *Ad revalidandum.* EXponitur, &c. quòd dicti Oratores, ignorantes impedimentum, præmissis denuntiationibus, in facie Ecclesiæ bonâ fide contraxerint matrimonium, illudque consummârint (*susceptâ prole vel prolibus*) jam verò innotescat, eos esse consanguineos in quarto vel tertio gradu mixto cum quarto, adeoque absque dispensatione in matrimonio manere non possint; si verò separarentur, gravia inde scandala, &c. orirentur. Quare supplicant Rmæ ... Vestræ, quatenus cum iisdem super memorato impedimento consanguinitatis in quarto gradu dispensare, & non obstare propinquiorem declarare de gratia speciali dignetur, ut in facie Ecclesiæ licitè, & validè rursum contrahere valeant, &c.

Juxta Exempla jam data facilè confici poterit libellus supplex pro Dispensatione in foro interno ad Ordinarium, in quo ponendum nomen Diœcesis, non verò nomina Oratorum, & Parochiæ, ut, quoad potest, famæ Oratorum consulatur.

QUÆS-

QUÆSTIO V.

QUÆ TAXÆ ET IMPENSÆ SINT Romæ pendendæ pro dispensationibus matrimonialibus in Dataria?

RESP. Taxæ Jurium solvendorum, quæ tariftæ dicuntur, variæ sunt pro diversitate personarum, causarum, & temporum. *A. P. La Croix l. 6. P. III. sub n.* 932. sic exponuntur. 26. *Taxæ.*

PRO DISPENSATIONE MATRIMONIALI in consanguinitate, vel affinitate cum pauperibus, Romæ.

	Imperiales
In 2do gradu æquali & copula licita. - -	14.
In 2do & copula illicita -	3. & 4. pars Imp.
In 3tio & 2do. - - - - -	5.
In 3tio æquali. - - -	4.
In 3tio & 4to. - - -	3. & med. Imp.
In 4to. - - - - -	3.
Pro cognatione spirituali. -	4.
Super impedimento publicæ honestatis.	2. & med. Imp.

PRO DIVITIBUS VEL NOBILIBUS dispensandis.

	Scuta
In 2do gradu quando copula præcessit. - - - - - -	540.
In 3tio & 2do gradu sine causa. - -	530.
Cum causa. - - - - - -	45.
In 3tio gradu cum causa. - - - -	30.
Sine causa. - - - - - - -	28.

Pon-

Pontifex dicitur dispensare sine causa, quando nulla ex prædictis vel similis adest, cæterùm nunquam dispensat sine omni causa etiam extrinseca ipsum movente, quæ ordinariè est bonum publicum Ecclesiæ, aut alia pia causa, pro qua exigit mulctam à dispensandis divitibus.

Porro duo Scuta faciunt tres circiter nostræ monetæ Imperiales. 10. Julii seu Pauli faciunt Romæ unum Scutum. 10. Bajoti unum Julium. 5. Quatrini unum Bajotum. Ita Plettenberg in Notitia Curiæ Romanæ.

QUÆSTIO VI.

QUALIS DEBEAT ESSE EX COMMISsione dispensaturus?

27. *Roma ordinariè non dispensat per se.* ORdinariè non dispensatur super impedimentis matrimonii Romæ, sed Episcopo, vel Vicario Generali, quem Curia Romana Officialem vocat, committitur, præsertim, si in foro externo sit dispensandum, vel dispensatio à S. Pœnitentiaria pro foro interno committitur facienda Confessario, aut alteri, quem dispensandus elegerit: literæ enim S. Pœnitentiariæ diriguntur ad Oratorem, seu ad ipsum, qui dispensationem per se vel alium petiit, qui non debet eas resignare, sed eligere Confessorem talem, quali inscribuntur, qui eas sibi ab Oratore traditas resignet, legat, & deinde cum eo secundùm commissionem dispenset. Licèt verò quocunque casu ab alio aperiantur, non carent effectu, quia qualitas Doctoris non requiritur ad aperiendum, sed ad dispensandum.

Quæ-

Quæritur : *Qualis esse debeat executor eligendus.*

Resp. Debet primò esse simpliciter approbatus ab Ordinario territorii, in quo est dispensaturus. 2. Debet regulariter esse Magister, sive Doctor Theologiæ vel Juris Canonici, promotus in Academia, neque sufficit, quòd sit Licentiatus in Theologia, vel Jure Canonico, vel Magister, seu Doctor Ordinis : quòd enim talis in favorabilibus veniat nomine Doctoris, intelligitur tantùm de iis, quæ ratione exercitii, non quæ ratione dignitatis committuntur. Dixi : *regulariter* : nam ex privilegio à Gregorio XIII. Anno 1582. concesso possunt Confessarii Societatis JESU, quos Generalis, vel alius Superior de ejus licentia, quam Superiores habent, ad id designârit, dispensationem illam exequi ; atque hoc alii religiosi mendicantes quoque possunt per communicationem privilegiorum, si specialem à suis Superioribus ad hoc facultatem impetraverint; aliàs dispensatio erit nulla. 3. Debet esse specialiter ad hoc electus à dispensando, qui tamen semel electum, si deprehendat ignorantem vel nimis rigidum, mutare potest. Ità *Sanch. Perez de matrimonio d.* 48. *s.* 5. *num.* 7. *Gobat, Krimer, La Croix num.* 955, Contra alios. 28. *Qualitas executoris.*

QUÆS-

QUÆSTIO VII.

QUÆ OBSERVANDA SUNT ELECTO vel deputato ad dispensandum pro foro interno?

29. *Obser- vanda septem.* RESP. Sequentia. 1. Si expressè habeatur in rescripto, ut dispensatio fiat in actu confessionis sacramentalis, vel in foro Pœnitentiæ, vel auditâ confessione, requiritur confessio sacramentalis velut conditio, eaque sincera, & valida; non ex eo tamen, quòd dicatur: cum illis dispenses in foro conscientiæ, sequitur requiri confessionem. *La Croix num.* 956.

2. Confessarius, qui potest dispensare, etiam potest absolvere ab omnibus reservationibus & censuris, quæ proveniunt ex peccato, ob quod dispensatur; non tamen ab aliis, quæ aliundè proveniunt, nisi reservatio & censura impediret effectum gratiæ, quia in rescripto additur, quas propter præmissa, quomodolibet incurrit.

3. Expendere debet diligenter clausulas rescripti, & examinare desuper dispensandum: quamvis autem ordinariè non requiratur, posset tamen ex causa exposci juramentum.

4. Præmittat monita opportuna, & consilia de fideliter respondendo, de implenda pœnitentia injungenda, de cavendo relapsu in delictum.

5. Si supplicans nollet unquam dispensari, aut non posset, defectu conditionis, Confessarius non posset eum absolvere à reservatis & censuris, quia additur: *ad effectum concessæ gratiæ.*

gratiæ. Quare dispensatio impedimenti, & revalidatio matrimonii, est causa finalis cæterorum, quâ cessante cessant reliqua. *La Croix n.* 959. Quòd, si dispensatio facienda esset saltem post duos tresve annos, posset dispensandus à nunc electo Confessario absolvi à reservatis & censuris pro dispensatione, dein ab eodem accipienda, cùmque dispensatio non sit alligata tempori, posset diutiùs differri, modò à censuris absolvatur interea, ut satisfaciat præcepto annuæ confessionis.

6. Debet rescriptum lacerari, vel comburi, vel ità corrumpi, ut non possit produci in foro externo, quod fit, si detrahatur sigillum, laceretur per medium, inducantur lituræ, vel cancelli, quamvis retineatur. Tunc enim nullum ejus authenticum exstat exemplar. Hoc si negligeretur, valeret quidem dispensatio, peccaret tamen Confessarius graviter, quia præcipitur sub excommunicatione latæ sententiæ; non peccaret tamen, si illius exemplar pro se describeret, huic enim non haberetur fides in foro externo. *La Croix n.* 966.

7. Si Confessarius minùs bene peregerit officium suum, v. g. si dispensârit, sed non legitimârit prolem spuriam, poterit rescriptum præsentari alteri Confessario qualificato, qui hoc acceptato supplere poterit, quia commissio imitatur forum Pœnitentiæ, in quo si unus non satisfecerit, poterit adiri alius.

QUÆSTIO VIII.

QUÆNAM SINT CLAUSULÆ, ET QUOMODO INTELLIGENDÆ, quæ rescriptis pro dispensatione matrimoniali solent inseri.

30. *Variæ clausulæ expendendæ, & servandæ Commissario.*

RESP. Sunt variæ, quæ pro diversitate dispensationum diversæ inseruntur. 1ma est : *Quatenus si ita est* : hoc est, an vera sint narrata. 2da. *Auditâ priùs ejus sacramentali confessione* : nimirum ante absolutionem, & dispensationem. 3tia. *Sublatâ occasione peccandi* : vi hujus tolli debet occasio omnis proxima peccandi, v. g. cum sponsæ matre, vel sorore, vel alia, cum qua antè peccavit sponsus, & quidem ante absolutionem, quia est quid substantiale, & magni momenti : sufficit tamen, si permanens in eadem domo, ex occasione proxima antè faceret remotam, quia occasio proxima esset moraliter sublata, debet autem Confessarius media ad id præscribere. 4ta. *Ad vitanda scandala, quæ orirentur* : ubi nomine scandali non venit admiratio, aut prudens opinio de alterutrius improbitate, sed publica occasio peccandi per temeraria judicia, detractiones, odia, dissensiones, imitatio mali exempli. 5. *Hac vice absolvat.* Circa hanc docet *Krimer à n.* 2353. & probabile agnoscit *Gobat*, quòd dispensandus, si post concessionem gratiæ laberetur in plures censuras, vel reservata, possit etiam ab his absolvi; quia per hæc non est extincta gratia, cujus effectum cùm

impe-

impedirent aliàs reservata, debent posse tolli; hæcque potestas absolvendi durat, quamdiu ex rationabili causa differtur executio dispensationis. Nec obstat, quòd Confessarius acceptâ facultate absolvendi Titium à lapsu carnis reservato, non possit uti ad absolvendum ab aliis ante absolutionem interea commissis, quia facultas limitabatur ad peccatum manifestatum, & pro quo determinatè petebatur, habetque sublatio reservati illius rationem finis; at in nostro casu sublatio censuræ habet rationem medii; ideo enim datur facultas absolvendi à censuris, ut absolvatur à peccatis, & in statu gratiæ revalidet matrimonium; facultas autem absolvendi mensuranda est secundùm rationem finis, ùt habet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 27. *a.* 6. Cùm ergo censuræ, quæ interveniunt, impediant finem, facultas se extendit etiam ad illas tollendas. De primo casu V. *La Croix l.* 6. *p.* 2. *num.* 1692. 6ta. *Injunctâ ei pro tam enormi libidinis excessu gravi pœnitentiâ salutari*: quæ pro prudentia Confessarii potest esse v. g. jejunium per sex menses semel qualibet hebdomadâ, recitatio tertiæ partis, seu quinque Decadum Rosarii per tres menses tribus diebus in hebdomada; vel aliud pietatis opus consideratâ qualitate, statu, sexu, ætate pœnitentis. Si tamen dispensandus jam antè confessus esset, & accepisset proportionatam pœnitentiam, vel si cum tali dispositione accederet, ob quam mereretur minorem, posset levior imponi; quia clausula intelligitur de peccato non confesso secundùm se. 7ma. *Injungatur confessio saltem una singulis mensibus.* Hanc tenet *Gobat*, durare totâ vitâ; & quoties omittet, toties peccaturum mortaliter. *Krimer* putat probabiliter, si non adda-

tur : *in perpetuum* : satis esse, si injungatur ad annos secundùm mensuram delicti. *La Croix n.* 963. 8va. *Demum, dummodo impedimentum ex dictis proveniens sit occultum* : quod proinde examinare debet Confessarius. 9na. *Aliudque Canonicum non obstet impedimentum* : puta, in quo dispensatum non sit, vel quòd dispensatione egeat. Hinc non obstat, quamvis, cùm affinitate jam dispensatâ, clandestinè ante contractum sit matrimonium, quia impedimentum clandestinitatis potest per contrahentes tolli renovando consensum coram Parocho, & testibus. 10ma. Si addatur hæc clausula : *prolemque suscipiendam exinde legitimam nuntiando*, sensus est, ut declaret tantùm legitimam, quia, sublato per dispensationem impedimento, ex matrimonio nascitur proles de jure legitima. 11ma. Quando dicitur, quòd proles ex invalido matrimonio nata declarari debeat legitima *pro foro conscientiæ tantùm*, sensus est, prolem talem pro utroque foro fuisse illegitimam, si uterque parens fuit conscius impedimenti, tumque esse legitimandam, in quo casu Ecclesia tantùm dispensat pro foro interno ; attamen juxta *Krimer* tum legitimatur quoad temporalia, & spiritualia, juxta alios verò tantùm ad Ordines sacros, & beneficia. Quando verò saltem unus bonâ fide contraxit, putans matrimonium esse validum, proles censeri debeat legitima pro utroque foro. Idem dicendum, si non indicetur etiam malâ fide impedimentum, quando revalidatur matrimonium. *La Croix l.* 964. 12. Si, ubi revalidandum est matrimonium, dicatur : *parte altera de nullitate prioris consensûs certioratâ ; sed ità cautè, ut Latoris delictum nusquam detegatur* ;

tur; debet alteri parti nullitas matrimonii ità aperiri, ut sit libera ad absolutè consentiendum de novo, vel non consentiendum. Potest tamen à parte conscia impedimenti etiam pro altera ignara illius, impetrari dispensatio; dum enim inhabilitas relativa tollitur ab una, etiam tollitur ab altera: nec apparet, cur gratia non possit impetrari invito, quamvis ei liberum maneat eâ uti, nisi jura requirant, acceptationem gratiâ donandi, uti requirunt, dum impetratur beneficium Ecclesiasticum. 13. Quando additur: *Tuam conscientiam oneramus*: eligitur industria personæ pro ipso actu dispensandi, hicque relinquitur ejus arbitrio sine cognitione judiciali, sufficitque prudens judicium de veritate narratorum, etsi non adsit certitudo, nec locus est appellationi. 14. Quando, ùt solet, in rescripto habetur: *Si per diligentem informationem compereris preces veritate niti*; hoc spectat ad formam, & prærequiritur ad valorem; ùt constat ex *Trid. sess. 22. cap. 5. de reformat.* idque licet ex confessione sponsorum, aut aliunde constaret; non debet autem plus examinare quàm mandatur: unde si, ùt nunc fit, clausula non addatur: *Dummodo copula non intercesserit*; in eam requirere non debet, secus, si apposita esset; quo tamen casu, si ageretur de dispensatione pro foro externo, & copula esset occulta, juxta *Sanch. Krimer*, & alios, reus non teneretur eam fateri, quia sensus esset: si intervenerit, & publicè sit nota. Et idem esset, si Judex interrogaret de alio impedimento occulto, quod debito tempore tollendum esset. Econtra informatio pro foro externo capienda est ab aliis, quia in eo nemo admittitur ùt testis in causa propria. Quòd si per testes preces essent

justificatæ, & delegatus extra sigillum confessionis sciret eas non subsistere, non posset pergere, quia executio remittitur ejus judicio & discretioni, oneratâ ejus conscientiâ, id est, si in conscientia repererit preces veritate niti, & non sequi scandala. 15. Si dicatur: *Si tibi videbitur expediens, dispenset*; dispensatio committitur ejus non libertati, sed prudenti judicio. 16. Si addatur: *ùt afferunt, se de genere nobili ortos*, & alia causa movens Papam non addatur, debet nobilitas coram executore probari, sufficit autem, patrem esse nobilem, vel eos nobiliter vivere, & non exercere, quæ populares exercent. Econtra viles censentur Mechanici: Honesti; qui exercent artes ingenuas, seu plus ingenii requirentes, ùt ars pictoria, &c. 17. Si dicatur in dispensatione cum illegitimo, *dummodo paternæ incontinentiæ imitator non sit*: est tantùm instructio, & adhortatio, ut talis non sit, hinc, quamvis esset, adhuc valeret dispensatio. 18. Si dicatur: *Dummodo per annum non insorduerit*, sensus est, si non permanserit toto anno in delicto, sine pœnitentia; unde, si intra annum sit confessus, non censetur insorduisse, etsi fortè relapsus sit, modò in hoc iterum non permanserit per annum sine pœnitentia. 19. Si addatur: *Gratis ubique, sub pœna invaliditatis sine ulla mercede, sine præmio, sine munere, gratis sub excommunicatione &c.* prohibetur, ne admittatur quidquam. Pro foro externo spectanda est consuetudo quoad Officiales.

QUÆS-

QUÆSTIO X.

QUOMODO IN PRAXI PROCEDENDUM juxta doctrinam hactenus traditam?

RESP. Procedi potest hoc modo. 1mò. Si advertas inter aliquos, qui jam contraxerunt inter se matrimonium, esse impedimentum dirimens, expensis incommodis fortassis secuturis, vide quid magis expediat, an illis revelare impedimentum, aut potiùs illos relinquere in matrimonio, bonâ fide contracto, sine impedimenti revelatione. 31. *Praxis secundùm dicta procedendi.*

2dò. Si matrimonium primum intendant contrahere, quantùm potes, nisi aliud exigant circumstantiæ, dissuade, quia plerumque infausta sunt matrimonia inter personas, antecedenter impeditas, nisi adsit valde justa dispensationis petendæ causa: frequenter enim ducuntur motivis carnalibus aliis, mereque temporalibus, quæ Deo non probantur, ideoque cœlestem impediunt benedictionem.

3tiò. Si in conjugato notes impedimentum, quod ipse sciat, & super quo dispensari cupiat, eò quòd non possit separari sine scandalo, nec vivere cum putatitia uxore continenter, procura illi dispensationem, vel ab Episcopo, si impedimentum sit ejusmodi, ùt dispensare is possit; vel Româ saltem per pœnitentiarium religiosum, de quibus memini suprà sub N. 295. Interim jube eum abstinere ab omni actu conjugali, quod securiùs obtinebitur, si negotiorùm, vel alia de causa aliò abeat, ità ut non eodem lecto cum putatitia uxore utatur.

41ò. Ubi rescriptum acceperis, si habeas qualitates requisitas, & Orator te ad exequendam dispensationem eligat, aperi ipso præsente literas, expone omnes clausulas concernentes, quære an vera sint, quæ illic asseruntur, & an præstare velit, quæ injunguntur; si affirmet vera esse omnia, seque paratum ad præstandum omnia offerat, jube eum disponere se ad Confessionem, audi confitentem, impone præscriptas pœnitentias, adde debitas admonitiones, deinde absolve à censuris & peccatis formâ consuetà, & dispensa utens hâc formâ: *Insuper authoritate Apostolicâ mihi specialiter delegata dispenso tecum super impedimento*, v. gr. affinitatis, ità ut, illo non obstante, matrimonium contrahere (vel renovato consensu in eo permanere) possis & valeas cum N. In nomine Patris, &c.

32. *Forma dispensandi.*

Eâdem authoritate prolem, si quam susceperis, legitimam declaro.

Si hàc formâ non lubet uti, poteris absolvere à censuris & peccatis cum intentione dispensandi, & dein declarare pœnitenti, cum ipso esse dispensatum, & proles fore legitimas. His peractis lacera literas dispensationis.

§. IV.

§. IV.

DE DISPENSATIONE PRO ORDINIBUS.

QUÆSTIO I.

QUID PRO DISPENSATIONE super natalibus, seu cum illegitimis sit observandum?

RESp. 1mò. Illegitimi in genere dicuntur, qui non sunt nati ex vero, vel saltem putatitio matrimonio. Si sint ex parentibus, inter quos nec tempore conceptionis, nec tempore nativitatis; nec intermedio legitimum potuit esse matrimonium; dicuntur spurii, nati ex damnato coitu: utì sunt nati ex adulterio, incestu, concubitu sacrilego. Si verò inter parentes tempore conceptionis, vel nativitatis, aut intermedio potuit esse legitimum matrimonium, naturales appellantur. Hi omnes sunt irregulares, & arcentur ab ordinibus, & beneficiis Ecclesiasticis; legitimantur tamen per subsequens matrimonium, inter parentes suos, postea etiam in articulo mortis bonâ fide contractum, etsi invalidè, modò ab Ecclesia reputetur validum. Excipe tamen spurios, qui per subsequens matrimonium præcisè non legitimantur spectato jure canonico ad ordines & beneficia ex capite: *Cùm tanta, qui filii sint legitimi*; nisi tempore conceptionis ab uno conjuge impedimentum fuerit ignoratum. *Palac. tr. 13. qu. 6. §. 2. nu. 9.*

33. *Qui sint illegitimi?*

34. *Qui ex matrimonio invalido censeantur legitimi?* Dixi in Responsione : *ex matrimonio vero, vel saltem putatitio* : Nam illegitimi non sunt 1mò : qui nati sunt ex matrimonio solùm illicito , ut nati ex conjugibus voto simplici castitatis in sæculo obstrictis. 2dò. Nati ex parentibus judæis , vel infidelibus, quia eorum matrimonia in ratione contractûs censentur valida. 3tiò. Nati ex parentibus , qui matrimonium celebrârunt cum impedimento dirimente occulto præmissis proclamationibus. Secus , si hæ sint omissæ. *Ex Cap. cùm inter.* 4tò. Nati ex matrimonio re ipsâ quidem invalido, bonâ tamen fide saltem ab uno contrahentium celebrato. 5tò. In dubio, an quis sit illegitimus, habetur legitimus, quia in dubio vitium non præsumitur , & culpa parentum dubia non debet obesse prolibus cum detrimento certo ; hinc etsi sciatur , quòd uxor ante matrimonium se miscuerit pluribus , si tamen proles nascatur post septimum mensem , à contracto matrimonio computatum, censetur legitima : nam licèt à conceptione usque ad nativitatem prolis plerumque intercedere soleant novem menses lunares ; attamen, ùt ait *Aristoteles l. 7. de animalibus cap. 4.* non unum tempus, sed multiplex pariendi homini à natura datum est : mulier enim mense septimo, octavo & nono parere potest, & quod plurimum decimo : nonnullæ etiam mulieres undecimum attingunt : hinc si post contractum matrimonium proles nascatur ante septimum mensem, ordinariè non censetur legitima, secus, si post illum, aut etiam in fine mensis decimi post mortem vel divortium mariti *Laym. l. 5. p. 3. cap. 5. nu. 22.* Excipe nisi contrarium constaret. Utì si notoria esset copula à sponso cum sponsa ante matrimonium

monium habita, &c. 6tò. Legitima censetur proles, si parentes contraxerint cum impedimento, & dubitetur an malâ fide. Si quis tamen sciret, se esse illegitimum, etsi publicè putaretur legitimus, non posset gerere se velut legitimum, quia etiam illegitimi occulti sunt irregulares. *La Croix l 4. n.755.* cum communi contra aliquos, quos citat.

An expositiii censendi sint irregulares, vel legitimi, controvertitur. Legitimos censeri negat. *Suar. Vasq. & alii.* Eò quòd sæpiùs sint illegitimi; Præsumptio autem capiatur ex frequenter contingentibus, affirmant *Barbosa, Salas. Castrop, & alii apud La Croix l. 4. n. 766.* Quia sæpe exponuntur legitimi ob paupertatem parentum, vel aliis de causis; in dubio autem inclinandum est in favorem prolis, & quando præsumptio est contra præsumptionem, prævalere debet, quæ favorem continet, & excludit delictum, cùm delicta non præsumantur. 35. *Expositi-tii an legitimi.*

Resp. II: Cum illegitimis dispensare potest Papa pro omnibus ordinibus, & quibuscunque beneficiis; Episcopus verò 1mò cum suis subditis ad ordines minores, & beneficia simplicia *ex Cap. Is qui 1. de filiis Presbyt. in 6.* Non tamen ad plura beneficia etiam tenuia ab uno eodemque possidenda. 2dò. Probabiliter etiam ad ordines majores, beneficia curata, & dignitates, si defectus natalium sit occultus. Ità *Diana, Avila, Barbosa, Laym. Engel, Franc. Schmier. Pichler & alii* contra communiorem. Rationem dant, quia *Trid. Sess. 24. cap. 6. de Reform.* dicit: *Liceat Episcopis in omnibus irregularitatibus & suspensionibus ex delicto occulto provenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario; & exceptis aliis, de-* 36. *Dispensare potens cum illegitimis.*

ductis

ductis ad forum contentiosum, dispensare: Cùm ergo irregularitas ob defectum natalium oriatur ex delicto, etsi non proprio, attamen parentum, rectè videtur extendi dispositio Tridentini ad eam; utpote beneficium Principis & mera gratia, in nullius præjudicium cedens, adeoque largissimæ interpretationis *ex cap. 16, de v. s. Cap. 22. de Privileg.* Deinde si non extenderetur ad irregularitatem ex delicto alieno, irregulares ex delicto proprio essent melioris conditionis, quàm irregulares ex delicto alieno. Ex eadem *Trid.* dispositione tenet *Pichler T. 20. n. 3.* citans *Pirrhing*, *Layman. Piasc.* posse Episcopum dispensare in irregularitate ob vitium corporis ortum ex delicto occulto. Atque hæc eadem facultas, sede vacante, conceditur Capitulo. Quamvis autem facultas illa, Episcopis concessa, sit latæ interpretationis, ipsa tamen dispensatio, cùm deroget juri communi, est strictè accipienda. Hinc dispensatus ad ordines & beneficia præcisè non censetur dispensatus ad ordines majores, & beneficia curata. *La Croix l. 6. a n. 2216.*

37. *Exprimenda in supplicatione.* Resp. III. Si petatur dispensatio super natalibus exprimi debet, an is; pro quo petitur, sit natus ex utroque parente soluto, vel alterutro conjugato, aut constituto in sacris ordinibus, aliàs dispensatio nulla est.

38. *Taxa solvenda.* Resp. IV. Taxa Romæ solvenda, si tantùm dispensetur ad sacros ordines suscipiendos, sunt 7. Scuta & 50. Bajoci; si ad ordines sacros, & beneficia, Scuta 41. si simul ad dignitates Ecclesiasticas 50. Scuta. Si dispensandum sit cum filio Presbyteri, debet mitti attestatum Ordinarii, vel ejus Vicarii, quòd filius non sit imitatu-

taturus incontinentiam patris. Taxa sunt 20. Scuta ad ordines tantùm.

Resp. V. Modus petendi dispensationem hanc est hic: *Petitur dispensatio super natalibus ad ordines minores & majores tantùm* (vel *etiam ad beneficia*) *pro NN.* (exprimatur nomen & cognomen) *Diœcesis N. natus ex simplici fornicatione*, vel *ex adulterio ex parte, &c.* 39. *Forma supplicationis.*

QUÆSTIO II.

QUID OBSERVANDUM PRO IMPETRANDA DISPENSATIONE ad ordines extra tempora vel sine interstitiis suscipiendos?

RESP. Hæc datur Romæ propter unum ex his motivis. 1mum est solatium parentum, vel parentis senio confecti. 2dum. Ætas 27. annorum inchoata. 3. Doctoratus, vel Baccalaureatus Theologiæ. 4. Arctatio beneficii actualis. 5. Subdiaconatus, vel Diaconatus. 6. Nobilitas. Ex his motivis dispensat Dataria, & Secretaria, quæ & dispensat tum ob magisterium artium, tum ob actuale studium Theologiæ. 40. *Motiva dispensandi.*

Si Dataria dispenset, taxa sunt 4. Scuta, quibus duo sunt addenda, si dispensetur ob nobilitatem; dispensatio autem non expeditur, nisi intra 14. dies, si tamen Officialibus addantur 50. Bajoci, haberi expeditio potest intra dies octo. Si dispenset Secretaria Brevium, haberi potest intra diem, sed tunc pendenda sunt 9. Scuta. 41. *Expensæ.*

Modus

42. Modus petendi. Modus petendi hic est: *Petitur dispensatio in interstitiis; vel extra tempora pro N. N. Clerico seu Scholari Diœcesis N. à parte Imperii (vel Reip.) in solatium parentis senio confecti, vel, quia jam est annorum 27. &c.*

Cæterùm in Interstitiis ob causam dispensare etiam possunt Episcopi Germaniæ.

QUÆSTIO III.

QUID OBSERVANDUM PRO DISPENsatione in ætate ad Ordines requisita à jure?

43. Motiva dispensandi Romæ. RESP. Hæc datur 1mò ob penuriam Sacerdotum. 2. Ob utilitatem egregiam Ecclesiæ, quæ speratur à dispensando. 3. Ob solatium parentum saltem alterutrius viventis. 4. Ob arctionem beneficii actualis. 5. Ob Diaconatum vel Subdiaconatum. 6. Ob Doctoratum Theologiæ, vel Philosophiæ, ac etiam ob studium Theologicum. Non dispensatur autem nisi pro 13. mensibus ad summum. Taxa cum Agentia sunt undecim Scuta.

44. Modus petendi. Modus petendi hic est: *Petitur Dispensatio in ætate 13. mensium pro N. N. Diœcesis N. v. g. in solatium patris senio confecti &c.*

45. Potest quoque Episcopus dispensare. In ætate unius anni pro ordinibus possunt etiam ex speciali facultate dispensare Episcopi Germaniæ, pendique solet pro quolibet mense Florenus Rhenanus. In ætate tamen ad beneficium curatum obtinendum Episcopi nec pro uno die dispensare possunt.

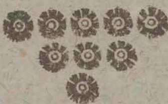
QUÆS-

QUÆSTIO IV.

QUID PRÆTEREA NOTANDUM PRO dispensatione in irregularitate ex delicto, vel defectu Romæ potenda?

RESp. Si delictum v. g. homicidium, sit occultum, nec ad forum contentiosum deductum, dispensat Pœnitentiaria. Modus petendi hic est: Petitur dispensatio super irregularitate à Titio Diœcesis N. contracta ex homicidio voluntario (vel involuntario) quod sic accidit: *Narratur species facti, additurque, quòd casus sit occultus.* Taxa quidem nulla solvenda est pro dispensationibus in Pœnitentiaria, Agentiæ tamen solvendum est juxta mensuram laboris & difficultatis. Suntque ordinariè 50. Bajoci. 46. *In occultis Pœnitentiaria, innotoriis Dataria.*

Si verò delictum sit publicum, aut irregularitas proveniat ex defectu corporis, dispensat Dataria, & taxa cum Agentia sunt 12. Scuta. Si Laicus, qui uxorem habuit viduam, dispensationem petat pro ordinibus, taxa quandoque ascendit ad 185. Scuta. De Dispensatione in votis, & juramentis vide Theol. Moral. p. 2. n. 360.

§. V.

§. V.

PRAXES PETENDI ALIAS GRATIAS.

PRAXIS.

PETENDI INDULGENTIAS PLENARIAS.

47. *Forma petendi.* SUpplicatio. Petitur Indulgentia plenaria ad septennium (*perpetua enim vix datur*) pro Ecclesia Parochiali (vel filiali) v. g. S. Petri loci N. Diœcesis N. in festo S. Petri. Item si videatur, peti potest Indulgentia 100. dierum pro iis, qui singulis diebus Sabbati & festis B. Virginis intersunt Litaniis Lauretanis, recitari, vel decantari solitis. Hæ binæ Indulgentiæ, quando simul petuntur, inseruntur uni, eidemque Brevi, nec ideo plus Agenti solvendum.

48. *Quæ, & quot Indulgentiæ pro singulis Ecclesiis impetrari possint?* *Notandum* autem 1mo. Cuivis Ecclesiæ sive Capellæ, quæ non sit regularium, unica tantùm conceditur Indulgentia pro omnibus per annum ad septennium duratura; Ecclesiis tamen Cathedralibus, Collegiatis, ac etiam Parochialibus possunt per memoriale à Papa impetrari binæ ad septennium. 2. Cuivis Ecclesiæ tam Regularium, quàm non Regularium sine memoriali impetrari possunt Indulgentiæ ad septennium in precatione 40. horarum, & visitatione 7. Altarium lucrandæ. 3. Sine memoriali cuilibet Ecclesiæ impetrari potest 100. dierum indulgentia pro iis, qui intersunt Litaniis Lauretanis in festis B. V. M. & semel in hebdomada. 4. Si Agens in Curia Romana procuret Indulgentias, tum pro labore dantur

20. Bajoci, si autem debeat facere & porrigere memoriale, 50. Bajoci. 5. Etsi fuerit communis sententia, quòd septennium, pro quo conceduntur indulgentiæ, sit computandum à die promulgationis, eò quòd concedi censeretur septennium fructuosum, tale autem non sit ante approbationem Episcopi & promulgationem ex Trid. Sess. 21. cap. 9. de Reform. nunc tamen computandum est à die datæ Brevis, ùt declaravit S. Congregatio approbante Pontifice Anno 1711. 18 Maji *La Croix l. 6. p. 2. n.* 525. 49. *Quandò cessent septennales.*

6. Clausula Brevibus inserta: *Volumus autem, ut si alias Christi fidelibus in quocunque alio anni die dictam Ecclesiam seu Capellam, aut Altare in ea situm, visitantibus aliqua alia Indulgentia perpetuò vel ad tempus, nondum elapsum, duratura concessa fuerit. . . præsentes nullæ sint*, non comprehendit Altaria privilegiata pro Defunctis, nec Indulgentias certo hominum generi v. g. confraternitati concessas, nec concessas certum pium opus in Ecclesia peragentibus, vel Litanias aliasve hujusmodi preces recitantibus, ac iis, qui Christianâ doctrinâ erudiuntur, aut erudiunt, nec preces 40. horarum, nec denique quæ pro unica vice conceduntur. Ità S. Congreg. approbante Pontifice 1676. uti videre est apud *La Croix l. 6. p. 2. sub n.* 1379. 50. *Clausulæ præsentes sint nullæ*

PRAXIS

PETENDI PRIVILEGIUM ALTARIS pro omnibus fidelibus defunctis.

S*Upplicatio*: Petitur Altare privilegiatum ad septennium (*perpetuum enim vix est impetrabile*) pro Ecclesia v. g. Parochiali S. Petri, loci N. 51. *Forma supplicandi.*

Diœcesis N, & in ea sito Altari majori (*vel Christi Crucifixi*) pro singulis Feriis secundis, vel pro una in septimana, ab Ordinario determinanda, dicuntur in ea quotidie 7. *vel* 5. *vel* 4. Missæ, Scribatur, ùt est.

52. *Missæ requisitæ.* *Notandum.* Altare privilegiatum non conceditur Ecclesiæ pro omnibus fidelibus Defunctis, nisi in ea dicantur per annum quotidie 7 Missæ. Si dicantur Missæ tantùm 4. vel 5, debet memoriale præsentari Pontifici, sique pauciores Missæ in illa Ecclesia quotidie celebrentur, debet in ea esse erecta sodalitas v. g. Bmæ Virginis, vel doctrinæ Christianæ sub invocatione v. g. S. Josephi, alicujus Apostoli, vel alterius Sancti, aliàs Altare privilegiatum vix obtinebitur. Si autem in ea celebrentur indies 10. vel 9. Missæ, potest per memoriale pro duabus Feriis in hebdomade impetrari, aliàs pro una tantùm. Si quotidie dicantur 14. Missæ, potest sine memoriali impetrari pro duabus in hebdomade diebus &c.

PRAXIS

PETENDI ALTARE PRIVILEGIATUM pro Confratribus, & Consororibus alicujus Confraternitatis.

53. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Altare privilegiatum ad septennium pro Ecclesia Parochiali (vel filiali) S. Petri. Loci N Diœcesis N & in ea sito Altari Confraternitatis N. v. g. Rosarii &c. pro una feria hebdomadæ ad arbitrium Confratrum de consensu Ordinarii. Diem commemorationis omnium fidelium Defunctorum, & illius Octavam non est opus exprimere, quia jam subintelligitur.

Notandum. Hoc altare conceditur, etsi per

per hebdomadam tantùm unum in illa Ecclesia legatur Sacrum, modò dicatur in Altari privilegiato eâ die, cui affixæ sunt Indulgentiæ ex determinatione Secretariæ Apostolicæ, vel Ordinarii.

Expensæ pro hoc, & præcedente sunt eædem, quæ solvendæ sunt pro Indulgentiis. Quamvis Agens pro hujusmodi brevibus literis in Secretaria debet solvere 10. Bajocos. Brevia tamen Indulgentiarum dantur gratìs. 54. *Expensæ.*

PRAXIS

PETENDI BREVE INDULGENTIÆ perpetuæ pro Confraternitate quacunque erigenda, vel jam erecta.

NOtandum. Hoc breve petitur, quando aut jam erecta est, aut primò erigitur aliqua Confraternitas; Indulgentiæ autem conceduntur plenariæ perpetuæ Confratribus & Consororibus 1mò Indulgentia plenaria in die ingressûs. 2dò. In articulo mortis. 3tiò. In festo principali per annum. 4. Indulgentiæ septem annorum, & septem quadragenarum, pro quatuor aliis festis minùs principalibus per annum. 5tò. Indulgentiæ 60. dierum pro omni opere pio ex iis, quæ in Brevi specificantur. 55. *Quæ Indulgentiæ?*

Supplicatio. Petitur Breve pro Ecclesia Parochiali, vel filiali v.g. S. Petri non Regularium (vel Clericorum Regularium) Civitatis N. Diœcesis N. & in ea erectâ vel erigendâ confraternitate, v.g. B. M. V. sine labe originali conceptæ. Festa sunt omnia ad arbitrium Confraternitatis, vel certè festum principale v. g. pro principale : Conceptio B. M. V. & quatuor minus principalia : Annun- 56. *Forma supplicandi.*

 tiatio,

tiatio, Nativitas, Purificatio, & Assumptio ejusdem. Neque enim necesse est festa specificare; si non specificentur, relinquuntur arbitrio, & determinationi Sodalium cum consensu Episcopi.

57. *Taxa.* Taxa hujus Brevis cum Agentia sunt 5. Scuta, & 2. Bajoci, sed quia semper Altare privilegiatum per 20. Bajocos impetratur, hinc pro utroque solvuntur 5. Scuta, & 22. Bajoci.

PRAXIS

PETENDI BREVE PERPETUUM PRO Confraternitatibus Agoniæ, seu, ut dicitur, de bona morte.

58. *Forma supplicandi.* S*Upplicatio.* Petitur Breve perpetuum pro Ecclesia Clericorum Regularium Societatis JESU Civitatis N. & in ea erectâ sive erigendâ Confraternitate, seu Congregatione D.N.J.C. in Cruce moribundi; ac B. M. V. ejus Genitricis dolorosæ ad bene moriendum: pro semel quovis mense, id est, primâ Dominicâ (vel Feria 6ta) cujusvis mensis.

59. *Quæ Indulgentia.* Per hoc Breve conceduntur plenariæ Indulgentiæ perpetuæ pro aliquo die, qui in supplicatione determinari debet, in quovis mense: ordinariè solùm datur iis Confraternitatibus, quæ eriguntur in Ecclesiis Societatis JESU, seu in quibus ipsi divina peragunt. Pro Agentia, & Altari privilegiato datur unum Scutum, vel quandoque Imperialis communis monetæ.

Praxis

PRAXIS PETENDI ORATORIA.

ORATORIUM PRO RURE, seu locis extra urbem, & oppida sitis.

SUpplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. Diœcesis N. vigore cujus ipse, moderna conjux ipsius N. cum prolibus, & familia possit curare celebrari Missam cum solitis clausulis, & exceptionibus, in domo suæ habitationis rure extra urbem N. &c. Taxa 12. Scuta. Hoc datur etiam personis non nobilibus, & nullam jurisdictionem temporalem in aliquo dominio exercentibus. 60. *Forma supplicandi.*

PRO CIVITATE, ET OMNIBUS locis, in quibus supplicans jurisdictionem temporalem seu altam, seu bassam exercet.

SUpplicatio. Petitur Oratorium pro N. N, v. g, S. Rom. Imperii Comite, ejus moderna conjuge N. prolibus, familia, hospitibus, pro Civitate N. Loco N. Diœcesis N. in quo jurisdictionem temporalem exercent. Datur tantùm personis nobilibus, jurisdictionem aliquam temporalem exercentibus, atque cum his restrictionibus 1mò. Ut valeat tantùm pro Civitate, & locis unius Diœcesis. 2dò. Ut quotidie tantùm una in eo Missa dicatur, per quod tamen non prohibentur celebrare ii Religiosi, qui pirvilegium habent personale celebrandi, ubicunque commoditatem nacti fuerint. 3tiò. Ut locus sit muratus, decenter à domesticis aliis 61. *Forma supplicandi.* 62. *Servanda.*

usibus separatus, & priùs visitetur ab Ordinario, vel ejus Vicario. 4tò. Ut in festis solennioribus anni istic Missa non celebretur. 5tò. Ut famuli & famulæ illo tempore ad servitia non necessarii diebus festis, & Dominicis eant ad Ecclesiam publicam; filii autem, & famuli necessarii, ac ruri etiam hospites nobiles possunt dictis diebus interesse privatæ Missæ, satisfaciuntque præcepto Ecclesiæ. Taxa sunt 12. Scuta.

PRO INFIRMIS NOBILIBUS.

63. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Oratorium pro N. N. & (si infirma etiam sit) ejusdem conjuge, Nobilibus, Diœcesis N. laborantibus quibusdam infirmitatibus, propter quas domo, Missam audiendi causâ exire non possunt, pro Civitate N. & totâ Diœcesi N.

64. *Observanda.* Hoc conceditur Nobilibus, etsi jurisdictionem nullam exerceant, convenitque cum secundo in omnibus, præterquam quòd valeat tantùm pro tempore infirmitatis ab auditione Missæ in Ecclesia impedientis, nulla tamen anni dies etiam solemnissima excipitur. Deinde diebus Dominicis restringitur tantùm ad unam personam usibus necessariam; aliæ verò, ut satisfaciant præcepto Ecclesiæ, Missæ debent interesse in Ecclesia publica. Potest etiam impetrari pro matre, patre, filia, filio, fratre, sorore, infirmis. Taxa est eadem, quæ suprà.

PRO ITINERANTIBUS.

65. *Forma supplicandi.* SUpplicatio. Petitur Altare portabile, sive viatorium pro N. N. ejusdem modernâ con-

juge

juge N. Nobilibus Diœcesis N. frequenter, aut subinde iter facientibus per v. g. Germaniam.

Datur tantùm Nobilibus jurisdictionem etiam non exercentibus; valet tantùm in itinere, ubi commoditas non est audiendi Missam; quo casu eo gaudere possunt etiam omnes socii itineris. Taxa est eadem, quæ suprà.

PRAXIS

PETENDI PROTO-NOTARIATUM APOSTOLICUM.

Supplicatio. Petitur Proto-Notariatus Pontificius (vel Ducis Sforciæ) pro N.N. Diœcesis N. Canonico ibidem, vel Nobili, vel Magistro Philosophiæ. 66. *Forma.*

Hic non datur, nisi personæ nobili, aut gradu aliquo Theologico, aut Juridico, vel Philosophico insignitæ, aut constitutæ in dignitate aliqua Ecclesiastica. Taxa sunt 24. Scuta, si detur à Pontifice; si à Duce Sfortiæ ex privilegio, quod habet à Pontifice; 6. vel 7. Scuta, & 50. Bajoci. Notariatus autem datur etiam non Nobilibus, nec Graduatis. Taxa cum Agentia sunt 4. Scuta, 50 Bajoci; modus petendi idem, qui suprà. 67. *Quibus detur quæ taxa.*

§. IV.

BREVIATURÆ IN POENITENTiaria usitatæ explicantur.

68. *Breviaturæ quomodo legendæ.*

A.

Archiepus Archi-Episcopus.
Alr Aliter.
Als Alias.
Abſolûo Abſolutio.
Aptica Apoſtolica.
Appbatis Approbatis.
Autre Authoritate.

C.

Cardlis Cardinalis.
Canicè Canonicè.
Cen Cenſuris.
Circumpeoni Circumſpectioni.
Xſtus Chriſtus.
Confeône Confeſſione.
Confeôri Confeſſori.
Coione. Communione.
Conſciæ Conſcientiæ.
Conſtituônibus Conſtitutionibus.

D.

Discrcôni Discretioni.
Diſpenſao Diſpenſatio.
Dnus Dominus.

E.

Eclæ Eccleſiæ.
Effus Effectus.
Exit Exiſtit.
Ecclis Eccleſiaſticis.
Epûs Episcopus.
Exîoe Excommunicatione.

F.

Fr Frater.
Frum Fratrum.

G.

Gnâli Generali.

H.

Hûmoi hujusmodi.
Humilêr humiliter.

I.

Infrâptum infraſcriptum.
Irregûlte irregularitate.
Igr igitur.
Intrâpta intraſcripta.

L.

Lîa licentia.
Ltima legitima.
Lræ literæ.
Litè licitè.

M.

Mrimonium Matrimonium.
Magro Magiſtro.
Mirâone miſeratione.
Mira miſericordia.

N.

Nulltus nullatenus.

O.

Ordîo Ordinatio.
Ordinâoni ordinationi.

P.

PP Papa.
Pr Pater.
Pontus Pontificatus.
Ptus præfatus, prædictus.
Ptur præfertur, prædicitur.
Pntium præſentium.
Pbter Presbyter.
Pbricida presbytericida.
Pœnia pœnitentia.
Pœniâria Pœnitentiaria.
Pôe poſſe.
Prôr Procurator.

Q.

Qtnûs quatenus.
Qmblt quomodolibet.
Qd quod

R.

Reâlri Regulari.
Reliône Religione.
Roma Romana.

S.

Sntæ, vel Stæ, Sanctæ.
Saluri ſalutari.
Sentia ſententia.
Speatr ſpecialiter.
Spplionibus Supplicationibus.
Spualibus ſpiritualibus.

T.

Tn tamen.
Tm tantum.
Thia, vel Theolia, Theologia.
Tli Tituli.

V.

Venebli Venerabili.
Vræ Veſtræ.

Notandum in literis S. Pœnitentiariæ, non fieri virgulas, nec puncta, nec commata, nec Diphtongos, nec Accentus, sed sensum colligendum esse ex lectione. Ità testantur *Hunoldus Plettenberg in notitia Congregationum pag.* 198. *& Viva in damnatam* 31. *ab Alexandro VIII. N. XIII.*

§. VII.

EXTRAORDINARIÆ FACULTATES, EPISCOPIS GERMANIÆ à Sede Apostolica concedi solita.

69. UT sciatur, in quibus ordinariè ad Episcopum recurri possit, existimavi referendas hìc esse facultates speciales Episcoporum Germaniæ. Do autem illas, ut habentur *apud La Croix p. 6. p. 3. n.* 846. & sunt sequentes.

1ma. Absolvendi ab hæresi, & Apostasia à fide, & à schismate quoscunque etiam Ecclesiasticos tam sæculares, quàm regulares, non tamen eos, qui ex locis fuerint, ubi sanctum Officium exercetur, nisi in locis Missionum, in quibus impunè grassantur hæreses, deliquerint, nec illos, qui judicialiter abjuraverint, nisi nati sint, ubi impunè grassantur hæreses, & post judicialem abjurationem illuc reversi in hæresin fuerint relapsi, & hos in foro conscientiæ tantùm.

2da. Tenendi & legendi libros Hæreticorum ad effectum eos impugnandi, & alios quomodolibet prohibitos, præter opera Caroli Molinæi, & Nicolai Machiavelli, & libros de Astrologia judiciaria, principaliter, aut inciden-

denter, & aliàs quovis modo de ea tractantes; ità tamen, ut libri illis provinciis non efferantur.

3tia. Dispensandi in 3tio & 4to simplici, & mixto cum pauperibus tantùm in contrahendis, in contractis verò cùm hæreticis conversis etiam in 2dò simplici & mixto, dummodo nullo modo attingat gradum 1mum; & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam.

4ta. Dispensandi super impedimento publicæ honestatis, justitiæ, ex sponsalibus proveniente.

5ta. Dispensandi super impedimento Criminis, neutro tamen conjugum machinante, ac restituendi jus petendi debitum amissum.

6ta. Dispensandi in impedimentis cognationis spiritualis, præter levantem, & levatum.

7ma Hæ verò dispensationes matrimoniales videlicet 3tia, 4ta, 5ta, & 6ta non conceduntur nisi cum clausula: *Dummodo mulier rapta non fuerit, &, si rapta fuerit, in potestate raptoris non existat.* Et in dispensationibus hujusmodi declaretur expressè, illas concedi tanquam à Sedis Apostolicæ Legato, ad quem effectum etiam tenor hujusmudi facultatum inferatur cum expressione temporis, ad quod fuerint concessæ, aliàs nullæ sint.

Hac facultate juvari non possunt in matrimoniis contractis sine proclamationibus.

8va. Dispensandi in irregularitatibus, ex delicto occulto tantùm provenientibus, exceptâ eâ, quæ ex homicidio voluntario contrahitur.

9na. Dispensandi & commutandi vota simplicia in alia pia opera, exceptis votis castitatis, & religionis.

10ma. Absolvendi ab omnibus casibus reservatis etiam in Bulla Cœnæ, in locis tamen, ubi impunè grassantur hæreses.

11ma. Delegandi simplicibus Sacerdotibus potestatem benedicendi paramenta, & alia utensilia, ad sacrificium necessaria, ubi non intervenit S. Unctio, & reconciliandi Ecclesias pollutas aquâ ab Episcopo benedictâ, & in casu necessitatis aquâ etiam ab Episcopo non benedictâ.

12. Conferendi ordines extra tempora, & non servatis interstitiis usque ad sacerdotium inclusivè.

13a. Dispensandi super ætate unius anni ob operariorum penuriam, ut promoveri possint ad Sacerdotium, si aliàs idonei fuerint.

14a. Consecrandi Olea cum quinque saltem Sacerdotibus, non tamen extra Cœnam Domini, nisi necessitas illud urgeat.

15a. Celebrandi bis in die, si necessitas urgeat; itâ tamen, ut in prima Missa non sumpserit ablutionem; per unam horam ante auroram, & aliam post meridiem, sine ministro, sub dio, & sub terra, in loco tamen decenti, etiam si Altare sit fractum, vel sine reliquiis Sanctorum, & præsentibus Hæreticis, Schismaticis, Infidelibus, & Excommunicatis, si aliter celebrari non possit. Caveat autem, ne prædictâ facultate seu dispensatione bis in die celebrandi aliter quàm ex gravissimis causis, & rarissimè utatur, in quo graviter oneratur ipsius conscientia. Quòd si hanc facultatem alteri Sacerdoti juxta facultatem, inferiùs apponendam,

dam, communicare, aut causas eâ utendi alicui, qui à S. Sede hanc facultatem obtinuerit, approbare visum fuerit, seriò ipsius conscientiæ injungitur, ut paucis duntaxat, iisque maturioris prudentiæ, ac zeli, qui absolutè necessarii sunt, nec pro quolibet loco, sed ubi gravis necessitas tulerit, & ad breve tempus eandem communicet, aut respectivè causas approbet.

16a. Deferendi SS. Sacramentum occultè ad infirmos sine lumine, illudque sine eodem retinendi pro iisdem infirmis in loco tamen decenti, si ab Hæreticis, aut infidelibus sit periculum sacrilegii.

17a. Induendi vestibus sæcularibus, si aliter vel ad loca eorum curæ commissa pervenire, vel in iis permanere non poterunt.

18a. Recitandi Rosarium, vel alias preces, si Breviarium transferre non poterunt, & divinum officium ob aliquod impedimentum recitare non valeant.

19a. Dispensandi quando expedire videbitur, super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum pro tempore jejuniorum, & præsertim Quadragesimæ.

20ma. Communicandi has facultates in totum, vel in parte, prout opus esse secundùm ejus conscientiam judicârit, Sacerdotibus idoneis, in conversione animarum laborantibus, & præsertim tempore sui obitûs, ut, Sede vacante, sit, qui possit supplere, donec Sedes Apostolica certior facta, quòd quamprimum fieri debebit, per delegatos, aut unum ex iis alio modo provideat.

21ma. Et prædictæ facultates gratìs, & sine

ulla

ulla mercede exerceantur, ac tantùm concessæ intelligantur ad quinquennium.

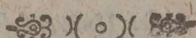
Utendi iisdem facultatibus, in civitate, & Diœcesi N. tantùm.

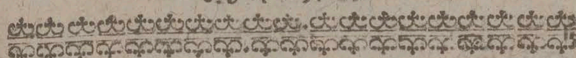
70. *Quandonam cessent facultates?* Hæ facultates (quibus si restrictæ non sint, dispensare & absolvere potest Episcopus *juxta Pignatelli Tom. 7. Consultat.* 53. etiam peregrinos in sua Diœcesi, & advenas, imò & religiosos exemptos) singulis quinquenniis, computatis à die acceptationis renovantur; nec cessant mortuo Pontifice vel novo Electo: quamvis enim initio novi Pontificatûs promulgetur Regula 13. vel 14. Cancellariæ, eâque revocentur variæ facultates, ab Antecessore Pontifice concessæ; attamen Anno 1700. Roma interrogata respondit non revocari facultates à Sto Officio concessas, quales ordinariè sunt, quæ Episcopis & Nuntiis Apostolicis conceduntur, sed eas tantùm, quæ immediatè à Prædecessore Pontifice sunt concessæ. *La Croix l. 6. p. 3. n.* 848.

Plerasque ex prædictis facultatibus, aliasque ampliores habere solet Nuntius Apostolicus, sed non quilibet easdem, hinc si in quo casu juvare non possit Episcopus, expedit recurrere, ùt suprà monui, ad Nuntium, qui, si dispensare vel absolvere non possit, dispensationem, aut absolutionem minoribus sumptibus Româ procurabit.

O. A. M. D. G.

INDEX

INDEX UNIVERSALIS

Cifra numerum marginalem, A. Appendicem designat.

A.

Absolutio.

Conjuges.

Consuetudinarius.

Contumelia.

D.

Delectatio morosa.

Deliberatio.

Desperatio.

Devotio.

Dispensatio.

Dolor de peccatis.

E.

Ebrietas.

Errores in confessione.

Examen pœnitentis.

Executio.

F.

Facultas.

Famulantes.

Fatuus.

Filii-familias.

Formulæ.

Forum.

G.

Gula.

H. *Hæ-*

H.

Hæreticus.

I.

Illegitimus.

O. Occa-

S.

FINIS.

CASUS CONSCIENTIÆ EX NEO-CONFESSARIO,

SEU

METHODO RITE OBEUNDI Munus Confessarii, resolvendi.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
MDCCLVIII.

CO

Neo-C
e

A

quem
Abeli
sionen
bus nc
& spec
sibi in
nia ri
datur
egeba

CASUS CONSCIENTIÆ

EX

Neo-Confessario, seu methodo rite obeundi Munus Confessarii, resolvendi.

CASUS I.

Abelinus, nuper primùm approbatus ad excipiendas Fidelium Sacramentales Confessiones, primum quem audit, longiorem peccatorum, quàm Abelinus præviderat, protrahit Confessionem, & in quibusdam peccatis gravibus non exprimit, ùt oportet, numerum & speciem infimam. Abelinus proponit sibi in fine jubere & interrogare, ut omnia rite fiant, interim in fine non recordatur omnium, quæ majori explicatione egebant.

Quæritur 1mò. Quæ generatim observanda sint Confessario in decursu Confessionis? *2dò.* An pœnitens is teneatur repetere Confessionem, saltem eorum peccatorum, de quibus dubium esse potest, an ritè sint exposita? n. 3.

CASUS II.

Adolphus, novissimè promotus ad sacrum Presbyteratûs ordinem, petit statim approbari ad excipiendas in subsidium Pastorum fidelium Confessiones; ejus petitioni; quia existimabatur habere sufficientem doctrinam, annuitur; primùm persuasus, quorumdam doctorum, malè intellectâ sententiâ, existimans, se non teneri pœnitentes examinare, absolvit, quali quali pœnitentiâ injunctâ, sibi confitentes, nullâ datâ instructione; postmodum à viro docto, & experto edoctus suam meliùs obligationem, anxiè excutit omnes, & in specie conjuges, de actu conjugali, peccatis eorum specialibus, ab ipsis quandoque committi inter se solitis. Unde varii conjuges anxii alios interrogant, quibus peccare inter se possint conjuges.

Quæritur 1mò. An, & quando teneatur examinare Confessarius pœnitentes? *2dò.* Quomodo examinandi sint? *3tiò,* Quæ tum generatim, tum quibusdam in specie sit injungenda pœnitentia? *4tò,*

Quibus

Quibus ex causis possit imponi minor? 5tò. An, quando, & quomodo conjugati sint examinandi circa peccata ipsis specialia, inter ipsos quandoque intervenientia, & quæ illa sint? Vide n. 4. à n. 119. ad n. 122. P. 4. n. 503. 514.

CASUS III.

Albanus, toto die sedens pro sacro tribunali, varios audivit pœnitentes. Unum ex iis reperit admodum rudem, qui nec actum Fidei, Spei, & doloris noverat elicere, peccaverat quoque ex ignorantia in materia tum castitatis, tum aliis quibusdam. Alter faciens mentionem quorundam ex vita præterita peccatorum, inter cætera confitebatur, se carnaliter ante matrimonium cum sorore suæ uxoris peccâsse: Albanus advertens impedimentum contractum tacet. Tertius pariter se accusat de peccato carnis cum matre uxoris suæ ante matrimonium; Albanus ex circumstantiis actûs, dubitat, an fuerit perfectus, & sufficiens ad generationem prolis. Proinde & de hoc tacet.

Quæritur 1mò. Quomodo tractandus fuerit primus, & excitandus ad dolorem? 2dò. An monendus de peccatis ex ignorantia, etsi sint merè materialia? 3tiò. An, & in quibus circumstantiis Albanus rectè vel malé fecerit tacendo ad casum secundi? 4tò. An rectè dissimulaverit impe-

dimentum dubium tertii? n. 5. 10. & parte 4. Th. Mor. n. 590.

CASUS IV.

Albertus á Confessario gravem, sibique valde difficilem accepit pœnitentiam: proinde vadit ad alium Confessarium, & eam sibi in aliam commutari petit.

Quæritur 1mò. Quæ sint pœnitentiæ inconvenientes, & convenientes? *2dò.* An alius Confessarius possit mutare pœnitentiam, ab alio injunctam, si pœnitens non aperiat peccata, ob quæ imposita fuit? n. 15. 18. 19.

CASUS V.

Balduinus, Sacerdos religiosus, vesperi, & matutino tempore in loco magnæ festivitatis fatigatus excipiendis Confessionibus, sumpto prandio, pro more suo sequens consilium S. Francisci Xaverii, de quo n. 55. expendit, an rectè processerit cum pœnitentibus, & quomodo melius suo muneri potuisset satisfacere, & quia invenit, se aliquibus negâsse, aliquibus distulisse absolutionem, aliis dedisse absolutè, non satis certus de dispositione, aliis sub conditione, injunctâ pœnitentiâ, ut ante Communionem eliciant dolorem novum de peccatis, firmumque concipiant emendationis propositum, il-

lud

lud Chriſto Euchariſtico offerant in gratiarum actionem, & confirmandum, non parum angitur, ne non ritè ſacro munere ſit functus.

Quæritur 1mò. Quando danda abſolutè, quando ſub conditione ſit abſolutio? *2dò.* Quando neganda, aut ſaltem differenda? n. 21, & 24.

CASUS VI.

Balthaſar, & Benigna Sponſi, ultimò confeſſi pro Paſchate Dominicâ in Albis, cogitant, factis proclamationibus, contrahere matrimonium, interim priusquam proclamationes ſint peractæ, familiariter converſantur, & carnaliter peccant; Sponſus inducit Sponſam, ut ſecum eat ad Confeſſarium, virum probum & doctum, ſe cum Deo reconciliandi causâ, ut benedictionem ab eo habeant in matrimonio; obſequitur Sponſa, Sponſus dicit diem ultimæ Confeſſionis, & confitetur lapſum carnalem cum Sponſa, venit dein Sponſa, & diem eundem ſuæ dicit Confeſſionis ultimæ, & peccatum carnale tacet.

Quæritur 1mò. An Confeſſarius poſſit Sponſam ſuper illo peccato examinare, & quomodo? *2dò.* An ſi tentatis omnibus, non fateatur, poſſit abſolvi, aut ſit dimittenda ſine abſolutione? *3tiò.* An, ſi Confeſſarius petiviſſet veniam à Sponſo,

& obtinuisset loquendi sponsæ, de illo peccato, potuisset licitè de eo cum sponsa loqui, & dicere, se ad id obtinuisse veniam à sponso? n. 36. & IV. parte Theologiæ Mor. sub n. 379. in fine pag. 461.

CASUS VII.

Bernardinus, audiens confessiones æstivo tempore, cœlo calente, lapsus est in somnum, & unius peccata non audivit omnia, alterius audivit quidem peccata, sed ante absolutionem de variis à pœnitente iuterrogatus, iisque expediendis occupatus, oblitus est pœnitentis peccata, hærétque, an possit absolvere. Denique pœnitentem habuit, qui peccatis multis per annum frequentatis in materia venerea, quæ nunquam est confessus, gravatur, nunc autem verè pœnitens quidem, & statum animæ suæ miserabilem agnoscens, lacrymis ubertim manantibus, deflet peccata sua, sed prævidere se tamen ait, quod sit relapsurus ob inveteratâ consuetudine contractam fragilitatem.

Quæritur 1mò. An Confessarius possit jubere, ut pœnitens non percepta peccata repetat? *2dò*. An. & quando oblitus Confessarius pœnitentis peccata possit eum absolvere? *3tiò*. Quid agendum cum tertio illo pœnitente? n. 28. 33.

CASUS VIII.

Bonifacius, hactenus sacro Confessarii

munere

munere perfunctoriè obito, varios commisit errores, ac 1mò. Quidem oscitanter absolutionem impertiens erravit in forma. 2dò. Non raró neglexit interrogare numerum, & speciem infimam. 3tio. Neglexit monere de facienda restitutione. 4tò. Obligatos ad eam, pronuntiavit liberos; non obligatos, eidem obnoxios. 5tò. Verè obligatos obligavit tantùm ad dandam eleëmosynam. Tandem superno lumine illustratur, & sacro horrore perculsus cœpit gravitatem obligationis suæ perpendere, & periculosum animæ suæ statum agnoscere; proinde adit Benedictum virum doctum, & exponit ei suam hactenus in sacro Officio oscitantiam, petitque consilium. Benedictus, nolens statim eximere sagittam à Spiritu sancto cordi ejus infixam, jubet eum orationibus, jejuniis, &c. sibi Deum propitium reddere, & redire post octiduum, consideraturum se dicens, quid agendum sit.

Quæritur 1mò. Quomodo errores illi sint corrigendi? *2dò.* Ad quid teneatur Bonifacius? *3tiò.* An debeat habere veniam à pœnitentibus, si in quibusdam errores commissos possit corrigere? à n. 48.

CASUS IX.

Calinus, Mercator, avarè inhians divitiis, accusat se in confessione 1mò. durus

fui erga pauperes. 2dò. Meis in mercatura & negotiatione sociis secretum non servavi. 3tiò. Alienas aperui, & legi literas.

Quæritur 1mò. Quomodo Calinus examinandus? *2dò.* Secretum non servare, quale peccatum sit? *3tiò.* Quomodo peccet, qui alienas aperit, & legit literas? *4tò.* Quomodo Calinus censendus sit peccâsse, & ad quid teneatur? *5tò.* Quæ sint remedia contra avaritiam? à n. 62. & 65.

CASUS X.

Cornutus homo effrons passim contemptim tractat proximos suos, gerit se, ac si à nemine esset dependens, nullius ope indigeret, gloriatur quomodo vindictam de suis sumpserit adversariis, eos verbis contumeliosis exceperit. Imò auditus est dicere: si essem Deus, talis furfuris nebulones omnes mitterem ad infernum, &c.

Quæritur 1mò. Quid, & quotuplex sit superbia? *2dò.* An, & quomodo sit peccatum mortale, & quando tantùm veniale? *3tiò.* Quomodo censendus sit peccâsse Cornutus? *4tò.* Quomodo sit examinandus, si in sacro pœnitentiæ tribunali compareat? *5tò.* Quæ remedia sint ei contra superbiam præscribenda? à n. 56. & P. 2. n. 150.

CASUS XI.

Cupedius sistens se Confessario, dicit: Domine! sum magnus peccator, intra tres annos non sum confessus, sæpe delectatus sum objectis turpibus, impura fovi desideria, sermones miscui impudicos, & quando alii me dehortabantur, irrisi illos, tanquam scrupulosos, & abjecti animi homines, obvias quasque concupivi, commisi fornicationes, & adulteria, aliosque ad similia peccata seduxi. Hæc sunt potissima, quæ commisi.

Quæritur 1mò. An Cupedius rectè omnia explicârit? vel quomodo examinandus? *2dò.* Quas obligationes contraxerit erga proximos? *3tiò.* Quæ media illi sint præscribenda? *4tò.* An expediat, eum statim, omnibus ritè explicatis, absolvere, vel potius ad tempus differre absolutionem, ut media adhibeat, & horrorem turpitudinis suæ concipiat? à n. 66. n. 178. 188. & PP. 2. à n. 190.

CASUS XII.

Custodius inter cætera confitetur inquiens: fui invidus; petit Confessarius: in quo consistebat tua invidia? Reponit Custodius: 1mò ægrè tuli, quando alii laudabantur, & vel laudem imminui, vel tacui, existimans inde æstimationem mei imminui. 2dò Indignatus sum, quando

vidi

vidi aliis sua meliùs, quàm mihi mea succedere. 3tiò. Dolui ad officinam vicini nostri multos, ad officinam verò patris mei paucos venire emptores. 4tò. Optavi, ut fratres mei non essent diligentiores, & devotiores me, ne ego vilipendar. 5tò. Malè me habuit, quòd vicinus noster promotus sit ad Magistratum, quia adversatur domui nostræ, & jam faciliùs nocere poterit.

Quæritur 1mò. Quid, & quale peccatum sit invidia? *2dò.* Quibus ex relatis jam Custodius peccârit peccato invidiæ gravi, vel levi? *3tiò.* Quæ sint contra invidiam remedia? à n. 75.

CASUS XIII.

Fabius abdomini serviens in diem vivit, neglectâ re domesticâ tractatur, & tractat, ut facilè prævidere possit, se debitis solvendis, & liberis honesto in statu collocandis imparem propediem fore; monetur ab amicis, sed nihil impetratur. Vorat, ut non raro evomere debeat cibos ingestos. Tandem tempore Paschali confitetur. Confessarius eum graviter adhortatur, & injungit ei pro pœnitentia, ut vesperi decubiturus consideret, quo cibo & potu damnati in inferno Caninam famem tolerantes, utantur, & incumbat uni lateri totâ nocte sine commotione, hanc pœniten-

tentiam admisit quidem Fabius, sed visa est illi tam difficilis, ut manè accurens ad Confessarium dixerit, sibi fuisse impossibile illam pœnitentiam implere, cui Confessarius: si non potuisti in plumeo lecto unâ nocte jacere immotus, quomodo jacebis per omnem æternitatem in igne devorante, & ardoribus sempiternis immotus? atque ita eum ad frugem reduxit.

Quæritur 1mò. Quale peccatum sit gula? *2dò.* Quomodo peccaverit Fabius, & quot modis ea peccetur? *3tiò.* Quæ remedia sint contra eam adhibenda? à n. 81.

CASUS XIV.

Fabricus, homo Cholericus, ad res vix ullius momenti ità exardescit irâ, ut toto corpore contremiscat, unde in periculo est, ne morbum contrahat, quo impediatur ab Officio, sibi tum ex justitia, tum ex pietate obeundo, verbis contumeliosis in proximos invehitur, liberis suis, uxori, aliisque omne malorum genus imprecatur, à Pastore suo sæpe monitus, nihil admonitionibus hactenus dedit.

Quæritur 1mò, Quomodo peccet ita iræ indulgendo, seque exponendo periculo gravis morbi? *2dò,* An imprecando liberis, uxori, aliisque diversæ speciei peccata committat, tum ratione mali optati, tum ratione personarum, quibus malè precatur? *3tiò.* An sit capax absolutio-

nis,

nis, si non ante emendet, & scandalum tollat, 4tò. Quæ media serviant contra immoderatam iram? à n. 89. & P. 2. n. n. 223.

CASUS XV.

Firmundus illustris prosapiæ adolescens, dum studiis operam daret, à singulari morum ingenuitate, modestia, & pietate commendabatur, omnibúsque frequentando Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ raro prælucebat exemplo. Absolutis studiis, nactus beneficium Ecclesiasticum cœpit frequentare consortia mundi, & commoditatum amantium, inde malo eorum exemplo flaccescere, vix semel in anno prædicta Sacramenta suscipere; quin & terrenis jam inescatus, correptus est tædio, & nausea Divinorum, ita, ut in choro non compareret, nisi diebus, quibus, qui absunt, privantur, proventibus beneficii. Tandem eò devenit, ut doleret, viam ad cœlum esse viam abnegationis, & æternitatem tantùm esse bipartitam, felicem scilicet, & infelicem, ita, ut nisi ineat viam arctam, & carni molestam, æternùm cruciandus sit in inferno. Unde bruta æstimabat hominibus feliciora, utpote, quæ voluptatibus sine periculo infelicis æternitatis possent indulgere. In hunc miserabilem statum Firmundus sensim sine sensu deductus lethali morbo corripitur; advocatur Firminus Sacerdos ad

ad excipiendam ejus confessionem; sed, quia nec ante dedit, nec modò præsenti ullum dat pœnitentiæ signum, nec Christianè vixit, Firminus eum absolvere non audet, post horas aliquot, quæ Dei erat misericordia, respirat, & loquelæ restituitur, audiens hoc Firminus adit eum, & periculum exponit æternæ infelicitatis, in quo fuerat, & Dei ejus juventutem miserantis clementiam & misericordiam in mentem vocat, atque ad generalem totius vitæ confessionem adhortatur, annuit Firmundus, & moram petit præparationi.

Quæritur 1mò. Quid, & quotuplex sit acedia? 2dò. Quomodo peccet, qui locum dat tædio contra Divina? 3tiò. Quomodo peccarit Firmundus? 4tò. Quibus deducendus ad vitam deinceps homine Christiano, & Canonico dignam? à n. 95. n. 8. 38.

CASUS XVI.

Gaudentius, exiguæ adhuc experientiæ Parochus, ægrè audit puerorum confessiones, tum quia sæpe dubium est de usu rationis, ad meritum, & demeritum sufficiente; tum quia, si fortè adsit, non facilè est eos movere ad dolorem supernaturalem, propositum emendationis efficax, utpote minùs apprehendentes motiva supernaturalia; tum denique, quia sæpe peccant contra legem naturalem, & postea non

recor-

recordantur; Quare consuevit Gaudentius advocare religiosum, qui eos audiat; sed & hic queritur, putátque majorem sibi esse difficultatem, quàm Pastori, qui in catechesi, aliísque occasionibus possit melius explorare, quinam pueri jam pervenerint ad usum rationis. Quam ob rem Gaudentius in congregatione suorum dominorum Confratrum interrogat 1mò. Quid sit usus rationis ad meritum, & demeritum sufficiens? 2dò. Quandonam pueri censeantur ad eum pervenisse? 3tiò. Ex quibus indiciis colligi possit, quòd eum jam habeant, aut non habeant? 4tò. Quandonam pueri teneantur legibus, tum naturalibus; tum positivis humanis, & divinis? 5tò. Quomodo pueri examinandi, excitandi ad dolorem de peccatis, & propositum non peccandi deinceps, quæ monendi? 6tò. Quando, & quomodo pueris danda absolutio, & quid si jam dein adoleverint?

Quæritur: Quid respondendum? Vid, à n. 100. ad 101. & à n. 106. ad n. 110.

CASUS XVII.

Gaudiosus, sanguineæ complexionis Sacerdos, moribus, verbisque suavis, uti ejusmodi esse solent, ex naturali inclinatione amat agere cum personis alterius sexûs: Quare in excipiendis earum confessionibus singulari eas suavitate tractat, nomi-

nominibus compellat amorosis, peccata earum, ubi potest, extenuat, querulosis contra maritos facile credit, & ad illarum partem accedit. Ex hoc suo agendi modo non levibus quandoque pulsatur carnis tentationibus; sed piaculo id sibi non ducit, eò quòd oriantur, ùt putat, ex actione sacra, zelóque bono, quæ causa illarum per se non sit. Quapropter inhæret suo agendi, & loquendi modo.

Quæritur 1*mò*. Quid specialiter observandum sit in excipiendis mulierum confessionibus? 2*dò*. An Gaudiosus rectè procedat? 3*tiò*. An non, & quomodo peccet suavi illo modo tentationes excitando? 4*tò*. Quomodo respondendum mulierum contra viros suos querelis? à n. 110. 130. P. 1. n. 11. P. 2. n. 218.

CASUS XVIII.

Germanus, laudabilis vitæ Sacerdos, præ Dominorum mavult excipere Rusticorum, aliorúmq; plebejorum confessiones, eò quòd sine verborum fucis, & ambagibus possit cum his agere, eos examinare, arguere, remedia præscribere, quibus non raró Domini offenduntur, & postmodum malè garriunt apud alios, & explodunt Confessarium; ut autem Germanus securiùs procedat, suo agendi modo nolens fidere, aliorum praxin exquirit, ac 1mò quidem interrogat, quomo-

do examinandi sint plebeji? 2dò. De quibus? 3tiò. Per quæ motiva ad dolorem, & propositum excitandi? 4tò. Quid si pœnitens sit omnino hebes, & nullum peccatum possit in specie elici? 5tò. Quæ satisfactio sit illis injungenda?

Quæritur: Quid respondendum: à n. 114. ad n. 119.

CASUS XIX.

Hartardus uxorem duxit Dorotheam, dolosam, & pervivacem mulierem. Hæc primùm viro suo placere studuit, sicque animum ejus lucrata plus æquo indulgentem sibi reddidit: unde paulatim arrogans mulier sibi dominatum, concessámque à Deo viro potestatem arrogavit; quod advertens Hartardus obstitit quidem, sed quia benignioris erat naturæ, nihil à superba muliere impetravit; tandem videns rem domesticam malè administrari, atque de remedio desperans, animi levandi causâ adit amicos, & honesta concivium consortia, cum quibus quandoque vino conatur moderatè tædia abluere, à quibus audax mulier eum non rarò minacibus verbis avocat, sibique non obtemperanti cœnam negat. Demum Hartadus, mœrore animi confectus, moritur. Dorothea cum Hermanno, mercatore peregrè adveniente, qui mulieris caput aspexerat, non inspexerat, transit ad secundas

cundas nuptias. Hermannus notans pervivacem uxoris suæ spiritum, & dominatûs ambitionem, audiensque, qualem se probaverit in conjugio cum Hartado, primùm eam benignè habet, monetque officii sui, & obligationis, ex Apostolo allegans, ex Dei ordinatione virum esse caput mulieris, mulierem esse sub potestate viri quamdiu hic vivit, mulieres oportere subditas esse viris suis, ne blasphemetur Verbum Dei. Hæc si serventur non defore Dei benedictionem. Vera isthæc esse fatetur quidem mulier, at sui impos non diu impetrare sibi potuit, quin se ingereret rei domesticæ administrationi pro arbitratu suo de omnibus attentans disponere, contemptâ, & improbatâ, tanquam non intelligentis, Hermanni ordinatione. Hermannus amandat eam ad colum, acum, & culinam, & quia verbis non flectitur, fuste aliquoties non leviter excipit: dein cubiculo includit, jubens, vitam tolerare pane arcto, & aquâ brevi. Ex his animadvertens Dorothea, à viro suo sibi pileum non concessum iri, solandi animi causâ adit Confessarium, cui inter cætera ait: Rixas habeo perpetuas cum viro meo. Habui primò virum bonum; quem verò nunc habeo, est instar Tyranni. Reponit Confessarius: Grates habeas Deo, quòd unum habueris bonum; non sunt tot boni viri, ut quælibet mulier possit

habere duos bonos: nec tot bonæ mulieres, ut quilibet vir vel unam habere possit bonam: mulieres effrœni, petulantique suâ linguâ, & superba capitis sui pertinaciâ exasperant sæpe viros, redduntque severiores. Tu esto suavis erga virum; obedias ei in omnibus honestis, & licitis, devinciésque viri tui animum, ac facies, eo consentiente, quod prudenter exoptare potueris. His, quia Dorothea submurmurans, & repetens querelas, causamque suam reputans justam, videbatur non omnino flecti; Confessarius negavit ei absolutionem, donec redux, à viro petiisset offensæ remissionem, & emendâsset, in quibus contra eum deliquerat.

Quæritur 1mò. Quomodo peccet mulier, contra viri prudentis voluntatem arrogans sibi capitis domûs potestatem? *2dò.* Quomodo peccârit Dorothea sic tractans virum suum primum Hartardum? *3tiò.* An Hermannus rectè processerit cum Dorotheâ. *4tò.* An ejus mulier sit capax absolutionis, si recuset subesse viro, & concessam illi à Deo potestatem sibi arroget? Vid. n. 119. 131. 132. *Vide etiam Partem tertiam Casuum. Casu* 9. 10. 11.

CASUS XX.

Honoratus ex uxore sua Bibianâ suscepit tres filios; natu majorem Antonium, absolutis studiis humanioribus, & Philosophicis,

ſophicis, ut ſuo tempore ſibi ſuccedere in officio, & domui præeſſe valeat, miſit ad Academiam acatholicam, Jurisprudentiâ imbuendum. Is, converſatus cum heterodoxis, audienſque à Profeſſoribus dicteria contra Sedem Apoſtolicam, cœpit flacceſcere, & plùs deficere ab orthodoxa Religione, quàm proficere in Jurisprudentia, jam inclinatus in Syncretismum. Hæc audiens Honoratus, revocat eum ad Univerſitatem Catholicam, in qua (id quod tamen Honoratus non inquiſivit) exigua eſt Profeſſorum ad Candidatos Juris Vigilantia, diſciplina ferè eorum nulla, periculum ſeductionis non leve. Natu ſecundum Bernardum, quia videbatur minùs aptus, ad ſe, ſuæ conditioni, & Natalibus convenienter ſuſtentandum in ſæculo; conatus eſt primùm blanditiis ad amplectendum ſtatum Religioſum in Monaſterio opulento, in quo in hymnis & canticis laudaret Deum, adducere. His, quia Bernardus recuſavit annuere, pater cœpit eum durè tractare, ad nihil eum applicare, & velut non filium aſpicere, & habere. Hoc aliquot annis expertus Bernardus, timuit, ne continuaretur perpetuò, maneretque ineptus ad honeſtè ſe in ſæculo alendum, annuit intentioni patris. Hic id intelligens per dolum fallacem eum induxit, ut ante ingreſſum Monaſterii renuntiaret hæreditati: ajebat

 enim:

enim: nemo poteſt verus fieri Religioſus, niſi renuntiet omnibus, juxta illud Chriſti: *Qui non renuntiat omnibus, quæ poſſidet non poteſt meus eſſe diſcipulus.*

Quæritur 1mò. Quæ ſint univerſim obligationes parentum erga liberos ſuos? *2dò.* An, & quomodo peccent parentes, qui filios ſuos mittunt ad Academias heterodoxas imbuendos Jurisprudentiâ, vel ad Univerſitates licet Catholicas, juventuti periculoſas non inquirendo, quì ſervetur diſciplina, quæ ſit cura Profeſſorum, ut diſcipuli dent ſe ſtudiis, Divina frequentent, pecuniam parentum non dilapident? *3tiò.* Quomodo peccârit Honoratus ſic inducendo filium ſuum ad ſtatum Religioſum, & hæreditati renuntiandum? *4tò.* An Profeſſio Bernardi, & renuntiatio hæreditatis ſit valida? à n. 128. ad n. 130.

CASUS XXI.

Hedvvigis, ſicut à teneris annis devotioni dedita, ſollicitè omnem Dei offenſam ſtuduit vitare, præſertim gravem; ita nunc, nuper matrimonio juncta, quantùm ſtatus permittit, devotionis exercitia continuare, & animam ſuam à peccatis mundam ſervare deſiderat: Quare, cùm intellexerit, varias eſſe conjugum mutuas obligationes, poſſeque peccari per actus conjugii, interrogat 1mò Confeſſarium Quæ ſint obligationes uxoris? 2dò. An teneatur

neatur

neatur semper viro suo petēti, reddere conjugale debitum, vel sint causæ quandoque excusantes, & quæ illæ? 3tiò. Qua ratione peccent conjuges per actum conjugii, seu usum matrimonii.

Quæritur: Quid, & quomodo ei sit respondendum? â n. 119. & 122. Item P, 4. 503. *Vide etiam ex Parte* 3. *Casum* 9. 10. 11.

CASUS XXII.

Jacobus, & Anna in matrimonio tres genuerunt filias: has cùm indulgentiùs educâssent, & vanitati magis, quam Divino cultui addictas, ad ætatem nubilem pervenisse cernerent; permiserunt iis cum adolescentibus conversationem, accessum ad nocturnas juventutis utriusque sexus conventiones, saltus, & ludos, in his filia natu major Agatha cujusdam officialis bellici, conditionis inferioris blanditiis capta & amore quodammodo fascinata, promittit ei matrimonium, obsistit familia utpote prænobilis, obsistit & mater & pater, sed frustra: filia ab officiali imprægnata, obtentâ licentiâ, coram Missionario castrensi cum officiali init matrimonium. Hoc indignè ferens familia, accessum, & conspectum negat Agathæ, post annum tamen mitigata, velut consanguineam recipit; mater verò Agathæ nec deprecatione & remissionis offensæ humili peti-

tione, neclacrymis flecti se passa, statuit in perpetuum ad conspectum suum Agatham non admittere.

Quæritur 1mò. Quomodo peccent ejusmodi parentes? *2dò.* An peccârit Agatha contrahendo matrimonium contra voluntatem parentum? *3tiò.* An rectè fecerit familia negando Agathæ ad tempus accessum? *4tò.* An mater peccet, perpetuò offensam puniens, conspectum negando? n. 129. §. 9. n. 136. & sub n. 138.

CASUS XXIII.

Joachimus, Mercatoris filius, cum in studiis à patre suo Joanne, parcè, & studiis ex parte absolutis, duriùs esset habitus, aversus à patre abiit in aliam regionem, susceptus à viro illustri ad informandos ejus filios, studia jurisprudentiæ prosequitur, in qua cùm excelleret, opulenti Senatoris filiam accepit uxorem; interim Joannes ejus parens per sinistros casus in mercatura foro cedere cogitur, & ad incitas redigitur; Quare auxilio destitutus inquirit in Joachimum filium suum, tandemque invenit, & accessum petit. Joachimus duritiem patris in animum revocans, reputánsque sibi dedecori, si se parentis pauperis filium fateatur, dissimulat, se novisse patrem, illi accessum negat obtendendo, patrem suum jam pridem defunctum esse.

Quæ-

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes filiorum erga parentes, eorúmque specialia peccata? *2dò.* Quomodo peccârit Joachimus? à n. 137. vide insuper ex Parte 3tia Casum sextum, reliquósque usque ad 9.

CASUS XXIV.

Jodocus, opificio ædilis, potissimo anni tempore domo abest foris, tum ædibus, tum templis ædificandis cum tribus famulis Damiano, Sebastiano & Cosma occupatus, vidétque famulos suos in popina diebus Festis, & Dominicis ludendo, & potando dilapidare pecuniam, diebus operariis acquisitam, & sacrificium reliquáque Divina non raró negligere, Cosmam insuper furtis esse deditum, & clanculum subducere externis, quæ sine periculo deprehensionis potest; nec tamen eos monet, aut corrigit. Justina ejus uxor domi ancillas, quas habere duas debet, ita habet, ut nulla per plures menses iram ejus, maledictiones, tenacitatem in subministrando victu tolerare valeat, sed ante finem temporis conducti cogantur discedere.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes patrum, & matrum familias? *2dò.* An Jodocus teneatur sub gravi famulos corrigere? *3tiò.* An teneatur damna in defectu Cosmæ ab hoc aliis illata compensare?

re? 4tò. An Justina non teneatur Salarium integrum, de quo pro anno conventum est, solvere ancillis, quas inhumano suo agendi modo coëgit intra annum discedere? à n. 148.

CASUS XXV.

Lambertus, Famulus, 1mò plus avenæ apposuit equis Domini sui, ut pinguescant, quàm Dominus voluerat; præterea videns, ab externis, Domini sui pratis, & agris inferri damna, tacuit, nec impedivit, nec Domino indicavit. 3tiò. Putans evidens esse, sibi dari salarium justo minus, auferendo successivè parva compensat sibi defectum.

Quæritur, an, & quomodo his peccârit Lambertus, teneatúrque ad restitutionem? sub n. 152. §. 2. 4. 5.

CASUS XXVI.

Laurentius, Famulus Liberii, 1mò missus, ut emeret bovem, illum emit primùm infimo pretio sibi, deinde vendendo illum Liberio exigit summum pretium justum. 2dò. Jussus ferre debitum creditorii Liberii in moneta aurea, in via pecuniam cum lucro permutavit, & lucrum retinuit. Idémque 3tiò fecit, quando exegit à Liberii debitore 300. debitos, & acceptam pecuniam ferre debebat Liberio.

Quæ-

Quæritur, an Laurentius hæc licitè fecerit? ſub n. 152. §. 7. 9. 18. plura de famulis vide p. 3. Caſu 65, 66.

CASUS XXVII.

Circa urbem celebrem variæ ſunt Parochiæ, quæ adminiſtrantur tum à Regularibus, in Monaſteriis extra urbem ſitis, tum ab Eccleſiaſticis in eadem habitantibus. Dum Parochiani infirmitate vel ſubitò corripiuntur, vel ad extrema inopinatò perveniunt, nec Monaſteria, nec urbs intrari poteſt ab advocante Paſtorem, coguntur que non rarò etiam de nocte petere vicinorum Parochorum ſubſidium charitatis, quorum aliqui vel ſenes, vel infirmi, vel impediti ſunt, atque ita fit, ut quidam ſine Sacramentis extremis, & conſolatione, à Paſtoribus ipſis debita decedant in æternitatem.

Quæritur 1mò. Quæ ſint obligationes Paſtorum? 2dò. In quo, & quali loco teneantur reſidere? 3tiò. An tuti ſint in conſcientia tum Superiores, qui per ejuſmodi, tali modo Parochias adminiſtrant, tum ii, quorum eſt Superiores iſtos corrigere & adigere, ut juri Parochianorum, qui ideo dant decimas &c. ut ſibi adminiſtrentur divina, ſatisfaciant. Sub n. 154.

CASUS

CASUS XXVIII.

Ludovicus, Theologiæ auditor, à P. Præfecto Gymnasii commissos sibi habuit adolescentes è scholis humanioribus, instruendos extra tempus scholæ præceptis linguæ latinæ &c. at ille negligens desesque fuit, & non rarò à suis absens; unde contigit, ut alii minùs, alii tam parum profecerint: ut annum alterum priori in eadem classe addere debuerint, cum sumptibus parentum, his non levibus.

Quæritur 1mò. Ad qualem diligentiam in commissis sibi instruendis adolescentibus teneantur Præceptores, & Pædagogi? *2dò.* An salvâ religione possint admittere totum minerval, dari solitum? *3tiò.* An non teneantur compensare damna, parentibus inde nata? n. 151. 155.

CASUS XXIX.

Lucius ligna pro domo ædificanda, tali tempore cæsa, ut vetustatem non ferre dicantur, sed facilè carie infici, & putrescere vendidit Lubentio, tempus autem, quo ligna cæsa essent, periculumque tacuit, id quod tamen postea aperuit ædili, qui id parvi pendens perrexit in ædificanda domo; post annos aliquot trabes carie infici, & in putredinem vergere cœperunt.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes, & peccata specialia Mercatorum? 2dò.

3dò. Quis ex prædictis peccârit, & ferre damnum debeat? à n. 157. Plura de his vide P. 3. à Casu 59. ad 64.

CASUS XXX.

Lucretius, Lanio, carnes sic partitas vendit, ut ditiores, qui ejus macellum frequentant, accipiant portiones meliores, reliqui verò Plebeji deteriores, eodem pretio solvendas. Præterea, quando famulus ejus, emissus ad emendum pro Macello pecora, majori pretio eadem emit, quàm Lucretio placeat, ipsa relinquit famulo, non rarò cum ejus damno; quia non habet, unde illa ad tempus alat; quare famulus, dum infimo pretio emit, auctum domino suo annotat, & ab eo exigit, vel plus consumit in itinere, quàm aliàs consumpturus fuisset.

Quæritur, quis ex his duobus peccet contra justitiam, & teneatur ad restitutionem? sub n. 163. §. 7. sub n. 152. §. 6.

CASUS XXXI.

Maximus, in subsidium Pastoris ad excipiendas in oppido populoso tempore Paschali Confessiones fidelium vocatus, varios audivit Opifices confitentes. 1mò. Sutor jurato promiserat calceos pro sponso, & sponsa, proximâ Dominicâ matrimonio jungendis, die Sabbati fore paratos,

sed

sed fidem fefellit. 2dò. Sartor retinuit fragmenta, seu partes reliquas de panno; in commissis habens, emere pannum, emit majore pretio ad gratificandum Mercatori, eumque addictum sibi reddendum, cùm minore potuisset emere, qui & remisit quandoque de pretio majore, quod sibi Sartor retinuit. 3tiò Pistor panes pinsuit justo minores, eò quòd Magistratus taxaverit pretium tam exiguum, ut nullus posset sine detrimento panes in ordinario pondere pinsere.

Quæritur 1mò. Quæ sint obligationes, & specialia peccata Opificum? *2dò* An, & quomodo prædicti peccaverint, & ad quid teneantur? à n. 162.

Quæ ad belli Officiales, militesque pertinent, habentur tum hìc n.164. tum P. 3. Casu 131. 132. tum apud La Croix l. 3. p. 1. n. 876. 867. 883.

CASUS XXXII.

Mauritius, Juris Candidatus, cum filia domûs, in qua victum habet, per singulos menses certâ pecuniâ solvendum, cum libertate, mense finito, ad aliud hospitium discedendi familiarius agit, & sæpe labitur in venereas delectationes, & turpia desideria, quæ exponit in Confessione: Confessarius graviter eum adhortatur ad majorem erga Deum reverentiam, curamque animæ suæ; & injunctâ satisfactione

eum

eum absolvit. Hic, benignitate Confessarii ductus, post mensem redit, lapsus in eadem peccata; Confessarius difficilem se ostendit in danda absolutione: Mauritius per omnia sacra, & profana promittit emendationem, & absolvitur iterum.

Quæritur 1mò. Quæ dicatur occasio proxima, & periculum proximum peccandi? *2dò.* An Confessarius bene fecerit dando absolutionem non deserenti priùs occasionem proximam continuam, quàm Mauritius facilè deserere poterat? *3tiò.* An Mauritius deinceps absolvi possit, manens in ista occasione? n. 168, 171. 173.

CASUS XXXIII.

Melchior, perhonestæ familiæ juvenis, captus amore filiæ in vicina domo, frequenter eam adivit, & conversatus cum ea decies, lapsus est sexies, vel quinquies, eam cum turpi desiderio tangendo, osculando &c. Accedit dein Confessarium, qui frequenter ad domum parentum ejus venit; hic excipiens ejus Confessiones benignè cum eo agit ex respectu humano, suavitérque admonitum, ut occasionem, etsi interruptam, vitet, absolvit; idémque facit alterâ, & tertiâ vice relapso in eadem peccata Melchiore.

Quæritur 1mò. An conversatio cum illa filia sit occasio proxima Melchiori, teneatúrque eam vitare sub mortali? *2dò.* An

Con-

Confessarius rectè sit functus suo officio; eum etiam primùm absolvendo, priusquam probaverit Melchior, se vitâsse conversationem cum illa filia? à n, 168. & n. 172.

CASUS XXXIV.

Menolphus, perditæ vitæ Parochus, ancilla sua per plures annos usus, tanquam concubinâ (ei persuadens, tantum peccatum id non esse) infirmitate quâdam, necdum periculosâ quidem, attamen diuturnâ corripitur; hâc invalescente subit cogitatio mentem Menolphi de æternitate supplicii, impiis in inferno præparati, advocat confratrem quendam suum, eique confitetur. Hic anxius hæret, an eum possit absolvere, priusquam illam ancillam dimittat: Menolphus juramento confirmat eam dimittendam esse proximâ, quâ poterit, occasione. Hâc promissione motus Confessarius, examinatis omnibus, eum absolvit. Post mensem Menolphus deducitur ad extrema, revocatur idem confrater, & invenit, ancillam necdum esse è domo dimissam.

Quæritur, an rectè fecerit Sacerdos, eum absolvendo, dimissa non priùs ancillâ, & quid nunc agendum? sub n. 173. Vide ex P. 1. Casus à 59, ad 62.

CA-

CASUS XXXV.

Medardus, Regularis, ſedens in magna feſtivitate pro ſacro tribunali, inter cæteros tres habuit juvenes, qui ſe fœdo molliciei peccato contaminaverant. Medardus ſollicitus de diſpoſitione, ad abſolutionem neceſſariá, interrogat, num, & aliàs peccato illo ſe conſpurcaverint, ſintque conſuetudinarii, auditque primum intra annum ſingulis menſibus, alterum intra triennium ſingulis circiter quatuordecim diebus, tertium per quinquennium intra dies octo peccatum illud commiſiſſe. Quare cùm prudens judicium de eorum diſpoſitione formare non poſſit, utpote qui ſine ulla emendatione ſic perrexerant, præviâ gravi admonitione, injunctâque medicinali pœnitentiâ, eos dimiſit ſine abſolutione, donec aliquod emendationis ſpecimen dediſſent.

Quæritur 1mò. Quis cenſendus ſit conſuetudinarius? *2dò.* Quando neganda, vel danda, aut differenda ſit tali abſolutio? *3tiò.* Ex quibus indiciis colligi poſſit eſſe ritè diſpoſitum? n. 175. 176. 177.

CASUS XXXVI.

Modeſtus ſuſpirans, & lacrymans dicit Confeſſario: Ah! à nequam ſodali meo ſeductus ſum in peccatum pollutionis, &

per tres annos singulis ferè mensibus ter me contaminavi, persuasus à sodali, non esse peccatum; nihilominus sæpe id feci cum angore, & dubio de gravi malitia, rogo, adjuvet me, & liberet gravi illo onere. Confessarius præscribit ei media, injunctáque pœnitentiâ simul vindicativâ absolvit, & jubet post dies quatuordecim ad se redire, paret Modestus, & ait Confessario: media præscripta adhibui; attamen graviter tentatus semel, iterum succubui, paratus sum quæcunque media adhibere, modò reconcilier nunc Deo, & tandem emergam ex hac animæ meæ miseria; Confessarius præscriptis mediis iterum eum absolvit.

Quæritur 1*mò*. An, qui primâ vice suam consuetudinem confitetur, statim sit absolvendus, si videatur dispositus? 2*dò*. An relapsus, si media adhibuit, & numerum imminuit, absolvi statim possit, rectéque processerit Modesti Confessarius? Sub n. 177. Regulâ 1mâ. 3*tiò*. Quæ cavenda sint Confessario, si pœnitens primâ vice suam peccandi consuetudinem confiteatur? n. 179. & 180.

CASUS XXXVII.

Mucius, consuetudinarius in materia lubrica, confitetur, quòd ab ultima confessione, ante tres menses peracta, decies peccato mollitiei se inquinaverit, interrogatus, quot annis con-

continuaverit illam consuetudinem, quæ media illi fuerint præscripta, an ea adhibuerit, respondet, sibi a Confessario injuncta fuisse quandoque duo, quandoque tria Rosaria dicenda, de aliis mediis se nihil audivisse.

Quæritur 1mò. An talis modò possit absolvi, si paratus sit adhibere media, promittatque emendationem? *2dò.* Quæ media sint præscribenda consuetudinariis præsertim in materia venerea? *3tiò.* Quid agendum, si Confessarius dubitet de serio proposito emendationis? Sub n. 128. Reg. 1mâ, & 3tiá. n. 188.

CASUS XXXVIII.

Natalis eidem Confessario constanter, & frequenter confitetur, in eadem venialia relapsus, hæret quandoque Confessarius dubius de efficaci proposito, & requisita dispositione.

Quæritur 1mò. An idem sentiendum de frequenter relapso in eadem venialia, atque de relabente in eadem mortalia? *2dò.* Quid agendum Confessario? à n. 187.

CASUS XXXIX.

Nabor, Pater-familias, sic orditur confessionẽ: ultimò confessus sum ante tres menses; habeo liberos sæpe parum obedientes, uxorem pervicacem, famulos parum de commodo domûs meæ sollicitos, hinc im-

patientiâ victus decies ab ultima confes-sione prorupi in verba blasphema, octies in diras imprecationes. Confessarius interrogat, an ejusmodi peccata etiam commiserit ante ultimam confessionem, & toties adeoque consuetudinem contraxerit? Reponit Nabor: quæ ante ultimam confessionem commisi, confessus sum, consuetudo consistit vel in habitu malo nato ex actibus sæpe repetitis, inclinante ad actus similes, & is peccatum non est, adeoque nec confitendus; vel consistit in actibus frequentatis, & hos dixi confitendo numerum meorum peccatorum.

Quæritur 1mò. Quid judicandnm sit de statu Naboris? *2dò.* Ad quid teneatur? *3tiò.* Quæ pœnitentia illi injungenda? *4to.* An non teneatur Confessario interroganti de consuetudine fateri veritatem? à n. 185. 188. P. 1. in Analysi n. 124. Coroll. 4. 161. P. 2. n. 441. 442.

CASUS XL.

Nicasius quindecim annos natus commisit peccatum carnis, quod ex pudore omisit confiteri per annos 25. sæpe rogavit B. Virginem, ut sibi gratiam impetraret vincendi pudorem, & peccatum illud confitendi, nunc tandem venit sui victor ad Confessarium animo planè perturbato, nescius, quâ ratione confessionem generalem instituat.

Quæritur; Quomodo hic sit erigendus,

dus, quomodo, & de quibus examinandus? n. 189.

CASUS XLI.

Nicephorus ignorat quidem, se à juventute non ritè esse confessum, attamen continuò angitur, ne aut propositum firmum non habuerit, aut non explicaverit, ut oportebat, speciem & numerum peccatorum.

Quæritur 1mò. An, & quando talis teneatur ad generalem confessionem? 2dò. Quando ei suadenda aut dissuadenda? n. 190.

CASUS XLII.

Paulinus, districtûs sat ampli Parochus, Parochianos suos moribundos extremis quidem munit Sacramentis, at timens, ne morbo vel contagione inficiatur, neminem deinceps invisit: unde pronum est fieri, ut alii pusillanimes, dolores morbi impatienter ferant; alii de uxore & liberis inordinatè solliciti, parum suam Divinæ voluntati conforment; alii tentationibus, & insultibus dæmonis succumbant.

Quæritur 1mò. An Paulinus suæ obligationi satisfaciat? 2dò. Quomodo moribundi excitandi sint ad patientiam, conjunctionem cum Deo, & resignationem fiduciamque in Deum? 3tiò. Quæ cautela adhibenda, ne morbus, si contagio-

ſus ſit, inficiat alios? à n, 212. ſub n. 227. §. 6. n. 154.

CASUS XLIII.

Quiriacus, vocatus ad Sebaſtianum infirmum, invenit illum valde perturbatum, & quaſi deſperabundum, excitat eum ſpe, & fiducia in Deum, hortatur, ut confiteatur & animi ſui vulnera detegat; at primùm nihil impetrat, tandem intelligit eum divitias corraſiſſe per varias fraudes, & injurias & non poſſe reſtitutionem fieri omnium, quin filii, & filiæ omni pene ſperata hæreditate priventur, & ſpe ad ſtatum ſuæ apparenti conditioni convenientem perveniendi.

Quæritur, quid hic agendum Paſtori, & Sebaſtiano? n. 212. §. 2. n. 236. 211. §. 6. 235.

CASUS XLIV.

Quinctinus, dato ab anno ætatis ſuæ 18vo nomine militiæ, ad eam animæ ſuæ incuriam devenit, ut omnia Divina neglexerit, ſceleribus ità conſpurcatus, ut gratiæ non det locum, tandem annum agens 60mum, rude donatus, redit ad locum natalem, Parochus loci advertens ejus in Divinis ſocordiam, monet eum, ut meliori ſit exemplo, frequentando ſacra, ſed nihil impetrat, tandem vocat eum ad ſe, exploratque animum, & invenit pe-

nitus

nitus induratum, & omnia Divina nauseantem.

Quæritur: Quomodo cum illo agendum? n. 206.

CASUS XLV.

Quirinum, corpore, & animo ægro, decumbentem uxor sua, dubia, an intra plures annos exomolegesi animam expiaverit, monet, ut curet advocari D. suum Pastorem, & pro vita Christiano more terminanda, si coram Deo placitum sit, confiteatur; reponit Quirinus, horrens confessionem, sat adhuc esse temporis. Post dies aliquot uxor videt ingravescere ægritudinem, advocat Pastorem, hic pauca prælocutus, invitat eum ad faciendam confessionem; Quirinus ait, se necdum esse præparatum, mora sibi opus esse; Interim dilabitur ad alium discursum, aítque: Reverende Domine Pastor! meæ facultates, ut adhuc apparet, fuêre bonæ, sed nunc accisæ sunt, imo ære alieno omnino gravatæ. Villam habui leucis hinc 20. unde meus erat potissimus proventus, nobilis istic litem contra me, tanquam illegitimum ejus possessorem movit, & quia potentior me erat, corrupto judice, tractatis domi suæ assessoribus, litem eò protraxit, ut penitus me exhauserit, coactúsque fuerim ab ea, ut oportebat, prosequenda cessare, tandémque causâ ceciderim.

rim. Contra hunc fovi odium per annos tres, milléque diris eum miseriâ pressus, devovi, statui ei nunquam ignoscere, & non ignoscam in æternum. Parochus eum ad meliora hortatus cùm modò non expugnáret animum, suasit, dicta ut consideraret, pollicitus, se alterâ die manè rediturum; at nocte ingruente Quirinus ad agonem deductus loquelâ destituitur, advocatur Parochus, videt eum pectus tondere, ratúsque id ex pœnitentia procedere, absolutionem ei impertit, mortuúmque more Christiano sepelit.

Quæritur 1mò. Quomodo agendum cum homine, volente differre pœnitentiam in finem vitæ? *2dò.* Quomodo tractandus homo odio implacabili occupatus, & recusans offensam remittere? *3tiò,* An debitè processerit Pastor? à n. 207. 228.

CASUS XLVI.

Regina, illustris familiæ mulier acatholica, nuper ex Palatinatu, ubi domicilium habet, venit, ùt quandoque consuevit, ad tractum Mosellæ in castrum seu villam suam, post dies aliquot morbo corripitur; Pastor loci sciens eam non abhorrere à Sacerdotibus Catholicis, adit eam solatúrque, excitatam ad dolorem de peccatis, conjunctionémque cum Deo. Ipsa dein infert discursum de tribus religioni-

gionibus ab Imperio, ùt putabat, approbatis tanquam ſalvificis; errorem eximit ei Paſtor dicendo, tres religiones tolerari in Imperio, non approbari, univerſim Catholicam habendam ab omnibus tanquam ſecuriorem, quia fatentur omnes, in hac viam patere ad ſalutem, de aliis omnes Catholici inficiantur. Poſt hæc Parochus præit ei, & elicit cum ipſa actus Fidei, Spei, Charitatis, & contritionis, aitque, ſi à me abſolutionem à peccatis admitteret, ſecurior foret, annuit Regina, aitque: ſi ſcirem me non eſſe in religione ſalvifica, amplecterer Catholicam, à juventute mea non rarò offendi Deum variis peccatis, de quibus omnibus doleo, & veniam peto. Paſtor his auditis abſolvit eam, & dein petenti, ut, ſi avocetur ad æternitatem, ſepeliatur corpus in cœmiterio Catholicorum, cùm aliud iſtic non eſſet, annuit Paſtor, & defunctam ſepelit in eo more Catholico, requiſito quidem Epiſcopo, ſed reſponſo ab eo, utpote abſenti, non accepto.

Quæritur 1mò. An bene proceſſerit Parochus ſic Reginam abſolvendo? *2dò.* An licitè eam ſepeliverit in cœmiterio Catholicorum, & more Catholico ſine approbatione Epiſcopi? *3tiò.* An Epiſcopus potuiſſet iſta permittere, niſi priùs publicè conſtitiſſet, eam certâ ratione

mortuam esse, ùt Catholicam? n. 203. & Parte 1ma Th. Mor. à n. 323.

CASUS XLVII.

Richardus, quia solet frequenter visitare captivos, eorúmque confessiones excipere, antequam ad supplicium extremum educantur, sæpe timuit, ne aliquando magiæ diabolicæ deditum cogatur audire. Quare interrogat, circa quæ talis potissimùm sit examinandus, & ad quæ obligandus? Vide n. 242.

CASUS XLVIII.

Robertus, carcerum visitator, & captivorum Confessarius, ne quis periret, pro zelo suo varia tentavit. 1mò. Suasit judici, ne sententiæ, quâ reus erat condemnatus ad mortem, differret executionem, eò quòd reus esset jam bene dispositus, posset autem, interveniente dilatione, labi in gravem mœrorem, animi perturbationem, aut aliam desperationem. 2dô, Dum alius agendus esset in rotam, suasit carnifici, ut primum ictum talem ei daret, quo turbaretur ratio, ne victus cruciatibus in blasphemias, dirasve imprecationes erumpens desperaret, & æternùm periret. 3tiò. Dum in curru cum reo sedens animadverterat, eum pusillanimitate corripi, monuit aurigam, ut viam

quæ

quæ brevior erat, caperet, & citiùs pergeret.

Quæritur 1mò. An Robertus non peccârit sic accelerando reorum mortem? 2dò. An non incurrerit Irregularitatem ex defectu lenitatis saltem? n. 243.

De Regularibus, & devotis personis.

CASUS XLIX.

Nicetas, à suo Prælato nominatus Confessarius monialium sui Ordinis, approbatus ab Episcopo, varias invenit in Monasterio, variis tentationibus vexatas. 1mò. Magdalena cum quadam impatientia quæritur, se diu, noctuque inquietari; nescire se, cur Deus, tam benignus pater, permittat famulas sibi servire cupientes ità torqueri; quæ sit tandem tentationum utilitas, & quæ media generatim sint adhibenda? 2dò. Agatha ait, se pati impura phantasmata, & carnis graves tentationes. 3tio. Lucia gemebunda dicit: Si molestiâ aliquâ à sorore afficiar, statim incitor ad vindictam, nec sinor de nocte, molestiâ illâ mihi obversante, quiescere. 4tò. Agnes gemit dicens: Ego his cogitationibus frequenter affligor: quid te fatigas? si prædestinata sis, salva eris; si reprobata, æternùm eris misera, & infelix. Prædestinatio, & reprobatio ab æterno à Deo facta est, neutram homo mutare

tare potest. 5tò. Cæcilia ait, se ante confessionem non, aut vix posse concipere emendationis propositum: semper enim sibi objici: Quid faceres, si vel detrudi in infernum, vel peccata, quæ modò vis confiteri, deberes repetere? Si aut comburi, aut mendacium jocosum admittere penes te foret eligere? 6. Catharina plorans inquit: Infelix sum: non possum aspicere Imaginem Christi Crucifixi, vel Bmæ Virginis, quin impuris vexer imaginationibus.

Quæritur 1mò. Quid respondendum Magdalenæ? Vide à n. 244. usque ad Regulam 6tam. *2dò*. Quid Agathæ? Ibid. Regulâ 6tâ. *3tiò*. Quid Luciæ? Reg. 7mâ. *4tò*. Quid Agneti? Reg. 8vâ. *5tò*. Quid Cæciliæ? Reg. 9nâ. *6tò*. Quid Catharinæ? Reg. 10mâ.

CASUS L.

Nicephorus, regularis Sacerdos, jussu Superioris sui se sistit examini pro facultate, & approbatione ad audiendas monialium confessiones: Examinator interrogat 1mò. Quomodo persona religiosa ducenda ad perfectionem, & quæ in principiis docenda sit? 2dò. Si justa sit suspicio, aliquam non operari rectâ intentione, sed duci vanâ gloriâ, & sensualitate, propriique judicii amantem esse, & tenacem, quomodo probanda sit, & cor-

rigenda? 3tiò. Quibus tentationibus occultis incipientes, quibus proficientes, quibus in spiritu provectiores impeti soleant, & quomodo in his dirigendæ & juvandæ sint? Ad hæc cùm minùs bene respondisset Nicephorus, remissus est ad dies quatuordecim, ut magis se præpararet, idoneumque redderet, itaque redux ad cœnobium refert interrogata suis confratribus, petitque, quid ad ea sit respondendum, Vid. n. 244. 245. 246.

CASUS LI.

Narcissa, devotioni quidem dedita, tempore consolationis, & devotionis sensibilis læta, & alacriter obit exercitia spiritualia, cum non vulgari intensione, tempore autem ariditatis, & desolationis contrahit animum, languidéque, & quasi perfunctoriè peragit omnia.

Quæritur, quomodo ducenda, & dirigenda sit, quæ regulæ tempore desolationis, & consolationis tenendæ? à n. 251, 252. 253.

CASUS LII.

Nicasius, vir à scientia, & prudentia celebris, approbatus ab Episcopo, ut, si vocetur, vel à suo Superiore mittatur, monialium, in urbe habitantium, excipere confessiones valeat: accessit quandoque Monasterium Ordinis exempti, habuitque

que cum ejusdem religiosis colloquia spiritualia de profectu in spiritu, mortificandis inordinatis passionibus, aliisque perfectionis consequendæ mediis: unde apud moniales, conceptâ magnâ ejus æstimatione, gratiam iniit, & quædam eum rogârunt, ut se audiret sacramentaliter confitentes, audivit non gravatè, & absolvit, non reflectens, ad ejusmodi absolvendas requiri non tantùm approbationem Episcopi; sed etiam licentiam à Superiore, cui Moniales illæ exemptæ sunt subjectæ.

Quæritur: An licitè & validè eas audiverit, & absolverit, si defuit licentia illius Superioris? Et quid? si quæ lapsa fuisset in casum, in ordine reservatum, & ad absolvendum ab hoc defuisset specialis à Superiore illo facultas? Vid. P. 4. sub n. 352. §. *Porrò.* in fine.

CASUS LIII.

Nicolaus, Regularium sui monasterii Confessarius, advertit, unum de monasterio religiosum remittere de fervore in Novitiatu concepto, & flaccescere: alterum jam animum in spiritu proficiendi abjecisse, & in profundum esse prolapsum.

Quæritur: Quomodo cum his agendum, quibus excitandi à torpore, & reducendi sint ad fervorem pristinum? sub n. 246. §. *Modus*, & §. *Si jam.*

CASUS

CASUS LIV.

Narcissus, vir religiosus, hactenus de profectu in spiritu, ùt decet, sollicitus, vitam duxit inculpatam; contigit, ut, post plures à professione religiosa annos, cum licentia sui Superioris foras excurreret recreationis honestæ causâ, cùmque minimè timeret sibi à periculo labendi, potu non nihil calens, egit familiariùs cum blandiente muliere, aspectu ejus manuúmque attactu allectus, prolapsus est in turpe desiderium; domum rediens, quasi desperabundus dicebat intra se: quomodo cogitare poteram me, qui tam diu Deo servivi, prolapsurum ita esse; his inhærens adit patrem spiritualem, domûs religiosæ Confessarium, animo penitus dejecto exponítque lapsum suum infelicem pudibundus, etiam ex eo, quod existimaret, se in casum in ordine suo reservatum incidisse, ideóque etiam Superiorem accedendum esse.

Quæritur 1mò. Quomodo talis erigendus, ut resumat animum, suúmque pristinum, quo Deo servivit, fervorem augeat, ut obsequio duplicato Deo honorem, sibi damnum animæ recuperet? *2dò.* An casum reservatum incurrerit, cum actus externus non fuerit objectivè graviter malus, sed indifferens. Vid. n. 246. §. 3. & P. 4. Th. Moralis sub n. 359. §. 3.

CASUS

CASUS LV.

Norberta, magnam præferens devotionem, venit ad Titum Confessarium, cum magnis humilitatis, & pœnitentiæ signis, confitetur peccata quædam levia, rogátque ut sibi (quod alii Confessarii negaverant) permittat Communionem sacram accedere vel quotidie, aut minimùm sæpius in hebdomade : Titus sine ulteriori examine, aut experimento, motus indiciis singularis devotionis, annuit petitioni, itáque aliquo tempore communicat diebus singulis; videntes hoc aliæ, quæ ejus vivendi rationem noverant, mirantur, referunt Tito, esse eam parentibus suis immorigeram, hærere diu manè in templo, dum ex parentum voluntate, & mandato domi pro conservanda re domestica, & necessariis vitæ laborandum esset; esse effrœnis linguæ, & diris imprecationibus assuetam, à prandio non raró frequentare mulierum consortia, quæ ludunt chartis pictis, re domesticâ neglectâ, bibúntq; potum illum peregrinum, quem Caffe appellant. His auditis, Titus eam ad se redeuntem graviter monet, serióque reprehendit. & datam toties communicandi licentiam revocat; illa indignabunda auditum à veritate avertit, & alium accedit, qui ejus se cerebro accommodet.

Quæ-

Quæritur 1mò. Quæ sint expendenda, priusquam ejusmodi mulieribus quotidiana, aut frequens in hebdomade Communio permittatur? *2dò.* Quo modo probandæ sint earum virtutes? ut dignoscatur, quoties permittenda sit? *3tiò.* Quibus tam frequens Communio permitti possit, ac debeat? à n. 254. Vide etiam P. 4. n. 171. & à n. 177. ad n. 180. Item Casum XXXIII. ex illa parte.

Notandum quoque hìc, ab otiosis, languidis, pigrisque mulieribus constitui mulierculas plebejas pauperes, pecuniáque conduci, ut pro ipsis communicent, ideóque eas frequenter in hebdomade communicare. Id quod & investigandum est, ut scandalosus ille abusus propulsetur.

CASUS LVI.

Nymphorosa venit ad Timotheum, confitendi causâ valde mœsta, & pusillanimis, queritúrque, se continua premi anxietate, se non esse in statu gratiæ, hócque provenire ex sua culpa; eò quòd exiguæ sit devotionis, indomitas adhuc habeat passiones, nec, ùt vellet, proficiendi in virtutibus gratiam habeat.

Quæritur 1mò. Quomodo talis erigenda sit in fiduciam erga Deum? *2dò.* Quomodo instruenda, ut sciat, in quo consi-

ſtat vera devotio, vitáque homini Chriſtiano digna? *3tiò* Quid ei dicendum de paſſionibus involuntariis, & cur Deus permittat eas in nobis excitari? *4tò*. Ex quibus ſignis dignoſci poſſit, haberíque moralis certitudo, quòd quis ſit in ſtatu gratiæ. Vide n. 237. 273. p. 1. ſub n. 133. §. *Nec ideo*. n. 372. Coroll. 3.

De Scrupuloſis.

CASUS LVII.

Odo venit ad Gervaſium, Confeſſarium à prudentia commendatum, & ait: ego ſum ſcrupuloſus; reponit Confeſſarius: de hoc audiam te poſtea, modò confitere peccata tua; confitetur non omnino levia, quibus auditis, etſi Gervaſius advertat, Odonem eſſe complexionis melancholicæ; judicare tamen necdum poteſt, eſſe verè ſcrupuloſum: quare excitat ad dolorem de peccatis, ſincerúmque emendationis propoſitum, jubétque eum ad ſe poſt octiduum redire, & abſolvit, experturus, an verè ſcrupuloſus ſit: poſtquam aliquoties reducem audivit, & examináſſet, reperit verè eum agitari ſcrupulis: unde interrogat: putáſne, quod juvare te poſſim, promittiſque, quòd in omnibus me velis ad amuſſim ſequi contra tuos ſcrupulos? Tergiverſa-

versatur Odo ad postremum respondere, quare Gervasius ait illi: vade in pace, & quære Confessarium, quem sequaris in omnibus cæcâ quâdam obedientiâ; ego te juvare non possum, nec à quoquam juvaberis, nisi exactè, seposito judicio proprio, in omnibus obedias. Si æger non obediat Medico, exclusa est omnis spes valetudinis per eum recuperandæ. His dictis absolvit illum, & dimisit.

Quæritur 1mò. Quæ sint causæ scrupulorum, ut vel oratione, vel medicamentis amoveantur? *2dò.* Ex quibus indiciis aliquis cognoscatur esse scrupulosus? *3tiò.* An rectè fecerit Gervasius demittendo Odonem ad alium? n. 256. 257. 258.

CASUS LVIII.

Osvvaldus, Confessarius, à suavitate & benignitate erga anxiæ & scrupulosæ conscientiæ pœnitentes passim laudatur; ea propter plures ejusmodi ad eum confluunt, quorum inania phantasmata patienter audit, facilèque iis condescendit; verùm, quia nunquam scrupulos in se expertus est, nec multæ est lectionis, nulla media specialia iis præscribit, sat habens, si dicat: scrupuli sanitati obsunt, & devotionem minuunt; ora Deum, ut te liberet.

Quæritur 1mò. Quæ sint damna scrupulo-

pulorum? *2dò*. Quomodo Confessarius agere cum scrupulosis debeat? *3tiò*. Quæ media iis sint præscribenda? *4tò*. Quibus se ipsi dirigere debeant? n. 261. 262. 263. 272.

CASUS LIX.

Otto, homo timoratæ conscientiæ, accedit Odilonem, pro excipiendis fidelium Confessionibus ante mensem primùm approbatum, & ait: ad omnia ferè hæreo, & tamen operor, postmodum autem nescio, an cum dubio, vel præviâ debitâ resolutione processerim; hinc instar Martyris continuò torqueor conflictantibus affectibus, in me contrariis, amore scilicet Deo placendi, & timore, ne offendam, aut offenderim. Hæc, reponit Odilo, insignis est stropha Dæmonis, ubique nobis insidiantis, & investigantis omnia, ut nostras propensiones & studia perspiciat, quosque reperit conscientiæ timoratæ, magis constringere, & implicare nititur, ut à profectu in spiritu impediat; quos verò laxæ advertit conscientiæ, magìs laxare studet, ut in ruinam animæ præcipitet. Tu bono esto animo, Deus dignatus nos suscipere in filios, quos suscepit, non statim dimittit, & labi sinit, præsertim si bonæ sint voluntatis, sed quia exiguæ Odilo experientiæ erat, nec media alia statim in promptu habebat, in-

junctâ

junctâ pœnitentiâ abſolvit, & dimittit. Omnibus expeditis Odilo adit virum doctum, & longæ experientiæ, &

Quærit 1mò. Quomodo talis homo formare conſcientiæ dictamen practicum poſſit, ac debeat, ne peccet? *2dò.* Quomodo ſit dirigendus? *3tiò.* Quid judicare ipſe debeat, ſi poſt operationem anxietur, an cum dubio proceſſerit? Vid. ſub n. 263. Remedio 7. §. *Si replicet ſcrupuloſus.* Item n. 264. 265.

CASUS LX.

Parthenius, Ordinis religioſi Novitius, tentationibus quandoque ità obruitur, ut exiſtimet ſe non poſſe reſiſtere, hinc perpetuò angitur, & timet, ne internis tentationibus conſenſerit.

Quæritur 1mò. Quid is judicare debeat? *2dò.* Ex quibus concludere prudenter poſſit, quòd non conſenſerit. n. 265.

CASUS LXI.

Patricius, homo ſcrupuloſus, vehementer angitur circa Confeſſiones prætetitas, putatque, ſe nunquam ritè, & integrè confeſſum eſſe, eò quòd ſpeciem, numerum, & circumſtantias non ſatis explicaverit, aut non, ùt oportet, ad Confeſſionem ſe præparaverit; hinc veniens

ad Confessarium, dicit, se velle facere generalem Confessionem; omnesque Confessiones præteritas repetere.

Quæritur: An, quando, & quomodo idei permittendum sit, aut negandum? n. 266.

CASUS LXII.

Pancratius queritur Confessario, se diu noctuque continuis pulsari tentationibus: modò, inquit, contra fidem, modò contra spem, putoque, me non posse elicere actum fiduciæ erga Deum; modò contra charitatem, videorque mihi velle blasphemare Deum, vel eum destruere; modò judiciis temerariis: dum enim audio aliquem, liberiùs loquentem, statim mihi incidit: iste est homo luxuriosus, quandoque obversatur mihi, me velle peccare, mentique incidit: vellem, vel volo hoc agere, etsi foret, vel sit peccatum: non raro contra castitatem ita abripior, ut putem me actu consentire.

Quæritur: Quomodo talis pœnitens sit circa singula instruendus, & quomodo se gerere debeat? n. 244. Reg. 6. n. 267.

CASUS LXIII.

Primitivus, Neo-Presbyter, primam, & dein aliquot vicibus litando Deo hostiam, processit anxiè hæsitando ad Offertorium, Consecrationem, &c. nuncque invalescen-
te

te timore contraxit habitum, & inordinatè, nec sine populi offendiculo, Missam peragit, timétque modò, ne desit intentio, modò, ne aliquid omiserit, modò, an verba Consecrationis, rectè pronuntiaverit, & repetit cum anhelitu tam altè, ut per Templum audiri possit, & tamen anceps hæret, an rectè consecraverit, & hostiam adorare licitè possit? &c.

Quæritur 1mò. An, & quomodo talis peccet sic peragendo sacratissimam actionem, & Christi Dei & Domini nostri gerendo personam? 2dò. Quomodo talis sit dirigendus, ac se gerere debeat, ut discat eâ, quâ par est, reverentiâ sanctissimum offerre Sacrificium? n. 269.

CASUS LXIV.

Quiriacus, adolescens, in scholis audivit à suo Professore in lectione sacra de Missa devotè, & debitè audienda, attendendum imprimis esse, tum ad Offertorium ante, & post Consecrationem, tum ad hanc, & Sacerdotis Communionem; quia autem distractione abreptus, vel orationi ex libello suo precatorio intentus, ad ista omnia sæpe non reflectit, angitur, an Missam audiverit, præceptóque satisfecerit,, hinc interest quandoque tribus, vel quatuor Missis, & in posterioribus videtur sibi minus satisfecisse, quàm in prima, quare abit præ tædio quandoquè

ex Templo cum scrupulo, vel, ùt ipse putat, cum dubio, an satisfecerit obligationi suæ?

Quæritur 1mò. Quæ requirantur, & sufficiant ad satisfaciendum præcepto de audienda Missa? *2dò.* Quomodo talis adolescens dirigendus, & instruendus sit? n. 270. & in 2da Parte Th. n. 279.

CASUS LXV.

Quinctinus in catechesi, & concionibus audivit, esse obligationem proximum suum peccantem corrigendi, exigente charitate, ut mala corporis & animæ ab eo avertamus; Quare ubique hæret anxius, dum videt quid ab aliis fieri, subit suspicio de periculo peccandi, & obligatione eos monendi, dum audit loquentes de proximo, timet, ne detrahant famæ, putátque se teneri prævertere, & monere, ne sinistrè loquantur de proximo; contigit non ita pridem, ut interesset consortio variorum cum Florentio juvene liberioris linguæ, qui referebat varia, malè acta à variis. Quinctinus, recurrente cogitatione de obligatione corrigendi, & aliorum jacturam famæ avertendi, statim non attento, quod alii adessent majoris prudentiæ & æstimationis, Florentium reprehendit, dicens: non nisi bene de proximo, quod tibi non vis fieri alteri ne feceris, quod vultis, ut faciant vobis

bis homines, & vos facite illis, hæc regula universalis est charitatis erga proximum. Florentius ægrè ferens, se corrigi, & reprehendi in societate honestiorum, & honoratorum hominum, ait: quid tu idiota? quæ loquor, vera sunt. Nocentes porrò jus ad famam non habent. Hoc cùm alii prudentes mirarentur, dicerentque, hoc esse inauditum; reposuit Florentius: sed non mihi: Sic enim doctus sum à meo Professore, viro erudito: imò hoc legere fuit non ita pridem in Thesibus impressis, quas quidam de Juris Candidatis pro Doctoris gradu in utroque Jure publicæ disceptationi proposuit: nec solùm hoc verum est pro foro externo, sed etiam pro interno: nam quod justum est in foro externo, etiam justum est in foro interno: quemadmodum fuit in Thesibus aliis publicis propositum.

Quæritur 1*mò*. Quomodo instruendus sit Quinctinus de obligatione corrigendi proximum) 2*dò*. Quid sentiendum de opinione Florentii? n. 271. & Parte 2. à n. 98. P. 3. n. 395. 396.

De scrupuloso in dicendis Horis Canonicis, vide P. 2. Casum 45, & in Neo-Conf. n. 268.

Ex Appendice ad Neo-Confessarium.
CASUS LXVI.

Raymundus, instante Quadragesimâ, venit ad Episcopum, & ait: Complevi equidem sexaginta annos, attamen, quia audio, sexagenarios teneri adhuc lege jejunii, si hoc sine singulari difficultate servare possint, peto mecum dispensari in Quadragesima in abstinentia à carnibus; quia in hac mea ætate piscibus vesci mihi non conducit. Annuit petitioni Raymundi Episcopus, post dies paucos cum primoribus urbis interest Episcopus convivio, cumque incideret sermo de proximo jejunii tempore, quidam dixerunt, hoc anno fore penuriam piscium, & peregrinum, qui huc ex Hollandia venit, retulisse, anno hoc pisces marinos ut plurimùm non valere, exceptis halecibus: æquum proinde fore, ut in abstinentia à carnibus dispensaretur. Reposuit Episcopus, vir à prudentia, & vitæ sanctitate celebris: Urbani quidam non volunt, alii non possunt, ruriculæ nec possunt, nec volunt dispensationis beneficio uti, eo quòd si vescerentur in Quadragesima carnibus, hæ plerisque post Pascha deessent: proinde dispensatio foret tantùm pro divitibus, qui & piscibus & carnibus volunt vesci, & in utroque

cibo-

ciborum genere, quandoque non sine offendiculo timorati populi, tractant. His auditis omnes obmutuerunt.

Quæritur 1mò. An sexagenarii omnes sint exempti à lege jejunii? 2dò. Quæ causa requiratur, ut in Quadragesima dispenſetur in abstinentia à carnibus tum cum privatis, tum universim? 3tiò. An, ut dispensatio detur universalis, sufficiat penuria piscium, vel causa dubia, aut requiratur causa certa? Vide in Appendice n. 2. *La Croix L. 3. P. 2. n. 1308. Theol. Mor. P. 2. n.* 181. *& Benedicti XIV. Papæ Epistolam Encyclicam*, quæ incipit: *In suprema*. aliamque, quæ incipit: *Non ambigimus.* infrà referendas.

CASUS LXVII.

Rupertus, & Rosalia, opinione communi conjuges, veniunt devotionis, & S. Petri venerandi causâ in quandam civitatem, utque voti compotes faciliùs fiant, volentes ad sacram Synaxin accedere, confitentur: Rosalia dictis suis peccatis; ait: Angor, circa matrimonii mei valorem, quia Pater mei mariti ante adhuc in matrimonio constitutus, quàm matrimonio jungerer, me imprægnavit, timensque, ne ob adulterium pœnam & infamiam incurreret, suasit filio suo, ut me uxorem duceret. Ego, & meus maritus, bonâ fide processimus; ego, ignorans

rans impedimentum, ille etiam adulterium patris sui mecum commissum. His auditis, Confessarius ait, opus esse dispensatione, acceditque Episcopum, & eam impetrat.

Quæritur 1mò. In quibus impedimentis possit dispensare Episcopus? *2dò.* In quibus circumstantiis possit dispensare in omnibus, in quibus potest, & solet papa? *3tiò.* An possit Episcopus cum vagis, & peregrinis, qui alibi domicilium, vel quasi domicilium habent, dispensare? Vide Appendicem à n. 5. ad 10mum. & P. 4. à n. 567. ad n. 571. P. 1. n. 239.

CASUS LXVIII.

Severinus aliquoties iteravit copulam carnalem cum Veronica, consanguinea sua in 3tio gradu, mixto cum secundo timensque, ne fortè sit imprægnata, rogat Parochum suum, ut impetret sibi dispensationem super impedimento consanguinitatis, quò possit Veronicam uxorem ducere. Annuit Parochus; Cumque legisset, pro matrimonio contrahendo, non posse Episcopum dispensare in impedimento consanguinitatis in 3tio gradu mixto cum secundo, ait, recurrendum esse Romam: scribit itaque Romam ad Datariam, causis sufficientibus ad dispensandum allegatis, tacitâ tamen copulâ:

lá: Impetratur dispensatio, & Severinus cum Veronica jungitur matrimonio.

Quæritur: An, non expressâ copulâ incestuosâ, dispensatio fuerit valida, & matrimonium legitimè contractum? Vid. Append. n. 13. Coroll. 6. P. 1. n. 241. La Croix L. 6. P. 3. à n. 922. ad n. 926. & n. 990.

CASUS LXIX.

Sebastianus, Parochus, petiit Româ Indulgentias pro Confraternitate S. Sebastiani, quæ concessæ quidem ad Septennium sunt, sed non subscriptæ ab Ordinario intra tres menses à die concessionis, ob ejus absentiam. Dein Brevi inserta fuit hæc clausula: *Volumus autem, ut, si aliàs Christi Fidelibus, in quocunque alio anni die dictam Ecclesiam, seu Capellam, aut Altare, in ea situm, visitantibus, aliqua alia Indulgentia perpetuò, vel ad tempus, nondum elapsum, duratura concessa fuerit ... præsentes nullæ sint.* Cùm autem Parochiali Ecclesiæ Sebastiani concessæ sint Indulgentiæ pro omnibus Christi Fidelibus in festo Dedicationis Templi, dubitatum fuit 1mò, an Septennium inceperit currere à die dati Brevis, vel à die subscriptionis, ab Ordinario, promulgationem permittente, factæ? 2dò. An Indulgentiæ 2dæ sint validæ? De his vide Appendicem n. 49. & P. 4. n. 416. 417.

CASUS

CASUS LXX.

Sigismundus, vir nobilis, impetravit privilegium, Oratorium privatum in sua arce, à Parochiali, omnique aliâ Ecclesia, minimùm horâ distante, erigendi, in qua singulis diebus Missa celebrari possit, eâ tamen, (quæ ordinariè addi solet) cum limitatione, ut tam privilegio decoratus; quàm, qui sunt de ejus familia, non possint audire Missam in Oratorio privato die Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Paschatis, Pentecostes, festo Annuntiationis, Assumptionis B. V. Apostolorum Petri & Pauli, & omnium Sanctorum; nisi privilegium datum esset ob infirmitatem, & infirmus Ecclesiam adire non posset: tunc enim, & illis diebus celebrari posset, & is satisfaceret præcepto, uti & qui apud eum manere deberent. Secus est de aliis, qui Ecclesiam possent adire. Quod verò aliis diebus Festis, & Dominicis, non exceptis, privilegiatus, & qui sunt de ejus familia, licitè possint audire Missam, & hanc audiendo satisfacere præcepto, convenit inter AA.

Quæritur imò. Quæ servanda sit forma supplicationis pro Oratorio privato? Vide hic à n. 60. *2dò.* Quinam dicantur esse de familia? P. 4. n. 286. La Croix L. 6. P. 2. n. 272. *3tiò.* An, qui non sunt de familia, satisfaciant præcepto de audienda

dienda

dienda Missa, si illi diebus etiam non exceptis in Oratorio intersint, dum alibi in Ecclesia interesse possunt? P.4. n. 287. La Croix L. 3 P. 1. n. 628. 4to. An, & quale peccatum sit, si in literis concessionis privilegii permittatur una tantum Missa, & legantur plures? P. 4. sub n. 202. Dixi *una tantùm*; nam, si ponatur; *una legi possit*, an tum eodem die plures ibi celebrari possint controvertunt AA. Apud La Croix L. 6. P. 2. n. 268. communior interpretatio permittit tantum unicam. Petrus March. in Resolut. Miscellaneis, casu 3. negat, quod to *una* sit vox exclusiva plurium, uti si in fundatione dicatur: volumus, ut una quotidie Missa dicatur in illo altari, non ideo prohibentur *plures*. Quare celebraturus in tali Oratorio bene se informet, quo tenore privilegium sit concessum: Episcopi enim id non concedunt, ut habitualiter ibi possit celebrari, sed ad tempus certum, vel dies certos tantum. Quoad Oratoria à S. Sede concessa observari debet, quod habet Decretum Clementis XI. apud La Croix L. 6. P. 2. n. 258. de Privilegiis Regularium celebrandi extra Ecclesiam, vide eundem L. cit. à n. 273.

A

A Sede Apostolica resolutus.

CASUS LXXI.

Duo nobiles Conjuges obtinuerunt à Sede Apostolica Indultum pro celebratione Missæ in privato suæ domûs Oratorio, quo concedebatur, ut una Missa pro unoquoque die per Sacerdotem sæcularem, vel regularem, sine tamen quorúmcunque Jurium Parochialium præjudicio, ac Paschatis, Resurrectionis, Pentecostes, ac Nativitatis Domini nostri JESU Christi, aliisque solennioribus anni Festis, in sua, ac Natorum, consanguineorum, & affinium, in eadem domo simul cum ipsis habitantium, familiæque, & quoad oratoria, ruri existentia, etiam in hospitum nobilium, suorúmque præsentia celebrari facere liberè ac licitè possint, ac valeant; ita tamen, ut famulares servitiis eorum actu tempore dictæ Missæ non necessarii, ibidem ejusmodi Missæ interessentes, ab obligatione audiendi Missam in Ecclesiâ diebus festis de præcepto minimè liberi censeantur.

Circa hoc Indultum dubitatio fuit, an vi illius liceat celebrare Missam in privato Oratorio, sine præsentia alterutrius dictorum conjugum, cúmque varii variè opinarentur, alii affirmando, alii negando id licere; controversia delata fuit ad sacram Con-

Congregationem Concilii, quæ An. 1740. die 3. Decembris reſpondit, non licere. Hanc reſponſionem Benedictus XIV. Papa non tantùm approbavit, ſed etiam Decreto, incipiente: *Cùm duo nobiles Conjuges*, dato die 7mâ Januarii 1741. & publicè vulgato, voluit omnibus notum fieri, non poſſe vigore ſimilis Indulti celebrari Miſſam in privatis Oratoriis, quando eidem Miſſæ actu non interſit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum conceſſum eſt; Indultum verò principaliter conceſſum intelligitur iis tantùm, quibus Breve dirigitur, nimirum perſonis illis, quæ à tergo ejuſdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo, ut ſine præſentia unius ex dictis perſonis minimè liceat Miſſæ Sacrificium peragi, etiamſi præſens ſit aliquis ex filiis, ſive ex conſanguineis, ſive ex affinibus, ſive ex familiaribus, ſive denique ex hoſpitibus nobilibus, in eodem Brevi memoratis; quippe quibus nihil aliud per ejuſmodi Brevia conceditur, quàm quòd unuſquiſque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares, juxta clauſulam in iiſdem Brevibus inſertam, non ſit ex illis actu non neceſſariis) aſſiſtens Miſſæ, quæ celebratur in Oratorio privato in præſentia alicujus ex perſonis, à tergo Brevis proprio nomine nuncupatis, ſatisfaciat obligationi audiendi Miſſam diebus feſtis de præcepto, ſublatâ igitur, &

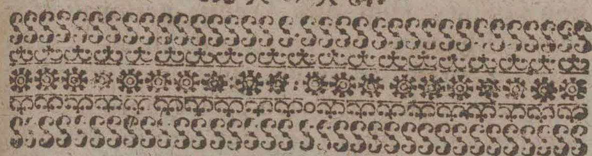
proscriptâ quácunque minus germanâ interpretatione ejusmodi Brevium, & Indultorum hactenus factâ, Sanctitas sua ità declaravit, & servari omnino mandavit, districtè præcipiens, ut omnes Episcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tanquam à Sede Apostolica delegati, executioni, & observantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas, contra inobedientes, eorum arbitrio constituendas.

A Cardinalis Gentili Præfectus.

C. A. Archi-Episcopus Philipp. Secretarius.

Atque ex his iterum, quod jam ante monui, patet, quâ opus sit circumspectione Sacerdotibus, qui Missam celebrare volunt in privatis Oratoriis, quibus, & hoc animadvertendum, longè probabilius, & in praxi tenendum esse, si indulgeatur quolibet die Missa una, non licere plures eodem die in privato Oratorio celebrare; quia sic habet interpretatio communis, tum quia Indultum, cùm sit contra legem, strictæ interpretationis est, tum quia alias frustra in Indulto adderetur tò *una*: suffecisset dicere, ut quolibet die Missa celebretur. Vide Decretum Clementis XI. apud La Croix L. 6. P. 2. post n. 258.

LITERÆ,

LITERÆ,

ET

CONSTITUTIONES

APOSTOLICÆ,

Pleræque annis proximè elapsis editæ ; quæ utrumque Clerum tam Regularem, quàm Sæcularem ferme ex æquo concernunt.

DECRETUM,

SEU

CONSTITUTIO CLEMENTIS X.

De Approbatione Confessarii.

Superna magni Patris-Familias &c.

§. 1. SAnè cùm S. Conc. Tridentini Decretis providè statutum fuerit, ut Regulares cujuscunque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus & scientiâ examinati & approbati fuerint; ac de eorum licentiâ, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare

non possint, cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant; in Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum, etiam Episcopi licentiam, gratìs ab eo dandam, habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint. Atque ut nullus sæcularis, sive Regularis, etiam in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat. Itidemque cùm nullus Sacerdos Regularis possit confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputari, nisi aut Parochiale Beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur: & approbationem, quæ gratìs detur, obtineat, privilegiis & consuetudine quâcumque non obstantibus. Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen & approbationem ejusmodi in aliquibus Diœcesibus excitatas fuisse, ex quibus controversiæ & defensiones permultæ in diem subsequi possent occasione privilegiorum, quæ per Sedem Apostolicam Religiosis Ordinibus concessa fuerunt.

§. 2. Nos attendentes, quòd aliàs diversis temporibus prædictæ dubitationes & controversiæ nonnullis Prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum Constitutionibus, earumque Declarationibus definitæ fuerint, ejusmodi definitiones in unum collectas, ut magìs magisque dissensionum tollantur semina, & imposterum firmior in agro Dominico pax Christi floreat, pro summo, quo fungimur, Apostolatûs Officio novis Apostolicis literis muniendas duximus & roborandas.

Itaque

Itaque de consilio nonnullorum Venerabilium, Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, & dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum pietate, doctrinâ & prudentiâ præstantium, & maturâ deliberatione nostrâ, atque ex certa scientia, hâc generali & perpetuò valiturâ Constitutione decernimus, & declaramus:

§. 3 Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Diœcesano Benedictionem petere: prædicare tamen posse, quamvis illam non obtinuerint. Quòd si Episcopus Benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare; eosque contravenientes ab illo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato censuris, aliisque pœnis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. record. *Gregorii XV.* Prædecessoris nostri, incipientis: *Inscrutabili Dei providentiâ*, coerceri & puniri posse. Episcopum tamen absque justa & rationabili causa contradicere non debere; & hujusmodi Benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscunque etiam Oratoriis sui Ordinis sermonem populo, vel in Ecclesiis, aut ad crates Monasteriorem sanctimonialium eorum jurisdictioni subjectarum, licèt clausis januis, & nullus sæcularis ibi intersit, habere voluerint. Posse autem Episcopum licentiam concessurum Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus illos, quamvis ab Universitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, etiamsi Episcopi Antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absque examine concedere consueverint, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum & discretum esse debet, visum fuerit, & licentiam prædicandi semel

iisdem concessam ob rationabiles causas, licèt occultas, prædicationem tamen concernentes suspendere. Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

§. 4. Ad hæc Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua Diœcesi audiendas approbatos, non posse in alia Diœcesi eas absque Episcopi Diœcesani approbatione audire, quamvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati, & generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, nequaquam censeri approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius Monasterii, minimè posse audire confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expletâ deputatione in vim approbationis hujusmodi istarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Cæterùm in Monasteriis, ac etiam Collegiis, ubi juxta regularia instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quàm Confessores Regularium eorundem Monasteriorum seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia & continui commensales; non autem illorum, qui tantùm ipsis deserviunt; illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, cæterorum-

que

que locorum, aut generis personarum in Diœcesi propria admittendos: quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitatâ facultate, prout eisdem Ordinariis magìs expedire videbitur, probare & admittere, semel autem simpliciter approbatos posse in Diœcesi approbantis quovis anni tempore etiam Paschali & quorumcunque etiam infirmorum confessiones audire absque ulla Parochorum, vel ipsius Episcopi licentia: De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorumdem infirmorum Parochum illicò certiorem reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub pœna suspensionis à facultate audiendi confessiones præcipi: sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam.

§. 5. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis, paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit: *Omnis utriusque sexûs*, quoad confessionem duntaxat satisfecisse censendos. Regulares verò ad ejusmodi confessiones audiendas prævio examine simpliciter & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo, secus autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis approbatos, non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem confessionibus audiendis suspendi, seu licentias illis concessas revocari, nisi novâ superveniente causâ, quæ ipsas confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.

§. 6. Porrò si Regulares cum scandalo, aut aliàs

aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur à confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cùm præcipua ministri Sacramenti Pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas ac morum honestas; utique eam causam ad confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstare, quominus ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbandos suspendere, aut repellere à confessionibus audiendis: Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventûs regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo inconsultâ Sede Apostolicâ nullatenus posse. Ex facultatibus per *Mare magnum*, aliave privilegia Regularibus cujuscunque Ordinis, instituti, aut Societatis etiam JESU concessis, factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis, & per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede Apostolica post sacrum Conc. *Trid.* obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam decretis sublata atque extincta, si quæ habebant absolvendi à casibus Episcopo reservatis.

§. 7. Et habente facultatem absovendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideo à casibus Episcopo reservatis posse absolvere: posse autem regularem Confessorem in ea Diœcesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diœcesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eosdem pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diœcesin pro absolutione obtinenda migrâsse: Vigore supradictorum privilegiorum nequaquam licere Regularibus

etiam

etiam satisfactâ parte absolvere pœnitentes à censuris quoad externum & Judiciale forum, & absolutos ab eis in foro pœnitentiali, utique non censeri absolutos in exteriori judicio & contentioso. Quin imò censuris Ecclesiasticis irretitos & denunciatos ab Episcopis cogi posse gerere se pro talibus, etiamsi à Regularibus fuerint absoluti, quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis privilegiis coram Episcopo, ab eo judicetur ipsa non suffragari casui, de quo agitur, si dictorum privilegiorum verba obscura sint & ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cùm ejus sit interpretari, cujus est condere, dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apostolicæ judicio, prout aliàs constitutione prædecessoris nostri fel. recordationis *Clementis IV.* statutum fuit, esse requirendam.

§. 8. Decernentes, sic & non aliàs per quoscunque Judices ordinarios vel delegatos quâvis authoritate & dignitate fungentes, etiam causarum palatii Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos, Vicelegatos & Nuntios, & quosvis alios, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi facultate & authoritate judicari & definiri debere. Irritum quoque & inane, quidquid secus super his à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obstantibus quibusvis constitutionibus & ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcunque personarum, atque quorumvis Ordinum tam mendicantium, quàm non mendicantium, militarium, etiam S. Joannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatum etiam JESU, ac cujusvis alterius instituti, etiam necessariò & in individuo exprimendi, Monasteriorum,

Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum & aliorum quorumcunque tam sæcularium, quàm regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolicâ vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis vel consuetudinibus etiam immemorabilibus, exceptionibus quoque, indultis & privilegiis etiam in Corpore Juris clausis, aut ex causa & titulo oneroso, vel in limine fundationis concessis, etiam *Mari magno*, seu Bullâ aureâ, aut aliàs nuncupatis: Conservatorum Deputationibus,eorumque atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi deferre minimè teneantur, & quibusvis aliis sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus & insolitis clausulis, nec non irritantibus & aliis decretis, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut aliàs quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis & iteratis vicibus approbatis & innovatis, quibus & omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus & formis specialis, specifica, expressa & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita & observata, inserti forent, præsentibus pro plenè & sufficienter expressis & insertis habentes, illis quoad ea, quæ eisdem præsentibus adversantur, alias in suo robore permansuris harum serie specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romæ 21. Junii,publicatum 2. August. 1670.

INNO-

INNOCENTII XI.

Admonitio ad Verbi Dei Concionatores per literas sacræ Congregationis Concilii ad Episcopos directas.

A Pluribus Christiani orbis Provinciis graves frequentesque Romam, atque ad ipsam sanctam Sedem adventant, seu delationes, seu querelæ adversus præsentem prædicationis usum, tanquam à primævo Apostolorum instituto aberrantem. Ac quidem cùm Verbum Dei, quod Apostolo teste, omnino debet esse sanum, ac salutare, multiplici lue per plures ex ipsis Evangelii præconibus reddatur infectum; merito Sanctissimus Dominus noster decrevit, contagionem, universo gregi tam exitiosam, longeque patentem omni Apostolicæ authoritatis conatu prorsus extinguere. Nam quæ pestis esse, aut cogitari violentior eâ potest, quæ cibos ipsos, ad vitæ præsidium institutos, ipsasque medicinas pro morbis depellendis inventas, in mortis instrumenta, & præsentissima venena convertere? Verbum profectò Dei panis est ille vitæ, & intellectûs, quo cibari, & aqua simul salutaris, quâ potari Fidelium animas ab ipsis Religionis Christianæ incunabulis Redemptor noster edocuit. At verò, si sal, quod pro Verbo Dei à Sanctis accipitur, per futiles conciones evanuerit, in quo putrescentia mortalium vitia condientur? quin imò, si sal idem, quod prædicatores apertè significat, per eloquentiam planè stultam, infatuatum fuerit; revera non ultra valebit, nisi ut conculcetur, & utinam jam

non

non conculcaretur ab hominibus. Quæ enim ministerio tam sacro Majestas, qui decor, quæ sanctitas, quæ utilitas inest, quando plurimi, uti Paulus clamat, Verbum Dei adulterantes, aut jocis, tanquam histriones, aut conversi ad fabulas, uti Poëtæ, auditores sibi prurientes auribus coacervant, aut inanis facundiæ lenocinio, & calamistrate, ac meretricio planè stylo prædicationem fœdè corrumpunt? Mandat ergo sanctitas sua, zelo verè Apostolico incensa, ut omnes Primates, Archi-Episcopi, Episcopi, cæterarumque Ecclesiarum Præsides, quorum præcipuum munus est, Verbum Dei administrare, gregemque pascere, tantis corruptelis occurant, easque Concionatoribus opportunè ob oculos ponant, & fugiant à facie tot pestium potius, quàm colubrorum. Et præsertim universi intelligant, quod per Jeremiam Deus illis indixit: *Propheta, qui habet sermonem meum, loquetur sermonem meum verè: quid palea ad triticum? Nunquid verba mea non sunt ignis, dicit Dominus, & quasi malleus conterens petram?* Videlicet oportere conciones non paleis refertas esse ad vanitatem, sed igne veritatis succensas. Porro sciant, non levem esse culpam, sed grande piaculum, gravissimâque pœnâ mulctandum, ubi per scurrilitatem Verbum Dei velut in scenam adducant, atque auditoribus deridendum traduxerint. Præterea neque per quæstiones curiosas, ac paradoxa tam vana, ità supra captum populorum assurgant, ut verè querantur: *Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis.* Similiter neque per illecebras inanium verborum res non minus vanas obtrudant, & per ostentationem memoriæ, atque pronuntiationis præcipitantiam, quasi præstigiis, auditorum animas, auresque ludificent.

Quamobrem Antistites per se, si tempus vacaverit, tum in Cathedralibus, tum in aliis Ecclesiis seriò animadvertant, & in Diœcesi Vicariis foraneis, aliisque Ministris probisque viris, à quibus ea super re relationes exigant, vigilantiam demandent. Ac si Concionatoris normam hujusmodi transgressos repererint, eos à prædicationis munere ad tempus bene visum suspendant, aliove modo pro ratione culpæ plectere curent, subrogando interim alios, qui salutari modo populo ostendant vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Eminentia igitur vestra in Diœcesi suæ curæ credita sanctissimi Domini nostri jussibus, & proprio muneri satisfacere non gravabitur; & Eminentiæ vestræ manus humiliter deosculor.

Romæ 6. Julii, 1680.
Eminentiæ vestræ
Humillimus, & addictissimus Servus
Fr. Cardinal Columna.

S. Archi-Episcopus Bancratius, Episcopus Viterbiensis Secretarius.

INDUL-

Indulgentiæ concessæ devotè recitantibus ad pulsum campanæ manè, aut meridiè, seu vesperè : *Angelus Domini, &c.*

BENEDICTUS PAPA XIII.

Ad perpetuam rei Memoriam.

INjunctæ nobis divinitùs Apostolicæ servitutis ratio postulat, ut cœlestium munerum thesauros, dispensationi nostræ à Domino creditos, fideliter erogemus, cùm id ad augendam in terris Beatissimæ, atque Augustissimæ Cœli Reginæ, Virginis Deiparæ Mariæ, Patronæ, & Advocatæ nostræ venerationem, excitandamque, & confovendam erga illam Fidelium devotionem, ac ad animarum salutem speramus in Domino profuturum : Itaque de Omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri & Pauli, Apostolorum ejus, authoritate confisi, omnibus, & singulis Christi Fidelibus, verè pœnitentibus, & confessis, ac sacrâ Communione refectis, qui manè, aut meridiè, seu vesperè ad pulsum campanæ : *Angelus Domini annuntiavit Mariæ, & concepit de Spiritu sancto : Ecce ancilla Domini ; fiat mihi secundùm verbum tuum. Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, cum tribus *Ave Maria* flexis genibus devotè recitaverint, & pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam in uno die cujuslibet mensis duntaxat, per unumquemque fidelem ad sui libitum eli-

gendo,

gendo, lucrifaciendam, omnium peccatorum suorum Indulgentiam, ac remissionem misericorditer in Domino concedimus. In reliquis verò anni diebus iisdem Christi Fidelibus, verè contritis, quoties id egerint, centum dies de injunctis iis, seu aliàs quomodolibet debitis pœnitentiis in forma, Ecclesiæ consueta, relaxamus, præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris. Volumus autem, ut earundem præsentium literarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides, ubique habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud Sanct. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 14. Septembris, 1724. Pontificatûs Nostri anno primo.

HActenus Indultum Pontificis, in quo, cùm exigatur, ut prædictæ preces dicantur flexis genibus, statim ab initio ortum est dubium, & controversia excitata, an etiam diebus Dominicis, & tempore Paschali dicendæ essent flectendo? Affirmarunt non pauci, & praxi suâ confirmârunt opinionem suam, eò quòd nullum tempus, diémve Papa excipiat, adeòque nec nos excipere debeamus; Econtra negarunt alii, contendentes, inhærendum esse antiquæ Ecclesiæ consuetudini, ex qua ab initio usque huc in memoriam Resurrectionis Domini preces illæ stando à Fidelibus sunt recitatæ. Ratio horum erat, quia non tam verba, quàm mens & intentio Pontificis spectanda erunt: præsumi autem non potuerit, quod voluerit antiquum illum, piùmque

ritum

ritum abrogare, atque ad eum eliminandum Indulgentiis invitare fideles, cùm ritus uterque salvus consistere sine inconvenientia potuerit, adeòque minimè Altare contra Altare erigere expediens fuerit. Hanc controversiam ante annos aliquot extinxit BENEDICTUS XIV. Papa, dum declaravit, statuitque preces persolvendas esse stando, tum diebus Sabbathi à meridie, seu vesperè, & diebus Dominicis, tum toto tempore Paschali, atque in hoc, loco *Angelus Domini &c.* dicendam esse Antiphonam, *Regina cœli*, cum Oratione qui eam nôrunt, qui verò ignorant, adhibeant, utì antè: *Angelus Domini &c.*

DECRETUM

De S. ALOYSIO GONZAGA Scholarum, quæcumque illum adoptaverint, Patrono: déque Indulgentia, ubicunque Festum ejus celebretur.

S. ALOYSII GONZAGÆ.

EDito sub die 22. Novembris 1729. Decreto, quod sequitur, videlicet-- Cùm Sanctissimus Dominus noster BenedictusXIII. S. Aloysium Gonzagam decreverit solemniter canonizandum, ut Adolescentibus præsertim venerandus, atque imitandus proponeretur Juvenis innocentiâ vitæ clarissimus; post ejus verò Canonizationem multæ per Orbem Scholæ, etiam extra Societatem JESU, illùm sibi magna cum utilitate imitandum ùt exemplar, & venerandum ùt Patronum proposuerint; idcirco Sanctitas sua, non solùm in omnibus & singulis Universitatibus, Gymnasiis, vel Collegiis generalium, vel non generalium Stu-

Studiorum Soc. JESU; verùm etiam aliis, si quibus alicubi placuerit, ubicunque existentibus, vel extituris, eundem S. Aloysium principalem constituit Patronum, cum facultate Missam & Officium proprium de illo per Sedem Apostolicam approbatum dicendi pro Sacerdotibus, aut aliàs ad Horas Canonicas obstrictis, de ipsius anniversario 21. Junii in Ecclesiis dictæ Societatis, vel aliis, ad quas accedere consueverint, aut voluerint; Indulgentia verò plenaria quibuscumque ritè visitantibus Altare ipsius in Festo ubicumque (juxta facultatem in Bulla Canonizationis attributam) fieri contigerit: ac Litteras Apostolicas desuper expediri mandavit. Die 22. Novembris 1729. *Loco* † *Sigilli.* *Nicolaus Maria Tedeschi Archiep. Apam. S. Rit. Congregationis Secretarius* -- Ortoque aliquibus in locis dubio an, ubi Festum ejusdem Sancti fit, non tamen ad Altare ipsius proprium (cùm illic non adsit; vel si adsit, non ad illud, sed ad majus, aut commodius Altare, magni concursus & solemnitatis causâ, celebretur) nihilominus ritè visitantibus Altare, in quo fit Festum, etiam si non sit ipsius proprium, dicta Indulgentia suffragetur: Sanctissimus Dominus noster CLEMENS PAPA XII. facta per me Cardinalem Congregationis super Indulgentiis, sacrisque reliquiis Præfectum relatione Sanctitati Suæ tam præfati dubii, quàm precum desuper exhibitarum pro opportuna declaratione, benignè annuit; confirmatoque in reliquis Decreto, declaravit Indulgentiam suffragari. Die 21. Novembris 1737.

D E C R E T U M.

De Indulgentia sex Dominicas in ejusdem Sancti honorem celebrantibus.

AD humillimas preces P. Francisci Retz Præpositi Generalis Societatis JESU, quibus exposuit, multos vel ad impetrandas intercessione S. Aloysii Gonzagæ à Deo gratias, vel pró impetratis, sex Dominicos dies continuos ante illius Festum, sive aliàs per annum piè celebrare consuevisse : Sacra Congregatio Indulgentiis, sacrisque Reliquiis præposita, in Divini cultûs incrementum, & Fidelium spiritualem profectum, omnibus utriusque sexûs, qui sex Dominicos dies, ùt suprà, verè pœnitentes, sacrâque Communione refecti, piis meditationibus, aut orationibus, aliisve Christianæ pietatis operibus, ad ejusdem Sancti honorem, ad Dei gloriam, vacando sanctificaverint, plenariam peccatorum suorum Indulgentiam concedi posse censuit, si Sanctissimo placuerit. Die 3. Octobris 1739. De quibus factâ per me Cardinalem Præfectum relatione ; Sanctitas Sua benignè annuit die 11. Decembris ejusdem anni.

Loco † Sigilli

Lud. Episc. Albanen. Cardinal. Picus Præf.

Jo. Archi-Episcopus Tyri Secretarius.

Romæ, Typis Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1739.

D E C R E T U M.

Seu Declaratio Indulgentiæ pro sex Dominicis in honorem S. ALOYSII GONZAGÆ.

CUm nuper Sanctissimus Dominus noster, de consilio Congregationis Indulgentiis, sacrisque

que Reliquiis præpositæ, Fidelibus utriusque sexûs, qui sex Dominicas dies continuas ante Festum S. Aloysii Gonzagæ, sive aliàs per annum, verè pœnitentes, Sacrâque Communione refecti, piis meditationibus, aut orationibus, aliisve Christianæ pietatis operibus, ad ejusdem Sancti honorem, ac Dei gloriam vacando sanctificaverint, plenariam peccatorum suorum Indulgentiam concesserit; quærentibus postea quibusdam num pro omnibus simul dictis sex Dominicis, an potiùs pro singulis talis Indulgentia fuerit concessa: relato per me infrascriptum ejusdem Sacræ Congregationis Cardinalem Præfectum hujusmodi dubio; Sanctitas Sua, ad fovendam erga eundem Sanctum miram, ob tot gratias, tum spirituales, tum temporales, populorum devotionem, benignè declaravit, dictam Indulgentiam pro singulis concedi, idque in Decreto exprimi mandavit die 7. Januarii 1740.

Lud. Episc. Albanen. Card. Picus Præf.

Loco † Sigilli.

Jo. Archi-Episcopus Tyri Secretar.

INDULGENTIÆ CATECHETICÆ

CLEMENS PAPA XII.

Ad futuram rei memoriam.

PAſtoralis officii, quo Catholicæ Eccleſiæ regimini divinâ diſpoſitione præſidemus, debitum exigit, ut adeo potiſſimùm curam, & ſollicitudinem noſtram intendamus, quæ ad augendam fidelium religionem, ac animarum ſalutem conducere in Domino conſpicimus; aliàs ſiquidem ad uberes fructus, ac ſpiritualem Chriſti fidelium ædificationem, quæ ex aſſiduo uſu, & explicatione Catechiſmi, ſive doctrinæ Chriſtianæ provenire noſcebantur paternæ dirigentes conſiderationis noſtræ intuitum, diverſas ordinationes à nonnullis Romanis Pontificibus, Prædeceſſoribus noſtris, ad promovendum hoc pium, populoque fideli adeo neceſſarium opus, quo ille fidei rudimentis, ac myſteriis, Chriſtianiſque virtutibus inſtruitur, ſalubriter editos, per Edictum, Die XV. Novembris Anno 1730. juſſu noſtro promulgatum, confirmavimus, ac etiam ampliavimus; Et ſubinde Chriſti fideles tam almæ urbis noſtræ, quàm univerſæ Italiæ, ac Inſularum adiacentium pro tempore exiſtentes, ut operi huic ferventius incumberent incitare volentes om-

nes, & singulas Indulgentias, & peccatorum remissiones, ac pœnitentiarum relaxationes, quæ à quibusvis Romanis Pontificibus, Prædecessoribus quoque nostris præfatum Catechismum, seu doctrinam Christianam juxta Decreta Concilii Tridentini in Ecclesiis, & Oratoriis pueros docentibus, aut eidem, dum traditur, interessentibus, eatenus concessæ reperiebantur, ad adultos urbis Italiæ, & Insularum prædictarum ipsi Catechismo, seu doctrinæ Christianæ interessentes extendimus. Præterea eisdem adultis, qui verè pœnitentes, & confessi, ac sacrâ Communione refecti ejusmodi pio exercitio devotè interfuerint, quâvis vice id agerent, septem annos, & totidem quadragenas de injunctis iis, seu alias quomodolibet debitis pœnitentiis in forma Ecclesiæ consueta relaxavimus, qui verò assiduè frequentarent eundem Catechismum, doctrinamve Christianam docentes, vel discentes, ac verè similiter pœnitentes, & confessi, sacrâque Communione refecti pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effunderent, in Nativitatis Domini Nostri JESU Christi, Paschatis Resurrectionis Dominicæ, necnon S. Petri, & Pauli Apostolorum festis diebus omnium peccatorum suorum indulgentiam, ac remissionem misericorditer in Domino concessimus; & alias, prout in nostris in pari forma Brevis die XXVII. Junii MDCCXXXV. desuper expeditis literis, quas perpetuis futuris temporibus valere statuimus, quarumque tenorem præsentibus pro plenè, & sufficienter expresso, & de verbo ad verbum inserto haberi volumus, uberiùs continetur.

Nunc autem Nos memorati Catechismi, seu

doctrinæ Christianæ usum, & frequentiam tantopere commendabilem, ac salutarem, ne fideles circumferantur, tanquam parvuli fluctuantes, omni vento doctrinæ; sed firmo fidei fundamento adhærentes coædificentur in habitaculum Dei in Spiritu sancto, ubique locorum ac gentium propagari, magisque in dies augeri enixè cupientes, supplicationibusque etiam plurimorum ex Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis, Episcopis extra Italiam hujusmodi existentibus, nec non dilectorum filiorum Officialium, & Confratrum Archi-Confraternitatis doctrinæ Christianæ, in urbe præfata dudum authoritate Apostolicâ erectæ, nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati concessionem indulgentiarum, & peccatorum remissionem, pœnitentiarumque relaxationem docentibus, & adultis discentibus Catechismum, seu doctrinam Christianam in urbe, Italia, ac Insulis adjacentibus à Nobis factam, sicut præmittitur, expeditasque desuper literas nostras prædictas ad universos Christi fideles, ubicunque locorum nunc, & pro tempore existentes, eundem Catechismum, doctrinamve Christianam similiter docentes, & adultos addiscentes servatâ earundem literarum formâ, & dispositione, authoritate Apostolicâ tenore præsentium in perpetuum extendimus, similiter, & ampliamus, non obstantibus nostrâ de non concedendis Indulgentiis adinstar, aliisque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem, ut ipsarum præsentium literarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac Sigillo personæ, in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis eadem prorsus fides adhi-

adhibeatur, quæ adhiberetur præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel Oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub annulo Piſcatoris Die XVI. Maji MDCCXXXVI. Pontificatûs noſtri anno ſexto.

F. Card. Oliverius.

VENERABILIBUS FRATRIBUS, PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, Metropolitanis, Archi Epiſcopis, & Epiſcopis univerſis, gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus.

BENEDICTUS
PAPA XIV.

VENERABILES FRATRES, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

NOn ambigimus, Venerabiles Fratres, quin univerſis Catholicæ Religionis Cultoribus notum ſit, à tota per Chriſtianum orbem Eccleſia inter præcipua orthodoxæ diſciplinæ capita perpetuò adnumeratum retineri Quadrageſimale Jejunium; quod olim in lege, & Prophetis adumbratum, ipſius Domini Noſtri JESU Chriſti exemplo, velut conſecratum, ab Apoſtolis traditum, à ſacris Canonibus ubique præſcriptum, & ab univerſali Eccleſia ab ipſo ſui primordio retentum, & obſervatum eſt. Hoc nimirum, ùt veteres tradidêre Patres, nobis, quo-

tidie peccantibus, communis pœnitentiæ constituto remedio, per consortium Crucis Christi nos etiam aliquid in eo, quod ipse propter nos præstitit, agimus, simulque ad recolenda sacratiora nostræ redemptionis mysteria, quæ per Dominicæ Passionis, ac Resurrectionis memoriam Quadragesimali potissimùm tempore solenniùs celebrantur, purificatis jejunio corporibus & animis, digniùs paramur. Hoc, velut nostræ militiæ tesserâ, ab inimicis Crucis Christi secernimur, flagella divinæ ultionis avertimus, & cœlesti præsidio indies adversùs Principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito, non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ religioni dedecus, nec dubium animabus Christi Fidelium periculum oboritur: nec aliunde populis calamitates, rebusque publicis & privatis cladem exitiumque importatum esse constat.

Ab hac verò insita, inhærentique in omnium hominum Catholicorum animis de sacratissima Quadragesima aliisque diebus, jejunio consecratis, persuasione, & reverentiâ, quàm aliena, quàm discors, quàm absona sit hodierna jejunantium consuetudo, quantum ab ipsa jejuniorum institutione, & servata semper ubique, & ab omnibus disciplina quàm longissimè distet; Vos Venerabiles Fratres, qui populorum, curæ vestræ commissorum, mores & usus probè nôstis, pro singulari sapientia vestra præ cæteris clariùs intelligitis. Nos sanè, quibus in hac sublimi Apostolicæ procurationis specula constitutis, undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis deplorare non possumus, augustissimam Quadragesimalis jejunii observantiam, ob nimiam, nullis legitimis causis, ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem planè sublatam esse; ità ut orthodoxæ qui-

dem

dem religionis cultores meritò querantur, hæresum verò sectatores illudant, & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse, graviter dolemus, quæ usque adeò invaluit, ut nulla Apostolici instituti, sacratissimique præcepti habitâ ratione, jejuniorum tempore palàm, & impunè ab iisdem agitentur convivia, & epulæ interdictæ promiscuè inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, & angoribus urgeamur, cum fraternitatibus vestris communicamus, ità facere non possumus, quin pro injuncto Nobis supremo sacrosancti Apostolatûs officio, & ardentissimum fraternitatum vestrarum zelum ad opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujusmodi abusibus extirpandis leges præscribendas meditemur. Interea venerabiles Fratres, gaudium, & corona nostra, nobiscum considerantes, nihil Deo acceptius, nihil pastorali ministerio nostro dignius, nihil gregibus, nostræ curæ commissis utilius, quàm ut verbo & exemplo præeuntes, Christi Fideles ad tam salutarem Christianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacriùs suscipiendam, constantissimè retinendam, & eâ, quâ instituta fuit, disciplinâ peragendam vehementiùs inflammemus; omni opera, atque industriâ studeamus; ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso Paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio; multitudini verò, veluti populo, aut civitati, aut genti indiscriminatim integræ

non nisi gravissimâ, & urgente necessitate, & in casibus, per sacra Canonum statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus sanctæ Sedis reverentia à quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenter usurpandam, nec superbè, & arroganter ab Ecclesia, sicuti alicubi in more positum accepimus, esse postulandam. Gravissimam verò, urgentemque necessitatem, etsi non est, cur vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujusmodi necessitate, & servandam esse potissimùm unicam comestionem, sicut aliàs hic Romæ, ac Nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expresè præscripsimus: & licitas atque interdictas epulas promiscue minimè apponendas esse. Porrò quemadmodum de ejusmodi indulgentia tam cautè impertienda, si secus fieret, Nos persuasum habemus, districtam supremo Divino Judici redditum iri rationem, ita conscientiam uniuscujusque vestrûm onerandam esse dicimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus, & in Domino exhortantes, obsecramus, ut populos, qui communem omnium Christi Fidelium pœnitentiam ac disciplinam servare nequeant commonere satagatis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuique devotio suggeret, peccata sua expiare, & Deo satisfacere negligant; quin imò sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem studeant adhibere curationem, ut culpas de humano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera, orationum suffragia, & eleëmosynæ munera redimant. Interim solatium & levamen non leve mœrori nostro à pastorali vigilantia & charitate vestra præstolantes, ac certò Nobis pollicentes, Apostolicam Benedictionem, cum uberi cœle-

cœlestium Chrismatum copia conjunctam, in eosdem populos vestros redundaturam, vobis, venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem, ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem ubique fides prorsus habeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Datum Romæ apud sanctam Mariam majorem sub annulo Piscatoris die 30. mensis Maji 1741. Pontificatûs Nostri anno primo.

D. Cardinalis Passioneus.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPÆ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA.

super Jejunio.

VENERABILIBUS FRATRIBUS Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

IN suprema Universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licèt imparibus, per ineffabilem Divinæ

næ bonitatis abundantiam, ùt Orthodoxæ Fidei assertores, sic etiam Ecclesiasticæ disciplinæ custodes, ac vindices constituti, Quadragesimale præsertim Jejunium, quod inter præcipua Orthodoxæ disciplinæ capita semper, & ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse, nemo ex Catholicis inficiatur, ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in pristinam, quantum, benedicente Domino, fieri posset, observantiam revocare cupientes, per alias nostras in simili forma Brevis literas ad Fraternitates vestras die 30. proximè elapsi mensis Maji currentis Anni datas, eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte & optatum Apostolicæ nostræ sollicitudinis angoribus levamen, & salutare abolendæ Sacratissimi Jejunii corruptelæ remedium deesset. Quoniam autem paternæ Pontificiæ charitatis, quæ novit imbecillitates Infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum à jejunio aliquando legitima causâ, aut gravissima, urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cætera præscripsimus, unicam Comestionem servandam, & licitas, atque interdictas Epulas minimè esse apponendas. Hinc factum esse accepimus, quod non defuerint, qui per humanas, & hominibus à Christiana pœnitentia abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi, aliísque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas & interdictas minimè apponi debere; cùm multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, non verò singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio dispensatur. Quam sanè persua-

sionem

sionem à sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus, Nos quibuscumque quâcumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem, sive singulis ob legitimam causam, & de utriusque Medici consilio, dummodo nulla certa, & periculosa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri necessariò exigat, in Quadragesimæ, aliisque anni temporibus, & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum esus est prohibitus, dispensari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, unicam comestionem servandam, & licitas, atque interdictas epulas minimè esse apponendas tenore præsentium declaramus, & edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis Literas singulis utriusque sexûs Christi fidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in Sacratissima quadragesima, aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresè præscribimus, atque præcipimus. Eapropter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisque sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulò, ac paternè moneatis, rem agi non quidem exiguam, sed longè gravissimam de observando, sustinendoque jejunio purificandis animis, corporibúsque salutari. In spem igitur illos erigite Cælestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis; imò leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentiæ nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in cœlis. Ab omnibus se

abstis-

abstinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles, ac delicatos Christianæ militiæ milites refugientes à consortio Crucis Christi, qui coronam legitimè certantibus propositam sperare præcipit incorruptam; ad cujus auspicium & pignus, Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam paramanter elargimur. Volumus autem ut præsentium transumptis sive exemplis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, & adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Aunulo Piscatoris die vigesima secunda Mensis Augusti, millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatûs Nostri Anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

Sanctissi-

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPÆ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA
Super Jejunio.

VENERABILIBUS FRATRIBUS PATRIARCHIS, PRIMATIBUS, Metropolitanis, Archi-Episcopis, Episcopis, universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

LIbentissimè quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut Ecclesiasticæ disciplinæ reparandæ sedulam curam conferatis. Etenim summi Pontificatûs dignitati, ad quam Nos, licet immerentes evecti fuimus, conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum Ecclesiarum, Nobisque commendatam; qui planè tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cùm itaque præsentium literarum argumentum totum sit de Jejunio, quod tempore Quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto, ac lege Fidelibus indicitur; supervacaneum ducimus longam orationem conficere de Quadragesimæ institutione, & Patrum, & Conciliorum omnes super hac re in medium proferre authoritates. Difficile id

qui-

quidem Nobis parum videretur, sed potiùs alienum, & nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & sacræ historiæ cognitione præstantes arbitramur. Porro ad scribendas has literas adducti fuimus gravissimis illis verbis Tridentinæ Synodi, quæ *sess.* 25. *de Reform.* præcipit Episcopis omne studium impendere, ut Fideles ipsorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ à Sacris Canonibus præscribuntur: *Ut illis omnibus, & iis præcipuè sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononiensem Ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio Clementis XII. fel. record. à Sede Anconitana translati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Institutionum Nostrarum pro Viris Ecclesiasticis decimo quinto loco continetur.) In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minimè solvendos Jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam, & legitima prius authoritate interposita, quadragesimæ abstinentiam non observarent, minimè, inquam, solvendos à Jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet die mensam bis instituere, non unicâ vice, vespertinâ superadditâ Refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, & præstantissimis quoque Viris demandavimus ipsam diligenter, accuratéque perpendere, ac suas dein opiniones Nobis exponere. His peractis hujusmodi controversiæ finem tribuere constituimus, illudque decrevimus, ne ulla imposterum, sive peculiaris, sive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore Jejunii, vel quadragesimæ, nisi condi-

conditio servandi Jejunii, sive unius comestionis interponatur, & illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam eandem carne, ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus, existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum Jejunium indicitur, rite obtinuerunt; & pravam illam consuetudinem, quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi Quadragesimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissimè constant ex nostris Apostolicis Literis, quas in forma Brevis dedimus ad omnes Episcopos Orbis Catholici anno 1741., quarum primæ incipiunt. *Non ambigimus*; alteræ vero, *In suprema.* Nos profectò nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cùm tempus Quadragesimæ, sive aliud Jejunium præcipitur, nisi indictâ, scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cùm redditæ Nobis fuerunt plures Epistolæ, ac Mandata vestra Literis nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere Populos Vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam piè servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis Literis, quas paulò ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ sunt à nonnullis, utì nos antea facili conjecturâ suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositæ Nobis fuerunt, exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cùm illæ vel ipsius Legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen Sacro

Tribunali Nostræ Pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo, easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plenè, cumulatéque, quoties opus fuit, satisfecit.

Archi Episcopus Compostellæ, in Hispaniarum Regnis primus Inquisitor, nuperrimè vitâ functus longam ad Nos dedit Epistolam, quâ plures recensebat difficultates, quæ Literis Nostris Apostolicis adversabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diversas opiniones, ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus Literæ Nostræ Apostolicæ causam, & occasionem præbebant, ac proinde de illis judicium Nostrum exquirebat: Equidem Archi-Episcopi Literæ Nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum Nobis est, non quidem experi, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum, sive obstaculum Nostris Literis Apostolicis superesset, sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minimè adducerentur. Accedit etiam, quod Epistola Archi-Episcopi multis argumentationibus, & obscuris vocibus redundabat: quamobrem, licèt plures hortarentur, ne ullum Archi-Episcopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, res præcipuas ex ejus literis delibantes, & quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primùm Nostris occupationibus tribuendum restati sumus, quod tardè ipsi responsum daremus: ejus studium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus, illum tamen monentes

tes de Instituto Summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi causas objiciunt, ut, quæ constituti sunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Literis, Archi Episcopus paulò post vitæ cursum absolvit: Itaque non immerito suspicamur, responsa Nostra, quæ Literis continebantur, haud cognita fuisse, & perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis Episcopis nonnullas ex iisdem quæstionibus Nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus, quæ tradita prius Archi Episcopo Compostellæ à Nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos Theologi, qui Literas Nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt: idem contigit Responso, quod fecimus Archi-Episcopo Compostellæ *die 8. Julii anno* 1744. quod sanè integrum suis Libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejusmodi ad Vos fortâsse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minimè potuistis, his Literis Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est) ad Archi-Episcopum Compostellæ jam pridem scripsimus, ut, quæ disciplina Vestris in Diœcesibus tenenda sit, planè cognoscatis, ac ne Vos deterreant difficultates, si quæ à captiosis hominibus concitentur.

VENERABILI FRATRI ARCHIEPISCOPO COMPOSTELLÆ.

BENEDICTUS PAPA XIV.

VENERABILIS FRATER, SALUTEM, & Apostolicam Benedictionem,

SI Fraternitas Tua secum reputabit, quot gravissimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præsertim difficillimo tempore, prorsus Nos teneat imposita tenuitati Nostræ sollicitudo omnium Ecclesiarum, non sanè mirabitur, tamdiu sibi procrastinatum fuisse responsum ad eas Literas, quibus Apostolicâ authoritate dissolvendas rogâsti obortas in Hispania disputationes aliquas è duabus nostris Epistolis ad omnes Episcopos superioris anni 1741. 30. Maji, & 22. Augusti, quibus intra legitimos fines coercuimus invalescentem Ecclesiastici Jejunii relaxationem. Potiùs tibi in mentem venit cogitare de singulari Nostro in religiosissimam Hispanam Ecclesiam amore, unde Nos, immensa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum sibi in omni sua perplexitate salutis iter opem nostram præsto habet. Quamquam igitur, dum prænuntiatas Constitutiones edidimus, non aliud propositum Nobis fuerit, ac refrænare paucorum nimis ingenio fidentium Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent; nec otium, nec animus Nobis fuerit definire, quidquid subtili indagatione deduci possit ex proposita à Nobis jejunandi regula: tamen eximiâ Paternâ charitate complectimur adeò observantissimes Romanæ Sedis Hispanos, tantique facimus obsecra-

secrationes tuas, ut occurrere anxietati vestræ libenter adjecerimus animum, & Nos ipsi quæstiones abs te propositas dirimendas constituerimus. Sic autem se habent:

I. *Utrum, quæ in antedictis Nostris Literis in forma Brevis de unica comestione, & de epulis non permiscendis præscribuntur, sub gravi etiam præcepto prohibeantur?*

Respondemus: *Concedentes facultatem vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri easdem facultates non aliter dare quàm geminis hisce adjectis conditionibus, videlicet unicæ in diem comestionis, & non permiscendarum epularum. Eos verò, qui hujusmodi facultatibus utuntur, sub gravi ad binas ipsas conditiones implendas obligari.*

II. *An ii, quibus concessum est vesci carnibus, possint in vespertina refectiuncula eâ quantitate carnis vesci, quæ jejunantibus permittitur?*

Respondemus: *Non licere, sed opus habere, eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes rectæ, meticulosæ conscientiæ.*

III. *An, qui jejunii tempore vesci carnibus permittuntur, & unicâ comestione uti debent, horam jejunantibus præscriptam servare opus habeant?* Edicimus, *observandam iis esse.*

IV. *Quænam sint epulæ licitæ; quæ vetantur cum interdictis conjungi?*

Respondemus: *Epulas licitas pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carnes ipsas: epulas interdictas esse pisces, adeóque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantùm facultas adhibendi ova, & lacticinia.*

V. *An præceptum de utroque epularum genere non miscendo, dies quoque Dominicos Quadragesimales complectatur?* Affirmatur, *complecti.*

VI. *Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciata edere possunt ova, & lacticinia?*

Rescribimus : *Nihil in prænuntiatis Nostris Apostolicis Literis statutum esse, quod respiciat gratiosum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem strictè, & consideratè perpendant, ex ejusque Sententia se gerant. Caveant autem, ne inani quapiam excusatione sese solutos esse arbitrentur præscriptis ibi Legibus.*

VII. *Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadragesimam?*

Respondetur : *Urgere extra Quadragesimam utrumque præceptum: illud scilicet unicæ comestionis cum reliquis Legibus in secundo, & tertio ad hæc postulata responso expressis : & alterum non permiscendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto postulato definitum est.*

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum, quidquid apud Vos ex nostris sæpius nuncupatis Apostolicis Literis dubitationem attulisse scribis. Qua quidem in re laudavimus consilium tuum interrogandæ supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti gressu ad oves sanâ doctrinâ imbuendas incedere Pastores queant: in istoque tuo suscepto consilio agnovimus Hispanam religionem, nihil sibi tutum, nisi è Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem, quâ splendidissimâ gloriâ tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hispania sibi peperit. Cavendum autem Vobis est (idque plurimùm ad te pertinet, qui illustris Archi-Episcopi, & Inquisitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apostolicæ Sedis Constitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti sollicitudine nullus fiat differendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut istiusmodi dubia, quæ facile, pro ingeniorum varietate, disputando

emer-

emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna unquam disceptatione fluctuent animi, præsertim cum Constitutiones ipsæ Apostolicæ scopum, quo tendunt, apertè demonstrent, & illuc promptè dirigi possit, quidquid dubitando interturbare videatur. Id si animadvertissent, qui de præsenti negotio plura dubitarunt, nodum sibi exsolvissent. Patebat enim, nihil nobis in animo fuisse, quàm cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia; qui nimium sani jejunii fines prætergressi, & non parum obliti, illud, ad retinendum in officio corpus, divinitus institutum, hosti huic spiritûs infensissimo blandiebantur. Statim siquidem comperissent, quid in propositis quæstionibus constituendum esset, nec sibi molestiam exhibuissent, nec Nobis, quos gravissimæ undique circumstant curæ, non parum temporis occupassent, quod tamen pro singulari nostro in vestram gentem studio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monstrandum, in posterum simul præcaventes, quomodo in hujusmodi quæstionibus firmare gressus vestros in promptu sit. Reliquum est, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ benevolentiæ nostræ pignus Apostolicam Benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 8. *Julii* 1744.

Cùm hæc itâ se habeant, satis muneri nostro fecisse videmur, ne illi (quibus licet carnes edere) cùm Jejunium tempore Quadragesimæ, vel extra Quadragesimam Fidelibus præscribitur, unius comestionis limites excedant, ac ne piscibus simul, & carnibus parari sibi mensam patiantur, neve cavillationes perscrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc supersunt, quæ remedium à Nobis deposcunt.

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non solùm plures in qualibet Italiæ Urbe vestrâ authoritate dissolvi à Quadragesimali abstinentia, sed etiam magno studio contenditis, ut universam Civitatem, totamque Diœcesim eâdem abstinentiâ liberemus. Hinc factum est, ut in quibusdam Civitatibus, ac Diœcesibus jam per multos annos Fideles universi absque ullo discrimine carnibus per Quadragesimam utantur. Id quidem maximam nobis affert sollicitudinem, eò quòd deprehendimus certis Testimoniis in quibusdam Regionibus Septemtrionis toto Quadragesimæ cursu lactis, & ovorum usum liberè permitti, quia per plures annos eandem facultatem petierint, & à Sede Apostolica consecuti fuerint. Quamobrem illi Populi sibi in animum induxerunt, non esse rursus ad Pontificem confugiendum pro hujusmodi facultate impetranda, sed priores concessiones singulis annis acceptas sufficere, ut lactis, & ovorum consuetudo per quadragesimam comprobetur. Præterea maximi facienda esse ducimus ea verba Trident. Concil. Sess. 25. *cap.* 18. *de Reform. Sicuti publicè expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut pleniùs, evenientibus casibus, & necessitatibus pro communi utilitate satisfiat; sic frequentius Legem solvere, exemploque potiùs, quàm certo personarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quàm unicuique ad Leges transgrediendas aditum aperire.*

In Literis Nostris Apostolicis, quas *anno* 1741. ad omnes Catholicos Episcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus eâ ratione, illisque verbis, quæ rursum hìc subjicimus: *Debitum igitur Paternæ uniuscujusque vestrûm sedulitatis, & charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, & annuntietis, nemini*

quidem

quidem sine legitima causa, & de utriusque Medici consilio, multitudini verò, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiscriminatim integræ, nonnisi gravissimâ, & urgente necessitate, & in casibus per Sacra Canonum Statuta præscriptis, cum debita Apostolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia à Quadragesimali Jejunio dispensationem, toties quoties opus fuerit, concedendam. nec audacter, fidenterque usurpandam, nec superbè, & arroganter ab Ecclesia, sicut alibi in more positum esse accepimus, esse postulandam.

Porrò Nos hanc normam secuti sumus, cùm multitudinem, veluti Populum, aut Civitatem integram quadragesimali abstinentiâ immunem declaravimus. In primis loci Episcopus id postulare à Nobis debuit, ac de gravissima, urgentique necessitate suum testimonium interponere. Deinde carnes minimè permissæ fuerunt, si lactis, & ovorum usus satis esse videretur. Tum verò facultas edendi carnes tribui solùm consuevit, cùm interposito Episcopi testimonio id omnino necessarium judicaretur; nec sufficiens necessitati remedium afferri constaret, si ova solùm, & lacticinia concederentur. Quoties autem abstinentia Quadragesimæ nostrâ authoritate soluta fuit, certos tamen dies præscripsimus, quibus integra abstinentia servaretur, nempe diem Cinerum, dies Quatuor Temporum, Vigilias præcepto obeundas. dies Majoris Hebdomadæ à Dominica Palmarum. Quandoque recensuimus etiam totam hebdomadam Cinerum, aliquando etiam indiximus abstinentiam Feriis sextis, ac Sabbatis, etiamsi facultas à Nobis tradita lactis, & ovorum usum solùm complecteretur. Postremò eam conditionem semper addidimus, ne jejunii lex, unius per diem comestionis, ullo modo violaretur,

ac ne simul in mensa carnes, & pisces apponerentur.

Dum rationem hujus consilii Nostri seriò perpendimus, haud plenè acquiescimus, ob eam sollicitudinem, ac dubitationem, ne causa ab Episcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad solvendam Quadragesimæ abstinentiam, ejus naturæ fortasse non sit, quæ veram, & urgentem necessitatem contineat. Quippe illud Nobis semper ante oculos propositum habuimus, ut nihil à ratione alienum, nihil inconsultò, ac temerè faciamus. Hærent pariter animo defixa S. Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *Libro 3, de Consideratione, cap. 4. Facitis hoc, quia potestis: Sed, utrum debeatis, quæstio est, & quomodo:* attamen fidem præstitimus iis, quibus præstanda fuerat, Episcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exerceri potest sollicitudo peculiarium Ecclesiarum, ac Diœcesium, nisi fides habeatur Episcopis, à quibus illæ administrantur. Sed in posterum, ut gravissimum hoc negotium tutiùs, quàm fieri possit, geratur, molestum vobis non sit, animum iis advertere, quæ subjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædecessore Nostro *Cap. Consilium, de observatione Jejuniorum*, inter causas legitimas solvendi abstinentiam à carnibus jejunii tempore, recenseri veram, & existentem reipsâ ægritudinem: *Præterea de illis, qui in Quadragesima, vel in aliis jejuniis solemnibus infirmantur, & petunt sibi esum carnium indulgeri, respondemus: quod cùm non subjaceat legi necessitas, desiderium infirmorum, cùm urgens necessitas exigit, supportare potes & debes, ut majus periculum in eis evitetur.* Idem statuerant multò ante Innocentium III. Patres Octavi Concilii Toletani *Can. 9.* quod anno 653. celebratum fuit:

Quis-

Quisquis absque inevitabili necessitate, atque fragilitatis evidentis languore, seu etiam ætatis impossibilitate, diebus Quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solùm erit reus Resurrectionis Dominicæ, verùm etiam alienus ab ejusdem diei Sancta Communione . . . . Illi verò, quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumunt, quam à Sacerdote permissum accipiant.

Nemo est, qui non intelligat hujusmodi causas satìs esse, ut aliqui à Jejunii legibus, & abstinentia immunes existimentur; non autem, ut Populus, vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim sibi persuadere possit, Cives universos alicujus Urbis, vel Diœcesis eodem tempore gravissimo morbo teneri, vel in eodem discrimine versari omnes, ut periculosam ægritudinem contrahant? Nisi fortè eos morbos intelligamus, qui ab aëris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paulò post verba faciemus. Quis credat unquam Populum universum alicujus Diœcesis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extremâ senectute confectum?

Neque verò causa sufficiens habenda est, ut aliqua Civitas, vel Populus abstinentiâ quadragesimali liberetur, ipsique carnes permittantur, si fortè pisces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ità etiam opulentos; è quibus etiam alii vitæ sustentationem labore, ac sudore sibi comparant, alii verò patrimonio, ac divitiis satìs superque abundant. Itaque, si pro emendis piscibus grave pretium solvendum sit, id quidem egenis Civibus, non verò divitibus suffragatur. Id asserunt etiam nonnulli Theologi haud severioris disciplinæ, quorum sententiam recensuimus Capite nono Libri tertii Nostrarum

strarum Institutionum, quas Bononiæ Typis impressimus.

Illud etiam inane commentum prorsus existimari debet, solvendas esse abstinentiâ Quadragesimæ Civitates, vel Diœceses, ubi exercitus versantur, eò quòd Milites in iis locis permanentes abstinentiæ leges minimè observant. Id potiùs animos Civium inflammare deberet ad Jejunium rite, religioseque suscipiendum, ut nempe milites tantâ virtute temperantiæ permoti ipsorum exemplum sequantur. Illud solùm, pro legitima causa in medium proferri potest, copias militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licèt Quadragesimæ Jejunio non obtemperent, ut harum rerum pretia summopere augeantur. Tunc autem eadem statuenda sunt, quæ paulò ante diximus, cùm pisces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, in posterum pro causa solvendæ abstinentiæ non adducantur, nisi fortè Civibus universis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aëris corruptionem: neque in posterum herbarum, olei, piscium, & ovorum pretia tanti ponderis esse censeantur, ut omnis Civitas, vel Diœcesis ab instituto Quadragesimæ Jejunio, ac temperantiâ liberari contendat. Quòd si veras, ac legitimas à Nobis causas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potissimùm percensebimus, quarum prima ex Jure Canonico, altera verò ab ipsa rerum magistra experientia deprompta est.

Innocentius III. quem superiùs nominavimus, *eodem Cap. Consilium, de observatione Jejuniorum*, Archi-Episcopo Bracarensi postulanti, quâ pœnâ plectendos judicaret illos, qui tempore Qua-

Quadragesimæ à carnibus non abstinuerant ob summam rerum caritatem, & angustiam, ità ut plures fame enecarentur, respondit his verbis: *Cùm autem quæsieris, quæ sit illis pænitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, tempore, quo tantæ famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere sunt coacti; respondemus: quòd in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur; quia bonarum mentium est, ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur.* Si quis hoc tempore Episcopus adductus exemplo Bracarensis Antistitis idem consilium peteret à Sede Apostolica, tanquam ineptus, ac simplex haberetur, sed illo Ecclesiæ felicissimo sæculo maximi pendebatur, uti æquum est, Quadragesimæ præceptum. Hinc magnâ severitate inquirebantur illi, qui minimè paruissent, licèt talis causa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licèt ipsorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur; uti Nos fusè ostendimus in decima quinta nostrarum Institutionum libri primi. Sed iis omissis, & aliis bene multis, quæ in hanc rem congeri à Nobis possent, illud primum delibabimus ex responso Innocentii III. tunc Quadragesimæ abstinentiâ solvi posse integram Civitatem, vel Diœcesim, cùm reipsâ non suppetunt ea, sine quibus præceptum Quadragesimæ observari nequit. Itaque si re verâ in aliquo loco neque oleum, neque pisces comparari possint, tunc Incolis ejusdem loci permitti fas est, ut lacte, & ovis utantur: si hæc autem revera deficiant, tunc carnis, salubris tamen,

eden-

edendæ facultas concedetur, interpositâ semper Jejunii servandi conditione.

Insula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico Galliarum Regi Christianissimo, nec ei ullus præest Episcopus. Præfectus Patrum Societatis JESU anno 1742. à nobis quæsivit, an ex concessione sibi facta à Sede Apostolica dispensandi super esu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore Jejuniorum, & Quadragesimæ, dici posset, sibi etiam datam fuisse facultatem dispensandi nedum particulares personas, sed etiam multitudinem hominum, & omnes sui districtûs incolas, quando coram Deo id expedire judicâsset: habitoque responso, facultatem ei fuisse concessam dispensationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis sui districtûs, pro concessione exoravit. Pro causa exposuit veneficam piscium qualitatem, exiguum piscatorum numerum, qui longè ab Insula piscantes, pisces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem earum gentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadragesimalibus necessarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea Regione facilè corrumpuntur, aut à vermibus consumuntur. Re subinde maturè discussâ coram nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis *die* 12. *Apr. anno* 1742. habitâ ratione regionis nimis remotæ, à qua quolibet anno impossibilis erat ad Sedem Apostolicam recursus; indulgentes necessitati Fidelium degentium in Insulis Ditionis Gallicæ in America, facultatem concessimus Præfectis Missionum illarum partium, ut in casu veræ, & ineluctabilis necessitatis, & tantùm

tantùm de anno in annum, præfatâque verâ necessitate durante, & non aliter, nec alio modo, possent & valerent cum fidelibus Populis ipsorum regimini commissis dispensare super esu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadragesimali, indictâ simul cum hujusmodi dispensatione observantiâ Jejunii per unicam comestionem, oneratâque prædictorum Præfectorum conscientiâ, si ad amussim juxta præscriptum concessâ facultate usi non fuissent.

Sed jam ad experientiam deveniamus. Quindecim ab hinc annis per totam ferè Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ità tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc funesta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licèt autem morbus ejusmodi, qui universos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam solùm in pectore inflammationem excitaret, tamen senibus maturâ jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ex ipso febres acutissimæ, & mortales sequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paululum infirmo pectore laborarent. Postremò multorum pectora adeò labefactavit, ut gravissima deinde mala provenerint.

Aliàs quoque morbos hujus generis in pectore inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in discrimen vitæ adduxisse Medici Scriptores luculenter testantur. Itaque, si medicinæ Professores acciti, monitique graviter, ut nihil à veritate alienum respondeant, unanimi consensu fateantur (utì nobis ipsis accidit, cùm adhuc Bononiæ versaremur) morbum esse talis naturæ, qualem superiùs commemoravimus, ità ut nulla ætas libera, & incolumis esse queat; & affirment illis

illis ipsis, qui inter Cives salvi, & integri numerantur, eandem perniciem imminere; id prætere a conferre plurimùm ad ejusmodi luem depellendam, aut evitandam, si tum ægrotantes, tum sani à piscibus, & oleo, & quandoque pariter à lacte, & ovis abstineant; si, inquam, res ità se habeat, tum procul dubio causa sufficiens judicanda est, quæ experientiæ innititur, & quæ semper probata & in posterum probanda videretur, ut nempe Populus, seu Civitas integra à carnibus abstinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet à consulendis Medicis, qui præstantiores habeantur. Cavendum pariter, ut quidquid re verâ senserint, scripto testari non prætermittant; quæ conditio si desit in posterum, nulla unquam facultas Civitati, aut Diœcesi carnibus, aut lacticiniis vescendi tempore Quadragesimæ tribuetur; quippe id necessarium omninò videtur. Accedit etiam, quòd Medici facilitate quâdam incredibili peculiares quidem Cives à Quadragesimæ præcepto liberos, & immunes decernere soleant; (de qua re gravissimè monendi à vobis sunt, ne suas animas indulgendo nimis aggravent) cùm verò pro universis Civibus idem statuendum proponitur, tum se difficiles, anxios, ac sollicitos præstare nos ipsi experti sumus. Postremò si velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipsam præclarissimi Authores Medici Typis evulgârunt, facilè deprehendent, abstinentiam, ciborumque parsimoniam ab illis magnopere commendari, discrimen inter morbos constitui, & certis rationibus ostendi, in curandis quibusdam morbis nequaquam requiri, ut jusculum, & carnes loco piscium, olei, & herbarum substituantur; in aliis verò juvare plurimum, si sublatis carnibus, cùm indicitur Jejunium,

nium, oleo vel lacte ægrotantes utantur, demum advertent, quàm diligenter, accuratéque scribant de pectoris incommodis, cùm in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes à communi lue supersunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum est, ut vos hortemur, ne tam facilè suscipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadragesimæ pro universa Civitate, vel Diœcesi. Quippe abrumpenda tandem est consuetudo, ob quam jam per tot annos in quibusdam locis hæ facultates tribui consueverunt. Illud etiam experientiâ à vobis compertum erit, delicatis quoque, ac mollibus abstinentiam Quadragesimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc causam inter ægrotos, vel mortuos recenseri. Hanc rationem, & institutum Nos ipsi secuti sumus Romæ, ac Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus,) cùm nuper Quadragesimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præstabitis, neque facilè à nobis pro universa Civitate, vel Diœcesi facultatem solvendi Quadragesimæ abstinentiam postulabitis, vel (si necessarium id arbitremini) non aliter, quàm servatis præmissis conditionibus Dispensationis instantia ad nos deferretur, non solùm ii fructus provenient, quos jam indicavimus, sed etiam repulsæ pudorem evitabitis, nosque pariter eâ molestiâ vindicabitis, quam ferimus, dum votis vestris minimè obsecundamus. Postremò vos omnes peramanter amplectimur, & Apostolicam Benedictionem vobis, Populisque vestris impertimur. Datum ex Arce Castri Gandulphi die 10. Junii 1745. Pontificatûs Nostri Anno quinto.

REVERENDISSIMI DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPÆ XIV.

DECRETUM.

Contra Solicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcramentum Pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam Sancti Patres aptè nuncupârunt, Nos licet immerentes ad universi Dominici Gregis curam supernâ dispositione vocati omne studium, & Pastoralem solicitudinem adhibere tenemur, ne, quòd post amissam Baptismi innocentiam datum est Divinâ benignitate perfugium, per Dæmonum fraudem, & hominum Dei beneficiis perversè utentium malitiam naufragis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium: & quod in salutem, & curationem Animarum à Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam Sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem à fel. rec. Gregorio Papa XV. Prædecessore Nostro per suas litteras in forma Brevium sub datum Romæ apud S. Mariam Majorem

jorem die xxx. Auguſti MDCXXII. Pontificatûs ſui anno ſecundo, ſapienter proviſum fuit contra quoſcunque Sacerdotes audiendis Confeſſionibus deputatos, ad turpia,& in honeſta ſolicitantes; & deinceps ſucceſſivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura ſubinde à Congregatione Vener. Fratrum Noſtrorum S. R. E. Cardinalium adverſus hæreticam pravitatem generalium Inquiſitorum ſub die xi. menſis Februatii anno Domini MDCLXI. prodiêrunt decreta, & à rec. mem. Alexandro PP. VII. pariter Prædeceſſore noſtro in Congregatione generali Sanctæ Romanæ Univerſalis Inquiſitionis die xxiv. Septemb. MDCLXV. coram eo habita, inter alias ab Evangelica veritate, & Sanctorum Patrum doctrina alienas, & diſſonas propoſitiones, ſexta videlicet & ſeptima, huc revocandæ, damnatæ, & prohibitæ fuerunt. Nos itaque maturè perpendentes quanti momenti ſit ad æternam animarum ſalutem ea ubique exactè obſervari, & quanti ad infirmas oves curandas, & decorem S. Eccleſiæ Dei retinendum interſit, ne aliqui Sacerdotes Pœnitentiæ Sacramento nefariè abutentes Pœnitentibus pro curatione vulnus, pro pane lapidem, pro piſce ſerpentem, pro medicina venenum porrigant; ſed animo ſecum recolentes ſe à Chriſto Domino Præſides, & Judices animarum conſtitutos, eâ ſanctitate, quæ ſublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum Sacramentum adminiſtrent, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra præfatas litteras hujuſmodi, ac omnia, & ſingula decreta prædicta ad illarum interpretationem, & declarationem emanatâ Apoſtolicâ Auctoritate tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis in-

violabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus: atque etiam, quatenus opus sit, denuò committimus, & mandamus omnibus hæreticæ pravitatis Inquisitoribus, & locorum Ordinariis omnium Regnorum, Provinciarum, Civitatum, Dominorum, & Locorum universi Orbis Christiani in suis respectivè Diœcesibus, ut diligenter, omnique humano respectu postposito, inquirant, & procedant contra omnes, & singulos Sacerdotes, tam Sæculares, quàm Regulares, quomodolibet exemptos, ac Sedi Apostolicæ immediatè subjectos, quorumcumque Ordinum, Institutorum, Societatum, & Congregationum, & cujuscumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis privilegio, & Indulto munitos; qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel antè, vel immediatè post Confessionem, vel occasione, aut prætextu Confessionis, vel etiam extra occasionem Confessionis in Confessionali, sive in alio loco ad Confessiones audiendas destinato, aut electo cum simulatione audiendi ibidem Confessionem ad inhonesta, & turpia solicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint: & quos in aliquo ex hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repreerint, in eos pro criminum qualitate, & circumstantiis severè animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii Prædecessoris nostri Constitutionem, quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus: dantes etiam, si opus sit, & rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei injuriosum remaneat ob

proba-

probationum defectum impunitum, jam aliàs in præfata Constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo præsumptiones, indicia, & alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, & singuli Sacerdotes ad Confessiones audiendas constituti teneri se, ac obligari suos Pœnitentes, quos noverint fuisse ab aliis, ùt supra, solicitatos, sedulò monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denunciandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ solicitationem commiserit, etiamsi Sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem validam impertiendam careat, aut solicitatio inter Confessarium, & Pœnitentem mutua fuerit, sive solicitationi Pœnitens consenserit, sive consensum minimè præstiterit, vel longum tempus post ipsam solicitationem jam effluxerit, aut solicitatio à Confessario, non pro se ipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter Confessarii, ne Pœnitentibus, quos noverint jam ab alio solicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi priùs denunciationem prædictam ad effectum perducentes delinquentem indicaverint competenti Judici, vel saltem se, cùm primùm poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui vel odio, vel irâ, vel aliâ indignâ causâ commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, & Ecclesiæ auctoritate contemptâ, innoxios Sacerdotes apud Ecclesiasticos Judices

falsò sollicitationis insimulant : ut igitur tam nefaria audacia , & tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coërceatur,quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per se ipsum innocentes Confessarios impiè calumniando : vel scelestè procurando, ut id ab aliis fiat , à quocumque Sacerdote quovis privilegio, auctoritate & dignitate munito , præterquam à nobis, nostrisque Successoribus , nisi in fine vitæ, & excepto mortis articulo , spe absolutionis obtinendæ, quam nobis,& Successoribus prædictis reservamus , perpetuò careat.

Demum magnopere cupientes à Sacerdotalis Judicii , & Sacri Tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem, & Sacramentorum contemptum , & Ecclesiæ injuriam longè submovere , & tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, &, quantùm in Domino possumus , animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam Dæmonis potiùs , quàm Dei Ministri , loco eas per Sacramentum Creatori suo , ac nostro reconciliandi , majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefariè submergunt, nonnullorum Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium , & aliquorum in Theologia Magistrorum consilio desuper adhibito ; accedentibus quoque iteratis plurium Episcoporum supplicationibus, hâc nostrâ in perpetuùm valiturâ sanctione , quemadmodum à pluribus Episcopis per Synodales suas Constitutiones jam factum esse novimus , omnibus & singulis Sacerdotibus, tam Sæcularibus , quàm Regularibus cujuscumque Ordinis, ac Dignitatis, tametsi alioquin ad Confessiones excipiendas approbatis & quovis Privilegio, & Indulto , etiam speciali ex-

expressione, & specialissimâ notâ, & mentione digno suffultis, Auctoritate Apostolicâ. & nostræ Potestatis plenitudine interdicimus, & prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extremæ necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi Præceptum commisso excipere audeat, sublatâ propterea illi ipso jure quâcumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam, adeò quidem, ut absolutio, si quam impertierit, nulla, atque irrita omninò sit, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, ac facultate ad validè absolvendum necessariâ privatus existit, quam ei, per præsentes has Nostras, adimere intendimus: & nihilominus si quis Confessarius secus facere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis pœnam, à qua absolvendi potestatem nobis solis, nostrisque Successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat. Declarantes etiam, & decernentes, quòd nec etiam in vim cujuscumque Jubilæi, aut etiam Bullæ, quæ appellatur Cruciatæ Sanctæ, aut alterius cujuslibet Indulti Confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem elargiri; cùm ad hunc effectum, & in hoc casu nullus Confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati, & Pœnitentis genere jurisdictione, ùt præfertur, careat, & absolvendi facultate à nobis privatus existat, habendus sit pro Confessario legitimo, & approbato. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur

Cruciatæ Sanctæ, vel Jubilæi Universalis, & plenarii, nec non quibusvis Ecclesiarum, & Monasteriorum, & Ordinum quorumlibet, quorum ipsi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, & quavis firmitate aliâ roboratis, Statutis, & Consuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & Literis Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis clausulis, & decretis, etiam motu proprio aut aliàs quomodolibet concessis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innovatis, quibus omnibus eorum tenores præsentibus pro expressis habentes hâc vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ac præcipimus, ut omnes locorum Ordinarii, tam præsentes, quàm futuri pro tempore existentes in approbatione Confessariorum, tam prædictam Constitutionem Gregorii Prædecessoris, quàm præsentem hanc nostram ab omnibus Sacerdotibus approbandis attentè legi, & accuratè observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut Sacrum Ministerium, ipsorum fidei commissum, summâ animi innocentiâ, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ùt Ministros Christi, & Dispensatores Mysteriorum Dei. Memores præterea sint, se locum tenere, ac vices obire summi, atque æterni Sacerdotis, qui Sanctus, innocens, impollutus, per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi. Sedulò igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærentibus & pulsantibus eorum culpâ cœlum claudatur, ne deper-

deperditæ oves ad ovile Dominicum redire properantes, eorum manibus ferarum dentibus dilaniandæ tradantur, ne prodigi Filii egentes, & saucii, ad cœlestem Patrem revertentes nefariâ eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, confodiantur.

Ut autem præsentes Literæ ad omnium notitiam faciliùs deveniant, & nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, ùt moris est, affigi, & publicari, sicque publicatas, & affixas omnes, & singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare, & afficere, ac si unicuique eorum nominatim, & personaliter intimatæ fuissent: ùtque ipsarum præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillo alicujus personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quàm extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo

primo Kalend. Junii Pontificatûs Nostri Anno Primo.

VISA DE CURIA

X. Sub-Datarius.

N. Antonellus.

Pro D. Card. Passioneo

Cajetanus Amatus,

J. B. Eugenius.

Loco † Plumbi.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimo septingentesimo quadragesimo primo Indictione quartâ, die verò 17. Junii Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divinâ Providentiâ Papæ XIV. anno primo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Cancellariæ Apostolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Righum Apost. Curs.

Sebastianus Amadori Mag. Curs.

Sanctissi-

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPÆ XIV.

DECLARATIO

Super Constitutione præcedenti contra Sollicitantes.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

APostolici muneris partes in procurandâ, præcipuè rerum sacrarum, purâ illibatâque penitus administratione versari debere, probè intelligentes, non modò & assiduis hortationibus, & justâ, ubi res postulat, legum severitate, ut ab Ecclesiasticis quibusque Ministris sancta sanctè tractentur, quantùm cum Domino possumus, providere studemus, verùm etiam leges ipsas, ne fortè sinistris interpretationibus in alterutram partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportunè communire ac roborare pro earumdem tuendo vigore, cùm occasio poposcerit, non prætermittimus. Sanè cùm nos aliàs per quamdam nostram Constitutionem, cujus initium est, *Sacramentum Pœnitentiæ*, Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Kalendas Junii Pontificatûs Nostri Anno primo editam omnibus & singulis Sacerdotibus tam sæcularibus, quàm regularibus interdiximus, & prohibuimus, ne aliquis eorum, extra casum extremæ necessitatis, nimi-

nimirum in ipsius mortis articulo, & deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto, contra sextum Decalogi præceptum commisso excipere auderet; ità ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omninò esset, tamquam impertita à Sacerdote, qui jurisdictione, & facultate ad validè absolvendum necessariâ, ipsi per nos vigore ejusdem Constitutionis ademptâ, privatus existeret, & aliàs prout in memorata Constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plenè & sufficienter expresso & inserto haberi volumus, uberiùs dicitur contineri. Cùm nos subinde super ea dictæ Constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privato cujusque judicio relinquendam, minimè existimamus, ne lex incertis conjecturis & opinionibus jactata in sensus à mente nostra alienos forsitan distrahatur; ejusque vigor paulatim langueat, atque enervetur: hinc est, quòd nos omnem dubitandi rationem, quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, & maturâ deliberatione nostris, déque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam Constitutionem nostram cum omnibus & singulis in ea contentis tenore præsentium, quatenus opus sit, confirmamus, illaque integrè, penitus, & omninò, atque ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter, & inconcusè observari præcipimus, & mandamus. Præterea habitâ super his cum Venerabili Fratre Nostro Vincentio Episcopo Prænestino Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Petra nuncupato, Pœnitentiario

Nostro

Nostro Majori, ac dilectis Filiis Officii Pœnitentiariæ Apostolicæ Ministris, qui rem jussu nostro maturè perpenderunt, deliberatione, motu, scientiâ, & potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eâdem Constitutione singulis, ùt supra, Sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa ritè contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio Sacerdote, qui Confessarii munus obire possit; ità interdici re ipsâ & prohiberi prædicto modo tunc audire & absolvere, ut si alius aliquis Sacerdos non defuerit, etiamsi fortè iste alius simplex tantummodo Sacerdos fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse Sacerdos simplex confessionem excipere ac absolutionem impertiri. Porro, si casûs urgentis qualitas, & concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius Sacerdos ad audiendam constitutæ in dicto articulo personæ confessionem vocari, aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium Sacerdotem perinde haberi, censerique posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis Sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi Sacerdos, & seriò animadvertat, fore se re ipsâ coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram Constitutionem inobedientiæ, latisque in ea pœnis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt: imò intelligat, teneri se graviter hujusmodi pericula, quantùm in se erit, antevertere, vel

remo-

removere opportunis adhibitis mediis, unde fiat, ut alteri cuivis Sacerdoti locus pateat illius confessionis absque ullius infamia, vel scandalo audiendæ. Ita enim ipsum teneri vigore memoratæ nostræ Constitutionis declaramus, & nunc quoque ita ipsi faciendum esse districtè mandamus, & præcipimus. Quòd si idem Sacerdos aut quovis modo sese nullâ gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, si alterius Sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere de industria neglexerit, atque ità personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ùt præfertur, constitutæ sacramentalem confessionem excipere, ab eoque crimine absolutionem largiri nullâ, sicut præmittitur, necessariâ causâ cogente præsumpserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones à Christo Domino ad Sacramenti Pœnitentiæ valorem requisitæ non defuerint: (non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem Sacerdoti quantumvis indigno necessariam jurisdictionem auferre, ne hâc ipsâ occasione aliquis pereat:) nihilominus Sacerdos ipse violatæ, ausu ejusmodi temerario, legis pœnas nequaquam effugiet; ac propterea latam in dicta Constitutione majorem excommunicationem, eodemque plane modo, quo ibidem decernitur, Nobis, & huic Sanctæ Sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus & singulis illis, quæ in præfata nostra Constitutione voluimus non obstare, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium Literarum transumptis seu exemplis etiamimpressis manu alicujus

Nota-

Notarii publici subscriptis, & sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis eadem prorsus fides in judicio & extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die octavâ Februarii anno millesimo septingentesimo quadragesimo quinto Pontificatûs nostri Anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPÆ XIV.

DECRETUM.

Contra Solicitantes, & Sacrificio Missæ abutentes ad Sortilegia.

Feria V. Die 5. Augusti 1745.

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Universalis inquisitionis habita in Palatio Apostolico Quirinali coram Domino nostro Domino BENEDICTO Divinâ Providentiâ Papa XIV. & Eminentissimis, ac Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus adversus hæreticam pravitatem Inquisitoribus Generalibus à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

Sanctissimus Dominus Noster sollicitè animadvertens, quàm grave sit delictum illorum perditorum hominum, qui Sacrosancto Missæ Sacrificio, ac salutaris Pœnitentiæ Sacramento, ad animarum reparationem à Christo Domino institu-

tis, in illarum perniciem, & damnationem abutuntur, decrevit, quod in posterum Sacerdotes tàm Sæculares, quàm Regulares cujuscumque Ordinis, Instituti, Congregationis, & Societatis etiam de necessitate exprimendæ, vel in actu Sacramentalis Confessionis, sive illius occasione, aut prætextu, ad turpia sollicitantes, vel Sacrificio Missæ abutentes ad sortilegia, præter pœnas à Jure, & Apostolicis Constitutionibus, ac signanter San. Mem. Sixti V. & Gregorii XV. contra eosdem inflictas, perpetuam etiam inhabilitationem incurrant ad præfati Sacrificii celebrationem, quodque ejusmodi Decretum significetur singulis cujuscumque Ordinis Superioribus, ac Præpositis, ad hoc, ut de illo, sicuti & de prædictis, aliisque Summorum Pontificum Constitutionibus, juxta præscriptum in generali Decreto Supremæ Inquisitionis diei 15. Decembris 1633. semel saltem in Anno, id est Feriâ sextâ post Octavam Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica Mensa, vel in Capitulo ad hoc specialiter convocato, ac insuper in quocumque Generali, vel Provinciali Capitulo; vel alio quovis nomine nuncupato Capitulari congressu suos Subditos, ac Religiosos commonendos curent, ejusdméque commonitionis coram Suprema Congregatione juratum testimonium exhibeant.

Paulus Antonius Capellonus S. Romanæ, & Universal. Inquisit. Not.

Loco † Sigilli.

Die 21. Augusti 1745. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum Palatii Sancti Officii, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Petrum Remolatium Sanctissimæ Inquisitionis Cursorem.

San-

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI BENEDICTI PAPÆ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Super Missa Parochiali, & Conventuali.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres salutem, & Apostolicam Benedictionem.

CUm semper oblatas nobis occasiones Apostolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, ut sinceræ nostræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipsum præstamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in Clero regimini vestro commisso, præsentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium Ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quàm, si Divini cultûs augmentum, atque exactam Ecclesiasticarum Sanctionum in singulis Diœcesibus custodiam religiosæ vigilantium Pastorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porrò Epistolæ ad vos scribendæ occasionem nobis, atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam

gerentibus incumbit, applicandi Missam Parochialem pro Populo ipsorum curæ commisso, tum etiam applicatio Missæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui Missas canunt in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis, tum denique debitum psallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Ecclesiarum Choro assistentes. Cujus quidem argumenti minimè nova, sed à scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in hujus Almæ Urbis nostræ Congregationibus, & potissimum in Congregatione Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa ac definita fuerit; quamvis earundem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia, & sibi consona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædecessorum Nostrorum approbationem & confirmationem meruerint; minimè tamen mirandum esset, eorum notitiam ad singulos quosque vestrûm non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verùm etiam necessarium duximus, Encyclicam hanc Epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas scriptores abierunt, opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ Sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, & Fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat, juxta quam Synodales, aliasque vestras circa præmissa Constitutiones, Ordinationes, seu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum verò executionem, dum, juxta ea, quæ in præsentibus tenenda, atque servanda

præ-

præscribimus, omni, quâ decet, sollicitudine ac vigilantia urgere studebitis, minimè dubitandum Vobis erit, ne Statutorum vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostræ Curiæ Tribunalia forsitan habendi: utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus ac jubemus: quamobrem has ipsas Literas nostras in singulorum Tribunalium Regestis asservari volumus, atque ad earum præscriptum tam ipsorum Tribunalium resolutiones, quàm de vestris decretis, quæ ipsi præsentibus inhærentes edituri estis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem quod nuper enunciavimus, sacrosanctum Missæ Sacrificium à Pastoribus animarum applicari debere pro Populo ipsorum curæ commisso, id veluti ex Divino præcepto descendens, à Sacra Tridentina Synodo disertè exprimitur *sess.* 23. *cap.* 1. *de Reformat.* per hæc notabilia verba: *Cum præcepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre.* Et quamvis minimè defuerint, qui per inanes & frivolas interpretationes hujusmodi obligationem à Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara & perspicua sint, quúmque prædicta Congregatio ejusdem Concilii interpretationi privativè præposita, constanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata est, non modo Sacrificium Missæ celebrare, sed illius etiam fructum medium pro Populo sibi commisso applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleëmosynam percipere posse; quodque magis interest, quum hæc intelligentia à Prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata: ni-

hil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, nec non illius promptam executionem in vestris respectivè Diœcesibus omni studio procurare debeatis.

Neque nos tamen, qui ùt superius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononiensis, Patriæ nostræ dilectissimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione assiduè transegimus, non inquam nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportunè à nobis est occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium ne Animarum cura negligatur, non uno in loco Episcopis mandet, ut quotiescunque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eandem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre est *in sess. 6. cap. 2. sess. 7. cap. 5., & 7. sess. 21. cap. 6. sess. 25. cap. 16.* non tarò autem eveniat, ut aliqua Ecclesia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujusmodi Ecclesiæ onera, usque ad novi Rectoris electionem, ab Episcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente *sess. 24. cap. 18. de Reform.*, nonnulli ex hujusmodi Vicariis nituntur se ipsos à prædicta obligatione subtrahere, vel ex eo quod, habituali cura penes alium, seu alios residente, ipsi actualem duntaxat exerceant; vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles; vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti; ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui à prædi-

cta applicatione Missæ pro Populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mens Nostra & sententia est, sicuti etiam pluries à prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes & singuli, qui actu animarum curam exercent, & non solum Parochi aut Vicarii Sæculares, verum etiam Parochi aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicunque etiam specificâ, & individuâ mentione digni, æquè teneantur Missam Parochialem applicare pro Populo, ùt præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli verò ad evitandum hujusmodi obligationis implementum, allegare solent, congruos sibi Parochiæ suæ reditus non suppetere; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id neque sibi neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus sit, authoritate Apostolicâ iterum tenore præsentium decernimus & declaramus, quòd licèt Parochi, seu alii, ùt supra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus destituantur, & quamvis antiquâ, seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum Diœcesibus seu Parochiis obtinuerit, ut Missa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Missæ Sacrificium pro Populo sibi commisso applicare debere, non ideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescunque celebraverint, ad prædictam applicationem pro

Populo teneri. Et quidem sacrosancta Tridentina Synodus *sess.* 23. *cap.* 14. præcipit Episcopis curare, ut Sacerdotes saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus Missarum sacra faciant *si autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent* : in pluribus autem Synodalibus Episcoporum Constitutionibus novimus providè constitutos ac designatos esse dies, quibus animarum Pastores Missas celebrare debeant. At verò nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur; & quamvis compertum habeamus id, quod aliàs à Congregatione Concilii responsum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus dotatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere; eum verò, qui uberioribus hujusmodi reditibus non gaudeat, festivis tantùm diebus id ipsum præstare teneri: quum tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversiæ super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant Ecclesiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari possint, quoniam pingues minimè habendi sunt reditus, etiam copiosi, quibus tamen multiplicia & gravia sint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adversùs hujusmodi decretum, tanquam plus æquo rigidum, excitatæ, nobis innotescant: Idcirco opportunum censemus Fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde satisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Missæ pro Populo celebrent atque applicent in Dominicis aliisque per annum diebus Festis de præcepto; quum prædicti Dominici, aliique Festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini *sess.* 5. *cap.* 2. & *sess.* 24. *cap.* 4. qui-

4 quilibet animarum curæ præpositus Populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, iidemque sint dies, de quibus eadem Sancta Synodus statuit, ut *moneat Episcopus Populum diligenter, teneri unumquemque Parochiæ suæ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei* : & quibus Parochi Subditos suos in Doctrina Christiana erudire debent, juxta id quod à prædicto Concilio in citat. *Cap.* 4. Episcopis præcipitur, ut nempe *saltem Dominicis & aliis festivis diebus pueros in singulis Parochiis, Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & Parentes, diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri* curent.

Et quia in nonnullis Diœcesibus numerus dierum Festorum de præcepto, de Apostolica nostra authoritate & consensu, eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus Festis Christi fideles, & Missam audire, & ab operibus servilibus abstinere debeant; in aliis verò Populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Missæ Sacrificium, Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Missæ Parochialis in hujusmodi diebus Festis, penitus eliminentur, statuimus & declaramus, quòd etiam iisdem Festis diebus, quibus Populus Missæ interesse debet, & servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes Missam pro Populo celebrare & applicare teneantur.

Quia verò propriâ nonnunquam experientiâ satis agnovimus, aliquos esse Parochos adeò pauperes, ut ferme ex eleëmosynis, quas à Fidelibus pro Missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur, eos verò qui, Ecclesia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam, sub Vicarii, seu

Oeconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeò illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti, & pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia, ægrè ad eorum vitæ necessaria sufficiant; quod iis quoque non rarò evenire solet, qui in aliquibus Ecclesiis, habituali curâ apud alios manente, actuali tantùm exercitio sunt addicti; proindéque pro istis severè nimis agi videretur, si diebus Festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleëmosynam pro applicatione Missæ recipere: Idcirco nos tam istorum, quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdémque, quantùm nobis integrum est, consulere volentes, quamvis, ùt supra dictum est, omnes & singuli prædicti teneantur diebus Festis Missam pro Populo celebrare & applicare, attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique vestrûm facultatem concedimus, cum iis, quos reverà tales esse noveritis, opportunè dispensandi, ad hoc ut, etiam diebus Festis hujusmodi, eleëmosynam ab aliquo pro offerente recipere, & pro ipso Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, liberè & licitè possint & valeant; dummodo ad necessariam Populi commoditatem, in ipsa Ecclesia Parochiali Missam celebrent, eâ tamen adjectâ conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus Festis, infra eandem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad Vicarios, sive Oeconomos Ecclesiarum vacantium, quum à Sacro Tridentino Concilio *citat. sess.* 24. *cap.* 18., cuilibet Episcopo tribuatur facultas eos deputandi & constituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis assignatione*; vestrum erit, Ven. Fratres, cum

cum iis agere, qui vacantis Ecclesiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exiguâ hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrândi & applicandi Missam pro Populo diebus Festis. Quapropter pro iis locis, in quibus Ecclesiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Nostræ Apostolicæ exigitur, opportuna Thesaurario nostro Generali mandata dirigimus, quæ is denunciare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Episcopi Ecclesiasticæ nostræ ditionis, cæterorumque vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem, de quo supra diximus, interponere debebunt.

Ac demum, quoad illos, qui tanquam Vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet, ratione alicujus Ecclesiæ Parochialis ipsorum Ecclesiis, seu Monasteriis, Collegiis, aut Locis Piis olim unitæ; quamvis à recol. mem. Prædecessore Nostro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi Vicariis assignanda, prout in ipsius Constitutione, quæ incipit: *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris Anni MDCLXVII. distinctè statuitur; nihilominùs, ubi præscripta fructuum portio; vel nullo modo, vel non integrè Vicariis prædictis assignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Constitutionis eisdem fuerit attributa, minimè sufficiens à vobis reputetur, propter temporum circumstantias, & signanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Missam pro Populo diebus Festis de præcepto; utendum vobis erit potestate, quam fecit Episcopis Synodus Tridentina *sess.* 7.

cap. 7. dum illorum arbitrio permisit, juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem assignare; quam ob causam nos etiam Fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes & opportunas facultates impertimur; quibuscunque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio sancitur, adversus ea, quæ salubriter à vobis constituta fuerint, minimè suffragantibus.

Hæc igitur circa Missam Parochialem statuenda, & Fraternitatibus vestris denuntianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad Missam Conventualem, neminem vestrûm latere putamus Sacrorum Canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis tum Horæ Canonicæ debitis modo, & formâ recitentur, tum etiam Missa Conventualis celebretur; quæ adeò claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eâque de re pespicuæ pariter, & per omnia uniformes existunt Resolutiones ab hac Congregatione Vener. Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apostolicâ Authoritate nostrâ confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixè inculcantes: ut scilicet Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à Clero prædictarum Ecclesiarum, pro earundem Benefactoribus in genere quotidiè applicetur; eodem prorsus modo, quo Missam Parochialem ab iis, qui curam Animarum gerunt, pro Populo sibi commisso, singulis saltem diebus Festis de præcepto, applicari debere superiùs declaravimus. Itaque date operam, ut falsam quorundam opinionem eliminetis, quam in aliquibus

Ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe, dum Missa Conventualis pro certo aliquo Ecclesiæ Benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, & applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis Missæ Conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos Benefactores, sed Benefactores in genere cujuslibet Ecclesiæ, cuius servitio addicti sunt quicunque in eadem sive Dignitates, sive Canonicatus, sive Mansionariatus, sive Beneficia Choralia obtinent, & Missam Conventualem suis respectivè vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satìs putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum Ecclesiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut impositæ obligationi aliâ ratione satisfacere possit, quàm eâ, quæ à Lege Ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum Missam Conventualem singulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

Profectò non solùm prioribus Ecclesiæ sæculis verùm etiam temporibus haud longè à nostra ætate remotis, (quod Vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus) servabatur olim in singulis Ecclesiis series accurata omnium, & singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorundem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Missæ Sacrificium offerretur; quam ob causam etiam prædictus Ca-

talogus in plerisque Ecclesiis ob oculos Presbyteri Celebrantis apponi consuevit, licèt iidem pii Benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre declarâssent, Ecclesiarum siquidem Præsules preces pro iis impetrandas esse duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes, ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi Diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum & disciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere originem atque rationem desumit.

Quemadmodum verò, loquendo de Missa Parochiali, superiùs dictum est, varias excusationes afferri solere, ad declinandam illius applicationem pro Populo diebus Festis de præcepto; ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ; sic etiam hæ posteriores, providè è medio sublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini resolutiones, quas proinde in his etiam authoritate Nostrâ approbamus & confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verùm jam pluries responsum fuit, hujusmodi consuetudinem, licèt immemorabilem, quæ potiùs abusus & corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii à Missa pro Benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo quod alio quopiam Missarum onere ob-

obstricti inveniantur, vel ratione proprii Canonicatûs, aut alterius Beneficii Ecclesiastici, quod insimul cum Canonicali Præbenda obtinent; vel quia, præter munus Canonici, seu Beneficiati, aut Mansionarii in Ecclesia Cathedrali seu Collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia Ecclesia Parochialem curam exerceant, dum Missam Conventualem canunt diebus Festis de præcepto, debent pro populo sibi commisso eam applicare: ac proinde nequeunt eandem pro Ecclesiæ Benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut Missam Conventualem, quam canunt, pro Ecclesiæ Benefactoribus in genere applicent; pro aliis verò, pro quibus ipsi peculiariter Missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco Missam hujusmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quòd Missa Conventualis non semper à Canonicis aut Dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam à Beneficiatis aut Mansionariis, quos minùs æquum videtur pro Missæ celebratione omni eleëmosynâ carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleëmosynam quotidianam pro Missa Conventuali, ad nihilum ferè redactæ, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii Ecclesiæ præstandi. Tridentina quidem Synodus *sess.* 24. *cap.* 15. oportunas rationes ostendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopiæ valeat provideri. Si verò designatam à Concilio viam, ut ferè evenire solet, nequaquam initi posse contingat, reliquum erit ad Congregationem

Con-

Concilii recursum habere; cujus erit, perspectò ex vestris relationibus rerum statu, authoritate Apostolicâ à Prædecessoribus nostris eidem impartitâ, & à nobis etiam præsentium tenore confirmatâ, quotidianam applicationem Missæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ùt alias, ad Festos tantummodo dies reducere.

Non modò Ecclesiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Missa Conventualis in eisdem canatur, sed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres Missæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper à nobis dictum fuerit, primam Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam & applicandam esse; nunc expendendum superest, an earundem Ecclesiarum Capitula Jurisdictioni vestræ respectivè subjecta adigere debeatis, ut alias quoque Missas, si plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex Vobis Ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum nostrorum Concilii Tridentini Interpretum proposita est. Jámque ante illius propositionem compertum fuerat, aliàs ab eadem Congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam & tertiam Missam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attentâ Canonicatum & Benefactorum tenuitate, ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de Ecclesiis pauperibus non ageretur. Verùm quùm hanc definiendæ quæstionis regulam apud prædi-

ctam Congregationem non admodum veteri observantia firmatam probè noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem Congregatio nuper judicio Nostro remittendam esse censuerit; Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus; laudandos nempe & confirmandos esse, quotquot sponte suâ secundam, aut tertiam Conventualem Missam pro Benefactoribus in genere applicant, qui verò idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum Ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi verò id usu receptum non inveniunt, liberam omninò secundæ, tertiæque Missæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro defunctis, Ecclesiæ Benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum Epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates Vestras enixè hortamur, ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Ecclesiarum Vestrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Missæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præproperè, sed exactè, pausâ nempe interpositâ, & maximâ, quâ decet, reverentiâ, ac religione canantur. Equidem scimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis, inter Canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implere contendant, dum Choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus Beneficiatis aut Mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce verò opinionis confirmationem, adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prætensa Ecclesiarum suarum Privilegia. At quum Synodus Tridentina *sess.* 14. *cap.* 12. loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro interesse

debent,

debent, unum ex eorum officiis eſſe dicat : *In Choro ad pſallendum inſtituto , Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, diſtinctè, devotèque laudare* ; quumque pauca omnino ſint Capitula, in quibus eo modo à Canonicis in Choro aſſiſtitur, ideoque receptæ in univerſa Eccleſia diſciplinæ paucos illos adverſari dignoſcatur, quum inſuper opinio illa nunquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præpoſita examinata ſit, quin ſtatim exploſa fuerit, & improbata; quamvis præſumptis conſuetudinis, aliiſque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur , Canonicis etiam Eccleſiarum Parochialium hujus noſtræ Urbis ſuper hoc inſtantibus ; quum denique idem judicium prolatum reperiatur à pluribus Conciliis Provincialibus, ab hac etiam Apoſtolica Sede approbatis & confirmatis : nihil jam reliquum eſſe videtur, quominus pauciores univerſorum legi ſe accommodent. Equidem minimè nobis compertum eſt, quo peculiari titulo ſuffulti perſuaſum habeant , unius vel alterius Eccleſiæ Canonici ſe muneri ſuo ſatisfacere per ſimplicem in Choro aſſiſtentiam, abſque Divinæ Pſalmodiæ Cantu. Verùm, niſi illis præſto ſit Apoſtolicum non præſumptum vel abrogatum , ſed legitimum ac vigens Privilegium ſive Indultum , jure ac meritò verendum eſt, ne iſti, dum ità ſe gerunt, Præbendarum ac diſtributionum fructus minimè ſuos faciant , & conſequenter ne ad eorum reſtitutionem teneantur. Quapropter veſtrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire , ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi ſit , ſi in hujuſmodi re, quæ tanti eſt momenti , utpote, quæ ad ipſius Dei cultum proximè ſpectat, abuſus & corruptelas , & quas arguendo & increpando evellere debeamus , diſſimulatione ac ſilentio

noſtro

nostro fovisse & confirmâsse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam Benedictionem amantissimè impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam majorem die XIX. Augusti MDCCXLIV. Pontificatûs Nostri Anno quarto.

Sanctissimi Domini Nostri

DOMINI

BENEDICTI

DIVINA PROVIDENTIA

PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Super Jurisdictione Episcoporum quoad Ecclesias Parochiales Regularium, & Personas curam Animarum Subditorum Sæcularium in eis exercentes.

BENEDICTUS

EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Firmandis atque asserendis Ecclesiasticæ disciplinæ regulis studiosè intenti Prædecessores Nostri Romani Pontifices, consueverunt, pe- *Pontificum mos, inhærendi Præde-*

cessorum Constitutionibus & Congregationum Decretis.

cularibus rerum aut temporum necessitatibus animadversis. ad generalis providentiæ curam animum adjicere; easque Apostolicas Constitutiones opportunè promulgare, quibus & gliscentes morum corruptelas resecarent, & inordinatas humanæ arrogantiæ præsumptiones reprimerent. Cui rei obtinendæ utilissimum planè experti sunt, vel antiqua Patrum constituta renovare, interpretari, aut declarare, vel competentium Romanæ Curiæ Tribunalium, sive Congregationum judicata, & responsa colligere, confirmare, aut in aliquibus remittere, eademque prudenter atque aptè conciliáre, si quando inter ea non satis convenire videretur. Usque antiquiora omittamus exempla, non aliâ sanè ratione fel. record. Prædecessor Noster Clemens Papa X. per suam Constitutionem, quæ incipit *Superna*, datam XI. Kal. Junii anno MDCLXX. inhærendo pluribus resolutionibus Congregationum S R E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum, & Regularium, ac Tridentini Concilii interpretationi, auctoritate Apostolicâ præpositorum, multa constituit circa debitam à Regularibus ergaEpiscopos locorum Ordinarios observantiam, & subjectionem, tam in petenda eorum licentia, & benedictione, pro Verbi Dei prædicatione in Ecclesiis, etiam suorum respectivè Ordinum habendâ, quàm in approbatione, & facultate ab eisdem obtinendâ pro administrando Sæcularibus Pœnitentiæ Sacramento. Ità pariter se gessit recolendæ memoriæPrædecessor Noster Innocentius Papa XII. quum, ad normam plurium resolutionum Congregationis Concilii præfatæ, certas sacrarum Ordinationum regulas, & singulorum Episcoporum jura in proprios subditos,præfinivit,latâ Constitutione, quæ incipit : *Specu-*

Clementis X. exemplum.

Item Innocentii XII.

Speculatores, sub datum pridie Nonas Novembris anno MDCXCIV.

Hanc ipsam rationem Nos ipsi secuti sumus in Apostolicis nostris Literis, quarum initium est: *Sacramentum Pœnitentiæ*, anno MDCCXLI. Kalendis Junii datis, in quibus nonnulla decrevimus, & statuimus adversus Sacerdotes, in Sacramentali Confessione suos Pœnitentes ad turpia sollicitantes, juxta declarationes, in causis hujus generis, diversis temporibus, & casibus prolatas à Congregatione Venerabilium Fratrum Nostrorum S. R. E. Cardinalium, contra hæreticam pravitatem generalium Inquisitorum. Id ipsum nuperrimè egimus, dum Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archi - Episcopis, Episcopis, cunctisque locorum Ordinariis, per Italiam constitutis, encyclicas Literas dedimus sub die XIX. Augusti hujusce anni MDCCXLIV. quarum initium est : *Cùm semper oblatas*, quibus, à prædictæ Congregationis, Concilii Tridentini Interpretis, resolutionibus & placitis neutiquam discedentes, plura declaravimus circa onus, quod habent, tum omnes animarum curam gerentes, Missam pro populo applicandi diebus saltem festis de præcepto, tum etiam Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum Canonici, aliique de earum gremio, Missam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere specialiter offerendi. Nunc denique hoc idem à Nobis servatum iri declaramus, dum Episcoporum jura, quod attinet ad Visitationem Ecclesiarum Parochialium, ad Regularium Monasteria pertinentium; hâc nostrâ perpetuò valiturâ Constitutione asserere, atque, ùt infra, definire & constituere in animum induximus.

Idipsum Pontifex à se pluries servatum memorat,

Et in præsenti potissimùm observari declarat.

Refert Tridentini Decretum circa jurisdictionem Episcopi in Ecclesias Parochiales, ad Regulares spectantes.

Animarum curam in sæculares personas exercentes in iis Ecclesiis, quæ Monasteriis seu Domibus Virorum, aut Mulierum, annexæ sunt, sive ipsi regulares sint, sive sæculares, Sacri Tridentini Concilii præscripto, *Sess. 25. cap. 11. de Regularibus*, subesse debent *immediatè in iis, quæ ad dictam curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cujus Diœcesi* prædicta Monasteria *sunt sita*; exceptis duntaxat iis Monasteriis, seu locis, *in quibus Abbates Generales, aut Capita Ordinum, Sedem Ordinariam principalem habent, atque, aliis Monasteriis, seu Domibus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores, jurisdictionem Episcopalem, & temporalem, in Parochos, & Parochianos exercent; salvo tamen eorum Episcoporum jure, qui majorem in prædicta loca, vel personas, jurisdictionem exercent.*

Gregorius XV. firmat eandem jurisdictionem in omnes animarum curam, & Sacramenta, quomodocunque administrantes.

Cùm itaque nonnulli Sacerdotes, ab Episcopali jurisdictione exempti, quos neque Parochos, neque animarum curæ addictos esse constaret, ausi fuissent aliquibus Christi fidelium matrimoniis interesse, sine prævia Episcopi aut Parochi licentia; quæsitum fuit, utrum hujusmodi Sacerdotum correctio, atque in eosdem animadversio ad Episcopum, an verò ad eorum Superiores privativè spectaret? Cùmque hi privatum ejusmodi jus ex eo deducerent, quod Tridentina Synodus *loco citato*, dum facultatem tribuit, Episcopis corrigendi, & puniendi Sacerdotes ab eorum jurisdictione exemptos in his, quæ ad animarum curam, & Sacramentorum administrationem pertinent, de iis duntaxat Sacerdotibus loquitur, qui vel Parochi sunt, vel animarum curam exercent; cujusmodi sanè ii non erant, de quibus agebatur: futi-

futilem hanc vanamque præsumptionem reprimere statuit fel. record. Prædecessor Noster Gregorius Papa XV. ac de consilio Congregationis Sacri Concilii Tridentini Interpretis, editâ Constitutione, quæ incipit: *Inscrutabili*, datâ Nonis Februarii Anno Incarnationis Dominicæ MDCXXII. decrevit, ac declaravit, *ut deinceps tam Regulares, quàm Sæculares, quomodolibet exempti, sive animarum curam personarum sæcularium Monasteriis, seu Domibus Regularibus, aut quibusvis aliis Ecclesiis, vel Beneficiis, sive Regularibus, sive Sæcularibus, incumbentem exerceant; sive alias Ecclesiastica Sacramenta, aut unum ex illis ministrent, praviâ Episcopi licentiâ, & approbatione; sive quoquo modo in dictæ Curæ exercitio, aut in eorundem Sacramentorum, vel alicujus ex illis administratione, de facto, absque ulla authoritate se ingerant; in his, quæ ejusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimodæ jurisdictioni, visitationi, & correctioni, Diœcesani Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, plenè in omnibus subjiciantur.*

Pontifex alias quæstiones circa similia cum consilio &c. definire intendit.

Hâc controversiâ per Constitutionem Gregorianam è medio sublatâ, non ideo ab aliis quæstionibus & litibus, circa idem rerum genus promovendis, cessatum fuit; pluraque dubia tam in Congregationibus S R. E. Cardinalium, quàm in Auditorio Rotæ, frequenter agitata & resoluta fuerunt circa peculiarium quorundam actuum naturam, an scilicet iidem censendi essent ad animarum curam, seu ad Sacramentorum administrationem pertinere, & consequenter, an Episcopus in visitandis Regularium Ecclesiis, quibus imminet animarum cura personarum sæcularium, posset, nec ne, suam circa hujusmodi actus jurisdictionem exercere; tum etiam, an hoc, aut

illud Monasterium dici posset ordinaria & principalis Sedes Abbatis Generalis, seu Capitis Ordinis, ideoque Ecclesia hujusmodi Monasterio adnexa, quamvis Parochialis foret, Episcopo in visitatione subjecta non esset? Cùm igitur resolutiones in prædictis Curiæ nostræ Tribunalibus circa hujus generis quæstiones identidem captas, earumque rationes & fundamenta, diligenter & considerate perpenderimus; consilium quoque & sententiam audierimus aliquot ex Ven. Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus, aliorumque Virorum in juris Canonici scientia præstantium, nonnulla super his de Apostolicæ potestatis plenitudine decernere deliberavimus; ac præsenti nostrâ Constitutione inviolabilem quandam normam præfinire, quâ positâ, omnes de cætero lites, & controversiæ prædictis de rebus, si fieri possit, penitus eliminentur, atque omnia submoveantur obstacula, quæ debitam decretorum Sacri Tridentini Concilii executionem in re tam gravis momenti impedire, aut retardare, hactenus consueverunt.

Approbat resolutionem Congregationis Episcoporum, & Regularium, quòd Missionarii, Pastoralis visitationi præmissi, etiam à Parochis Regularibus excipi debeant libenter.

Optimo sanè consilio ab Episcopis, Pastoralem visitationem aggredientibus, præmitti solent in singula Diœcesis loca aliqui Sacerdotes Missionarii, qui ante ipsorum adventum, prædicationibus verbi Dei, & administratione Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, spiritualem populorum profectum, & animarum salutem, qui potissimus est Pastoralis visitationis scopus, studeant promovere. Inventi sunt autem ex iis Regularibus, quorum Ecclesiis incumbit Parochialis Sæcularium cura, qui in dubium revocarent, an hujusmodi Missionarios, sive sæculares, sive alterius Instituti vel Ordinis Regulares, ab Episcopo missos tanquam visitationis suæ præ-

nun-

nuntios, in propriis Ecclesiis & Domibus ad exercenda munera eisdem commissa admittere & recipere ipsi tenerentur. Quod dubium, quum in Congregatione S. R. E. Cardinalium, negotiis, & consultationibus Episcoporum & Regularium propositâ examinatum fuisset sub die XXXI. Augusti anni MDCLXVIII affirmativè resolutum fuit; ut scilicet prædicti Missionarii etiam à Regularibus Parochis seu Curatis libenter excipi debeant, omnibusque rebus juvari, quibus ad injunctum sibi onus adimplendum opus illis esse contigerit. Quod Nos quoque probamus, & auctoritate Apostolicâ confirmamus, atque in posterum (quoties id opus esse, prudenti Episcopi arbitrio judicatum fuerit) ab omnibus hujusmodi Parochis, seu Curatis, præcipimus observari.

Sed & in ipso visitationis cursu, atque etiam extra illam, aliqui Regulares, de suorum privilegiorum, & exemptionum indemnitate plus nimio solliciti, hanc Episcopis controversiam moverunt, utrum iis liceret, in ipsorum Regularium Ecclesiis, sive Parochialibus, sive non Parochialibus, Sacramentum Confirmationis administrare; quæ quidem controversia in Congregatione Concilii; partibus plenissimè auditis, pro Episcopis decisa fuit, quemadmodum & Nos generaliter, & sine exceptione, eandem definimus.

Et decisionem Congregationis Concilii, quod possit Episcopus Sacramentum Confirmationis in Ecclesiis Regularium administrare.

In exequenda verò Pastorali visitatione Ecclesiarum Parochialium, quæ à Regularibus administrantur, minimè quidem licet Episcopo omnia Ecclesiarum hujusmodi Altaria visitare, sed illud duntaxat, in quo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum asservatur, & consequenter, Sacrum ipsum Tabernaculum, Fontem quoque

Declarat, quæ visitare possit Episcopus in Ecclesiis Paro-

chialibus Regularium. Baptisterii, si adsit; item Confessionale, in quo Parochus ad audiendas Confessiones residere solet; Pulpitum Ecclesiæ, è quo Parochus jus habet, verbi Dei, juxta præcipuum ministerii sui munus, annuntiandi; Sacrarium pariter Ecclesiæ, ad inspiciendum locum, in quo asservatur sacra supellex, pro Sacramentis, tam intra Ecclesiam, quàm extra illam, decenter administrandis, Sepulchrum, excipiendis Subditorum Parochiæ corporibus addictum, Cœmeterium, Parochianorum humandis cadaveribus destinatum; Turrim campanariam, dummodo in ea sint campanæ ad Parochiam propriè spectantes; ac demum, præter res supra enuntiatas, omnia sacra vasa, quibus vel Particulæ consecratæ servantur, vel sacra Olea, sive in Baptismo, sive in extrema Unctione adhibenda, vel aqua Baptisterii, vel alia ritè benedicta, quæ pro ingredientium aspersione ad Ecclesiæ fores poni consuevit.

Quid circa Parochi vitam & mores cognoscere valeat? Visitationi locali proxima est ea, quæ personam respicit Parochi; cujus quidem, si Regularis sit, agendi rationem, in iis, quæ spectant ad observationem proprii ipsius Regularis instituti, non est Episcopi inquirere, quum ad ipsius Superiorem Regularem privativè id pertineat. Licet tamen Episcopo, vel potiùs ipsi specialiter incumbit, ipsius Parochi seu Curati, etiam Regularis, vitam ac mores scrutari, quatenus ea, quæ extra claustrum prodierint, Rectoris animarum exempla, plurimùm conferre ad populi ædificationem, vel contra eidem obesse maximè possunt; quemadmodum aliàs eadem Concilii Tridentini Congregatio sapienter decrevit, & Nos etiam earundem præsentium tenore decernimus, & statuimus.

Ad

Ad personalem quoque Parochi visitationem, proindeque ad Episcopi jus & officium, pertinet eâ occasione examinare, an titulo legitimo Parochus, etiam Regularis, animarum curam exerceat, an residentiæ lex ab eo observata fuerit atque observetur; an ad Synodum vocatus, iverit; an Congregationes seu Conferentias, super casibus conscientiæ haberi solitas, frequentet; an onera, quæ secum fert animarum cura; adimpleverit; ac inter alia, an Missam pro populo applicaverit diebus festis de præcepto; an iisdem festis diebus omnia præstiterit, quæ à Sacro Tridentino Concilio præscripta sunt, populum verbi Dei prædicatione, & pueros in fidei rudimentis, Christianæque doctrinæ præceptis, instruendo; an statis diebus excipiendis Fidelium confessionibus vacet; an ægrotantibus, & in extremo vitæ agone laborantibus, debita spiritualia subsidia sedulò præstet, & Sacramenta Ecclesiæ tempestivè conferat, an pueros & puellas ante susceptionem Sacramenti Confirmationis, tum etiam ante primam eorum Communionem, opportunis instructionibus erudierit; an priusquam Fideles ad matrimonia in facie Ecclesiæ celebranda admittat, debitas inquisitiones adhibuerit, atque adhibeat, quibus tutò deprehendere possit, nullum inter contrahentes impedimentum existere, eosdemque liberè matrimonio consentire, ac demum in doctrina Christiana, maximè verò in præcipuis Religionis nostræ mysteriis, illos instructos esse; denique, an Parochus apud se rectè ordinatos retineat libros tum Baptizatorum, ubi Fons Baptismalis adsit in ipsius Ecclesia, tum sacro Chrismate confirmatorum, libros etiam Matrimoniorum, & status animarum.

Et circa alia ad ejusdem Officium spectantia.

Statuit Parochi correctionem ad Episcopum cumulativè cum Superiore Regulari spectare.

Uno verbo: quidquid Episcopus à Parocho sæculari exquirere atque exigere solet ac debet, id omne, Regulari observantiâ unicè exceptà, à Parocho Regulari exquirere & exigere potest; atque ubi hunc muneri suo defecisse compererit, opportuna Decreta condere & pronunciare, ac meritas in eundem pœnas statuere; In quo nihilominus Episcopi facultates minimè privativæ sunt, sed Præsul Regularis jus cumulativum cum ipso habet; ita tamen, ut, si aliter à Superiore Regulari, aliter ab Episcopo, decerni contingat, hujus, non verò illius, Decretis sit standum; prout aliàs à Congregatione Tridentini Concilii Interprete judicatum fuit, Nosque authoritate Apostolicâ probamus, confirmamus, atque decernimus.

Parochianorum autem ad Episcopum privativè.

Privativum tamen Episcopi jus est in Parochianorum mores inquirere, ac, si quæ inter ipsos scandala oborta fuerint, auditis proborum ac prudentium Virorum sinceris relationibus, de iis cognoscere, eaque opportunis remediis resecare & reformare: nec etiam Superioribus Regularibus in hujusmodi sæculares Parochiæ subditos ulla competit jurisdictio.

Remotionem verò Parochi, utrique licere sine alterius consensu.

Eveniente autem casu, quo vel Episcopus, vel Superior Regularis aliquem ex prædictis Parochis ab exercitio Curiæ removendum, eademque privandum esse judicaverint; quoniam hujusmodi Parochis sine prævia Episcopi approbatione, ad curam animarum accedere nequaquam licet, quamvis à Superioribus deputati, iidemque ad nutum sint amovibiles; dubitatum propterea fuit, an Episcopus posset ad hujusmodi remotiones procedere, sine Superioris Regularis consensu, & an remotionis causas eidem adducere, easque verificare deberet; tum etiam an Regularis Superior ad similem remotionem & privationem suo

jure

jure deveniens, consensum Episcopi exquirere, suásque agendi rationes illi notas atque probatas facere teneretur. Quâ de re, supradicta Congregatio Concilii decrevit, hujusmodi Parochos tam ab Episcopo, quàm à Superiori Regulari, æquo jure, non requisito alterius consensu, ab animarum cura removeri posse, nec unum alteri causas judicii sui aperire, multóque minùs probare & verificare debere. Id quod à Nobis in omnibus approbatur & confirmatur.

Firmat exemptionem Parochialium, in quibus Superiores Regulares jurisdictionem Episcopalem & temporalem obtinent.

Postquam verò Tridentina Synodus loco superiùs laudato declaravit, prædictos Curatos, seu Parochos, tam sæculares, quàm regulares, animarum curam exercentes in Monasteriis seu Domibus Religiosis, quibus hujusmodi cura personarum sæcularium incumbit, subesse debere immediatè in iis, quæ ad dictam curam & Sacramentorum administrationem pertinent, jurisdictioni, visitationi, & correctioni; (quod quidem, juxta magìs receptam Tribunalium hujus Nostræ Curiæ sententiam, intelligitur de jurisdictione Episcopi Ordinaria, non verò de delegata) illa tamen Monasteria, seu Loca ibidem à Concilio excipiuntur; in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem & temporalem in Parochos & Parochianos exercent; salvo nihilominus eorum Episcoporum jure, qui alia quapiam ex causâ, seu titulo, majorem in prædicta loca, vel personas, jurisdictionem exercent. Quare nonnullis Episcopis contendentibus, licere sibi, saltem tanquam Delegatis à Sede Apostolica, in Parochos prædictos, sive in Parochianos, aliquem jurisdictionis actum exercere; Congregatio Concilii respondit, quòd, ubi Abbas, aut Superior Regularis suam probat jurisdictionem Episcopalem & temporalem in suosParochos

&

& Parochianos; & contra, Episcopus probare nequit ampliorem in eosdem jurisdictionem ex alio capite sibi acquisitam fuisse; abstinere omnino debet Episcopus tam à visitatione, quàm ab alio quocunque jurisdictionis actu in hujusmodi Parochos & Parochianos. Quod quidem, veluti ipsius Concilii Decretis consonum, Nos etiam Apostolicâ confirmatione roboramus.

Declarat, exemptionem Parochialium Monasteriorum, in quibus resident Superiores Generales, non extendi ad residentias aliorum Superiorum nondum Generalium.

Similiter ab Episcopi jurisdictione, visitatione, & correctione, etiam in his, quæ ad Animarum curam, & Sacramentorum administrationem spectant, prædicta sancta Synodus excipit tam Sæculares, quàm Regulares Parochos, qui animarum curam exercent in iis Monasteriis seu Locis, in quibus Abbates Generales aut Capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent; Quæ exceptio, sive limitatio, pluribus controversiis occasionem præbuit. Et primò, an ad inducendam hujusmodi exemptionem ab Episcopali visitatione, satis sit, quòd in aliquo Monasterio resideat Abbas Regularis, licèt is Ordinis sui Generalis non existat. Super quo præfata Concilii Congregatio pronuntiavit, non sufficere Abbatis cujuslibet residentiam, nisi sit Abbas totius Ordinis sui Generalis. Tunc enim Tridentinum Concilium simplices Abbates, aut Regularium Superiores nominat, quum ab Episcopi jurisdictione, ac visitatione eximit Parochos Ecclesiarum seu Monasteriorum, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores jurisdictionem Episcopalem & temporalem exercent, quâ jurisdictione compertum est nonnullos etiam simplices Abbates, aut Superiores Regulares gaudere, quamvis non sint Ordinum Generales. De Abbatibus autem Generalibus, seu Ordinum Capitibus, tunc loquitur eadem sancta Synodus, quum à ju-

à jurisdictione, & visitatione Episcopali exemptos esse indulget eorum Monasteriorum seu locorum Parochos, in quibus Abbates Generales prædicti, aut Capita Ordinum, Sedem Ordinariam principalem habent. Cúmque ea dubio procul sit Concilii mens, in hunc planè modum semper in posterum judicari, & censeri debere statuimus, minimè attentâ distinctionis notâ, quæ in plerisque Concilii Tridentini editionibus impressis apposita conspicitur inter verbum *Abbates*, aliúdque *Generales*, utpotè quæ nullatenùs reperitur in exemplari authentico Actorum ipsius Concilii, quod in Archivo Sedis Apostolicæ in arce sancti Angeli asservatur, quòdque, ut genuinam hujus loci lectionem certò cognosceremus, diligenter inspici fecimus; proindéque à prædictis exemplaribus impressis eadem distinctionis nota omnino est expungenda. *Indicat mendum in plerisque editionibus Concilii Tridentini.*

Altera quæstio est, an ad obtinendam exemptionem ab Episcopali jurisdictione, & visitatione, sufficiat, quòd aliquod Monasteriorum Superioris Generalis Sedes Ordinaria existat, an verò prætereà requiratur, ut ipsum Monasterium sit Caput Ordinis. De quo, quidquid alii opinati fuerint, decernimus, sufficere, quòd Monasterium, seu Domus, sit ordinaria & principalis Sedes Superioris Generalis, prout à Congregatione Concilii constanter judicatum fuit; quum verba Tridentini, de Capitibus Ordinum loquentis, non ad loca, sed ad personas Præsulum Regularium in iis locis residentium referantur. *Decernit, non requiri pro exemptione, quod Monasterium sit caput Ordinis.*

Tertiò dubitari contingit, an exemptio ab Episcopi Visitatione, quam Tridentina Synodus, ùt supra, concedit Ecclesiis Parochialibus eorum Monasteriorum, in quibus resident Abbates Generales, aut Capita Ordinum, ad alias quoque Parochia- *Parochiales autem unitas Monasteriis residentialibus*

Superiorum Generalium non gaudere exemptione.

rochiales extendatur, quæ prædictis Monasteriis unitæ sunt, & ab eisdem dependent. Sed quum de aliis hisce Ecclesiis unitis taceant Conciliaria Decreta, neque porro eadem ratio honoris cujusdam, & reverentiæ habendæ erga Superiores Ordinum Generales in propriis Monasteriis, vel Ecclesiis residentes, locum habeat in aliis Parochialibus, eisdem Monasteriis, ùt præfertur, unitis, quod pluries Congregatio Concilii censuit; hujusmodi scilicet Ecclesias unitas, minimè exemptas esse à jurisdictione, & visitatione Episcopi, quamvis illæ à Parochis regularibus administrarentur; id ipsum Nos, prædictæ Congregationis resolutionibus inhærentes, decernimus & constituimus.

Asserit privativam jurisdictionem Episcopi in Parochianos, etiam hujusmodi Parochialium exemptarum. Item jus examinandi, & approbandi Parochum.

Quæsitum fuit quarto loco, an ratione exemptionis à jurisdictione Episcopi, quæ competit supradictis Rectoribus Ecclesiarum residentialium Superiorum Generalium, & propter eorundem Rectorum omnimodam subjectionem jurisdictioni, & correctioni prædictorum Generalium Regularium, jus aliquod, & jurisdictio attributa sit iisdem Superioribus Generalibus in sæculares Subditos hujusmodi Ecclesiarum, sive Parochianos, an verò dicendum sit jus istud ad Episcopum privativè pertinere; super quo decernimus, Episcopo plenam & privativam jurisdictionem competere in Parochianos, ad eundemque Episcopum pertinere, non solùm propriam authoritatem & consensum (prævio examine per se ipsum, vel per Vicarium suum faciendo) interponere, quotiescunque Superior hujusmodi Generalis aliquem sive sæcularem, sive regularem Parochum seu Curatum, etiam ad nutum amovibilem, ad exercendam in prædictis Ecclesiis animarum curam personarum sæcularium deputare voluerit; sed eti-

am,

am, ubi Episcopus hujusce Parochiæ regimen à supradictis Parochis exemptis, sive sæcularibus, sive regularibus, non rectè administrari cognoverit; posse ipsum, & aliquando etiam debere pro sui Officii munere, apud Superiorem Generalem instare, ut Parochum seu Curatum hujusmodi ab animarum cura removeat; implorata quoque, quatenus opus sit, Apostolicæ Sedis authoritate; Si nempe Generalem prædictum, aut reluctantem, aut Parocho plùs æquo faventem, invenerit.

Et instandi, quatenus opus sit, pro illius remotione.

Præcipua in hac materia quæstio illa fuit, quænam essent Monasteria, in quibus Abbates Generales, seu Capita Ordinum, Sedem ordinariam, principalem habent; contendentibus nonnullis, quodlibet Monasterium, aut locum quemlibet, in quo Abbas Generalis, sive Caput Ordinis, manet, inibique moratur, Sedem ipsius Ordinariam principalem dici oportere, ità, ut ejusdem Monasterii, aut loci Parochus ab Episcopali jurisdictione, & visitatione immunis statim fiat. Verùm vaga & arbitraria hujusmodi Sedes, quæ à sola Superioris Generalis præsentiâ naturam Sedis ordinariæ & principalis mutuatur, tum rectæ rationi, tum Concilii verbis ac sensui, planè adversatur, quapropter, quum Nobis compertum sit, in aliquibus Ordinum Regularium Constitutionibus assignatum reperiri locum pro residentia Superiori Generalis, ejusque Curiæ; in aliis verò Ordinibus, ubi Constitutiones de eo nihil statuant, eandem residentiam veteri consuetudine esse præfinitam; quoties de Ordinum hujusmodi Superioribus Generalibus agatur, eorum Sedem ordinariam & principalem, ad effectum, de quo agitur, illam esse, & censeri decernimus, quæ ab ipsorum Constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine prædictâ præscribi dignoscitur; idque

Statuit, residentiam Superioris Generalis ad effectum exemptionis non vagam & arbitrariam, sed illam duntaxat intelligi, quæ à Constitutionibus, vel à consuetudine Ordinis præfinitur.

tan-

tantummodo Monasterium, non verò aliud, in quo, quacunque de causa, Superior Generalis commoratus fuerit, pro ordinaria Generalis Sede haberi præcepimus, licèt ipse Generalis ibi actu non resideat.

Aut, quam Superior Generalis semel initio elegerit.

Quòd si aliqui sint Religiosi Ordines seu Congregationes, quorum Constitutionibus, vel Consuetudinibus minimè præfinitum sit Monasterium, in quo Abbas Generalis, seu Caput Ordinis, residere debeat; nullum Monasterium pro ejusdem Generalis Sede ordinaria principali, ad effectum eximendi Parochum ab Episcopi jurisdictione & visitatione, ex eo tantùm haberi debere statuimus, quòd solus ipse Superior Generalis in eo degat, absque consuetis ministris, quos in Ordine regendo socios habet; sed illud duntaxat Monasterium pro Sede Generalis ordinaria principali haberi volumus, quod semel ipse Superior Generalis, seu Caput Ordinis, initio Generalatûs, elegerit pro sua stabili residentia, & Officialium, seu Ministrorum prædictorum. Verùm si, factà semel hujusmodi electione, eandem postmodum variare præsumpserit, declaramus, neque Monasterium initio electum, neque alterum, etiamsi cum sua Curia eò se transtulerit, privilegia ordinariæ & principalis Generalitiæ Sedis habiturum.

Sublatâ facultate variandi.

Et salvo majori jure Episcoporum, si qui majoris jurisdictionis quasi possessionem habeant.

In omnibus autem præmissis exemptionum casibus, salvum semper atque illæsum esse volumus eorum Episcoporum jus, si qui sunt, qui supradictas Parochiales Ecclesias, earúmque Rectores visitare consueverint, nimirum tam illas, quæ Monasteriis seu Domibus iis adnexæ sunt, in quibus Generales Ordinum Superiores Sedem ordinariam principalem, vel à suorum Ordinum Constitutionibus, vel ab inveterata consuetudine præfinitam habent; quàm eas, quæ ab ipsis Superio-

ribus Generalibus, aliàs pro ordinaria principali residentia fuerint electæ, & nihilominùs, hujusmodi residentiâ durante, Episcopi visitationi, jurisdictioni, & correctioni, subjectæ fuerint.

Decernentes, præsentes nostras Literas, & in eis contenta quæcunque, etiam ex eo, quòd quilibet in præmissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis statûs, gradûs, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existant, sive aliàs specificâ, & individuâ mentione & expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati & auditi, neque Causæ, propter quas eædem præsentes, emanaverint, adductæ, verificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificatæ fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, & privilegiata causa, colore, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut interesse habentium consensûs, aliove quolibet, etiam quantumvis magno, ac formali & substantiali defectu, notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversùs illos aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodcunque juris, facti, vel gratiæ, remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, & de Apostolicæ potestatis plenitudine simili, concesso vel emanato, quempiam in judicio, vel extra illud, uti, seu se juvare ullo modo posse; Sed ipsas præsentes semper validas, & efficaces existere & fore, suósque plenarios & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocunque spectabit, inviolabiliter, & inconcussè observari. *Clausulæ præservativæ.*

Sicque, & non aliter, in præmissis censeri, at- *Aliter judicare*

prohibetur. que ita per quoscunque Judices, Ordinarios, & Delegatos, etiam Censuram Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apostolicæ Sedis prædictæ Nuntios, aliosve quoslibet quâcunque præeminentiâ, ac potestate fungentes & functuros, sublatâ eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, si secus super his à quoquam quavis authoritate, scienter vel ignoranter, contigerit attentari.

Contrariis plenissimè derogatur. Non obstantibus, quatenus opus sit, Nostrâ, & Cancellariæ Apostolicæ Regulâ, de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in Universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Conciliis, editis, generalibus, vel specialibus, Constitutionibus, & Ordinationibus, nec non quibusvis, etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quavis firmitate aliâ roboratis statutis; & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, & indultis, etiam in corpore juris clausis, aut literis Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Locis, Ordinibus, etiam Militaribus, Congregationibus, Societatibus, & Institutis, etiam Societatis JESU, & S. Joannis Hierosolymitani, aliisve quibuslibet, specificâ, & individuâ mentione dignis, etiam sub quibuscunque verborum tenoribus & formis, & cum quibusvis etiam clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam motu simili, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiter, ac aliàs quomodolibet, in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eo-

rum-

rumque totis tenoribus specialis, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio, ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & exactissimè servatis, & specificatis, respectivè habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat, ad præmissorum effectum, plenissimè & amplissimè motu pari derogamus, & derogatum esse volumus, cæterísque contrariis quibuscunque.

Volumus insuper, & eâdem authoritate prædictâ mandamus, ut eædem præsentes, & in eis contenta quæcunque, ad omnium notitiam faciliùs deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas Ecclesiæ S. Joannis in Laterano, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, nec non Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque Generalis Innocentianæ in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ, per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicque publicatas & affixas omnes & singulos, quos concernunt, seu concernent in futurum, perinde afficere & arctare, ac si unicuique illorum personaliter imitatæ & notificatæ fuissent. *Publicationi præsentis Constitutionis in Urbe tribuitur vis personalis intimationis omnibus factæ.*

Utque earundem præsentium transumptis, seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, ac sigillo Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quàm extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. *Transumptis fidem præstari sancitur.*

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum, confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, & declarationis infringere, vel ei ausu temera- *Sanctio pœnalis.*

rio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis DEI, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Dat. Pont. Anno V. die 6. Novemb.] 1744. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, octavo Idus Novembris, Pontificatûs Nostri Anno quinto.

D. CARD. PASSIONEUS.

J. Datarius.

VISA
De Curia I. C. Boschi. L. Eugenius.

Registrata in Secretariâ Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU Christi millesimo septingentesimo quadragesimo quarto, Indictione septima, die verò decima octava Novembris, Pontificatûs autem Sanctissimi in Christo Patris, & Domini Nostri Domini BENEDICTI Divinâ Providentiâ PAPÆ XIV. Anno quinto, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilicæ Lateranensis, & Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, Curiæque generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis, & consuetis Urbis per me Franciscum Bartolotti Apost. Curs.

Nicolaus Cappelli Mag. Curs.

Sanctissi-

Sanctissimi Domini nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA
Super Usura.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus Metropolitanis, Archi-Episcopis, & Episcopis universis, gratiam, & Communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, salutem, & Apostolicam Benedictionem.

VIx pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur; cùm statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret, aditúmque ipsi intercludere, ne latiùs serperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliúmque suscepimus, quo Sedes Apostolica semper uti consuevit. Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Nostris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theo-

logiæ scientiâ, & Canonicæ disciplinæ studio ac peritiâ plurimùm commendantur: accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus selegimus; Præsulem quoque Juris utriusque laureâ præditum, & in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus, quod illis antea cognitum perspectúmque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio, omníque cupiditate soluti, rem totam accuratè perpenderent, suásque opiniones scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cùm plura documenta non suppeterent, quæ necessariò ad id requirebantur; sed ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt. Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita est die 18. Julii, altera verò die primâ Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias Congregationis Secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem, & locum habet, in eo est repositum, quòd quis ex ipsomet mutuo, quod suapte naturâ tantundem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quàm est receptum, ideoque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione

tione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum, & usurarium est.

II. Neque verò ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, sed moderatum, non magnum, sed exiguum sit; vel ex eo, quod is, à quo id lucrum solius causâ mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat; nec datam sibi mutuò summam relicturus otiosam, sed ad fortunas suas amplificandas, vel novis coëmendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissimè sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessariò in dati atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel positâ, plus aliquid à quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est, factum, exigere adhuc non veretur: proindéque si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, & cujus est, in humanis contractibus æqualitatem cujusque propriam & sanctè servare, & non servatam exactè reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut ajunt, titulos, eosdemque ipsimet universim naturæ mutui minimè innatos & intrinsecos, fortè concurrere, ex quibus justa omnino legitimáque causa consurgat, quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam ritè exigendi. Neque item negatur, posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversæ prorsus naturæ à mutui natura contractûs, rectè collocari & impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honestáque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum verò in tot ejusmodi diversis contractuum generibus; si sua cujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minùs ad usuram, (eò quòd omne mutuum tam apertum, quàm palliatum absit) at certè ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; ita si ritè omnia peragantur, & ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus, & ratio suppetat humana commercia, & fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi, Absit enim à Christianorum animis, ut per usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment; cùm contra ex ipso Oraculo Divino discamus, quòd *Justitia elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum, Prov.* 14. 34.

V. Sed illud diligenter animadvertendum est, falsò sibi quemquam, & nonnisi temerè persuasurum, reperiri semper, ac præstò ubique esse, vel unà cum mutuo titulos alios legitimos, vel seclusso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescunque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicunque creditur, toties semper liceat auctarium moderatum, ultra sortem integram salvámque recipere. Ità si quis senserit, non modò Divinis Documentis, & Catholicæ Ecclesiæ de Usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id saltem latere potest, quòd multis in casibus tenetur homo, simplici ac nudo mutuo alteri succurrere; ipso præsertim Christo Domino edocente: *Volenti mutuari à te, ne avertaris, Matth.*5. 42. & quòd similiter mul-

tis

tis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiæ consultum velit, inquirat priùs diligenter oportet, veréne cum mutuo justus alius titulus, veréne justus alter ā mutuo contractus occurrat, quorum beneficio quod quærit lucrum, omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant Sententias suas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritissimi, quorum consilium in hoc gravissimo negotio postulavimus. Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eandem causam non prætermisimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipsis etiam peractis: nam præstantium Virorum suffragia, quæ modò commemoravimus, diligentissimè Percurrimus. Cùm hæc ità sint, approbamus, & confirmamus quæcunque in Sententiis superiùs expositis continentur; cùm Scriptores planè omnes, Theologiæ, & Canonum Professores, plura Sacrarum Literarum testimonia, Pontificum Decessorum nostrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum authoritas, ad easdem Sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissimè cognovimus Authores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent, & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis ansam, seu occasionem præbere videntur: neque ignoramus, quantâ sapientiâ, & gravitate defensionem veritatis susceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controversiæ ejusmodi principium habuerunt. Quare has Literas Encyclicas dedimus universis Italiæ Archi-Episcopis, Episcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & cæteris omnibus innotescerent; & quoties Syno-

dos celebrare, ad Populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas superiùs recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris Diœcesibus audeat Literis, aut Sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & subjectum declaramus pœnis per Sacros Canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus; nihil etiam decernimus modò de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diversas abeunt Sententias; attamen pietatis vestræ studium ac Religionem inflammandam existimamus, ut hæc, quæ subjicimus, executioni demandetis.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ità confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum scientiam requirunt) ab extremis, quæ semper vitiosa sunt, longè se abstineant. Etenim aliqui tantâ severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tanquam illicitam, & cum usura conjunctam; contrà verò nonnulli indulgentes adeò, remissique sunt, ut quodcunque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant; sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magìs inter cæteros prædicantur: deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tùm authoritate planè confirmatas intelligent. Quòd si disputatio insurgat, dum con-

contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus Censuris notandum afferant, si præsertim ratione, & præstantium Virorum testimoniis minimè careat: siquidem convicia, atque injuriæ vinculum Christianæ charitatis infringunt, & gravissimam populo offensionem, & scandalum præseferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, & integros præstare volunt, suamque pecuniam ità alteri dare, ut fructum legitimum solummodo percipiant, admonendi sunt, ut contractum instituendum antea declarent, & conditiones inserendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt non modò ad animi sollicitudinem & scrupulos evitandos, sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum: hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clarè pateat, utrum pecunia, quæ ritè data alteri esse videtur, re verâ tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cùm ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimùm comparetur. Etenim quàm falsum id sit, & à veritate alienum, planè deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractûs ab alterius natura prorsus diversam & sejunctam esse; & ea pariter discrepare magnopere inter se, quæ diversis inter se contractibus consequuntur. Re verâ discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia desumitur, ideo-

que

que potest in utroque Foro retineri; ac fructum, qui ex pecunia illicitè conciliatur, ideoque Fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimùm ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperantes fore, ut mandetis executioni, quæcunque per has Literas à nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, utì confidimus, si fortè ob hanc novam de usuris controversiam in Diœcesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum sanæ doctrinæ candorem & puritatem inducantur. Postremò vobis, & Gregi curæ vestræ concredito, Apostolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris MDCCXLV. Pontificatûs Nostri Anno sexto.

Constitutio BENEDICTI XIV. Papæ contra Duellantes: *Detestabilem* habetur post casus ex Parte 3tia.

San-

Sanctissimi Domini Nostri Benedicti Papæ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

Ad Archi - Episcopos, Episcopos, & Ordinarios ditionis Ecclesiasticæ.

DE

Retinenda Crucifixi Salvatoris Imagine palàm, & visibiliter expositâ.

SUPER

Altaribus, ad quæ Missarum Sacrificia peraguntur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

ACcepimus præstantium Virorum testimoniis, jam pridem in quibusdam Pontificiæ ditionis civitatibus inductam esse consuetudinem, quæ licèt pietatem, & religionem præ se ferat, Ecclesiæ tamen institutis ac disciplinæ plurimùm adversatur. Idem nos ipsi deprehendimus in aliquibus Ecclesiis hujus urbis nostræ Romanæ, & aliis pariter, quæ Episcopis Suburbicariis subjiciuntur. Quapropter muneri nostro deesse magnopere videremur, nisi hâc de re moneren-

tur

tur illi, qui pro spirituali hujus civitatis regimine Ministri à Nobis constituti sunt, & alii, qui Suburbicarios Episcopatus vel alterius civitatis in ditione Pontificia Sedem obtinentes, curam gerunt animarum.

In Altaribus, quæ per Ecclesias erecta sunt, & in quibus Sacrum fieri consuevit, præter majorem tabulam, quæ vel depictam, vel excisam exhibet imaginem Sancti, in cujus nomen, & memoriam Altare consecratum est, adjungi cœpit minor tabula, in qua vel coloribus exprimitur, vel ære, ligno, aut marmore inciditur effigies alterius Sancti, ità ut Crux auferatur, quæ, juxta Rubricas inter candelabra collocari debet; cùm verò neminem lateat rem divinam confici non posse, nisi Crux cum Imagine Sanctissimi Crucifixi super Altare constituatur; hinc minori tabulæ superadditur exiguus adeò Crucifixus, ut neque Presbyteri celebrantis oculis facilè occurrat, neque ab ullo alio distingui ferme possit, nisi hic diligenter perscrutetur, utrum super Altare re verâ Crucifixi Imago proposita fuerit.

Improbatur consuetudo ponendi exiguum, seu pictum, seu sculptum in Altari crucifixum.

Equidem non approbamus, quòd idem Altare in plurium Sanctorum nomen, & memoriam dedicetur, quodve in majori tabula aut unus tantùm, aut plures etiam Sancti pingantur, vel denique, quod alia minor tabula collocetur inferior, aut alio quocunque modo; ubi unus, vel plures Sancti fidelium venerationi proponantur. Illud permittere nullatenus possumus, quòd Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant Imagine Crucifixi, vel ipsa incommodè statuatur ante Presbyterum celebrantem, vel ità tenuis, & exigua sit, ut ipsius Sacerdotis, & populi assistentis oculos pene effugiat: id enim alienum est à legibus, & institutis Ecclesiæ, quæ in Rubricis,

aliis-

aliisque Ecclesiasticis sanctionibus continentur, Idem etiam maximè contrarium est sacræ antiquitati, & Ecclesiarum etiam orientalium consuetudini, ità ut certissimum sit, violari leges Ecclesiæ, si exigua solùm imago Crucifixi præfigatur minori tabulæ, vel statuæ Sancti, qui superadditur, ut illum fideles venerentur.

In Rubricis Missalis Tit. de præparatione Altaris, & ornamentorum ejusdem hæc leguntur: *Super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc, & inde in utroque ejus latere.* In Romano Pontificali Tit. de *Consecratione electi in Episcopum*, cùm sermo est de Altari, ubi Episcopus consecrandus Sacrum operatur usque ad Offertorium, quo peracto Missæ Sacrificium prosequitur in alio Altari, ubi Episcopus consecrans rem divinam fecit; in eo, inquam, Pontificali hæc habentur: *In Cappella verò minore pro electo. quæ à majore debet esse distincta, addatur Altare cum Cruce, & duobus Candelabriis.* Ceremoniale autem Episcoporum postquam *libro primo c.* 12. commemoravit Candelabra, & candelas hæc addit: *In quorum medio collocabitur Crux ex eodem metallo, & opere, prealta, ità ut pes Crucis æquet altitudinem vicinorum candelabrorum, & Crux ipsa tota candelabris superemineat, cum Imagine Sanctissimi Crucifixi, versa ad anteriorem Altaris faciem.*

Nos ipsi verba fecimus de hoc veteri ritu collocandæ Crucis in Altari, cùm Sacrum peragitur, in nostris Commentariis *de Sacrificio Missæ*, quæ Italico Sermone à nobis confecta fuerunt, *P.* 4. *sect.* 1. *n.* 17. *ac sequentibus.* Plura deinde addidimus *Sect.* 1. §. 18. *&* 19. cùm ipsa latinè reddita lucem publicam aspexerunt. His etiam

adjun-

adjungimus, ob vetustatem præsertim hujusce ritûs tantam venerationem, cultumque semper exhibitum fuisse Cruci, quæ in medio Altari collocatur, cùm Missæ Sacrificium conficitur, ut Novatores ipsi magìs infensi illam de medio auferre pertimuerint, cùm suam Cœnam instituant. Hæc testatur Gretserus *in suo tractatu de Cruce cap. 13. tomo 1.* ejus editionis, quæ postremò typis vulgata fuit.

Si verò disciplinam Orientalium inspiciamus, Græcis in more positum est, ut ad portam Regiam sanctuarii utroque latere Imagines Christi Domini, ac Beatæ Virginis, & super Altari Crucem unà cum libro Sanctorum Evangeliorum constituant? in Liturgia verò Cophto Arabica, quæ desumpta ex manu scriptis codicibus Vaticanis, impressa fuit Anno 1763. in Collegio Urbano de propaganda fide pag. 33. indicitur Sacerdoti celebranti, ut Benedictionem cum Cruce impertiat populo, eam deinde osculetur, & Diacono tradat, qui ipsam super Altare collocat. Postremò ritus Syriacus Maronitarum eadem prorsus decernit, quæ in Rubricis Romani Missalis præscribi superiùs indicavimus: nam Patriarcha Stephanus *L. 2. tr. 2. sect. 4.* ità scriptum reliquit: *Mos iste in omnibus Ecclesiis inolevit, ut super Altaris gradum salutiferæ Crucis vexillum collocetur.* In Synodo etiam Nationali, quæ coacta fuit Anno 1736. in Monte Libano, quàm Literis Apostolicis Nos ipsi confirmavimus *P. 2. Cap. 13. de Sacrosancto Missæ Sacrificio Can. 6.* ità sancitum est: *Super Altare collocetur Crux in medio, & candelabra saltem duo cum candelis accensis hinc, & inde in utroque ejus latere.*

Scriptores, qui sacros Ritus explicârunt nonnullas disputationes instituunt, ac primò, utrum

satis

ſatis ſit nudam Crucem in Altari ſtatuere, an Imago Crucifixi addenda ſimul videatur; equidem Rubricæ Miſſalis ſolam Crucem commemorant, cùm tamen Ceremoniale Epiſcoporum Crucem unà, & Crucifixum nominet, idque communi Eccleſiæ conſuetudini conſentaneum ſit, hanc ideo ſententiam probandam nemo ſapiens dubitabit. Ità ſentiunt Gavantus, & Claudius La Croix, qui Lib. 6. p. 2. de Sacrificio Miſſæ n. 318. fatetur ob veterem, communemque uſum, ſine imagine Crucifixi, quæ pendeat ex Cruce, rem divinam fieri non poſſe, niſi neceſſitas intervenerit: profectò initio Eccleſiæ, cùm fideles concitare ad furorem gentiles magnopere timerent, ſi Chriſtum Crucifixum publicè adorandum proponerent, Crucem tamen pluribus modis exornatam palam exponebant, atque inciſum, vel depictum Cruci apponebant agnum, qui typus amantiſſimi Salvatoris ſemper habitus eſt, ut eo ſaltem modo Crucifixi imaginem exhiberent; id conſpicitur adhuc in nonnullis hujus civitatis Eccleſiis, & teſtimonio etiam Magrii comprobant in ejus Hierolexico in vocabulo CRUX.

Secundo loco inquiritur, utrum Crucifixus, pendens à Cruce, debeat in Altari conſtitui, etiamſi Salvator noſter Crucifixus in majori tabula Altaris depictus, aut cælatus appareat. Gavantus id quidem probat; alii verò id neceſſarium minimè arbitrantur, dummodo tamen Crucifixus in majori tabula vel pictus, vel cælatus primum locum obtineat præ cæteris omnibus, quæ in eadem tabula exprimuntur. Ità cenſent Paſqualigus *de Sacrificio Miſſæ q.* 716. Quartus *ad Rubricas Miſſalis p.* 1. *tit.* 20. *dubio* 10. Et Giribaldus *de Sacramentis in tractatu quinto de Sacrificio Miſſæ Cap.* 9. *dub.* 2. *num.* 10. Huic

pariter sententiæ se conformavit Congregatio Sacrorum Rituum, uti constat ex responsione, quam ipsa promulgavit anno 1663 & quam Meratus recenset *tom. 1. p. 1. tit. 20. de præparatione Altaris num.* 6. & in Indice decretorum *eod. tom. p. 2. num.* 400.

Tertio loco quæritur, utrum Crucifixus in Altari collocari debeat, cùm Sacrificium in eo conficitur Altari, ubi positum est Tabernaculum, in quo pixis cum sacris particulis continetur; cùm præsertim eidem Tabernaculo parva Crux cum Imagine Salvatoris Crucifixi semper præfigatur. Equidem in Ceremoniali Episcoporum hæc habentur: *Non incongruum, sed maximè decens est, ut in Altari, ubi Sanctissimum Sacramentum est, Missæ non celebrentur, quod antiquitùs observatum esse credimus.* In veteri Ceremoniali, cùm Clemens VIII. Pontificatum gereret, ità legebatur: *Quod antiquitùs observatum esse videmus*: attamen id prorsus difficile non nullis videtur, ob eam causam, quòd, ùt ipsi argumentantur, cùm unicum Altare in veteribus Templis exstrui soleret, aut Divina Eucharistia in eis conservata non fuisset, aut nullum Missæ Sacrificium in eis esset institutum; aliter verò sentiunt ii, quibus cognitum, perspectumque est, eum morem fuisse antiquitus, ut Sacra Eucharistia in Ecclesiæ Sacrario servaretur, vel in decenti armario, quod parieti configebatur, utì nunc etiam perspicimus in Basilica sanctæ Crucis in Jerusalem. Idem perpendit Mabillon. *in Musæo Italico Tom. 1. pag.* 89. *ac Tom. 2. pag.* 139. At, quod in præsenti ingerit difficultatem, nec ullum ab examine propositæ controversiæ liberum facit, illud est, quod juxta vigentem disciplinam Sacrosancta Eucharistia conservatur in Tabernaculo, quod est posi-

tum

tum super uno ex Altaribus Ecclesiæ, & quod in eo passim Missa celebratur, cùm, sedulò perpenso ceremonialis textu, deprehensum sit, eum prædictæ celebrationi absolutè non obstare, utì Christianus Lupus expendit Tom. 13. recentioris editionis in Dissertatione *de sacris Processionibus pag.* 356. Hanc itaque controversiam, cùm aliàs Nos ipsi expenderemus in supra citatis Commentariis *de Sacrificio Missæ P.* 4. *sect.* 1. *num.* 18. illorum sententiam probavimus, qui existimant Crucifixum inter candelabra statui debere, neque parvam Crucem, quæ Tabernaculo præfigitur, satis esse, ne Rubrica violetur, quemadmodum inferiùs explicabimus. Idemque censuit Congregatio Sacrorum Rituum anno 1663. utì perspicitur ex indice decretorum, quem Meratus exhibuit P. 2. Tom. 1. num. 400. ubi hæc leguntur verba: *Crux parva cum imagine Crucifixi posita super Tabernaculum, in quo asservatur inclusum Sanctissimum Sacramentum in Altari, non est sufficiens in Missa, sed debet poni alia Crux in medio Candelabrorum.*

Quarto loco disputatur, utrum Crucifixus inter candelabra collocandus videatur, cùm Sacrum peragitur in eo Altari, ubi Divina Eucharistia non includitur Tabernaculo, sed publicæ fidelium venerationi exponitur. Id necessarium esse putavit Sacrorum Rituum Congregatio *die* 14. *Maji anno* 1707. hoc enim petitum fuerat: *an super Altare, in quo Sanctissimum Sacramentum expositum est, Crux de more debeat collocari.* Sic autem responsum est, *nunquam omittendam Crucis, cum Imagine Crucifixi apposita collocationem.* Porrò cùm Nos ipsi tunc in minoribus constituti promotoris fidei coadjutorem gerentes ipsius loco Congregationi præsentes adfuerimus, adhuc

memoriâ retinemus, in illa sententia ferenda varia fuisse, ac discrepantia suffragia, cautum deinde fuisse, ne ipsa sententia in lucem ederetur. Itaque res iterum deducta est in examen initio Pontificatûs Nostri die 2. Septembris anno 1741. in eadem Congregatione Sacrorum Rituum, quæ postquam omnia diligenter, accuratèque perpendit; decrevit, ut quælibet Ecclesia morem, & institutum, quod antea servaverat, imposterum quoque retineret, & quidem pro Cruce ab Altari removenda, dum Missa in eo celebratur, & super eo publicæ venerationi Eucharistia exposita est, parum urget, quod non nulli afferunt, indecens esse ut Christi Imago in eo loco sit, in quo Christus ipse sub specie panis realiter præsens est, & ab omnibus sub eadem specie panis videtur; id quippe prorsus contingit; quoties Sacerdos in quolibet Altari, rem Divinam faciens, materiam Eucharistiæ consecravit: nec enim Ecclesia unquam decernendum putavit, ut peractâ consecratione Crux ab Altari removeatur. Quemadmodum nec afferentibus Crucem necessariò esse debere in Altari, in quo expositum est Sacramentum publicæ venerationi, si in eo Missa celebretur, quidquam prodesse potest, quòd in publica Eucharistiæ expositione significetur triumphus, & gloria Salvatoris, in Missæ autem Sacrificio ejusdem mors repræsentetur, cùm Ecclesia tam in actione Missæ, in qua Eucharistia consecratur, quàm in conclusione precum, quæ coram eadem, jam consecrata, & fidelium venerationi palam exposita recitantur, unâ eâdemque collectâ æquè utatur, quam S. Thomas Aquinas confecit, nimirum: *Deus, qui nobis sub Sacramento mirabili Passionis tuæ memoriam reliquisti, tribue, quæsumus, ita nos Corporis & Sanguinis tui sacra my-*

steria

steria venerari, ut redemptionis tuæ (hoc est passionis & mortis) *fructum in nobis jugiter sentiamus.* Quæ cùm ità se habeant, Rituumque interpretes, & scriptores ob ea, quæ mox relata sunt, in varias abierint sententias, satis commendari non possunt ea, quæ prudenter, sapienterque decreta fuerunt, à prædicta Sacrorum Rituum Congregatione, nempe, ut quælibet Ecclesia vel Diœcesis suam retineat consuetudinem, ità, ut nihil immutetur in ea Diœcesi, ubi Crux in Altari constitui soleat, dum Missa celebratur, etiamsi Sacra Eucharistia publicè prostet: neque nova disciplina excitetur in ea Diœcesi, ubi contraria hujusce rei consuetudo jam pridem invaluerit.

Hæc omnia diligenter exposuimus, non quidem, ut hac de re plenum, justumq; tractatum adornaremus; sed ut ex eis cognitum esset, atq; perspectum, quàm alienum sit à Sacris Ritibus id, quod plures temerè, & inconsultò peregerunt, nempe, ut Sacrum facerent ad Altaria, in quibus Crux haud promineat inter candelabra, sed exiguus tantùm Crucifixus præfigatur tabulæ alicujus Sancti, qui vel depictus aut cælatus majori tabulæ Altaris adjungi consuevit: si enim, juxta Rubricas Missalis, Crux inter candelabra statuenda est, si juxta ceremoniale Episcoporum, Crux ipsa cum Imagine Crucifixi candelabris supereminere debet; si juxta sensum Congregationis Sacrorum Rituum, non satis esse judicatur exiguus Crucifixus Tabernaculo infixus, cùm Missa c[elebratur] ad Altare; ubi pixis cum sacris particulis in Tabernaculo includitur, si in præsenti non agitur de Altari, in cujus Tabula Imago Salvatoris Crucifixi primo loco fidelibus exhibeatur, nec minùs de Altari, in quo Sacra Eucharistia publicè adoranda proposita sit, nemo est, qui non videat praxin, de qua agitur,

Crux prominere debet inter duo candelabra, si adhibeatur, exposita SS. Eucharistiâ

recenter inductam, proprio marte à privatis personis usurpatam, ex supradictis dicendam esse omnino improbatam; eoque magis, cùm ex exiguo Crucifixo, qui præfigitur tabulæ ejus Sancti, qui Altari superadditur, ea profectò utilitas non consequitur, quam proponit Ecclesia, dum Crucem inter candelabra collocandam decernit. Hâc de re præclarissimus vir Cardinalis Bona ita scriptum reliquit, *rerum liturgicarum L.1. c.25. n.8. Ab aspectu siquidem Crucis Sacerdoti celebranti Passio Christi in memoriam revocatur, cujus passionis viva Imago, & realis repræsentatio hoc sacrificium est, mortem cruentam Salvatoris nostri incruentè exprimens, tanquam idem sacrificium, quod in Cruce oblatum est, quamvis diverso modo offeratur.* His postremis verbis indicatur orthodoxa doctrina, quam Tridentina Synodus declaravit sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 1.

Itaque, vos omnes venerabiles Fratres, ad quos hæc scripta Apostolica dirigimus, curam magnopere impendite, ne vestras in Diœceses irrepat consuetudo, quam superius explicavimus, quòd si jam ipsâ invaluerit, humanitatem priùs, deinde severitatem, si opus fuerit, adhibentes, illam penitus convellite. De Sacrificio Missæ res agitur, ideoque nemo vestrûm ignorat à Tridentino Concilio eam tribui authoritatem Episcopis, & Ordinariis locorum, ut etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati corrigere valeant pravas consuetudines, quæ Ritui Missæ celebrandæ adversantur. Ita clarè desumitur *ex sess.* 22. in decreto *de observandis, & evitandis in celebratione Missæ.* Neque vos latet, nullum esse privilegium, aut immunitatem, quæ delinquentibus hac in re suffragari possit, ut vestra ab authoritate, pœnisque, per vos irrogatis, vindicentur. Idem sæpius confirmavit Sacra Congregatio Concilii Tridentini interpres,

decreto

decreto inhærens ejusdem Synodi, quod paulò ante memoravimus. Id Fagnanus testatur *in cap. Grave*, n. 46. de Officio Ordinarii his verbis: *Et generaliter hoc decretum* (de quo superiùs dictum est) *censuit Sacra Congregatio comprehendere etiam Regulares, quantumvis exemptos, eosque ea omnia, quæ ab Ordinariis locorum circa observanda, & vitanda in Missarum celebratione, statuta fuerint, omnino observare teneri, ad idque etiam pœnis, & censuris Ecclesiasticis ab iisdem Ordinariis cogi, & compelli posse.* Nos quidem his literis, eandem authoritatem, quâ jam præditi estis, iterum vobis confirmamus. Illud monendum superest, eam Nobis mentem haud esse, ut Imagines Sanctorum, quæ majori Tabulæ Altaris superadditæ sunt, de medio auferatis, cùm fortassis defuturi non essent invidi, qui, ut pietati vestræ maculam adferrent, in vulgus dissemi-narent, vos nullâ duci religione in eum sanctum, cujus imaginem fidelium venerationi subducitis: illud vobis præcipimus, ut nullo modo patiamini, rem Divinam fieri ad hujusmodi Altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ità promineat, ut Sacerdos celebrans, ac populus Sacrificio assistens eundem Crucifixum facilè & commodè intueri possit, quod evenire nequit, si exigua solùm Crux minori Tabulæ defixa fidelibus exhibeatur. Si hujusmodi corruptela non valde in Diœcesin propagata sit, facilè extingui poterit, si privatim Regulares, aut Sæculares Ecclesiarum Superiores hac de re moneantur; sin autem latè per Diœcesin invaluerit, tunc edictum à vobis necessariò promulgandum erit, quod his Literis Nostris conformetur. Plura vobis scribere prætermittimus, quos prudentiæ, & doctrinæ laude satis præstantes existimamus. Authoritatem nostram, ut rem

Præcipitur Episcopis, ut non permittant celebrari Missam in Altari, in quo non prominet Crucifixus inter duo candelabra.

perficiatis, & quoties opus fuerit, vobis petentibus nunquam defuturam pro certo habeatis. Interim Fraternitatibus vestris, & populis curæ vestræ commendatis Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam majorem die 16. Julii 1746. Pontificatûs Nostri Anno sexto.

BENEDICTI
XIV. PAPÆ
CONSTITUTIO

Quâ ampliatur Episcopis Facultas impertiendi Benedictionem cum Indulgentia plenaria Fidelibus, in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in Civitatibus, quàm in Diœcesibus ab ipsis delegatos.

BENEDICTUS
EPISCOPUS
SERVUS SERVORUM DEI
Ad perpetuam rei memoriam.

Pia Mater Ecclesia Catholica, &c. *In hac Constitutione, variis prolixè expositis, tandem Papa sanctam suam intentionem, piissimúmque Indultum complectitur; ut sequitur:*

ITaque primùm volumus, atque decernimus, ut quæ facultas impertiendi Benedictionem cum Indul-

Indulgentia plenaria fidelibus, in mortis articulo constitutis, venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archi-Episcopis, Episcopis, nunc existentibus à Nobis, vel ab Antecessoribus Nostris ad hunc diem concessæ reperiuntur, licèt illæ in consuetis Epistolis Secretarii Brevium ad triennium duntaxat, vel aliàs ad definitum tempus indultæ fuerint; nihilominus præsentis nostræ Constitutionis vigore eò usque in suo robore maneant, quoad Antistites earum Ecclesiarum, atque Dioecesium regimen obtinebùnt, quarum favore, & intuitu easdem facultates à Nobis, & ab Apostolica Sede impetrârunt. Nos enim eas ad omne tempus hujusmodi motu proprio, & authoritate præfatâ, atque earundem præsentium serie extendimus, & prorogamus. Utque prætere unusquisque ex Antistibus præfatis unum aut plures Sacerdotes pios, sive sæculares sive regulares, prout necessarium fore judicabunt, eorum civitatibus, subdelegare valeant, qui, dum ipsi Antistites aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hoc impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice Benedictionem hujusmodi cum Indulgentiæ plenariæ applicatione Christi fidelibus, in præfato articulo constitutis impertiantur, aliosque similiter per Dioecesin sæculares aut regulares Sacerdotes, quotquot pro numero animarum in Dioecesibus existentium, necessarios judicaverint, ad prædictum effectum deputare & subdelegare possint, nec non eosdem, à se deputatos, & [illegible]delegatos removere, aliosque in e[illegible]m locu[illegible] pro suo arbitrio, & prudentia subr[illegible] valeant, iisdem motu, potestate, & tenore [illegible]edimus, & indulgemus.

Si verò aliquem ex Antistitibus nunc per Ecclesiam constitutis, & præfatâ facultate gaudentibus ad aliarum Ecc lèsiarum regimen Apostolicâ authoritate transferri contingat, si aliquis eorum sit, quorum favore consuetæ literæ Secretarii Brevium ad hunc diem expeditæ non fuerint, ac denique quum novi Episcopi Catholicis gregibus in posterum præficientur; volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem à nobis, sive à Romano pro tempore Pontifice postulantibus, Apostolicæ literæ in forma Brevis gratìs per omnia expediantnr, quibus prædicta facultas concedatur ipsis, non ad triennium, sed ad omne tempus, quo adeptum semel Ecclesiæ regimen obtinebunt; adjectâ etiam facultate subdelegandi tam pro Civitate, quàm pro Diœcesi. non quidem in casu duntaxat impedimenti, cum nocturno tempore conjuncti, sed in omnibus, & per omnia ad normam eorum, quæ pro Episcopis nunc existentibus, & Indulto hujusmodi actu gaudentibus suprà statuimus...

Insuper statuit, ut facultas illa concessa non exspiret morte concedentis, nec delegata morte delegantis; sed perseveret, quàm diu, cui concessa vel delegata fuit, in officio permanet, nisi à Successore concedentis vel delegantis justis de causis revocetur. Porrò monet, ut Indulgentias applicaturus instruat moribundum, excitétque ad actus novos doloris de peccatis admissis, ferventis in Deum charitatis &c.

Denique forma impostèrum adhibenda pro impertienda Benedictione, & plenaria Indulgentia moribundis Fidelibus applicanda præscribitur, quam subjicio.

MODUS
A
SANCTISSIMO D. N.
BENEDICTO PAPA XIV.
APPROBATUS

Pro opportunitate temporis servandus, ut infrà in Rubricis notatur, ad impertiendam Benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent à Sede Apostolica delegatam.

BEnedictio in articulo mortis cùm soleat impertiri post Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis illis Infirmis, qui vel illam petiêrunt, dum sanâ mente, & integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederunt signa contritionis, impertienda iisdem est, etiamsi postea linguæ, cæterorúmque sensuum usu sint destituti, aut in delirium, vel amentiam inciderint. Excommunicatis verò, impœnitentibus, & qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediens cubiculum, ubi jacet Infirmus, dicat: *Pax huic domui &c.* & deinde ægrotum, cubiculum, & circumstantes aspergat aquâ benedictâ dicendo Antiphonam; *Asperges &c.*

Quòd

Quòd si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, & absolvat. Si Confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum Contritionis, de hujus Benedictionis efficacia ac virtute, si tempus ferat, breviter admoneat; tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, & dolores in ante actæ vitæ expiationem libenter perferat, Deoque se paratum offerat, ad ultro acceptandum, quidquid ei placuerit, & mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit; tum piis ipsum verbis consoletur, in spem erigens, fore, ut ex divinæ misericordiæ largitate pœnarum remissionem, & vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat.

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℟. *Qui fecit cœlum, & terram.*

Antiphona. *Ne reminiscaris Domine delicta Famuli tui* (vel *Ancillæ tuæ*) *neque vindictam sumas de peccatis ejus.*

Kyrie eleyson, Christe eleyson, Kyrie eleyson. Pater noster, &c.

℣. *Et ne nos inducas in tentationem,* ℟. *Sed libera nos à malo.* ℣. *Salvum fac servum tuum* (vel *Ancillam tuam,* & sic deinceps) *Deus meus sperantem in te* ℣. *Domine exaudi orationem meam* ℟. *Et clamor meus ad te veniat.* ℣. *Dominus vobiscum.* ℟. *Et cum Spiritu tuo.*

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui neminem vis perire, in te credentem, atque sperantem; secundùm multitudinem miserationum tuarum respice propitius Famulum tuum N. quem tibi

vera Fides, & Spes Christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, & per unigeniti Filii tui Passionem, & Mortem omnium ei delictorum suorum remissionem, & veniam clementer indulge, & ejus anima in hora exitûs sui Te Judicem propitiatum inveniat, & in sanguine ejusdem Filii tui ab omni macula absoluta transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eundem Christum Dominum nostrum.

Tunc dicto ab uno ex Clericis assistentibus *Confiteor &c.* Sacerdos dicat : *Misereatur &c.* & deinde : *Dominus noster JESUS Christus, Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat Confessionem tuam, & restituat tibi Stolam primam, quam in Baptismo recepisti; Et ego facultate mihi ab Apostolica Sede tributa, Indulgentiam plenariam, & remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris &c.*

Per Sacrosanctæ humanæ redemptionis mysteria remittat tibi omnipotens Deus omnes præsentis, & futuræ vitæ pœnas, paradisi portas aperiat, & ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te omnipotens Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus. Amen.

Si verò Infirmus sit adeò morti proximus, ut neque Confessionis generalis faciendæ, neque præmissarum precum recitandarum tempus suppetat, statim ei Sacerdos Benedictionem impertiatur.

Nulli ergo &c.

Datum

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ 1747. Nonis Aprilis Pontificatûs Nostri Anno septimo.

D. Card. PASSIONEUS
J. Datarius
Visa de Recusa J. C. Boschi

DECRETUM.
CLEMENTIS XI.
De Celebratione in oratoriis privatis emanatum 15. Decembr. 1703.

NOnnulli Episcopi, & complures Regulares sub prætextu privilegiorum ea sibi licere putant, quæ prohibita sunt: siquidem Episcopi, etiam in aliena Diœcesi extra domum propriæ habitationis in privatis Laicorum domibus erigi faciunt Altare, ibique per unum aut plures è suis Capellanis vivificam Christi hostiam immolare: Regulares verò in quibusdam Magnarum, seu aliarum nobilium personarum privatis oratoriis, quæ certis quandoque ex causis à Sede Apostolica concedi solent, celebrare audent, vel plures Missas, quàm in iis sit indultum, vel absque præsentia personarum, quarum contemplatione gratiosa concessio emanavit, vel extra debitas horas, & post meridiem, vel illis etiam diebus, quibus per Constitutiones Diœcesanas, aut etiam decreta S. Congregationis Concilii celebrari prohibetur, aut quæ in ipsis Indultis Apostolicis excipiuntur, quò minùs in illis celebrari possit, aut etiam Altari portatili uti non verentur in sanctarum sancti-

onum

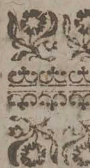
onum contemptum, ac sancti Sacrificii irreverentiam. Quamobrem ad abusus hujusmodi eliminandos, & ad instaurandam venerationem, tremendo Mysterio debitam, Sanctissimus Dominus noster ex unanimi voto S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum, inhærendo declarationibus, aliàs hac de re editis, expresè declarat, Episcopis & his majoribus Prælatis, etiamsi Cardinalatûs dignitate fulgentibus, neque sub prætextu clausi in Corpore Juris, neque alio quocunque titulo nullo modo licere extra domum propriæ habitationis, in domibus Laicis, etiam in propria Diœcesi, quod fortiùs intelligitur in aliena, etiamsi Diœcesani consensus adhiberetur, erigere altare, ibíque Sacrosanctum Missæ Sacrificium celebrare, sive celebrari facere. Ac pari modo in oratoriis privatis, quæ per S. Sedem concessa fuerint, non licere Regularibus cujusvis Ordinis, aut Instituti, seu Congregationis, etiam Societatis JESU, aut etiam cujuscunque ordinis militaris, etiam S. Joannis Hierosolymitani, aut aliis quibuscunque Sacerdotibus, etiamsi essent Episcopi, in iis celebrare in diebus Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi Domini, aliisque anni Festis solennioribus, ac diebus in indulto exceptis: in reliquis verò diebus prædictis Regularibus, & Sacerdotibus, quibuscunque etiam Episcopis in præfatis oratoriis celebrare non licere, ubi etiam unica Missa, quæ in indulto conceditur, fuerit celebrata, super quo celebraturus teneatur diligenter inquirere, & de eo se optimè informare; atque illa etiam in casibus permissis celebrari nequeat post meridiem, demandando ulteriùs, ac declarando in omnibus hujusmodi casibus personas quascunque, dictas Missas audientes, nullatenus præcepto Ecclesiæ satisfacere. Quò

verò

verò ad altare portatile, iterum inhærendo declarationibus supradictis, censuit licentias, seu privilegia concessa nonnullis Regularibus in cap. *In his.* De priv. & per aliquot Summos Pontifices aliis Regularibus communicata, utendi dicto altari portatili, in eoque celebrandi absque ordinariorum licentia in locis, in quibus degunt, omnino revocata esse per idem Concilium (Tridentinum) atque idcirco eosdem Regulares prohibendos, ne illis utantur; ac mandandum, prout præsentis tenore mandat Episcopis, aliisque ordinariis locorum, ut contra quoscunque contravenientes, quamvis Regulares, procedant etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati ad pœnas præscriptas per idem S. Concilium in dicto Decreto SS. 22. Cap. unico, usque ad Censuras latæ sententiæ, tributâ etiam iisdem facultate per hoc decretum, ita procedendi, perinde ac si per S. Sedem specialiter concessa fuisset. Et ita Sanctitas sua declarat, & servari mandat.

Cardinalis Panciaticus Præfectus.

INDEX RERUM

IN

Constitutionibus, & Literis Apostolicis.

O. A. M. D. G.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0025127

R.P. REUTER
NEO
CONFESSAR.

Reuter Joannes R.P. S.J.

Neo-Confessarius practice instructus seu Methodus rite obeundi Munus confessarii cum appendice, sive Brevi instructione et methodo dispensationes.

Coloniae Agrippinae.

Ex officina Metternichiana

1763.

16°. 10 k. n. – 510 str. – 6 k. n.

A–A5 – Kk–Kk5

Opr. skórk. zyte.

Reuter Joannes R.P. S.J.

Neo-Confessarius practice instructus
seu
Methodus rite obeundi Munus Confessarii
cum appendice
sive
Brevi Instructione et methodo dis-
pensationes.

Coloniae Agrippinae

Ex officina Metternichiana
1763.

16°. 10 k.n. – 510 str. – 6 k.n.
A–A5 – Kk–Kk5

Opr. skork. wyk.

Friedrich Johann

Bernunfft = Lose
Schluss = Künst
Dem Lästerer der Catholischen Lehrer

Gedruckt bey Andr. Franck Begen
1700

115 str.

A iij O-O iij

opr. piotrkówek

Friedrich Johann

Bernunfft = Rose

Schluss = Kunst

Dem Lasterer der Catholischen Lehrer

Gedruckt bey Univ. Druck Bogen

1700

115 str.

A iij O-O iij

opr. pöstkórek